

Ãcõrẽ Bedea

New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá, Northern)

Ãcõrẽ Bedea
**New Testament in Emberá, Northern (PM:emp:Emberá,
 Northern)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Emberá, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Emberá, Northern

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
 f9d422da-2e22-541c-afc9-8fe7130d391e

Contents

MATEO	1
MARCO	63
LUCA	102
JUAΛ	166
HECHO	216
ROMANO	274
1 CORINTO	299
2 CORINTO	323
GALATA	339
EPESO	348
PILIPO	357
COLOSA	363
1 TESALONICA	369
2 TESALONICA	374
1 TIMOTEO	377
2 TIMOTEO	385
TITO	390
PILEMOΛ	394
HEBREO	396
SANTIAGO	416
1 PEDRO	423
2 PEDRO	430
1 JUAΛ	435
2 JUAΛ	442
3 JUAΛ	444
JUDA	446
APOCALIPSI	449

MATEO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MATEOBA ΒΛΔΑ

Jesu ume n̄babari Mateoba nā cartara ḅasia. Mateora idjaba Levi abadaa. Mateoba Romanebema boro itea parata jara pe ḅaside Jesuba idjira tr̄asia (9:9-13). Λαγαμαarã Mateoba Marco cartada edapeda judiorã itea ebudaara ḅasia cawadamãrẽã Jesura ãdjirã boroda idjaba Ācõrẽba ãdjirã ědra edabari diai jaradada.

Naãrã ḅasia Jesucritora Abrahaãneba, Davideba zedadebemada (1:1-18), Jesu todadebemada (1:19deba aba 2:23daa), Juaãba Jesu borocuedadebemada (3:1-17), idjaba diauruba Jesu miã s̄nanebemada (4:1-11).

Maãare ḅa ḅaa Jesuba Galilea amene droma caita odadebemada (4:12deba aba 14:12daa). Eda ḅa ḅaa idjia eyade jaradiadada (5:1neba aba 7:29daa), idjia ne ununaca ocuaadada (8:1neba aba 9:38daa), idjia edadarã doce diabuedada (10:1-42), idjaba ne jara ḅadeba jaradiadada (11:1neba aba 14:12daa).

Maãare ḅa ḅaa Jesuba Galilea drua ãi para jaradia badadebemada (14:13deba aba 17:21naa) idjaba Galileadeba Jerusaleãnaa wãbãlde jaradia badadebemada (17:22deba aba 20:34daa).

Jiũare ḅa ḅaa Jesura Jerusaleãne mãwãnanebemada (21:1neba aba 28:20daa). Eda ḅa ḅaa Jesuba saduceorã, pariseorã, dewararã sida biẽ jaradada (capítulo 21–23), Ācõrẽba cawa oidebemada (capítulo 24–25), Jesu crude beupeda ãrẽbadada (26:1neba aba 28:15daa) idjaba idji iã bearã puru beaza diabuedada (28:16-20).

Jesucrito ěberãã drõãenabemarã

Luca 3:23-38

¹ Nā cartara Jesucritodebema. Jesucritora dadji drõãenabemarã Abrahaãneba idjaba Davideba nãwã zesia.* ² Abrahaãba warra Isada unusia. Maãbe Isadeba Jacoboda yõsia. Jacobodeba Judada, idji djabarã sida yõsidaa. ³ Judadeba Parẽda, Zarã sida yõsidaa. Ādji papara Tamarã basia. Parẽdeba Esroãda yõsia. Esroãneba Araãda yõsia. ⁴ Araãneba Aminadãda yõsia. Aminadãdeba Naasoãda yõsia. Naasoãneba Salmoãda yõsia. ⁵ Salmoãneba Booda yõsia. Boo papara Rahã basia. Boodeba Obẽda yõsia. Obẽ papara Rut basia. Obẽdeba Jesẽda yõsia. ⁶ Maãbe Jesẽdeba dadji israelerã boro Davira yõsia.

Davideba Salomoãda yõsia. Salomoã papara naẽna Uriãba erobasia.† ⁷ Maãbe Salomoãneba Roboãda yõsia. Roboãneba Abiãda yõsia. Abiãdeba Asada yõsia. ⁸ Asadeba Josapada yõsia. Josapadeba Joraãda yõsia. Joraãneba Uzĩada yõsia. ⁹ Uzĩadeba Jotaãda yõsia. Jotaãneba Acãda yõsia. Acãdeba Ezequiãda yõsia. ¹⁰ Ezequiãdeba Manaseda yõsia. Manasedeba Amoãda yõsia. Amoãneba Josiãda yõsia. ¹¹ Josiãdeba Jeconiãda, idji djabarã sida yõsidaa.‡ Maã ewaride Babilonianebeba israelerã poyadapeda ãdji druadaa jida edesidaa.§

¹² Babilonia druade panenacarea Jeconiãneba Salatiãda yõsia. Salatiãdeba Zorobelda yõsia. ¹³ Zorobeldẽba Abiãda yõsia.

* **1:1** Genesi 12:1-3; 2 Samuel 7:16. † **1:6** 2 Samuel 11; 12. ‡ **1:11** Maã Jeconiãra idjaba Joaquiã abadaa. § **1:11** 2 Rey 24:8-16.

Abiudeba Eliaquiãda yõsia. Eliaquiãneba Azoda yõsia. ¹⁴ Azodeba Sadoda yõsia. Sadodeba AQUIãda yõsia. AQUIãneba Eliuda yõsia. ¹⁵ Eliudeba Eleazada yõsia. Eleazadeba Mataãda yõsia. Mataãneba Jacoboda yõsia. ¹⁶ Jacobodeba Joseada yõsia. Jose quimara Maria basia. Idjaba Mariaba Jesuda tosia. Ara maã Jesura Ācõrẽba diai jarada ãdra edabari abadaa.

¹⁷ Mãwã Abrahaãneba aba Davidaa catorce drõãenabemarãda panasidaa. Davi ewarideba aba Babilonia druadaa jida edepedadaa catorce drõãenabemarãda panasidaa. Idjaba Babilonia druadaa jida edepedadeba aba Ācõrẽba ãdra edabari diai jarada zedaa catorce drõãenabemarãda panasidaa.

Jesucrito toda

Luca 2:1-7

¹⁸ Jesucrito todara nãwã basia: dji papa Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Baribãra dji edadi naëna Mariara Ācõrẽ Jauredeba biogoa besia. ¹⁹ Dji quima Josea ãberã jipa basia. Maã bẽrã Mariara jũmarã quĩrãpita biẽ jara amaaba chupea igara quĩrã basia. ²⁰ Mãwã crĩcha bãde bajãnebema nezocada cãimocaradeba Josemaa zepeda nãwã jarasia:

–Jose, Davideba zeda, Maria edaira wayarãdua, idjira Ācõrẽ Jauredebabãra biogoa bã bẽrã. ²¹ Mariaba warrada toya. Maã warraba idji purura ãdji cadjiruadebemada ãdra edaya. Maã bẽrã idjira trã bãdua Jesu.–

²² Jũma maãgara mãwãsia Ācõrẽba naëna jarada quĩrãca. Idjideba bedebabariba nãwã jarasia:

²³ Wẽrã umaquĩrã adua bãda biogoa bepeda warrada toya.

Ĕberãrãba dji warrara Emanuel adia.*

(Maã trãba jara bãa “Ācõrẽra dadjirã ume bãda.”)

²⁴ Maãne Josea cãimocara nũmanada ãrãmapeda Ācõrẽ nezoca bajãnebemaba jarada quĩrãca osia. Mariara edasia. ²⁵ Baribãra ãbaa cãinaca basia aba maã warra iwina tobãrãdaa.† Todacarea Joseba idjira trã basia Jesu.

2

Chĩdaudeba cawa jarabadaba Jesu acãde zepedada

¹ Jesu Beal purude Judea druade tosideade Herode dji Droma abadada dji boro basia.* Maã ewaride ãcãra ãberãrãda ãmãdau odjabariare bã druadeba Jerusaleã purude jũesidaa. Maãgarãba chĩdau acã panãneba ne cawabadjidaa. ² Maãne ãdjia iwidesidaa:

–Naã druade judiorã boro bai warrada tosia. Idjira ¿sãma bã? Daiba ãmãdau odjabariare bã druadeba chĩdau idjidebemada unusidaa.† Nama ze panãa idjia bia bedeadã carea.–

³ Maã ãrĩside Herodera biẽ besia abãda idji cacuabari bei bẽrã. Idjaba Herodeba sãwã oida cawadaẽ panã bẽrã jũma Jerusaleãnebemarã sida

* **1:23** Isaia 7:14. † **1:25** Iwina. Griego bedeadã ãcãra cartade mãra neã. * **2:1** Maãgarã Herodera “dji Droma” abadjidaa. Idjira ababe nama Mateo 2:1-22de, Luca 1:5de bida odja bãa. Waabema bororã Herode abadada idjideba yõsidaa. † **2:2** Numero 24:17.

biê panesidaa. ⁴ Mañne Herodeba jūma sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabada sida tr̄cuapeda iwidiisia:

–Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ζsāmabara toida b̄a?–†

⁵ Ādjirāba panusidaa:

–Beleñ purude nañ Judea druade toida b̄aa. Mañnebemada Ācōrēneba bedeabariba nāwā jarasia:

⁶ Beleñ purura Judadebema puru droma bea tāēna dji edaara b̄eā.

Mañ purudeba dji boroda aba zeya.

Mañ boroba m̄ puru Israelera bia pe erobaya.–§

⁷ Mañbe Herodeba chīdaudeba cawa jarabadarāra mērā tr̄cuasia. Dji warra toda ewari cawai carea ādjia iwidiisia dji chīdaura sālbede odjasida. Mañne dji ewarira jarasidaa. ⁸ Ādjira Beleñnaa wābibarade Herodeba jarasia:

–Jāma wānapeda dji warra zaquera bio quīrācuita iwidi wānadua. Unusidara m̄la jarade zedadua m̄ sida idjimaā bia bedeade wāi carea.–

⁹⁻¹⁰ Herodeba māwā jaradacarea ādjira wāsidaa. Mañbe chīdau āmādau odjabariare unupedadara wayacusa unusidaa. Unusidade bio b̄asridasidaa. Dji chīdaura ādji na wāsia aba dji warra zaque b̄ama piqui nūmebaradaa. ¹¹ Dede eā wābādade warra zaquera dji papa Maria ume b̄ada unusidaa. Ara mañda chīrāborode copanenapeda warra zaquea bia bedeasidaa. Mañbe ādjiza baurudeda ewadapeda warra zaquea oroda, incienso querada, mirra quera sida diasidaa. ¹² Māwānacarea Ācōrēba ādjirāba cāimocaradeba cawabisia Herodemaā jēda wārānamārēā. Mañ bērā dewara óareba ādji druadaa wāsidaa.

Egipto druadaa mīrū wāpedada

¹³ Ādji wāpedadacarea Ācōrē nezoca bajānebemada cāimocaradeba zepeda Josea jarasia:

–Herodeba b̄a warra zaquera jara b̄aa beai carea. Mañba piradr̄apeda b̄a warra zaquera, dji papa sida edapeda Egipto druadaa wānadua. Mama bedua aba m̄la jarabaradaa.–

¹⁴ Ara mañda Josea diamasi piradr̄apeda warra zaquera, dji papa sida edapeda Egiptodaa edesia. ¹⁵ Ādjira mama panesidaa aba Herode beubaradaa. Mañgara māwāsia Ācōrēba jarada quīrāca. Idjideba bedeabariba nāwā jarasia: “M̄la m̄ warrara tr̄asia Egiptodeba zemārēā.”*

Herodeba Beleñnebema warrarā quenabida

¹⁶ Herodeba cawasia chīdaudeba cawa jarabadarāba idjira cūrūgasidada. Mañ carea bio quīrūpeda Beleñnebema warra zaquerā poa umēneba edaa quedeada jūma quenabisia. Ara caitabema sida quenabisia. Māwā osia chīdaudeba cawa jarabadarāba chīdau unupedada ewarira idjia jarapedada bērā. ¹⁷ Māwā jūmarāda sopusidaa Ācōrēneba bedeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia:

¹⁸ Ramá purude ūrisidaa aega jīā b̄ada, sopua jīā b̄ada, idjaba aujīā b̄ada. Raquelera idji warrarā carea jīā b̄ada māwā basia.

Idji sobiabidira quīrāé basia idji warrarā neē beda bērā.†

† **2:4** Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Mañra griego bedeade “Crito” b̄a b̄aa. Critora tr̄eā. Jara b̄aa “Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda b̄adada.” Arameo bedeade jarabadaa “Mesias.” § **2:6** Miquea 5:2. * **2:15** Osea 11:1. † **2:18** Jeremia 31:15.

Jose Egiptodeba jēda zeda

¹⁹ Herode beuside Josera wadi Egiptode basia. Mañne bajānebema nezocada idjimaa cāimocaradeba zesia. ²⁰ Mañ nezocaba idjia jarasia:

–Ba warra zaque bea quīrīā beadara beusidaa. Mañ bērā piradrāpeda warra zaquera, dji papa sida wayacusa Israeldaa ededua.–

²¹ Ara mañda Josera piradrāpeda idji warra zaquera dji papa sida Israeldaa edesia. ²² Baribārla Joseba ūrīsia Arquelaoada idji zeza Herode cacuabari Judea druadebema boroda besida. Mañ carea mamaa wāida wayasia. Baribārla Ācōrēba idjia cāimocaradeba jarada bērā Galilea druadaa wāsia. ²³ Mama puru Nazare abadađe besia. Mañgāra māwāsia Ācōrēneba bedeabadarāba nāwā jarapedada quīrāca: “Idjira Nazaredebemaana adia.”†

3

Borocuebari Juañnebema

Marco 1:1-8; Luca 3:1-9, 15-17; Juañ 1:19-28

¹ Māwānacarea Borocuebari Juañba Judeade ējūā pōāsa ewaraga bāde jaradia besia. ² Nāwā jarabadjia:

–Ācōrēra zebārla jūmarā Boro bai carea.* Mañ carea bārāba cadjirua obadara igaradapeda idjimaa zedada.–

³ Mañ Juañnebemada Ācōrēneba bedeabari Isaíaba jarasia:

Ēberāda ējūā pōāsa ewaraga bāde jīgua bedeā bāla:

Ora jaridadua dadjirā Boro bia edadamārēā. Ora idji itea jipa jaridadua.†

⁴ Juañba jābarira cameyo cara oda basía. Idjia jā bā trājābarira animarā e oda basía. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajōda jōbadjia.

⁵ Mañne ēberārā Jerusaleñbemarāda, jūma Judea druadebemarāda, idjaba jūma Jordaā do caita bearā sida Juañmaa wābadjidāa. ⁶ Ādjia cadjirua opedadada idji quīrāpita ebuda jarabadjidāa. Mañbe Juañba ādjirāra Jordaā dođe borocuebadjia. ⁷ Māwā bāde ācala judiorā ley jaradiabadu zesidāa Juañba borocuemārēā. ācala pariseorā basía; ācala saduceorā basía. Baribārla Juañba ādjirā unubārlāde jarasia:

–Dama ēberārā, ꝑcaiba jarasi bārāra Ācōrē quīrūbidebemada poya mīrūnida? ⁸ Bārāba o panāneba unubidadua wārāda Ācōrēmaa zesidada.

⁹ Crīcharānada Abrahāñ warrarā bērā Ācōrēba cawa oēda. Māa bārāa ebuda jaraya: Ācōrēba quīrīāibārla, za tabea mōgarara Abrahāñ warrarā bābicuaya. ¹⁰ Mañ awara māa jaraya: Ācōrēba zagarada erobāa bacuru tutacuai carea. Jūma bacuru bia zaudacara tutacuapeda tāblāde bātacuaya. Ara mañ quīrāca Ācōrēba cadjirua obadarāda cawa oya.

¹¹ Māa bārāra baidoba borocueya Ācōrēmaa zesidada cawabi carea. Baribārla mā caidu zebārlada mā cāyābara dji dromaara bāla. Mañ bērā idjia jīrūne jā bā ērāi carea māra bia bālēa. Idjiabārla Ācōrē Jaureda diaya.†

Baribārla jīānāēbārla cawa oya. ¹² Ezoai careabemara idji jāwade erobāa porara dji ta umebemada āyā bāi carea. Mañbe dji tara wagaya baribārla dji porara tāblā uruade babueya.–

† **2:23** Idjira Nazaredebemaana adia. Nazare trāra hebreo bedeade “nezer” jarabadaa. Mañ bedeaba jara bāa “bacuru tucuda.” Isaía 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. * **3:2** Daniel 2:44. † **3:3** Isaía 40:3. † **3:11** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bedeade nāwā bā bāla: “Ācōrē Jaureba borocueya.” § **3:11** Cawa oya. Griego bedeade nāwā bā bāla: “Uruaba borocueya.”

† **2:23** Idjira Nazaredebemaana adia. Nazare trāra hebreo bedeade “nezer” jarabadaa. Mañ bedeaba jara bāa “bacuru tucuda.” Isaía 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. * **3:2** Daniel 2:44. † **3:3** Isaía 40:3. † **3:11** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bedeade nāwā bā bāla: “Ācōrē Jaureba borocueya.” § **3:11** Cawa oya. Griego bedeade nāwā bā bāla: “Uruaba borocueya.”

*Juałba Jesu borocueda**Marco 1:9-11; Luca 3:21-22*

¹³ Mał ewariđe Jesura Galilea druadeba Jordał dođaa zesia Juałba idjira borocuemārēā. ¹⁴ Barib_{ΔΓΛ} Juałba borocue amaaba jarasia:

–B_Λab_{ΔΓΛ} młra borocueida b_{ΛA}. ¿Cārē cārēā b_Λra młmaa ze b_Λ?–

¹⁵ Małne Jesuba panusia:

–Nawena b_{ΛA} obari quĩrāca odua. Biara b_{ΛA} dadjia jūma jipa oēida Ācōrēba obi b_Λ quĩrāca.–

Ara małda Juałba ĩjāsia. ¹⁶ Jesura borocuepeda doedałba drua wāb_{ΔΓΛ}de cawaēne bajāda ewasia. Małne Jesuba Ācōrē Jaurera puchirā quĩrāca idji łrł zeb_{ΔΓΛ}ada unusia. ¹⁷ Mał awara Ācōrē bajāneba eđa bedeab_{ΔΓΛ}ada ũrĩsidaa. Nāwā jarasia:

–Nałdr_Δ mł Warra quĩrā b_{ΛA}. Młra idji carea bio b_Δsrida b_{ΛA}.–*

4*Diauruba Jesu mĩā sēna**Marco 1:12-13; Luca 4:1-13*

¹ Māwānacarea Ācōrē Jaureba Jesura ějūā pōāsa ewaraga b_Λdaa edesia. Małbe diauruba idjira mĩā sēsia Ācōrēra igarabi carea. ² Jesura cuarenta ewari āsa, diamasi bida ne coē b_Δda bērā jarra besia. ³ Māwā b_Λde mĩā sēbarira zesia. Idjia jarasia:

–B_Λda wārāda Ācōrē Warrab_{ΔΓΛ}, jaradua za tabea mōgaraa pał bamārēā.–

⁴ Barib_{ΔΓΛ} Jesuba panusia:

–Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_{ΛA}: ababe ne co b_Λdeba ěberāra zocai baēa, āteb_{ΔΓΛ} jūma Ācōrēba jara b_Λ ĩjā b_Λdeba zocai baya.–*

⁵ Māwānacarea diauruba Jesura Jerusaleł, Ācōrē itea b_Λ purudaa edesia. Mama Ācōrē de droma boro łt_Λara b_Λmaa edesia. ⁶ Małbe diauruba jarasia:

–B_Λda wārāda Ācōrē Warrab_{ΔΓΛ}, namałba uđu jłdr_Δdua. Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_{ΛA}:

Ācōrēba idji bajānebema nezocarāda diabueya b_Λ carebamārēā.

B_Λra ādji j_Λwade edadīa b_Λ jĩrūra mōgaraba puarāmārēā.†

⁷ Małne Jesuba diaurua jarasia:

–Ācōrē Bedeade idjaba jara b_{ΛA}: “Bariduada orādua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya.”–‡

⁸ Māwānacarea diauruba Jesura eya łt_Λ b_Λde edesia. Mamałba Jesua jūma nał ějūāne bea puruda, puruza ne bia quēdea sida ac_Λbisia. ⁹ Małbe diauruba jarasia:

–B_Λda chĩrāborode cobepeda młā bia bedeai b_{ΔΓΛ}, nałg_Δra jūma młā b_Λā diaya b_Λ j_Λwaeđa erobamārēā.–

¹⁰ Małne Jesuba diaurua jarasia:

–Satana, āyā wādua. Ācōrē Bedeade nāwā b_Λ b_{ΛA}: “B_Λ Boro Ācōrēab_{ΔΓΛ} bia bedeada. Aba idjidr_Δ ĩjā b_Δdua.”–§

¹¹ Ara małda diaurura Jesu caitabemada āyā wāsia. Małne Ācōrē nezoca bajānebemarāda Jesumaa zeđapeđa idjira ne cobisidaa.

* 3:17 Isaía 42:1-4. * 4:4 Deuteronomio 8:3. † 4:6 Salmo 91:11,12. ‡ 4:7 Deuteronomio 6:16. § 4:10 Deuteronomio 6:13. Satana. Mał trłra hebreo bedeadeba ze b_{ΛA}.

*Jesuba jaradia beda**Marco 1:14-15; Luca 4:14-15*

¹² Borocuebari Juaļ preso Ɂa ũrĩside Jesura jēda Galilea druadaa wāsia.
¹³ Barib_{ARL} Nazare purude beē basía, āteb_{ARL} Capernauļ purude bede wāsia. Maļ purura amene droma icawa Ɂa. NeptaliɁeba yōpedada israelerā ējūāne Ɂa idjaba Zabuloāneba yōpedadarā ējūā caita Ɂa.
¹⁴ Maļg_{AR} māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaiaba Ɂada quĩrāca. Nāwā Ɂasia:

¹⁵ Bārā Zabuloā idjaba Neptali ējūāne bearā, judiorāē Galileade bearā, amene dromanaa wābada o caita bearā, Jordaļ do icawa bearā:

¹⁶ Bārāra pāimane duanasidaa Ācōrē adua panana bēra.

Barib_{ARL} idira ānaane duan_{LA} Ācōrēnebemada cawa pan_L bēra.

Bārāra zocai pan_{LM}ina beuda quĩrāca duanabadjidāa.

Barib_{ARL} idira āmādaud odjab_{ARL} quĩrāca Ācōrēba ara idjidebemada bārāa cawabi Ɂa.*

¹⁷ Maļ ewariɁeba ātaa Jesuba nāwā jara nĩbasia:

–Ācōrēra bārā Boro bai carea zeb_{ARL}LA.† Maļ carea bārāba cadjirua obadara igaradapeda idjimaa zedada.–

*Jesuba beda Ɂaribadarā trāna**Marco 1:16-20; Luca 5:1-11*

¹⁸ Jesura Galilea amene droma icawa nĩne ēberāda umé unusia. Abara Simoļ basía, Pedro abadada. Dewarabemara dji djaba Andre basía. Maļ ēberārāra beda beabadarā basía. Ādjira doeda beda Ɂari panasidaa.
¹⁹ Jesuba ādjía jarasia:

–Mā ume zedada. Bārāba beda Ɂaribada quĩrāca mā bārāa jaradiaya ēberārāda māma enenamārē.–

²⁰ Ara māda ādji beda Ɂaribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa.
²¹ Nocodaa wāb_{ARL}de Jesuba dewara ēberāda umé unusia. Abara Zebedeo warra Santiago basía. Dewarabemara dji djaba Juaļ basía. Ādji zeza ume jābade beda Ɂaribada cōā beada ca panasidaa. Maļbe Jesuba ādjira trāsia idji ume wānamārē. ²² Ara māda ādji jābara, ādji zeza sida amenapeda Jesu ume wāsidaa.

*Jesu Galilea druade p_{ARR}ada**Luca 6:17-19*

²³ Jesura jūma Galilea druade p_{ARR}AA wāsia. Judiorā dji j_{ARE}bada deza jaradiabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zeb_{ARL}LA. Maļ bede bia jaradiade wāb_{ARL}AZA jūma ēberārā cacua biē beada biabicuasias. ²⁴ Maļ bēra idjira jūma Siria druade trā Ɂagasia. Maļ carea ēberārāba jūma quĩrātanoaneba cacua biē beada, cacua pua bara beada, jai bara beada, wawa beada, Ɂ_{AR}rad_L bea sida idjimaa enebadjidaa. Jesuba ādjirāra jūma biabibadjia. ²⁵ Maļ carea zocārā Galileadebemarāda, Decapoli druadebemarāda, Jerusaleānebemarāda, Judeadebemarāda, Jordaļ do quĩrārēbemarā sida Jesu caidu wāsidaa.

5*Dadji bia beadi Jesuba jarada**Luca 6:20-23*

* 4:16 Isaia 9:1-2. † 4:17 Daniel 2:44.

- ¹ Ēberārā zocārā unuside Jesura eyade λtaa wāpeda chūmesia. Maļne idji ume nībabadarāda idjimaā zesidaa. ² Maļbe Jesuba nāwā jaradiasia: ³ Bārāba ara bāduba dji biaēda cawa panΛBΛΓΛ, bio bia panΛA Bajāne BΛba pe erobΛ bērā.
- ⁴ Bārāda sopua beabΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba maļ sopuara jōbi bērā.
- ⁵ Bārāba dji dromada beadi carea jΛΓΛdāēbΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba bārāa jūma naļ ējūāra diai bērā.
- ⁶ Wārāda sođeba jipa o quīrīā beadibΛΓΛ, bio bia panΛA bārāba quīrīā beara Ācōrēba diai bērā.
- ⁷ Bārāda quīrā djuburiaya beadibΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrēba quīrā djuburiai bērā.
- ⁸ Bārāra sođeba ababe Ācōrē itea beabΛΓΛ bio bia panΛA Ācōrēra ununi bērā.
- ⁹ Bārāba jūmarāda ābaa necai beadamārēā o beabΛΓΛ, bio bia panΛA Ācōrē warrarāana adī bērā.
- ¹⁰ Bārā jipa bea carea dewararāba biē odibΛΓΛ, bārāra bio bia panΛA Bajāne BΛba pe erobΛ bērā.
- ¹¹ Bārāda mλ carea biē jaradibΛΓΛ, biē odibΛΓΛ, idjaba quīrātanoa sewadeba biē jaradibΛΓΛ, bio bia panΛA.
- ¹² Bio capipia beadaua, bārāba nebia waiBΛada bajāne eropanΛ bērā. Drōāenabema ewarīde bīda Ācōrēneba bedeabadarāda ara maļ quīrāca biē odi carea ēpēsidaa.

Tā idjaba λnaa

Marco 9:49-50; Luca 14:34-35

- ¹³ Bārāra naļ ējūāne tā quīrāca panΛA.* BaribΛΓΛ tā cΛyada jōibΛΓΛ ζsāwā wayacusa cΛya bei? Abedo biē beya. Biara BΛA dajadaa batabuedīda λrλ tΛgadāmārēā. ¹⁴ Bārāra λnaa quīrāca beaa, naļ ējūāne beaba bārāneba Ācōrēnebemada unu panΛ bērā. Puru eyade BΛda ζsāwā mērāni? ¹⁵ Ni abaλba ībīrāda coadapeda epedeco droma edre BΛdacaā. ĀtebΛΓΛ λtΛ dji BΛbadade nūmΛbadaa jūma dji dejāne beara λnaane beadamārēā. ¹⁶ Ara maļ quīrāca ēberārā quīrāpita biada o pananadua ādjirāba dadji Zeza bajāne BΛA bia bedeadamārēā.

Ācōrēba Moisea diada ley jūma odidebema

- ¹⁷ Crīcharānadua mλra zesida Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba BΛpedada sīda āyā BΛi carea. Mλra maļ carea zeē basīa, ātebΛΓΛ zesīa ādjia jara panΛda jūma arīde oi carea. ¹⁸ Wārā arada mλa jaraya: naļ ējūā, bajā sīda wađi BΛmisa maļ leydebemara ni maārī bīda jōéa aba leyba jara BΛra jūma māwābΛrΛdaa.† ¹⁹ Maļ bērā bariduaba maļ leydebema dji edaara BΛ sīda ījā oēbΛΓΛ, idjaba dewararāa abarica ījā orānamārēā jaradiabΛΓΛ, idjira Ācōrē purude dji edaara quiruda baya. BaribΛΓΛ leyra ījā o baibΛΓΛ, idjaba māwā odāmārēā dewararāa jaradiabΛΓΛ, maλΓΛra Ācōrē purude dji dromada baya. ²⁰ Wārā arada mλa jaraya: judiorā ley jaradiabadaba o panΛ cāyābara idjaba pariseorāba o panΛ cāyābara bārāba jipaara odaēbΛΓΛ, Bajāne BΛba pe erobaēa.

* **5:13** Tā quīrāca panΛA. Maļba jara BΛca BΛA “bārāra naļ ējūāne panΛA ēberārā bia duananamārēā” wa “bārāba naļ ējūānebemarāa Ācōrē crīchada jaradiadīa.” 2 Corinto 4:20. † **5:18** Ni maārī bīda. Griego bedeade nāwā BΛ BΛA: “Caraga aba bīda idjaba letra aba bīda.”

*Jesuba quĩrũbidebema jaradiada**Luca 12:57-59*

²¹ Bārāba cawa panla dadji drōāenałba nāwā jarabadada: “Mĩā bearādua.”† Idjaba “mĩā beaibłłł bārā bororāba cawa odia.”§ ²² Baribłłł młā jaraya: bariduada djārā ume quĩrũibłłł Ācōrēba cawa oya. Bariduaba djārāda crīcha neē tabłłada aibłłł bārā bororāba cawa odia.* Idjaba bariduaba djārāda biē jaraibłłł, Ācōrēba tłłł uruadāa wābiya.

²³ Mał bērā bł djabada bł ume quĩrũ błda quĩrānebaibłłł, błā animarā Ācōrēba babue diade wānamĩna babue diarādua. ²⁴ Ātebłłł dji babue diabada caita amepeda bł djaba ume ibiade wādua. Małbebłłł jēda zepeda bł animarā Ācōrēba babue diadua.

²⁵ Błā ođā carea bł dji quĩrũba błra dji cawa obarimaa edeibłłł, wađi ode wābadađe jũma odua ibiadi carea. Māwā oēbłłł, idjia błra dji cawa obari jłwade błya. Małbe dji cawa obariba błra dji zarraa jidabiya preso błmārēā. ²⁶ Wārā arada młā jaraya: błra jāmabemada ēdrłēā abā błā diaida bł parata jũma diabłłđāa.

Daunemabadādebema

²⁷ Bārāba cawa panla nāwā jarabadada: “Daunemarādua.”† ²⁸ Baribłłł młā bārā jaraya: bariduaba wērāda acłpeda awuaibłłł abeda mał wērā ume idji sodeba daunemasia.

²⁹ Mał bērā bł jłwa araarebema dauba błā cadjiruada obibłłł, mał cadjirua o amaaba bł daura eūtapeda batabuedua. Bł cacuadebema abā aduaimĩna ewariza Ācōrē ume baya. Małda biara błā Ācōrēba jũma bł cacuada tłłł uruade batabuei cāyābara. ³⁰ Idjaba bł jłwa araarebemaba błā cadjiruada obibłłł, mał cadjirua o amaaba bł jłwara błā tutapeda batabuedua. Bł cacuadebema abā aduaimĩna ewariza Ācōrē ume baya. Małda biara błā Ācōrēba jũma bł cacuada tłłł uruade batabuei cāyābara.

*Mĩā amabadādebema**Mateo 19:9; Marco 10:11-12; Luca 16:18*

³¹ Idjaba nāwā jarabadaa: “Bariduaba idji wērāda amaibłłł, dji wērā carta mĩā amainebemada diaida błā.”† ³² Baribłłł młā jaraya bariduaba idji wērāda dewara ume błēda amaibłłł, małgłra dji wērā daunemabibłłł carea bedeade baya. Idjaba idji wērā amanada dewaraba edaibłłł, dji edabłłł umaquĩrā sida daunema błā.

Ācōrē quĩrāpita wārāda ne oi jaraidebema

³³ Bārāba cawa panla dadji drōāenałba nāwā jarabadada: “Błā Ācōrē quĩrāpita wārāda ne oya aibłłł jũma oida błā.”§ ³⁴ Baribłłł młā jaraya: ni abā trłneba wārāda ne oyada arānadua. Bajā trłneba wārāda ne oyada arānadua, bajā Ācōrē bugue quĩrāca bł bērā. ³⁵ Nał ējũā trłneba wārāda ne oyada arānadua, nał ējũā Ācōrē jĩrũ błbari quĩrāca bł bērā. Idjaba Jerusaleł trłneba wārāda ne oyada arānadua, Jerusalełra dadjirā Boro Ācōrē puru bērā. ³⁶ Idjaba ara błdji trłneba wārāda ne oyada arādua, bł buđara abā bida poya torroa oē bērā idjaba poya pāima oē bērā. ³⁷ Bārāba

† 5:21 Exodo 20:13. § 5:21 Deuteronomio 17:8. * 5:22 Bārā bororā. Griego bedeade “Sanedrín” bł błā. Małgłde eda duanasidāa judiorā bororā dji dromarāda. † 5:27 Exodo 20:14. † 5:31 Deuteronomio 24:1. § 5:33 Deuteronomio 23:21-23.

ne odiada adibΛΓΛ, odadua. Idjaba odaēana adibΛΓΛ, orānadua. Mañ auđu baridua trāneba wārāda ne oida jarabΛΓΛara cadjiruadeba ze bΛa.

BΛ biē oda droaidebema

Luca 6:29-30

³⁸ Bārāba cawa panΛa nāwā jarabadada: “AbΛba djārā dauda ārīsira dji māwā odara abarica dau ārīnida panΛa.* Quidada bΛasira dji māwā odara abarica quida bΛadida panΛa.” ³⁹ BaribΛΓΛ mΛa jaraya: bΛda biē osidara chupea droadua. Bariduaba bΛra uridarra dji jΛwa araarebemane uibΛΓΛ, dewarabemaare bida idu ubidua. ⁴⁰ BΛa jΛbari jārī carea baridubaba bΛda dji cawa obarimaa edeibΛΓΛ, idjia jārī quīrīā bΛra, dewarabema sida idu jārībidua. ⁴¹ Zarraba bΛa ne zagΛada tamΛa aride edebibΛΓΛ, idjia jarada auđu ededua. ⁴² Bariduaba bΛa ne iwidibΛΓΛ diadua. Bariduaba bΛa ne iwidibΛΓΛde jēda diayada aibΛΓΛ, idjia iwidi bΛra wāgarādua.

Dadji dji quīrū quīrīāida bΛdebema

Luca 6:27-28, 32-36

⁴³ Bārāba cawa panΛa nāwā jarabadada: “BΛ dji biara quīrīādua, baribΛΓΛ bΛ ume dji quīrūra quīrāmadua.”† ⁴⁴ BaribΛΓΛ mΛa jaraya: bārā dji quīrūra quīrīānadua. Bārā biē jarabΛdara bia jaradadua; bārā quīrāma panΛra bia odadua.‡ Ācōrēa iwididadua ādjirāra carebamārēā. ⁴⁵ Māwā ebuda baya bārā Zeza bajāne bΛ warrarāda. Dadji Zezaba āmādaura ēberā cadjiruarā carea, dji biarā carea bida odjabibaria. Ēberā jipa beaē carea, dji jipa bea carea bida cuera zebibaria. ⁴⁶ BaribΛΓΛ bārāba ababe bārā dji biarādrΛ quīrīā pananibΛΓΛ, ¿cārē nebiada Ācōrēba diai? Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarā bida mañ quīrāca obadaa. ⁴⁷ Bārāba ababe djabarāa “mērā” adibΛΓΛ, ¿cārē biada o panΛ? Dji Ācōrē adua bea bida māwā obadaa. ⁴⁸ Mañ bērā jūmarāda quīrīā beadadua bārā Zeza bajāne bΛba jūmarā quīrīā bΛ quīrāca.

6

Ne neē quēdeea diadidebema

¹ Bārāba ne biada o panΛne quīrācuitadadua. Dewararāba bia ununamārēā orānadua. Māwā odibΛΓΛ, bārā Zeza bajāne bΛba idji nebiadebemada diaēa. ² BΛa ne neē quēdeea ne diabΛrΛde dji biaca beaba obada quīrāca orādua. Ādjia ne diabΛdade cachiruda zabibadaa judiorā dji jΛrebada dede, purude bida jūmarāba ādjidebemada bia bedeadamārēā. Wārā arada mΛa jaraya: ēberārāba ādjidebemada bia bedeadida quīrīā panΛ bērā ababe mañdrΛ edadia. Ācōrēneba ni cārē sida edadaēa. ³⁻⁴ BΛa ne neē quēdeea ne diabΛrΛde jīgua jararādua. Ni abala nēbΛrΛrādua. BΛa chupea bia o bΛra bΛ Zeza Ācōrēba unubaria. IdjiabΛrΛ bΛa nebiada diaya.*

Ācōrēa iwidibadadebema

Luca 11:2-4

⁵ BΛa Ācōrēa iwidibΛrΛde dji biaca beaba obada quīrāca orādua. Ādjirāba judiorā dji jΛrebada dede, purude bida ēberārāba bia ununamārēā āta

* **5:38** Levitico 24:20. † **5:43** BΛ dji biara quīrīādua. MañdrΛ Levitico 19:18de bΛa, baribΛΓΛ ācΛrΛba mañ auđu dadji dji quīrū quīrāmanida panΛda jaradiasidaa. ‡ **5:44** Bārā biē jarabΛdara bia jaradadua; bārā quīrāma panΛra bia odadua. Griego bedeadē ācΛrΛ cartade mañra neēa.

* **6:3-4** Diaya. ΛcΛrΛ cartade versículo 3-4,6,18de mañ awara jara bΛa “ebuda diaya.”

nūpanenapeda Ācōrēa iwidibadaa. Wārā arada mĭa jaraya: ēberārāba ādji bia ununida quĩrĩa panĭ bērā ababe maĭdrĭ edađia. Ācōrēneba ni cārē sida edadaēa. ⁶ Bĭa Ācōrēa iwidibĭrĭde bĭ dede eda wādua. Dji eda wābadara jūātrĭpeda bĭduba bĭ Zeza Ācōrēa iwididua. Bĭa chupea bia o bĭra bĭ Zeza Ācōrēba unubaria. Idjiabĭrĭ bĭa nebiada diaya.

⁷⁻⁸ Bĭa Ācōrēa iwidibĭrĭde Ācōrē adua beaba obada quĩrāca orādua. Ādjirāba abarida bĭrima zocārā jarabadaa crĭcha panĭ bērā dārā iwidibĭdade Ācōrēba biara ūrĭda. Baribĭrĭ bārā Zeza Ācōrēa iwididi naēna idjia cawa bĭa bārāba cārēda quĩrĩa panĭda. ⁹ Maĭ carea Ācōrēa nāwā iwididada:

Dairā Zeza bajāne bĭ, jūmarāba bĭra wayadida panĭa.

¹⁰ Daiba quĩrĩa panĭa bĭra jūmarā Boro bai carea isabe zeida.

Quĩrĩa panĭa bĭa quĩrĩa bĭra naĭ ējūānebemarāba odida, bajānebemarāba obada quĩrāca.

¹¹ Codira ewariza daia diadua.

¹² Dairāba cadjirua opedadara quĩrādoadua, dairā biē obĭdara daiba quĩrādoabada quĩrāca.

¹³ Dairāra cadjiruade idu bæbirādua, ātebĭrĭ cadjiruadebemada ēdrĭ bĭdua.† [Bĭa jūmarāda poya bĭa, bĭra dji ĭbĭlaga bĭa idjaba ewariza dji dromaara bĭa.]‡

¹⁴ Djārāba bārā biē opedadada quĩrādoadibĭrĭ, bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne bĭba quĩrādoaya. ¹⁵ Baribĭrĭ djārāba bārā biē opedadada quĩrādoadaēbĭrĭ, bārāba biē opedadara bārā Zeza bajāne bĭba quĩrādoaēa.

Ne codaca ewari odidebema

¹⁶ Bārāba ne codaca ewari obĭdade sopua bea quĩrāca beārānadua dji biaca beaba obada quĩrāca. Ādjirāra māwā panabadaa jūmarāba cawadamārēa ne codaca ewarida o panĭda. Wārā arada mĭa jaraya: ēberārāba ādji bia jaradida quĩrĩa panĭ bērā ababe maĭdrĭ edađia. Ācōrēneba ni cārē sida edadaēa. ¹⁷ Baribĭrĭ bĭa ne codaca ewari o bĭde bĭ borora queraba pādua, quĩrā sida sagĭdua. ¹⁸ Māwāra ēberārāba cawadaēa bĭa ne codaca ewarida o bĭda. Ababe bĭ Zeza Ācōrēbĭrĭ cawaya. Bĭa chupea bia o bĭra bĭ Zeza Ācōrēba unubaria. Idjiabĭrĭ bĭa nebiada diaya.

Nebia bajāne erobaid ebema

Luca 12:33-34

¹⁹ Naĭ ējūāne nebia erobeadi carea jĭrĭrĭnadua. Naĭ ējūānebemara mōgosiabaria, chimiaba ārĭbaria, idjaba ne drĭabadara eda wānapeda drĭabadaa. ²⁰⁻²¹ Bārāmaarā dji biara bĭra sodeba awuabadaa. Maĭ bērā Ācōrēba quĩrĩa bĭdrĭ ēpēnadua nebiada bajānebĭrĭ erobeadi carea. Jāma chimiaba ārĭca, nebiara mōgosiaca, idjaba ne drĭabadara poya eda wānaca.

Dadji dau ĭbĭrā quĩrāca bĭdebema

Luca 11:34-36

²² Dadji दौरā ĭbĭrā quĩrāca bĭa. Maĭ bērā bĭ dauda bia bĭbĭrĭ ĭnaane nĭbaya. ²³ Baribĭrĭ bĭ dauda cadjirua bĭbĭrĭ, ne cadjiruade nĭda unuē

† **6:13** Cadjiruadebemada. Maĭ bedeaba idjaba jara bĭa diauruda. ‡ **6:13** Griego bedeade zocārā cartade bedea corchetede bĭra neēa.

ɓaya. Ara maɓ quĩrãca ɓɓa jipa o ɓɓda crĩcha ɓɓra cadjiruabɓɓɓ, ɓɓra wãrãda pãĩmane nãa.

Poya umé ẽpẽnaẽa

Luca 16:13

²⁴ Aɓɓɓa poya idji boroda umé eroɓaẽa. Umé eroɓɓɓɓɓ aɓa biara quĩrãya. Aɓa ẽpẽya, maɓne dewarabemara igaraya. Ara maɓ quĩrãca ne bara ɓai awua ɓɓa poya Ācõrẽda ẽpẽẽa.

Ācõrẽba idjiderã wagabaria

Luca 12:22-31

²⁵ Maɓ carea mɓa jaraya: ɓãrã sãwã ɓeadaida jũmawãya crĩcharãnadua. Codi careabemada, doɗi careabemada, idjaba jãni careabema sida jũmawãya crĩcharãnadua. ¿Dadji zocai ɓaيدا djico cãyaɓara biara ɓɓẽca? ¿Dadjida dadjia cacuaɗe jɓbada cãyaɓara biara ɓɓẽca? ²⁶ Aclɗadua, ĩbanara ne udacaa, ne ewadacaa idjaba ne wagadacaa. Baribɓɓɓ ɓãrã Zeza bajãne ɓɓa ne cobibaria. ¿Ācõrẽmaarã ɓãrãra ĩbana cãyaɓara biara ɓeaẽca? ²⁷ ¿Caida jũmawãya crĩcha ɓɓa dãrãara zocai ɓai? ²⁸ ¿Cãrẽ cãrẽã ɓãrãba jãnneɓemada jũmawãya crĩchabada? Aclɗadua nepõnõda sãwã waribarida. Nepõnõra trajacaa idjaba wuara cacaa. ²⁹ Baribɓɓɓ mɓa jaraya: dadji drõaenabema boro Salomoɓra bio ne bara ɓadamĩna nepõnõ quĩrãca quĩrãwãrẽã djioca basía.* ³⁰ Idi chirua mẽa unubadara nurẽma ɓabueɓadamĩna Ācõrẽba wadibida põnõbibaria. Maɓ ɓẽrã ¿idjia biara ɓãrãba jãnamãrẽã diaẽca? Maɓɓara ¿sãwãerã poya ĩjãnaẽ?

³¹ Maɓ ɓẽrã codi careabemada, doɗi careabemada, wa jãni careabema sida jũmawãya crĩcharãnadua. ³² Ācõrẽ adua beaba maɓɓɗeɓemada crĩchabadaa, baribɓɓɓ ɓãrã Zeza bajãne ɓɓa cawa ɓɓa ɓãrãba cãrẽda eroɓeadaida panɓda. ³³ Maɓ ɓẽrã naãrã Ācõrẽra ɓãrã Boroda ɓɓɗadua. Quĩrãcuita pananadua idjia obi ɓara odi carea. Mãwã ɓãrãba neẽ panɓra idjia jũma diaya. ³⁴ Nubemada jũmawãya crĩcharãnadua, nu bida Ācõrẽba ɓãrãra waga eroɓai ɓẽrã. Ewariza ne crĩchaira baraya.

7

Djãrã biẽ jarabadadeɓema

Luca 6:37-38, 41-42

¹ Djãrãra biẽ jararãnadua Ācõrẽba ɓãrã biẽ jararãmãrẽã. ² ɓãrãba djãrã biẽ jarabɓda quĩrãca Ācõrẽba ɓãrãra biẽ jaraya. ³ ¿Cãrẽ cãrẽã nejarra djãrã daude ɓɓda acɓbada? ¿sãwãerã bacuru waiɓɓa ɓãdji daude ɓɓda acɓɗaca? ⁴ Bacuru waiɓɓa ɓãdji daude ɓɓda ununaẽ panɓɓɓɓ ¿sãwã djãrãa nãwã jaraɗi? “Nejarra ɓɓ daude ɓɓra mɓa aubariya.” ⁵ jɓãrãba jarabada quĩrãca odacaa! Naãrã bacuru waiɓɓa ɓãdji daude ɓɓda aubaridada. Mãwã poya ununia nejarra djãrã daude ɓɓra aubaridã carea. Ara maɓ quĩrãca ɓɓa cadjirua o ɓɓra naãrã idu ɓɓdua. Maɓɓeɓɓɓ djãrãra poya carebaya.

⁶ Ācõrẽ iteabemada usaa diarãnadua ɓãrã carãmãrẽã. ɓãrã neta nẽɓla queɗeada chinaa diarãnadua ãrã tɓgarãmãrẽã.*

§ 6:27 Maɓ versículoba idjaba jara ɓɓa “¿Cai ɓãrãneɓemaba jũmawãya crĩcha ɓɓa drasoara wari?”

* 6:29 Salomoɓ. 1 Rey 10:4-7, 23-25. * 7:6 Maɓ versículoba nãwã jara ɓɓca ɓɓa: “Ƙcɓɓa Ācõrẽ ɓeɗeada ũrĩ quĩrãnacabɓɓ, ádjirã waa jaradiarãnadua. Jaradiaɗibɓɓ ɓãrãra biẽ odia.”

Ãcõrêa iwidibadadebema
Luca 11:9-13; 6:31

⁷ Bãrãba neŕ panãra Ãcõrêa iwidí pananadua; maŕne idjia bãrãa diaiya. Idjia diamãrêã jãrã pananadua; maŕne ununia. Dede eða wãbadamaãba trãnadua; maŕne dji eða wãbadara ewaya diai carea. ⁸ Dji iwidí ðãba edaya. Dji jãrã ðãba unuya. Dji trã ðã itea dede eða wãbadara ewaya ne diai carea. ⁹ Warraba paŕ iwidibãrãde ¿dji zezaba mõgarada diaica? ¹⁰ Warraba beda iwidibãrãde ¿dji zezaba damada diaica? ¹¹ Bãrã dji cadjirua ðeaba bãrã warrãra ne biada dia cawa panãbãrã, ¿bãrã Zeza bajãne ðãba dji iwidí panãa ne biada diaẽca? ¹² Bãrãba quĩrã panãa djãrãba ne jũmane bãrãra bia odida. Ara maŕ quĩrãca djãrãra bia odadua. Ãcõrêba Moisea diada leyda idjãba Ãcõrêneba bedeadadarãba ðãpedada sida ara maŕ crĩchadeba ze ðãa.

Eða wãbada pêsua ðã
Luca 13:24

¹³⁻¹⁴ Bãrãra dji eða wãbada pêsua ðãde wãnadua. Tãbã uruade eða wãbadara jedea ðãa. Dji o sida jedea ðã bêrã wãicha ðãa. Mama zocãrã eða wãbadaa. Baribãrã Ãcõrê ume ewariza zocai ðã carea dji eða wãbadara pêsua ðãa. Dji ode wãcara ðã bêrã zarea ðãa wã carea. Maŕ ora zocãrãba ununacaa.

Bacurura dji nejõneba cawabadaa
Luca 6:43-44

¹⁵ Quĩrãcuíta beadadua. Æãrãba sewadeba Ãcõrêneba bedea panãana abadaa. Ãdjirãba dji biarã quĩrãca jaradiabadaa baribãrã mãwã panãa eberãrãba Ãcõrê bedea igaradãmãrêã. ¹⁶⁻¹⁷ Ãdjia o panãneba bãrãba cawadã dji wãrã arada wa dji wãrãẽda. Bacuru biaba nejõ biada zaubarã baribãrã bacuru cadjiruaba nejõ cadjiruada zaubarã. ¿ãrãba uvada zaubarica? ¿Wa jũichichiba higojõda zaubarica? ¹⁸ Bacuru biaba nejõ cadjiruada zaucaã idjãba bacuru cadjiruaba nejõ biada zaucaã. ¹⁹ Bacuru bia zaucara tutadapeda babuebadaa. ²⁰ Ara maŕ quĩrãca bãrãba Ãcõrêneba bedeadadarãda dji wãrã arada wa dji wãrãẽda cawadãã ãdjirãba o panãneba.

Jesu trãneba ne o beara Æãrã idjiderãẽa
Luca 13:25-27

²¹ Eberãrãba mãra ãdji boroadã abadamãna jũmarãda Ãcõrê purude beadãẽa. Ababe mã Zeza bajãne ðãba quĩrã ðã o beadã idji purude panania. ²² Idjia cawa oi ewaride zocãrãba mãã jaradã: “Dai Boro, dai Boro, dairã ðãdeba bedeadãda, ðã trãneba jairãda ãyã jãretasidãã, idjãba ðã trãneba ne ununaca waibãada osidãã.” ²³ Maŕne mãã ebuda jaraya: “Cadjirua obadarã, ãyã wãnadua. Mãã bãrãra unucaa.”

De umênebema
Marco 1:22; Luca 6:47-49

²⁴ Maŕ carea bariduaba mã bedeadã ãrĩpedã ãjã oibãrã, naŕ quĩrãca ðãya: eberã crĩcha cawa ðãba idji dera mõgara Ærã osia. ²⁵ Maŕne cue ze nũmesia, mãrãra dji cãbãyã puã nũmesia, do sida ze nũmesia, baribãrã idji dera corã wãẽ basã mõgara Ærã oda bêrã. ²⁶ Baribãrã mã bedea ãrĩpedã ãjã oẽbãrã, naŕ quĩrãca ðãya: eberã crĩcha neẽ ðãba idji dera ãbãde osia. ²⁷ Maŕne cue ze nũmesia, mãrãra dji cãbãyã puã nũmesia, do sida ze nũmesia. Mããba idji dera corã wãpedã abedã jũma ãrĩsia.–

²⁸ Jesuba jūma jaradiadacarea ēberārāba cawa crīchadaē basía.
²⁹ Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basía. ĀtebΛΓΛ bio cawa
 bΛdeba ebuda jaradia basía.

8

Jesuba aida bara bΛ biabida

Marco 1:40-45; Luca 5:12-16

¹ Jesu eyadeba edaa zeside ēberārāra zocārā idji caidu wāsidaa. ² Māwā
 bΛde ēberā aida bara bΛda Jesumaa zesia.* Chīrāborode cobepeda nāwā
 bedea djuburiasia:

–MΛ Boro, bΛa quīrīā bΛbΛΓΛ, mΛra poya biabida bΛa.–

³ Maļne Jesuba jΛwa ĩrĀ bΛbΛΓΛde jarasia:

–Māwā o quīrīā bΛa. ¡Biadua!–

Ara maļda aida bara badara biasia. ⁴ Jesuba idjía jarasia:

–BΛ biadara ni abala jararādua. ĀtebΛΓΛ sacerdotemaa wādua bΛra
 biasida unumārēā. Jāļbe Moiseba jarada quīrāca ne diacuadua.† Māwā
 ēberārāba cawadia bΛra wārāda biasida.–

Jesuba sordaorā boro nezoca biabida

Luca 7:1-10

⁵ Maļbe Jesura Capernauļ purudaa wāsia. Jūēside Romanebema sor-
 daorā boroda idjima zesia. Maļgaba nāwā bedea djuburiasia:

⁶ –MΛ Boro, mΛ nezocada diguida bio cacua pua bΛ bērā cΛde bΛradra
 bΛa.–

⁷ Maļne Jesuba jarasia:

–Idji biabi carea wāya.–

⁸ BaribΛΓΛ sordaorā boroba jarasia:

–MΛ Boro, mΛra ēberā biaēa bΛra mΛ dede eda wāmārēā. BaribΛΓΛ mΛ
 nezoca biamārēā bΛa namaaba jaraibΛΓΛ, idjira biaya. ⁹ Ara maļ quīrāca
 mΛ boroba jara bΛra mΛa ĩjāida bΛa. Idjaba mΛa jara bΛra sordaorā
 mΛ jΛwaeda beaba ĩjānida panla; mΛa abala zeduada aibΛΓΛ zebaria;
 wāduada aibΛΓΛ, wābaria; idjaba mΛ nezocaa nāwā oduada aibΛΓΛ ara
 maļda idjia obaria.–

¹⁰ Maļ ūrīside Jesuba bia crīchasia. Maļne idji ēpē panΛrāa jarasia:

–Wārā arada bārāa jaraya: naļ ēberāba bio ĩjā bΛ quīrāca israelerā tāēna
 ni aba bida unucaa. ¹¹ MΛa bārāa jaraya: ĩmādaud odjabariareba idjaba
 ĩmādaud baebariareba drua āibemarāda zocārā zedīa. Maļgārāra dadji
 drōāenabemarā Abrahaļ ume, Isa ume, Jacobo ume bida Ācōrē purude ne
 co chūpanenia. ¹² BaribΛΓΛ Ācōrēba ēberārā naārā pe eroa quīrīā badada
 pāīmanaa āyā jΛrecuaya. Mama aujīā panania idjaba puaba quida ĩchia
 panania.–

¹³ Maļbe Jesuba sordaorā boroa jarasia:

–Diguida wādua. BΛa ĩjā bΛ quīrāca mΛa oya.–

Sordaorā boro nezocara ara maļda biasia.

Jesuba Simoļ Pedro pācōrē biabida

Marco 1:29-34; Luca 4:38-41

* **8:2** Aidara Jesu ewarīde wārāda sāwā basida dadjirāba cawadaē panla. BaribΛΓΛ judiorāmaarā
 aba ĀcōrēbΛrΛ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maļ awara aba aidaba jidasira
 āyā bade wāida basia (Levitico 13:45-46). † **8:4** Levitico 14:1-32.

14 Maḷbe Jesura Pedro dedaa wāsia. Eda wāsida unusia Pedro pācōrēda cawamiaba cādada bāda. 15 Maḷ wērā jḷwara Jesuba tāsia. Ara maḷda cawamiaba dugusia. Piradrḷpeda ādjira ne cobisia.

16 Queudacarea ēberārāba zocārā jai bara beada Jesumaa enesidaa. Maḷne Jesuba ara jarabḷḷba dji jaira jūma āyā jḷarecuasia. Idjaba cacua biē beara jūma biabicuasiasia. 17 Māwāsia Ācōrēneba bedeabari Isaiāba jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Dadjirāra cacua biē beaside idjia biabisiasia, idjaba pua beaside idjia jōbisiasia.”†

Jesu ēpē quīrīā panana

Luca 9:57-62

18 Jesuba ēberārāda zocārā idji caita powua nūmḷada unusia. Maḷ carea idji ume nībabadarāa amene wa quīrārē chāniana asia. 19 Baribḷḷ wāni naēna judiorā ley jaradiabarida Jesumaa zesiasia. Maḷ ēberāba jarasia:

–Jaradiabari, bḷ wābḷḷza mḷra bḷ ume wāya.–

20 Jesuba idjīa jarasia:

–Usa pāra de bara bḷaa, ībana sida de bara bḷaa, baribḷḷ mḷ, Naḷ Djara Edadara sāma cāi sida neē bḷaa.–

21 Maḷne aba idji ume nība jarasia:

–Mḷ Boro, bḷ ume wāi naēna idu mḷ zezada tḷbaribidua.–§

22 Jesuba idjīa jarasia:

–Mḷ ume zedua. Beu beārāba beudarāra tḷbaridida panḷaa.–*

Jesuba amene bogozoa tumabida

Marco 4:35-41; Luca 8:22-25

23 Maḷbe Jesura jābade badopeḷa idji ume nībabadarā sida wāsidaa. 24 Māwā panḷne nāūrāda dji cābāyā puá nūmepeda baido bogozoara jābade eda wā nūmesiasia. Maḷne Jesura cāi basiasia. 25 Maḷ carea idji ume nībabadarāba ḷḷmanapeḷa nāwā jarasidaa:

–jDai Boro, carebadua! jDadjirāra bḷarrubododaa!–

26 Maḷne Jesuba jarasia:

–Bārāra ḷsāwāērā ne waya panḷ? Bārāba Ācōrēra ījānaēca bḷaa.–

Piradrḷpeda Jesuba nāūrāra, baido bogozoa sida quēāsiasia.† Ara maḷda jūma tuma nūmesiasia. 27 Maḷne ādjirāba cawa crīchadaē basiasia. Nāwā jarasidaa:

–Naḷḷara ḷcaida jāwā bḷ? Nāūrāba, baido bogozoa bida idji bedeara ījābadaa.–

Jesuba jai zocārā āyā jḷretada

Marco 5:1-20; Luca 8:26-39

28 Maḷbe amene droma quīrārē chānapeda Gadara druade jūēsidaa. Maḷne ēberā umé jai bara panḷda beudarā tḷbaribada uriadeba Jesumaa zesiasia. Maḷ ēberāra bio minijīchia panḷ bēra ni abada mamaare wānaca basiasia. 29 Maḷne Jesua jīgua bia jarasidaa:

–jĀcōrē Warra!† ḷcārē cārēā दौरa mīā sē bḷ? ḷDai ewari jūēi naēna bḷaa cawa ode ze bḷca?–

† 8:17 Isaiā 53:4. § 8:21 ḷcḷḷmaarā maḷ ēberāba nāwā jara bḷaa: “Bḷ ume wāi naēna, mḷaa jāida bḷaa aba mḷ zeza jaidabḷḷdaa.” * 8:22 Beu beārāba beudarāra tḷbaridida panḷaa. Jesuba beuda tḷbarididebemada jara bḷēa. Ātebḷḷ ara ādjia o quīrīā panḷ quīrāca o beada quēā bḷaa.

† 8:26 Baido bogozoa. Griego bedeade “pusa” bḷ bḷaa. Griegoḷe pusha, amene sida abari bedeaa. Galilea amenera baido cūāa. † 8:29 Ācōrē Warra. Griego bedeade ḷcḷḷ cartade bḷ bḷaa: “Ācōrē Warra Jesu.”

³⁰ TΛMΛ aride chinada ne co duanasidaa. ³¹ Maλ bērā dji jairāba Jesua nāwā bedea djoburiasidaa:

–BΛa dairāda āyā jΛretaibΛrΛ, jari duanΛ china cacuade idu eda wābidua.–

³² Maλne Jesuba jarasia:

–WābΛrΛdadua.–

Ara maλda jairāra maλ ēberārā cacuadebemada ēdrΛdapeda china cacuade eda wābΛrΛsidaa. Maλba chinara pirapodapeda perawadeba daidu tēūcuasidaa. Māwā jūma nābΛrΛ quinisidaa. ³³ Maλ china waga pananara daupera pira wāsidaa. Ādji purude jūēnapeda ēberārā jai bara beada sāwāpedadada jūma nēbΛrΛsidaa. ³⁴ Maλ carea jūma dji purudebemarāra Jesu bΛmaa zesidaa. Ununapeda Jesua bedea djoburiasidaa ādji druadebemada āyā wāmārēā.

9

Jesuba ēberā cacua beu bΛ biabida

Marco 2:1-12; Luca 5:17-26

¹ Jesura jābade badopedā wayacusa amene droma quīrārā chāpeda idji babari purude jūēsia. ² Mama ēberā cacua beu bΛda idji cΛdāde Jesumaa enesidaa. Jesuba unusia maλ ēberā enepedadaba wārāda ījā panΛda idjia dji cacua beu bΛra poya biabida. Maλ carea Jesuba dji cacua beu bΛa jarasia:

–Sobiadua, cūdra. BΛa cadjirua ođara mλa quīrādoasia.–

³ Mama judiorā ley jaradiabadarāda λcΛrΛ panasidaa. MaλgΛrāba crīchasidaa: “Idjira Ācōrē quīrāpita biē bedea bΛa.” ⁴ BaribΛrΛ ādjia crīcha panΛra Jesuba cawasia. Maλ carea jarasia:

–Bārāba ¿cārē cārēā jāwā biē crīcha panΛ?* ⁵ Bārāmaarā ¿sāλgΛda zareaara bΛ? ¿Cadjirua ođara quīrādoayada aida wa naλ ēberā cacua beu bΛra piradrΛbipeđa nībabida? ⁶ Ācōrēba mλ, Naλ Djara Edadara bΛsia naλ ējūāne duanΛba cadjirua obadara quīrādoamārēā. Maλra bārāa unubiya.–

Ara maλda dji cacua beu bΛa nāwā jarasia:

–PiradrΛdua. BΛ cΛđara edapeda diguida wādua.–

⁷ Ara maλda dji cacua beu badara pirabaripeđa diguida wāsia.

⁸ Maλ unusidade dji arima beara ne wayasidaa.† BaribΛrΛ Ācōrēa bia bedeasidaa idji λbΛada diada bērā ēberāba cacua biē beara biabimārēā.

Jesuba Mateo trāna

Marco 2:13-17; Luca 5:27-32

⁹ Jesu mamaΛba wābΛrΛde ēberā Mateo abadada unusia. Maλ ēberāra Romanebema boro itea parata diabada dede chūmasia. Jesuba Mateoa jarasia:

–Mλ ume zedua.–

Ara maλda Mateora piradrΛpeda Jesu ume wāsia.

¹⁰ Māwānacarea Jesura Mateo dede ne co basia. Jesu ume nībabadarāda, Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarāda, judiorā ley igara bea sida Jesu ume ne co duanasidaa.‡ ¹¹ ΛcΛrΛ pariseorāba maλgΛra unusidaa. Maλ carea Jesu ume nībabadarāa iwidisidaa:

* **9:4** Griego bedeađe λcΛrΛ cartade idjaba bΛ bΛa “bārā sode.” † **9:8** Ne wayasidaa. Griego bedeađe λcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Cawa crīchadaē basia.” ‡ **9:10** Judiorā ley igara bea. Griego bedeađe “cadjirua obadarā” bΛ bΛa.

–Bārāa jaradiabarira ζcārē cārēā Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pëbadarā ume, dewara cadjirua obadarā ume bida ne co chūmΛ?–

¹² Ādjia māvā iwidiβΛdada Jesuba ūrīpeda jarasia:

–Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛΓΛēacaa. Dji cacua biē beabΛΓΛ jΛΓΛbadaa. ¹³ Naλ bedebaba cārēda jara βΛda cawade wānadua: “Animarā babue diadi cāyābara mΛa quīrīā βΛa bārāba djārā quīrā djuburiadida.” § MΛra jipa bea trīi carea zeē βΛa, ātebΛΓΛ cadjirua obadarāda trΛ βΛa Ācōrēmaa zedamārēā.–*

Ne codaca ewaridebema

Marco 2:18-22; Luca 5:33-39

¹⁴ Māvānacarea Borocuebari Juaλ ume nībabadarāda Jesumaa zedapeda iwidiβΛdaa:

–Daiba, pariseorā bida ara cadrΛa ne codaca ewarira obadaa, baribΛΓΛ βΛ ume nībabadarāba ζsāwāērā odaca?–

¹⁵ Jesuba ādjīa jarasia:

–Umaquīrāba wērā edabΛΓΛde ζcaida sopua bai? Maλ umaquīrāra waēibidā idjia edodarā ume βΛmisa βΛsrīda panania. BaribΛΓΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. MaλbeβΛΓΛ idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.

¹⁶ Dadjirāba jΛbada dji sore cōā βΛmaa wua djiwidida cajudacaa. Māvā odibΛΓΛ djiwidi cajuda errebaribΛΓΛba dji wua sorera waiβΛlara cōāya. ¹⁷ Idjaba ni abaβΛba uva βa djiwidira animarā e oda dji sorede tΛdacaa. Māvā odibΛΓΛ aseabΛΓΛde animarā e oda dji sorera cōāya. Maλbe uva βara, animarā e oda sida aduaya. Maλ carea uva βa djiwidira animarā e oda djiwidide tΛdida panΛa. Māvā umena dārā droadia.–†

Jesuba wērācau biabida

Marco 5:21-43; Luca 8:40-56

¹⁸ Jesuba māvā jaradia βΛde judio dji dromada zesia. Maλ ēberāra Jesu quīrāpita barru cobepeda jarasia:

–MΛ caura aretewa jaidabarisia. BaribΛΓΛ βΛda wāsira βΛ jΛwada idji λrλ βΛibΛΓΛ λrēbaya.–

¹⁹ Jesura piradrΛpeda maλ ēberā ume wāsia. Idji ume nībabadarā sida wāsīdaa. ²⁰⁻²¹ Ādjirā tāēna wērā doce poa oamiaba jida βΛda nībasia. Maλ wērāba nāvā crīchasia: “MΛa idjia jΛ βΛda tāibΛΓΛ mΛra biaya.” Maλ bērā Jesu jēdaareba wāpeda idjia jΛ βΛ ide tāsia. ²² Jesuba jēda acΛβΛΓΛde wērā unupeda nāvā jarasia:

–Cau, βΛsrīdadua. Wārāda biaida ījāna bērā βΛra biasia.–

Ara maλda wērāra bia besia.

²³ Jesu judio dji droma dede jūēside chiru zabadarāda idjaba aujīābadarā sida unusia.† ²⁴ Jesuba ādjīa jarasia:

–Āyā wānadua. Wērācaura jaidae βΛa, ātebΛΓΛ cāi βΛa.–

Maλ carea ēberārāba idjīmaa acΛdapeda ipīdasīdaa. ²⁵ BaribΛΓΛ ēberārāra āyā jΛretacuapeda Jesura dede eda wāsia. Maλbe wērācau jΛwade jidapeda pirabaribisia. ²⁶ Jesuba odadebemada jūma maλ druade ūrīsidāa.

Jesuba dauberrea bea biabida

§ 9:13 Osea 6:6. * 9:13 Ācōrēmaa zedamārēā. Griego bedeadē λcΛΓΛ cartade maλra

neēa. † 9:17 MaλgΛdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ādjirā drōāenabema crīcha ume ābaa jaradiacada. † 9:23 Israelerāba chiru zabadarāda, aujīābadarā sida paratada diabadjīdaa careba aujīāne zedamārēā.

27 Jesu mama^Λba wāsīde dauberrea beada umé idji caidu bia zesídaa. Mañ éberārāba jīgua jarasídaa:

–jJesu, Davideba zeda, दौरa quírā djuburiadua!–

28 Jesu diguídaa jūésīde mañ dauberrea pan^Λra idjīmaa zesídaa. Mañbe Jesuba ádjīa iwídisia:

–¿Bārāba wārāda íjā pan^Λca mñā bārāra poya biabida?–

Ádjīa panusídaa:

–Māē, dai Boro.–

29 Mañbe Jesuba ádjī daude tāpeda jarasia:

–Bārāba íjā pan^Λ quírāca mñā oya.–

30 Ara mañda ádjī दौरa biasídaa. Mañbe Jesuba bio jara b^Λsia mañnebemada ni abā^Λā nēb^Λar^Λānāmārēā. 31 Barib^Λar^Λ dedeba édr^Λadapeda Jesuba ádjī ume odada jūma mañ druade jara wāsídaa.

32 Ara dauberrea panana édr^Λab^Λdade dewararāba éberā quírāme cara b^Λ jai bara b^Λada enesídaa. 33 Jesuba mañ jai j^Λretadacarea éberā quírāme cara badara bedeasia. Éberārā mama duan^Λba cawa crīchadaē basía. Nāwā jarasídaa:

–Israel druade wadibida nañ quírāca ununaca basía.–

34 Barib^Λar^Λ pariseorāba jara duanasídaa:

–Jāñ Jesuba jaira āyā j^Λretabaria, jairā boro Beelzebúba mañ ^Λb^Λada diada bērā.–

Néu waib^Λā waraga b^Λara ¿cairāba ewadi?

35 Māwānacarea Jesura puru waib^Λā beaza, puru zaque beaza p^Λrr^Λā wāsia. Judiorā dji j^Λrebada deza jarabadjīa Ácōrēra ádjī Boro bai carea zeb^Λar^Λada. Mañ be^Λea bia jaradia nīne jūma cacua biē beara, cacua pua bea sīda biabicusasia. 36 Idjīa éberārā cābana unusīde mīā djuburi unusia. Ne jūmane bia mīga beasia idjāba ádu^Λba beasia. Oveja dji wagabari neē que^Λea quírāca panasídaa. § 37 Mañne idjī ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Wārāda nañ éberārāra néu waib^Λā waraga tab^Λ quírāca beaa. Barib^Λar^Λ dji ewabadarāda zocārāēbe pan^Λā. 38 Mañ bērā Néu Djībaría iwídidadua ewabadarāda idjī néumaa diabuemārēā.–

10

Jesuba doce diabuedarā

Marco 3:13-19; 6:7-13; Luca 6:12-16; 9:1-6

1 Jesuba idjī ume nībabadarā doce pan^Λra ābaa trāsia. Mañbe ádjīrāā ^Λb^Λada diasia jaida āyā j^Λretadamārēā, idjāba cacua biē beada, cacua pua bea sīda biabīdamārēā. 2 Jesuba diabuedarā doce pan^Λra na^Λgarā basía: Simo^Λ, Pedro abadada; dji djāba Andre; Zebedeo warrarā Santiago idjāba Juañ; 3 Felipe; Bartolomé; Tomás; Romanebema boro itea parata j^Λr^Λ pebari bada Mateo; Alpeo warra Santiago; Tadeo;* 4 idjāba Simo^Λ Cananeo. † Idjāba basia Juda Iscariote, Jesu jidabidada. 5 Mañ doce éberārāra Jesuba wābigasia. Barib^Λar^Λ wāni naēna idjīa jarasia:

–Judiorāēmaa, Samaria puru beade bīda wārānadua. 6 Áteb^Λar^Λ judiorāmaa, israelerā oveja aduā bea quírāca pan^Λmaa wānadua. 7 Bārā wāb^Λdaza jaradadua Ácōrēra jūésīda jūmarā Boro bai carea. 8 Mañ bērā

§ 9:36 Numero 27:15-17. * 10:3 Tadeo. Griego be^Λedeade ^Λcar^Λ cartade mañ tr^Λ cāyābara b^Λ b^Λā “Lebeo, Tadeo abada.” Mañ Tadeora Santiago warra Judaca b^Λā. † 10:4 Simo^Λ Cananeo. Luca 6:15de “Simo^Λ Zelote” b^Λ b^Λā.

cacua biē beara biabidadua, beupedadara ʔrēbabidadua, aida bara beara biabidadua, jaira āyā jʔretadadua. Māwā odamārēā mʔa bārāa ʔʔada bari diabʔʔa. Maʔ bērā ēberārāra bari carebadadua. ⁹⁻¹⁰ Bārāba o panʔbari ʔcōrēba ne diaya. Maʔ carea orora, parata torrorra ni maʔri biēa ederānadua. Bārā wābʔdade buchacara ederānadua. Bārāba jʔ panʔ awa ededadua. Jīrūne jʔbadara, bardona sida ederānadua.

¹¹ Bārā puru waibʔade wa puru zaquede jūēbʔdade bārā bia edai ēberāda jʔʔadadua. Maʔ ēberā dede pananadua aba purudeba ēdʔʔadadaa. ¹² Maʔ dede eda wābʔdade ʔcōrē trʔneba dji ēberārāa jaradadua necai pananamārēā. ¹³ Maʔ dedebemarāba bārāda bia edadibʔʔa, necai panania. Baribʔʔa bia edadaēbʔʔa, necai pananaēa. ¹⁴ Abaʔba bārāda bia edaēbʔʔa, wa bārā bedeada ūrī quīrīāēbʔʔa, mamaʔba ēdʔʔadadua. ʔdji dedeba wa purudeba ēdʔʔadade egoro pora bārā jīrūne ʔʔara jārāpetadadua. ¹⁵ Wārā arada mʔa jaraya: ʔcōrēba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cāyābara maʔ purura wetara cawa oya.†

Jesu ʔjā bea mīgadidebema

Marco 13:9-13; Luca 21:12-19

¹⁶ Mʔa bārāra ēberā cadjirua tāēna diabuebʔʔa. ʔdjirāba bārāra biē odia usa cadʔʔaba oveja orrabari quīrāca. Maʔ carea ʔdjirā tāēna panʔne dama quīrāca crīcha cawaadeba nībadadua, baribʔʔa puchirā quīrāca ʔmʔmʔʔā beadadua. ¹⁷ ʔberārā tāēna quīrācuita beadadua. ʔdjirāba bārāra dji bororāmaa jida ededapeda dji jʔrebada dede u jidadia. ¹⁸ Mʔ ʔjā panʔ carea bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita biēa ededā. Maʔne bārāba ʔdjirā quīrāpita, judiorāē quīrāpita biēa mʔnebemada bedeadia. ¹⁹ Bārā jida edebʔdade sopuarānadua sāwā bedeadida. Dji bororā quīrāpita panʔne ʔcōrēba cawabiya cārēda jaradida panʔda. ²⁰ Maʔ bedeabʔdade bārā crīchadeba bedeadaēa, ātebʔʔa bārā Zeza Jau-reda bārāneba bedeaya.

²¹ Abaʔba ara idji djabada beabiya mʔ ʔjā ʔʔ carea. Dewaraba idji warrada beabiya idjaba warrarāda ʔdji djibarirā ume biē panenapeda beabidia. ²² Jūmarāba bārāra quīrāmania mʔ ʔjā panʔ carea. Baribʔʔa bārāba maʔ ewari zareade mʔ ʔjā panʔda idu ʔʔadaēbʔʔa, ʔcōrēba ēdʔʔ edaya. ²³ Puru abaʔde ēberārāba bārāda biē odi carea ēpēnibʔʔa, dewara puruāda mīrū wānadua. Wārāda mʔa jaraya: bārā Israeldebema puru beaza jūma pʔʔʔadī naēna mʔ, Naʔ Djara Edadara zeya.

²⁴⁻²⁵ Ne cawa quīrā ʔʔara dji jaradiabari cāyābara ne cawaara ʔʔa. Baribʔʔa dji jaradiabari quīrāca ʔaibʔʔa, bia ʔʔa. Nezoca sida idji boro cāyābara auđuara ʔʔa. Baribʔʔa idji boro quīrāca ʔaibʔʔa, bia ʔʔa. Mʔra jairā boro Beelzebú a panʔbʔʔa, bārāra ara maʔ quīrāca jaradīa.‡

¿Caida wayadida panʔ?

Luca 12:1-9

²⁶ ʔberārāda wayarānadua. Ne jūma ebuda ʔʔera mērā beēa. Dadjia cawadaē panʔara ʔcōrēba ebuda cawabiya. ²⁷ Mʔa bārā pāimane jara ʔʔara ʔnaane jaradadua. Mʔa bārā cʔwʔʔa caita jaradara de ʔʔʔba jīgua

† **10:15** Sodoma, Gomorra puru. Genesi 19:1-29. § **10:24-25** Griego bedeade nāwā ʔʔ ʔʔa: “De djibarida jairā boro Beelzebú a panʔbʔʔa, idji ēberārāra ara maʔ quīrāca jaradīa.”

jaradadua. ²⁸ Ēberārāda wayarānadua. Ādjia naļ cacuada poya beadia baribarā dadji jaureda poya beadaēa. Ātebarā naļ cacua, dadji jaure tarā uruade babueida barādrā wayadadua. ²⁹ Ībana zaqueda umé nēdodi carea parata pichida aba diabadaa. Baribarā bārā Zeza bajāne barāba iduaribiēbarā, ni abarā ībanada beuēa. ³⁰ Maļ awara Ācōrēba cawa barā bārāba budara jūmasāwā eropanāda. ³¹ Ācōrēba bārāra ībana zocārā panā cāyābara biara waga barā bērā ne wayadiē panāa.

Jesu carea quīrā peraiē barā

Luca 12:8-9

³² Abarāba ēberārā quīrāpita mārā ījā barāda aibarā, mār Zeza bajāne barā quīrāpita mār idjira mārreana aya. ³³ Ara maļ quīrāca abarāba ēberārā quīrāpita mārā adua barāda aibarā, mārā bida mār Zeza bajāne barā quīrāpita idjira adua barāda aya.

¿Caida biara quīrānida panā?

Luca 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Crīcharānadua mārā naļ ējūānaa zesida ēberārā ābaa necai barā carea. Mārā maļ carea zeē barā, ātebarā ze barā ēberārāda ābaa bia panarānamārēā. ³⁵ Mārā zesia warrada dji zeza ume biē barā carea, cauda dji papa ume biē barā carea, idjaba āīguda dji pācōrē ume biē barā carea. ³⁶ Bārāba mār ījā panā carea ara bādji diguida dji quīrūda beadia.* ³⁷ Abarāba dji zezada wa dji papada mār cāyābara biara quīrā barābarā, maļgara mār ume poya nībaēa. Abarāba dji warrada wa dji cauda mār cāyābara biara quīrā barābarā, maļgara mār ume poya nībaēa. ³⁸ Bia mīgai carea barābarā, poya mār ume nībaēa. ³⁹ Abarāda naļ ējūāne bia beibarā, jīrūare bia baēa. Baribarā abarāda mār carea beubarā Ācōrē ume ewariza zocai baya.

Ācōrēneba nebia edadidebema

Marco 9:41

⁴⁰ Bārā bia edabarāba mārā bia edabarāa. Mār bia edabarāba mār Diabuedada bia edabarāa. ⁴¹ Abarāba Ācōrēneba bedeabarida cawapēda bia edaibarā, Ācōrēba idjideba bedeabarā nebia diabari quīrāca maļ ēberāa diaya. Ēberā jipa barā abarāba cawapēda bia edaibarā, Ācōrēba ēberā jipa barā nebia diabari quīrāca maļ ēberāa diaya. ⁴² Mārā jaraya: abarāba mār ume nībabadarā dji edara bearā sida cawapēda baido cūrāsada diaibarā, Ācōrēba wārāda maļ ēberāa nebiada diaya.–

11

¹ Jesuba idji ume nībabadarā doce panā māwā jaradacarea mamaarā puruza jaradiade wāsia.

Jesuba Borocuebari Juaānebema jarada

Luca 7:18-35

² Borocuebari Juaā preso barāside ūrīsia Ācōrēba ēdrā edabari diai jaradaba o barādebemada. Maļ carea idji ume nībabadarāda umé diabuesia Jesua nāwā iwīdīdamārēā:

³ –¿Barā dji zeida badaca, wa dewarada jāānida panā?–

⁴ Jesuba ādjia nāwā panusia:

–Bārāba unu panāda idjaba ūrī panāda Juaā jarade wānadua.
⁵ Dauberrea beadaba unu panā, jīrū biē beadara bia nīnaa, aida bara

* 10:36 Miquea 7:6.

beadara biasidaa, $\kappa\lambda\omega\gamma\lambda$ qui beadaba ūrī pan λ a, idjaba beupedadara ĩrēbacuasidaa. Maļ awara ne neē quedeaba bedea bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī pan λ a.* ⁶ Mā igaraē ĩjā b λ ra bio bia baya.–

⁷ Juaļba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanā Juaļnebemada bedeasia:

–Ējūā pōāsa ewaraga b λ daa bārāba Juaļ a κ λ de wāsidade ζ cārēda ununida crīchasi δ a? ζ Nāūrāba cha ureurea eronūm λ da ununida crīchasi δ a? ⁸ Māwā crīchadaē basía. Maļda ζ cārēda ununida crīchasi δ a? ζ Ēberā bio djio b λ da ununida crīchasi δ a? Māwāēa; dji bio djio beara ēberārā bororā dede panabadaa. ⁹ Maļda ζ cārēda ununida crīchasi δ a? ζ Ācōrēneba bedeabarida ununida crīchasi δ a? Māē, Ācōrēneba bedeabarida a κ λ de wāsidaa. Juaļra Ācōrēneba bedeabari dji dromaa. ¹⁰ Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā b λ b λ a:

Bedeaja barabari mā b λ na diabueya b λ o jarimārēā.†

¹¹ Mā wārā arada jaraya: naļ ējūāne ni aba λ da Juaļ cāyābara dji dromaara b λ ēa.‡ Barib λ γ λ Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara b λ a.

¹² Borocuebari Juaļba jaradia bedadeba ātaa Ācōrē purudebemarāra bia mīga pan λ a. Ēberā cadjiruarāba ādjira biē o quīrīā pan λ a.§

¹³ Ācōrēneba bedeabadarāba, Moise bi δ a Ācōrēba ēberārā pe erobaidebemada bedeabadjidaa aba Borocuebari Juaļ ewaridaa.

¹⁴ Ādjia jarasidaa Elía quīrāca b λ da aba nārā zeida. Bārāba cawa quīrīā pan λ b λ γ λ , Juaļra maļ ēberā zeida b λ daa.* ¹⁵ Dji $\kappa\lambda\omega\gamma\lambda$ bara b λ ba quīrācuita ūrīdua.

¹⁶ Idibema ēberārānebemada mā ζ sāwā jarai? Purude warrarā jemene pan λ ne nāwā ijarabada quīrāca pan λ a:

¹⁷ Daiba chiru zasidade bārāra caridaē basía. Sopusdebema tr λ ābi tr λ āsidade bārāra jīānaē basía.

¹⁸ Idibemarāra ara maļ quīrāca pan λ a. Borocuebari Juaļba ne coca ewarida obadjia idjaba ne aseada doca basía. Māwāmīna ēberārāba jarabadjidaa idjira jai bara b λ da. ¹⁹ Maļbe mā, Naļ Djara Edadaba ne jūmada cobaria idjaba ne jūmada dobaria. Barib λ γ λ ādjirāba jarabadaa māra ne coya b λ da, itua awua b λ da. Maļ awara jarabadaa māra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata j λ γ λ pebadarā ume bi δ a nībabarida. Barib λ γ λ cawa pan λ a Ācōrē necawaara jipa b λ da idji ĩjā pan λ ba jipa obada bērā.–

Jesuba idji ĩjāē bea puru quēāna

Luca 10:13-15

²⁰ Maļbe Jesuba ā κ λ γ λ puruda quēāsia. Maļg λ rā purude idjia ne unacada biara odamīna ādjia cadjiruada igaradaē basía. ²¹ Nāwā jarasia: –jCoraziānebemarāra, Betsaidaebemarā sida mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Mā ne ununaca bārā tāēna odara Tirode, Sidoļne bi δ a odabara, maļ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda

* **11:5** Isaía 26:19; 35:5-6; 61:1-3. † **11:10** Malaquia 3:1. ‡ **11:11** Naļ ējūāne ni aba λ da. Griego bedede nāwā b λ b λ a: “Wērārāba topedadadebemada.” § **11:12** Griego bedede maļ versículora ebuda b λ ēa. Δ κ λ γ λ maarā nāwā jara b λ a: “Borocuebari Juaļba jaradia bedadeba ātaa Ācōrē purudebemarāda nocoda wāb λ daa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o pan λ a Ācōrē purudebemarāda beadi carea.” * **11:14** Malaquia 4:5.

Ācōrēda ĩjācasidaa.† Maļ carea sopuadebema jλbadara jλcasidaa idjaba tλλ porade chūpanecasiadaa. ²² Baribλγλ mλa bārāa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Tirodebemārā idjaba Sidoλnebemārā cāyābara bārāa wetara cawa oya.

²³ ¿Capernauλnebemarāra bajānaa wānica? ¡Wānaēa! ¡Ācōrēba bārāa beudarā panabadamaa batabueya!‡ Mλa ne ununaca bārā tāēna odara Sodoma purude odabara, jāλ purura wadibida bacasias. § ²⁴ Baribλγλ mλa jaraya: Ācōrēba jūmarā cawa oi ewaride Sodomanebemārā cāyābara bārāa wetara cawa oya.–

Jesu ĩjā bea λnāūinebema

Luca 10:21-22

²⁵ Maļ ewaride Jesuba jarasia:

–Zeza, bλra bajānebema Boroa idjaba naλ ējūānebema Boroa. Bλa ne adua beaa bλa jaradiadara cawabida bērā mλa bλra bia jaraya. Ne cawa beaa bλa cawabiē basía. ²⁶ Māē, Zeza, bλa māwā o quĩrāsia.

²⁷ Mλ Zezaba mλa ara idjidebemada jūma cawabisia. Ni abalba adua panλa mλ, dji Warrara sāvā bλda; aba mλ Zezabλγλ cawa bλa. Ara maļ quĩrāca ni abalba adua panλa mλ Zezara sāvā bλda; ababe mλ, dji Warrabλγλ cawa bλa. Mλa abalba mλ Zezada cawabisira, maļ ēberā bida cawaya.

²⁸ Ne jūmaneba sē panλbλγλ, mλmaa zedadua. Mλa bārāra λnāūbiya.* ²⁹ Idu mλa jipa pe edebidada. Mλneba cawa wānadua. Mλa jūma droabaria idjaba sođeba djārā cāyābara dji dromaara bλda crīchaca. Mλmaa zedibλγλ bārāra wārāda λnāūnia. ³⁰ Mλa jaradia bλra zareaē bλa. Mλa obi bλ sida oicha bλa.–

12

Jesura λnāūbada ewari djibaria

Marco 2:23-28; Luca 6:1-5

¹ λnāūbada ewaride Jesura ējūā trigo udade nībasia. Maļne idji ume nībabadarā jarra panλ bērā trigora tλ edadapeda co nībasidaa. ² Ādjia māwā o panλra λcλγλ parisorāba ununapeda Jesua jarasidaa:

–Bλ ume nībabadarāba λnāūbada ewaride o cara panλda jāwā o panλa.–*

³⁻⁴ Maļne Jesuba ādjia jarasia:

–¿Bārāba Ācōrē Bedeara acλdacaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidade ¿sāvā osida?† Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quĩrāpita bađa paλda edasia.‡ Maļ paλra ¿ababe sacerdoterāba codida panasidaēca? Baribλγλ Daviba copeđa idji ume nībabadarāa diasia. ⁵ Maļ awara Ācōrēba Moisea diada leyde jara bλa sacerdoterāra λnāūbada ewaride Ācōrē de dromane ne odida panλda.§ Māwāmīna λnāūbada ewaridebema ley igara panλ carea bedede panλēa. ¿Bārāba maλgλ sida acλdacaca? ⁶ Mλa jaraya: Ācōrē de droma cāyābara dji dromaara

† **11:21** Ācōrēba Tirora, Sidoλ sida cawa osia. Amos 1:9-10. ‡ **11:23** Beudarā panabadamaa. Griego bedede bλ bλa “Hades.” § **11:23** Sodoma. Maļ purura, Gomorra sida Ācōrēba cawa osia. Genesis 18:16đeba aba 19:29đaa. * **11:28** Ne jūmaneba sē panλa. Judiorā ley jaradiabadaba ne zλgλa ataubi panλ quĩrāca ēberārāa ne zareada obibadjidaa. Mateo 23:4. * **12:2** Exodo 34:21; Deuteronomio 23:25. † **12:3-4** 1 Samuel 21:1-6. ‡ **12:3-4** Exodo 35:12-13; Levitico 24:5-9. § **12:5** Numero 28:9-10; Ezequiel 46:4-5.

ħada nama ħa. ⁷ Ācōrē Bedeade nāwā jara ħa: “Animarā babue diadi cāyābara mħa biara quĩrĩā ħa bārāba djārā quĩrā djuburia pananida.”* Maħ bedeaba jara ħada bārāba cawa pananabara, za bedea neē ħeada biē jaradaē bacasia. ⁸ Mħ, Naħ Djara Edadara ĩnāũbada ewari djibaria.–

Jesuba ĩnāũbada ewaride ēberā biabida

Marco 3:1-6; Luca 6:6-11

⁹ Jesura mamaħba judiorā dji jħrebada dedaa wāsia. ¹⁰ Mama ēberā jħwa beu ħada ħasia. Maħne ħħħħba Jesura biē jara quĩrĩā panasidaa ĩnāũbada ewari ley igara ħħ carea. Maħ bērā idjia iwidišidaa:

–Ĵħia ħħca cacua biē ħada ĩnāũbada ewaride biabida?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Bārā ovejada ĩnāũbada ewaride uriade ħaesira Ĵħwaba ēdħħ edaēca? Ĵħaiba māwā oē? ¹² Ĵēberāda oveja cāyābara biara ħħēca? Maħ bērā ħia ħħ ĩnāũbada ewaride ħia oida.–

¹³ Maħbe dji jħwa beu ħħa jarasia:

–Jħwara jiradua.–

Māwā jirabħħħħ idji jħwara aħeħa ħasia dewarabema jħwa quĩrāca.

¹⁴ Ara maħda pariseorāra ēdħħdapeħa wāsidaa. Maħbe Jesu beadi carea crħħa jħħħidaa.

Ācōrēba nezoca edada

¹⁵ Jesuba maħħebema cawaside āyā wāsia. Zocārā ēberārāda idji caidħ wāsidaa. Maħne Jesuba dji cacua biē ħeara jħma ħiabicuasias. ¹⁶ Idjia ādjirāa bio jara ħħsia idjideħemada ebuda jararānamārēā. ¹⁷ Maħħħara māwāsia Ācōrēneba bedebari Isaiaba jarada quĩrāca. ¹⁸ Nāwā jarasia:

Naħħħara mħa edada nezocaa. Mħa idjira quĩrĩā ħħa. Idji carea mħra wārāda bio ħħħħida ħħa.

Mħ Jaurera idjia diaya. Idjia puru ħeaza mħa jipa oideħemada jaraya.

¹⁹ Idjira ijaraēa idjaba quĩrĩbideħa ħiaēa. Maħ bērā ni abaħba idji bedeabħħħħa purude ũrĩnaēa.

²⁰ Ĥa cōrāħħa quirura idjia cōrātaēa. Ībĩrā maārĩ urua quirura idjia quiaēa.

Ara maħ quĩrāca dji ħħħħē ħeara jipa o ħaya aba ne jħmane poyabħħħħdaa.

²¹ Maħne puru ħeaza idjira jħānia ēdħħ edamārēā.†

Jesu biē jarapedada

Marco 3:20-30; Luca 11:14-23; 12:10; 6:43-45

²² Maħbe ħħħħħba jai ħara ħħ ēberāda Jesumaa edesidaa. Maħ ēberāra dauħerreā ħħsia idjaba quĩrāme cara ħħsia. Jesuba idjira ħiabisia bedeamārēā idjaba unu ħemārēā. ²³ Jħmarāba cawa crħħadaē bērā iwidišidaa:

–Davideħa zeida ħħra Ĵħaħħħħ Jesuca?–

²⁴ Ĥaribħħħħ ādjirāba māwā jara panħra pariseorāba ũrĩšidaa. Maħħħħħba jarasidaa:

–Jāħ ēberāba jaira āyā jħretabaria, jairā boro Beelzebúba maħ ħħħħada diaħa bērā.–

²⁵ Ĥaribħħħħ ādjia crħħa panħra Jesuba cawada bērā jarasia:

–Aħari druadeħemarāda ara ādjidħba djō pananibħħħħ, ādħba dji quinia. Aħari purude wa aħari dede dji ēberārāda ara ādjidħba djō pananibħħħħ, dārā pananaēa. ²⁶ Ara maħ quĩrāca Satanaba ara idji jaida

* 12:7 Osea 6:6. † 12:21 Isaia 42:1-4.

ãÿã j̄retaib̄ar̄a, ara idji ume djõ b̄la. ¿Sãwã idjia poya b̄ara dãrã erobai? 27 Bãrãmaarã m̄la Beelzebúdeba jairãda ãÿã j̄reta b̄la. Mãwãra bãrã ëpẽ beaba ¿caideba jaira ãÿã j̄retabada? Adjirãba cawabid̄ia bãrãba ãi cr̄icha pan̄ada. 28 Barib̄ar̄a m̄la Æcõrẽ Jauredeba jairãda ãÿã j̄reta b̄ab̄ar̄a, Æcõrẽba unubi b̄la idjira jũẽsida bãrã Boro bai carea. 29 Ëberã m̄srã b̄ara naãrã jã chũm̄anaeb̄ar̄a, ¿sãwã idji dede eda ne dr̄ade wãni? Aba mãwã jã chũm̄asid̄ara poya idji nebiada dr̄ad̄ida pan̄a.† 30 Ab̄ada m̄lare b̄ãeb̄ar̄a m̄l ume dji quĩrũa. Ab̄ab̄a m̄l ume ëberãrãda Æcõrẽmaa eneëb̄ar̄a ãÿã j̄recuabaria.

31 Maã carea m̄la bãrãa jaraya: ëberãrãba cadjirua obadara, biẽ bedeabada sida Æcõrẽba jũma quĩrãdoaya. Barib̄ar̄a ab̄ab̄a Æcõrẽ Jaureba odada diauruba jãwã osiada aib̄ar̄a, Æcõrẽba mãrã quĩrãdoaeã. 32 Ab̄ab̄a m̄l, Naã Djara Edadada biẽ jaraib̄ar̄a Æcõrẽba mãrã quĩrãdoaya. Barib̄ar̄a ab̄ab̄a Æcõrẽ Jaureda biẽ jaraib̄ar̄a, Æcõrẽba mãrã quĩrãdoaeã. Naã ewaride, ewari ze nũm̄aza quĩrãdoaeã b̄aya.

33 Nejõ biada zauib̄ar̄a cawa pan̄a bacuru biada. Barib̄ar̄a dji biaẽda zauib̄ar̄a cawa pan̄a bacuru cadjiruada. Nejõza idji zau b̄adeba cawa pan̄a. 34 ¡Dama ëberãrã! ¿Bãrã dji cadjiruarãba sãwã ne biada bedeadi? Ëberãba idji sode cr̄icha b̄a quĩrãca bedeabaria. 35 Ëberã biaba idji sode ne bia erob̄adeba ne biada jarabaria. Barib̄ar̄a ëberã cadjiruaba idji sode ne cadjirua erob̄adeba ne cadjiruada jarabaria. 36-37 B̄la ne biada jaraib̄ar̄a Æcõrẽba b̄ara bia b̄aya. Barib̄ar̄a ne biaẽda jaraib̄ar̄a cawa oya. M̄la bãrãa jaraya: Æcõrẽba cawa oi ewaride jũmarãba idjia jarad̄ida pan̄a cãrẽ cãrẽã ãdji bedeadeba djãrã cr̄icha ãr̄isid̄ada.

Jesuba Jonãnebema jarada

Marco 8:12; Luca 11:29-32

38 Mãwãnacarea Æc̄ar̄a judiorã ley jaradiabadaba, pariseorã bida Jesua jarasid̄aa:

–Jaradiabari, dairãba quĩrã pan̄a b̄la ne ununacada oida. Mãwãra cawad̄ia b̄ara bajãneba ze b̄ada.–

39 Barib̄ar̄a Jesuba jarasia:

–Bãrã dji cadjiruarãba Æcõrẽra ïjã ama pan̄a. Bãrãba mãrã bajãneba ze b̄ada cawad̄i carea quĩrã pan̄a m̄la ne ununacada oida. Barib̄ar̄a m̄la ne ununacada oẽa. Bãrãba ababe Æcõrẽneba bedeabari Jonã mãwãna quĩrãca ununia. 40 Jonãra beda droma b̄iteda ewari ùbea ãsa, diamasi bida b̄ada quĩrãca m̄l, Naã Djara Edadara ewari ùbea ãsa, diamasi bida egorode b̄aya.§ 41 Maã awara Æcõrẽba jũmarã cawa oi ewaride Ninive purudebemarãda piradr̄ad̄apeda bãrãra biẽ jarad̄ia. Jonãba Æcõrẽba cawa oyada aside ãdjia cadjirua obadara igarasid̄aa.* Barib̄ar̄a Jonã cãÿãbara dji dromaara b̄ada nama b̄am̄ina bãrãba ïjãnaẽ pan̄a. 42 Maã awara Salomoã ewaride Sabá druadebema borora wẽrã basia. Idjira drua t̄m̄aba zesia Salomoã necawaa ùr̄i carea.† Barib̄ar̄a naã ewaride Salomoã cãÿãbara dji dromaara b̄ada nama b̄am̄ina bãrãba ïjãnaẽ pan̄a. Maã carea Æcõrẽba cawa oi ewaride mã wẽrãba pirabar̄ipeda bãrãra biẽ jaraya.–

† 12:29 Maã versiculode Jesuba jara b̄la ëberã m̄srã b̄a jã chũm̄a quĩrãca idjia diaurura poyabaria jaira j̄retacuai carea. § 12:40 Jonã 1:17. * 12:41 Jonã 3:5-10. † 12:42 1 Rey 10:1-13.

Jai jēda zeda

Luca 11:24-26

⁴³ Ēberā cacuadebemada ēdradacarea jaira ējūā pōāsa ewaraga bade ānāūi carea jarabaria baribara sāma ānāūida unucāa.† ⁴⁴ Maļ bērā idjiduba nāwā jarabaria: “Māldji baadamaa jēda wāya.” Jūēbada maļ ēberā sora de bari bā quīrāca unubaria. Bia ima nūmada idjaba ne jūma bia nūmeada unubaria. ⁴⁵ Maļbe siete jai idji cāyābara cadjiruaara beada maļ ēberāmaa enepeda dji ēberā sođe eda panebadaa. Maļ bērā dji ēberāra idji naārā bađa cāyābara wetara biē bebaria. Ara maļ quīrāca mļ ijāē panā carea bārā, dji cadjiruarāda naēna panana cāyābara biēara panania.–

Jesu ēberārā idjima zepedada

Marco 3:31-35; Luca 8:19-21

⁴⁶ Jesuba wadibida ēberārāa beđe bade dji papa, dji djabarā sida dajada panāda idji ume beđe quīrā panasidaa. ⁴⁷ Abāba Jesua jarasia: –Bā papada, bā djabarā sida dajadaare panāa. Ādjira bā ume beđe quīrā panāa.–

⁴⁸ Baribara Jesuba maļ ēberā jarasia:

–Bāmarā ģcairāda mļ papa idjaba mļ djabarā?

⁴⁹ Maļbe idji ume nībabadarāmaa jāwa supeda jarasia:

–Naāgrāda mļ papaa idjaba mļ djabarāa. ⁵⁰ Mā Zeza bajāne bāba quīrā bā o beadrā mļ djabaa, mļ djabawērāa, idjaba mļ papaa.–

13

Pea podadebema ne jara bā

Marco 4:1-9; Luca 8:4-8

¹ Ara maļ ewaride Jesura dedeba ēdrapeda amene droma icawa chūmane wāsia. ² Maļne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. Maļ bērā jābade badopeda chūmesia. Ēberārāra ībade do icawa duanesidaa. ³ Maļbe Jesuba ādjirāa ne quīrātañoa ne jara badeba nāwā jaradiasia.

–Ēberāda ne pode wāsia. ⁴ Māwā po nīne ācara tara ode baecuasiasia. Maļne ībanada zesedapeda mīcuasidaa. ⁵ Ācara tara ējūā mōgaraida bade baecuasiasia. Dji egorora nāūcha bā bērā maļ tara isabe tunusia. ⁶ Māwāmīna besea jāwārāba purrubasia bio carra jidaē bađa bērā. ⁷ Idjaba ācara tara ējūā ālida bade baecuasiasia. Mama baecuadaara jācara āra bāba bārá quenasiasia. ⁸ Baribara ācara tara ējūā biade baecuasiasia. Maļgara bio zausiasia. Ācara camāba ara aride diasiasia, dewaraba waitabeara diasiasia, waabemaba waiāara diasiasia.* ⁹ Dji cawāra bāba quīrācuita ūrīdua.–

Jesuba ģcārē cārēā ne jara badeba jaradiasia?

Marco 4:10-12; Luca 8:9-10

¹⁰ Maļbe Jesu ume nībabadarāba idji caita zedapeda iwīdisidaa:

–Ķcārē cārēā ēberārāa ne jara badeba jaradiabari?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Ācōrēba ēberārā pe eroadebemada jūmarāa cawabiē bāmīna bārāa cawabi bāa. ¹² Abāba wārāda cawaiāra, Ācōrēba auđuara cawabiya.

† **12:43** Israelerāba jarabadiāa jairāra ējūā pōāsa ewaraga bade beabadada. Isaia 34:14.

* **13:8** Griego beđeade nāwā bāa: “Ācara camāba treinta diasiasia, dewaraba sesenta diasiasia, waabemaba cien diasiasia.”

BaribARL adua BΛba cawa BΛda crīchaibARL idjia crīcha BΛ sida Ācōrēba jāriya. ¹³ Maļ carea mĭa ādjirāa ne jara BΛdeba jaradiabaria. Mĭa o BΛra ādjirāba unu panamĭna cawadaē panĭa, idjaba mĭa jara BΛra ūri panamĭna cawadaē panĭa. ¹⁴ Ācōrēneba bedebari Isaĭaba jaradara wārāa:

Naļ ēberārāba ūri panamĭna cawadaēa. Bio unu panamĭna cawadaēa.

¹⁵ Ādjirāba sodeba poya cawadaēa, ūri quīrĭānaēa idjaba unu quīrĭānaēa. Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ūricasidaa idjaba sodeba cawacasidaa.

Maļbe mĭmaa zedapeda mĭa ādjirāra biabicasia.†

¹⁶ BaribARL bārāra bio bia panĭa. Bārāba unu panĭra, ūri panĭ sida cawa panĭa. ¹⁷ Wārā arada mĭa jaraya: bārāba unu panĭra zocārā Ācōrēneba bedebadarāba, ēberārā jipa bea bida unu quīrĭā panasidaa baribARL ununaē basĭa. Idjaba bārāba ūri panĭra ūri quīrĭā pananamĭna ūrĭnaē basĭa.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Marco 4:13-20; Luca 8:11-15

¹⁸ Pea podadebema ne jara BΛdeba jaradara naļgĭa. Ūrĭnadua. ¹⁹ Ta ode podaba naĭda jara BΛa: Ācōrēba ēberārā pe erobΛdebemada abaĭba ūrĭpeda cawaēBARL, diauruba maļ bedea idji sode jūēnara quīrĭadoabibaria. ²⁰ Ta mōgarāida BΛ ējūāne podaba naĭda jara BΛa: ĭCARL ēberārāba Ācōrē bedeara ūrĭnapeda bio BΛsrida edabadaa. ²¹ BaribARL bio carra jidaē bea bērā dārā droadacaa. Ewari zarea zebARLde wa Ācōrē bedea ĭjā panĭ carea ēberārāba biē obΛdade ādjia ĭjā panĭra igarabadaa. ²² Ta ējūā ARĭida BΛde podaba naĭda jara BΛa: ĭCARL ēberārāba Ācōrē bedeara ūrĭbadaa, baribARL ādjirā sāwā bia beadidebemada jūmawāyā crīchabadaa. Ne jūmada erobeadĭBARL, BΛsrida beadĭda crīchabadaa. Jūma maļ crīchaba bedea ādji sode bedara BΛrā beabaria. Maļ bērā ādjira waridacaa. ²³ BaribARL ta ējūā biade podaba naĭda jara BΛa: ĭCARĭba Ācōrē bedeara bia ūrĭnapeda ĭjābadaa. Maļbe ĭCARĭba ne biada ara aride obadaa, ĭCARĭba waitabeara obadaa, idjaba ĭCARĭba waiBΛara obadaa.‡

Trigo ējūāne chirua cadjirua uda

²⁴ Maļbe Jesuba dewara ne jara BΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naļ quīrĭca BΛa. Ēberāda basĭa. Maļ ēberāba idji ējūāne trigo ta dji biada ūsia. ²⁵ BaribARL idji nezocarā cāi panasidaē idji ume dji quīrūda zepeda chirua cadjiruada trigo uĭdaē ūsia. Maļbe wāsia. ²⁶ Māwānacarea dji trigora odjapeda ēāpetasia. Chirua cadjirua sida odjasia. ²⁷ Dji nezocarāba djibarĭa iwĭdide wāsidaa: “Dai boro, BΛ ējūāne trigo biada usibARL ĭjāĭ chirua cadjiruara sāwā odjasi?” ²⁸ Djibarĭba panusia: “Mĭ ume dji quīrūba māwā osia.” Maļne dji nezocarāba idjĭa iwĭdisidaa: “Māēteara ĭquīrĭā BΛca dairāba ēūcuade wānida?” ²⁹ Djibarĭba panusia: “Māwā orānadua. Māwā odĭBARL trigoda chirua cadjirua ume ābaa ēūcuadĭa. ³⁰ Biara BΛa idu ābaa warĭbidĭda aba ewabΛdadāa. Maļ ewarĭde mĭa dji ewabΛdarāa jaraya: naārā chirua cadjiruada jarĭL pedapeda cajĭnadua babuedĭ carea. BaribARL trigora mĭ ne wagabada dede waga BΛdādua.”–

† 13:15 Isaĭa 6:9-10. ‡ 13:23 Griego bedeadē nāwā BΛ BΛa: “ĭCARĭba treinta zaubadaa, ĭCARĭba sesenta zaubadaa, idjaba ĭCARĭba cien zaubadaa.”

Mostaza tadebema ne jara bΛ

Marco 4:30-32; Luca 13:18-19

³¹Wayacusa Jesuba ne jara bΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naļ quīrāca bΛa. Ēberāba mostaza tada idji ējūāne ūsia. ³²Maļ mostaza tara jūma dadjia ubada cāyābara djubibiara quirua. BaribΛrΛ dewara néu bea cāyābara waiBΛara waribaria aba bacuru babΛrΛdaa. Maļ bērā ībanara dji jΛwatede de ocuade zebadaa.–

Paļ ēsābaridebema ne jara bΛ

Luca 13:20-21

³³Idjaba Jesuba dewara ne jara bΛdeba jarasia:

–Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra paļ ēsābari quīrāca bΛa. Maļ paļ ēsābarira wērāba maĩrī edapeda harina waiBΛade abuesia. Maļbe bio puerapeda chūmasia aba jūma ēsābΛrΛdaa.–

Jesu ne jara bΛdeba bedeada

Marco 4:33-34

³⁴Jūma maļgΛra Jesuba ēberārāa ne jara bΛdeba jaradisia. Ababe ne jara bΛdeba ādjirāa bedeadadja. ³⁵Ācōrēneba bedebariba jarada quīrāca wārāda māwāsia:

MΛa ne jara bΛdeba bedeaya. Ācōrēba naļ ējūā odadeba λtaa cawabiē badada mΛa jaraya.Š

Chirua cadjirua néude waridada Jesuba cawa jarada

³⁶Maļbe Jesura ēberārā ume badada diguidaa wāsia. Idji ume nībadara zedapeda iwidišidaa:

–Chirua cadjirua udadebemada dairāa cawa jaradua.–

³⁷Jesuba jarasia:

–Dji ta bia ubarira mΛ, Naļ Djara Edadaa. ³⁸Peara naļ ējūāa. Dji ta biara Ācōrēba pe erobΛ ēberārāa. Chirua cadjiruara diauru ēpē panarāa. ³⁹Dji quīrū, maļ chirua cadjirua udara diaurua. Dji néu ewadī ewariba jara bΛa naļ ējūā jōi ewarida. Dji néu ewadira Ācōrē bajānebema nezocarāa. ⁴⁰Chirua cadjirua ēūtacuadapeda babuebada quīrāca naļ ējūā jōbΛrΛde māwāya. ⁴¹MΛ, Naļ Djara Edadaba bajānebema nezocarāda diabueya cadjirua obadarāda, cadjirua obibadarā sida mΛ puru tāēnabemada jΛrΛ pedamārēā. ⁴²MaļgΛrāra tΛbΛ uruade bΛtacuadia. Mama aujīā panania idjaba puaba quida īchia panania. ⁴³BaribΛrΛ dji jipa beada ādjirā Zeza purude λmādau quīrāca dorrodorroa beadia. Dji cΛwΛrΛ bara bΛba quīrācuīta ūrīdua.

Ējūā nēdoāa idjaba perla nēdoāa

⁴⁴Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra parata egorode mērā bΛda quīrāca bΛa. Maļ paratara ēberāba unupeda arima mērā bΛsia. Maļbe bΛsrida wāpeda jūma idjia erobΛra nēdobuepeda dji ējūāda nēdosia.

⁴⁵Maļ awara Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra naļ quīrāca bΛa. Ēberāda basia. Maļ ēberāba perla neta dji biada nēdoi carea jΛrΛ bΛbadjia. ⁴⁶Māwā bΛde aba bio biya quiru nēbΛa bΛda unusia. Ara maļda idjia erobΛra jūma nēdobuepeda maļ netara nēdosia.

Ātarrayadebema

47 Bajāne B̄lba ēberārā pe erob̄lra ātarraya quīrāca B̄la. Ātarraya barib̄lāde beda quīrātanoa jidabadaa. 48 Biradacarea īb̄lādaa errebari edebadaa. Mālbe chūpanenapēda beda biada jamarade j̄r̄l pēbadaa. Dji cadjiruada batacuabadaa. 49 Ara māl quīrāca nāl ējūā jōb̄lāde māwāya. Ācōrē bajānebema nezocarāda zedapēda ēberā cadjiruarāda dji jipa bea tāēnabemada āyā B̄lādia. 50 Mālbe t̄l̄l uruade batacuadīa. Mama aujīā panania idjaba puaba quida īchia panania.–

Nebia djiwidī idjaba dji drōā

51 Mālbe Jesuba iwīdisia:

–M̄lā jaradara ħbārāba jūma cawasidaca?–

Ādjia panusīdaa:

–Māē, dai Boro.–

52 Mālne Jesuba jarasia:

–Bajāne B̄lba ēberārā pe erob̄ldebemada judiorā ley jaradiabariba cawasira de djibari quīrāca baya. Idjia waga erob̄ldebemada nebia djiwidīda, dji drōā sida ac̄l̄bibaria.–

Jesu Nazarede bada

Marco 6:1-6; Luca 4:16-30

53 Māwā ne jara B̄ldeba jaradiadacarea Jesura āyā wāsia. 54 Mālbe idji purude jūēsia. Ewari aba judiorā dji j̄lrebada dede jaradia basia. Dji ūrī duan̄lba cawa crīchaāē bērā nāwā jarasīdaa:

–Nālḡlba ħsāmaareba j̄ā crīcha cawaara edasi? ħsāwā ne ununacada poya oi? 55 ħdjira dadji purudebema de obari warraēca? Idji papara ħMariaēca? Idji djabarāra ħSantiago, Jose, Simōl idjaba Judaēca? 56 Jūma idji djabawērārā sida ħdadjirā tāēna panlēca? Māwā baib̄l̄l, ħdjia sāma jācua cawasi?–

57 Ādjirāba Jesura ījā quīrīānaē basīa. Māl bērā Jesuba jarasia:

–Ācōrēneba bedēabarīda djārā druade wayabadaa, barib̄l̄l ara idji druadebemarāba wayadacaa. Idji dede panabada bida wayadacaa.–

58 Ādjirāba ījānaē bērā Jesuba mama ne ununacada zocārāēbe osia.

14

Herodeba Jesudebema ūrīna

Marco 6:14-29; Luca 9:7-9

1 Māl ewarīde Herodera Galilea druadebema boro basīa.* Māl Herodeba ūrīsia Jesura tr̄l B̄lga B̄lāda. 2 Māl carea idjiare beaa jarasia:

–īM̄lmaarā Borocuebari Juāl l̄rēbaēdada jāwā B̄la! Māl bērā jūma ne ununacara poya o B̄la.–

3-4 Herodeba māwā jarasia Juālra beabīda bērā. Mālḡlra nāwā basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quīma Herodīa abadada edasia. Barib̄l̄l Juālba idjīa jarabadjia: “B̄l djaba quīmada erob̄acara B̄la.”† Māl carea Herodeba Juālra jidapēda preso B̄lāda dede carenaba j̄ā B̄lāsia. 5 Juālra beabi quīrīā basia barib̄l̄l puruda waya B̄da bērā poya oē basia. Puruba crīcha basia Juālra Ācōrēneba bedēabarīda.

6 Herode toda ewari B̄l̄srīda o pan̄lne Herodīa cauda jūmarā quīrāpita bairasia. Mālba Herodera bio B̄l̄srīdasia. 7 Māl carea māl awērāa

* 14:1 Herode. Māl Herodera Antipa tr̄l jarabadjīdaa. Ācōrē Bedēade odja B̄la Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bīda. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjīdaa (Mateo 2:1-23). † 14:3-4 Levitico 18:16.

wārāneba jarasia ne baridua idjia iwidiβΓΛda diaida. ⁸Maλne dji papaba idji caua nāwā iwidiβisia:

–Māa epedecode Borocuebari Juaλ boroda diadua.–

⁹Māwā iwidiβide Herodera sopuasia. BaribβΓΛ jūma idji ume ne co duanλ quīrāpita wārāneba jarada bērā Herodía cauba iwidiβara obisia. ¹⁰Ara maλda Juaλra preso βλbada dede βλda obλá tβisia. ¹¹Juaλ borora epedecode enenapeda Herodía caua diasidaa. Maλbe dji cauba dji papaa diasia. ¹²Māwānacarea Juaλ ume nībapedadaba idji cacuara edadapeda tβarisidaa. Maλbe Jesua jarade wāsidaa.

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Marco 6:30-44; Luca 9:10-17; Juaλ 6:1-14

¹³Jesuba Juaλ jaidada ūrīside iduba jābade ēberā neēmaa wāβΓΛ basia. BaribβΓΛ ēberārāba idji sāmaa wāβΓΛda cawasidade puruzabemada jīrūba araa wāsidaa. ¹⁴Jesura jābadeba drua badobβΓΛde maλ ēberārā zocārā duanλda unusia. Ādjirāra mīā djuburi ununa bērā dji cacua biē quedeada biabicusia. ¹⁵Queubodo bērā idji ume nībabadarāra idjimaa wānapeda jarasidaa:

–Nama ēberāra caita neēa. Maλ awara queubβΓΛa. Ēberārāa jaradua puru beade codira nēdode wānamārēā.–

¹⁶Maλne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Ādjirāra wāniē panλa. BārāββΓΛ ne cobidada.–

¹⁷BaribβΓΛ ādjia jarasidaa:

–Daiba paλda juesumabe idjaba bedada umébe eropanλa.–

¹⁸Jesuba jarasia:

–Māmaa enenadua, māēteara.–

¹⁹Maλbe ēberārāa jarasia pōājārāne chūpanenamārēā. Maλ paλ juesuma panλra, beda umé panλ sida idji jλwade edapeda bajānaa acλpeda Ācōrēa bia jarasia. Maλbe paλra cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jeecadāmārēā. ²⁰Jūmarāda ne codapeda jāwūāsidaa. Dji adubadada jλrλ pesidade doce jamara birasidaa. ²¹Mama ne copeadara dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaca βλa, wērārāda warrarā sida juachadaē.

Jesu do λrλ nībada

Marco 6:45-52; Juaλ 6:16-21

²²Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarāra jābade badobisia idji na quīrārā chānamārēā. Maλne idjira βesia ēberārā diguidaa wābigai carea. ²³Jūmarāda wābigapeda iduba eyadaa Ācōrēa iwidiβe wāsia. Queuside iduba basia. ²⁴Maλmisa Jesu ume nībabadarāra do quēsida panasidaa. Maλne nāūrāda ādji nocoareba puá nūmλ bērā baido bogozoaba jābara jirawe eronūmesia.

²⁵Āsabodode Jesura do λrλ nīda ādjimaa wāsia. ²⁶BaribβΓΛ idji ume nībabadarāba maλ unusidade bio dauperasidaa. Ne wayaaba ādjirāra biasidaa:

–jBēwārāda jāwā nīa!–

²⁷Ara maλda Jesuba jarasia:

–jSozarra βeadedua! Māda jāwā βλa. jNe wayarānadua!–

²⁸Maλne Pedroba idjía jarasia:

–Mλ Boro, wārāda βλda jāwā βλββΓΛ, mλra do λrλ βλmaa wābidua.–

²⁹Ara maλda Jesuba jarasia:

–jZedua!–

Ara mañda Pedrora jãbadeba doeda badopeda Jesumaa do ãrã wãbãrã basía. ³⁰ Baribãrã Pedrora nãürã dji cãbãyã puá ßã unuside dauperasia. Mañne ta dogo bẽrã biasia:

–jMã Boro, carebadua!–

³¹ Ara mañda Jesuba jãwade jidapeda jarasia:

–Ache, çcãrẽ cãrẽã ãjãé basi mãã bãra do ãrã poya nĩbabida?–

³² Jãbade badosidade nãürãra cãbasia. ³³ Mañbe jũma jãbade panãra Jesu quĩrãpita chĩrãborode copanenapeda idjía bia bedeasidaa:

–jBãra wãrãda ãcõrẽ Warraa!–

Jesuba Genesare druade cacua biẽ bea biabida

Marco 6:53-56

³⁴ Chã wãnada Genesare druade jũesidaa. ³⁵ Mamabema ëberãrãba Jesura cawasidaa. Mañ carea jũma ãdji druade jarabisidaa Jesura jũesida. Mañbe ëberãrãba jũma dji cacua biẽ beara idjima enesidaa. ³⁶ ãdjirãba idjía bedea djuburiasidaa ababe idjia cacuade jã ßã ida tãbimãrẽã. Jesuba idu tãbida bẽrã jũmaena biacuasidaa.

15

Jãwa sãgãbadadebema

Marco 7:1-23

¹ Mãwãnacarea ãcãrã pariseorãda, judiorã ley jaradiabada sida Jerusaleã purudeba Jesumaa zedapeda iwidisidaa:

² –ßã ume nĩbabadarãra jãwa sãgãdaẽ ne cobadaa. çCãrẽ cãrẽã dadji drõãenabemaba jaradiapedadara igara panã?–*

³ Mañne Jesuba panusia:

–Bãrã bida çcãrẽ cãrẽã ara bãdjia obadadeba ãcõrẽba obi ßã bedeara igarabada? ⁴ Idjia nãwã jarasia: “Bã zezada, ßã papa sida waya pananadua.”† Naã sida jarasia: “Bariduaba idji zezada, idji papa sida biẽ jaraibãrã, idjira beadida panã.”‡ ⁵⁻⁶ Baribãrã bãrãba dji zeza wa dji papa careba amaaba nãwã jarabadaa: “Jũma mãã erobãra ãcõrẽã diãda bẽrã mãã bãra poya carebaẽã.” Mãwã bãrã drõã naẽnabemaba jaradiapedada epẽ panãneba ãcõrẽ bedeara igarabadaa. ⁷ Bãrã dji biaca beara, ãcõrẽneba bedeabari Isaiãba bãrãnebemada aride ßãsia. Nãwã jarasia:

⁸ Naã puruba mãã bia bedeabaria, baribãrã wãrãda ãdji sodeba mãma crĩchadacaã.

⁹ ãdji quĩrãbe mãã bia bedeabadaa. Mã bedea cãyãbara ëberã crĩchadra jaradiabadaa.§

¹⁰ Mañbe Jesuba ëberãrã arima duanãra trãpeda nãwã jarasia:

–Mã bedeara ùrĩnãdua cawãdamãrẽã. ¹¹ Dadjia cobadaba ãcõrẽ quĩrãpita mititia ßãcaã. ãtebãrã itedebe ze ßãbãrã dadjira ãcõrẽ quĩrãpita mititia ßãbaria.–

¹² Mãwãnacarea Jesu ume nĩbabadarãra caita zedapeda jarasidaa:

–çBãã cawa ßãca pariseorãra sode biẽ duanãda ßãã jãã bedea jarada carea?–

¹³ Jesuba panusia:

* **15:2** Levítico 22:4-8de jara ßãã sacerdoterãra cuidida panãnebemada, baribãrã Jesu ewaride pariseorãba jaradiabadjidaã jũmarãba jãwa sãgãdida panãda drõãenabemarãba jarapedada quĩrãca. † **15:4** Exodo 20:12. ‡ **15:4** Exodo 21:17. § **15:9** Isaiã 29:13.

–Mā Zeza bajāne Ɂaba udaēra jūma ēūta Ɂatacuaya. ¹⁴ Maā bērā pariseorā carea crīcharānadua. Ādjirāra dauberrea Ɂea quīrāca panāa. Ādji ēpēɁada sida dauberrea Ɂea quīrāca panāa. Dauberrea Ɂaba dewara dauberrea Ɂada eronībaibaɁaɁa umena uriade Ɂaedia.–

¹⁵ Maāne Pedroba Jesua jarasia:

–Dadjia cobadadebema Ɂa jaradiadada dairāa cawa jaradua.–

¹⁶ Jesuba iwidiisia:

–ɁBārā bida wadi adua panāca? ¹⁷ ɁDadjia cobadara biteda wāpeda dajadaa ēdrɁbarida cawadaē panāca? ¹⁸ BaribaɁaɁa ēberā itedeba dajadaa ze Ɂada sodeba ze Ɂaa. Maāgaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia Ɂabaria. ¹⁹ Crīcha cadjiruada, mīā beaida, daunemaida, audua Ɂaida, ne drɁaida, sewa o Ɂaida, djārā biē jarai sida sodeba ze Ɂaa. ²⁰ Jūma maāgaba ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia Ɂabaria, baribaɁaɁa jɁwa sɁagāē ne cobarɁa dadjira mititia Ɂacaa.–

Jesuba cananeo wērācau biabida

Marco 7:24-30

²¹ Jesura mamaɁba Tiro druade idjaba Sidoā druade parrāa wāsia. ²² Maāne cananeo wērā maā druadebemada Jesu nīmaa zesia. Maā wērāba nāwā jīgua beɁea nūmesia:

–iMā Boro, Davideba zeda, māra quīrā djuburiadua! Mā cauda jaiba bio bia mīga eroɁaa.–

²³ BaribaɁaɁa Jesuba panuē basía. Maāne idji ume nībabadarāra caita wānapeda idjía nāwā beɁea djuburiasidaa:

–Jāā wērāra dadjirā caidu bia nīa. Idjía jaradua āyā wāmārēā.–

²⁴ Wērāra cananeo bērā Jesuba idjía jarasia:

–Ācōrēba māra Israeldebema dji adua Ɂeamaa diabuesia.–

²⁵ Maāne wērāra Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jarasia:

–Mā Boro, Ɂcarebadua!–

²⁶ Jesuba panusia:

–Biē Ɂaa warrarāba co panāda jārīda usaa diai carea.–

²⁷ Maāne wērāba jarasia:

–Ɂaa jara Ɂara wārāa, mā Boro, baribaɁaɁa usaba djibari mesa edre djico jurruzoadada cobaría.–

²⁸ Jesuba jarasia:

–Wērā, Ɂaa wārāda iĵā Ɂaa māa Ɂa cauda poya biabida. Maā bērā Ɂaa quīrā Ɂa quīrāca māa oya.–

Ara maāda dji caura biasia.

Jesuba cuatro mil ēberāra ne cobida

Marco 8:1-10

²⁹ MamaɁba Jesura amene droma Galileadaa wāsia. Eyade āta wāpeda mama chūmesia. ³⁰ Maābe ēberāra zocārā idji Ɂamaa zesesdaa. Ādjirāba jīrū biē beada, dauberrea beada, quīrāme cara beada, jɁwa biē beada, quīrātanoa cacua biē Ɂea sida zocārā enesidaa. Maāgarāra Jesu caita Ɂasidaa. Maābe Jesuba jūma biabicusia. ³¹ Ēberā arima duanaba unusidaa dji quīrāme cara beadara beɁea panāda, dji jɁwa biē beadara bia panāda, jīrū biē beadara bia nīnada, idjaba dauberrea beadaba unu panāda. Jūmarāba cawa crīchadaē bērā israelerā Ācōrēa bia beɁesidaa.

³² Māwā panāne Jesuba idji ume nībabadarāra trɁpeda jarasia:

–M̄la naļ ēberārāra m̄iā djuburi unu ɓla. M̄l ume duanla ewari ūbea babla. Ādjia codi carea eropananara jōsia. M̄la ādjirāra ne codaē diguidaa wābigaēa ota cacua norrabarirānamārēā.–

³³ Baribla idji ume n̄babadarāba iwīdisidaa:

–Nama ēberārā neēma ḡsāma codira edadi zocārā nūml itea?–

³⁴ Maļne Jesuba iwīdisia:

–ḡBārāba paļda jūmasāwā eropan?–

Ādjia panusidaa:

–Sietebe eropana, idjaba beda zaqueda zocārāēbe eropana.–

³⁵ Maļbe Jesuba ēberārāra jūma egode chūmebisia. ³⁶ Maļ siete paļra, beda sida idji jawade edapeda Ācōrēa bia ɓlada asia. Māwāpeda bedara paļ sida cōrācuapeda idji ume n̄babadarāba diasia jedecadamārēā. Ara maļda jedecasidaa. ³⁷ Jūmarāba codapeda jāwūācuasidaa. Dji adubada jala pesidade siete jamara birasidaa. ³⁸ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil quīmārē panasidaca ɓla, wērārāda warrarā sida juachadaē. ³⁹ Maļbe ēberārā wābigapeda Jesura jābade badopedā Magadaļ druadaa wāsia.*

16

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Marco 8:11-13; Luca 12:54-56

¹ Māwānacarea ācala pariseorāda, saduceorā sida Jesumaa zesidaa. Idjira Ācōrēneba zeē ɓlada unubidida crīchāsidaa. Maļ carea idjia iwīdisidaa ne ununacada omārēā. ² Maļne Jesuba panusia:

–Queublaēde āmādau ɓeabariare bajāda purea nūmlaɓla, bārāba jarabadaa nurēma ewari biaida. ³ Idjaba diapeda āmādau odjabariare bajāra purea nūmlaɓla idjaba towa nūmlaɓla, bārāba jarabadaa ewari cadjiruaidā. Bārā dji biaca ɓearāba ewari quīrāra cawa panāmīna Ācōrēba naļ ewaride o ɓara cawadaca. ⁴ Bārā dji cadjiruarāba Ācōrēra ijā ama panla. M̄lra bajāneba ze ɓlada cawadi carea quīrā panla m̄la ne ununacada oida. Baribla m̄la ne ununacada oēa. Bārāba ababe Ācōrēneba bedeabari Jonā māwāna quīrāca ununia.–*

Maļbe Jesura ādjirā amepeda wāsia.

Pariseorā harina ēsābibari

Marco 8:14-21

⁵ Amene droma chānapeda Jesu ume n̄babadarāba cawasidaa paļda quīrādoasidāda. ⁶ Maļne Jesuba jarasia:

–Pariseorā harina ēsābibarida, saduceorāne sida quīrācuitadada.–

⁷ Jesu ume n̄babadarāra āduba nāwā bedeasidaa:

–Idjia māwā jarasia dadjirāba paļda enepedadaē bērā.–

⁸ Jesuba cawa ɓasia cārēnebemada bedeā panla. Maļ carea jarasia:

–ḡCārē cārēā paļra neēana a pan? Bārāba Ācōrēra ijānaēca ɓla. ⁹ ḡM̄la odara bārāba unusidāmīna cawadaē basica? ḡQuīrādoasidaca paļ juesumaneba m̄la ēberārāra mil juesuma ne cobidada?† ḡQuīrādoasidaca bārāba dji adubada jala pesidade jamara jūmasāwā birasidada? ¹⁰ ḡIdjaba quīrādoasidaca paļ siete panneba m̄la ēberārāra mil quīmārē ne cobidada?‡ ḡQuīrādoasidaca bārāba dji adubada jala pesidade jamara

* 15:39 Magadaļ. Griego bedeade ācala cartade “Magdala” ɓla ɓla. * 16:4 Jonā māwāna. Jonā 3:3-9; Mateo 12:38-41. † 16:9 Mateo 14:17-21. ‡ 16:10 Mateo 15:34-38.

jūmasāwā birasidada? ¹¹ ¿Sāwāērā cawadaē mīa paḷnebemada bedeae ḅada? Mīa jarasia pariseorā harina ēsābibarida, saduceorāne sida quīrācuitadamārēā.–

¹² Maḷbeb_{ΛΓΛ} cawasidaa Jesuba harina ēsābibiaridebemada jaraē ḅasida, āteb_{ΛΓΛ} pariseorāba, saduceorāba jaradiabadadebemada quīrācuitadamārēā jara ḅasia.

Pedroba Jesudebema jarada

Marco 8:27-30; Luca 9:18-21

¹³ Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Cesarea-Pilipo druade jūēne wāsidaa. Maḷne Jesuba ādjia iwidisia:

–Mā, Naḷ Djara Edadara ¿ēberārāba caida crīcha panḷ?–

¹⁴ Ādjirāba jarasidaa:

–Λc_Λḷba jara panḷa ḅara Borocuebari Juaḷda. Dewararāba jara panḷa ḅara Eliāda. Dewararāba jara panḷa ḅara Jeremiada wa Ācōrēneba bedeabarida.–

¹⁵ Maḷne Jesuba iwidisia:

–Barib_{ΛΓΛ} bārāba mīra ¿caida crīcha panḷ?–

¹⁶ Simoḷ Pedroba panusia:

–ḅara Ācōrēba ēd_Λ edabari diai jaraḷda, Ācōrē zocai ḅa Warraa.–

¹⁷ Jesuba jarasia:

–ḅara bio bia ḅaa, Simoḷ, Joná warra. Ni abaḷ ēberāba bīa maḷḷara cawabidaē ḅasia, āteb_{ΛΓΛ} mā Zeza bajāne ḅaba cawabisia. ¹⁸ Mīa jaraya: ḅara Pedroa. Mīa naḷ mōgara ḷrḷ mā puruda oya. § Ni beu bida mā purura poyaēa. ¹⁹ Purudebema yave diab_{ΛΓΛ} quīrāca mīa ḅara Ācōrēba pe erob_Λdebemārā tāēna dji dromada ḅaya.* ḅa naḷ ējūāne iduaribiēra Ācōrē bajāne ḅa bida iduaribiēa. Idjaba ḅa naḷ ējūāne iduaribi ḅara Ācōrē bajāne ḅa bida iduaribiya.–

²⁰ Maḷbe Jesuba idji ume nībabadarāa bio jara ḅasia ni abaḷa jararānamārēā idjira Ācōrēba ēd_Λ edabari diai jaraḷda.

Jesuba idji beadidebema jarada

Marco 8:31–9:1; Luca 9:22-27

²¹ Maḷ ewarideba ḷtaa Jesuba idji ume nībabadarāa jarabadjia idjira Jerusaleḷne bia mīgaida ḅada. Nāwā jarasia:

–Mīra purudebema bororā jḷwaēda, sacerdote bororā jḷwaēda, judiorā ley jaradiabadarā jḷwaēda bida bia mīgaya. Mīra beabiēia barib_{ΛΓΛ} ewari ūbeade ḷrēbaya.–

²² Māwā jaraḷda carea Pedroba Jesura jīgabe edepeda quēā ḅa quīrāca jarasia:

–Mā Boro, māwā bedearādua. Ācōrēba ḅara idu māwābiēa.–

²³ Barib_{ΛΓΛ} Jesuba jēda acḷpeda Pedroa jarasia:

–Satana, mā caitabemada āyā wādua. Mīa oida ḅara ḅa obi ama ḅaa. ḅa Ācōrē quīrāca crīchaē ḅaa. Āteb_{ΛΓΛ} ēberā quīrāca crīcha ḅaa.–

²⁴ Maḷbe Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

§ **16:18** Pedro. Pedro trḷba griego bedeade mōgarada jara ḅaa. Naḷ mōgara. Pedro trḷba mōgara jara ḅa bēra ḷc_Λḷamaarā Jesuba naḷ mōgaraāda abḷaḷdeba Pedroda jara ḅaa. Dewararāmaarā jara ḅa Pedroba versículo 16de jaraḷda. Idjaba ḷc_Λḷamaarā Jesuda jara ḅaa (1 Corinto 3:11; 10:4; 1 Pedro 2:6-8). * **16:19** Jesu ewaride purudebema yave erob_Λ dji droma ḅasia.

–Abaaba māda ēpē quīrīā bābāra, idjia o quīrīā bāra igarapeda bia mīgai carea baida bāa.† Maābe māra ēpēida bāa. ²⁵ Abaaba naā ējūāne bia baida jarā baibaara, jīrūare bia baēa. Baribaara abaada mā carea beuibāra, Ācōrē ume ewariza zocai baya. ²⁶ Ēberāda naā ējūāne ne jūma erobāde beuibāra, ģidjia erobāba carebaica? Beu amaaba idjia erobādebemada ģjūmasāwā poya diai? ²⁷ Wārāda mā, Naā Djara Edadara bajānebema nezocarā ume zeya mā Zeza ābādeba cawa oi carea. Maāne bia opeadara māa bia bāya idjaba cadjirua opeadara biē bāya. ²⁸ Māa wārāda jaraya: ācāra nama panā beudī naēna ebuda ununia mā, Naā Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zebāra.–‡

17

Jesu quīrā awara nūmena

Marco 9:2-13; Luca 9:28-36

¹ Sei ewari badacarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, dji djaba Juaā sida āduba eya āta bāmaa edesia. ² Mama ādji quīrāpita Jesura quīrā awara nūmesia. Idji quīrāra āmāda quīrāca dorrodorroa nūmesia. Idjia jā bā sida ānaa quīrāca totroa nūmesia. ³ Cawaēne ādjia unusidaa Moiseda Elía sida Jesu ume bedea panāda. ⁴ Maā carea Pedroba Jesua jarasia:

–Dai Boro, bia bāa दौरā nama panāda. Bāa quīrīā bābāra daiba de zaqueda ūbea odia, aba bā itea, aba Moise itea, idjaba aba Elía itea.–

⁵ Pedro māwā bedea bāde jārārā eradrā bāda ādji ārā zesia. Maā jārārāba ādji ānā edaside naā bedeadā jīgua ūrīsidāa:

–Naāgara mā Warra bio quīrīā bāa. Māra idji carea bāsrīda bāa. Idjia jara bāra ūrīnadua.–*

⁶ Maā ūrīsidāde ne wayaaba egode barrubari tapanesidaa. ⁷ Māwā bāde Jesura zepeda ādjira tāsia. Maābe jarasia:

–Piradrādada. Ne wayarānadua.–

⁸ Ādjia wayacusa acābādaē Jesura iduba nūmāda unusidaa.

⁹ Eyadeba edaa zesidāde Jesuba ādjia nāwā jara bāsia:

–Bārāba unupeadara ni abaāa jararānada aba mā, Naā Djara Edada ārēbabāraā.–

¹⁰ Maāne ādjia Jesua iwidisidaa:

–Māwāra judiorā ley jaradiabadaba ģcārē cārēā jarabada Elīada naārā zeida bāda?–

¹¹ Jesuba panusia:

–Wārāda Elīara naārā zeida bāa ne jūmada bia bāi carea.† ¹² Baribaara māa jaraya Elīara zesida. Māwāmīna ni abaāba idjira cawadaē basia. Ātebāra ēberārāba o quīrīā panana quīrāca idjira osidaa.‡ Ara mā quīrāca mā, Naā Djara Edadara ādji jāwada bia mīgaya.–

¹³ Maāne Jesu ume nībabadarāba cawasidaa idjia Borocuebari Juaānebemada bedea basida.§

† **16:24** Bia mīgai carea baida bāa. Griego bedeadē nāwā bā bāa: “Idji crura atau edeida bāa.” ‡ **16:28** Daniel 7:13-14. Ununia mā, Naā Djara Edadara jūmarā Boro bai carea zebāra. Ebuda bāēa cārēda ununia. Acāraāmarā jara bāa Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununia. Dewarāmarā jara bāa Jesu ārēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē Jaure zeidebemada ununia. *

* **17:5** Deuteronomio 18:15; Isaia 42:1. † **17:11** Malaquia 3:1; 4:5-6.

‡ **17:12** Marco 6:14-29. § **17:13** Mateo 11:14.

*Jesuba warra jai bara bΛ biabida**Marco 9:14-29; Luca 9:37-43*

¹⁴ Ādji eyadeba edaa zesidade ēberārāda zocārā ābaa duanasidaa. Mañne ēberāda Jesumaa zesia. Mañ ēberāra Jesu quīrāpita chirāborode cobepeda jarasia:

¹⁵ –MΛ Boro, mΛ warrada quīrā djuburiadua. Idjira ara pichia wawabaria, mañba bia bæcaa. Eḏaude tΛbΛde bæbaria idjaba eḏaude doeda bæbaria. ¹⁶ MΛa idjira bΛ ume nībabadarāmaa enesia, māwāmīna poya biabidaē basia.–

¹⁷ Jesuba jarasia:

–jBārāba Ācōrēra ĩjānaca! jBārāra dji cadjiruarā! Bārāba ĩjānamārēā ĩaba sālbe mΛa droai? Warrara namaa enenadua.–

¹⁸ Jesuba jai quēā jΛretaside warra cacuadebemada ēdrasia. Ara mañda warrara biasia.

¹⁹ Māwānacarea Jesu ume nībabadarāra idjima wānapeda āduba iwidišidaa:

–ĳSāwāērā dairāba jāñ jaira poya āyā jΛretadaē basi?–

²⁰ Jesuba panusia:

–Bārāba mācua Ācōrēra ĩjānaē panΛ bēra poyadaē basia. Wārāda mΛa jaraya: mostaza ta mañrī quiru quīrāca bārāba mañrī ĩjā panΛbara, nañ eyaa namabemada āyā baḏe wāduada acasiḏaa, mañne eyara āyā baḏe wācasia. Māwā ĩjā panΛbara bārāba poya odaēra neē bacasia. ²¹ BaribΛrΛ jai nañca bea āyā jΛretadi carea Ācōrēa iwidišida panΛa idjaba ne codaca ewarida odida panΛa.–*

*Jesuba waya idji beaḏidebema jarada**Marco 9:30-32; Luca 9:43-45*

²² Galilea druade ābaa panasidade Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia: –Dārāéne mΛ, Nañ Djara Edaḏara abaΛba ēberārāa jidabiya. ²³ Ādjirāba mΛra beaḏia, baribΛrΛ ewari ūbeade mΛra ĩrēbaya.–

Mañ carea ādjirāra bio sopuasidaa.

Jesuba parata Ācōrē de droma carea diada

²⁴ Jesu, idji ume nībabadarā sida Capernauñ puruḏaa zesidade Ācōrē de droma carea parata jΛrΛ pebadarāda Pedromaa wāšidaa. Ādjirāba iwidišidaa:

–ĳBārāa Jaradiabariba Ācōrē de droma carea paratara diabarica?–†

²⁵ Pedroba panusia:

–Māē, diabaribia.–

Pedro idji deḏe eda wāside Jesuda nañrā bedeasia. Nāwā iwidišia:

–BaΛ ĳsāwā crīcha bΛ, SimoΛ? ĳCairāba paratara nañ ējūāne bea bororāa diadida panΛ? ĳAra ādji ēberārāba wa āibemarāba diadida panΛ?–

²⁶ Pedroba panusia:

–Āibemarāba diadida panΛa.–

Jesuba idjā jarasia:

–Māē. Dji boro ēberārāba diadacaa. ²⁷ Dadjira dadji Boro Ācōrē ēberārāa, baribΛrΛ mañ paratara diadida ēberārāba biē crīcharānamārēā.

* **17:21** Griego beḏeade ĩcΛrΛ cartade mañ versīculora neā. † **17:24** Judiorā dji umaquīrā veinte poa ātaa beaba poaza mañ paratara diadida panasidaa Ācōrē de droma bia eropanani carea. Ewari umé trajadabari edaḏada diadida panasidaa. Exodo 30:13-16; 38:25-26; 2 Cronica 24:9-14; Nehemia 10:32.

Mañ bēřā doeda beda wade wādua. Dji naārā mībΛΓΛ itede acΛsira paratada unuya. Mañ paratara edapeda mΛ carea, bΛ carea bida diadua.–

18

Caida dji dromaara bΛ

Marco 9:33-48; Luca 9:46-48; 17:1-2

¹ Mañ ewaride Jesu ume nībabadarāra idji caita zedapeda nāwā iwidišidāa:

–Bajāne BΛba pe eroBΛdebemarāda ζcaida dji dromaara bΛ?–

² Mañne Jesuba warra zaqueda trΛpeda ādjirā ēsi nūmasia. ³ Nāwā jarasia:

–Wārā arada mΛa jaraya: bārāba crīcha panΛra āyā BΛdapeda warrarā quīrāca beadaēbΛΓΛ, Bajāne BΛba pe eroBaēa. ⁴ BaribΛΓΛ abaada nañ warra zaque quīrāca dewararā cāyābara edaara beibΛΓΛ, Bajāne BΛba pe eroBΛdebemarāda dji dromaara baya. ⁵ Bariduaba mΛ ijā BΛdeba warrarāda bia edaibΛΓΛ, mΛda bia edabΛΓΛa.

⁶ Bariduaba mΛ ijā bea dji dromaē quedeada cadjiruade baebibΛΓΛ, Ācōrēba mañ ēberāra bio cawa oya. Mañ cawa oira bio zarea bai bēřā biara BΛa mañ ēberā ochirude yu waibΛada jΛnapeda pusade batabuedida nābΛΓΛ beumārēā.* ⁷ ¡Mīā djuburi beaa nañ ējūānebemarāra! Cadjirua obibarira nañ ējūāne baraa. Mañra baraya baribΛΓΛ djārāa ne cadjirua obibari ēberāda bio mīā djuburi BΛa.

⁸ Mañ carea bΛ jΛwaba wa bΛ jīrūba bΛa cadjiruada obibΛΓΛ, mañ cadjirua o amaaba BΛá tutapeda āyā batabuedua. BΛa jΛwa ababe wa jīrū ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara BΛa Ācōrēba bΛra jΛwa umé wa jīrū umé eroBΛda tΛbΛ urua quicamaa batabuei cāyābara. ⁹ Idjaba bΛ dauba bΛa cadjiruada obibΛΓΛ, mañ cadjirua o amaaba ēūtapeda āyā batabuedua. Dau ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara BΛa Ācōrēba bΛra dau umé eroBΛda tΛbΛ uruade batabuei cāyābara.

Oveja aduađadebema ne jara bΛ

Luca 15:3-7

¹⁰ Warra zaquerāra igararānadua. MΛa jaraya: bajānebema nezocarā mΛ Zeza quīrāpita duanΛba ādjirāra wagabadaa. ¹¹ Wārāda mΛ, Nañ Djara Edadaba dji aduá beada ēdrΛ edai carea zesia.†

¹² Bārāba ζsāwā crīchadi? Ēberāba cien oveja eroBΛdebemada aba aduaibΛΓΛ ζdji 99 panΛra eyade amepeda dji aduađada jΛrΛde wāéca? ¹³ MΛa wārā arada jaraya: ēberāba idji ovejada unusira dji 99 aduaē bea cāyābara mañ oveja carea BΛsridaara baya. ¹⁴ Ara mañ quīrāca bārā Zeza bajāne BΛba quīrīāéa ni abaΛ warra zaquera aduaida.

BΛ djababa cadjiruada osira sāwā oida bΛ

Luca 17:3

¹⁵ BΛ djababa bΛda biē oibΛΓΛ, idjimaa wāpeda bāduba panΛne ibiadeba quēādua. Idjia bΛ bedeeda ijāsira bārāra ibiadia. ¹⁶ BaribΛΓΛ bΛ bedeara ijāébΛΓΛ, ēberāda aba wa umé idjimaa ededua. Mañrāba jarađia jūma bΛa jara BΛra wārāda.‡ ¹⁷ Ādjia jarabΛdara idjia ūrī quīrīāébΛΓΛ, Ācōrē ijā

* **18:6** Yu waibΛa. Griego bedeede “burro yu” bΛ bΛa. † **18:11** Griego bedeede zocārā cartade mañ versiculora neēa. ‡ **18:16** Deuteronomio 19:15; 1 Timoteo 5:19. Mañrāba. Griego bedeede bΛ BΛa: “Ēberā umé wa ūbea panΛba.”

beara jūma ābaa tr̄lpeda ādjirāa mañnebemada jaradua. BaribΛΓΛ Ācōrē ĩjā beaba jarabΛdara ũrī quĩrĩēēbΛΓΛ, idjira Ācōrē adua bΛ quĩrāca wa Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebari quĩrāca igaradua. ¹⁸ Wārā arada m̄la jaraya: bārāba nañ ējũāne iduaribidaēra Ācōrē bajāne bΛ bida iduaribiēa. Idjabā bārāba nañ ējũāne iduaribi panΛra Ācōrē bajāne bΛ bida iduaribiya.

¹⁹⁻²⁰ Nañda m̄la jaraya: m̄l ĩjā panΛda umé wa ũbea ābaa dji jΛre panΛne m̄l sida mama baya. Mañ bēra bārānebemada umé nañ ējũāne m̄l Zezaa iwididi carea bedea audibΛΓΛ, bārāba iwidibΛdara m̄l Zeza bajāne bΛba oya.–

Cadjirua quĩrādoañ badadebema ne jara bΛ

²¹ Mañbe Jesu caita zepeda Pedroba iwidisia:

–M̄l Boro, m̄l djababa m̄l biē obΛΓΛde ŷbarima jũmasāwā quĩrādoaida bΛ? ŷbarima siete bia bΛca?–

²² Jesuba panusia:

–M̄la jaraya: barima sietebe māwā oiē bΛa ātebΛΓΛ 77 oida bΛa.Š

²³ Bajāne BΛba ēberārā pe erobΛra nañ quĩrāca bΛa: ēberārā boroda basia. Ewari aba mañ boroba quĩrā basia idjiare beaba idjia parata diadara jēda diadida. ²⁴ Māwā bΛde aba enesidaa. Mañ ēberāba dji boroa paratada waiBΛa jēda diaida basia. ²⁵ Mañne idjia cārēba jēda diaida neē basia. Mañ bēra dji boroba idji parata edai carea mañ ēberāda, dji quimada, dji warrarā sida nēdobuei basia djārā nezocada beadamārēā. Jūma mañ ēberāba erobΛ sida nēdobuei basia. ²⁶ Mañne ēberāra chĩrāborode cobepeda dji boroa nāwā bedea djuburiasia: “M̄l boro, m̄l quĩrā djuburia jΛādua. M̄la b̄la jūma jēda diaya.” ²⁷ Mañne quĩrā djuburiadeba dji boroba jūma dji ēberāba diaida badara quĩrādoapeda idjira ēdrΛ bΛsia.

²⁸ Mañbe ēberāra wāsia. WābΛΓΛde idji boroare bΛda aba unusia. MañgΛba idjia paratada maārī jēda diaida basia. Mañra osāga jidapeda jarasia: “M̄la diaida bΛra diadua.” ²⁹ Dewarabemaba idji quĩrāpita chĩrāborode cobepeda jarasia: “M̄l quĩrā djuburia jΛādua. M̄la b̄la jūma jēda diaya.” ³⁰ BaribΛΓΛ quĩrā djuburiaē basia, ātebΛΓΛ preso bΛbisia aba idjia diaida badara jūma diabΛΓΛdaa.

³¹ Dji boroare beaba mañra unusidaa. Mañ carea bio sopuasidaa. Wānapeda dji boroa jūma nēbΛΓΛsidaa. ³² Dji boroba mañ ēberāra idji quĩrāpita tr̄lpeda nāwā jarasia: “jBΛra nezoca cadjiruaa! BΛa bedea djuburiaside bΛa jēda diaida badara ŷm̄la jūma quĩrādoasiēca? ³³ Mañda ŷcārē cārēā dewarabemara quĩrā djuburiaē basi?” ³⁴ Dji borora bio quĩrū bΛ bēra mañ ēberāra preso biē obadarā jΛwaeda bΛsia aba idjia jēda diaida badara jūma diabΛΓΛdaa.–

³⁵ Mañbe Jesuba jarasia:

–Ara mañ quĩrāca bārā djabarāba biē opedadada bārāba sođeba quĩrādoadaēbΛΓΛ, m̄l Zeza bajāne bΛba jūma bārāra biē bΛya.–

19

Jesuba mĩā amaira biē bΛada ada

Marco 10:1-12; Luca 16:18

Š 18:22 77. Griego bedeađe “setenta veces siete” b̄l bΛa. Jesuba jara bΛa dadji biē obΛdara jūma quĩrādoadida panΛda.

¹ Māwā jaradacarea Jesura Galilea druadeba Judea druadaa wāsia Jordaλ do quĩrāare. ² Zocārā ēberārāba idjira ēpēsidaa. Mama dji cacua biē quedearea jūma biabisia. ³ Māwā bλde λCARλ pariseorāda zesidaa idjira biē bedeabidi cawaya. Maλgarāba iwidišidaa:

–¿Umaquĩrāba dji quimada baridua carea amaida bλca?–

⁴ Jesuba panusia:

–¿Bārāba Ācōrē Bedeade acλdacaca? Naλ ējūā oside Ācōrēba umaquĩrāda, wērā sida osia.* ⁵ Idjaba jarasia: “Maλ carea umaquĩrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ābaa beya. Māwā cacua aba bλ quĩrāca panania.”† ⁶ Ādjira umé panāēa, ātebλrλ cacua aba bλ quĩrāca panλa. Maλ bērā Ācōrēba ābaa bλdara dji amanacara panλa.–

⁷ Maλ carea ādjirāba iwidišidaa:

–Māwāra Moiseba ¿cārē cārēā bλsi abaλba idji wērāa carta mĩā amainebemada diaibλrλ amaida bλda?–‡

⁸ Jesuba panusia:

–Bārāra cλwλrλ zarea bea bērā Moiseba māwā iduaribisia. Baribλrλ Ācōrēba naλ ējūā oside māwā quĩrāē basia. ⁹ Mλa jaraya: baridubaba idji wērā daunemaē bλda amapeda dewara wērāda edaibλrλ, maλ umaquĩrāra daunema bλa. [Idjia amana wērāda dewara umaquĩrāba edaibλrλ maλ umaquĩrā sida daunema bλa.]–§

¹⁰ Maλne Jesu ume nĩbabadarāba idjía jarasidaa:

–Māwā baibλrλ, biara bλa quima edaēda.–

¹¹ Maλ carea Jesuba jarasia:

–Jūmarāba quima edaē crīchara poya droadaēa. Ababe Ācōrēba maλ crīchada diaibλrλ poya deu baya. ¹² λCARλba poya warra odacaa māwā topedada bērā. λCARλ māwā beaa warra orānamārēā ogo opedada bērā. Idjaba λCARλba quima edaira crīchadacaa biara ādji Boro Bajāne Bλ itea ne odi carea.* Bārāda poya deu beadibλrλ, māwā beadadua.–

Jesuba warra zaquerā bia jara bλda

Marco 10:13-16; Luca 18:15-17

¹³ Maλbe ēberārāba warra zaquerāda Jesumaa enesidaa idji jλwara ādjirā λrλ bλpeda Ācōrēa iwidišidā. Baribλrλ Jesu ume nĩbabadarāba djibarirāda quēšidaa. ¹⁴ Maλ carea Jesuba jarasia:

–Idu warra zaquerāra mλmaa zebidadua, Bajāne Bλba pe erobλdebemara ādjirā quĩrāca panλ bērā.–

¹⁵ Maλbe idji jλwara warra zaquerā λrλ bλpeda wāsia.

Parata bara bλ Jesu ume bedeada

Marco 10:17-31; Luca 18:18-30

¹⁶ Ewari aba cūdrada Jesumaa zesia. Maλ cūdraba iwidišia:

–Jaradiabari, Ācōrē ume ewariza zocai bai carea ¿mλa cārē biada oida bλ?–†

¹⁷ Jesuba panusia:

* 19:4 Genesis 1:27. † 19:5 Genesis 2:24. ‡ 19:7 Deuteronomio 24:1-4. § 19:9 Griego bedeade λCARλ cartade bedea corchetede bλra neēa. * 19:12 1 Corinto 7:1-9. † 19:16 Griego bedeade λCARλ cartade “Jaradiabari Bia” bλ bλa.

–¿Cārē cārēã m̃ã biadebemada iwidi ßã?† Ni abãda dji biaëa, ababe Æcõrēdrã dji biao. Bãda Æcõrē ume ewariza zocai ßa quĩrã ßãbãrã, idjia obi ßã bedeada ãã odua.–

18-19 Idjia iwidiãia:

–¿Sããgãda?–

Jesuba jarasia:

–Mĩã bearãdua, daunemarãdua, ne drãarãdua, sewadeba djãrãra bië jararãdua, ßã zezara, ßã papa sida wayadua,§ idjaba djãrãra quĩrãdua ara ßãdji quĩrã ßã quĩrãca.*

20 Cũdraba jarasia:

–Jũma maãgãra ãã o ßã.† M̃ã ¿wadi cãrēda oë ßã?–

21 Maãne Jesuba idjia jarasia:

–Bãda wãrãda jipa ßa quĩrã ßãbãrã, ßãa erobãra jũma nẽdobuede wãpeda dji paratara ne neë quedeaa diadua. Mãwã nebiada bajãne erobaya. Maãbe m̃ã ume nĩbade zedua.–

22 Cũdraba maã ãrĩpeda sopua ßesia bio bara ßã bẽrã. Ara maãda wãsia.

23 Maãne Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Wãrãda bio zarea ßãa ëberã ne bara ßãba Æcõrëra idji Boroda ßãi carea. 24 Wayacusa m̃ã jaraya: parata bara ßãba Æcõrëra idji Boroda ßãi cãyãbara cameyoda ãguja uriade eda wãichaara ßãa.–

25 Maãne idji ume nĩbabadarãba cawa crĩchadaë basia. Æcõrëba ne bara beara bia pe erobãda crĩcha panasidaa. Ædjirãba iwidiãidaa:

–Mãwãra Æcõrëba ¿caidrã ëdrã edai?–

26 Jesuba ãdjirã acãpeda jarasia:

–Ëberãba mãwã poya ocaa baribãrã Æcõrëmarã oicha ßãa.–

27 Maãne Pedroba Jesua jarasia:

–Bã ëpëni carea daiba ne jũmada amesidaa. ¿Mãëteara cãrēda edadi?–

28 Jesuba panusia:

–Wãrã arada m̃ã jaraya: Æcõrëba ne jũma djiwidi oi ewaride m̃ã, Naã Djara Edadara m̃ã bugue biya quirude chũmeya. Maãne bãrã m̃ã ume nĩnara doce buguede chũpanenia Israeldeba yõpedada doce purudebema bororãda beadi bẽrã. 29 M̃ã carea bariduaba idji deda, djabarãda, djabawẽrãrãda, zezada, papada, quimada, warrarãda, ëjũãda ameibãrã, idjia amena cãyãbara cien edaya idjaba Æcõrë ume ewariza zocai ßaya.† 30 Mãwã dji jĩrũarebemada dji nabemarãda beadia, dji nabemarãda dji jĩrũarebemada beadia.

20

Uva néudebema ne jara ßã

1 Æcõrëba ëberãrã pe erobãra naã quĩrãca ßãa. Néu djibarida basia. Ewari abã diapedada ëberãrãda idji uva néude trajadamãrëã jãrãde wãsia. 2 Acãrã ëberãrã ume bedea ßãsia ewari abãã carea paratada diaida. Maãbe ãdjirãra idji uva néudaa trajade wãbisia.

† 19:17 Bãã ¿cãrë cãrëã m̃ã biadebemada iwidi ßã? Griego bedeeade ãcãrã cartade nãwã ßã ßãã: “¿Cãrë cãrëã m̃ãra dji biaada a ßã?” § 19:18-19 Exodo 20:12-16. * 19:18-19 Levitico 19:18.

† 19:20 Jũma maãgãra ãã o ßã. Griego bedeeade ãcãrã cartade idjaba “cũdra edãaba” ßã ßãã.

† 19:29 Quima. Griego bedeeade ãcãrã cartade maãra neëa.

³ Amādaυ ātΛ bαbαrΛde djibarira wayacusa purudaa wāsia. Mama ēberārā bari beada dewara unusia. ⁴ Ādjirāa jarasia: “Bārā sida mΛ néude trajade wānadua. Maλbari mΛa paratada aride diaya.” Ara maλda wāsidaa. ⁵ Umatipa idjaba amādaυ buyadacarea djibariba abarica osia. ⁶ Maλbe amādaυ bæbodode wayacusa purudaa wāsia. Ēberārā bari beada dewara unupeda iwidiisia: “¿Cārē cārēā idi trajadaē panΛ?” ⁷ Ādjirāba panusidaa: “Ni abaaba daia trajuda diadaē panΛ bērā.” Maλne idjia jarasia: “Bārā sida mΛ néudaa trajade wānadua. Maλbari mΛa paratada aride diaya.”*

⁸ Queubodode djibariba trajudebema boroa jarasia: “Dji traja panΛra trΛcuapeđa ādji trajapedadabari paratada diadua. Dji jirūare zepedadarāa naārā diadua. Naārā zepedadarāa jirūare diadua.” ⁹ Amādaυ bæbodode trajade wā pananara dji boromaa zesidaa. Maλne ādjiza ewari aba daucha trajada quīrāca edasidaa. ¹⁰ Maλ bērā dji naārā trajade wā panana zesidade crīchasiidaa parata waiβΛara edadida baribΛrΛ abarica edasidaa. ¹¹ Maλ carea néu djibari ume biē duanesidaa. ¹² Nāwā jarasiidaa: “Jāλ jirūare zepedadara hora ababe trajasidaa, baribΛrΛ bΛa dairāa diada quīrāca ādjirāa bida diasia. DairādrΛ beseade ewari daucha trajasidaa.” ¹³ BaribΛrΛ néu djibariba abaa jarasia: “Ache, mΛa bΛra jipa o bΛa. ¿BΛra mΛ ume bedea bΛsiēca ewari ababema parata carea trajaida? ¹⁴ BΛ paratara edapeda wādua. MΛa bΛa diada quīrāca dji jirūare traja pananaa dia quīrā bΛa. ¹⁵ ¿BΛmaarā mΛ paratara mλdjia o quīrā bΛ quīrāca oiē bΛca? MΛra ēberā bia bērā ¿bΛra biē nūmΛca?”

¹⁶ Ara maλ quīrāca dji jirūarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jirūarebemada beadia.–†

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Marco 10:32-34; Luca 18:31-34

¹⁷ Jesu Jerusaleλnaa wābΛrΛde zocārā ēberārāda idji ume wāsidaa. Maλne idji ume nibabadarā doce panΛda jīgabe edepeda ādjirāa jarasia:

¹⁸ –Ūrīnadua, dadjirāra Jerusaleλnaa wābΛdaa. Jāma abaaba mΛ, Naλ Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawa odamārēā. Ādjirāba jaradia mΛra beuida bΛda. ¹⁹ Maλbe mΛra judiorāēā diadia. MaλgΛrāba mΛra ipida biē jaradapeda, udapeda crude cachidia. BaribΛrΛ ewari ūbeade mΛra λrēbaya.–

Zebedeo warrarāba iwidiipedada

Marco 10:35-45

²⁰ Māwānacarea Zebedeo quimada, idji warrarā sida Jesumaa zesidaa. Maλ wērāba Jesua bedea djuburiai carea idji quīrāpita chirāborode cobesia. ²¹ Maλne Jesuba iwidiisia:

–BΛa ¿cārēda quīrā bΛ?–

Idjia panusia:

–BΛ jūmarā boroda bebΛrΛde za mΛ warrarā umé panΛda aba bΛ jΛwa araare, aba bΛ jΛwa acΛare bΛdua.–

²² Maλne Jesuba jarasia:

* **20:7** Maλbari mΛa paratada aride diaya. Griego bedeadē λcαrΛ cartade maλra neēa. † **20:16** Griego bedeadē λcαrΛ cartade idjaba bΛ bΛa: “Ācōrēba zocārā trΛ bΛa, māwāmīna zocārāēbe edaya.”

–Bārāba adua pan_ΛΛa cārēda iwidi pan_ΛΛda. M_Λra bio bia mīgaya. ¿Bārā sīda ara ma_Λ quīrāca bia mīgadi carea pan_ΛΛca?–†

Ādjia panusīdaa:

–Māē, bia mīgadi carea pan_ΛΛa.–

²³ Ma_Λne Jesuba jarasia:

–Bārā sīda wārāda m_Λ quīrāca bia mīgadia. § Barib_Λra m_Λ j_Λwa araare, m_Λ j_Λwa ac_Λare chūpananida m_Λla poya diaēa. M_Λ Zezab_Λra mama chūpananida erob_ΛΛa.–

²⁴ Santiagoba, Jua_Λ ume iwidipedadada waabema die pan_Λba ūrīsīdade ādji ume quīrūsīdaa. ²⁵ Ma_Λne Jesuba ādjirā tr_Λcuapeda jarasia:

–Bārāba cawa pan_ΛΛa na_Λ ējūānebema bororāba ādji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādjia jarab_Λdara jūmarāba ĩjā oēdida pan_ΛΛda. ²⁶ Barib_Λra bārāra māwā beadiē pan_ΛΛa. Bārānebemada dji dromada ba quīrā b_Λba_ΛΛa waabemarā nezocada baida b_ΛΛa. ²⁷ Dji dromaara ba quīrā b_Λra jūmarā cāyābara edaara baida b_ΛΛa. ²⁸ Ma_Λ quīrāca m_Λ, Na_Λ Djara Edadara zeē b_ΛΛa ēberārā m_Λ nezocarāda beadamārēā. Āteb_Λra ze b_ΛΛa ēberārā nezocada bai carea. Māwā m_Λra beuya zocārā ēberārāda ēdra b_Λli carea.–

Jesuba dauberrea bea umé biabida

Marco 10:46-52; Luca 18:35-43

²⁹ Jerico purudeba ēdrasīdade Jesu caidu ēberārāda zocārā wāsīdaa.

³⁰ Māwā wānane dauberrea pan_ΛΛda umé o icawa chūpanasīdaa. Jesu ādji caita wāb_Λra_Λda ūrīsīdade nāwā biasīdaa:

–jDai Boro, Davideba zeda, दौरa quīrā djoburiadua!–

³¹ Ma_Λne ēberārāba ādjira chupeadamārēā quēāsīdaa, barib_Λra ādjia wetara biasīdaa:

–jDai Boro, Davideba zeda, दौरa quīrā djoburiadua!–

³² Ma_Λbe Jesura nūmesia. Ādjira tr_Λpēda iwīdīsia:

–¿Cārēda quīrā pan_Λ m_Λla oida?–

³³ Ādjia jarasīdaa:

–Dai Boro, quīrā pan_ΛΛa dai dauba unu beida.–

³⁴ Jesuba ādjira mīā djoburi ununa bērā ādji daura tāsia. Ara ma_Λda unu panenapeda Jesu ume wāsīdaa.

21

Jesu Jerusale_Λne jūēna

Marco 11:1-11; Luca 19:28-40; Jua_Λ 12:12-19

¹ Jerusale_Λ caita jūēbadae Betpague purude Olivo eya carra jūēsīdaa. Ma_Λne Jesuba idji ume nībabadarāda umé purūdaa diabuesia. ² Ādjia nāwā jarasia:

–Dadjirā quīrāpe b_Λ purūdaa wānadua. Ara jūēbadae burro wērā warra bara b_Λda j_Λ nūm_Λda ununia. Ērā edadapeda umena m_Λmaa enenadua. ³ Abaaba bārāa cārē cārēā māwā o pan_ΛΛda iwīdib_Λra_Λ, nāwā jaradadua: “Dadji Boroba quīrā b_ΛΛa. Barib_Λra nane jēda diabueya.”–

⁴ Ma_Λg_Λra māwāsia Ācōrēneba bedebariba jarada quīrāca. Nāwā jarasia:

† **20:22** Griego bedeaēde nāwā b_Λl b_ΛΛa: “¿Bārāra m_Λ borocuedi quīrāca borocuedica? ¿M_Λla doida b_Λra bārā bīda poya dodica?” § **20:23** Jesuba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

⁵ Sioḷ purudebemarāa nāwā jaradadua:

Acḷadadua, bārā boroda burro ḷrḷ bārāmaa zebḷrḷa.

Dji droma quīrāca zeē ḷḷa. Burro zaque ḷrḷ zebḷrḷa.*

⁶ Ara maḷda Jesu ume nībabadarā umē panḷra wānapeda Jesuba jarada quīrāca osidāa. ⁷ Burro wērāra, dji warra sida Jesumaa ededapeda ādjia cacuade jḷ panḷra burro ḷrḷ ḷḷsidāa. Maḷbe Jesura ḷrḷ chūmesia Jerusaleḷ purudāa wāi carea. ⁸ Ēberārā cābana cuabusiba Jesu bia edadi carea ādjia cacuade jḷ panḷra ode tōcua wāsidāa. Dewarārāba bacuru jḷwate quedua bara beada ḷḷá tucuaḷpeda ode ḷḷcua wāsidāa. ⁹ Maḷne zocārā ēberārā idji na nīnaba, caidu zebḷda bida nāwā ḷḷga duanasidāa: jBio bia quirua Davideba zedara!

jBio bia ḷḷa Ācōrē trḷneba zebḷrḷrḷa!† jBio bia quirua Bajāne ḷḷara!

¹⁰ Jesu Jerusaleḷne jūēside purura ḷḷga duanesia. Nāwā iwidibadjidāa: –Idjira ḷcaida jāwā ḷḷ?–

¹¹ Iwidibḷdaza Jesu ume zepedadarāba panubadjidāa:

–Jāḷḷara Jesua, Ācōrēneba bedeabaria. Idjira Nazare purudebema, Galilea druadebema.–

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jḷrecuada

Marco 11:15-19; Luca 19:45-48; Juaḷ 2:13-22

¹² Māwānacarea Jesura Ācōrē de dromanaa wāsia. Mama dajada Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo ḷea sida zocārā duanasidāa. Idjaba ḷcḷrḷba Ācōrē de dromane diaida ḷḷ paratara dji drua āiḷba zebḷdarāa nēḷḷa nēdobuebadjidaa āiḷbema paratara diacara panana bērā. Māwā duanḷne Jesuba ādjirāra jūma āyā jḷretacuasias.† Dji parata nēdobuebadarā mesa beada, puchirā nēdobuebadarā bugue sida jūma coracuasias. ¹³ Ādjirāa nāwā jarasia:

–Ācōrē Bedeade nāwā ḷḷ ḷḷa: “Mḷ dera dji iwidibada de adia.” Baribḷrḷ bārāba “ne drḷabadarā mīrūbada uria” quīrāca eropanḷa.–§

¹⁴ Jesu Ācōrē de droma dajada ḷaside dauberrea beada, jīrū biē ḷea sida idjimaa zesesisidāa. Maḷne ādjirāra biabicusias. ¹⁵ Baribḷrḷ Jesuba mama ne ununaca o ḷḷda sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida biē unusidāa.* Māwā duanḷne warrarāba Jesua nāwā jīgua jara panasidāa: “jBio bia quirua Davideba zedara!” Maḷ ūrībḷdade sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida quīrūsidāa. ¹⁶ Ādjirāba Jesua nāwā jarasidāa:

–jMāwāra naḷ warrarāba jara duanḷda ḷḷa bia ūrī ḷḷca?–

Jesuba panusia:

–Māē. jBārāba naḷ bedeara acḷḷacaca?

ḷḷa warrarāda, ju do quedea sida ḷḷasia ḷḷa bia bedeadamārē.–†

¹⁷ Maḷbe Jesuba ādjirā amepeda Jerusaleḷneba Betanianaa cāine wāsia.

Higojō purruba nūmena

Marco 11:12-14, 20-26

* **21:5** Zacaria 9:9. † **21:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quirua. Arameo bedeade jarabadaa “Hosana.” † **21:12** Zacaria 14:21. § **21:13** Mḷ dera dji iwidibada de adia. Isaia 56:7. Ne drḷabadarā mīrūbada uria. Jeremia 7:11. * **21:15** 2 Samuel 5:8 carea judiorāba jarabadjidāa dauberrea beada, jīrū biē ḷea sida Ācōrē de dromanaa wācara panḷda. † **21:16** Salmo 8:2.

18 Nurēma diapeda Jesura wayacusa Jerusaleñnaa wāsia. WābΛΓΛde jarra nūmesia. 19 Mañne higojōda o caita unusia. BaribΛΓΛ araa jūēsiede quedua awa nūmΛda unusia.† Mañ carea higojōa jarasia:

–jBΛra waa zauē baya!–

Ara mañda higojōra purrubasia. 20 Jesu ume nūbabadarāba mañ unusidaade cawa crīchadaē bēra iwidisidaa:

–¿Sāwāērā jāñ higojōra abeda purrubasi?–

21 Jesuba panusia:

–Wārā arada mñā jaraya: bārāba iwidi panΛra Ācōrēba wārāda oida ĩjanibΛΓΛ, idjaba poya oēda crīchadaēbΛΓΛ, mñā jāñ higojō oda cāyābara waibΛara odia. Bārāba za bΛ eyaa namaΛba pusade tēüne wāduada adibΛΓΛ, bārāba jarabada quīrāca māwāya. 22 Bārāba Ācōrēa iwidi bΛdara wārāda edadida ĩjanibΛΓΛ, edadia.–

¿Cai trñneba Jesuba jaradia bΛ?

Marco 11:27-33; Luca 20:1-8

23 Jesura waya Ācōrē de droma caita jūēpeda jaradia besia. Māwā bΛde sacerdote bororāda, judiorā dji dromarā sida idjimaa zesidaa. Ādjirāba idjía iwidisidaa:

–BΛa nama o bΛra ¿caiba obi bΛ?–Š

24 Jesuba panusia:

–Mñā bida bārāa iwidiya. Bārāba panusidara mñā jaraya caiba mñā māwā obi bΛda. 25 ¿Caiba Juañra diabuesi borocuemārēā?* ¿Ēberāba wa Bajāne BΛba?–

Mañne ara ādjiduba jara duanesidaa:

–Bajāne BΛba diabuesidaa adibΛΓΛ, idjia jaraya: “Mañda ¿cārē cārēā ĩjanaē basi?” 26 BaribΛΓΛ ¿sāwā jaradi ēberāba diabuesida?–

Ādjia māwā jara panasidaa purura waya panΛ bēra. Purumaarā Juañra Ācōrēneba bedebari basía. 27 Mañ bēra Jesua jarasidaa:

–Daiba adua panΛ.–

Mañne Jesuba jarasia:

–Māēteara mñā bida bārāa jaraēa caiba mñā jāwā obi bΛda.–

Warra umé panΛnebema

28 Māwā duanΛne Jesuba sacerdote bororāa, judiorā dji dromarāa bida jarasia:

–Bārāba nañ ne jara bΛdebemada ¿sāwā crīcha panΛ? Ēberāda basia. Mañ ēberāba warrada umé erobasia. Ewari aba dji nabemaa nāwā jarasia: “Warra, nane mñ néude trajade wādua.” 29 Mañne dji warraba panusia: “jMñra wāéa!” BaribΛΓΛ jēda crīchapeda trajade wāsia. 30 Idjaba dewarabemaa dji zezaba abarida jarasia. Mañne dji warraba panusia: “Bia bΛa, zeza, mñra wāya,” baribΛΓΛ wāé basía. 31 Mañba bārāmaarā ¿sāñgΛba dji zezaba quīrā bΛdara ĩjā osi?–

Ādjirāba panusidaa:

† **21:19** Israel druaē higojō dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida coēda panΛa. Dji ca zaquera ununibΛΓΛ cawabadaa junione maññi zauida idjaba agostodeba aba octubredaa waibΛa zauida. BaribΛΓΛ Jesuba quedua awa ununa bēra cawasia jūma mañ poade higojōra zauēda.

Š **21:23** BΛa nama o bΛra. MañgΛba jara bΛca bΛa Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jarecuadada. BaribΛΓΛ āibērā jara bΛa sāwā Jesura Jerusaleñne jūēnada, idjia dauberrea bea, ĩrū biē bea sida Ācōrē de droma caita biabidada, wa purua jaradia bΛda. * **21:25** Mateo 3:1-12; Juañ 1:6-28.

–Dji nabemaba.–

Mañne Jesuba ädjirãa jarasia:

–Mãẽ. Barib_{ΛΓΛ} wãrã arada mãa jaraya: Romanebema boro itea parata j_{ΛΓΛ} pebadarãda, wẽrãrã auđuua bea sida bãrã cãyãbara Æcõrẽ purudebemarãda beadia. ³² Bãrã jipa nĩbadamãrẽã Juaãba jaradiade zesia, mãwãmĩna ijãnaẽ basĩa. Barib_{ΛΓΛ} Romanebema boro itea parata j_{ΛΓΛ} pebadarãba, wẽrãrã auđuua bea bida ijãsidaa. Idjaba bãrãba maãra unusidamĩna ijãni carea jẽda crĩchadaẽ basĩa.–

Djãrã néu ac_Λbadadebema ne jara b_Λ

Marco 12:1-12; Luca 20:9-19

³³ Ûrĩnadua. Dewaradeba ne jaraya. Êberãda basĩa. Ewari aba maã êberãba uvada upeda idji néura mõgaraba auđu jũrã casĩa. Uva ba piabari sida osia. Idjaba deda ã_Λ osia mama_Λba jũma ac_Λ carea. Maãbe idji néura ã_{ΛΓΛ} êberãrã j_Λwae_Λda b_Λsĩa. Ädjirã ume bedea b_Λsĩa néu zaub_{ΛΓΛ}de jũmasãwã idjĩa diaðida pan_Λda. Mãwã bedea b_Λpeda djibarira dewara druadaa wãsia. ³⁴ Maãbe uva jara babodode djibariba idji nezocarãda diabuesia néudebema idjĩa diaðida pan_Λra edade wãnamãrẽã. ³⁵ Maãne dji néu ac_Λ pan_Λba idji nezocarãra jidacuasidaa. Aba puosidaa, aba beasidaa, idjaba aba mõgaraba tabari j_Λretasidaa. ³⁶ Mãwãnacarea djibariba dewara nezocarãda diabuesia. Maãg_Λrãra dji naãrã wãpedada cãyãbara cãbanaara panasidaa, barib_{ΛΓΛ} néu ac_Λ pan_Λba ädjirã sida abari quĩrãca biẽ osidaa.

³⁷ Jĩrũare djibariba idji warrada ädjirãmaa diabuesia. Nãwã crĩchasia: “Mã warradr_Λ wayadia.” ³⁸ Barib_{ΛΓΛ} ädjirãba maã warra unusidade ara ädjiduba jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erob_Λra jũma edaya. ¡Idjira beatadia! Mãwãb_{ΛΓΛ} dji êjũãra dadjirã itea beya.” ³⁹ Ara maãda warrara jidadapeda néu ãi ededapeda beasidaa. ⁴⁰ Jããbe djibari zeb_{ΛΓΛ}de idji néu ac_Λ pan_Λra ¿sãwã obã?–

⁴¹ Maãne sacerdote bororãba, judiorã dji dromarã bida nãwã panusidaa:

–Idjia quĩrã djuburia neẽ maã êberã cadjiruarãra beapeda dewara êberãrã ume bedea b_Λya idji néu ac_Λdamãrẽã. Maãg_Λ êberãrãba idji néudebema diaðida pan_Λra uva jara diaðia.–

⁴²⁻⁴³ Maãne Jesuba ädjĩa jarasia:

–Æcõrẽba bãrã cãyãbara dewararãda pe erobeya. Maãg_Λrãb_{ΛΓΛ} idjia quĩrã b_Λra odia. Bãrãba ¿Æcõrẽ Bedeade ac_Λacaca? Nãwã jara b_Λa: De obadaba mõgara igarapedadara dji biara b_Λda besia.

Dadjirã Boroba mãwã oda bẽrã dadjirãmaarã bio biya quirua.†

⁴⁴ Bariduada maã mõgara ã_Γã bæib_{ΛΓΛ} abeda jũma b_Λg_Λzoaya, idjaba maã mõgarada abã ã_Γã bæib_{ΛΓΛ} dji êberãra pepedea tabeya.‡

⁴⁵ Sacerdote bororãba, pariseorã bida maã ne jaradara ãrĩsidade cawasidaa Jesuba ädjidebemada bedea b_Λda. ⁴⁶ Maã carea ädjirãba Jesura jida quĩrã panasidaa. Barib_{ΛΓΛ} puruda waya pan_Λ bẽrã idu b_Λsidaa. Puruba crĩcha basĩa Jesura Æcõrẽneba bedeararida.

† 21:42-43 Salmo 118:22-23. ‡ 21:44 Griego bedeade ã_{ΛΓΛ} cartade maã versícolora neã. Mõgara. Ac_Λdua Isaía 8:14-15; Daniel 2:34-35, 44-45.

22

Ne cobada waibΛadeba ne jara bΛ

Luca 14:15-24

¹ Jesuba wayacusa sacerdote bororāa, judiorā dji dromarā bida dewara ne jara bΛadeba jarasia:

² –Ācōrēba ēberārā pe erobΛara naλ quīrāca bΛa: ēberārā boroda basia. Idji warrada quima edabΛrΛ bērā bΛsrida ne cobada waibΛada obisia. ³ Idji nezocarāda wābisia idjia jΛredarā trΛnamārēā. BaribΛrΛ ze quīrīānaē basia.

⁴ Maλbe dewara nezocarā wābibΛrΛde nāwā jarasia: “Māa jΛredarāa jaradadua pacada, dewara animarā boreguea bea sida beapeda codira jūma o erobΛada. Ādjirāa jaradadua jūma wi nūma bērā mλ warra quima edabΛrΛ carea bΛsrida ne codimaa zedamārēā.” ⁵ BaribΛrΛ idjia jΛredarāba ījānaē basia. AbaΛda idji ējūā acΛde wāsia. Dewarada idji ne nēdobuebarimaa wāsia. ⁶ ΛcΛrΛba dji boro nezocarāra jidadapeda puodapeda beasidaa. ⁷ Maλ carea dji borora bio quīrūsia. Idji sordaorāda wābigapeda maλ mīā beapedadara quenanapeda ādji purura babuesidaa.

⁸ Māwānacarea dji boroba idji nezocarā jarasia: “Mλ warra quima edabΛrΛ carea bΛsrida codira jūma wisia baribΛrΛ māa jΛredarāa nama panania carea bia pananaē basia. ⁹ Maλ carea dewara ēberārāda o beaza jΛrΛde wānadua. Bārāba unubΛdarāa jaradadua mλ warra quima edabΛrΛ carea bΛsrida ne codimaa zedamārēā.” ¹⁰ Ara maλda idji nezocarāra o beaza wāsidaa. Ēberārā dji biarāda, dji cadjiruarā sida zocārā jΛresidaa. Māwā de dromara ēberārāba bira nūmesia.

¹¹ Dji boroba jΛrebidarā acΛde wāsīde ēberāda aba unusia djio quima edabΛda ewarīde jΛbadara jλē bΛda. ¹² Dji boroba maλ ēberāa iwīdisia: “Ache, bΛra ¿sāwā nama eda ze bΛ djio jλē bΛda?” Dji ēberāra chupea besia. ¹³ Maλne dji boroba idji nezocarā jarasia: “Naλ ēberā jΛwara, jīrū sida cabΛradapeda dajadaa pāīmane batabuedadua. Mama beara aujīā panania idjaba puaba quīda īchia panania.” ¹⁴ Ācōrēba zocārā trΛ bΛa, māwāmīna zocārāēbe edaya.–

¿Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebΛdade diadida panΛca?

Marco 12:13-17; Luca 20:20-26

¹⁵ Māwānacarea pariseorāra bedea ausidaa Jesu biē bedeabidi carea.

¹⁶ Maλ carea pariseorāba ādji ume nībabadarāda, Herodeare bea sida Jesumaa diabuesidaa. MaλgΛrāba Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panΛa bΛra ēberā jipa bΛda. BΛa wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabaria. Ni abaΛda biara unuca bērā ni abaΛba bΛa awara crīchabidacaa. ¹⁷ Māēteara naλgΛdebemada sāwā crīcha bΛda dairāa jaradua. Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebΛdaza ¿dadji judiorāba diadida bia bΛca wa biē bΛ?–

¹⁸ Idji biē odi carea māwā panΛra Jesuba cawa basia. Maλ bērā jarasia: –Bārā dji biaca bearā, ¿cārē cārēā mλra biē bedeabi quīrīā panΛ?

¹⁹ Parata pichi dadjia diabadada aba acΛbidadua.–

Ara maλda parata pichida aba acΛbisidaa. * ²⁰ Jesuba acΛpeda iwīdisia:

–¿Cai quīrādarrada naλ paratade bΛ? ¿Cai trΛda bΛ?–

²¹ Ādjia panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

* **22:19** Parata pichi. Griego bedeeade “denario” bΛ bΛa.

Mañbe Jesuba jarasia:

–Māwā baibara Romanaebema borodera Romanaebema boroa diadadua, idjaba Ācōrēnera Ācōrēa diadadua.–

²² Mañ ūribadade cawa crīchadaē basía. Ara mañda āyā wāsidaa.

Beudarā lrēbadiēbema Jesuba jarada

Marco 12:18-27; Luca 20:27-40

²³ Ara mañ ewaride lara saduceorāda Jesumaa zesidaa. Saduceorāba jarabadaa beupedadara lrēbadacada.† Mañ bērā Jesua nāwā jarasidaa:

²⁴ –Jaradiabari, Moiseba jarasia ēberāda warra neē bade jaidabara, idji djababa dji pēdra wērāra edaida bada dji djaba jaidada itea warra unui carea.‡ ²⁵ Ewari aba dairā tāēna siete djabarāda panasidaa. Dji nabe-mada quima edasia baribara warra neē jaidada bērā idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia. ²⁶ Baribara mañ sida warra neē jaidasia. Idjaba dji ūbeabema sida abari quīrāca māwāsia. Jūma mañ siete panara abarica māwāsidaa. ²⁷ Māwānacarea dji wērā sida jaidasia. ²⁸ Mañ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra lrēbadi ewaride ¿sālgaba idjira erobei?–

²⁹ Mañ carea Jesuba panusia:

–Bārāba Ācōrē Bedeada, idji lara sida adua panā bērā āi crīcha panā.

³⁰ Ūrinadua. Lrēbadi ewaride ēberāra quima edadaēa ni quima diadaēa, ātebāra Ācōrē bajānebema nezocarā quīrāca beadia. ³¹ Ācōrēba be-upedadarā lrēbadiēbema jaradara ¿bārāba acadacaca? ³² Nāwā jarasia: “Māra Abrahāñ Ācōrēa, Isa Ācōrēa, idjaba Jacobo Ācōrēa.”§ Idjira beu bea Ācōrēa, ātebāra zocai bea Ācōrēa.–

³³ Jesuba māwā jaradia ba ūribadade ēberārāba cawa crīchadaē basía.

Ācōrēba obi ba bedeada dji dromaara ba

Marco 12:28-34

³⁴ Pariseorāba cawasidaa Jesuba saduceorāra chupeabisida. Mañ carea ādjirāra ābaa dji jaredapeda Jesumaa wāsidaa. ³⁵ Aba judiorā ley jaradiabari basía.* Mañgaba Jesu biē bedeabi carea nāwā iwidisia:

³⁶ –Jaradiabari, Ācōrēba obi ba bedeadebemara ¿sālgada dji dromaara ba?–

³⁷⁻³⁸ Jesuba nāwā panusia:

–Dji naārābema bedeaba nāwā jara lara: “Jūma ba sođeba, jūma ba jau-redeba, idjaba jūma ba crīchadeba ba Boro Ācōrēra quīrādua.”† Ācōrēba obi ba bedeadebemara mañdra dji dromaara lara. ³⁹ Idjaba mālare bada abari quīrāca lara. Mañgaba nāwā jara lara: “Djārāra quīrādua ara badji quīrā lara quīrāca.”‡ ⁴⁰ Mañ crīcha droma umé panada dad-jirāba ijā odibara, jūma Ācōrēba Moisea diada leyra idjaba Ācōrēneba bedeabadarāba bapedada sida odia.

Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ¿ca warra?

Marco 12:35-37; Luca 20:41-44

⁴¹ Pariseorā wađi arima duane Jesuba ādjirāa iwidisia:

⁴² –Bārāmarā Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ¿caideba zei?–

Ādjirāba panusidaa:

–Davideba zeya.–

† 22:23 Hecho 23:8. ‡ 22:24 Deuteronomio 25:5-10. § 22:32 Exodo 3:6. * 22:35 Judiorā ley jaradiabari basía. Mañra griego bedeade lara cartade neēa. † 22:37-38 Deuteronomio 6:4-5. ‡ 22:39 Levítico 19:18.

⁴³ Mañne Jesuba iwidiisia:

–Māwā baibara, Daviba ¿sāwãērã Ācōrē Jauredeba idjira m̄ Boroada asi? Daviba nāwā jarasia:

⁴⁴ Dadjirã Boroba m̄ boroa jarasia: m̄ jawa araare chūmedua aba ba ume dji quĩrũrã m̄a ba jawaeda b̄abaraada. §

⁴⁵ Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada Daviba m̄ Boroada asibara, ¿sāwã Davi warra bai?–

⁴⁶ Mañne ni abalaba Jesua poya panunaē basia. Idjaba mañ ewarideba l̄taa idjia iwidiidira wayasidaa.

23

Jesuba pariseorã biē jarada

Marco 12:38-40; Luca 11:37-54; 20:45-47

¹ Māwānacarea Jesuba idji ume n̄babadarãa, dewara ēberãrãa bida nāwā jarasia:

² –Judiorã ley jaradiabadaba, pariseorã bida Moiseba jaradia badara jaradiabadaa. ³ Mañ bẽrã ādjirãba jarabadara jũma ñjã odadua. Baribara ādjirãba ara ādjia jaradia pan̄a quĩrãca odacaa. Mañ bẽrã ādjirãba o pan̄a quĩrãca orãnadua. ⁴ Ādjirãba ēberãrãa bedea zareada ñjã obibadaa ne zaga ataubi pan̄a quĩrãca. Baribara aride ñjã odamãrẽã ni maãrĩ bida carebadacaa.

⁵ Ādjirãba ne jũmada obadaa dewararãba bia ununamãrẽã. Ācōrē bedea cartade badara buchaca zaquede eda badapeda ādji dratude, jwapotode bida j̄badaa. Baribara dji buchacara jouba obadaa dewararãba bia ununamãrẽã. Idjaba mañ carea ādjia j̄bada ide jizojizo draso beada cajudapeda j̄badaa. ⁶ Ābaa ne cobdade ādjira dji dromarã chũmebadade chũme quĩrãbadaa. Judiorã dji jarebada dede bida ara mañ quĩrãca obadaa. ⁷ Idjaba purude n̄nane quĩrãbadaa ēberãrãba ādjia wayaadeba “Mẽrã, Jaradiabari” adida.

⁸ Baribara bãrãra jũmaena djabarã bẽrã idjaba Jaradiabarida aba eropanã bẽrã quĩrãniē pan̄a ēberãrãba bãrãa “Jaradiabari” adida. ⁹ Mañ awara nañ duabema ni abala “dai zeza” arãnadua, Zezada aba bajãne eropanã bẽrã. ¹⁰ Idjaba quĩrãrãnadua ēberãrãba bãrãa “dai boro” adida, bãrã Borora abalaba bã bẽrã. Idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaa. ¹¹ Bãrãnebemada dji dromaara b̄ara waabemarã nezocada baida b̄a. ¹² Bariduada dji dromaara ba quĩrã b̄abara Ācōrēba edaara b̄aya. Abalaba ara idjida edaara b̄abara Ācōrēba dji dromaara b̄aya.

¹³ ¡Bãrã pariseorã, judiorã ley jaradiabadarã, dji biaca bearã, mĩã djuburi pan̄a Ācōrēba cawa oi bẽrã! Bãrãba ēberãrãa Ācōrēba pe erobadebemada idu cawabidacaa. Quĩrãnaē pan̄a idjia bãrãra pe erobaida idjaba dewararãba māwã quĩrã pan̄a sida bãrãba iduaribidacaa.

¹⁴ ¡Bãrã pariseorã, judiorã ley jaradiabadarã, dji biaca bearã, mĩã djuburi pan̄a Ācōrēba cawa oi bẽrã! Pẽdra wẽrãrãba erobeara jũma jãrĩbadamĩna dji biarãda crĩchabiē carea jũmarã quĩrãpita dãrã Ācōrẽa iwidiibadaa. Mañ carea Ācōrēba bãrãra biara cawa oya. †

§ 22:44 Salmo 110:1. * 23:5 Deuteronomio 6:6-9; Numero 15:37-41. † 23:8 Jaradiabarida aba eropanã. Griego bedede l̄cara cartade mañare b̄a b̄a: “Idjira Critoa.” ‡ 23:14 Griego bedede l̄cara cartade mañ versicolora neã.

15 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djoburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Naļ ējūāne, pusade bida parrabadaa bārāba jaradia nīnada abala ijābidi carea. Baribala maļ ijābarā bārā cāyābara biēara bepeda wetara tala uruade baida bla.

16 ¡Bārāra mīā djoburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Dauberrea bea quīrāca panla. ¿Sāwā purura jipa pe ededi? Nāwā āi jaradiabadaa: bariduaba Ācōrē de droma trāneba wārāda ne oida jaraibala, māwā oē sida cadjiruaēana abadaa. Baribala Ācōrē dede ba oro trāneba ne oida jaraibala, wārāda oida blaada abadaa. 17 ¡Bārāra crīcha neē beaa! ¡Dauberrea bea quīrāca panla! ¿Sālda biara ba? ¿Ācōrē de dromada dji oro cāyābara biara baēca? Maļ orora Ācōrē itea bia bla ababe Ācōrē dede ba bērā.

18 Bārāba naļ sida jarabadaa: “Bariduaba animarā babue diabada trāneba wārāda ne oida jaraibala, māwā oē sida cadjiruaēa. Baribala dji animarā trāneba ne oida jaraibala, wārāda oida bla.” 19 ¡Bārāra crīcha neē beaa! ¡Dauberrea bea quīrāca panla! ¿Sālda biara ba? ¿Ne babue diabadada dji animarā cāyābara biara baēca? Maļ animarā Ācōrē itea bia bla ababe ne babue diabada lra ba bērā.

20 Ūrīnada: ababa ne babue diabada trāneba wārāda ne oida jaraibala, ababe maļ trāneba māwā oida jaraē bla. Ātebala maļ lra ba animarā trāneba māwā oida jara bla. 21 Maļ awara ababa Ācōrē de droma trāneba wārāda ne oida jaraibala, ababe maļ trāneba māwā oida jaraē bla. Ātebala Ācōrē maļ dede ba trāneba māwā oida jara bla. 22 Maļ awara ababa bajā trāneba wārāda ne oida jaraibala, Ācōrē bugue trāneba māwā oida jara bla idjaba Ācōrē mama chūma trāneba wārāda ne oida jara bla.

23-24 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djoburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Burrumia sābada quīrāca Ācōrē leyde maārāra bla quīrācuīta obadaa. Menta queduada, anī tada, comino sida die ewabadaza aba Ācōrēba diabadada. Baribala cameyo mībuebada quīrāca Ācōrē leyde dji dromaara bla odacaa. Djārā ume jipa odacaa, quīrā djoburiadacaa, idjaba Ācōrēba ijānacaa. Bārāba idjā ne diabada awara ¿cārē cārēā maļ sida odaē panla? ¡Dauberrea bea quīrāca panla! ¿Sāwā purura jipa pe ededi?

25 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djoburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba tazara, epedeco sida lra lbemada quīrācuīta sglabadaa, baribala eda mititia bla. Ara maļ quīrāca bārā sode ne jūmada ara bādji itea eda quīrābadaa idjaba ne drabadaa. 26 ¡Pariseo dauberre! Naārā tazara, epedeco sida eda sglada; māwābala lra lbema sida bia sglā baya.*

27 ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djoburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāra beudarā tbaripedada lra totroa nūma quīrāca beaa. Mağara dajadaare bia quirua, baribala edaare beudarā bawaraba, ne jūma mititiaba bira bla. 28 Ara maļ quīrāca bārāra ēberā daumaarā jipa beaca panla, baribala wārāda bārāba jaradiabadara odacaa. Bārā sora ne jūma cadjiruaba bira beaa.

§ 23:19 Bārāra crīcha neē beaa. Griego bedeadē ācala cartade maāra neēa. * 23:26 Epedeco sida. Griego bedeadē ācala cartade maāra neēa.

²⁹ ¡Bārā pariseorā, judiorā ley jaradiabadarā, dji biaca bearā, mīā djuburi panla Ācōrēba cawa oi bērā! Ācōrēneba bedeabadarā tabaripedadama bārāba lr̄lbemada bia quiruda obadaa. Dewara jipa bearā tabaripedadama bida ara maļ quīrāca obadaa. ³⁰ Maļne bārāba jarabadaa: “Dadji drōāenabema ewaride pananabara, Ācōrēneba bedeabadarāda careba beadaē bacasia.” ³¹ Māwā bārāba jara panla Ācōrēneba bedeabadarā quenapedadarāneba yōsidada. Bārāra ara ādjirā quīrāca beaa. ³² ¡Maļ bērā bārā drōāenabemaba opedadaēra jūma odadua! ³³ ¡Bārāra dama quīrāca beaa! Ācōrēba bārāra wārāda tlb̄l uruade biē b̄aya. ³⁴ Māla Ācōrēneba bedeabadarāda, crīcha cawa beada, Ācōrē ley jaradiabada sida bārāmaa diabueya. Barib̄l̄l̄l̄ bārāba l̄cl̄l̄l̄ beadi idjaba l̄cl̄l̄l̄ crude cachi jira b̄adia. Dewararāda bārā dji j̄l̄rebada dede soaba udia idjaba biē odi carea puruza ēp̄enia. ³⁵ Maļ bērā jūma ēberā jipa bea naārāed̄l̄ba beapedada carea Ācōrēba bārāra cawa oya: Abel jipa b̄l̄ beapedada carea, Berequía warra Zacaria beapedada carea idjaba jūma dewararā beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.† ³⁶ Wārā arada m̄la jaraya: jūma maļ ēberārā beapedada carea Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya.–

Jesu Jerusalel̄ carea sopuada

Luca 13:34-35

³⁷ ¡Jerusalel̄, Jerusalel̄, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! ¡Ācōrēba diabuedarā sida mōgaraba tabari beabadaa!‡ M̄la b̄arima zocārā bārāra ābaa pe eda quīrīā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quīrāca. Māwāmīna bārāba quīrīānaē basia. ³⁸ Maļ carea Ācōrēra waa bārā ume baēa.§ ³⁹ M̄la bārāa jaraya: ara idiba m̄lra waa ununaēa aba m̄l bia edab̄l̄dadaa. Maļ ewaride nāwā jaradia: “¡Bio bia b̄la Ācōrē tr̄l̄neba zeb̄l̄l̄l̄l̄!”–*

24

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Marco 13:1-23; Luca 21:5-24

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare b̄adada wāb̄l̄l̄l̄ basia. Maļne idji ume nībabadarāda idji caita zedapeda jarasidaa:

–Ac̄l̄dua Ācōrē de dromara, caita bea de sida s̄awā bia quedeada.–

² Maļne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Māē, bārāba unu panlra bia quedeaa. Barib̄l̄l̄l̄ wārā arada m̄la jaraya: naļ mōgara capeđadara jūma tođogozoaya.–

³ Jesu Olivo eyade chūmaside idji ume nībabadarāra idjima wānapeda āduba nāwā iwīdisidaa:

–Dairāa jaradua, Ācōrē de dromara ¿s̄āl̄be tođogozoai? ¿Cārēneba cawadi b̄lra zebododa? Idjaba ¿cārēneba cawadi naļ ewarira jōb̄l̄l̄l̄l̄da?–

⁴ Jesuba panusia:

–Quīrācuīta beadadua ni ab̄al̄ba cūrūgarānamārēā. ⁵ Zocārāba jaradia ādjid̄l̄l̄ Ācōrēba ēd̄l̄l̄ edabari diai jaradada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadā.

† **23:35** Abel. Genesi 4:3-8. Zacaria. Maļ̄l̄l̄ Zacaria zezara wārāda Joyadá basia. 2 Cronica 24:20-22. Berequía warra Zacaria. Zacaria 1:1. ‡ **23:37** 1 Rey 9:10; Jeremia 2:30. § **23:38** Jeremia 22:5. * **23:39** Salmo 118:26.

⁶ Bārāba ūrīnia abal puruda dewara ume djō duanada idjaba drua āyā bida māwā duanada. Baribalal ne wayarānadua. Maḡlara jūma māwāida bla. Baribalal naḷ ewarira wađi jōéa. ⁷ Abal puruda dewara puru ume djōnia. Abal druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia.* Zocārā druade jarrabada baraya idjaba de uremiada baraya. ⁸ Baribalal maḷ naārā mīgabada maārī baya wērā warra pua za bla quīrāca.

⁹ Maḷ ewaride ēberārāba bārāra zarrarāa jida diadia biē odapeda beadamārēa. Mḷ ḷjā panal carea jūmarāba bārāra quīrāmania. ¹⁰ Maḷ carea zocārāba mḷ ḷjā panara igaradia. Maḷne dji jidabidia idjaba dji quīrāmania. ¹¹ Ācōrēneba bedeabada dji wārāé beada zedia. Maḡlarāba ēberārāra zocārā cūrūgadia. ¹² Cadjiruara auđuara yōbral bērā zocārāba djārā quīrā pananara igaradia. ¹³ Baribalal bārāba maḷ ewari zareade mḷ ḷjā panada igaradaēbral, Ācōrēba ēdra edaya idji ume ewariza zocai panani carea. ¹⁴ Maḷne beada bia Ācōrēba pe erobadebemada jūma naḷ ējūāne jaradia puru beaza ūrīnamārēa. Māwānacareabalal naḷ ewarira jōya.

¹⁵⁻¹⁶ Ācōrēneba bedeabari Danielba cartade bāsia Ācōrē de dromane eda dji biara bla dejāne Ācōrēba quīrīacada abalba bāida.† (Dji carta acal bāba cārē jara bāda cawāida bla.) Bārāba maḷ unubadae Judea druade beara eyadaa mīrū wānida panala. ¹⁷ Ēberā idji de ḷrḷ bāra idji dede eda wāiē bla ne edai carea. ¹⁸ Dji peade bāba idjia ḷrḷ jbarira jēda edade wāiē bla. ¹⁹ Maḷ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa erobea sida bio mīā djuburi beadia. ²⁰ Ācōrēa iwīdidadua cue jara wa ḷnāūbada ewaride mīrū wāna amaaba. ²¹ Maḷ ewaride ēberārāra bio bia mīgadia. Ācōrēba naḷ ējūā odadeba ḷtaa ēberārāra maḷ quīrāca bia mīgadaca idjaba māwānacarea waa ara maḷ quīrāca mīgadaēa. ²² Maḷ ewarira dārāya. Ācōrēba jūma daucha bia mīgabibara, ni abalada ēdradaē bacasia. Baribalal Ācōrēba edada ēberārā carea jūma daucha bia mīgabiēa.

²³⁻²⁴ Maḷ ewaride ḷcalalba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Idjaba ḷcalalba sewadeba jaradia ādjira Ācōrēneba bedeabarida. Maḡlarāba ne ununaca waibla beada odia ēberārā cūrūgadi carea. Ācōrēba edadarā sida poya cūrūgadibara, ādjirā sida cūrūgacāsīda. Maḷ bērā abalba bārāa jaraibalal, “Acadadua, Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara nama bla,” maḷra ḷjārānadua. Dewaralba idjira jarima bāda aibalal, maḷ sida ḷjārānadua. ²⁵ Jūma maḡlara mḷa bārāa jarasia māwāi naēna.

²⁶ Maḷ bērā abalba bārāa jaraibalal: “Ūrīnadua, Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ējūā pōāsa ewaraga bāde bla,” jāmaa wārānadua. Dewaralba jaraibalal: “Acadadua, idjira nama dede eda bla,” maḷra ḷjārānadua. ²⁷ Naḷ Djara Edada zebalalra jūmarāba ebuda ununia ḷmāđau

* **24:7** Griego bedeade ḷcalal cartade idjaba nāwā bā bla: “Cacua biē bāida quīrātanoa odjacuada.” † **24:15-16** Daniel 9:27; 11:31; 12:11. Griego Antioco Epipaneba Ācōrē de dromara mititia bāsia 168 poa Jesu todī naēna. Baribalal Jesuba jarasia maḷ Antiocoba oda quīrāca wayacusa māwāida. ḷcalalmaarā Jesuba jaradara wārāda māwāsīa romanorāba Jerusaleḷ puruda, Ācōrē de droma sida poa 70de jūma ārīsideade. ḷcalalmaarā jara bla cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba ḷcalalmaarā Jesuba jaradara jīrūarebema ewaride māwāya.

odjabariareba ãmãdau bæebaridãa baa purewa edabãrãde ebuda unubada quĩrãca. ²⁸Jũmarãba cawa panãa ãgoso powua nũmãma ne beudara tabãda. Ara maã quĩrãca mã zebãrãra jũmarãba ununia.–

Naã Djara Edada zeidebema

Marco 13:24-37; Luca 21:25-33; 17:26-30, 34-36

²⁹ Èberãrã bio bia mĩga pananacarea ara maãda ãmãdaura pãĩmaya. Jedeco sida ãnaëa. Chĩdaura bajãneba bæecuadãa. Jũma bajãne beara quĩrã awara beya.† ³⁰ Maãne bajãne ne ununia. Maãrãra mã, Naã Djara Edada zebãrãdebemaa. Maã unubãdade jũma naã ëjũãne bea purura ne wayaãdeba jãĩnia.§ Mãra jãrãrãne ãbãa bara zebãrãda idjaba quĩrãwãrẽã dorrodorroa bãda ununia.* ³¹ Maãne cachiru jĩguabãrãde mã bajãnebema nezocarãda drua beaza wãbiya ãcõrẽba edadarãda ãbaa jãredamãrẽã.

³² Higojõneba ne jarabãrãda cawãdadua. Dji jãwãtera tucu nũmepeda quedua barabaria. Maãneba jũmarãba cawa panãa dãrãẽne poara zeida. ³³ Ara maã quĩrãca mã jarada unubãdade cawãdadua mã zeie ewarira jũebododa. ³⁴ Mãa bãrãa wãrãda jaraya: naã ewaridebema ëberãrã beudĩ naëna mãra jũma mãwãya. ³⁵ Bajãra jõya, naã ëjũã sida jõya, baribãrã mã jaradãra wãrãda mãwãya.

³⁶ Baribãrã ni abãba mã ewarira sããbe mãwãida cawãdaëa. ãcõrẽ bajãnebema nezocarã bida adua panãa. Mã, Naã Djara Edada bida adua bãa.† Ababe mã Zezabãrã cawa bãa. ³⁷ Naã Djara Edada zeie ewarira Noé ewaride bãda quĩrãca baya.† ³⁸ Dopapa zeie naëna ëberãrãra ne co duanabadjia, mã cãĩ duanabadjia, dji caurãra quima diacua duanabadjia. Mãwã duanabadjia aba Noé jãba dromane bãdobãrãdaã. ³⁹ ãdjirãba dopapa zeidebemada cawãdaca basãa. Baribãrã wãrãda zeside ãdjirãra jũma nãbãrã quinisidãa.§ Ara dopapa cawaẽne zeda quĩrãca mã, Naã Djara Edadãra cawaẽne zeya. ⁴⁰ Maã ewaride ëberãda umé ãdji ëjũãne traja panãne mã, Naã Djara Edadãba aba edeya baribãrã dewarabemara beya. ⁴¹ Wẽrãrãda umé abari yude ne ba panãne mã, Naã Djara Edadãba aba edeya baribãrã dewarabemara beya.

⁴² Maã carea dau ãbãa beãdadua. Bãrã Borora sããbe zeida adua panãa. ⁴³ Naãda cawãdadua: de djibariba ne drãabarira sããbe zeida cawa bãbara, cãĩé bacasia ni cãrẽ sida drãabi amaaba. ⁴⁴ Ara maã quĩrãca bãrã bida jãã beãdadua. Bãrãba mã, Naã Djara Edada zeẽda crĩcha panãne zeya.

Nezoca umé panãneba ne jara bã

Luca 12:41-48

⁴⁵ Nezoca crĩcha cawa bãba jipa obari quĩrãca beãdadua. Idji boroba waabema nezocarãda idji jãwãeda bãsia aride ne cobĩ bãmãrẽã. ⁴⁶ Nezocaba mãwã o bãda idji boroba unune zeibãrã, idjira bio bia baya. ⁴⁷ Wãrã arada mãa jaraya: dji boroba jũma idjia erobãra mã nezoca jãwãeda bãya. ⁴⁸ Baribãrã mã nezocara dji cadjirua baibãrã, idji sođe mã boro zeira dãrãyana aya. ⁴⁹ Maãne waabema nezocarãra bië o baya idjaba beu nĩbabadarã ume ne co bepedã itua do baya. ⁵⁰ Abeda idji boro zeida

† **24:29** Isaia 13:9-10; 34:4; Ezequiel 32:7; Joel 2:10-11; 3:15. § **24:30** Zacaria 12:10. * **24:30** Daniel 7:13-14. † **24:36** Mã, Naã Djara Edada bida adua bãa. Mãra griego bedede ãcãrã cartade neëa. † **24:37** Genesi 6:5-8. § **24:39** Genesi 7:6-24.

jãé ðaya. Mãwã ðãde idji borora cawaéne zeya. ⁵¹ Mãlbe dji boroba bio cawa opeða dji biaca ðearã ume bié ðaya. Mama jũmarãda aujãã panania idjaba puaba quida íchia panania.

25

Die awêrãrãnebema ne jara ða

¹ Bajãne ðãba êberãrã pe erobãra naã quĩrãca ðaya: awêrãrãda die panasidaa. Ádjiza íbĩrãda edaðapeda quima edaya ða umaquĩrãda audiabariðe wãsidea. ² Mã awêrãra juesuma crĩcha cawa panasidaa. Baribãrã juesuma crĩcha neê panasidaa. ³ Dji crĩcha neê panãba ádji íbĩrãra edesidaa baribãrã olivo dragada ededaé basía dãrã coa erobeaði carea. ⁴ Mãne dji crĩcha cawa panãba ádji íbĩrãra edesidaa, idjaba olivo draga sida audu edesidaa. ⁵ Dji quima edaya ða umaquĩrãra dãrãna bêrã jũmarãda daupeaðapeda cãsidea.

⁶ Mãne ariquêtra bedeeda jĩgua ãrĩsidea: “¡Dji quima edaya ða umaquĩrãra zebãrã! ¡djira audiabariðe wãnadua!” ⁷ Ara mãda jũma mã awêrãra piradrãsidea ádji íbĩrã biara uruabidi carea. ⁸ Mãne dji crĩcha neê panãba dji crĩcha cawa panãa jarasidaa: “Dai íbĩrãra quicuabododaa. Bãrã olivo dragadebemada diaðadua.” ⁹ Baribãrã dji crĩcha cawa panãba panusidaa: “Daiba bãrãa diaðibãrã ni abãa itea araéa. Biara ðãa bãrã itea nêdode wãnida.” ¹⁰ Ara mãda olivo dragara nêdode wãsidea. Mãmisa dji quima edaya ða umaquĩrãra jũesia. Mãlbe dji crĩcha cawa panãra idji ume dji ðãsriða o panãmaa eða wãsidea. Ara mãda nezocaba eða wãbadara jũãtrã ðãsia.

¹¹ Mãwãnacarea dji olivo draga nêdode wã pananara jêda zedapeda jarasidaa: “Dai boro, dai boro, दौरa idu eða wãbidua.” ¹² Baribãrã dji quima edabãrã umaquĩrãba jarasia: “Wãrã arada mãã jaraya: mãã bãrãra unucaa.”—

¹³ Mãlbe Jesuba jarasia:

—Mãã carea bãrãra dau ðããa ðeaðadua. Mã, Naã Djara Edada zei ewarira, dji hora sida adua panãa.*

Parataðeba ne jara ða

Luca 19:11-27

¹⁴ Bajãne ðãba êberãrã pe erobãra naã quĩrãca ðãa: êberãda dewara druadaa wãã carea basia. Mãã carea idji nezocarãda trãcuapeda idji paratara ádjiza diasia ne o panãneba waribidamãrêã. ¹⁵ Ádjiza poya waribidida crĩchada quĩrãca diasia. Abããa paratada mil juesuma diasia. Dewarabemaa mil umé diasia. Dewaraa mil aba diasia. Mãlbeãrã wãsia.

¹⁶ Dji mil juesuma edaðara mãã parata waribi carea trajade wãsia. Mãwã idjia dewara mil juesuma edasia. ¹⁷ Ara mãã quĩrãca dji mil umé edaðaba dewara mil umé edasia. ¹⁸ Baribãrã dji mil aba edaðaba mãã paratara egorode jou ðãsia.

¹⁹ Dãrãbãrãde ádji borora jêda zesia. Mãlbe idjia parata amenanebemada idji nezocarãa iwídisia. ²⁰ Dji mil juesuma edaðara zepeda dewara mil juesuma enepeda jarasia: “Mãã boro, ðãã mil juesuma diaðaðeba mãã dewara mil juesuma enesia.” ²¹ Dji boroba jarasia: “Bia ðãã, nezoca bia,

* **25:13** Naã Djara Edada zei. Mããra griego bedeede ãcãrã cartade neéa.

b_Λa jipa obaria. M_Λa maãrĩ diadara b_Λa aride oda b_ẽrã m_Λa waib_Λara b_Λ j_Λwaeda b_Λya. Eda zedua m_Λ ume b_Λsrida panani carea.”

²² Ma_Λbe dji mil umé edadara zepeda jarasia: “M_Λ boro, b_Λa mil umé diadadeba m_Λa dewara mil umé enesia.” ²³ Dji boroba jarasia: “Bia b_Λa, nezoca bia, b_Λa jipa obaria. M_Λa maãrĩ diadara b_Λa aride oda b_ẽrã m_Λa b_Λa waib_Λara b_Λ j_Λwaeda b_Λya. Eda zedua m_Λ ume b_Λsrida panani carea.”

²⁴ Barib_Λr_Λ dji mil aba edadara zepeda jarasia: “M_Λ boro, m_Λa cawa b_Λa b_Λa djãrãra quĩrã djuburiacada parata edai carea. Ma_Λ awara djãrãba upedadara ewabaria. ²⁵ Ma_Λ carea m_Λra ne wayasia. B_Λ parata aduabue amaaba egorode jou b_Λsia. Barib_Λr_Λ nama erob_Λa.” ²⁶ Ma_Λne dji boroba jarasia: “iNezoca cadjirua, b_Λra djuburia tab_Λa! B_Λa wãrãda cawa b_Λsia m_Λa djãrãneda edabarida idjaba djãrãba upedadara ewabarida. ²⁷ Ma_Λ b_ẽrã b_Λa m_Λ paratara dji parata wagabada dede b_Λida b_Λsia. Mãwã odabara m_Λ zeb_Λr_Λde m_Λ parata edab_Λr_Λ awara dji eabada sida edacasia.”

²⁸ Ma_Λbe dji boroba jarasia: “Idjia parata mil aba erob_Λra jãrĩnapeda dji die mil erob_Λa diadadua. ²⁹ M_Λa diada auđu aba_Λba eneib_Λr_Λ m_Λa ma_Λ eberãa auđuara diaya. Barib_Λr_Λ m_Λa diada auđu eneib_Λr_Λ, m_Λa maãrĩ diada sida jũma jãrĩya. ³⁰ Jã nezoca djuburia tab_Λra dajada pãimane batabuedadua. Mama b_ẽara aujĩã panania idjaba puaba quĩda ichia panania.”

Jũmarã cawa oidebema

³¹ M_Λ, Na_Λ Djara Edadara jũma bajãnebema nezocarã ume _Λb_Λa bara zeb_Λr_Λde, m_Λ bugue quĩrãwãrã b_Λde chũmeya cawa oi carea. ³² Ma_Λne druazabema eberãrãda m_Λ quĩrãpita zedia. Ma_Λgarãra m_Λa awara awara b_Λya oveja wagabariba idji ovejara chiwatu ume abaa pananada awara b_Λbari quĩrãca. ³³ Dji oveja quĩrãca beada m_Λ j_Λwa araare b_Λya. Dji chiwatu quĩrãca beada m_Λ j_Λwa ac_Λare b_Λya. ³⁴ Ma_Λbe m_Λ, dji Boroba j_Λwa araare duanãrãa nãwã jaraya:

“Bãrã, m_Λ Zezaba bia b_Λcuadarã, zedadua. Idji purude bia pananadua. Na_Λ e_Λjũã oda ewarideba _Λtaa ma_Λ purura bãrã itea o b_Λcãrã. ³⁵⁻³⁶ M_Λ jarra b_Λsida bãrãba ne cobisidaa; m_Λ opichia b_Λsida baido dawasidaa; m_Λra drua ãibema quĩrãca p_Λr_Λa nĩbasida bãrã dede bia edasidaa; m_Λa cacua de jã carea ne b_Λsida m_Λa diasidaa; m_Λ cacua biẽ b_Λsida ac_Λde zesidaa; idjaba m_Λra preso b_Λsida ac_Λde zesidaa.”

³⁷ Ma_Λne dji jipa beaba iwĩdidia: “Dai Boro, _Λsã_Λbe b_Λra jarra b_Λsi? _Λsã_Λbe daiba b_Λra ne cobisida? _Λsã_Λbe b_Λra opichia b_Λsi? _Λsã_Λbe daiba b_Λra baido dawasida? ³⁸ _Λsã_Λbe b_Λra drua ãibema quĩrãca p_Λr_Λa nĩbasi? _Λsã_Λbe dai dede b_Λra bia edasida? _Λsã_Λbe daiba b_Λ cacua de jãmãrã diasida? ³⁹ _Λsã_Λbe b_Λra cacua biẽ b_Λde wa preso b_Λde daiba ac_Λde wãsida?”

⁴⁰ Ma_Λne m_Λa pãnuya: “Wãrã arada m_Λa jaraya: bãrãba m_Λ djabarã dji edaara quedeada carebasida m_Λda carebasidaa.”

⁴¹ Ma_Λbe m_Λ j_Λwa ac_Λare duanãrãa jaraya: “Bãrã, _Λcõrãba biẽ b_Λdarã, m_Λ caitabemada ãyã wãnadua tab_Λ urua quicadaa. Ma_Λgara _Λcõrãba coa b_Λsia diauruda, idji nezocarã sida cawa oi carea. ⁴²⁻⁴³ M_Λ jarra b_Λsida bãrãba ne cobida b_Λsia; m_Λ opichia b_Λsida baido dawada b_Λsia; drua ãibema quĩrãca p_Λr_Λa nĩbasida bia edada b_Λsia; m_Λa cacua de jã carea

neë baside bārāba diadaē basía; m̄ cacua biē baside, preso baside bida bārāba m̄ra ac̄ade zedaē basía.”

⁴⁴ Mañne ādjirāba iwididia: “Dai Boro, daiba b̄ra jarra b̄ada, opichia b̄ada, drua āibema quīrāca p̄rr̄a nīda, cacuaē j̄li carea neē b̄ada, cacua biē b̄ada, wa preso b̄ada ununaca basía. ¿Sā̄be b̄ra carebadaē basi?”

⁴⁵ Mañne m̄a panuya: “Wārā arada m̄a jaraya: bārāba dji edaara quedeada carebadaē baside m̄da carebadaē basía.” ⁴⁶ Mañbe Ācōrēba ādjirāra t̄b̄a urua quicadaa b̄atacuaya, barib̄ra dji jipa beara idji ume ewariza zocai beadamārēā edeya.–

26

Jesu beadi carea crīcha jar̄a panana

Marco 14:1-2; Luca 22:1-2; Juañ 11:45-53

¹ Jūma mañ jaradiadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

² –Bārāba cawa pan̄a ewari umē bab̄raē Egiptodeba ēdr̄apedada quīrānebabada ewarida odida.* Mañne ab̄a m̄, Nañ Djara Edadara jidabiya crude cachi beadamārēā.–

³ Mañmisa sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā sida Caipá de dromane ābaa dji jaresidaa. Mañ Caipára sacerdote dji dromaara basía. ⁴ Mañne bedea ausidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea. ⁵ Barib̄ra jarasidaa:

–Ewari dromane jidadaēa ēberārā quīrūbucarānamārēā.–

Wērāba nardo quera Jesu boro ār̄a weada

Marco 14:3-9; Juañ 12:1-8

⁶ Mañ ewaride Jesura Betania purude Simoñ aida bara b̄ada dede basía.

⁷ Mañne wērāda idjimaa zesia. Mañ wērāba boteya alabastro mōgara odada enesia.† Boteyara quera bio nēb̄a b̄ba bira basía. Jesu ne co chūm̄ne wērāba mañ querara idji boro ār̄a weabuesia. ⁸ Jesu ume nībabadarāba mañ unub̄dade quīrūsidaa. Nāwā jarasidaa:

–¿Cārē cārēā jāwā weatasi? ⁹ Nēdobuedabara paratada waib̄a edacasia. Mañba ne neē quedeara carebacasia.–

¹⁰ Barib̄ra Jesuba mañda ūr̄ina bērā jarasia:

–¿Cārē cārēā idjira quēā pan̄a? Idjia m̄ jāwā odara bia basía. ¹¹ Ne neē quedeara ewariza bārā tāēna panania, barib̄ra m̄ra bārā ume ewariza baēa. ¹² Dārāēne m̄ra beupeda t̄baridia. Nañ wērāba m̄ra mañ carea queraba pāsia. ¹³ Wārā arada m̄a jaraya: jūma nañ ējūāne bedea bia m̄nebema jaradiabadama nañ wērāba odara nēb̄raēda idji sida quīrānebadamārēā.–

Judaba Jesu jidabi carea crīchada

Marco 14:10-11; Luca 22:3-6

¹⁴ Juda Iscariote abadada Jesuba doce edadadebema basía. Mañ Judara sacerdote bororāmaa wāsia. ¹⁵ Idjia nāwā iwidisia:

–M̄a bārāa Jesuda jida diaib̄ra, ¿bārāba m̄a cārēda diadi?–

Mañne ādjirāba parata torroda treinta diasidaa.‡ ¹⁶ Mamāba ātaa Judaba jar̄abadjia sāwā Jesura jidabida.

* **26:2** Exodo 12:1-27. † **26:7** Alabastro. Mañgara mōgara cuaracuara b̄a. Mācua zareaē b̄a bērā ne obadaa. Judiorāba alabastroa Egipto druaēba enebadjidaa. Jūma alabastro odara nēb̄a b̄a. ‡ **26:15** Zacaria 11:12; Exodo 21:32.

Jesuba doce edadarā ume ne codā

Marco 14:12-25; Luca 22:7-23; Juañ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹⁷ Pañ ēsābari neē ʙΛ cobada ewarida jūēsia. Domia aba māwā cobad-jidāa. Dji nabema ewaride Jesu ume nībabadarāba idjima wānapeda iwidišidāa:

–¿ʙΛa sāma quīrā ʙΛ daiba Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebađi carea cobadara ʙΛ itea ođida?–

¹⁸ Jesuba panusia:

–Jerusaleñne dadjia unubada ēberāmaa wānadua. Idjia nāwā jarađadua: “Dadjirāa Jaradiabariba jara ʙΛa idji ewarira caita ʙΛda. Idjia, idji ume nībabadarā bida Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebađi carea cobadara ʙΛ dede codā.”–

¹⁹ Ara mañda Jesuba jarađa quīrāca idji ume nībabadarāba Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebađi carea cobadara osidāa.

²⁰ Queuđacarea Jesura, idji ume nībabadarā doce panΛ ume mesa icawa chūmesia. ²¹ Ne co panΛne idjia jarasia:

–Wārā arada mñā jaraya: aba bārānebemaba mñra jidabiya.–

²² Mañ carea ādjira bio sopua panesidāa. Ara mañda aba aba idjia iwidišidāa:

–Mñ Boro, ¿mñā māwā oica?–

²³ Idjia panusia:

–Mñ ume abari epedecode ne co ʙΛba mñra jidabiya. § ²⁴ Wārāda mñ, Nañ Djara Edadara beuida ʙΛa Ācōrē Bedeade ʙΛ ʙΛ quīrāca. * ¡BaribΛrΛ mñ jidabi ēberāra bio mīā djuburi ʙΛa! Idjira topedadaēbara biara ʙacasia.–

²⁵ Mañne Juda, Jesu jidabiya ʙΛba iwidišia:

–Jaradiabari, ¿mñā māwā oica?–

Jesuba panusia:

–Māē, ʙΛa māwā jara ʙΛa.–

²⁶ Wađi ne co duanΛne Jesuba pañda jΛwade edapeda Ācōrēa bia jarasia. Mañbe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diabΛrΛde jarasia:

–Edadadua. Cođadua. NañgΛra mñ cacuaa.–

²⁷ Māwānacarea uva ʙa tazade ʙΛda edapeda Ācōrēa bia ʙΛada asia. Mañbe ādjirāa diabΛrΛde jarasia:

–Jūmarāba dođadua. ²⁸ NañgΛra mñ oaa. Mñ oa erozoabΛrΛba Ācōrēba bedeade djiwidida ʙΛbΛrΛa zocārā ēberārāba cadjirua opedadada quīrādoai carea. † ²⁹ Mñā jaraya: mñā uva ʙara waa doēa aba mñ Zezaba jūma idji ēberārā pe erobebΛrΛdaa. MañbebΛrΛ mñā bārā ume uva ʙada wayacusa doya. ‡

Pedroba Jesu igaraēana ada

Marco 14:26-31; Luca 22:31-34; Juañ 13:36-38

³⁰ Mañbe Ācōrē Bedeadebemada trāñnapeda Olivo eyadaa wāšidāa. § ³¹ Mañne Jesuba ādjia jarasia:

–Nañ diamasi jūma bārāba mñra igaradia. Ācōrē Bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa: “Mñā oveja wagabarira beabΛrΛde dji ovejara jārāzoadia.”* ³² BaribΛrΛ

§ 26:23 Salmo 41:9. * 26:24 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaia 52:13deba aba 53:12daa.

† 26:28 Bedeade djiwididi. Jeremia 31:31-34. Ācōrēra naārā israelerā ume bedeade ʙΛsia (Exodo 24:6-8). Djiwididi. Griego bedeade ḱcΛrΛ cartade mañra neēa. ‡ 26:29 Uva ʙada wayacusa doya. Griego bedeade mañba idjaba jara ʙΛa: “Uva ʙa djiwidida doya.”

§ 26:30 Mañ ewari dromane judiorāba ne codi naēna Salmo 113deba aba 114daa trāñbadjidāa. Ne copedadacarea Salmo 115deba aba 118daa trāñbadjidāa. * 26:31 Zacaria 13:7.

m̄lra lrēbapeḁa bārā na wāya Galilea druadaa.–

³³ Małne Pedroba Jesua jarasia:

–Jūmarāba b̄lra igaradimīna m̄lab̄lra igaraē ḁaya.–

³⁴ Jesuba Pedroa jarasia:

–Wārā arada m̄la jaraya: ara nał diamasi eterre berui naēna b̄la barima ūbea m̄lra unucaada aya.–

³⁵ Barib̄lra Pedroba jarasia:

–M̄l beab̄lra s̄ida b̄lra igaraēa.–

Waabemarā b̄ida abarica jarasidaa.

Jesu Getsemanine Ācōrēa iwidida

Marco 14:32-42; Luca 22:39-46

³⁶ Jesura idji ume n̄babadarā s̄ida Getsemani abadama jūēne wāsidaa. Mama Jesuba ādjirāa jarasia:

–M̄l awuá Ācōrēa iwidide wāb̄lramisa nama chūpanenadua.–

³⁷ Małbe Zebedeo warrarā umé pan̄lra, Pedro s̄ida j̄iga edesia. Idji s̄awānebemada jūmawāyā cr̄icha b̄l b̄ērā bio sopua ḁesia. ³⁸ Małne ādjia jarasia:

–M̄lra sopuaba beub̄lra quīrāca b̄laa. Nama panenadua. M̄l daucha zocai pananadua.–

³⁹ Jesura wagabe wāpeḁa idji dratura ējūānaa tēū cobepeda Ācōrēa iwidisia:

–M̄l Zeza, b̄laa quīrā awara oida b̄lab̄lra m̄lra idu bia m̄lgabirādua. Barib̄lra m̄la quīrā b̄l cāyābara b̄laa quīrā b̄l quīrāca odua.–

⁴⁰ Małbe Jesu idji ume n̄babadarā ūbea pan̄lraa jēda zeb̄lraḁe unusia ādjira cāi pan̄lra. Pedroa jarasia:

–¿B̄lra m̄l daucha ni hora aba b̄ida poya zocai baēca? ⁴¹ Bārāra dau l̄b̄laa beadadua. Ācōrēa iwididadua m̄l igarada amaaba. M̄la cawa b̄laa bārāba biada o quīrā pan̄lra. Māwāmīna nał djarade l̄b̄laē pan̄la.–

⁴² Małbe Jesura wayacusa wāpeḁa Ācōrēa iwidisia:

–M̄l Zeza, m̄lra bia m̄lgaida b̄lab̄lra, b̄laa quīrā b̄l quīrāca m̄lgaya.–

⁴³ Idji ume n̄babadarāma jēda zeb̄lraḁe cāi pan̄lra unusia. Ādji daura daupeaba oga cara nūpanasidaa. ⁴⁴ Ādjira waya amepeda wāsia. Ācōrēa ara abarida iwidisia. ⁴⁵ Małbe idji ume n̄babadarāma jēda zepeda jarasia:

–Bārāra ¿wadibida cāi pan̄lra? M̄l ewarira jūēsia. M̄l, Nał Djara Edadara ēberā cadjiruarā j̄lwaḁe beb̄lra. ⁴⁶ Piradr̄adadua. Wānia. Ac̄l̄adadua, jari urua m̄l jidabira.–

Jesu jidapedada

Marco 14:43-50; Luca 22:47-53; Juał 18:2-11

⁴⁷ Jesu waḁi beḁea b̄lraḁe Judada zesia. Mał Judara Jesuba doce edadadebema basia. Zocārā ēberārāda neco bara, bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirāra sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā b̄ida diabuepedadarā basia. ⁴⁸ Dji jidabiya b̄lra ādjia jarad̄oasia s̄awā oida Jesuda cawadamārēa. Nāwā jarasia:

–M̄la uridarrade is̄ob̄lraḁa Jesua. Idjida jidaḁadua.–

⁴⁹ Małne Judara Jesu caita wāpeḁa jarasia:

–jMērā, Jaradiabari!–

Māwā jarapeḁa Jesura uridarrade is̄ōsia. ⁵⁰ Jesuba idjia jarasia:

–Ache, b_Λa ode ze b_Λara odua.–†

Ara ma_Λda dewararāda caita zedapeda Jesura jidasidaa. ⁵¹ Ma_Λne Jesu ume nībabari aba_Λba idji djōbada necoda ēūta edapeda sacerdote dji droma nezoca c_Λw_Λr_Λda t_Λtasia. ⁵² Ma_Λbe dji c_Λw_Λr_Λ t_Λtadaa Jesuba jarasia:

–Badji necora wagadua. Necoba djōbadara necoba beudia. ⁵³ M_Λ Zezaa iwidi_Λr_Λ ara ma_Λda idjia bajānebema nezocarāda cābana diabueya. ¿B_Λa ma_Λra adua b_Λca? ⁵⁴ Barib_Λr_Λ māwā ob_Λr_Λbara idji Bedeade m_Λnebema b_Λ b_Λara ¿sāwācasi?–

⁵⁵ Ma_Λbe Jesuba dewararāa iwidi_Λsia:

–Bārāba ¿cārē cārēā neco bara, bacuru bara m_Λra jāwā jidade ze pan_Λ? ¿Māwāra m_Λra ēberā minijīchiaca? M_Λa ewariza Ācōrē de droma dajada bārāa jaradia chūmabadjia. ¿Cārē cārēā m_Λra mama jūmarā daide jidadaē basi? ⁵⁶ Barib_Λr_Λ jūma na_Λg_Λra o pan_Λa Ācōrēneba bedeadadarāba b_Λpedada māwāmārēā.–

Māwā b_Λde Jesu ume nībabadarāba idjira beesidaa. Jūmarāda mīrū wāb_Λr_Λsidaa.

Jesu dji dromarā quīrāpita bada

Marco 14:53-65; Luca 22:54-55, 63-71; Jua_Λ 18:12-24

⁵⁷ Ma_Λbe Jesu jidapedadarāba idjira sacerdote dji droma Caipāmaa edesidaa. Ma_Λ Caipā dede judiorā ley jaradiabadarāda, judiorā dji dromarā ume ābaa dji j_Λre duanasia. ⁵⁸ Ma_Λne Pedroba Jesu t_Λm_Λba ēpē nīda sacerdote dji droma dema jūēsia. Dji de au_Λdu jūrā ca b_Λde e_Λda wāpeda Ācōrē de dromanebema zarrarā ume ābaa chūmesia Jesu sāwā o_Λdi cawai carea.

⁵⁹ Ma_Λne sacerdote bororāba, jūma judiorā dji dromarā bida ēberārāda j_Λr_Λsidaa sewadeba Jesura biē jaradāmārēā. Idjira nēbarade b_Λdapeda beabidida crīchasisidaa. ⁶⁰ Zocārāba Jesura sewadeba biē jarade zesidamīna idjidebema biē jaradida neē basia. Māwā duan_Λne ēberāda umé zesidaa. ⁶¹ Ma_Λg_Λrāba jarasidaa:

–Na_Λ ēberāba jarasia: “M_Λa Ācōrē de dromara ārīda b_Λa, barib_Λr_Λ ewari ūbeade wayacusa o cob_Λida b_Λa.”–‡

⁶² Ma_Λne sacerdote dji dromaara b_Λba _Λta nūmepeda Jesua iwidi_Λsia:

–Na_Λg_Λrāba b_Λra biē jara pan_Λa. Ādjia jara pan_Λra ¿wārāca? ¿B_Λa ni cārē sida panuēca?–

⁶³ Barib_Λr_Λ Jesura chupea besia. § Māwā b_Λde sacerdote dji dromaara b_Λba idjia jarasia:

–Ācōrē zocai b_Λ quīrāpita daia wārāda jaradua. ¿B_Λra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca? ¿B_Λra Ācōrē Warraca?–

⁶⁴ Jesuba panusia:

–Māē, b_Λa māwā jara b_Λa. Ma_Λ awara māa jaraya: idiba _Λtaa bārāba m_Λ, Na_Λ Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya b_Λ j_Λwa araare chūm_Λda idjaba j_Λrārāne zeb_Λr_Λda.–*

⁶⁵ Ma_Λne sacerdote dji dromaara b_Λ quīrūb_Λr_Λba idjia j_Λ b_Λra cōātapeda dewararāa jarasia:

† 26:50 B_Λa ode ze b_Λra odua. Ma_Λ bedeaba idjaba jara b_Λa: “¿Cārēda ode ze b_Λ?” ‡ 26:61 Jua_Λ 2:19. § 26:63 Isaia 53:7. * 26:64 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14.

–jāwā idjia Ācōrēda biē jara b̄la! ¿Cārē cārēā dewarada j̄l̄l̄di idji biē jaramārēā? Bārāba ūr̄isidaa idjia Ācōrēda biē jarab̄l̄ada. ⁶⁶ Jāl̄be bārāmaara ¿idjira sāvā odi?–

Ādjirāba panusidaa:

–Idjira bedeade b̄la. Maļ carea beadida pan̄la.–†

⁶⁷ Maļbe āc̄l̄aba Jesu quīr̄āne idosidaa idjaba ch̄isidaa. Dewararāba idjira quīr̄āne usidaa.‡ ⁶⁸ Udapeda jarasidaa:

–j̄b̄ada Ācōrēba ēd̄l̄ edabari diai jarada baib̄l̄, Ācōrēneba bedeadua! j̄Daia jaradua caib̄l̄ b̄l̄a usida!–

Pedroba Jesu unucaada ada

Marco 14:66-72; Luca 22:56-62; Juaļ 18:15-18, 25-27

⁶⁹ Pedro maļ de droma duđa ch̄ūm̄l̄ne nezocawērāda idjimaā zesia. Maļ wērāba jarasia:

–B̄l̄a Jesu Galileadebema ume n̄basia.–

⁷⁰ Barib̄l̄ Pedroba jūmarā quīr̄āpita mēr̄asia. Nāvā jarasia:

–M̄l̄a adua b̄la b̄la cārēda jara b̄l̄da.–

⁷¹ Maļbe Pedrora de jūrā ca b̄l̄de dji ēdr̄abadamaā wāsia. Maļne dewara nezocawērāba idjira unupeda arima duan̄rāa jarasia:

–Za b̄l̄ada Jesu Nazaredebema ume n̄basia.–

⁷² Barib̄l̄ Pedroba wayacusa mēr̄asia:

–M̄l̄a wārāneba jaraya: jāļ ēberāra unuca.–

⁷³ Dārāēne arima duan̄ba Pedromaa wānapeda jarasidaa:

–Wārāda b̄l̄a jāļ Jesu ume n̄basia. B̄la poya mēr̄āēa, Galileadebema quīr̄āca bedeabari b̄rā.–

⁷⁴ Pedroba jarasia:

–j̄M̄l̄a sewada jaraib̄l̄ Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: m̄l̄a jāļ ēberāra unuca.–

Ara māwā jarab̄l̄ade eterrera berusia. ⁷⁵ Maļne Pedroba quīr̄ānebasia Jesuba nāvā jaradara: “Eterre berui naēna b̄la b̄arima ūbea m̄l̄ra unucaada aya.”§ Maļbe Pedrora dajadaa wāpeda bio sopuaba j̄āsia.

27

Juda beuda

Hecho 1:18-19

¹ Āsaboðode jūma sacerdote bororāda judiorā dji dromarā ume ābaa bedea ausidaa Jesu beabidi carea. ² Maļbe idjira ēberā Poncio Pilato abadamaa j̄l̄wa j̄l̄ edesidaa. Maļ Pilatora Romanebema boroba Judea druadebema boroda b̄lasia.*

³ Maļne Judaba cawasia Jesura beadida. Idjiab̄l̄ jidabida b̄rā bio sopuasia. Ara maļda idjia treinta parata edadara sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa bida jēda diade wāsia. ⁴ Ādjirāa jarasia:

–M̄l̄a ēberā bedea neē b̄l̄ada jidabida b̄rā cadjiruada osia.–

Maļne ādjirāba jarasidaa:

–¿Dairāmaara mālda sāvāi? Maļḡl̄a b̄l̄de b̄la.–

† 26:66 Levitico 24:15-16. ‡ 26:67 Isaia 50:6. § 26:75 Mateo 26:34. * 27:2 Pilato Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda b̄lasia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso beara beacara pan̄l̄ b̄rā. Aba romanorāba māwā odida panasidaa.

⁵ Maḷbe Judaba dji paratara Ācōrē de dromane eda cuabuesia. Puru dajadaa wāpeda iduba ojl beusia. ⁶ Juda wānacarea sacerdote bororāba maḷ paratara jΛrΛ pedapeda jarasidaa:

–Naḷ paratara Ācōrēa diapedada parata ume ḅΛcara panΛa, maḷba ēberā beabida bēra.–

⁷ Maḷ carea bedeada audapeda maḷ parataba ējūāda nēdosidaa drua āibemarā joubadada eropanani carea. Maḷ ējūāra Zoco Cabari Ējūā abadjidaa. ⁸ BaribΛrΛ mamaḷba ḷtaa Oa Ējūā abadaa. ⁹ Maḷra māwāsia Ācōrēneba bedeabari Jeremiaba jarada quīrāca. Nāwā jarasia: “Ādjirāba treinta paratara edasidaa. Maḷ nēḅΛara israelerāba idji carea ḅΛsidaa. ¹⁰ Maḷ parataba ādjirāba zoco cabari ējūāda nēdosidaa Ācōrēba mḷa jarada quīrāca.”†

Jesu Pilato quīrāpita ḅada

Marco 15:1-5; Luca 23:1-5; Juaḷ 18:28-38

¹¹ Maḷne Jesura Pilato quīrāpita nūmasia. Pilatoba idjia iwidiisia:

–¿ḅΛda wārāda judiorā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, ḅΛa māwā jara ḅΛa.–

¹² Maḷne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā biḅa Jesura biē jarasidaa baribΛrΛ idjia panuē basia. ¹³ Maḷ bēra Pilatoba Jesua iwidiisia: –Ādjirāba ḅΛra ne jūmaneba biē jara duanΛa. ¿Maḷra ūrē ḅΛca?–

¹⁴ BaribΛrΛ Jesuba ni bedeada aba biḅa panuē basia.‡ Maḷ carea Pilatoba cawa crīchaē ḅesia.

Jesu beadi carea jarapedada

Marco 15:6-20; Luca 23:13-25; Juaḷ 18:38–19:16

¹⁵ Poaza judiorāba maḷ ewari droma o panΛne Pilatoba preso beada aba ēdrΛ ḅΛbadjia. Puruba jarabΛrΛda idjia ēdrΛ ḅΛbadjia. ¹⁶ Maḷ ewaride romanorāba aba preso eropanasidaa Barrabá abadada. Maḷ Barrabára trḷ ḅaga basia. ¹⁷⁻¹⁸ Pilatoba cawa basia judiorā dji dromarāda Jesu ume biē duanΛ bēra idjira jida diasidada. Maḷ carea dji ēberāra powua nūmḷa iwidiisia:

–¿Caida bārāba quīrā panΛ mḷa ēdrΛ ḅΛida: Barrabáda wa Jesu, Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaraḅamanada?–§

¹⁹ Pilatora ēberāra cawa obari buguede chūmΛne dji quimaba naḷ bedeada idjima diabuesia: “Jāḷ ēberā jipa ḅΛra ēdrΛ ḅΛdua. Idi idjidebema cāimocarada bēra mḷra bio ne waya ḅΛa.”

²⁰ Maḷne sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā biḅa dji powua nūmΛ ēberāra nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaraḅadua Barrabáda ēdrΛ ḅΛpeda Jesuda beamārēā.” ²¹ Māwā panΛne Pilatoba dji powua nūmḷa iwidiisia:

–Naḷ umēbemada ¿sāḷgΛda mḷa ēdrΛ ḅΛida quīrā panΛ?–

Ādjirāba Barrabáda ēdrΛ ḅΛduada asidaa.

²² Pilatoba iwidiisia:

–Māwā baibΛrΛ mḷa ¿sāwā oi Jesu, Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaraḅamanada?–

Jūmarāba jarasidaa:

–¡Cruede cachi beabidua!–

† **27:10** Jeremia 18:1-3; 19:1-4; 32:6-7; Zacaria 11:12-13. ‡ **27:14** Ni bedeada aba biḅa panuē basia. Isaia 53:7. § **27:17-18** Griego bedeade ḷcarΛ cartade Barrabá cāyābara “Jesu Barrabá” ḅΛ ḅΛa.

23 Pilatoba iwidiisia:

–¿Cārē cārēã māwā oi? Idjia ¿cārē cadjiruada osi?–

Māwā bedea b̄lde ādjirāba wetara b̄lga jara duanasidaa:

–¡Crude cachi beabidua!–

24 Māwā pan̄ne Pilatoba cawasia ēberārāba idji bedeara iñānaēda. Mañ awara unusia ēberārāra wetara quīrūbucab̄l̄dada. Mañbe baidoba idji j̄lwara jūmarā quīrāpita saḡb̄l̄r̄l̄de jarasia:

–Nañ ēberā jipa b̄l beab̄l̄da carea m̄lra bedede b̄l̄ēa.* Mañḡlra ara b̄ādjide b̄l̄a.–

25 Mañne jūmarāba panusidaa:

–¡Māēteara daida, dai warrarā sida idji beab̄l̄da carea bedede panania!–

26 Mañbe Pilatoba Barrabáda ēdr̄l̄ b̄l̄asia. Barib̄l̄r̄l̄ idji sordaorāa jarasia Jesuda soaba udapeda crude cachi beadamārēã.

27 Ara mañda Pilato sordaorāa Jesura de droma Pretorio abadadaa edesidaa. Mama waabema sordaorā tr̄l̄napeda idjira jūrā edasidaa.

28 Mañbe Jesuba cacuade j̄l̄ b̄lra ēr̄napeda cacua l̄r̄l̄ j̄lbada purea b̄l̄da j̄lbisidaa. 29 Borobari l̄r̄l̄ cadada idji borode wēãju b̄l̄sidaa idjaba idji j̄lwa araare bacuruda diasidaa. Mañbe idji quīrāpita ch̄r̄aborode copanenapeda ipida jarasidaa:

–¡Bio bia b̄l̄a, judiorā boro!–

30 Mañbe dau idobadjidaa idjaba bacuru idji j̄lwade b̄l̄da j̄r̄l̄napeda borode ubadjidaa.† 31 Idjira ipida biē jaradapeda ādjia j̄lbipedadara wēãsidaa. Mañbe idjia j̄l̄ badada wayacusa j̄lbidapeda crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi b̄l̄pedada

Marco 15:21-32; Luca 23:26-43; Juañ 19:17-27

32 Mama l̄ba wāsidade sordaorāba ēberā Simoñ abadada unusidaa. Idjira Cirene purudebema basía. Ādjirāba mañ Simoñ Jesu cruda ataubisidaa. 33 Wāb̄ladada ējūã Golgota abadama jūēsidaa. Golgota tr̄l̄ba jara b̄l̄a Boro B̄l̄w̄l̄r̄l̄. 34 Mama ādjirāba uva b̄a asea hiel abadadaa pueradada Jesua diasidaa pua droamārēã, barib̄l̄r̄l̄ do zapeda quīr̄iãē basía.‡

35 Mañbe sordaorāba Jesura crude cachi b̄l̄sidaa. Māwānacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade j̄l̄ badara sāwā jedecadi cawaya. [Māwā osidaa Ācōrēneba bedebariba jaradara māwāmārēã. Nāwā jarasia: “M̄l̄a cacuade j̄l̄ badara ādjiza jedecasidaa. M̄l̄a cacuade j̄l̄ bada carea ādjirāra ne jemenesidaa sāwā jedecadi cawaya.”]§ 36 Mañbe chūpanenapeda j̄l̄ã panesidaa ni ab̄l̄ba Jesu carebade zerānamārēã.

37 Jesu boro nocoare bedeada cachi jira b̄l̄sidaa cawabidi carea idjira cārē carea beab̄l̄dada. Nāwā b̄l̄ basia: “Nañḡlra Jesua, judiorā boroa.” 38 Idjaba ne dr̄l̄abadada umé Jesu caita crude cachi jira b̄l̄sidaa, aba idji j̄lwa araare, aba idji j̄lwa ac̄l̄are. 39 Mañne l̄c̄l̄r̄l̄ ēberārāda caita wānapeda boro l̄r̄āt̄l̄ l̄r̄āt̄l̄dapeda Jesua nāwā biē bedeadadjidaa.*

40 –B̄l̄a Ācōrē de dromara ār̄ipēda ewari ūbeade wayacusa poya oib̄l̄r̄l̄, jara b̄l̄duba ēdr̄l̄dua! B̄l̄da Ācōrē Warrab̄l̄r̄l̄, j̄l̄ã crudeba uđaa zedua.–

* 27:24 Jipa b̄l̄. Mañra griego bedede l̄c̄l̄r̄l̄ cartade neēa. † 27:30 Isaía 50:6. ‡ 27:34 Salmo 69:21. § 27:35 Salmo 22:18. Griego bedede l̄c̄l̄r̄l̄ cartade bedea corchetede b̄lra neēa.

* 27:39 Salmo 22:7; 109:25.

⁴¹ Ara maļ quīrāca sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, judiorā dji dromarā bida Jesura ipida biē jarabadjīdaa:

⁴² –Idjia dewararāda carebasia, baribara ara iduba poya ēdraēa. † Idjida Israeldebema Borobara, nawena jāļ crudeba udea zeida bla. Māwābara ijānia. ⁴³ Idjia crīcha bla Ācōrēra idji ume bada. † Idjira Ācōrē Warraada aē basica? Māēteara Ācōrēba idjira wārāda quīrā bla, ara nawena ēdra bāda bla. †

⁴⁴ Idjaba ne drabada idji caita crude cachipeada bida ara maļ quīrāca biē jarasīdaa.

Jesu crude beuda

Marco 15:33-41; Luca 23:44-49; Juaļ 19:28-30

⁴⁵ Umatipa amādaura quisia. § Maļba naļ ējūāra hora ūbea jūma pāima nūmasia. ⁴⁶ Hora ūbea badacarea Jesuba jīgua jarasia:

–ĶEli, Eli, lama sabactani?–

Maļ arameo bedeaba jara bla: “Mā Ācōrē, mā Ācōrē Ķcārē cārēā māduba beesi?”*

⁴⁷ Maļ bedeā ūribādade ācāra mama caita duanaba jarasīdaa:

–Idjia Elīada trā bla.–

⁴⁸ Ara maļda aba isabe pira wāpeada uva ba oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude jāpeada Jesua diasia domārēā. † ⁴⁹ Baribara dewararāba jarasīdaa:

–Jādua, acādia Elīaba ēdra edade zei cawaya.–

⁵⁰ Māwā bāde Jesura wayacusa jīgua biasia. Maļbebara jaidasia. ⁵¹ Ara māwābara de Ācōrē de dromane eda wua eatā jira bada ēsidra ātāba edaa cōā dogosia. Idjaba de uremiada wāsia. † Maļba mōgarara dracuasias. ⁵² Bēwārā uriara ewacuasias. Maļne Ācōrē ijā bea beupeadada zocārā ārēbacuasīdaa. ⁵³ Ādji beada uriadeba ēdra cuasīdaa. Jesu ārēbadacarea Ācōrē itea ba puru Jerusaleāna wāsīdaa. Mama zocārāba ādjirāra unusīdaa.

⁵⁴ Romanebema sordaorā boroba, idji sordaorā bida Jesura jā panasīdaa ni abāba carebarānamārēā. Baribara de uremiaba māwācuabara unusīdade bio dauperadapeada jarasīdaa:

–Wārāda naļ ēberāra Ācōrē Warra basia.–

⁵⁵ Maļne zocārā wērārāba tāmba acā duanasīdaa. Jesu Galileadeba zeside idji careba nībasīdaa. ⁵⁶ Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Zebedeo quīma sīda panasīdaa. Dewarabema Maria sīda basia. Maļga Mariara Santiagoba, Jose bida ādji papa basia.

Jesu tabarīpedada

Marco 15:42-47; Luca 23:50-56; Juaļ 19:38-42

⁵⁷ Queubodode ēberā parata bara bla Jose abadada zesias. Maļ Josera Arimatea purudebema basia. § Idji sīda Jesu ume nībadajia. ⁵⁸ Idjira Pilatoma wāpeada Jesu cacuada iwīdisia tābari carea. Maļbe Pilatoba diabīsia. ⁵⁹ Ara maļda Joseba Jesura edapeada boroba mititiaē bāba bārá basia. ⁶⁰ Maļbe mōjē uria djiwīdi corodade eda basia. Dji uriara

† 27:42 Carebasia. Griego bedeade bā bla “ēdra edasia.” † 27:43 Salmo 22:8. § 27:45 Amos 8:9-10. * 27:46 Salmo 22:1. † 27:48 Salmo 69:21. † 27:51 Wua eatā jira bla. Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15. De uremiada wāsia. Amos 8:8-10. § 27:57 Arimatea. Hebreo bedeade maļ purura Ramā wa Ramataiā trā jarabadjīdaa. 1 Samuel 1:1.

mañ Josede basía. Mañbe mōgara waiḅaaba uriara jūātrḅ ḅḅpeda wāsia. ⁶¹Jesu tḅarisiḅade Maria Magdalenara, dewarabema Maria siḅa arima chūpanasiḅaa.

Pilatoba sordaorāa Jesu tḅarida jḅābiḅa

⁶²Nurēma ḅnāūbada ewari basía. Mañne sacerdote bororāda, pariseorā siḅa ābaa Pilatoma wānapeda jarasiḅaa:

⁶³–Dai boro, daiba quīrāneba panḅa jḅḅ ēberā sewaiḅa ḅḅ wadi zocai baside nāwā jarasiḅa: “Mḅra ewari ūbeade ḅrēbaya.” ⁶⁴Mañ carea idji tḅaridara ewari ūbea bio jḅābiḅua idji ume nībabadarāba diamasi zedapeda idjira ederānamārēā. Māwāḅḅḅ ḅdjirāba purua poya jaradaēa idjira beu ḅadada ḅrēbasida. ḅdjia ḅrēbasida aḅiḅḅḅ, idjia naārā sewa oḅa cāyābara maḅḅḅ sewadeba purura biara cūrūga eropania.–

⁶⁵Pilatoba ḅdjirāa jarasia:

–Za duanḅ sordaorāda idji tḅaridamaa ededapeda bio jḅābiḅadua.–

⁶⁶Ara mañda sordaorāba dji uria jūātrḅ ḅḅ mōgara ḅḅḅ sēyāda ḅḅsiḅaa aḅḅḅ ewasira cawadi carea. Mañbe jḅḅ panesiḅaa.

28

Jesu ḅrēḅada

Marco 16:1-8; Luca 24:1-12; Juañ 20:1-10

¹ḅnāūbada ewari jōnacarea nabema ewari domianeḅema ara ḅnadrḅḅḅde Maria Magdalenada, dewarabema Maria siḅa Jesu tḅaripedadamaa aḅḅde wāsidaa. ²Mañne cawaēne de uremiada dji cāḅāyā uresia. ḅcōrē nezocada bajāneba zepeda uria jūātrḅ coḅḅ mōgarara āyā ḅḅpeda mañ ḅḅḅ chūmesia. ³Idji quīrāra baa purewa edabari quīrāca urua basia. Idji cacuade jḅ ḅḅra bio totroa basia. ⁴Idjida bio wayadaērā sordaorāra ure nūpanapeda abeḅa beuda quīrāca tapanesiḅaa. ⁵Baribḅḅḅ bajāneḅema nezocaba wērārāa jarasia:

–Ne wayarānadua. Mḅa cawa ḅḅa bārāba Jesu crude cachipedadada jḅḅḅ panada. ⁶Idjira nama ḅḅēa. Wārāda ḅrēbasia idjia jarada quīrāca.* Idji tḅaripedadamaa aḅḅde zedadua. ⁷Jḅḅbe isabe wānapeda idji ume nībapedadarāa nāwā jaradadua: “Idjira beu ḅadada ḅrēbasia. Idjira bārā na wāya Galilea druadaa. Jāma idjira ununia.” Mañda mḅa bārāa jarade zesia.–

⁸⁻⁹Ara mañda wērārāa Jesu tḅaripedada uriadeba ne waya panḅmḅna bio ḅḅsiḅa pira wāsidaa. Jesu ume nībapedadarāa jarade wāḅḅḅde Jesuda odjapeda –jMērḅḅ– asia. Mañbe wērārāa idjima zedapeda jīrūne ḅḅḅḅpeda idjia bia bedeasiḅaa. ¹⁰Māwā panḅne Jesuba jarasia:

–Ne wayarānadua. Djabarāa jarade wānadua Galilea druadaa wānamārēā. Jāma ḅdjirāba mḅra ununia.–

Sordaorāba jarapedada

¹¹Wērārā wāḅḅḅmisa ḅḅḅḅ sordaorā Jesu tḅaripedadama jḅḅ pananada puruḅaa wāsidaa. ḅdjia unupedadada sacerdote bororāa jūma nēḅḅḅsiḅaa. ¹²Mañ carea sacerdote bororāda, judiorā dji dromarā ume ābaa dji jarasiḅaa. Bedea audapeda sordaorāa paratada waiḅḅa diasidaa. ¹³Diabadae nāwā jarasiḅaa:

–Bariduaba iwiḅiḅḅḅ, jaradadua bārā cāi duanḅmisa Jesu ume nībabadarāda diamasi zedapeda idji cacuara drḅḅ edesiḅada. ¹⁴Pilatoba

* 28:6 Mateo 16:21; 17:23; 20:19.

bārã cãisidada ũrĩbΛΓΛ, dairãda idji ume bārãare bedeadia nẽbΛrade
bearãnamãrẽã.–

¹⁵ Maĩbe sordaorãba paratara edadapeda jarasidaa Jesu ume
nĩbapedadaba idji cacuara drΛa edesidada. Judiorãba idi bida mãwã
jarabadaa.

Jesuba edadarãa idjida unubida

Marco 16:14-18; Luca 24:36-49; Juaĩ 20:19-23

¹⁶ Mãwãnacarea Jesu ume nĩbabadarã once panΛda Galilea druadaa
wãsidaa Jesuba jarada eyadaa. ¹⁷ Idji unusidade idjía bia bedeesidaa
baribΛΓΛ ĩcΛΓΛba mãcua ĩjãnaẽ basía. ¹⁸ Maĩne Jesura ãdjirã caita zepeda
jarasia:

–Ãcõrẽba mãa ΛbΛada diasia bajãne, naĩ ejũãne bida ne jũmada poya
erobãmãrẽã.† ¹⁹ Maĩ carea jũma puru ðeaza wãnapeda jaradiadadua
młda epẽnãmãrẽã. ãdjirãra dji Zeza trĩneba, dji Warra trĩneba, ãcõrẽ
Jaure trĩneba borocuedadua. ²⁰ ãdjirãa jaradiadadua mãa bãrãa
jaradada jũma ĩjã odãmãrẽã. Maĩne mãra bãrã ume ewariza ðaya aba
naĩ ewari jõbΛrΛdaa.–

---

† 28:18 Daniel 7:13-14.

MARCO BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA MARCOBA BΛDPA

Nañ cartara Marcoba bΛsia. Idjira judio Jerusaleñnebema basica bΛa. Dji papaba deda Jerusaleñne erobasia (Hecho 12:12). Marcora Bernabe ume dji djabawarra basía (Colosa 4:10). Pauloda carebadjia (2 Timoteo 4:11). Pauloba Bernabe bida Jesudebemada naãrã jaradiade wåsidade Marcora edesidaa (Hecho 12:25deba aba 13:13daa). Hecho cartade Marco trãra Juañ Marco bΛ bΛa.

1 Pedro 5:13de Pedroba Marcora mñ warraada asia. Mañ bẽrã zocãrãmaarã Pedroba Jesudebemada nẽbΛΓΛ badada Marcoba cartade bΛsia. Mateoba, Luca bida ãdjiza cartada bΛdi naẽna Marcoba bΛsica bΛa. Roma purude Pedro ume baside djabarã judiorãẽ itea griego bedede bΛsia.

Marcoba naãrã bΛsia Juañba Jesu borocuedadebemada (1:1-11) idjaba diauruba Jesu mñ sãnanebemada (1:12-13). Mañare bΛ bΛa Jesuba Galilea druade o badadebemada (1:14deba aba 9:50daa) idjaba Galileadeba Jerusaleñnaa wãbΛΓΛde jaradia badadebemada (10:1-52). Eda bΛ bΛa Jesuba ne ununaca o badadebemada idjaba Æcõrẽba eberãrã pe erobΛdebema jaradia badada. Jĩũare bΛ bΛa Jesura Jerusaleñne mãwãnebemada (11:1neba aba 16:20daa).

Nañ cartade ebuda bΛa Jesura judiomñna ÆCΛΓΛ judiorãẽba biara jĩbadjidada idjira Æcõrẽba eδrΛ edabari diai jaradada (7:24-30; 15:33-39). Jesura nañ eñjũãnaa zeẽ basía dji dromada bai carea ãtebΛΓΛ bia mĩga bai carea (8:31; 10:42-45). Dadjirã itea nañ crĩchada wai bΛa bΛa: “Ababba mñda eẽpẽ quĩrĩã bΛbΛΓΛ, idjia o quĩrĩã bΛra igarapeda bia mĩgai carea baida bΛa. Mañbe mñra eẽpẽida bΛa.” (Marco 8:34)

Borocuebari Juañnebema

Mateo 3:1-12; Luca 3:1-9, 15-17; Juañ 1:19-28

1-2 Mñã bedea bia Æcõrẽ Warra Jesucritodebemada bΛya. Naãrã Æcõrẽneba bedebari Isaíaba nãwã bΛsia:

Bedea jarabarida mñã bΛ na diabueya bΛ o jarimãrẽã.*

3 Æberãda eñjũã põãsa ewaraga bΛde jĩgua bedea bΛa:

Ora jaridadua dadjirã Boro bia edadãmãrẽã.

Ora idji itea jipa jaridadua.†

4 Ara mañ quĩrãca Borocuebari Juañda eñjũã põãsa ewaraga bΛde eberãrã jaradia besia ãdji cadjiruara igaradapeda Æcõrẽmaa zedãmãrẽã. Idjia jarasia mãwã osidara Æcõrẽba ãdji cadjiruara quĩrãdoaida. Mañbe borocuedida panΛana abadjia. 5 Mañne eberãrã Jerusaleñnebemarãda, jũma Judea druadebemarã sida Juañmaa wãbadjidaa. Ædjia cadjirua opedadada idji quĩrãpita ebuda jarabadjidaa. Mañbe Juañba ãdjirãra Jordañ dode borocuebadjia.

6 Juañba jñbarira cameyo cara oda basía. Idjia jñ bΛ trãjñbarira animarã e oda basía. Idjia adichichida cobadjia idjaba urrajõda jõbadjia. 7 Mañne nãwã jaradiabadjia:

* 1:1-2 Malaquia 3:1. † 1:3 Isaía 40:3.

–Mā caidū aba zeya. Idjira mā cāyābara dji dromaara ḅaa. Maā bēā idjia jīrūne jā ḅā ēāi carea māra bia ḅāēa. ⁸ Wārāda māa bārāra baidoba borocuesia baribara idjiabara Ācōrē Jaureda diaya.–†

Juaāba Jesu borocueda

Mateo 3:13-17; Luca 3:21-22

⁹ Maā ewaride Jesura Nazare purudeba Juaā ḅamaa wāsia. Nazare purura Galilea druade ḅaa. Jesu wāsiede Juaāba idjira Jordaā doede borocuesia. ¹⁰ Jesura doedaaba drua wābāraāde unusia bajāda ewabaraāda. Maāne Ācōrē Jaurera puchirā quīrāca idji ārā zebāraāda unusia. ¹¹ Ācōrēba bajāneba edaa nāwā bedeasia:

–Bāra mā Warra quīrā ḅāa. Bā carea māra bio ḅasrida ḅaa.–§

Diauruba Jesu mīā sēna

Mateo 4:1-11; Luca 4:1-13

¹² Mamaaba Ācōrē Jaureba Jesura ējūā pōāsa ewaraga ḅādaa edesia. ¹³ Mama Jesura animarā cadjirua bea tāēna cuarenta ewari basia. Satanaba idjira mīā sēsia Ācōrēda igarabi carea. Idjaba Ācōrē bajānebema nezocarāba idjira ne cobisidaa.

Jesuba jaradia beda

Mateo 4:12-17; Luca 4:14-15

¹⁴ Borocuebari Juaā preso bedacarea Jesura Galilea druadaa wāpeda bedea bia Ācōrēnebemada jaradiabadjia.* ¹⁵ Nāwā jarabadjia:

–Ewarira jūesia. Ācōrēra bārā Boro bai carea zebāraā.† Bārāba cadjirua obadara igaradapeda maā bedea biada ijanadua.–

Jesuba beda baribadarā trāna

Mateo 4:18-22; Luca 5:1-11

¹⁶ Jesura Galilea amene droma icawa nīne Simoāda, dji djaba Andre sida unusia. Maā ēberārāra beda beabadarā basia. Ādjira doeda beda ḅari panasidaa. ¹⁷ Māwā panane Jesuba ādjia jarasia:

–Mā ume zedadua. Bārāba beda baribada quīrāca māa bārāa jaradiaya ēberārāda māmaa enenamārēā.–

¹⁸ Ara maāda ādji beda baribadara amenapeda Jesu ume wāsidaa.

¹⁹ Nocoāda wābāraāde Jesuba Santiagoda, dji djaba Juaā sida unusia. Ādjira Zebedeo warrarā basia. Ādjia jābade beda baribada cōā beada ca panasidaa. ²⁰ Maāne Jesuba ādji sida trāsia idji ume wānamārēā. Ara maāda Santiagoba, Juaā bida ādji zeza Zebedeora idji nezocarā ume jābade amenapeda Jesu ume wāsidaa.

Jesuba jai āyā jaretada

Luca 4:31-37

²¹ Ādjirāra Capernauā purudaa wāsidaa. Maābe ānāūbada ewaride Jesura judiorā dji jarebada dedaa wāpeda Ācōrē bedeeda jaradia basia. ²² Jaradia ḅāde jūmarāba cawa crīchadaē basia. Judiorā ley jaradiabadarā quīrāca jaradiaē basia. Ātebāra bio cawa ḅādeba ebuā jaradia basia. ²³ Māwā panane jai bara ḅā ēberāda cawaēne nāwā jīgua bedeasia:

† **1:8** Ācōrē Jaureda diaya. Griego bedeede nāwā ḅā ḅaa: “Ācōrē Jaureba borocueya.” § **1:11** Isaia 42:1. * **1:14** Bedea bia Ācōrēnebema. Griego bedeede ācala cartade ḅā ḅaa: “Bedeā bia Ācōrēba pe erobādebema.” † **1:15** Daniel 2:44.

24 –Jesu Nazaredebema! ¿Cārē cārēã दौरा मीã सें भल? ¿Dai biẽ भलि carea zesica? Mãa cawa भला भलरा caida: िभलरा ँcõrẽba diabuedaa!–

25 Jesuba dji jaia nãwã jarasia:

–Chupeadua. Idji cacuadebemada êdrãdua.–

26 Ara maãda jaiba dji êberãra wawabipeda, dji cãbãyã biapeda ãyã wãsia. 27 Maã bẽrã jũma dji arima duanarãba cawa crĩchadaẽ basia. Æduba bedeadrua duanesidaa:

–jAche! Jesuba jaradia भलरा awara भला. Bio cawa भलदेबा ebuda jaradiabaria. Idjia jarabãrãra jairã bida ãã obadaa.–

28 Maã carea jũma Galilea druade dãrãẽne Jesura trã भलगा besia.

Jesuba Simoã Pedro pãcõrẽ biabida

Mateo 8:14-17; Luca 4:38-41

29 Judiorã dji jãrebada dedeba êdrãdapeda Jesura, Santiagora, Juaã sida Simoã dedaa wãsidaa. Simoã djaba Andre sida mama babadjia.

30 Maãne ãdjia Jesua jarasidaa Simoã pãcõrẽda cãwamiaba cãdãde भलदा.

31 Jesura idji भलमाa wãsia. Idji जãwãde jidapeda piradrã भलसिा. Ara maãda cãwamiara dugusia. Maãbe Simoã pãcõrẽba ãdjira ne cobisia.

32 Queudacarea êberãrãba cacua biẽ beada, jai bara bea sida Jesumaa enesidaa. 33 Purura dji dede eda wãbadama powua nũmesia. 34 Maãne Jesuba cacua biẽ beara zocãrã biabisia idjaba jairã sida zocãrã ãyã जãrecuasìa. Jairãba idjida cawa panana bẽrã Jesuba chupeabibadjia.

Galileade jaradia nĩbada

Luca 4:42-44

35 Jesura ãsabodode piradrãsia. Wadi pãimaena êberã neẽmaa Æcõrẽa iwidide wãsia. 36 Maã carea Simoãba, idji ume panã bida Jesura जãrã panasidaa. 37 Idji unusidãde jarasidaa:

–Jũmarãba भलरा जãrã duanã.–

38 Maãne Jesuba jarasia:

–Dewara puru beadaa wãnia mãa jãma bida jaradiaida भल bẽrã. Mãra maã carea zesia.–

39 Mãwã jũma Galilea druade पãrãrãa wãsia. Judiorã dji jãrebada deza jaradiabadjia. Idji wãbãrãma jaira ãyã जãrecuabadjia.

Jesuba aida bara भल biabida

Mateo 8:1-4; Luca 5:12-16

40 Mãwã भलदे êberã aida bara भलदा Jesumaa zesia.† Maã êberãra chĩrãborode cobepeda nãwã beãde djuburiasia:

–भला quĩrãã भलभãrã, mãra poya biabida भला.–

41 Jesuba mĩã djuburi ununa bẽrã idji जãwãda ãrã भलभãrãde jarasia:

–Mãwã o quĩrãã भला. िBiadua!–

42 Jesu ara mãwã bedebãrãde êberãra biasia. Dji aidara abeda nẽbasia. 43-44 Maãne Jesuba idjia bio jarasia:

–भल biadara ni abããa jararãdua. Ætebrãrã sacerdotemaa wãdua भलरा biasida unumãrẽã. Jããbe Æcõrẽ quĩrãpita bia bei carea Moiseba jarada quĩrãca ne diacuadua.‡ Mãwã êberãrãba cawãdia भलरा wãrãda biasida.–

† 1:40 Aidara Jesu ewaride wãrãda sãwã basida dadjirãba cawãdãẽ panãã. Baribãrã judiorãmarã aba Æcõrẽbrãrã poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Maã awara aba aidaba jidasira ãyã badẽ wãida basia (Levitico 13:45-46). ‡ 1:43-44 Levitico 14:1-32.

Māwā jarapeda Jesuba idjira wābisía. ⁴⁵ Baribar^{ar} dji ēberāba Jesuba idji biabidadebemada jūmarāa nēbar^{ar} wāsía. Mañ carea Jesura ni abaa purude ebuda nībaca basía. Ātebar^{ar} jīga nībabadjia ēberārā beadacamaa. Baribar^{ar} ēberārā puruzabemada idjimaā wābadjidāa.

2

Jesuba ēberā cacua beu ba biabida

Mateo 9:1-8; Luca 5:17-26

¹⁻² Dārāé ba^{de} Jesura wayacusa Capernau^l purudaa wāsía. Idjira diguida ba^{da} cawasidade ēberārāda zocārā idjimaā powua nūmesía. Dera, dji eda wābada sīda pēsua nūmesía. Mañne Jesuba Ācōrē Bedeara jaradia basía. ³ Māwā ba^{de} ēberāda quīmārē zesīdaa. Mañrāba ēberā cacua beu ba^{da} Jesumaa ede quīrā panasīdaa. ⁴ Baribar^{ar} pēsua nūma bē^{rā} poya ededaē basía. Mañ carea de ar^l uria odapeda dji cacua beu ba^{ra} dji ca^{da}deba edaa ba^{sī}daa. ⁵ Jesuba unusia ādjia wārāda ījā pan^{da} dji cacua beu ba^{ra} poya biabida. Mañ carea Jesuba dji cacua beu ba^{la} jarasia:

–Cūdra, ba cadjirua odara mā quīrādoasia.–

⁶ Mañne judiorā ley jaradiabadarāda ar^l arima chūpanasīdaa. Mañgarāba crīchāsīdaa: ⁷ “¿Cārē cārēā jāwā bedea ba? ¡Ācōrē quīrāpita biē bedea ba! Aba Ācōrēbar^{ar} ēberāba cadjirua odara poya quīrādoaya.”

⁸ Ādjia māwā crīcha duan^{ra} Jesuba idji so^{de} abeda cawasia. * Mañ bē^{rā} ādjia jarasia:

–¿Cārē cārēā jāwā crīcha pan^l? ⁹ Bārāmaarā ¿sālgada zareaara ba? ¿Cadjirua odara quīrādoayada aīda wa nañ ēberā cacua beu ba^{ra} piradr^{ar}bipeda idji ca^{da} edabipeda nībabida? ¹⁰ Ācōrēba mā, Nañ Djara Edadara ba^{sī} nañ ējūāne duan^{ba} cadjirua obadara quīrādoamārēā. Mañra bārāa unubiya.–

Ara mā^{da} dji cacua beu ba^{la} nāwā jarasia:

¹¹ –Piradr^{ar}dua. Ba ca^{da}ra edapeda diguidāa wādua.–

¹² Ara mā^{da} dji cacua beu ba^{da}ra pirabaripeda idji ca^{da} edapeda jūmarā quīrāpita ēdr^l wāsía. Mañ carea jūmarāba cawa crīchadaē basía idjaba Ācōrēa bia bedea duanesīdaa. Nāwā jarasīdaa:

–¡Nañ quīrāca dadjirāba ununaca basía!–

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Luca 5:27-32

¹³ Māwānacarea Jesura wayacusa Galilea amene dromanaa wāsía. Mañne ēberārāda zocārā idjimaā wāsīdaa. Idjia ādjirāa jaradīasia. ¹⁴ Wābar^{ar}de Jesuba Alpeo warra Levīda unusia. Mañ Levira Romanebema boro itea parata diabada dede chūmasía. Jesuba idjia jarasia: –Mā ume zedua.–

Ara mā^{da} Levira piradr^{ar}peda Jesu ume wāsía.

¹⁵ Māwānacarea Jesura Levi dede ne co basía. Zocārāba Jesura ēpēb^{da} bē^{rā} ādjirā sīda ne co chūmeasia: Jesu ume nībabadarāda, Romanebema boro itea parata jar^l pēbadarāda, judiorā ley igara bea sīda panasīdaa.†

¹⁶ Māwā pan^lne judiorā ley jaradiabadaba, pariseorā bīda unusīdaa Jesura Romanebema boro itea parata jar^l pēbadarā ume, judiorā ley

* 2:8 So^{de}. Griego bedea^{de} ba^l ba: “Jaurede.” † 2:15 Judiorā ley igara bea. Griego bedea^{de} “cadjirua obadarā” ba^l ba.

igara bea ume bida ne co bΛda. Maλ carea pariseorāba Jesu ume nībabadarāa iwīdisidaa:

–Bārāa jaradiabarira ζcārē cārēã cadjirua obadarā ume, parata jΛΓΛ pebadarā ume bida ne co bΛ?–

¹⁷ Maλ ūrīpeda Jesuba jarasia:

–Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛΓΛdaca. Dji cacua biē beabΛΓΛ jΛΓΛbadaa. Māra jīpa bea trāi carea zeē bΛa, ātebΛΓΛ cadjirua obadarāda trā bΛa Ācōrēmaa zedamārēã.–

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Luca 5:33-34

¹⁸ Maλ ewaride Borocuebari Juaλ ume nībabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarida o panasidaa. Māwā panΛne dewararāda Jesumaa zedapeda iwīdisidaa:

–Borocuebari Juaλ ume nībabadarāba, pariseorā bida ne codaca ewarira obadaa. BaribΛΓΛ bΛ ume nībabadarāba ζsāwāērā odaca?–

¹⁹ Jesuba panusia:

–Umaquīrāba wērā edabΛΓΛde ζcaiba ne codaca ewarida oi? Maλ umaquīrāra wadibida idjia edodarā ume bΛmisa ne codaca ewarira odaēa. ²⁰ BaribΛΓΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. Maλ ewaridebΛΓΛ idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.

²¹ Dadjirāba cacuade jΛbada dji sore cōã bΛmaa wua djiwidida cajudaca. Māwā odibΛΓΛ djiwidi cajuda errebaribΛΓΛba dji wua sorera waibΛara cōāya. ²² Idjaba ni abaΛba uva ba djiwidira animarā e oda dji sorede tΛdaca. Māwā odibΛΓΛ aseabΛΓΛde animarā e oda dji sorera cōāya. Maλbe uva bΛra, animarā e oda sida aduaya. Maλ carea uva ba djiwidira animarā e oda djiwidide tΛdida panΛa.–†

Jesura λnāūbada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Luca 6:1-5

²³ λnāūbada ewaride Jesura ējūã trigo udade nībasia. Maλne idji ume nībabadarāba trigora tΛ eda nībasidaa. ²⁴ Maλ carea pariseorā ādji caidū zebΛdaba Jesua jarasidaa:

–jAcΛdua! BΛ ume nībabadarāba ζcārē cārēã λnāūbada ewaride ocara panΛda o panΛ?–

²⁵ Jesuba ādjia jarasia:

–Ewari aba Daviba, idji ume nībabadarā bida codira neē panasidaa. Jarra panasidade ζsāwā osida?§ ²⁶ Abiata sacerdote dji droma baside Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē quīrāpita bada paλda edasia.* Maλ paλra ζababe sacerdoterāba codida panasidaēca? BaribΛΓΛ Daviba copeđa idji ume nībabadarāa diasia.–

²⁷ Maλbe Jesuba ādjia jarasia:

–Ācōrēba ēberāra oē basia λnāūbada ewari wagadāmārēã ātebΛΓΛ λnāūbada ewarira bΛsia ēberārā λnāūnamārēã. ²⁸ Mλ, Naλ Djara Edadara λnāūbada ewari djibaria.–

3

Jesuba λnāūbada ewaride ēberā biabida

Mateo 12:9-14; Luca 6:6-11

† **2:22** MaλΛdeba Jesuba cawabisia idji bedeara ādji drōēenabema crīcha ume ābaa jaradiacada.

§ **2:25** 1 Samuel 21:1-6. * **2:26** Levitico 24:5-9.

¹ Wayacusa Jesura judiorã dji jΛrebada dedaa wãsia. Mama ēberã jΛwa beu bΛda basia. ² ΛcΛrΛba Jesura acΛ panasidaa λnãũbada ewaride maλ ēberã biabi cawaya. Biabisira biē jaradida crīcha panasidaa. ³ Maλne Jesuba ēberã jΛwa beu bΛa jarasia:

–PiradrΛpeda ēsi nũmane zedua.–

⁴ Maλbe Jesuba ādjĩa iwidiisia:

–¿λnãũbada ewaride cārēda odida panΛ? ¿Biada wa cadjiruada? ¿Djãrã carebaida wa idu beubida?–

BaribΛrΛ ādjirãra chupea panesidaa. ⁵ Maλne Jesura sopuasida cΛwΛrΛ zarea bea bērã. Quĩrũbideba ādjirã acΛbΛrΛde dji jΛwa beu bΛa jarasia:

–JΛwara jiradua.–

Mãwã jirabΛrΛde idji jΛwara abeda biasia. ⁶ Ara maλda pariseorãra ēdrΛdapeda Herodeare bearãmaa wãsidaa. Ādjirã ume Jesu beadi carea crīcha jΛrΛsidaa.

Galilea amene droma icawa duanana

⁷ Maλbe Jesura idji ume nĩbabadarã sida Galilea amene dromanaa wãsidaa. Mama Galilea druadebemarãda zocãrã idji caiðu nĩbasidaa.*

⁸ Jesuba ne ununacada o bΛda dewararã bida ũĩsidaa. Maλ carea Judea druadebemarãda, Jerusaleλ purudebemarãda, Idumea druadebemarãda, Jordaλ do wa quĩrãrēbemarãda, Tiro druadebemarãda, Sidoλ druadebemarã sida Jesu bΛmaa wãsidaa. ⁹⁻¹⁰ Idjia cacua biē beada biabi bada bērã ēberãrãba idji tãni carea powuabadjidaa. Idjira pēsua eropanmarãnamãrēã Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia jãbada enenamãrēã.

¹¹ Ēberã jai bara beaba Jesu unubΛdade idji quĩrãpita chĩrãborode copanapada jaiba ne wayaadeba jĩgua jarabadjidaa:

–jBΛra Ācōrē Warraa!–

¹² BaribΛrΛ Jesuba jairãa bio jarabadjia idjidebemada ebuða jararãnamãrēã.

Jesuba ēberã doce edada

Mateo 10:1-4; Luca 6:12-16

¹³⁻¹⁴ Mãwãnacarea Jesura eyadaa wãpeda idjia quĩrĩãbΛrΛda idjimaa trλsia. Ādjirã zesidade idjia doce edasia idji ume nĩbadamãrēã idjaba idji beada jara nĩbadamãrēã. Maλgarãra Jesuba trλ bΛsia “mλa diabuedarã.”† ¹⁵ Jesuba ādjirãa λbΛada diasia cacua biē beara biabidamãrēã idjaba jai sida āyã jΛretadamãrēã. ¹⁶ Aba Simoλ basia.‡ Jesuba idjira trλ bΛsia Pedro. ¹⁷ Maλ awara Zebedeo warra Santiagoda, dji djaba Juaλ sida edasia. Maλ umébemara Jesuba trλ bΛsia Boanengerã. Maλ trλba jara bΛa “baa warrarã.” ¹⁸ Naλgarã sida edasia: Andre, Pelipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Alpeo warra Santiago, Tadeo, idjaba Simoλ Cananeo.§ ¹⁹ Jesuba Juda Iscariote sida edasia. Maλgarba idjira jidabisia.

Jesu biē jarapedada

Mateo 12:22-32; Luca 11:14-23; 12:10

²⁰ Jesu diguidaa zeside ēberãrãda zocãrã powuasidaa. Maλba Jesura, idji ume nĩbabadada sida poya ne codaē basia. ²¹ Jesu djabarãba cawadapeda

* **3:7** Griego beadeade λcΛrΛ cartade idjaba bΛ bΛa “Judeadebemarã sida.” † **3:13-14** Maλgarãra Jesuba trλ bΛsia “mλa diabuedarã.” Griego beadeade λcΛrΛ cartade maλra neða. ‡ **3:16** Griego beadeade λcΛrΛ cartade idjaba nãwã bΛ bΛa: “Naλgarã doce panada edasia.” § **3:18** Simoλ Cananeo. Luca 6:15de “Simoλ Zelote” bΛ bΛa.

idjira edade wāsidaa. Ādjia crīcha panasidaa idjira quīrāé besida. ²² BaribΛΓΛ judiorā ley jaradiabadarā Jerusaleā purudeba zepedadaba jarasidaa:

–JāΛ Jesura jairā boro Beelzebúdeba bΛ bērā jāwā bΛa. Idjia jaira āyā jΛretabaria Beelzebúba maΛ ΛbΛada diada bērā.–

²³ MaΛ ūrīpeda Jesuba ādjirā trāpeda ne jara bΛdeba bedeasia. Nāwā jarasia:

–ζSāwā Satanaba ara idjida āyā jΛretai? ²⁴ Abari druaдебemarāda ara ājdjiduba djō pananibΛΓΛ dārā pananaēa. ²⁵ Idjaba abari dede beada djō pananibΛΓΛ dārā pananaēa. ²⁶ Ara maΛ quīrāca Satanada ara idji jairā ume djōpeda awara wāibΛΓΛ ζsāwā idjia poya bΛra dārā erobai? Abeda jōya.

²⁷ Ēberā mēsfrā bΛda naārā jΛ chūmanaēbΛΓΛ, ζsāwā idji dede eda ne drΛade wāni? JΛ chūmanadrΛ poya idji nebiara drΛadā.

²⁸ Wārā arada māa bārāa jaraya: ēberārāba cadjirua obadara, biē bedeabada sida Ācōrēba jūma poya quīrādoaya. ²⁹ BaribΛΓΛ abalba Ācōrē Jaureba odada diauruba jāwā osiada aibΛΓΛ, Ācōrēba maΛra quīrādoāēa. MaΛ ēberāra ewariza bedeade baya.–

³⁰ Jesuba māwā jarasia idjira jai bara bΛada apedada bērā.

Jesu ēberārā idjima zepedada

Mateo 12:46-50; Marco 3:21; Luca 8:19-21

³¹ MaΛne Jesu djabarāda, dji papa sida jūēnapeda Jesura dajadaareba trābisidaa. ³² MaΛbe ēberārā Jesuare chūmeaba idjia jarasidaa:

–BΛ papara, bΛ djabarā sida dajadaare panΛa.* Ādjia bΛra jΛΓΛ panΛa.–

³³ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Bārāmaarā ζcairāda mā papa idjaba mā djabarā?–

³⁴ Idji caita chūmeada acΛpeda jarasia:

–NaΛgarāda mā papaa idjaba mā djabarāa. ³⁵ Ācōrēba quīrīā bΛ o beadrΛ mā djabaa, mā djabawērāa, idjaba mā papaa.–

4

Pea podadebema ne jara bΛ

Mateo 13:1-9; Luca 8:4-8

¹ Wayacusa Jesuba Ācōrē bedeara amene droma icawa jaradia besia. MaΛne ēberārāda zocārā idjima powua nūmesia. MaΛ bērā jāba doeda ūmane badopeda chūmesia. Ēberārāra do icawa duanesidaa. ² MaΛbe Jesuba ne quīrātanoa ne jara bΛdeba jaradiasia. Nāwā jarasia:

³ –jŪrīnadua! Ēberāda ne pode wāsia. ⁴ Māwā po nīne ācΛΓΛ tara ode baecuasia. MaΛne ībanada zesedapeda mīcuasidaa. ⁵ ΛcΛΓΛ tara ējūā mōgaraida bΛde baecuasia. Dji egorora nāūcha bΛ bērā maΛ tara isabe tunusia. ⁶ Māwāmīna besea jΛwārlāāba purrubasia bio carra jidaē bada bērā. ⁷ Idjaba ācΛΓΛ tara ējūā ΛrΛida bΛde baecuasia. Mama baecuadara jΛcara ΛrΛ bara bΛba bΛrā quenasia. MaΛba poya zaudaē basia. ⁸ BaribΛΓΛ ācΛΓΛ tara ējūā biade baecuasia. MaΛgara bio zausia. ΛcΛΓΛ cΛmΛba ara aride diasia, dewaraba waitabeara diasia, waabemaba waibΛara diasia.–*

* **3:32** Griego bedeade ācΛΓΛ cartade idjaba “bΛ djabawērārā” bΛ bΛa. * **4:8** Griego bedeade nāwā bΛa: “ΛcΛΓΛ cΛmΛba treinta diasia, dewaraba sesenta diasia, waabemaba cien diasia.”

⁹ Mañbe Jesuba jarasia:

–Dji cawara bara baba quĩrãcuíta ùrĩdua.–

Jesuba çcãrẽ cãrẽã ne jara badeba jaradiasi?

Mateo 13:10-17; Luca 8:9-10

¹⁰ Ëberãrã wãpedadacarea Jesu ume nĩbabadarã doce panaba, dewara idjiare chũmea bida iwidi sídaa idjia ne jara badeba jaradiadadebemada. ¹¹⁻¹² Jesuba panusia:

–Ăcõrẽba ëberãrã pe erobadebemada jũmarãa cawabiẽ bãmĩna bãrãa cawabi baa. Baribara dewarãa mla ne jara badeba bedeã baa ãdjirãba aca panãmĩna unurãnamãrẽã, idjaba ùrĩ panãmĩna cawarãnamãrẽã. Mãwã beadaẽbara Ăcõrẽmaa zedapeda ãdjia cadjirua obadara quĩrãdoacasia.–†

Pea podadebema Jesuba cawa jarada

Mateo 13:18-23; Luca 8:11-15

¹³ Mañne Jesuba ãdjia jarasia:

–çBãrãba pea podadebema ne jara badeba jaradara cawadaẽca? Mãwãra dewarada jaraibara çsãwã cawadi? ¹⁴ Ùrĩndua. Pea pobarira Ăcõrẽ bedeã jarabari quĩrãca baa. ¹⁵ Ta ode baedaba naãda jara baa: ãcãra ëberãrãba Ăcõrẽ bedeadã ùrĩbadaa. Baribara Satanada zepeda mañ bedeã ãdji sode jũnãra quĩrãdoabibãria. ¹⁶ Ta mõgaraida ba ëjũãne podaba naãda jara baa: ãcãra ëberãrãba Ăcõrẽ bedeã ùrĩnapeda bio bãsrĩda edabadaa. ¹⁷ Baribara bio carra jidaẽ beã bẽrã dãrã droadacaa. Ewari zarea zebãrãde wa Ăcõrẽ bedeã ìjã panã carea ëberãrãba biẽ obladãde ãdjia ìjã panãra igarabadaa. ¹⁸ Ta ëjũã ãrãida bade podaba naãda jara baa: ãcãra ëberãrãba Ăcõrẽ bedearã ùrĩbadaa. ¹⁹ Baribara ãdjirã sãwã bia beadiẽbemada jũmawãyã crĩchabadaa idjaba ne jũmada awuabadaa. Crĩchabadaa ne jũmada erobeadiãra, bãsrĩda beadida. Jũma mañ crĩchaba bedeã ãdji sode bedara bãrã beabaria. Mañ bẽrã ãdjira waridacaa. ²⁰ Baribara ta ëjũã biãde podaba naãda jara baa: ãcãrãba Ăcõrẽ bedearã bia ùrĩnapeda ìjãbadaa. Mãbe ãcãrãba ne biãda ara aride obadaa, ãcãrãba waitabearã obadaa, idjaba ãcãrãba waiãara obadaa.–†

Ìbĩrãnebema ne jara ba

Mateo 5:15; Luca 8:16-18

²¹ Jesuba dewara ne jara badeba jarasia:

–Dadjirãba ìbĩrãra coadapedã çpedeco droma edre bãbadaca? Mẽrã nũmanacaa, ãtebãra ãta dji bãbadãde nũmbadaa. ²² Ara mañ quĩrãca ne jũma ebuã bãrã mẽrã beã. Dadjia cawadaẽ panãra Ăcõrẽba ebuã cawabiya. ²³ Dji cawara bara baba quĩrãcuíta ùrĩdua.–

²⁴ Mañ awara Jesuba jarasia:

–Mãã jaradia bãra quĩrãcuitadua. Bãrãba cawadi carea bio quĩrãcuitadibãra Ăcõrẽba bãrãa auãuara cawabiya. ²⁵ Abãba wãrãda cawãbãra, Ăcõrẽba auãuara cawabiya. Baribara adua bãba cawa bãda crĩchaibãra, idjia crĩcha ba sída Ăcõrẽba jãrĩya.–

Néu sãwã waribaridebema ne jara ba

† **4:11-12** Isaia 6:9-10. † **4:20** Griego bedeadã nãwã bã baa: “Ăcãrãba treinta zaubadaa, ãcãrãba sesenta zaubadaa, idjaba ãcãrãba cien zaubadaa.” § **4:21** Mẽrã nũmanacaa. Griego bedeadã nãwã bã baa: “Cãda edre bãdacaa.”

26 Jesuba idjaba jarasia:

–Ăcōrēba ēberārā pe erobara abaaba ne ta poda quĩrāca bla. 27 Diamasi dji ēberā cāi bamisa idjaba āsa zocai bamisa dji tara quida buyapeda waribaria. Dji podaba cārēba waribi bada cawacamīna māwābaria. 28 Egorode ara iduba tunubaria. Naārā dji bawarada odjabaria. Maabe dji camaba zebaria. Idjaba dji camaba dji tada diabaria. 29 Maabe dji tara waragabaria. Dji ewarira jūēna bērā ēberāba necoba ewabaria.–

Mostaza tadebema ne jara ba

Mateo 13:31-32, 34-35; Luca 13:18-19

30 Idjaba Jesuba jarasia:

–Ăcōrēba ēberārā pe erobara ĩcārē quĩrāca bla? ĩSālgā ne jara badeba mā cawa jarai? 31 Mostaza ta quĩrāca bla. Maabe mostaza tara jūma dadjia ubada cāyābara djubibiara quirua. 32 Baribara uđacarea dewara néu bea cāyābara waibara waribaria. Dji jawatera waiba jedeguezoabaria. Maabe bērā ibanara dji jawatede cūrādra bama de ocuade zebadaa.–

33 Māwā ne jara badeba Jesuba jaradiabadjia ēberārāba poya cawadida pan quĩrāca. 34 Ababe ne jara badeba ādjirāa bedebadjia. Baribara idji ume nibabadarā đuba panne jūma cawa jarabadjia.

Jesuba nāūrā, amene droma sida tumabida

Mateo 8:23-27; Luca 8:22-25

35 Maabe ewaride queubode Jesuba idji ume nibabadarāa jarasia:

–ĭWa quĩrārē wānadrā!–

36 Ara māda đdjia ēberārā arima duanara amenapeda Jesura ara idji ba jābade quĩrārā edesidaa. Dewara jāba sida đdjia daucha wāsidaa. 37 Māwā panne nāūrāa dji cābāyā puá nūmesia. Maabe bērā baido bogozoara jābade eda wā nūmesia. Jābara biru baebodo basia. 38 Maabe Jesura jāba đdauare borocau cāi basia. Maabe carea idji ume nibabadarāba armanapeda nāwā jarasidaa:

–Jaradiabari, ĩbamaarā dadjirā barrudida bia bāca?–

39 Maabe Jesura āta nūmepeda nāūrāa, baido bogozoa sida nāwā quēāsia:

–ĭChupeadua! ĭIpi bedua!–

Ara māda nāūrāa ipi besia. Jūma tuma nūmesia. 40 Māwā bade Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāa ĩsāwāērā ne waya pan? ĩCārē cārēā Ćcōrēra ĩjānaē pan?–

41 Baribara Jesuba oda carea ādjirāa bio ne wayasidaa. Maabe bērā đuba iwididrua duanesidaa:

–Nałgāa ĩcaida jāwā bla? Nāūrāa, baido bogozoa bida idji bedeara ĩjābadaa.–

5

Jesuba jai zocārā āyā jaretada

Mateo 8:28-34; Luca 8:26-39

1 Maabe amene droma chānapeda Gerasa druade jūēsidaa.* 2 Jesura jābadeba drua badoside cawaēne ēberā jai bara bada idjima zesia. 3 Maabe ēberāra beudarā tbaribada uriaade babadjia. Ni abaaba idjira poyadaca basia, carenaba jābada sida. 4 Barima zocārā idjira carenaba ĩrū jābadjidamīna, jawa sida jābadjidamīna abeda jūma tucuabadjia.

* 5:1 Gerasa. Griego bedeade łcala cartade “Gadara” wa “Gergasa” ba bla.

Idjira ni abalaba poyadaca basía. ⁵ Diamasi, asa bida idjira bēwārā tabaribada uriađe, eyađe bida bia nībabadjia. Idjaba ara idji cacuara mōgaraba puobadjia. ⁶⁻⁷ Idjia tɔmaba Jesu unuside pira zesia. Jesu quīrāpita chīrāborode cobepeda jīgua jarasia:

–Ācōrē dji Dromaara bɔ Warra, Jesu, ¿cārē cārēā mɔra mīā sē bɔ? ¡Ācōrē quīrāpita wārāneba jaradua bɔa mɔra biē bɔēda!–

⁸ Māwā beđeasia Jesuba idjia nāwā jara bada bērā:

–¡Jai, naɔ ēberā cacuadebemada āyā wādua!–

⁹ Maɔbe Jesuba dji jai iwidisia:

–¿Bɔra casa trɔ jarabada?–

Dji jaiba panusia:

–Mɔ trɔra Cābana abadaa, dairāra cābana panɔ bērā.–

¹⁰ Maɔne jaiba Jesua beđe djuburiasia maɔ druadebemada āyā jaretarāmārēā. ¹¹ Māwā panane ara caita bɔ eyađe chinada zocārā ne co duanasidaa. ¹² Maɔ carea dji jairāba Jesua nāwā beđe djuburiasidaa:

–Dairāra jāɔgrā china cacuade idu eđa wābidua.–

¹³ Maɔne Jesuba iduaribisia. Ara maɔda jairāra ēberā cacuadebemada ēdracuadapeda china cacuade eđa wābɔrɔsidaa. Baribɔrɔ eđa wānapeda chinara pirapodapeda perawadeba daidu tēucuasidaa. Mama abeđa jūma nābɔrɔ quinisidaa. Maɔgrā chinara mil umé panasidaca bɔa.

¹⁴ Maɔ carea dji china aɔ pananara puruđa pira wāsidaa. Ādji puruđebemarā, dji puru caita bēarā bida jai bara badadebemada jūma nēbɔrɔsidaa. Maɔ carea puruđebemarāba aɔde zesesidaa. ¹⁵⁻¹⁶ Jesu bɔma jūebadade unusidaa jai zocārā erobadara Jesu caita chūmada. Quīrā bapeda cacuade jābadara jā basia. Maɔ unupedadaba dewararā nēbɔrɔsidaa jai bara badara sāwāsida. China sāwāpedada sida nēbɔrɔsidaa. Jūmarāda bio ne waya duanesidaa. ¹⁷ Maɔ carea ādjirāba Jesua beđe djuburiasidaa ādji druadebemada āyā wāmārēā.

¹⁸ Jesu jābade badoside dji jai bara badaba beđe djuburiasia idji ume wāi carea. ¹⁹ Baribɔrɔ Jesuba idu wābiē basia. Ātebɔrɔ jarasia:

–Diguida wāpeda bɔ ēberārā jaradua Ācōrēba bɔ ume ne waiɔa oɔada. Ādjia nēbɔrɔdua sāwā idjia bɔra bio quīrā djuburiasida.–

²⁰ Ara maɔda jai erobadara wāpeda jūma Decapoli druade nēbɔrɔbadjia Jesuba idji ume ne waiɔa oɔada. Maɔ bērā jūmarāba cawa crīchadaē basia.

Jesuba wērācau biabida

Mateo 9:18-26; Luca 8:40-56

²¹ Jesu jēda jābade amene droma quīrārā chānacarea ēberārā zocārā idji bɔmaa zesidaa. Maɔ carea Jesura do icawa basia. ²²⁻²³ Māwā bade ēberā Jairo abadada zesia. Maɔ Jairoa judiorā dji jarabada dede dji boro basia. Maɔne Jairoa Jesu caita jūpeda idji jīrū caita barru cobepeda nāwā beđe djuburiasia:

–Mɔ cauda jūcāyā nūmɔa. Bɔ jawara idji ɔrɔ bade zedua biamārēā.–

²⁴ Ara maɔda Jesura Jairo ume wāsia. Ēberārā zocārā Jesu ume wābada bērā pēsua nībasia. ²⁵ Maɔne ēberārā tāēna wērā doce poa oamiaba jida bada nībasia. ²⁶ Maɔ wērāba nēārā diabadarā idji paratara jūma diadoadamīna biaē basia. Zocārā nēārā diabadarāba idjira bia mīgabisidaa baribɔrɔ wetara wāsia. ²⁷⁻²⁸ Maɔne Jesudebemada beđe panada ūrpeda ēberārā tāēna Jesu jēdaare caita wāsia. Nāwā crīchasia: “Idji

cacuađe jã ɓɔda tãibɔɾɔ, mɔra biaya.” Ara maɔda Jesu cacuađe jã ɓɔra chupea tãsia. ²⁹ Tãbɔɾɔde idji oara tɔdrɔsia. Mãwã cawasia idji cacua biẽ badara biasida. ³⁰ Baribɔɾɔ Jesuba cawasia idji ɓɓɔdeba ɓɓɔda biasida. Maɔ bẽrã jẽda aɔpeda iwidiisia:

–Mɔra cacuađe jã ɓɔra ¿caiba tãsi?–

³¹ Maɔne idji ume nĩbabadarãba jarasidaa:

–¿Sãwã iwidi ɓɔ caiba ɓɔra tãside? ɓɔa unu ɓɔa ẽberãrãba ɓɔra pẽsua eropanɔda.–

³² Mãwã jarabɔdamĩna Jesuba jũmarãda pɔɾɾɔga aɔɔsia idji tãnada cawai carea. ³³ Mãwã ɓɔde wẽrãra ne wayaaba ure nũmasia Jesudeba biadada cawa ɓɔ bẽrã. Maɔbe Jesumaa zepeda idji quĩrãpita ɓarru cobepeda jarasia:

–Mɔɓɔɾɔ wãrãda ɓɔra tãsia.–

³⁴ Maɔ carea Jesuba idjia jarasia:

–Cau, wãrãda biaida iãna bẽrã ɓɔra biasia. Necai wãdua. ɓɔra waa bia mĩgaẽa.–

³⁵ Jesu wadi bedea ɓɔde Jairo dedeba ɔɔɔɔ zedapeda idjia jarasidaa:

–ɓɔ caura jaidasia. ¿Cãrẽ jaradiabarira mĩã sãi?–

³⁶ Mãwã jarabɔdara Jesuba quĩrãcuitaẽ basia. Ɔtebɔɾɔ Jairoa jarasia:

–Ne wayarãdua. Soɔeba iãdua.–

³⁷ Maɔbe Jesuba Pedroa, Santiagoda, Santiago djaba Juaɔ sida Jairo dedaa edesia. Waabemara idu wãbiẽ basia. ³⁸ Jairo dema jũebɔdade Jesuba uĩrsia ẽberãrãra ɓɔga aujĩã duanɔda. ³⁹ Eɔa wãpeda Jesuba dji aujĩã duanɔa jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã jãcua aujĩã duanɔ? Jãɔ wẽrãcaura beuẽ ɓɔa, ɔtebɔɾɔ cãi ɓɔa.–

⁴⁰ Maɔ carea ẽberãrãba idjima aɔɔapeda ipidasidaa. Baribɔɾɔ Jesuba jũmarãda dajadaa wãbisia. Maɔbe idji ume nĩbabadarãda ũbea, dji wẽrãcau zezada, dji papa sida eɔa edesia wẽrãcau ɓɔpedadamaa. ⁴¹ Wẽrãcau jɔwade jidapeda Jesuba jarasia:

–Talita cumi.– (Maɔ arameo bedeba nãwã jara ɓɔa: “Cau zaque, mɔra ɓɔa jaraya: pirabaridua.”)

⁴² Ara maɔda wẽrãcaura pirabaripeda nĩbade wãsia. Idjira doce poa basia. Maɔgɔdebemada jũmarãba cawa crĩchadaẽ basia. ⁴³ Baribɔɾɔ Jesuba ɔdjia ɓio jarasia ni ɓɔa jararãnamãrẽã. Idjaba jarasia wẽrãcaura ne cobidamãrẽã.

6

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Luca 4:16-30

¹ Mamaɔba Jesura idji puruɔdaa wãsia. Idji ume nĩbabadarã sida wãsidea. ² Anãubada ewaride Jesuba judiorã dji jɔrebada dede Ɔcõrẽ bedeara jaradia basia. Maɔne zocãrã ũrĩ duanɔba cawa crĩchadaẽ basia. Nãwã jara duanasidaa:

–Idjia ¿sãmaareba jãɔ crĩcha cawaara edasi? ¿Caiba idjia necawaada diasia? ¿Sãwã ne ununacada poya oi? ³ ¿Idjira de obariẽca? ¿Maria warrada jãwã ɓɔẽca? ¿Idji djabarãra Santiago, Jose, Juda idjaba Simoãẽca? ¿Idji djabawẽrãrã sida dadjirã tãena panãẽca?–

Ɔdjirãba Jesura iã quĩrãnaẽ basia. ⁴ Maɔ bẽrã Jesuba jarasia:

–Ăcōrēneba bedeabarida djārā druade wayabadaa, baribΛΓΛ ara idji druadebemarāba wayadacaa. Idji puruba, idji dede panabada biđ wayadacaa.–

⁵ Mama Jesuba ne ununacara poya oĕ basía. Ababe idji λΛwara λCΛΓΛ cacua biĕ bea λrλ bΛbΛΓΛde biabisia. ⁶ Idji purudebemarāba ĩĵānaĕ bađa bĕrā Jesuba cawa crĭchaĕ besia.

Jesuba doce edadarā diabueda

Mateo 10:5-15; Luca 9:1-6

Jesuba puru zaque beaza jaradia wāsia. ⁷ Māwānacarea idjia doce edadarāra ābaa trĭsia. Ādjirāa λbΛada diasia jaida āyā λaretadamārĕā. Maλbe puru zaque beaza umé uméa diabuesia. ⁸ Ādji wāni naĕna jarasia wābΛdade ni cārĕ sida ederānamārĕā. Ode codida, buchacada, parata sida edediĕ panΛana asia. Bardona awa ededida panΛda jarasia. ⁹ Idjaba jarasia zapato jĭnida panΛda baribΛΓΛ ādjia cacuade jλ panΛ awa ededida panΛda. ¹⁰ Maλ awara jarasia:

–Bārā baridua purude jūĕbΛdade abaΛ dede bađe wānibΛΓΛ maλ dede pananadua aba purudeba ĕdrΛbΛdadāa. ¹¹ AbaΛ puruba bārāda bia edaĕbΛΓΛ, ādjia bārā bedeada ũrĭ quĭrĭānaĕbΛΓΛ, mamaλba ĕdrΛdadua. ĒdrΛbΛdade egoro pora bārā jĭrū jāne bΛra jārāpetadua. Maλba cawabiya ādjia Ācōrĕ igara panΛ carea idjia cawa oida.–*

¹² Ara maλda Jesu ume nĭbabadarāra wāsidaa. WābΛdaza ĕberārāa jarabadjidaa ādji cadjiruara igaradapeđa Ācōrĕmaa zedamārĕā. ¹³ Maλ awara jaira zocārā ĕberārā cacuadebemada āyā jarecuasidaa idjaba zocārā cacua biĕ beara olivo dragaba pΛrΛbΛdade biabibadjidaa.†

Herodeba Jesudebema ũrĭna

Mateo 14:1-12; Luca 9:7-9

¹⁴ Herodeda Galilea druadebema boro basía.† Maλ Herodeba Jesura trĭ bΛga bΛda ũrĭsia. ΛCΛΓΛba Jesudebemada nāwā jarabadjidaa:

–Borocuebari Juaλda λrĕbasia. Maλ bĕrā jūma ne ununacara poya o bΛa.–§

¹⁵ Dewararāba jarasidaa Jesura Ācōrēneba bedeabari Elíada. Dewararāba jarasidaa:

–Idjira Ācōrēneba bedeabaria dadji drōāenabema ewaride beđa quĭrĭca.–

¹⁶ BaribΛΓΛ Herodeba māwā ũrĭpeda jarasia:

–MaλgΛra Juaλa. Māa idjira oĕá tΛ beabisia baribΛΓΛ beudada λrĕbasia.–

¹⁷⁻¹⁸ Herodeba Juaλ beabidara nāwā basia: Herodeba ara idji djaba Pelipe quimada edasia. Maλ wĕrāra Herodía abadjidaa. Herodeba idji āyōrĕra edada bĕrā Juaλba jarabadjia: “BΛ djaba quimada erobacara bΛa.”* Maλ carea Herodeba Juaλra jidabipeđa preso bΛbada dede

* **6:11** Griego bedeade λCΛΓΛ cartade naλ sida bΛ bΛa: “Wārā arada māa jaraya: Ācōrĕba cawa oi ewaride Sodoma, Gomorra puru cāyābara maλ purura wetara cawa oya.” Genesi 18:16deba aba 19:29daa. † **6:13** Jesu ume nĭbabadarāba cacua biĕ beara olivo dragaba pΛrΛdaĕ basía biabidi carea. ĀtebΛΓΛ māwā pΛrΛbΛdade cawabisidaa Ācōrĕba ĕberārā biabi bađa (Santiago 5:14-15). Edaude olivo dragaba pΛrΛdaĕne cacua biĕ beara biabisidaa (Hecho 3:1-10; 5:12-16; 9:32-35; 19:11-12). ‡ **6:14** Herode. Maλ Herodera Antipa trĭ jarabadjidaa. Ācōrĕ Bedeade odja bΛa Mateo 14:1-10de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de bida. Idji zezara “Herode dji Droma” abadjidaa (Mateo 2:1-23). § **6:14** Griego bedeade λCΛΓΛ cartade bΛ bΛa HerodebΛΓΛ māwā jarasida. * **6:17-18** Levitico 18:16.

carenaba jλ ðasia.

¹⁹ Maλ awara Herodíaba Juaλra quírāma ðasia. Idjira beabi quírīā ðasia māwāmīna poya oē ðasia. ²⁰ Dji boro Herodeba Juaλra waya ðasia idjaba cawa ðasia Juaλra ēberā jipa ðada, Ācōrē itea ðada. Maλ carea Juaλra idu biē obica basía. Herodeba Juaλ bedeara bia ūrībadjia baribλrλ cawa crīchaē ðesia.

²¹ Ewari aba Herodíaba cawasia sāwā Juaλra beabida. Nāwā ðasia: dji boro Herode toda ewari jūēsīde ne cobada waiðada obisia. Idjiare ðea dji dromarāda, dji djōbada bororāda, Galilea druadebema dji droma ðea sida trλbicuasía idji ume ne codamārēā. ²² Māwā ne co duanane Herodía cauda eða zepeda jūmarā quírāpita bairasia. Maλba Herodera, idji ume ne co duanλ sida bio ðasrīdasīdaa. Herodeba maλ awērā jarasia:

–Bλdjia quírīābλrλda mλa iwīdidua. Ara maλda mλa bλa diaya.–

²³ Idjia wārāneba jarasia:

–Bλa mλa iwīðibλrλda mλa jūma diaya. Mλa poya eroðλ sida ēsidra diaya.–

²⁴ Maλne Herodía caura dajadaa wāpeda idji papaa nāwā iwīdisia:

–Mλa ¿cārēda iwīdi?–

Maλne dji papaba panusia:

–Borocuebari Juaλ boroda iwīdidua.–

²⁵ Dji caura Herodema isabe jēda wāpeda nāwā jarasia:

–Mλa quírīā ðλa ara nawena bλa Borocuebari Juaλ boroda mλa epedecode diaida.–

²⁶ Māwā iwīdisīde Herodera bio sopuasía. Baribλrλ idji ume ne co duanλ quírāpita wārāneba jaraða bēra awērāba iwīðīda quírāca o quírīāsía. ²⁷ Ara maλda Herodeba zarrada wābisía Juaλ borora enemārēā.

²⁸ Maλ zarrara preso ðλbadamaa wāpeda Juaλra oðā tλsía. Idji borora epedecode enepeda Herodía caua diasía. Maλbe dji cauba dji papaa diasía.

²⁹ Juaλ ume nībapedadaba maλ ūrīsīdade Juaλ cacuara jλrλde wānapeda tλbarīde edesīdaa.

Jesuba mīl juesuma auðu ne cobigaða

Mateo 14:13-21; Luca 9:10-17; Juaλ 6:1-4

³⁰ Māwānacarea Jesuba diabuedarāra idji ume ābaa dji jλresīdaa. Ādjia opedadara, jaradiapedada sida Jesua jūma nēbλrλ panasīdaa. ³¹ Māwā panane ēberārāra zocārā zesesisīdaa. Ādjirā careba panaba poya ne codaē basía. Maλ bēra Jesuba jarasia:

–Wānadrλ ēberā neēmaa λnāūni carea.–

³² Ara maλda āduba jābade wāsīdaa ēberā neēmaa. ³³ Baribλrλ zocārāba ādji wābdara unusīdaa. Maλne cawasīdaa cairāda māwā wānada. Maλ bēra puruzabemarāda ādji wābdamaa jīrūba wānapeda ādji na jūēsīdaa.

³⁴ Jesura jābadeba drua badobλrλde maλ ēberārā zocārā duanλda unusía. Oveja dji wagabari neē quēdea quírāca panλ bēra Jesuba ādjirāra mīā djuburi unusía. Maλ carea ādjirāa jaradia ðesia.

³⁵ Queubodode Jesu ume nībabadarāra idjīmaa zedapeda jarasīdaa:

–Nama ēberāra caita neēa. Maλ awara queubλrλa. ³⁶ Ēberārāa jaradua de beamaa wa puru beadaa codira nēdode wānamārēā. Ni cārē sida neē panλa.–†

† 6:36 Ni cārē sida neē panλa. Griego bedede λcλrλ cartade maλra neēa.

³⁷ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–BārābΛΓΛ ne cobidadua.–

Maļne ādjia jarasidaa:

–¿Cārēda daiba cobidi? ¿BΛa quīrīā bΛca daiba jūma naļ ēberārā itea paļ nēdode wānida? AbΛada berara poa aba trajaida bΛa maļ parata edai carea.–

³⁸ Maļne Jesuba iwīdisia:

–¿Dadjirāba paļda jūmasāwā eropanΛ? AcΛde wānadua.–

Ara maļda wāsidaa. AcΛdapeda ādjia jaraede zesidaa:

–Paļda juesumabe idjaba bēdada umébe eropanΛ.–

³⁹ Maļbe Jesuba jūmarāa jarasia pōājārā pāwārāne awara awara chūpanenamārēā. ⁴⁰ Ara maļda λcΛΓΛ cien, λcΛΓΛ cincuenta awara awara chūpanesidaa. ⁴¹ Jesuba paļ juesuma panΛra, bēda umé panΛ sida idji jΛwade edapeda bajānaa acΛpeda Ācōrēa bia jarasia. Maļbe paļra cōrācuapeda idji ume nībabadarāa diasia jedecadamārēā. Bēda umébema sida jedecadamārēā diasia. ⁴² Maļbe jūmarāda ne codapeda jāwūāsidaa. ⁴³ Paļ adubadara, bēda adubada sida jΛΓΛ pesidade doce jamara birasidaa. ⁴⁴ Mama ne copedadara dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaa.

Jesu do λrλ nībada

Mateo 14:22-27; Juaļ 6:16-21

⁴⁵ Māwānacarea Jesuba idji ume nībabadarāra jābade badobisia idji na quīrārā chānapeda Betsaidā purudaa wānamārēā. Maļne idjira bēsia ēberārā diguidaa wābigai carea. ⁴⁶ Jūmarāda wābigapeda eyadaa Ācōrēa iwīdide wāsia. ⁴⁷ Queuside Jesu ume nībabadarāra jābade do quēsīdra panasidaa. Maļne Jesura drua iduba bēsia. ⁴⁸ Idjia unusia ādjira dowiba poya wānaē panΛda nāūrāda ādji nocoareba puá nūmΛ bērā. Āsabodode Jesura do λrλ nīda ādjirā caita wāyā wābΛrΛ basía. ⁴⁹⁻⁵⁰ Maļne jūmarāba idjira do λrλ nīda unusīdaa. BaribΛrΛ bēwārāda māwā bΛda crīchāsīdaa. Maļ carea bio dauperadapeda ne wayaaba biasīdaa. Ara maļda Jesuba jarasia:

–¡Sozarra beadedua! Māda jāwā bΛa. ¡Ne wayarānadua!–

⁵¹ Jesu jābade badosīde nāūrāra cābasia. Maļ bērā bio ne wayasīdaa idjaba cawa crīchadaē panesīdaa. ⁵² Jesuba paļ maārī bΛdeba ēberārāra zocārā ne cobigadamīna ādjia wađibīda idjīdebemada cawadaē panasīdaa. Aβēda poya cawadaē basía.

Jesuba Genesare druade cacua biē bea biabīda

Mateo 14:34-36

⁵³ Chā wānada Genesare druade jūēnapeda doya wībarisīdaa. ⁵⁴ Jābadeba drua badosīdade mamabemarāba aβēda Jesura cawasīdaa. ⁵⁵ Maļ carea puruza pira wāsīdaa ādji cacua biē bēara Jesumaa ededamārēā. Ēberārāba Jesura sāma bΛda ūrīsīdara dji cacua biē bēara cΛdade araa edebadjīdaa. ⁵⁶ Idji wābΛrΛza ēberārāba cacua biē quēdeara ode bΛbadjīdaa. Puru zaquēde, puru beade, puru āi bīda māwā obadjīdaa. Maļne Jesua bēdea djuburiabadjīdaa idjia cacuaē jΛ bΛ ida tābīmārēā. Idji tābΛdara jūmaena biacuabadjīdaa.

7

JAWA SAGΛBADADEBEMA

Mateo 15:1-20

¹ Ewari aba pariseorāda, judiorā ley jaradiabadarā sida Jerusaleā purudeba Jesumaa zesidaa. ² Maļ ēberārāba unusidaa ḄCAGΛ Jesu ume nībabadarāda jAWA SAGΛDAĒ ne co panΛda. Drōāenabemaba jAWA SAGΛBADADEBEMA jaradiapedāda quīrāca odaē panΛ bērā ādjira biē jarasidaa.* (³ Pariseorāba, waabema judiorā bida jAWARA b̄arima zocārā SAGΛBADAĀ drōāenabemaba jaradiapedāda quīrāca.† Māwā SAGΛDAĒB̄ARΛ ne codacaa. ⁴ Idjaba ne nēdobuebadamaΛba diguidāa zedapeda drōāenabemaba jaradiapedāda quīrāca SAGΛDAĒB̄ARΛ, ne codacaa. Maļ awara ādji sāūda, zocoda, cuguruda, CΛDA sida quīrācuīta SAGΛBADAĀ.‡ Ne zocārā quīrācuīta obadaa drōāenabemaba jaradiapedāda ēpēni carea.) ⁵ Maļne pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā bida Jesua iwīdisidaa:

–BΛ ume nībabadarāba jAWA mititia ne cobadaa. ¿Cārē cārēā dadji drōāenabemaba jaradiapedāda odaē?–

⁶ Jesuba panusia:

–Bārā dji biaca bēarā, Ācōrēneba bedēabari Isaíaba bārānebemada nāwā arīde b̄ASIA:

Naļ puruba m̄ĀA bia bedēabaria, baribARΛ wārāda ādji sođeba m̄ĀMA crīchadacaa.

⁷ Ādji quīrīābe m̄ĀA bia bedēabadaa.

MĀ bedea cāyābara ēberā crīchadrΛ jaradiabadaa.§

⁸ Ara maļ quīrāca Ācōrēba obi bΛ bedeara bārāba amabadaa drōāenabemarāba jaradiapedāda ēpēni carea.–*

⁹ Maļ awara Jesuba jarasia:

–Ara bārāba obadađeba Ācōrēba obi bΛ bedeara igarabadaa. ¹⁰ Moiseba nāwā jarasia: “BΛ zezada, bΛ papa sida wayadua.”† Naļ sida jarasia: “Bariduaba idji zezada wa idji papada biē jaraibARΛ, maļgara beuida b̄ΛA.”‡ ¹¹⁻¹² BaribARΛ bārāba dji zeza wa dji papa careba amaaba ababe naļda jarabadaa: “Jūma m̄ĀA erob̄ARA Ācōrēa diada bērā m̄ĀA b̄ARA poya carebaēa.”§ ¹³ Māwā bārā drōā naēnabemaba jaradiapedāda ēpē panΛneba Ācōrē bedeara igarabadaa. Bārāba ne zocārā maļ quīrāca obadaa.–

¹⁴ Maļbe Jesuba ēberārā arima duanARA jūma trĀpeda nāwā jarasia:

–Jūmarāba mĀ bedeara ūrīnada cawadamārēā. ¹⁵ Dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia b̄LCAA. ĀtebARΛ sođeba ze b̄LBARΛ dadjira mititia b̄LBARIA. ¹⁶ Dji CΛWARΛ bara b̄ΛBA quīrācuīta ūrīdua.–*

* **7:2** Ādjira biē jarasidaa. Griego bedēade ḄCAGΛ cartade maļra neēa. † **7:3** Levitico 22:4-8de sacerdoterā cuiđida panΛnebemada b̄Ā b̄ΛA, baribARΛ Jesu ewariđe pariseorāba jarabadjidaa jūmarāba māwā odida panΛda. ‡ **7:4** CΛDA. Maļba jaraē b̄ΛA borobada ātebARΛ ādji ne codi carea chūmebadada. Griego bedēade ḄCAGΛ cartade maļra neēa. § **7:7** Isaía 29:13. * **7:8** Griego bedēade ḄCAGΛ cartade idjaba nāwā b̄Ā b̄ΛA: “Bārāba zocoda, sāū sida quīrācuīta SAGΛBADAĀ. Bārāba ne zocārā maļ quīrāca obadaa.” † **7:10** Exodo 20:12. ‡ **7:10** Exodo 21:17. § **7:11-12** MĀA erob̄ARA Ācōrēa diada. Griego bedēade b̄Ā b̄ΛA: “Naļgara CorbaĀa.” * **7:16** Griego bedēade ḄCAGΛ cartade maļ versīculora neēa.

17 Maḷbe Jesuba ēberārā arima duanara amepeda diguidaa wāsia. Mama idji ume nībabadarāba dadji mititia ḅabariḅebemada iwidiḅidaa. 18-19 Maḷne Jesuba jarasia:

–ǰBārā biḅa wadi adua panaca? Ūrīnadia: dadjia cobadaba Ācōrē quīrāpita mititia ḅacaa, dadji soḅe eḅa wāé ḅa bērā. Āteḅara ḅiteda wāpeda dajadaa ēḅrḅaria.–

Māwā jara ḅaḅeba Jesuba cawabisia ne jūma coḅira bia ḅada. 20 Maḷbeḅara jarasia:

–Eḅaḅa ze ḅaḅa ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ḅabaria. 21-22 Crīcha cadjiruada, daunemaida, auḅua baida, mīā beaida, ne ḅraida, jūma eroḅa quīrīā baida, ne cadjirua o baida, djārā cūrūgaida, peraé oida, djārāba eroḅa carea bié baida, ēcarraare bié beḅeaida, djārā cāyābara biara ḅada crīchaida, idjaba crīcha neé ḅaca o bai sida ēberā soḅeba zebaria. 23 Jūma maḷ cadjirua eḅaḅa ze ḅaḅa ēberāra Ācōrē quīrāpita mititia ḅabaria.–

Jesuba wērācau biabida

Mateo 15:21-28

24 Jesura mamaḅa Tiro druadaa wāpeda aḅaḅ ēberā dede ḅesia.† Idji sāma ḅada ni aḅaḅa cawabi quīrīāé ḅasia. Māwāmīna cawasidaa. 25 Maḷ druade wērāda ḅasia. Idji caura jai bara ḅasia. Maḷ wērāba Jesuḅebema ūrīside idji ḅamaa wāpeda idji jīrū caita chīrāborode coḅesia. 26 Maḷne beḅeḅa djuburiasia Jesuba jaira idji cau cacuaḅebemada āyā jaretamārēā. Baribara wērāra judioé basia.‡ Siropenicia druadebema basia. 27 Maḷ carea Jesuba idjia jarasia:

–Warrarāda na idu ne cobida ḅa. Bié ḅa warrarāba co panada jāriḅa usaa diai carea.–

28 Maḷne wērāba panusia:

–ḅa jara ḅara wārāa, mḷ Boro, baribara warrarāba djico jurruzoabidada usaba mesa edre coḅaria.–

29 Maḷ ūrīpeda Jesuba jarasia:

–ḅa māwā bia panuna bērā necai diguidaa wādua. ḅa cau cacuaḅe ḅada jaira āyā wāsia.–

30 Wērā idji dede jūēside idji caura caḅade necai ḅada unusia. Dji jaira wārāda āyā wāsia.

Jesuba ēberā caḅara qui ḅa biabida

Mateo 15:29-31

31 Jesura Tiro druade ḅadada jēda wāsia. Sidoḷ druade jūēne wāpeda Decapoli druareba Galilea amene dromanaa wāsia. 32 Mama ēberārāba caḅara qui ḅada Jesumaa enesidaa. Maḷ ēberāra idjaba quīrāme cara ḅasia. Ādjirāba Jesua beḅeḅa djuburiasidaa idji jawa maḷ ēberā ḅrḅa ḅapeda biabimārēā. 33 Ara maḅda Jesuba caḅara qui ḅara jīga edesia. Maḷbe idji jawa jīwīnīra dji ēberā caḅara uriaza berajusia. Māwā opeḅa ara idji jawa quēḅaḅe idosia. Ēberā quīrāmene ibaba maārī wara edasia. 34 Maḷbe bajānaa aḅpeda ḅyāḅa drasoā ḅyāḅapeda arameo beḅeḅeḅe jarasia: “jEpata!” Maḷ beḅeḅeḅe jara ḅa “ogadrādua.” 35 Ara maḅda ēberā caḅara ogadrāpeda bia ūrī ḅesia. Idji quīrāmera biada bērā bia beḅeḅeḅe ḅesia.

† 7:24 Tiro. Griego beḅeḅeḅe ḅara cartade maḷ awara “idjaba Sidoḷ” ḅa ḅa. ‡ 7:26 Judioé. Griego beḅeḅeḅe ḅa ḅa “griego.”

³⁶ Jesuba ādjirāa jarasia mañnebemada ni abāa jararānamārēā. Māwāmīna wetara nēbābadjidāa. ³⁷ Dji arima panāba bio cawa crīchadaē panesidāa. Nāwā jarasidāa:

–Jesuba ne jūmada bia o bāa. Cāwāra qui beara ūrībībaria, quīrāme cara beara bedeabībaria.–

8

Jesuba mil quīmārē ēberārā ne cobida

Mateo 15:32-39

¹ Mañ ewaride wayacusa ēberārā Jesuma zocārā powuasidāa. Ādjirāba codira neē panasidāa. Mañ bērā Jesuba idji ume nībabadarā trāpeda jarasia:

² –Mā nañ ēberārā mīā djoburi unu bāa. Mā ume duanāda ewari ūbea babāra. Ādjia codi carea eropananara jōsia. ³ Mā ādjirāa ne codaē diguidāa wābigaibāra, ota cacua norrabaridā. Cāra wārāda tamāba ze panā.–

⁴ Idji ume nībabadarāba iwidisidāa:

–Nama ēberā neēma ūsāma jāñ ēberārā itea codira edadi?–

⁵ Mañne Jesuba iwidisia:

–Ūbārāba pañda jūmasāwā eropanā?–

Ādjia panusidāa:

–Sietebe.–

⁶ Mañbe Jesuba ēberārā jūma egode chūmebicuasīa. Mañ siete pañra idji jāwade edapeda Ācōrēa bia bāada asia. Mañbe pañra cōrācuapeda idji ume nībabadarā diasia jedecadamārēā. Ara mañda jedecasidāa. ⁷ Idjāba beda zaqueda zocārāēbe eropanasidāa. Jesuba mañ carea Ācōrēa bia jarapeda ēberārā jedecabisia. ⁸ Ara mañda jūmarāba codapeda jāwūacuasidāa. Dji adubada jāra pesidade siete jamara birasidāa. ⁹ Mama ne copedadara mil quīmārē duanasidaca bāa. Māwānacarea Jesuba ēberārā wābigasia. ¹⁰ Mañne idjira, idji ume nībabadarā sida jābade badodapeda Dalmanuta druadaa wāsīdaa.

Pariseorāba Jesua ne ununaca obi panana

Mateo 16:1-4; Luca 12:54-56

¹¹ Mañ ewaride pariseorāda zedapeda Jesu ume ijara panasidāa. Ādjia cawa quīrā panasidāa idjira wārāda bajāneba ze bā cawaya. Mañ bērā ādjia Jesua iwidisidāa ne ununacada omārēā. ¹² Ādjia māwā mīā sē panā bērā Jesura lyaāba drasoā lyaābapeda jarasia:

–Idībema ēberārāba ūcārē cārēā ne ununacada unu quīrā panā? Wārā arada mā jaraya: māra Ācōrēneba ze bāda cawadamārēā mā ne ununacada oēa.–

¹³ Māwā jarapeda pariseorāra amesia. Jesura idji ume nībabadarā sida jābade badosidāa wayacusa amene droma quīrārā chāni carea.

Pariseorā harina ēsābībari

Mateo 16:5-12

¹⁴ Mañ chā wābādade Jesu ume nībabadarāba cawasidāa pañda quīrādoasidāa. Jābade pañda ababe eropanasidāa. ¹⁵ Mañne Jesuba jarasia:

–Pariseorā harina ēsābībarida, Herodede sida quīrācuitadada.–

¹⁶ Jesu ume nībabadarā aduba nāwā bedeasidāa:

–Idjia māwā jarasia dadjirāba pañda enepedadaē bērā.–

¹⁷ Jesuba cawa basia cārēnebemada bedea panΛda. Mañ carea jarasia:
 –¿Cārē cārēã paλra neēana a panΛ? ¿Mļa odara bārāba unusidamīna
 cawadaē basica? ¿Abeda poya cawadaēca? ¿Adua panΛca mλra caida?
¹⁸ ¿Bārāra dau bara beamīna ununacaca? ¿CAWΛΓΛ bara beamīna
 ūrīnacaca? Mļa odara ¿quīrādoasidaca? ¹⁹ Mļa pañ juesumaneba ēberārā
 mil juesuma ne cobigadacarea bārāba dji adubada jΛΓΛ pesidade ¿jamara
 jūmasāwā birasida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Doce.–

²⁰ Jesuba jarasia:

–Idjaba mļa siete paλba ēberārā mil quīmārē ne cobigadacarea bārāba
 dji adubada jΛΓΛ pesidade ¿jamara jūmasāwā birasida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Siete.–

²¹ Mañbe Jesuba ādjirāa iwīdisia:

–¿Sāwāērā bārāba wadibida cawadaē?–

Jesuba ēberā dauberrea bΛ biabida

²² Betsaidá purude jūesidade ĀCΛΓΛba ēberā dauberrea bΛda Jesuma
 enenapeda bedea djuburiasidaa biabimārēã. ²³ Jesuba mañ dauberrea
 bΛra jΛwade jidapeda puru āyā edesia. Mañbe dji ēberā dauē idosia. Idji
 jΛwara λΓΛ bΛpeda iwīdisia unubΛΓΛ cawaya. ²⁴ Mañne ēberāba acΛpeda
 jarasia:

–Mļa ēberārāda unu bΛa baribΛΓΛ bacuru quīrāca nīnada unu bΛa.–

²⁵ Jesuba wayacusa idji jΛwara ēberā dau λΓΛ bΛsia. Mañne ēberāba bio
 unu besia idji daura biaða bērā. TΛmΛ ne jūmada ēsã unu besia. ²⁶ Jesuba
 idjía nāwā jarasia:

–Diguida wābΛΓΛde purude eda wārādua. Mļa odara ni abΛaΛ
 jararādua.–*

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-20; Luca 9:18-21

²⁷ Māwānacarea Jesura idji ume nībabadarā sida Cesarea-Pilipo druade
 puru zaque beaza pΛΓΓΛde wāsidaa. Ode nīnane Jesuba idji ume
 nībabadarāa iwīdisia:

–Ēberārāba mλra ¿caida crīcha panΛ?–

²⁸ Ādjirāba panusidaa:

–ΛCΛΓΛba jara panΛa bΛra Borocuebari Juaλda. Dewararāba jara panΛa
 bΛra Elíada. Dewararāba jara panΛa bΛra Ācōrēneba bedebarida.–

²⁹ Mañne Jesuba iwīdisia:

–BaribΛΓΛ bārāba mλra ¿caida crīcha panΛ?–

Pedroba panusia:

–BΛra Ācōrēba ēdΛΛ edabari diai jaradaa.–†

³⁰ Jesuba ādjirāa bio jara bΛsia maλgΛra ni abΛaΛ jararānamārēã.

Jesuba idji beadidebema jarada

Mateo 16:21-28; Luca 9:22-27

* **8:26** Mļa odara ni abΛaΛ jararādua. Griego bedeaĉe ĀCΛΓΛ cartade maλra neēa. † **8:29**
 Ācōrēba ēdΛΛ edabari diai jaradada. Maλra griego bedeaĉe “Crito” bΛ bΛa. Critora trĕã. Jara
 bΛa “Ācōrēba ēdΛΛ edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bΛdada.” Arameo bedeaĉe
 jarabadaa “Mesías.”

³¹ Mama Λ ba λ taa Jesuba idji ume n**ib**abadar**a**a jarabadjia idjira bia m**ig**aida b**a**da. N**aw**a jarasia:

–Purudebema boror**a**ba, sacerdote boror**a**ba, judior**a** ley jaradiabada bida m**\lambda**, Na**\lambda** Djara Edadada igaradapeda beabid**ia**. Barib Δ Γ Δ m**\lambda**ra ewari $\dot{u}$ beade λ r**e**baya.–

³² Jesuba ma**\lambda** Γ Δ a ebuda jarasia. Ma**\lambda** carea Pedroba idjira j**ig**abe edepeda qu**e** $\dot{a}$ b**\lambda** qu**ir** $\acute{a}$ ca m**aw**a bedear**a**duada asia. ³³ Barib Δ Γ Δ Jesuba j**e**da idji ume n**ib**abadar**a**maa ac**\Lambda**b Δ Γ Δ e Pedrora n**aw**a qu**e** $\dot{a}$ sia:

–Satana, m**\lambda** caitabemada $\dot{a}$ y**a** w**ad**ua. B**\Lambda**a $\ddot{A}$ c**o**r**e** qu**ir** $\acute{a}$ ca cr**ic**ha**e** b**\Lambda**a. $\ddot{A}$ teb Δ Γ Δ $\acute{e}$ ber**a** qu**ir** $\acute{a}$ ca cr**ic**ha b**\Lambda**a.–

³⁴ Jesuba idji ume n**ib**abadar**a**ra, dewarar**a** sida tr**\lambda**peda jarasia:

–Ab**\Lambda**ba m**\lambda**da $\acute{e}$ p**e** qu**ir** $\acute{a}$ b**\Lambda**b Δ Γ Δ , idjia o qu**ir** $\acute{a}$ b**\Lambda**ra igarapeda bia m**ig**ai carea b**a**ida b**\Lambda**a. $\ddagger$ Ma**\lambda**be m**\lambda**ra $\acute{e}$ p**e**ida b**\Lambda**a. ³⁵ Ab**\Lambda**ba na**\lambda** $\acute{e}$ j**u** $\ddot{a}$ ne bia b**a**ida j**\Delta** Γ Δ baib Δ Γ Δ , j**ir** $\ddot{u}$ are bia ba**e**a. Barib Δ Γ Δ ab**\Lambda**da m**\lambda** carea beuib Δ Γ Δ wa bedea bia m**\lambda**nebema jara b**\Lambda** carea beuib Δ Γ Δ , $\ddot{A}$ c**o**r**e** ume ewariza zocai bay**a**. ³⁶ $\acute{E}$ ber**a**da na**\lambda** $\acute{e}$ j**u** $\ddot{a}$ ne ne j**u**ma erob**\Lambda**de beuib Δ Γ Δ , ζ idjia erob**\Lambda**ba carebaica? ³⁷ Beu amaaba idjia erob**\Lambda**debemada ζ j**u**mas**aw**a poya diai? ³⁸ Ab**\Lambda**ba na**\lambda** $\acute{e}$ j**u** $\ddot{a}$ ne cadjirua o b**e**a t**ae**na m**\lambda**ra, m**\lambda** bedea sida adua b**\Lambda**ada aib Δ Γ Δ , m**\lambda**, Na**\lambda** Djara Edada **\Lambda**b**\Lambda**a bara zeb Δ Γ Δ e ma**\lambda** $\acute{e}$ ber**a**ra adua b**\Lambda**ada aya. Ma**\lambda** ewaride m**\lambda** Zeza $\ddot{A}$ c**o**r**e** **\Lambda**b**\Lambda**a bara idjaba idji baj**ane**bema nezocar**a** **\Lambda**b**\Lambda**a bara zey**a**.–

9

¹ Idjaba Jesuba jarasia:

–M**\lambda**a w**ar**ada jaraya: λ c Δ Γ Δ nama pan**\Delta** beu**di** na**e**na ebuda ununia $\ddot{A}$ c**o**r**e**ba m**\lambda**, j**u**mar**a** Boro b**\Lambda**da**ra** **\Lambda**b**\Lambda**a bara zeb Δ Γ Δ da.– *

*Jesu qu**ir** $\acute{a}$ awara n**u**mena*

Mateo 17:1-13; Luca 9:28-36

² Sei ewari ba**ad**acarea Jesuba Pedroda, Santiagoda, Jua**\lambda** sida $\acute{a}$ du**a** eya λ t**\Lambda** b**\Lambda**maa edesia. Mama $\acute{a}$ dji qu**ir** $\acute{a}$ pita Jesura qu**ir** $\acute{a}$ awara n**u**mesia. ³ Idjia cacua**de** j**\lambda** b**\Lambda**ra bio totroa b**e**sia. Na**\lambda** $\acute{e}$ j**u** $\ddot{a}$ nebemaba t**at**ob**la**da sida ma**\lambda** qu**ir** $\acute{a}$ ca poya totroa o**da** $\acute{e}$ a. ⁴ Ma**\lambda**ne $\acute{a}$ djia un**usi**daa El**i**ada, Moise sida Jesu ume bedea pan**\Delta**da. ⁵ Ma**\lambda** carea Pedroba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bia b**\Lambda**a daira nama pan**\Delta**da. Da**ib**a de zaqueda $\dot{u}$ b**e**a o**di**a; ab**a** b**\Lambda** itea, ab**a** Moise itea, idjaba ab**a** El**i**a itea.–

⁶ Pedrora m**aw**a bedeasia ni c**ar** $\acute{e}$ sida cawa**e** b**e**r**a**. $\ddot{A}$ djira w**ar**ada dauperasid**aa**. ⁷ M**aw**a b**\Lambda**de j**r** $\ddot{r}$ $\ddot{a}$ r**a**da $\acute{a}$ dji λ r**\lambda** zesia. Ma**\lambda** j**r** $\ddot{r}$ $\ddot{a}$ reb**a** na**\lambda** bedeada j**ig**ua $\ddot{u}$ r**i**s**id**aa:

–Na**\lambda** Γ Δ a m**\lambda** Warraa. Idjira m**\lambda**a bio qu**ir** $\acute{a}$ b**\Lambda**a. Idjia jara b**\Lambda**ra $\ddot{u}$ r**i**nadua.–

⁸ Wayacusa ac**\Lambda**b**\Delta**da**de** waabemar**ada** ununa**e** bas**ia**. Ab**abe** Jesud**\Delta** $\acute{a}$ djir**a** ume bas**ia**.

⁹ Ma**\lambda**be eyadeba ed**aa** zeb**ada**de Jesuba $\acute{a}$ dj**ia** bio jara b**\Lambda**sia eyade un**pe**dad**ara** ni ab**\Lambda**a jarar**an** $\acute{a}$ m**ar** $\acute{e}$ $\acute{a}$ ab**a** Na**\lambda** Djara Edada λ r**e**b**ab** Δ Γ Δ da.

$\ddagger$ **8:34** Bia m**ig**ai carea b**a**ida b**\Lambda**a. Griego bedeade n**aw**a b**\lambda** b**\Lambda**a: “Idji crua atau edeida b**\Lambda**a.”

* **9:1** Ununia $\ddot{A}$ c**o**r**e**ba m**\lambda**, j**u**mar**a** Boro b**\Lambda**da**ra** **\Lambda**b**\Lambda**a bara zeb Δ Γ Δ da. Ebuda b**e** λ $\acute{e}$ a c**ar** $\acute{e}$ da ununida. λ c Δ Γ Δ maar**a** jara b**\Lambda**a Jesu qu**ir** $\acute{a}$ awara n**u**meinebemada ununida. Dewarar**aa**ra**a** jara b**\Lambda**a Jesu λ r**e**b**a**idebemada, idji baj**ana** w**ai**nebemada, wa $\ddot{A}$ c**o**r**e** jaure zeidebemada ununida.

10 Maḷḷara ara ādji crīchade eropanesidaa. Ādjiduba maḷ ḷrēbaidebemada iwīdidruabadjidaa. 11 Maḷbe Jesua iwīdisidaa:

–Māwāra judiorā ley jaradiabadarāba ḷcārē cārēā jarabada Elíada naārā zeida ḷada?–

12 Jesuba panusia:

–Wārāda Elíara naārā zeida ḷaa ne jūmada bia ḷai carea.† Baribḷḷa ḷcārē cārēā Ācōrē Bedeade ḷḷ ḷḷ Naḷ Djara Edadara bia mīgaida ḷada idjaba ēberārāba igaradida? 13 Mḷa bārāa jaraya: Elíara wārāda zesia.‡ Māwāmīna Ācōrē Bedeade ḷḷ ḷḷ quīrāca ēberārāba o quīrīā pananara idji ume osidaa.§

Jesuba warra jai bara ḷḷ biabida

Mateo 17:14-21; Luca 9:37-43

14 Jesura, Pedrora, Santiagora, Juaḷ sida waabema Jesu ume nībabadarā duanḷmaa zesidaa. Maḷne unusidaa zocārē ēberārāda ādjirāma powua nūmḷada. ḷcḷḷ judiorā ley jaradiabadarāda ādjirā ume caicaya duanasidaa. 15 Jesu unusidaade jūmarāba bio cawa crīchadaē basía. Ara maḷda idjima pira wānapeda audiabarisidaa. 16 Jesuba ādjirāa iwīdisia:

–ḷCārē cārēā caicaya duanḷ?–

17 Maḷ powua nūmḷneba abaḷba panusia:

–Jaradiabari, mḷ warrada enesia ḷaa biabimārēā. Idjira jai bara ḷaa. Maḷ jaiba idjira quīrāme cara erobḷaa. 18 Jaiba jidabḷḷade bæbibaria, yedaa cōpepeabibaria, quida cḷḷḷabibaria, idjaba cacua ḷḷaa tabḷbaria. Mḷa ḷḷ ume nībabadarāa jarasia jāḷ jaira āyā jaretadamārēā. Māwāmīna poyadaē basía.–

19 Jesuba jarasia:

–jBārāba Ācōrēra ĩjānacaal ĩjānamārēā ḷaba sālbe mḷa droai? Warrara namaa enenadua.–

20 Ara maḷda warrara Jesumaa edesidaa. Dji jaiba Jesu unubḷḷade warrara wawabisia. Warrara egode bæpeda ḷḷabari tabesia, idjaba itedaa cōpepea tabesia. 21 Jesuba dji zezaa iwīdisia:

–ḷDārābḷḷca jāwā ḷara?–

Dji zezaba panusia:

–Caibe edaḷba jāwā ḷaa. 22 Jaiba idjira bea quīrīā ḷaa. ḷarima zocārēā idjira tḷḷade bæbibaria idjaba edaude doeda bæbibaria. Daira quīrā djuburiadua. Poya carebaibḷḷa, carebadua.–

23 Maḷne Jesuba jarasia:

–ḷaa ḷsāwā mḷa poya carebaibḷḷa a ḷḷ? ḷaa ĩjāida ḷaa mḷa poya carebaida. Māwā ĩjābḷḷ itea Ācōrēba ne jūmada oida ḷaa.–

24 Ara maḷda dji zezaba jīgua jarasia:

–Mḷa ĩjā ḷaa baribḷḷa carebadua biara ĩjāi carea.–

25 Jesuba ēberārāda araa powuabḷḷada ununa bērā dji jaira nāwā quēāsia:

–Quīrāme carabibari jai, cḷwḷḷa quibibari jai, mḷa bḷa jaraya: naḷ warra cacuaдебemada āyā wādua. Waa idji cacuađe eda zerādua.–

26 Ara maḷda dji jaira biapeda wayacusa warrara biara wawabisia. Maḷbe idji cacuaдебemada ēdrḷasia baribḷḷa warrara abeda beuda quīrāca tabesia. Maḷ bērā dji arima duanḷba jara duanesidaa:

–jAy, jāḷ warrara jaidabarisia!–

† 9:12 Malaquia 3:1; 4:5-6. ‡ 9:13 Mateo 11:14; 17:11-12; Luca 1:16-17. § 9:13 Marco 6:14-29.

27 BaribΛΓΛ Jesuba warra jΛwade jidapeda piradrΛbisia. Mañne war-rara λta nūmesia. 28 Jesura diguida wānacarea idji ume nībabadarāba āduba iwidišidaa:

–¿Sāwāērā dairāba jāñ jaira poya āyā jΛretadaē basi?–

29 Jesuba panusia:

–Jai naλca bea āyā jΛretadi carea Ācōrēa iwidišida panΛa idjaba ne codaca ewarida odida panΛa.–*

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 17:22-23; Luca 9:44-45

30-31 MamaΛba Galilea druede pΛΓΓΛΛ wāšidaa. Jesuba idji ume nībabadarāa jaradia bΛ bērā sāma panΛda ni abaΛa cawabi quīrīāē basia. Mañne ādjirāa jarasia:

–Mλ, Naλ Djara Edadara abaΛba ēberārāa jidabiya. Ādjirāba mλra beadia, baribΛΓΛ ewari ūbeade mλra λrēbaya.–

32 Māwā jaradara idji ume nībabadarāba poya cawadaē basia. Idjia iwidišida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara ba?

Mateo 10:42; 18:1-9; Luca 9:46-50; 17:1-2

33 Mañbe Capernaūλ puruđaa jēda zesidaa. Diguida panenacarea Jesuba iwidišia:

–¿Cārē cārēā ode caicaya zesida?–

34 Ādjirāra chupea panesidaa wārāda caicaya zepedada bērā. Ādjirāra ijara panasidaa caida dji dromaara bai cawaya. 35 Mañbe Jesura chūmepeda idjia edada doce panΛra caitaara trλpeda jarasia:

–AbaΛda dji dromaara ba quīrīā bΛbΛΓΛ, jūmarā cāyābara edaara baida bΛa. Waabemarā nezocada baida bΛa.–

36 Mañ carea warra zaqueda edapeda ādjirā ēsi nūmasia. Mañbe idji jΛwade bara edapeda jarasia:

37 –AbaΛba mλ ĩjā bΛdeba warrarāda bia edaibΛΓΛ, mλda bia edabΛΓΛΛ. Mλ bia edabΛΓΛba ababe mλda edabΛΓΛēa, ātebΛΓΛ mλ Diabueda sida bia edabΛΓΛΛ.–

38 Mañne Juaλba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, daiba unusidaa ēberāba bΛ trλneba jaida āyā jΛrecua bΛda. BaribΛΓΛ idjira dadjirā ume nīē bērā daiba jarasidaa waa māwā orāmārēā.–

39 Mañne Jesuba jarasia:

–Māwā orānadua. Mλ trλneba ne ununaca o bΛba mλnebemada poya biē bedeaēa. 40 Dadjirā ume dji quīrūéra dadjirāare bΛa. 41 Wārā arada mλa jaraya: bārāra mλre bērā bariduaba bārāa baidoda dawai bΛΓΛ, Ācōrēba wārāda mañ ēberāa nebiada diaya.

42 Bariduaba mλ ĩjā bea dji dromaē quedeada cadjiruade baebibΛΓΛ, Ācōrēba mañ ēberāra bio cawa oya. Mañ cawa oira bio zarea bai bērā, biara bΛa mañ ēberā ochirude yuda jλnapeda pusade batabuedida. 43-44 BΛ jΛwaba bΛa cadjiruada obibΛΓΛ, mañ cadjirua o amaaba bΛá tutadua. BΛa jΛwa ababe erobaimīna ewariza Ācōrē ume baya. Mañda biara bΛa jΛwa umé erobΛda tΛbΛ urua quicamaa wāi cāyābara.† 45-46 Ara

* 9:29 Idjaba ne codaca ewarida odida panΛa. Griego bedeaēe λcΛΓΛ cartade māra neēa.

† 9:43-44 Griego bedeaēe λcΛΓΛ cartade idjaba nāwā bΛ bΛa: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradrΛ nūma sida quicaa.”

maḷ quĩrãca bḷ jĩrũba bḷa cadjiruada obibḷḷḷ, maḷ cadjirua o amaaba bḷá tutadua. Bḷa jĩrũ ababe erobaimĩna ewariza Ācõrẽ ume baya. Maḷda biara bḷa Ācõrẽba bḷara jĩrũ umé erobḷada tḷbḷ urua quicamaa batabuei cãyãbara.† 47 Idjaba bḷ dauba bḷa cadjiruada obibḷḷḷ, maḷ cadjirua o amaaba eũtadua. Bḷa dau ababe erobaimĩna ewariza Ācõrẽ ume baya. Maḷda biara bḷa Ācõrẽba bḷara dau umé erobḷada tḷbḷ urua quicamaa batabuei cãyãbara. 48 Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradḷ nũma sida quicaa.§

49 Dadjirãra bia mĩga panḷneba Ācõrẽ itea bia beadia.* 50 Tãda bia bḷa baribḷḷḷ cḷyada jõibḷḷḷ çsãwã wayacusa cḷya bei? Maḷ bẽrã Ācõrẽ itea bia beadadua.† Idjaba ãbaa necai beadadua.–

10

Jesuba mĩã amaira biẽ bḷada ada

Mateo 19:1-12; Luca 16:18

1 Maḷbe Jesura Capernauḷ purudeba Judea druadaa wãsia Jordaḷ do quĩrãare. Ēberãrã zocãrã wayacusa idjimaa zesetidãde idjia obari quĩrãca ãdjirãa jaradia besia. 2 Mãwã bḷde ḷcḷḷḷ pariseorãda zesidãa. Idji biẽ bedeabidi carea nãwã iwidiidãa:

–çUmaquĩrãba dji quimada amaĩda bia bḷca?–

3 Jesuba panusia:

–çMoiseba cãrẽda bḷasi?–

4 Pariseorãba panusidãa:

–Moiseba iduaribisia. Idjia jarasia abaḷba idji wẽrãa carta mĩã amainebemada diaibḷḷḷ amaĩda bḷda.–*

5 Maḷne Jesuba jarasia:

–Moiseba maḷ bedeara bḷasia bãrãra cḷwḷḷḷ zarea bea bẽrã. 6 Baribḷḷḷ naḷ eñũã oside Ācõrẽba umaquĩrãda, wẽrã sida osia.† 7 Maḷ carea umaquĩrãba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ãbaa bebaria. 8 Mãwã cacua aba bḷ quĩrãca panḷa.† Ādjira umé panḷẽa, ãtebḷḷḷ aba bḷ quĩrãca panḷa. 9 Maḷ bẽrã Ācõrẽba ãbaa bḷdara dji amanacara panḷa.–

10 Waya diguidãa wãpedadacarea Jesu ume nĩbabadarãba idjia abari quĩrãca iwidiidãa. 11 Maḷne Jesuba panusia:

–Baridua umaquĩrãba idji quimada amapeda dewara wẽrãda edaibḷḷḷ, maḷ umaquĩrãra daunema bḷa. 12 Idjaba wẽrãba idji quimada amapeda dewara umaquĩrãda edaibḷḷḷ, maḷ wẽrãra daunema bḷa.–

Jesuba warra zaquerã bia jara bḷda

Mateo 19:13-15; Luca 18:15-17

13 Maḷne eberãrãba warra zaquerãda Jesuma enesidãa idji jḷwada ḷrḷ bḷpeda bia jara bḷmãrẽã. Baribḷḷḷ Jesu ume nĩbabadarãba dji warrarã enebḷdara quẽãsidãa. 14 Ādjia mãwã obḷdara Jesuba bio biẽ ununa bẽrã nãwã jarasia:

† 9:45-46 Griego bedeade ḷcḷḷḷ cartade idjaba nãwã bḷ bḷa: “Mama qui beudacada baraa, idjaba dji eradḷ nũma sida quicaa.” § 9:48 Isaia 66:24. * 9:49 Maḷ versículora abeda ebuda bḷẽa. Griego bedeade bḷ bḷa: “Jũmarãda tḷbḷ uruaba cḷya beadia.” † 9:50 Maḷ bẽrã Ācõrẽ itea beadadua. Maḷra griego bedeade ebuda bḷẽa. Nãwã bḷ bḷa: “Tãda ara bãdjide eda erobeadadua.”

* 10:4 Deuteronomio 24:1-4. † 10:6 Genesi 1:27; 5:2. † 10:8 Genesi 2:24.

–Idu warra zaquerãra m̄maa zebidada, Ācõrẽba pe erob̄adebemara ādjirã quĩrãca pan̄a bẽrã. ¹⁵ Wãrã arada m̄a jaraya: warra zaqueba idji zeza ĕpẽbari quĩrãca ab̄āba Ācõrẽda ĕpẽb̄ara, mā ĕberãra Ācõrẽba pe erob̄adebema baẽa.–

¹⁶ Mãwã jarapeda Jesuba warra zaquerãra j̄awade bara edapeda idji j̄awara ãrã b̄apeda bia jara b̄acuasìa.

Parata bara b̄a Jesu ume bedeada

Mateo 19:16-30; Luca 18:18-30

¹⁷ Jesu mamāba wãb̄ara ĕberãda idjimaa pira zesìa. Mā ĕberãra Jesu quĩrãpita chĩrãborode cobepeda iwidisia:

–Jaradiabari bia, Ācõrẽ ume ewariza zocai bai carea çm̄a cãrẽda oida b̄a?–

¹⁸ Jesuba panusia:

–çCãrẽ cãrẽã m̄ra dji biaada a b̄a? Ni ab̄ada dji biaẽa, ab̄abe Ācõrẽdra dji biaa. ¹⁹ B̄a cawa b̄a Ācõrẽba obi b̄a bedeara: mĩã bearãdua, daunemarãdua, ne dr̄arãdua, sewadeba djãrãra biẽ jararãdua, djãrã cũrũgarãdua, b̄a zezara, b̄a papa sida wayadua.–

²⁰ Māne ĕberãba jarasia:

–Jaradiabari, cũdra edāba m̄a jũma māgara ãjã o b̄a.–

²¹ Māne Jesuba ĕberãra quĩrãneba ac̄apeda jarasia:

–Wadi b̄a ne aba oida b̄a. B̄a erob̄ara jũma nẽdobuede wãpeda dji paratara ne neẽ quedeaa diadua. Mãwã nebiada bajãne erob̄aya. Mābe m̄a ume nĩbade zedua.–§

²² Dji ĕberãba mā ũrĩpeda sopua b̄esia bio bara b̄a bẽrã. Ara māda wãsia.

²³ Māne Jesuba p̄ara ga ac̄apeda idji ume nĩbabadarãa jarasia:

–Wãrãda bio zarea b̄a ĕberã ne bara b̄ba Ācõrẽra idji Boroda b̄a carea.–

²⁴ Idji ume nĩbabadarãba cawa crĩchadaẽ basìa. Ācõrẽba ne bara b̄eara bia pe erob̄ada crĩcha panasidaa. Mā carea Jesuba wayacusa jarasia:

–Djabarã, wãrãda bio zarea b̄a ĕberã ne bara b̄ba Ācõrẽra idji Boroda b̄a carea. ²⁵ Parata bara b̄ba Ācõrẽra idji Boroda b̄a cãyãbara cameyoda āguja uriade eda wãichaara b̄a.–

²⁶ Idji ume nĩbabadarãba wetara cawa crĩchadaẽ basìa. Māne ādūba iwididruasidaa:

–Mãwãra Ācõrẽba çcaidra ĕdra edai?–

²⁷ Jesuba ādjirã ac̄apeda jarasia:

–Ĕberãba mãwã poya ocaa barib̄ara Ācõrẽba poya oida b̄a. Ācõrẽmaarã ne jũmada oicha b̄a.–

²⁸ Māne Pedroba Jesua jarasia:

–B̄a ĕpẽni carea daiba ne jũmada amesidaa.–

²⁹⁻³⁰ Jesuba jarasia:

–Wãrã arada m̄a jaraya: m̄ carea idjaba bedea bia m̄nebema carea ab̄āba idji deda, djabarãda, djabawẽrãrãda, zezada, papada, quimada, warrarãda, ĕjũada ameib̄ara, idjia amena cãyãbara nā ewaride cien edaya: deda, djabarãda, djabawẽrãda, papada, warrarãda idjaba ĕjũã sida. Ĕberãrãba idjira biẽ odi carea ĕpẽnia barib̄ara jĩrũarebema ewaride

§ 10:21 Griego bedeade ḄCARA cartade idjaba nãwã b̄a b̄a: “Bara bia mĩgai carea b̄abara.”

Ācōrē ume ewariza zocai ɓaya. ³¹ Māwā dji jīrūarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jīrūarebemada beadia.–

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Luca 18:31-34

³² Jerusaleñnaa wāsidade Jesura nocoare nībasia. Mama wāɓɓa carea idjia doce edadarāba cawa crīchadaē panasidaa. Jūma idji caidū wāɓɓadarā sida ne waya panasidaa. Māwā duanane Jesuba wayacusa idjia edada doce panara jīgabe edesia. Maɓbe idji sāvāinebemada jarasia:

³³ –Ūrīnada, dadjirāra Jerusaleñnaa wāɓɓadaa. Jāma aɓaɓba mɓ, Naɓ Djara Edadara jidabiya sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawa oɗamārēā. Ādjirāba mɓra beuida ɓada jaradapeda judiorāēa diaɗia. ³⁴ Maɓgarāba mɓra ipida biē jaradapeda, idodapeda, udapeda beadia. Baribɓɓa ewari ūbeade mɓra ɓrēɓaya.–

Zebedeo warrarāba iwidipedada

Mateo 20:20-28

³⁵ Zebedeo warrarā Santiagoda, Juaɓ sida Jesumaa zedapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba quīrīā panla ɓa oida ara daiba iwidibɓda quīrāca.–

³⁶ Jesuba iwidisia:

–¿Cārēda quīrīā panl mɓa bārā itea oida?–

³⁷ Ādjia panusidaa:

–Bara jūmarā boroda bebɓɓade daida aba ɓɓɓa araare, aba ɓɓɓa aɓɓare idu chūmebidua.–*

³⁸ Maɓne Jesuba ādjia jarasia:

–Bārāba adua panla cārēda iwidi panɓda. Mɓra bio bia mīgaya. ¿Bārā sida ara maɓ quīrāca bia mīgadi carea panɓca?–†

³⁹ Ādjia panusidaa:

–Māē, bia mīgadi carea panla.–

Maɓne Jesuba jarasia:

–Bārā sida wārāda mɓ quīrāca bia mīgadia.‡ ⁴⁰ Baribɓɓa mɓɓa araare, mɓɓa aɓɓare chūpananida mɓa poya diaēa. Ācōrēɓɓa mama chūpananida eroɓla.–

⁴¹ Maɓne Santiagoba, Juaɓ bida iwidibɓdada waabema die panɓba ūrīsidaa. Maɓ carea ādji ume quīrīsidaa. ⁴² Baribɓɓa Jesuba ādjirā trɓpeda jarasia:

–Bārāba cawa panla naɓ ējūānebema bororāba ādji ēberārāra jūmawāyā zocabadada. Ādjirāba unubibadaa ādjia jarabɓdara jūmarāba jīā oɗida panɓda. ⁴³ Baribɓɓa bārāra māwā beadiē panla. Bārānebemada dji dromada ɓa quīrīā ɓɓɓa waabemarā nezocada ɓaida ɓla. ⁴⁴ Dji dromaara ɓa quīrīā ɓla jūmarā cāyābara edaara ɓaida ɓla. ⁴⁵ Maɓ quīrāca mɓ, Naɓ Djara Edadara zeē ɓla ēberārā mɓ nezocarāda beaɗamārēā. Āteɓɓa ze ɓla ēberārā nezocada ɓai carea. Māwā mɓra beuya zocārā ēberārāda ēdra ɓai carea.–

* **10:37** Jūmarā boroda bebɓɓade. Griego beedeade ɓɓɓa: “ɓɓɓa bia quiruɗe.” † **10:38** Griego beedeade nāwā ɓɓɓa: “¿Bārāra mɓ borocuedi quīrāca borocuedica? ¿Mɓa doida ɓara bārā bārā poya doɗica?” ‡ **10:39** Jesuba jarada quīrāca wārāda māwāsia. Hecho 12:1-3; Apocalipsi 1:9.

Jesuba ēberā dauberrea bΛ biabida

Mateo 20:29-34; Luca 18:35-43

⁴⁶ Jesura, idji ume nībabadara, dewararā zocārā panΛ sida Jerico purude jūēne wāsidaa. ĒdrΛbΛdade ēberā dauberrea bΛda o icawa parata iwidi bΛda chūmasia. Maļ ēberāra Timeo warra Bartimeo basia. ⁴⁷ Bartimeoba ūrīsia Jesu Nazaredēbemara mama wābΛrΛda. Maļ carea bia jarasia:

–jJesu, Davideba zeda, mΛra quīrā djuburiadua!–

⁴⁸ Maļne zocārāba idjira chupeamārēā quēāsidaa baribΛrΛ idjia wetara biasia:

–jJesu, Davideba zeda, mΛra quīrā djuburiadua!–

⁴⁹ Maļ ūrīside Jesura nūmesia. Nāwā jarasia:

–Idjira trΛnadua.–

Maļne λcΛrΛba dauberrea bΛra trΛnapeda jarasidaa:

–Sobiadua. PiradrΛdua. Jesuba bΛra trΛ bΛa.–

⁵⁰ Ara maļda Bartimeoba idjia λrλ jΛ badara ērāpeda isabe piradrΛpeda Jesumaa wāsia. ⁵¹ Maļne Jesuba idjia iwīdisia:

–¿Cārēda quīrīā bΛ mΛa oida?–

Dji dauberrea bΛba jarasia:

–Jaradiabari, mΛ dauba unuida quīrīā bΛa.–

⁵² Maļne Jesuba jarasia:

–Wādua. BΛa ījāna bērā biasia.–

Ara maļda dauberrea badaba unu besia. Maļbe Jesu ume ābaa ode wāsia.

11

Jesu Jerusaleλne jūēna

Mateo 21:1-11; Luca 19:28-40; Juaλ 12:12-19

¹ Jerusaleλ purude jūēbodo baside Betpague puru caita, Betania puru caita bida duanasidaa Olivo eya carrade. Maļbe Jesuba idji ume nībabadarāda umé diabuesia. ² Ādjia nāwā jarasia:

–Dadjirā quīrāpe bΛ purūdaa wānadua. JūēbΛdade bārāba burro zaqueda ununia. Maļ burro zaque λrλ waēi ni abaada wānaca. Ērā edadapeda enenadua. ³ Abaλba bārāa cārē cārēā jāwā o panΛda iwīdibΛrΛ jaradadua: “Dadji Boroba quīrīā bΛa baribΛrΛ nane jēda diabueya.”–

⁴ Ode wābΛdade burrorā dede eda wābada caita jΛ nūmΛda unusidaa. Ara maļda ērā edasidaa. ⁵ ΛcΛrΛ arima duanΛba iwīdisidaa:

–¿Cārēda o panΛ? ¿Cārē cārēā jāλ burrorā ērā panΛ?–

⁶ Jesuba jarada quīrāca panusidade dji arima duanΛba idu edebisidaa.

⁷ Maļbe burro zaquera Jesumaa edadapeda ādji cacuade jΛ panΛra burro λrλ bΛsidaa. MaļbebΛrΛ Jerusaleλ purūdaa wāi carea Jesura λrλ chūmesia.

⁸ Zocārāba Jesu bia edaēi carea ādjia cacuade jΛ panΛda ode tōcua wāsidaa. Dewararāba bacuru jΛwate quedua bara beada bΛá tuđapeda o icawa bΛcua wāsidaa. ⁹ Māwā obΛdade idji na nīnaba, caiđu zebΛda bida jīgua jara duanasidaa:

¡Bio bia quirua! ¡Bio bia bΛa dadji Ācōrē trΛneba zebΛrΛra!*

¹⁰ ¡Bio bia bΛa dadji drōāenabema Davideba zedara! ¡Dadjirā Boro bai carea zebΛrΛa!

¡Bio bia quirua Bajāne BΛra!

* **11:9** Salmo 118:25-26. Bio bia quirua. Arameo bedede “Hosana” jarabadaa.

11 Jesu Jerusalelne jũeside Ācōrē de dromanaa wāsia. Jūma aϭ bapeda queubara bēra idjia doce edadarā ume Betania purudaa jēda wāsidaa.

Jesuba higojō bacuru biē jara bāda

Mateo 21:18-19

12 Nurēma Betania purudeba wābdade Jesura jarra nūmesia. 13 Mañne higojō quedua bara bāda tamba unusia. Higojō jaraēmīna Jesuba aϭde wāsia dji ca zaqueda odja bā cawaya. Araa jũebarade quedua awa nūmada unusia.† 14 Mañne Jesuba higojōa jarasia:

–jNi ababa bā nejōra waa jōnaēa!–

Mañ bedeara idji ume nībabadarāba ūrīsidaa.

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jarecuada

Mateo 21:12-17; Luca 19:45-48; Juañ 2:13-22

15 Jesura Jerusalelne wayacusa jũepeda Ācōrē de dromanaa wāsia. Mama dajada Ācōrēa diađi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo bea sida zocārā duanasidaa. Idjaba lara bā Ācōrē de dromane diaida bā paratara dji drua āiba zebadarāa nēba nēdobuebadjidaa āibema paratara diacara panana bēra. Māwā duanne Jesuba ādjirāra jūma āyā jarecuasia. Dji parata nēdobuebadarā mesa beada, puchirā nēdobuebadarā bugue sida jūma coracuasia. 16 Mañ awara ni cārē sida Ācōrē de droma caita idu enebiē basia. 17 Ādjirāa nāwā jaradiasia:

–Ācōrē Bedeade nāwā bā bā: “Mā dera jūma puru bea itea dji iwidi bada de adia.” Baribara bārāba “ne drabadarā mīrūbada uria” quīrāca eropana.–‡

18 Mañ bedea ūrīsidade sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabada bida Jesura wayasidaa idjia jaradia bāra jūmarāba bia ūrī panā bēra. Mama bā ltaa crīcha jara panesidaa beađi carea. 19 Queubarade Jesura idji ume nībabadarā ume Jerusalelneba ēdrāsidaa.

Higojō purruba nūmena

Mateo 21:20-22

20 Nurēma diapeda Jesura idji ume nībabadarā sida wayacusa Jerusalelnaa wāsidaa. Wābdade unusidaa higo bacurura dji carrade eda purruba nūmada. 21 Mañne Jesuba jaradara Pedroba quīrānebasia. Mañ carea jarasia:

–Jaradiabari, aϭdua. Bā biē jara bāda higojōra purruba nūmesia.–

22 Jesuba jarasia:

–Bārāba Ācōrēra ijānida panā. 23 Wārā arada māa jaraya: bariduaba za bā eyaa nama bā pusade tēūne wāduada aibara, idjia jarabara quīrāca māwāya. Baribara idji sođe crīchaiē bā idjia jarabara māwāēda, āte bā wārāda māwāida ijāida bā. 24 Mañ carea māa bārāa jaraya: jūma bārāba Ācōrēa iwidi bāda wārāda edađida ijānibara, edađia. 25 Idjaba bārāba Ācōrēa iwidi panane baridua ēberā ume biē panabara, mañ ēberāba biē odara naārā quīrādoada. Māwā bārāba biē opeđara bārā Zeza

† 11:13 Israel druede higojō dji ca zaqueda marzo jedecode, abrilde bida cođida panā. Dji ca zaquera ununibara cawabadaa junione maārī zauida idjaba agostodeba aba octubredaa waibāa zauida. Baribara Jesuba quedua awa ununa bēra cawasia jūma mañ poade higojōra zauēda.

‡ 11:17 Mā dera jūma puru bea itea dji iwidi bada de adia. Isaia 56:7. Ne drabadarā mīrūbada uria. Jeremia 7:11.

bajāne Ɂaba quĩrādoaya. ²⁶ Dewara Ɂaba biē oɁada quĩrādoadaēbɁa, bārāba biē opeɁadara bārā Zeza bajāne Ɂaba quĩrādoaeā.–Š

¿Cai trāneba Jesuba jaradia Ɂa?

Mateo 21:23-27; Luca 20:1-8

²⁷ MaɁbe ādjira wayacusa Jerusaleñe jũesidaa. Jesura Ācōrē de droma caita nñe, sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadada, judiorā dji dromarā sida idjima zesidaa. ²⁸ Ādjirāba iwidišidaa:

–BɁa nama o Ɂara ¿caiba obi Ɂa?–

²⁹ Jesuba panusia:

–MɁa bida bārāa iwidiya. Bārāba panusidara mɁa jaraya caiba mɁa nāwā obi Ɂada. ³⁰ ¿Caiba JuaɁra diabuesi borocuemārēā? ¿Ēberāba wa Bajāne Ɂaba? Panunadua.–

³¹ Mañne ara ādjiduba jara duanesidaa:

–Bajāne Ɂaba diabuesida adibɁa, idjia jaraya: “MaɁda ¿cārē cārēā ĩjanaē basi?” ³² BaribɁa ¿sāwā jaradi ēberāba diabuesida?–

Ādjia māwā jara panusidaa purura waya panɁ bērā. Purumaarā JuaɁra wārāda Ācōrēneba bedeabari basía. ³³ MaɁ bērā Jesua jarasidaa:

–Daiba adua panɁa.–

Mañne Jesuba jarasia:

–Māēteara mɁa bida bārāa jaraēa caiba mɁa jāwā obi Ɂada.–

12

Djārā néu aɁbadadebema ne jara Ɂa

Mateo 21:33-46; Luca 20:9-19

¹ Mañne Jesuba ne jara Ɂadeba ādjirāa jarasia:

–Ēberāda basia. Ewari aba mañ ēberāba uvada upeda idji néura mōgaraba auɁu jūrā casía. Uva Ɂa piabari sida osia. Idjaba deda Ɂta osia mamaɁba jūma aɁa carea. MaɁbe idji néura ɁcaɁa ēberārā jɁwaeda Ɂasia. Ādjirā ume bedea Ɂasia néu zaubɁade jūmasāwā idjía diadida panɁda. Māwā bedea Ɂapeda djibarira dewara druadaa wāsia.

² Uva jara djibariba nezocada aba diabuesia néudebema idjía diadida panɁra edade wāmārēā. ³ BaribɁa néu aɁa panɁba dji nezocara jidapeda puosidaa. MaɁbe jēda jɁretabuesidaa ni cārē sida diadaē.

⁴ Māwānacarea djibariba dewara nezocada diabuesia idjía diadida panɁra diadamārēā. BaribɁa mañ nezocara boroma usidaa.* MaɁbe wayadaē quēšidaa. ⁵ Māwānacarea djibariba dewarada diabuesia baribɁa mañ nezocara beasidaa. Māwānacarea dewara nezocarāda zocārā diabuesia. BaribɁa ɁcaɁa puosidaa, dewarārāda beasidaa.

⁶ Djibariba waɁibida aba erobasia diabuei carea; maɁɁara idji warra bio quĩrā Ɂa basía. Idjia crīchasia: “MɁ warradɁa wayadía.” Ara maɁda diabuesia. ⁷ BaribɁa néu aɁa panɁba dji warra jūēbɁada unusidade āduba jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erobara jūma edaya. ĩdjira beatadía! MāwābɁa dji ējūara dadjirā itea beya.”

⁸ Ara maɁda warrara jidapeda beasidaa. MaɁbe néu āi batabuesidaa. ⁹ Mañ carea néu djibariba ¿sāwā obá? Araa wāpeda

Š 11:26 Griego bedeade ɁcaɁa cartade mañ versículora neēa. * 12:4 Mañ nezocara boroma usidaa. Griego bedeade ɁcaɁa cartade nāwā Ɂa Ɂa: “Mōgara Ɂatatabadade mañ nezocara borode diasidaa.”

ãdjirã jũma quenapeda idji néura dewararãa acλbiya. ¹⁰ Bãrãba ¿Ãcõrê Bedeade acλdacaca? Nãwã jara ßaa:

De obadaba mõgara igarapedadara dji biara ßada ßesia.

¹¹ Dadjirã Boroba mãwã oda bẽrã dadjirãmaarã bio biya quirua.†

¹² Sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadaba, judiorã dji dromarã bida cawasidaa Jesuba mã jara ßadeba ãdjirãda biẽ jarasida. Mã carea Jesura jida quĩrãã panasidaa. Baribλλ puruda waya panλ bẽrã idjira idu ßadapeda ãyã wãsidaa.

¿Romanebema boro itea parata jλλ pebdade diadida panλca?

Mateo 22:15-22; Luca 20:20-26

¹³ Mãwãnacarea pariseorãba, Herodeare ßea bida Jesumaa λcλλ diabesidaa idjia biẽ bedeabidi carea. ¹⁴ Jũenapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa panλa ßλra ëberã jipa ßada. Ni abaλda biara unuca bẽrã ni abaλba ßλa awara crĩchabidacaa. Åtebλλ ßλa wãrã bedeae Åcõrê odebemada jũmarãa jaradiabaria. Mãda Romanebema boro itea parata jλλ pebdaza ¿dadjj judiorãba diadida bia ßλca wa biẽ ßλ? ¿Diadida panλca wa diacara panλ?–

¹⁵ Jesuba cawa ßasia dji biarã quĩrãca ze panλda. Mã bẽrã jarasia:

–Bãrãba ¿cãrẽ cãrẽã mλra biẽ bedeabi quĩrãã panλ? Parata pichida enenadua mã acλi carea.–

¹⁶ Ara mãda enesidaa. Mãne Jesuba iwidisia:

–¿Cai quĩrãdarrada naλ paratade ßλ? ¿Cai trãda ßλ?–

Ådjia panusidaa:

–Romanebema borodeda.–

¹⁷ Mãne Jesuba jarasia:

–Mãwã baibλλλ Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjaba Åcõrẽnera Åcõrẽa diadadua.–

Ådjirãba Jesu carea cawa crĩchadaẽ basía.

Beudarã λrẽbadidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Luca 20:27-40

¹⁸ Mãwã panλne λcλλλ saduceorãda Jesumaa zesidaa. Saduceorãba jarabadaa beupedadara λrẽbadacada. Mã bẽrã Jesua mãwã jarasidaa:

¹⁹ –Jaradiabari, Moiseba dadjirã itea ßλsia ëberãda warra neẽ ßλde jaidaiβλλ, idji djababa dji pẽdra wẽrãra edaida ßada dji djaba jaidada itea warra unui carea.† ²⁰ Ewari aba siete djabarãda panasidaa. Dji nabe-mada quima edasia baribλλλ warra neẽ jaidasia. ²¹ Idjiarebemaba dji pẽdra wẽrãra edasia baribλλλ idji sida warra neẽ jaidasia. Ûbeabema sida abari quĩrãca mãwãsia. ²² Jũma mã siete panλra warra neẽ jaidasidaa. Mãwãnacarea dji wẽrã sida jaidasia. ²³ Mã siete djabarãba abari wẽrãda edasidaa. Mãwãra λrẽbaði ewaride ¿sãλgλba idjira erobei?–

²⁴ Mã carea Jesuba panusia:

–Bãrãba Åcõrê Bedeada, idji λßλa sida adua panλ bẽrã ãi crĩcha panλ.

²⁵ Ûrĩnadua. Beupedadarã λrẽbaði ewaride ëberãra quima edadaẽa ni quima diadaẽa, åtebλλλ Åcõrê bajãnebema nezocarã quĩrãca ßeadia.

²⁶ ¿Bãrãba beupedadarã λrẽbadidebemada Moise cartade acλdacaca? Åcõrẽba bacuru zaque uruga nũmλneba Moisea jarasia: “Mλra Abrahã

† 12:11 Salmo 118:22-23. ‡ 12:19 Deuteronomio 25:5.

Ãcõrëa, Isa Ãcõrëa, idjaba Jacobo Ãcõrëa.”^{§ 27} ¡Idjira beu bea Ãcõrëëa ãtebΛΓΛ zocai bea Ãcõrëa! Bãrãba abeda ãi crõcha panΛΛ.–

Ãcõrëba obi bΛ bedea dji dromaara bΛ

Mateo 22:34-40

²⁸ Mãwã bedea panΛne judiorã ley jaradiabarida Jesu caita zesia. Mañ jaradiabariba ùrõsia Jesuba saduceorãa bia panunada. Mañ carea iwidiõsia:

–Ãcõrëba obi bΛ bedeadebemara ¿sãλgΛda dji dromaara bΛ?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Ãcõrëba obi bΛ bedeadebema dji dromaara bΛra naλgΛa: “Ûrõnadia, israelerã. Dadjirã Boro Ãcõrëra ababΛΓΛ bΛa. ³⁰ Jũma bΛ soðeba, jũma bΛ jauredeba, jũma bΛ crõchadeba, idjaba jũma bΛ lβΛadeba bΛ Boro Ãcõrëra quõrõãdua.”* Ãcõrëba obi bΛ bedeadebemara maλdrΛ dji dromaara bΛa. ³¹ Idjaba maλare bΛda abari quõrõca bΛa. MaλgΛba nãwã jara bΛa: “Djãrãra quõrõãdua ara bΛdji quõrõã bΛ quõrõca.”† Mañ umébema bedea cãyãbara dji dromaara beada neëa.–

³² Mañne judiorã ley jaradiabariba jarasia:

–Bia bΛa, Jaradiabari, bΛa jara bΛ quõrõca Ãcõrëra ababΛΓΛ bΛa, dewarada neëa. ³³ Dadjirãba wãrãda Ãcõrëra jũma dadji soðeba, jũma dadji crõchadeba, jũma dadji jauredeba, jũma dadji lβΛadeba bida quõrõãnida panΛΛ. Idjaba djãrãra ara dadji quõrõã bΛ quõrõca quõrõãnida panΛΛ. MaλgΛra zocãrã animarã Ãcõrëa babue diai cãyãbara biara bΛa.–

³⁴ Judiorã ley jaradiabariba maλgΛra crõcha cawaadeba jarada bërã Jesuba jarasia:

–BΛra Ãcõrëba pe erobΛdebemada baida boðoa.–

Mãwãnacarea dewararãba Jesua iwidiõdida wayasidaa.

Ãcõrëba ëdrΛ edabari diai jaradara ¿cai warra?

Mateo 22:41-46; Luca 20:41-44

³⁵ Jesuba Ãcõrë de droma dajada jaradia baside ëberãrãa nãwã iwidiõsia: –Judiorã ley jaradiabadaba ¿sãwãërã jara panΛ Ãcõrëba ëdrΛ edabari diai jaradara Davi warrada? ³⁶ Ara mañ Daviba Ãcõrë Jauredeba nãwã jarasia:

Dadjirã Boroba mλ boroa jarasia: mλ jΛwa araare chũmedua aba bΛ ume dji quõrõrã mλa bΛ jΛwaeda bΛbΛΓΛdaa.‡

³⁷ Ãcõrëba ëdrΛ edabari diai jaradada Daviba mλ Boroada asibΛΛa, ¿sãwã Davi warra bai?–

Jesuba mãwã jaradia bΛda zocãrã ëberãrãba bia ùrõ duanasidaa.

Jesuba pariseorã bië jarada

Mateo 23:1-36; Luca 11:37-54; 20:45-47

³⁸ Jesuba waði jaradia bΛde nãwã jarasia:

–Judiorã ley jaradiabadarã ume quõrõcuita beadadia. Ådjirãba djio nëbΛa beada jλ awua bea. Mañ awara purude nĩnane quõrõãbadaa ëberãrãba wayaadeba “mërã” adida. ³⁹ Judiorã dji jΛrebada dede ådjira dji dromarã chũmebadade chũme quõrõãbadaa; ãbaa ne cobΛdade bida ara mañ quõrõca obadaa. ⁴⁰ BaribΛΓΛ pëdra wërãrãba eroquedeada sewadeba

§ 12:26 Exodo 3:2-6. * 12:30 Deuteronomio 6:4-5. Dadjirã Boro Ãcõrëra ababΛΓΛ bΛa. MaλgΛra idjaba jara bΛa: “Aba ÃcõrëdrΛ dadjirã Boroa.” † 12:31 Levitico 19:18. ‡ 12:36 Salmo 110:1.

jārīnapeda jūmarā quīrāpita Ācōrēa dārā iwīdibadaa ādjira jipa bēada crīchadamārēā. Maļ carea Ācōrēba dewararā cāyābara ādjirāra wetara cawa oya.–

Pēdra wērā ne neē quiruba Ācōrēa parata diada

Luca 21:1-4

⁴¹ Ācōrē de droma carea parata bābada quīrāpe chūmaside Jesuba unusia ēberārāba paratada eda bā duanāda. Zocārā ne bara bēaba paratada waiḅaa eda bā panasidaa. ⁴² Maļne pēdra wērā parata neē quiruda zepeda parata edaara quiruda umēbe eda ḅasia. ⁴³ Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Māa wārāda bārāa jaraya: jāļ pēdra wērā ne neē quiruba auḅuara diasia jūmarāba diapedada cāyābara. ⁴⁴ Ādjirāba dji adubadadrā eda ḅasidaa baribāra wērā ne neē quiruba ne coi carea erobadada jūma diasia.–

13

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Mateo 10:16-25; 24:1-28; Luca 17:22-24; 21:5-24

¹ Jesura Ācōrē de droma dajadaare badada wābāra baside idji ume nībabariba jarasia:

–Jaradiabari, jaḅdua naļ mōgarara sāwā waiḅaa bēada idjaba naļ de sida sāwā quīrāwārēā quēdeada!–

² Maļne Jesuba jarasia:

–Māē, ḅaa unu ḅara waiḅaa beaa. Baribāra wārā arada māa jaraya: naļ mōgara capedadara jūma todogozoaya.–

³ Maļbe Olivo eyadaa wāsidaa. Dji eyara Ācōrē de droma quīrāpe ḅaa. Jesu mama chūmaside Pedroba, Santiagoba, Juaḅba, Andre bida āduba idjā iwīdisidaa:

⁴ –Dairāa jarada: Ācōrē de dromara ¿sāḅbe todogozoai? ¿Cārēneba cawadi maļ ewarira caita ḅada?–

⁵ Maļne Jesuba jarasia:

–Quīrācuīta beadadua ni abaḅba cūrūgarānamārēā. ⁶ Zocārāba jaradā ādjidrā Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Māwā ēberārāda zocārā cūrūgadā. ⁷ Bārāba ūrīnia abaḅ puruda dewara ume djō duanāda idjaba drua āyā bida māwā duanāda. Baribāra ne wayarānada. Maḅara jūma māwāida ḅaa. Baribāra naļ ewarira wadi jōēa. ⁸ Abaḅ puruda dewara puru ume djōnia. Abaḅ druadebema boroda dewara druadebema boro ume djōnia. De uremiada druaza wāya, idjaba zocārā druade jarrabada baraya. Baribāra maļ naārā mīgabādara maārī baya wērā warra pua za ḅa quīrāca.

⁹ Quīrācuīta beadadua. Bārāra jidabidapeda dji jarebada dedaa ededapeda bia udia. Mā ḷjā panā carea ādjirāba bārāra dji dromarā quīrāpita, dji bororā quīrāpita bida ededia. Maḅnebāra bārāba mā beḅara ādjirā quīrāpita jaradā. ¹⁰ Wārāda beḅea bia mānebemada jūma puruza jaradida panā. ¹¹ Ēberārāba bārāra jida edebāde sopuarānada sāwā beḅedida. Maḅnebemada crīcharānada. Ababe jaradadua Ācōrēba jarabāra. Ara bādji crīchadeba beḅedaēa, ātebāra Ācōrē Jauredra bārāneba beḅeaya. ¹² Abaḅba ara idji djabada bebiya. Dji zezaba idji warrada bebiya idjaba warrarāra ādji djibarirā ume biē panapeda

beabidía. ¹³ Mā ījā pan_Λ carea jūmarāba bārāra quīrāmania. Barib_ΛΓ_Λ mā_Λ ewari zareade mā ījā pan_Λda igaradaēb_ΛΓ_Λ, Ācōrēba ēd_ΓΛ edaya idji ume ewariza zocai panani carea.

¹⁴ Ācōrēba quīrācada idji baiē b_Λama bārāba unub_Λdaēde jūma Judea druade beara eyadaa mīrū wānida pan_ΛΛ.* (Dji carta ac_Λ b_Λba cārē jara b_Λda cawaida b_ΛΛ.) ¹⁵ Ma_Λne ēberā idji de ā_Γā b_Λra idji dede eda wāiē b_ΛΛ ne edai carea. ¹⁶ Dji peade b_Λba idjia ā_Γā jābarira jēda edade wāiē b_ΛΛ. ¹⁷ Ma_Λ ewaride wērārā biogoa beara, warra ju dawa erobeā sīda bio mīā djuburi beadia. ¹⁸ Ācōrēa iwīdidadua cue jara mīrū wāna amaaba. ¹⁹ Ma_Λ ewaride ēberārāra bio bia mīgadia. Ācōrēba na_Λ ējūā odadeba ātaa ēberārāra mā_Λ quīrāca bia mīgadaca idjaba māwānacarea waa ara mā_Λ quīrāca mīgadaēa. ²⁰ Ma_Λ ewarira dārāya. Dadjirā Boroba jūma daucha bia mīgabibara, ni ab_Λada ēd_ΓΛdaē bacasia. Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba jūma daucha bia mīgabiēa idjia edada ēberārā carea.

²¹⁻²² Ma_Λ ewaride āc_ΛΓ_Λba sewadeba jarađia ādjira Ācōrēba ēd_ΓΛ edabari diai jarađada. Idjaba āc_ΛΓ_Λba sewadeba jarađia ādjira Ācōrēneba bedeabarida. Ma_Λā_Γāra ne ununaca waib_ΛΛ beada odia ēberārā cūrūgađi carea. Ācōrēba edađarā sīda poya cūrūgađibara, ādjirā sīda cūrūgacasīda. Ma_Λ bērā ab_Λba bārāa jaraib_ΛΓ_Λ, “Ac_Λdadua, Ācōrēba ēd_ΓΛ edabari diai jarađara nama b_ΛΛ,” ma_Λra ījārānadua. Dewar_Λba idjira jarima b_Λada aib_ΛΓ_Λ, mā_Λ sīda ījārānadua. ²³ Quīrācuīta beadadua. Jūma mā_Λ bārāa jarasia māwāi naēna.

Na_Λ Djara Edada zeidebema

Mateo 24:29-44; Luca 21:25-36

²⁴ Ēberārā bio bia mīga pananacarea āmādaura pāimaya. Jedeco sīda ānaēa. ²⁵ Chīdaura bajāneba baecuadia. Jūma bajāne beara quīrā awara beya. ²⁶ Ma_Λā_Γ ewaride mā, Na_Λ Djara Edađara jā_Γārāne l_Λba bara zeb_ΛΓ_Λda idjaba quīrāwārēā dorrodorroa b_Λda ununia.† ²⁷ Ma_Λne mā_Λ bajānebema nezocarāda drua beaza wābiya Ācōrēba edađarāda ābaa jaredamārēā.

²⁸ Higojōneba ne jarab_ΛΓ_Λda cawadadua. Dji j_Λwatera tucu nūmepeda quedua barabaria. Ma_Λneba jūmarāba cawa pan_ΛΛ dārāēne poara zeida. ²⁹ Ara mā_Λ quīrāca mā_Λ jarađa unub_Λdaēde cawadadua mā_Λ zeī ewarira jūēbododa. ³⁰ Mā_Λ bārāa wārāda jaraya: na_Λ ewaridebema ēberārā beuđi naēna ma_Λra jūma māwāya. ³¹ Bajāra jōya, na_Λ ējūā sīda jōya, barib_ΛΓ_Λ mā_Λ jarađara wārāda māwāya.

³² Barib_ΛΓ_Λ ni ab_Λba mā_Λ ewarira sā_Λbe māwāida cawađaēa. Ācōrē nezoca bajāne bea bīda adua pan_ΛΛ. Mā, Na_Λ Djara Edađa bīda adua b_ΛΛ. Ababe mā_Λ Zezab_ΛΓ_Λ cawa b_ΛΛ.

³³ Quīrācuīta beadadua. Dau l_Λba beadadua idjaba Ācōrēa iwīđi beadadua. Bārāba dji ewari sā_Λbe zeida adua pan_ΛΛ. ³⁴ Ma_Λ ewari

* **13:14** Ācōrēba quīrāca. Griego bedeade āc_ΛΓ_Λ cartade na_Λ sīda b_Λ b_Λ: “Ācōrēneba bedeabari Danielba jarađa” (Daniel 9:27; 11:31; 12:11). Griego Antioco Epipaneba Ācōrē de dromara mititia b_Λsia 168 poa Jesu tođi naēna. Barib_ΛΓ_Λ Jesuba jarasia mā_Λ Antiocoba ođā quīrāca wayacusa māwāida. Δc_ΛΓ_Λmaarā Jesuba jarađara wārāda māwāsia romanorāba Jerusale_Λ puruda, Ācōrē de droma sīda poa 70de jūma ārīsīdade. Δc_ΛΓ_Λmaarā jara b_ΛΛ cadjiruadebema ēberāba māwā oya (2 Tesalonica 2:3-10). Idjaba āc_ΛΓ_Λmaarā Jesuba jarađara jīrūarebema ewaride māwāya. † **13:26** Daniel 7:13-14.

zebΛΓΛA naļ quĩrāca ðaya: ēberāda dewara druadaa wābΛΓΛde dji nezocarāda idji de wagadamārēã amesia. Ādjiza ne odamārēã ðasia. Dji eda wābada acΛbaría jarasia quĩrācuita acΛ ðamārēã. ³⁵⁻³⁶ Ara maļ quĩrāca bārā bida adua panΛa bārā De Djibarira sālbe waya zeida: queubΛΓde, ariquētra, eterre berubΛΓde wa diapeda. Maļ bērā dau ΛðA beadadua, mļ cawaēne zebΛΓde bārāra cāi duanΛda unurāmārēã. ³⁷ Mļa bārā jara ðara jūmarāa jarabΛΓA: dau ΛðA beadadua.–

14

Jesu beadi carea crīcha jΛΓΛ panana

Mateo 26:1-5; Luca 22:1-2; Juaļ 11:45-53

¹ Ewari umé babΛΓde judiorāba Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebabada ewarida odi basía. Maļ ewari dromane paļ ēsābari neē ðada cobadaa. Maļne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā ume crīcha jΛΓΛ panasidaa Jesura chupea jidadapeda beabidi carea. ² BaribΛΓΛ jarasidaa: –Ewari dromane jidadaēa ēberārā quĩrūbucarānamārēã.–

Wērāba nardo quera Jesu boro ģrļ weada

Mateo 26:6-13; Juaļ 12:1-8

³ Maļ ewaride Jesura Betania purude Simoļ aida bara ðada dede ðasia. Ne co chūmane wērāda idjima zesia. Maļ wērāba boteya alabastro mōgara odada enesia. Boteyara nardo quera idji awa ðAba bira ðasia. Maļ nardo querara bio nēðA ðasia. Maļne wērāba dji boteya ochiruda ðApeda querara Jesu boro ģrļ weasia. ⁴ Maļ carea ģcΛΓΛ arima duanΛda quĩrūnapeda āduba jarasidaa:

–¿Cārē cārēã jāļ querara weatasi? ⁵ Nēdobuedabara poa aba trajabΛΓde edabari quĩrāca edacasia. Maļ parataba ne neē quedearea carebacasia.–

Maļ wērāra bia quēāsidaa. ⁶ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Idu ðadadua. ¿Cārē cārēã idjira quēã panA? Idjia mļ jāwā odara bia ðasia. ⁷ Ne neē quedearea ewariza bārā tāēna panania; bārāba quĩrīābada poya ādjirāra carebadida panA. BaribΛΓΛ mļra bārā ume ewariza ðaēa. ⁸ Naļ wērāba aride osia. Dārāēne mļra beupeda tΛbaridía. Idjia mļra maļ carea queraba pāsia. ⁹ Wārā arada mļa jaraya: jūma naļ ējūāne bedea bia mñnebema jaradiabΛdama naļ wērāba odara nēðΛΓdeida idji sida quĩrānebadamārēã.–

Judaba Jesu jidabi carea crīchada

Mateo 26:14-16; Luca 22:3-6

¹⁰ Juda Iscarioteda Jesuba doce edadadebema basía. Maļ Judara sacerdote bororāmaa wāsia Jesu jidabi carea. ¹¹ Maļ ūrīside ēdjirāra ðΛsrīdadapeda Judaa paratada diadīada asidaa. Ara maļda Judaba jΛΓΛbadjia sāwā Jesura jidabida.

Jesuba doce edadarā ume ne coda

Mateo 26:17-29; Luca 22:7-23; Juaļ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

¹² Paļ ēsābari neē ðA cobada ewarida jūēsia. Domia aba māwā cobad-jidaa. Dji nabema ewaride judiorāba Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebađi carea oveja zaqueda beadapeda cobadaa. Maļne Jesu ume nībabadarāba idjía iwīdisidaa:

–¿ðA sāma quĩrīā ðA daiba Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebađi carea cobadara ode wānida?–

13 Mañne Jesuba idji ume nĩbabadarāda umé trāpeda nāwā jarasia:
 –Jerusaleñ purudaa wānadua. Jāma bārāba ununia umaquĩrāba zocoda eronĩda. Idji caidua wānadua. 14 Idji eda wābΛΓΛMA dji de djibaria jaraadua: “Dadjirāa Jaradiabariba nañda iwidiibia: māa, mñ ume nĩbabadarā bida Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebadi carea cobadara ¿sāma codi?” 15 Mañ de djibariba ātaarebema dejā waibΛada jūma biya o nūmΛda acΛbiya. Mama ne cobadara dadjirā itea odadua.–

16 Ara mañda Jesu ume nĩbabadara Jerusaleñ purudaa umé wāsidaa. WābΛadae Jesuba ādjia jaraa quĩrāca unusidaa. Mañbe Egiptodeba ēdrΛpedada quĩrānebadi carea cobadara osidaa.

17 Queudacarea Jesura, idjia edada doce panΛ ume jūēsidaa. 18 Ne co chūpanΛne Jesuba jarasia:

–Wārā arada māa jaraya: aba mñ ume ne co bΛba mñra jidabiya.–

19 Mañ carea ādjira sopua panesidaa. Ara mañda aba aba Jesua iwidiibia:

–¿Māa māwā oica?–

20 Jesuba jarasia:

–Aba bārā docedebemaba jidabiya. Idjia bida abari epedecode pañda su co bΛa. 21 Wārāda mñ, Nañ Djara Edadara beuida bΛa Ācōrē Bedeade bΛ bΛ quĩrāca.* ĩBaribΛΓΛ mñ jidabi ēberāra bio mñā djuburi bΛa! Idjira topedadaēbara biara baciasia.–

22 Wađi ne co duanΛne Jesuba pañda jΛwade edapeda Ācōrēa bia jarasia. Mañbe cōrācuapeđa ādjia diabΛrΛde nāwā jarasia:

–Codadua. NañgΛra mñ cacuaa.–

23 Mañbe uva bada edapeda Ācōrēa bia bΛada asia. Mañ uva bara ādjirāza diasia. Jūmarāba dosidaa. 24 Mañne Jesuba jarasia:

–NañgΛra mñ oa erozoabΛrāa. Mñ oadeba Ācōrēba zocārā ume bedea djiwidida bΛbΛrΛa.† 25 Wārā arada māa jaraya: uva bara waa doēa aba Ācōrēba jūma idji ēberārā pe erobebΛrΛdaa. MañbebΛrΛ mñā bārā ume uva bada wayacusa doya.–‡

Pedroba Jesu igaraēana ada

Mateo 26:30-35; Luca 22:31-34; Juañ 13:36-38

26 Mañbe Ācōrē Bedeadebemada trāñapeda Olivo eyadaa wāsidaa.§ 27 WābΛadae Jesuba jarasia:

–Nañ diamasi jūma bārāba mñra igaradia. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “Māa oveja wagabarira beabΛrΛde dji ovejara jārāzoadia.”* 28 BaribΛΓΛ mñra ĩrēbapeđa bārā na wāya Galilea druadaa.–

29 Mañne Pedroba Jesua jarasia:

–Jūmarāba bΛra igaradimīna mñā igaraēa.–

30 Jesuba Pedroa jarasia:

–Wārā arada māa jaraya: nane diamasi eterre bΛrima umé berui naēna bΛa bΛrima ũbea mñra unucaada aya.–

31 BaribΛΓΛ Pedroba wetara jarasia:

–Mñ beabΛda sida bΛra igaraēa.–

* 14:21 Salmo 22; Salmo 118:22; Isaía 52:15deba aba 53:12daa. † 14:24 Bedea djiwidi. Jeremia 31:31-34. Ācōrēra naārā israelerā ume bedea bΛsia (Exodo 24:6-8). ‡ 14:25 Uva bada wayacusa doya. Griego bedeade mañba idjaba jara bΛa: “Uva ba djiwidida doya.” § 14:26 Mañ ewari dromane ne codi naēna Salmo 113deba aba 114daa trāñbadjidāa. Ne copedadacarea Salmo 115deba aba 118daa trāñbadjidāa. * 14:27 Zacaria 13:7.

Jūmarāba abarica jarasidaa.

Jesuba Getsemanine Ācōrēa iwidida

Mateo 26:36-46; Luca 22:39-46

³² Maļbe Getsemani abadama jūēne wāsidaa. Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Māa Ācōrēa iwidibarimisa nama chūpanenadua.–

³³ Maļbe Pedroda, Santiagoda, Juaļ sida jīga edesia. Idji sāvāinebemada jūmawāyā crīcha bā bērā Jesura bio sopua bēsia. ³⁴ Maļne jarasia:

–Māra sopuaba beubarā quīrāca bāa. Nama panenadua. Mā daucha zocai pananadua.–

³⁵ Maļbe Jesura wagabe wāpeda barru cobepeda Ācōrēa iwidisia quīrā awara oi cawaya. ³⁶ Nāwā jarasia:

–Zeza, bāa ne jūmada poya oida bāa. Māra idu bia mīgabarādua. Baribarā mā quīrā bā quīrāca orādua. Odua bāabarā quīrā bā quīrāca.–

³⁷ Jesu jēda zebārāde unusia ādjira cāi panāda. Pedroa jarasia:

–Simōā, bāra ģcārē cārēā cāi bā? ģNi hora aba bida poya zocai baēca?

³⁸ Bārāra dau abāa beadadua. Ācōrēa iwididadua mā igarāda amaaba. Māa cawa bāa bārāba biada o quīrā panāda. Māwāmīna naļ djarāde abāaē panāa.–

³⁹ Jesura wayacusa wāpeda idjia naārā iwididara Ācōrēa iwidisia.

⁴⁰ Maļbe idji ume nībabadarāmaa zebārāde wayacusa cāi panāda unusia. Ādji daura daupeaba oga cara nūpanasidaa. Maļne cawadaē basia Jesua sāvā jaradida.

⁴¹ Barima ūbea māwā ādjimaa zebārāde Jesuba jarasia:

–Bārāra ģwadibida cāi panāca? ģWaaēa! Mā ewarira jūēsia. Mā, Naļ Djara Edadara ēberā cadjiruarā jāwāde bebārāa. ⁴² Piradrādadua. Wānia. Jari urua mā jidabira.–

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Luca 22:47-53; Juaļ 18:2-11

⁴³ Jesu wadi bedea bāde Judada zesia. Maļ Judara Jesuba doce edadadebema basia. Zocārā ēberārāda neco bara, bacuru bara idji ume zesidaa. Ādjirāra sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, dji dromarā bida diabuepedadarā basia. ⁴⁴ Dji jidabiya bāba ādjia jaradōasia sāvā oida Jesuda cawadamārēā. Nāwā jarasia:

–Māa uridarrāde isōbarāda Jesua. Idjida jidadapeda bio jā ededadua.–

⁴⁵ Maļbe Judara Jesu caita wāpeda jarasia:

–ģJaradiabari, Jaradiabari!–

Māwā jarapeda Jesura uridarrāde isōsia. ⁴⁶ Ara maļda idji ume zepedadaba Jesura jidasidaa. ⁴⁷ Maļ carea Jesu ume nībabari abābā idji djōbada necoda ēūta edapeda sacerdote dji droma nezoca cawārāda tatasia. ⁴⁸ Maļne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra ģcārē cārēā neco bara, bacuru bara māra jāwā jidade ze panā? ģMāwāra māra ēberā minijīchiaca? ⁴⁹ Māa ewariza Ācōrē de droma dajada bārāa jaradia basia. ģCārē cārēā māra mama jūmarā daide jidadaē basi? Baribarā nāwā o panāa Ācōrē Bedeade bā bāra māwāida bā bērā.–†

⁵⁰ Māwā bāde Jesu ume nībabadarāba idjira bēsidāa. Jūmarāda mīrū wābarāsidāa. ⁵¹ Baribarā cūdra abāda Jesu caidu wāsia. Maļ cūdrara

borobaba ānēbari nībasia. Māwā bade idji sida jidasidaa. ⁵² Baribara idjia borobara wēātapeda ācada mīrū pira wāsia.

Jesu dji dromarā quīrāpita bada

Mateo 26:57-68; Luca 22:54-71; Juaā 18:12-24

⁵³ Maābe Jesura sacerdote dji dromaara bama jida edesidaa. Mama jūma sacerdote bororāda, judiorā dji dromarāda, judiorā ley jaradiabadarā sida ābaa dji jare duanasidaa. ⁵⁴ Maāne Pedroba Jesu tamba ēpē nīda sacerdote dji droma dema jūēsia. Dji de auđu jūrā ca bade eda Pedrora Ācōrē de dromanebema zarrarā ume tala cā chūmesia.

⁵⁵ Maāne sacerdote bororāba, jūma dji dromarā bida ēberārāda jarasidaa Jesudebemada biē jaradamārēā. Idjira nēbarade badapeda beabidida crīchasidaa. Māwāmīna Jesu biē jaradida neē basia. ⁵⁶ Zocārāba sewadeba Jesura biē jarasidaa, baribara ādjia jarapedadara abari quīrāca baē basia. ⁵⁷ Māwā panane ācala bapiradrapeda sewadeba jarasidaa:

⁵⁸ –Daiba ūrīsidaa idjia nāwā jarabara: “Ēberārāba opedada Ācōrē de dromada mā ārya, baribara ewari ūbea babara de mā dewarada oya ēberārāba odaēda.” †

⁵⁹ Māwāmīna ādjiza maānebema jarapedadara quīrā awara basia. ⁶⁰ Maābe sacerdote dji dromaara bara ēsi nūmepeda Jesua iwīdisia:

–Naāgarāba bara biē jara pana. Ādjia jara panara zārāca? zāba ni cārē sida panuēca?–

⁶¹ Jesura chupea basia. Panuē basia. Māwā bade sacerdote dji dromaara baba wayacusa Jesua iwīdisia:

–zāra Ācōrēba edra edabari diai jaradaca? zāra dadjia bia jarabada Ācōrē Warraca?–

⁶² Jesuba panusia:

–Māē, mā. Bārāba mā, Naā Djara Edadara ununia Ācōrē ne jūma poya ba jawa araare chūmada idjaba jārārāne zēbara.–

⁶³ Maāne sacerdote dji dromaara ba quīrūbarāba idjia jā bara cōātapeda jarasia:

–zācārē cārēā dewarada jardi idji biē jaramārēā? ⁶⁴ jārāba ūrīsidaa idjia Ācōrēda biē jara bada! Jāābe bārāmarā zidjira sāwā odi?–

Maāne jūmarāba jarasidaa Jesura bedade ba carea beadida pana.

⁶⁵ Maābe ācala Jesura dau idosidaa idjaba idji quīrā badapeda chībadjidaa. Chīnapeda jarabadjidaa:

–jācōrēneba jaradua caiba bara chīsida!–

Māwā duane Ācōrē de dromanebema zarrarāba Jesura jidadapeda puobadjidaa.

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-75; Luca 22:56-62; Juaā 18:15-18, 25-29

⁶⁶ Pedro mā de droma dūda baside sacerdote droma nezocawērāda aba zesia. ⁶⁷ Mā wērāba idjira tala cā chūmada unusia. Aca nūmepeda jarasia:

–bara Jesu Nazaredebema ume nībasia.–

⁶⁸ Maāne Pedroba nāwā mērāsia:

–Mā jāā ēberāra unuca. Mā adua ba ba cārēda jara bada.–

† 14:58 Juaā 2:19-22. § 14:62 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14.

Māwā jarapeda Pedrora de auđu jūrā ca ʙađe dji ēdrabadamaa wāsia. Maʎne eterreda berusia.* ⁶⁹ Wayacusa nezocawērāba Pedrora unupeđa dji arima duanarāa jarasia:

–Za ʙada ādjidebemaa.–

⁷⁰ Pedroba māwā ūrīpeđa wayacusa mērāsia. Dārāéne arima duanaba wayacusa Pedroa jarasidaa:

–Wārāda ʙara ādjidebemaa. ʙara Galileadebemada jāwā ʙaa. Ādji quĩrāca bedeabaria.–†

⁷¹ Pedroba jarasia:

–jMāa sewada jaraibara Ācōrēba cawa oya! Wārāneba jaraya: bārāba jara panā ēberāra māa unucāa.–

⁷² Māwā ʙađe eterreda wayacusa berusia. Ara maʎne Pedroba quĩrānebasia Jesuba jaradara: “Eterreda ʙarima umé berui naēna ʙaa ʙarima ūbea māra unucaada aya.”‡ Pedroba maʎnebema crīchabarāde dārā jāsia.

15

Jesu Pilato quĩrāpita edepedada

Mateo 27:1-2, 11-14; Luca 23:1-5; Juañ 18:28-38

¹ Āsabodode sacerdote bororāra, judiorā dji dromarāra, judiorā ley jaradiabada sida ābaa bedeā ausidaa Jesura Pilatomaā ededi carea.* Ara maʎda Jesura jawa jā edesidaa. ² Pilatoba Jesua iwidisia:

–¿ʙada wārāda judiorā boroča?–

Jesuba panusia:

–Māē, ʙaa māwā jara ʙaa.–

³ Maʎne sacerdote bororāba ne zocārāneba Jesura biē jarasidaa. ⁴ Maʎ bēra Pilatoba waya Jesua iwidisia:

–Ūrīdua, ādjirāba ʙara ne jūmaneba biē jara duanāa. ¿ʙaa panuēca?–

⁵ Baribarā Jesuba maʎ sida panuē basia. Maʎ bēra Pilatoba cawa crīchaē besia.

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Luca 23:13-25; Juañ 18:38–19:16

⁶ Poaza judiorāba maʎ ewari droma o panane Pilatoba preso beada aba ēdra ʙabadjia. Ādjirāba iwidibadada ēdra ʙabadjia. ⁷ Maʎne ēberā Barrabá abadada basia. Maʎ Barrabára idjiare bearā sida puru quĩrūbigasidade miā beasidaa. Maʎ bēra preso panasidaa. ⁸ Maʎne zocārā judiorāda Pilatomaā zedapeđa iwidī duanesidaa idjia poaza obarida omārēā. ⁹⁻¹⁰ Pilatoba cawa basia sacerdote bororāda Jesu ume biē duanā bēra idjira jida diasidada. Maʎ carea dji ēberāra powua nūmāa iwidisia:

–¿Bārāba quĩrā panaca māa za ʙa judiorā borora ēdra ʙaida?–

¹¹ Maʎne sacerdote bororāba dji powua nūmāa nāwā jarasidaa: “Pilatoa jaradadua Barrabádra ēdra ʙamārēā.” ¹² Maʎ carea Pilatoba wayacusa ādjirāa iwidisia:

–Māwāra bārāba judiorā boro abadara ¿māa sāwā oi?–

* **14:68** Maʎne eterreda berusia. Griego bedeade ḗcala cartade māra neēa. † **14:70** Ādji quĩrāca bedeabaria. Griego bedeade ḗcala cartade māra neēa. ‡ **14:72** Marco 14:27-31.

* **15:1** Pilato. Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatorā Judea druadebema boroda basia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36daa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso bearā beacara panā bēra. Aba romanorāba māwā odida panasidaa.

13 Mañne ädjiräba jïgua jara duanesidaa:

–¡Crude cachi beabidua!–

14 Pilatoba iwidisia:

–¿Cārē cārēã mãwã oi? ¿Idjia cārē cadjiruada osi?–

Mãwã bedea bΛde ädjiräba wetara bΛga jara duanasidaa:

–¡Crude cachi beabidua!–

15 Pilatora ëberärã ume bië be amaaba BarrabádrΛ ëdrΛ bΛsia. BaribΛrΛ Jesura soaba ubipeda sordaorãa diasia crude cachi beadamärëã.

16 Ara mañda sordaorãba Jesura ädji de droma Pretorio abadaede eda edesidaa. Mama waabema sordaorãda trãsidaa. 17 Mañbe djio pursupursua bΛda Jesua jΛbisidaa. Borobari rΛ caðada idji borode wëãju bΛsidaa.

18 Mañbe jïgua jara duanesidaa:

–¡Bio bia bΛa, judiorã boro!–

19 Idji borode bacuruba ubadjidaa idjaba dau idobadjidaa. Chïrãborode copanesidaa idjira wärãda bio waya panΛ quïrãca. 20 Idjira ipida bië jaradapeda mañ pursupursua bΛ jΛbipedadara wëãsidaa. Wëãnapeda idjia jΛ badada wayacusa jΛbisidaa. Mañbe crude cachi beadi carea edesidaa.

Jesu crude cachi bΛpedada

Mateo 27:32-44; Luca 23:26-43; Juañ 19:17-27

21 Jesu puru dajadaa edesidade ëberã Simoñ abadada Jerusaleñnaa zebΛrΛ basía. Alejandroba Rupo bida mañ Simoñra ädji zeza basía.† Idjira Cirene purudebema basía. Sordaorãba idjia Jesu crura ataubisidaa.

22 Mãwã Jesura ëjũã Golgota abadamaa edesidaa. Golgota trãba jara bΛa Boro BΛwΛrΛ. 23 Mama uva ba asea mirrada pueradada Jesua diasidaa pua droamärëã. BaribΛrΛ Jesuba doë basía. 24 Mañbe crude cachi bΛsidaa. Mãwãnacarea ne jemenesidaa Jesuba cacuade jΛ badara säwã jedecadi cawaya.

25 Jesu crude cachi bΛsidade ãmãdau ãtΛ basia. 26 Mañne bedeeda cachi jira bΛsidaa cawabidi carea idjira cārē cārēã beabΛdada. Nãwã bΛ basia: “Judiorã Boro.” 27 Idjaba ne drΛabadada umé Jesu caita crude cachi jira bΛsidaa, aba idji jΛwa araare, aba idji jΛwa acΛare. 28 Mãwãsia Æcõrë cartade jara bΛ quïrãca. Nãwã jara bΛa: “Idjira ëberã cadjirua quïrãca beasidaa.”‡

29-30 Mañne ãcΛrΛ ëberärãda caita wãnapeda boro rãrΛtΛ rãrΛdapeda Jesua nãwã bië bedeadadjidaa:

–Äjãã, bΛa Æcõrë de dromara ãrïpeda ewari übeade wayacusa poya oibΛrΛ, jara bΛduba ëdrΛdua! jãl crudeba uðaa zedua!–

31 Abari quïrãca sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarã bida Jesura ipida bië jarabΛdade nãwã jarabadjidaa:

–Idjia dewararãda carebasia, baribΛrΛ ara iduba poya ëdrΛëa.§ 32 Mãwãra ¿idjira Æcõrëba ëdrΛ edabari diai jaradaca? ¿Idjira Israeldebema boroca? Jãl crudeba uðaa zeida bΛa dairãba cawadapeda jãni carea.–

Mañne Jesu caita crude cachipedada bida abari quïrãca bië jarasidaa.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Luca 23:44-49; Juañ 19:28-30

† 15:21 Romano 16:13. ‡ 15:28 Isaía 53:12. Griego bedeede ãcΛrΛ cartade versículo 28 neëa.

§ 15:31 Carebasia. Griego bedeede bΛ bΛa “ëdrΛ edasia.”

³³ Umatipa λmādaura quisia.* Maλba naλ ējūāra hora ūbea jūma pāima nūmasia. ³⁴ Hora ūbea badacarea Jesuba jīgua jarasia:

–Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?–

Maλ arameo bedeaba jara βλα: “Mλ Ācōrē, mλ Ācōrē, ¿cārē cārēā māduba beesi?”

³⁵ Maλ bedeaba ūrībada de λCATA mama caita duanaba jarasidaa:

–Ūrīnada, idjia Elíada trλ βλα.–

³⁶ Ara maλda aba pira wāpeda uva βa oregueada mōda quirude dodoba edasia. Bacurude jλpeda Jesua diasia domārēā. Maλbe dji ēberāba jarasia:

–Jλānada; acλdia Elíaba idjira udaa βλde zei cawaya.–

³⁷ Maλne Jesura mīādua biapeda iyādrasia. ³⁸ Ara māwāβλde Ācōrē de dromane eda wua eatλ jira βλda ēsidra λtλba edaa cōā dogosia.†

³⁹ Romanebema sordaorā boro Jesu quīrāpita βλba idji māwā beubλλ unuside jarasia:

–Wārāda naλ ēberāra Ācōrē Warra basía.–

⁴⁰ Maλne λCATA wērārāba tλmλba acλ duanasidaa. Ādjirā tāēna Maria Magdalenada, Salomé sida panasidaa. Dewarabema Maria sida basía. Santiago Tēābema abadaba, Jose bida maλgλ Mariara ādji papa basía. ⁴¹ Jesu Galileade baside maλ wērārāra idji ume nībasidaa idjaba careba panasidaa. Arima dewara wērārāda baraasia Jesu ume Jerusaleλnaa wāpedadada.

Jesu tλbaripedada

Mateo 27:57-61; Luca 23:50-56; Juaλ 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Nurēma λnāūbada ewari basía. Maλ ewari carea judiorāra ne o panasidaa. Queubodode Jose Arimatea purudebemada Pilatoma wāsia. Maλ Josera judiorā bororānebema basía. Jūmarāba idjira bio bia unubadjidaa. Idjia jλā babadjia Ācōrēba jūmarāda pe erobamārēā. Ne waya neē Pilatoma wāpeda Jesu cacuada iwīdisia tλbari carea. ⁴⁴ Maλne Pilatoba cawa crīchaē basía sāvā Jesura isabe beusida. Maλ carea sordaorā boroda trλpeda iwīdisia Jesura wārāda beusi cawaya. ⁴⁵ Sordaorā boroba wārāda beusiada ada bērā Pilatoba Josea Jesu cacuara idu edebisia. ⁴⁶ Joseba borobada nēdopedā Jesu cacuara crudebemada udaa βλpeda maλ borobaba βλrā βλsia. Maλbe mōjē uria corodade eda βλpeda mōgara waibλaba uriara jūātrλ βλsia. ⁴⁷ Maria Magdalenaba, Jose papa Maria bida acλ panasidaa Jesu cacuara mama βλbλdada.‡

16

Jesu λrēbada Ācōrē nezocaba jarada

Mateo 28:1-10; Luca 24:1-12; Juaλ 20:1-10

¹ λnāūbada ewari jōnacarea Maria Magdalenaba, Santiago papa Mariaba, Salomé bida querada nēdosidaa Jesu cacuara pλrλdī carea.

² Nabema ewari domianebe mane diapeda ara λmāda u odjabλλde ādjira Jesu tλbaripedadamaa wāsidaa. ³ Maλne nāvā jara nībasidaa:

–Dadjira eda wāni carea ¿jāλ mōgara waibλaba uria jūātrλ βλra caiba āyā βλi?–

* 15:33 Amos 8:9-10. † 15:38 Exodo 26:31-33; Hebreo 9:1-15. ‡ 15:47 Jose. Maλgλ Josera Arimateadebemaēa, āteβλλ Santiago Tēābema abada ume dji djaba basía. Marco 15:40; 16:1.

4 BaribΛΓΛ araa acΛbΛdade unusidaa mōgara waibΛara orrocawa cobΛda. 5 Ara maλda uriade eda wāsidaa. Eda wābΛdade cūdrada unusidaa. Idjia drasoα jΛ bΛara totroα querasia. Ādji jΛwa araare chūmasia. Idji carea wērārāra dauperasidaa. 6 Maλ cūdraba ādjía jarasia:

–Dauperarānada. Bārāba Jesu Nazaredebemada crude cachipedadada jΛΓΛ panΛa. Idjira λrēbasia. Idji bΛpedadamaa acΛdadua. Nama bΛēa. 7 Jāλbe idji ume nībapedadarāmaa wānada. Pedroa, waabemarāa bida jaradadua Jesura ādji na Galilea druadaa wābΛrΛda. Jāma idjira ununia idjia naēna jarada quīrāca.–*

8 Maλne daupera panΛba cacua ure nūpanasidaa. Ara maλda wērārāra Jesu cacua tbaripedada uriadeba pira wāsidaa. Ne waya panΛ bērā ni abΛa bedeadaē basía.†

Jesuba Maria Magdalenaα ara idjida unubida

Juaλ 20:11-18

9 Jesura diapededa nabema ewari domianebe mane λrēbapeda naārā Maria Magdalenaα unubisia. Maλ wērānebemada Jesuba naēna jairāda siete āyā jΛrecuasía. 10-11 Maλbe Mariara Jesu ume nībapedadarāmaa wāsía. Idji jūēside ādjirāra wadi sopuaba jīā panasidaa. Māwā panΛne Mariaba ādjirāa jarasia Jesura zocai bΛda unusida. Māwā ūrībadamīna ijānaē basía.

Jesuba dewara umé panΛa ara idjida unubida

Luca 24:13-35

12 Māwānacarea Jesu ume nībapedadarāda umé puru dajada nībasidaa. Maλgarāa Jesuba ara idjida quīrā awara unubisia. 13 Ādjira jēda wānapeda waabemarāa jarasidaa. Māwāmīna wadibida ijānaē basía.

Jesuba edadarāa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Luca 24:36-44; Juaλ 20:19-23

14 Māwānacarea Jesuba edadarā once panΛ ne co chūpanasidade ara idjida unubisia. Ādji cΛwΛrΛ zareadeba ijānaē panana carea quēāsía. Idji λrēbada unupedadaba ādjirāa jarasidamīna ijānaē panasidaa.

15 Maλbe Jesuba ādjirāa jarasia:

–Drua beaza wānapeda bedea bia mλnebemada jūmarāa jaradadua. 16 Maλ bedeada ijāsidaa idjaba borocuesidara Ācōrēba ēdra edaya. BaribΛΓΛ maλ bedea ijāéra idjia cawa oya. 17 Mλ ijā beaba naλgΛda odía Ācōrē bΛa eropanΛda unubidi carea: mλ trλneba jairāda āyā jΛretadía idjaba adua panΛ bedeade bedeada. 18 Dama arada ādji jΛwaba jidadía. Nēārā dadjí beabarida doēbΛΓΛ maλba biē oēa. Idjaba cacua biē beara ādji jΛwa λrλ bΛbΛdade biacuadía.–

Jesu bajānaα wāna

Luca 24:50-53

19 Māwā jaradacarea dadjirā Boro Jesura Ācōrēba λtaa bajānaα edesia. Mama Ācōrē jΛwa araare chūmesía. 20 Maλbe Jesuba edadarāba idji bedeara ādji wābΛdaza jarasidaa. Dadjirā Boroba ādjirāra carebasía. Ne ununaca obi bΛdeba cawabisía ādjia jara panΛra wārā arada.

* 16:7 Marco 14:28. † 16:8 Griego bedeade λcΛΓΛ cartade Marcoba bΛdara namabe bΛa. Versículo 9deba aba 20daa neēa.

LUCA BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA LUCABA BΛΔΑ

Naļ cartara Lucaba ʘasia. Idjira griego basica ʘaa. Colosa 4:14de, Pilemoļ 24de bida jara ʘaa Lucara Paulo ume nībasida. Mateoba, Marco bida ādjiza carta Jesucritodebema ʘapedadacarea Lucaba naļ cartara ʘasia.

Lucaba naļ cartara ēberā dji droma Teopilo itea ʘasia cawamārēā Jesudebema idjīa jaradiapedadara wārāda (1:1-4). Lucaba waabemarā cāyābara ebudaara ʘasia Borocuebari Juaļ topedadadebemada (1:5-80), Jesu topedadadebema sida (2:1-52). Maļare ʘā ʘaa Juaļba Jesu borocuedadebemada (3:1-22), Jesu drōā naēnabemarā trāda (3:23-38), idjaba diauruba Jesu mīā sē badadebemada (4:1-13). Maļare ʘā ʘaa Jesuba Galilea druade jaradia nībadadebemada (4:14deba aba 9:50daa) idjaba Jerusaleļnaa wābΛΓΛde jaradia badadebemada (9:51neba aba 19:27daa).

Jīrūare ʘā ʘaa Jesu Jerusaleļne māwānanebemada: Jerusaleļ puru carea jīānada, crude beapedadada, ļrēbadada, idjaba idji ļjā bearā quīrāpita bajānaa wānada (19:28deba aba 24:53daa).

Lucaba ebuda ʘasia Ācōrēba cawa oidebemada (2:25-35; 19:37-44; 21:20-24) idjaba cadjīrua obadarā idjīmaa jēda zebadarāda ēdra edaidebemada (1:67-80; 15:1-32; 19:1-10). ʘarima zocārā ʘasia cadjīrua obadarā Jesuba quīrā djuburiadada: judiorāda, judiorāēda, Samariadebemarāda, ne neē quēdeada, Romanebema boro itea parata jΛΛ pebadarā sida.

Luca cartade ebuda ʘaa wērārā sida Jesuare panasidada. ʘā ʘaa Elisabedebemada (1:5-66), Mariadebemada (1:26deba aba 2:52daa), Ananebemada (2:36-38), idjaba Jesu carebabadarānebemada (8:1-3). Maļ awara wērārāba idji ļrēbadadebemada naārā cawasidaa (24:1-12).

Lucaba Teopiloa ʘā diabueda

¹ Ācōrēba dadjīrā tāēna odadebemada zocārāba ʘā quīrāsidaa. ² Jūma maļ oda unupedadaba nēbΛΓΛsidaa idjaba jaradiasidaa. Dji carta ʘapedadaba maļda ʘasidaa. ³ BΛ dji droma ʘΛ Teopilo, mļa bida jūma maļ māwānada bio quīrācuīta iwīdīda bērā, mļmaarā bia ʘaa bΛ itea arīde ʘā diabueida. ⁴ Māwā ʘaa cawaya bΛa jaradiapedadara wārāda.

Borocuebari Juaļ todi cawabida

⁵ Herode Judea druadebema boro baside sacerdote Zacariada basia.* Maļ Zacariara sacerdoterā idji ume trajabada sida Abīarā abadjīdaa.† Dji quima Elisabera Aaroļ ēberārāneba yōna basīa. ⁶ Ādjira umena Ācōrē quīrāpita jīpa panasidaa. Ācōrēba obi jaradara jūma ļjā o panΛ bērā biē jaradi neē panasidaa. ⁷ BaribΛΛ Elisabera warra toca bada bērā warra neē panasidaa. Maļ awara bio drōāda panasidaa.

⁸ Māwā panΛne Zacaria Ācōrē de dromane trajai ewarida jūēsia. Maļ bērā idjira, waabema sacerdoterā idji ume trajabada sida Ācōrē quīrāpita traja panasidaa. ⁹ Maļne sacerdoterāba obada quīrāca ne jemenesidaa

* 1:5 Herode. Maļ Herodera “dji Droma” abadaa. † 1:5 Abīa. 1 Cronica 24:10.

caiba Ācōrē de dromane eða incienso querada bá diaida ʙᵛ cawaya. Mañe Zacaria trᵛda odjasia.

¹⁰ Incienso quera bá diai horada jũena bẽrã Zacariara eða wãsia.† Mañe puruba dajadaare Ācōrẽa iwidi panasidaa. ¹¹ Mãwã ʙᵛde bajãnebema nezocada quera bá diabada jᵛwa araare odjasia. ¹² Idji un-uside Zacariara bio dauperapeda abeda cawa crĩchaẽ basía. ¹³ Baribᵛᵛ bajãnebema nezocaba jarasia:

–Ne wayarãdua. ʙᵛᵛ Ācōrẽa iwidi ʙᵛdara idjia ũrĩsia. ʙᵛ quima Elisabeba warrada toya. Idji trᵛra ʙᵛdua Juaᵛ. ¹⁴⁻¹⁵ Mañ warra carea zocãrã ʙᵛsridadia. Idjira Ācōrē quĩrãpita dji droma bai bẽrã ʙᵛ sida bio ʙᵛsrida baya. Uva ʙᵛ aseada, itua sida doca baya. ʔiteda bebᵛᵛ ewarideba Ācōrē Jaurera idji ume baya.§ ¹⁶ Idjia zocãrã israelerã Ācōrẽmaa jẽda zebiya. ¹⁷ Elĩaba erobada jaureda, ʙᵛᵛᵛ sida ʙᵛ warraba erobaya. Mañneba idjira dadjirã Boro na wãya dji zezada ádji war-rarã ume ibiabi carea.* Mañ awara ĩjãnaẽ ʙᵛ sida carebaya jipa beaba crĩchabada quĩrãca crĩchadamãrẽã. Mãwã carebaya puruba dadjirã Borora bia edadamãrẽã.–

¹⁸ Mañe Zacariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–¿Mᵛᵛ sãwã cawai ʙᵛᵛ jara ʙᵛra wãrãda? Mᵛᵛra bio drõãda ʙᵛᵛ. Mᵛ quima sida djorada ʙᵛᵛ.–

¹⁹ Bajãnebema nezocaba Zacaria jarasia:

–Mᵛᵛra Gabriel, Ācōrē nezocaa. Idjia mᵛᵛra ʙᵛmaa diabuesia mañ bedea biada jaramãrẽã. ²⁰ Mᵛᵛra jara ʙᵛra Ācōrẽba ʙᵛᵛᵛ ewaride wãrãda mãwãya. Baribᵛᵛ ĩjãnaẽ bẽrã ʙᵛra quĩrãme cara ʙᵛya aba ʙᵛ quima warra tobᵛᵛᵛᵛ.–

²¹ Mañmisa eberãrãba dajada jᵛᵛ panasidaa. Ádjia cawadaẽ panasidaa sãwãẽrã Zacariara jãcu eða dãrãᵛᵛᵛᵛᵛᵛ. ²² Mãwã ʙᵛᵛde idjira dajadaa zesia baribᵛᵛᵛᵛᵛᵛ poya bedeaẽ basía. Quĩrãme cara ʙᵛᵛᵛ bẽrã ababe sẽyãneba bedea basia. Mañba eberãrãba cawasidaa Ācōrẽba idjía ne unubisida.

²³ Idji Ācōrē de dromane trajai ewari jõnacarea Zacariara diguidaa wãsia. ²⁴ Mãwãnacarea idji quima Elisabera biogoa besia. Mañ bẽrã Elisabera jedeco juesuma diguida besia. Nãwã crĩchasia: ²⁵ “Ācōrẽba mᵛᵛra carebasia biogoa ʙᵛmãrẽã. Jãwã bia odaba mᵛ quĩrã perara áyã ʙᵛsia. Ēberãrãba mᵛᵛra waa biẽ jaradaẽ.”

Bajãnebema nezocaba Mariaa jarada

²⁶⁻²⁷ Elisabe sei jedeco biogoa bedacarea Ācōrẽba bajãnebema nezoca Gabrielda Galilea druade Nazare purudaa diabuesia awẽrã umaquĩrã adua ʙᵛ Mariamaa. Mañ Mariara Jose ume dji edadi carea bedea bia panasidaa. Josera Davideba zeda basía. ²⁸ Bajãnebema nezocara Mariama jũepeda nãwã jarasia:

–¡Mẽrã! Ācōrẽba ʙᵛra bia erobᵛᵛᵛ.† Idjira ʙᵛ ume ʙᵛᵛ.–

²⁹ Mañ bedea ũrĩside Mariaba abeda cawa crĩchaẽ basía cãrẽ cãrẽã bajãnebema nezocara mãwã bedea ʙᵛᵛᵛ. ³⁰ Mañne bajãnebema nezocaba idjía jarasia:

† **1:10** Incienso querada bá diaida ʙᵛ. Exodo 30:34-38. § **1:14-15** Numero 6:1-5; Jucee 13:2-5.

* **1:17** Malaquia 4:5-6. † **1:28** Ācōrẽba ʙᵛra bia erobᵛᵛᵛ. Griego bedeaẽ ᵛᵛᵛᵛᵛᵛ cartade nãwã ʙᵛᵛᵛ: “Ācōrẽba bada dewara wẽrãrã cãyãbara biara erobᵛᵛᵛ.”

–Maria, ne wayarãdua; Ācõrẽba b̄lara careba b̄laa. ³¹ Maã bẽrã b̄lara biogoa b̄peda warrada toya. Maã warra trãra b̄l̄dua Jesu.† ³² Idjira dji droma baya idjaba Ācõrẽ dji dromaara b̄aba idji Warraada aya. Ācõrẽba idjira israelerã boroda b̄laya idji drõãenabema Davi b̄ada quĩrãca. ³³ Idjira Jacobodeba yõpedadarã boroda b̄aya. Ewariza ãdjirãra pe erobaya.–§

³⁴ Maãne Mariaba bajãnebema nezocaa iwidiisia:

–Mãra umaquĩrã adua b̄lada çsãwã biogoa b̄ei?–

³⁵ Bajãnebema nezocaba panusia:

–Ācõrẽ Jaurera b̄lamaa zepeda idji l̄b̄lara b̄l ume b̄aya. Maã bẽrã idjia dia b̄l warra b̄la tob̄l̄lada Ācõrẽba idji Warraada aya. ³⁶ B̄l apipi Elisabe sida warra toya.* Djorada b̄l̄m̄ina idjaba warra tocaada abadam̄ina sei jedeco b̄la biogoa b̄lada. ³⁷ Ācõrẽba poya oẽra neẽa.–

³⁸ Mariaba panusia:

–Mãra Ācõrẽ nezocaa. Bia b̄la b̄la jarada quĩrãca idjia oida.–

Maãbe bajãnebema nezocara idji quĩrãpitabemada wãsia.

Mariaba Elisabe ac̄l̄de wãna

³⁹ Mãwãnacarea Mariara isabe Elisabe purudeaa wãsia. Maã purura Judea drua eyaida b̄l̄de b̄la. ⁴⁰ Mama Zacaria dede eda wãpeda Elisabea jarasia:

–jMẽrã!–

⁴¹ Elisabeba Maria bedea ũr̄ib̄l̄l̄de idji warra biteda quirura domicasia. Ara maãda Elisabera Ācõrẽ Jauredaba besia. ⁴² Maãne Mariaa nãwã jĩgua jarasia:

–B̄l̄ra wãrãda dewara wẽrãrã cãyãbara Ācõrẽba biara careba b̄laa. B̄l warra sida Ācõrẽba bio bia b̄laya. ⁴³ çMãra cai m̄l Boro papaba jãwã ac̄l̄de ze b̄l̄ra? ⁴⁴ Ara b̄l bedea ũr̄ib̄l̄l̄de warra m̄l b̄iteda b̄l̄ra b̄l̄sr̄idaba domicasia. ⁴⁵ Ācõrẽba jaradara wãrãda mãwãida jãna bẽrã b̄l̄ra bio bia b̄laa.–

⁴⁶ Maãne Mariaba jarasia:

Sodeba m̄l̄a jaraya: Ācõrẽra dji dromaa.†

⁴⁷ Ācõrẽ m̄l̄ edr̄l̄ edabari ume mãra bio b̄l̄sr̄ida b̄la.

⁴⁸⁻⁴⁹ Idjia za quiru nezocara bia erob̄laa.

Idiba ãtaa jũmarãba jaradã Ācõrẽ jũma poya b̄l̄ba mãra bio careba b̄lada, m̄l̄ itea ne wai b̄l̄lada o b̄l bẽrã.

jAba idjidl̄l̄ Ācõrẽa! ⁵⁰ Maã bẽrã idji waya b̄eara ewariza quĩrã djuburia baya.

⁵¹ Ācõrẽba idji l̄b̄lad̄eba ne wai b̄l̄lada ocuasias.

Ara ãdjiduba dji dromada cr̄icha b̄eara idjia memenebisias.

⁵² Dji droma b̄adara ãyã b̄lcuapeda dji edaara qued̄eada dji dromada b̄lcuasias.

⁵³ Dji ne neẽ qued̄eaa ne jũma biada diasias, barib̄l̄l̄ dji ne bara b̄eara j̄l̄wa bari ãyã wãbicuasias.

⁵⁴⁻⁵⁵ Idji nezoca Israel purura carebasias. Idjia Abrahãl̄ra, idjideba yõb̄lad̄arã sida ewariza quĩrã djuburiaya dadji drõã naẽnabemarãa jarada quĩrãca.

⁵⁶ Mariara Elisabe dede jedeco ũbea b̄apeda diguidaa wãsia.

† **1:31** Mateo 1:21. § **1:33** 2 Samuel 7:8,16. * **1:36** B̄l apipi. Griego bed̄eade mãra ebuda b̄l̄ãa. † **1:46** 1 Samuel 2:1-10; Salmo 113:5-9.

Borocuebari Juañ toda

⁵⁷ Idji ewari jũēsīde Elisabera warra tosia. ⁵⁸ Idji caita panabadaba, idji ēberārā bida mañ ūrīsīdade idji ume ʙasrīdasīdaa Ācōrēba bio quĩrā djuburiada bērā.

⁵⁹ Warra todacarea ocho ewari ʙade ābaa dji jaresīdaa warra cacuara wēāgodi carea.† Mañne λcλrλba idji zeza trλ Zacariada ʙλ quĩrā panasīdaa. ⁶⁰ Baribλrλ dji papaba jarasia:

–Māwā trλ ʙλdaēa, ātebλrλ idji trλra ʙλdia Juañ.–

⁶¹ Ādjirāba jarasīdaa:

–¿Cārēā mañ trλra ʙλdi? Bārā ēberārā tāēna mañ trλra neēa.–

⁶² Mañbe dji zeza Zacariāa sēyāneba iwīdisīdaa cārē trλda ʙλ quĩrā ʙλ cawaya. ⁶³ Mañ carea Zacariāba bacuru pewedeada enebisia. Maλgλde nāwā ʙasia: “Idji trλra ʙλdia Juañ.”

Mañ unusīdade jūmarāba cawa crīchadaē basía. ⁶⁴ Ara mañne Zacariāra quĩrāme cara ʙadada waya bedeasia. Ara mañda idjia Ācōrēa bia bedeasia.

⁶⁵ Jūma ādji caita panabadaba mañnebema ūrīsīdade Ācōrē waya panλba jūma Judea drua eyaida ʙλde nēbλrλbadjīdaa. ⁶⁶ Jūma mañ ūrīpedadaba jarabadjīdaa: “Māwā baibλrλ, maλgλ warrara dji droma baya.” Māwā jarasīdaa Ācōrē λʙλara dji warra ume ʙλ bērā.

⁶⁷ Zacariāra Ācōrē Jauredeba ʙepeda nāwā bedeasia:

⁶⁸ ¡Israelerā Ācōrēra bio bia ʙλa, idji ēberārāra ēdrλ edai carea ze ʙλ bērā!

⁶⁹ Idji nezoca Davideba zedada diabuebλrλa dadji Ēdrλ Edabarīda bamārēā.§

⁷⁰ Naēna Ācōrēba idjīdeba bedeabadarāa mañnebemada jarabisia.

⁷¹ Idjia jarabisia jūma dadjirā dji quĩrūnebemada, dadjirā quĩrāma panλnebema sīda ēdrλ edaida.

⁷² Māwā oya dadji drōā naēnabemarāa quĩrā djuburiayada ada bērā idjāba ādjirā ume bedeā ʙλdada jūma oyada ada bērā.

⁷³⁻⁷⁴ Idjia dadji drōāenabema Abrahāλa jarasia dadjirā dji quĩrū jλwaedabemada ēdrλ ʙλida.

Māwā ne wayaa neē dadjirāba idjira poya ēpē panania.

⁷⁵ Dadjirā zocai panλmisa idji quĩrāpita biya, jipa nībaēia.

⁷⁶ Mañbe Zacariāba idji warradebemada nāwā jarasia:

Warra, ʙλra Ācōrē dji dromaara ʙλdeba bedeabariada adia. ʙλra dadjirā Boro na wāya idji o jari carea.*

⁷⁷ ʙλa israelerāa cawabiya sāwā Ācōrēba ādji cadjiruara quĩrādoapeda ēdrλ edaida.

⁷⁸ Ācōrē quĩrāra bio waibλa ʙλa. Dadji Ēdrλ Edabarira bajāneba zeya λmādau odjabari quĩrāca.

⁷⁹ Mañba dji pāīmane ʙeaa, dji beudī waya ʙeaa bida Ācōrēra cawabiya. Idjāba dadjirāa cawabiya sāwā idji ume necai pananida.

⁸⁰ Dji warrara warisia idjāba Ācōrē Jauredeba zarea ʙesia. Drōā ʙadacarea ējūā pōāsa ewaraga ʙλde ʙade wāsia. Mama ʙabadjia aba jūmarā quĩrāpita bedeabλrλ ewarīdaa.

† 1:59 Genesi 17:10-12. § 1:69 2 Samuel 7:12-13; Salmo 132:17. * 1:76 Malaquia 3:1.

2

*Jesu toda ewari**Mateo 1:18-25*

¹ Mañ ewaride Romanebema boro Cesar Augustoba idji jλwaeda beara jūma juachabisia.* Mañ bērā jarasia puru āi beara ādji puruḁaa wānamārēā. ² Mañ ēberārā juachabidara idjia naārā obida basía. Mañ ewaride Cirenioda Siria druade dji boro basía. ³ Mañne jūmarāda juachadamārēā ādji puruza wāsidaa.

⁴ Mañ ewaride Josera Galilea druade Nazare purude babadjia. Idjira Davideba zeda bērā Judea druade Beleñ puruḁaa wāsia. Beleñra Davi topedada puru basía. ⁵ Ādji juachadamārēā idji quima bai Maria ume wāsia. Mañ ewaride Mariara biogoa basia. ⁶ Beleñne panane Maria warra toi ewarira jūēsía. ⁷ Cāibada de bari bλara neē bērā idji warra iwina todara wuaba bλarapeda animarā ne cobadade coquirusia.

Bajānebema nezoca oveja wagabadarāma odjada

⁸ Mañ diamasi oveja wagabadarāba ādji ovejara Beleñ caita waga panasidaa. ⁹ Cawaēne bajānebema nezocada ādjima odjasia. Mañne Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroaba ādjima bio λnaga nūmesia. Mañ carea oveja wagabadara bio dauperasidaa. ¹⁰ Baribλrλ bajānebema nezocaba ādjia jarasia:

–Ne wayarānada. Māa bedea biada bārāa jarade ze bλa. Mañ bedea carea jūmarāda bλsridadia. ¹¹ Idi Davi topedada puru Beleñne bārā ēdra edabarida tosidaa. Idjira Critoa, dadjirā Boroa.† ¹² Naλgλdeba bārāba cawadia māa jarabλrλrλ wārāda: bārāba mañ warra zaquera wuaba bλrā bλda animarā ne cobadade ununia.–

¹³ Ara māwā jarabλrλde bajānebema nezocarāda zocārā odjasidaa. Jūma ādjirāba Ācōrēa nāwā bia bedeasidaa:

¹⁴ Ācōrē λtλ bajāne bλara bio bia quirua! ¡Ēberārā Ācōrēba bia unu bλara nañ ējūāne necai beadia!‡

¹⁵ Mañbe bajānebema nezocarāra bajānaa wāsidaa. Ara mañda oveja wagabadarāba jarasidaa:

–Māēteara dadjirā Boroba cawabidara Beleñnaa acλde wānia.–

¹⁶ Ara mañda wābλrλsidaa. Jūēsidade Mariada, Joseda, dji warra zaque sida unusidaa. Warra zaquera animarā ne cobadade basia. ¹⁷ Mañ unupedadacarea bajānebema nezocaba warradebema jaradara ādjia jūmarāa nēbλrλsidaa. ¹⁸ Oveja wagabadaba jara panλ ūrīsidade jūmarāba cawa crīchadaē panesidaa. ¹⁹ Baribλrλ dji papa Mariaba maλgλdebemada idji soḁe jūma quīrācuita crīcha babadjia. ²⁰ Oveja wagabadarā jēda wābdade ādjia unupedada carea idjaba ūrīpedada carea Ācōrēa bia bedeasidaa. Bajānebema nezocaba jarada quīrāca wārāda jūma māwāsia.

Jesu Ācōrē de dromanaa edepedada

* **2:1** Idjia māwā obisia puru beaza idji itea paratara aride jλrλ peḁi carea. † **2:11** Crito. Maλgλra trlēa, ātebλrλ griego bedea. Arameo bedeaḁe jarabadaa “Mesías.” Jara bλa “Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaa” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bamārēā bλada.” ‡ **2:14** ¡Ēberārā Ācōrēba bia unu bλara nañ ējūāne necai beadia! Griego bedeaḁe mañra ebuda bλēa.

21 Warra todacarea ocho ewari bΛde dji warra cacuara wēãgosidaa. Mañe idji trãra bΛsidaa Jesu, dji papa biogoai naëna bajãnebema nezocaba jarada quĩrãca.

22 Warra toda carea dji papaba wagaida bΛ ewarira wagasia ãcõrëba Moisea diada leyde bΛ bΛ quĩrãca. § Mañ ewari jõnacarea idjia dji zeza ume warra zaquera Jerusaleñnaa edesidaa ãcõrë quĩrãpita bΛdi carea. 23 Mãwã osidaa ãcõrë leyde nãwã bΛ bΛ bërã: “Jũma warra iwinara ãcõrëa diadida panãa.”* 24 Mañ awara ãcõrë quĩrãpita bia bei carea dji papaba puchirãda babue diabisia ãcõrë leyde nãwã bΛ bΛ bërã: “Puchirãda wa putujuda umé diaida bΛa.”†

25 Mañ ewaride ëberã Simeoñ abadada Jerusaleñne basia. Mañ Simeoñra jipa basia idjaba ãcõrëba jara bΛra quĩrãcuita ïjã obadjia. Idjia jãã basia ãcõrëba Israel puru sobiabi ewarida. ‡ ãcõrë Jaurera idji ume basia. 26 Naëna ãcõrë Jaureba idjia cawabisia idji jaidai naëna ãcõrëba ëdra edabari diai jaradara unuida. 27 ãcõrë leyde bΛ bΛ quĩrãca odi carea djibarirãba Jesura ãcõrë de dromanaa edesidade ãcõrë Jaureba Simeoñra araa wãbisia. 28 Simeoñba dji warra unuside bara edapeda ãcõrëa nãwã bia jarasia:

29 MΛ Boro, jããbebΛrΛ bΛ nezocara idu necai beubidua bΛa jarada quĩrãca oda bërã.

30 BΛa ëdra edabari diai jaradara mΛã unubisia.

31 BΛa idjira bΛsia jũma puru beaba ununamãrëã. §

32 Idjira ñnaa quĩrãca baya judiorãéba bΛdebemada cawadamãrëã.

Idji carea bΛ puru Israelera bia jaradia.*

33 Simeoñba ãdji warradebema jara bΛ ãrãsidade Jesu djibarirãba cawa crĩchadaë basia. 34 Mañe Simeoñba ãdjira bia jara bΛpeda Mariaa nãwã jarasia:

–ãcõrëba nañ warrara diasia israelerã zocãrã bia bΛmãrëã idjaba zocãrã bië bΛmãrëã. Cawabiya idjira ãcõrëneba ze bΛda, mãwãmĩna idjira bië jaradia. 35 Mãwã zocãrãba ãdji sode mërã erobeara unubidia. Idjaba bΛra bio sopua baya mãsuba subΛda quĩrãca.–

36 Arima ãcõrëneba bedebari Ana abadada basia. Idjira Aserdeba yõna Panuel cau basia. Idjira djorada basia. Awërã quiruda quima edapeda siete poa bΛde pëdra basia. 37 Idji pëdra bedara 84 poa basia. † Ewariza ãsa, diamasi bida ãcõrë de dromanaa wãbadjia ãcõrëa bia jarai carea, ne codaca ewari oi carea idjaba ãcõrëa iwidi carea. 38 Mañ djorara Jesu djibarirã caita wãpeda ãcõrëa bia bedeasia. Mañbe ãcõrëba Jerusaleñ puru ëdra edai ewari jãã beaa dji warra zaquedebemada bedeasia. ‡

39 ãcõrë leyde bΛ bΛ quĩrãca jũma opedadacarea Josera, Maria sida Galilea druade ãdji puru Nazaredaa jëda wãsidaa. 40 Dji warrara cacua bΛba warisia. Idjira bio ne cawasia idjaba ãcõrëba ne jũmane idjira carebadjia.

§ 2:22 Levitico 12:1-8. * 2:23 Warra iwina. Exodo 13:2. † 2:24 Levitico 12:6-8. ‡ 2:25

Isaía 40:1-5; 49:13-16; 57:18-19; 61:1-3. § 2:31 Isaía 40:5; 52:10. * 2:32 Isaía 42:6; 46:13; 49:6.

† 2:37 Idji pëdra bedara 84 poa basia. Griego bedead ebuða bΛëa. ΛcrΛmaarã jara bΛa Anara 84 poa basida. ‡ 2:38 Isaía 52:10.

Jesu Ācōrē de dromane bada

⁴¹ Poaza Jesu djibarirāra Jerusaleānaa wābadjidāa judiorā Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebabada ewari odi carea. § ⁴² Jesu doce poa baside ādjira wāsīdaa maā ewari droma badi carea jūma judiorāba obada quīrāca. Jesu sida ādji ume wāsīa. ⁴³ Maā ewari droma jōnacarea ādjira jēda wāsīdaa. BaribΛΓΛ ādji warra Jesura Jerusaleāne besīa. Maāra ādjia adua panasīdaa. ⁴⁴⁻⁴⁵ Crīcha panasīdaa Jesura ēberārā tāēna nīda. Māwā ewari aba nībasīdaa. Quewara idji ΛΓΛsīdade ādji ēberārā tāēna ununaē basīa. Ara maāda jēda Jerusaleānaa Jesu ΛΓΛde wāsīdaa.

⁴⁶ Ewari ūbea babΛΓΛde idjira unusīdaa Ācōrē de droma dajadaare judiorā ley jaradiabadarā tāēna chūmΛda. Ādjia jaradia panΛra ūrī basīa idjaba ādjia iwīdībadjia. ⁴⁷ Maāne ādjia iwīdībΛdade idjia arīde panubadjia. Jūma idji ūrī panΛba cawa crīchadaē panasīdaa necawaadeba panu bΛ bēra. ⁴⁸ Djibarirāba idji unusīdade cawa crīchadaē basīa. Dji papaba idjīa iwīdisīa:

–Warra, ŷbΛa cārē cārēā jāwā osi? ŷCārē cārēā nama besī? Bio sopua panΛba māa, bΛ zeza bīda bΛra ΛΓΛ panasīdaa.–

⁴⁹ Jesuba panusīa:

–Bārāba ŷcārē cārēā māra ΛΓΛ panasīda? ŷMā Zeza dede baida bΛda adua panΛca?–

⁵⁰ BaribΛΓΛ Jesuba jaradara djibarirāba cawadaē basīa. ⁵¹ Maābe Jesura ādji ume Nazaredāa wāsīa. Ādjia jarabΛdara idjia jūma ījā obadjia. Jūma Jerusaleāne māwānara dji papaba bio quīrācuīta crīcha babadjia. ⁵² Jesura cacua bΛba warisīa idjaba ewarīza ne cawaara wāsīa. Ācōrēba, ēberārā bīda idjira bīa unusīdaa.

3*Borocuebari Juaānebema*

Mateo 3:1-12; Marco 1:1-8; Juaā 1:19-28

¹ Tiberio Cesar quince poa Romanebema boro bΛde Poncio Pilatoda Judea druade dji boro basīa. Herodeda Galilea druade dji boro basīa.* Dji djaba Pelipeda Traconite druade idjaba Iturrea druade dji boro basīa. † Lisaniada Abilene druade dji boro basīa. ² Anāda idjaba Caipāda sacerdote dji dromarā basīa. ‡

Maā ewarīde ējūā pōāsa ewaraga bΛde Ācōrēba Zacaria warra Juaāa bedeasia. ³ Maā bēra Juaāra jūma Jordaā do caita bearāa jarade wāsīa ādji cadjiruara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Idjia jaradīasia māwā osīdara Ācōrēba ādji cadjiruara quīrādoaida. Dji ījābΛdara idjia doeda borocuebadjia. ⁴ Jūma maāgΛra māwāsīa Ācōrēneba bedeabari Isaiāba naēna bΛda quīrāca:

Ēberāda ējūā pōāsa ewaraga bΛde jīgua bedeā bΛa:

Ora jarīdadua dadjirā Boro bīa edadāmārēā. Ora idji itea jīpa jarīdadua.

§ 2:41 Exodo 12:1-27. * 3:1 Maā Herodera Antipa trΛ jarabadjīdaa. Idjīdebemada bedeā bΛa Mateo 14:1-10de, Marco 6:14-28de, Luca 3:19de, 9:7-9de, 13:31-33de, 23:6-12de. † 3:1 MaāgΛ Pelīpedebemada aba naā versīcułode bΛ bΛa. Dewarabema Pelīpera Herode-Pelīpe abadada unubadaa Mateo 14:3de, Marco 6:17de, idjaba Luca 3:19de. Herode dji Droma abadara ādji zeza basīa. Antipa ume dji djabarā basīa. ‡ 3:2 Caipāra Anā wīgu basīa. Anāra sacerdote dromada basīa poa 6deba aba 15daa. Caipāra sacerdote dromada basīa poa 18deba aba 36daa.

⁵ Jogoã beara jũma daucha ocuaya. Eya ãta beara, eya jewedeã bea sida daucha ocuaya.

O jũrẽã beara jipa jariya, o biẽ beara jũma biya ocuaya.

⁶ Mãwã jũmarãba ununia sãwã Æcõrẽba êdra edabarida. §

⁷ Zocãrã eberãrãda zebadjidaa Juaãba borocuemãrẽã. Baribãra Juaãba ãcãra jarabadjia:

–Dama eberãrã, çcaiba jarasi bãrãra Æcõrẽ quĩrũbidebemada poya mĩrũnida? ⁸ Bãrãba o panãneba unubidãdua wãrãda Æcõrẽmaa zesidada. Crĩcharãnadua Abrahã warrarã bãrã Æcõrẽba cawa oẽda. Mã bãrã ebuda jaraya: Æcõrẽba quĩrãibãra za tabea mõgarara Abrahã warrarã babicuaya. ⁹ Mã awara mã jaraya Æcõrẽba zagarada eroãba bacuru tutacuai carea. Jũma bacuru bia zaudacara tutacuapẽda tãbãde batacuaya. Ara mã quĩrãca Æcõrẽba cadjirua obadarãda cawa oya.–

¹⁰ Mã carea eberãrãba idjia iwidiãbadjidaa:

–Mãẽteara daiba çcãrẽda oẽida panã?–

¹¹ Juaãba panusia:

–Cacuade jãbada umẽ eroãba dji neẽ quirúa abã diaida ãã. Dji coi eroãba dji coi neẽ quirúa diaida ãã.–

¹² Mãwã ããde Romanebema boro itea parata jãra pebadarãda borocuedi carea zesidã. Mãbe ãdjia iwidiãsidaa:

–Jaradiabari, dairãba çcãrẽda oẽida panã?–

¹³ Juaãba ãdjia jarasia:

–Bãrãba parata jãra pedida panã auãu diãbirãnadua.–

¹⁴ Mãne sordãorã arima duããba Juaãba iwidiãsidaa:

–Dairãba çcãrẽda oẽida panã?–

Juaãba panusia:

–Bãrã trajubari parata dia panãneba necai beãdadua. Waraga panãneba djãrã paratara jãrãrãnadua idjaba sewãdeba djãrã biẽ jarãrãnadua.–

¹⁵ Arima duããba mã ãrãsidãde bio quĩrãcuita duãnesidã cãrẽda sãwã cawaya. Ara ãduba nãwã crĩcha panãsidã: “çJuaãra Æcõrẽba êdra edabari diai jarãdaca?”

¹⁶ Baribãra Juaãba jũmarã jarasia:

–Wãrãda mã bãrãra baidoba borocue ãã. Baribãra mã cãyãbara dji dromaara ããda zeya. Idjia jĩrũne jã ãã erãi carea mãra bia ããã. Idjiãbãra Æcõrẽ Jaureda diaya.* Baribãra jãããããã cawa oya. † ¹⁷ Ezoai careabemara idji jãwãde eroãba porara dji ta umebemada ãyã ãã carea. Mãbe dji tara wagaya baribãra dji porara tããã uruãde babueya.–

¹⁸ Ara mã quĩrãca ne quĩrãtãnoaneba Juaãba beãdeã bia dadji êdraãidebemada jaradia ãpẽda jarabadjia jãããããã. ¹⁹ Baribãra Juaãba Galileãdeã boro Herodera quẽãbadjia idjia wẽrã eroãã Herodãã carea. Mã Herodããra ara Herode djaba Pelipe quima basã. Mã awara Juaãba idjira quẽãbadjia ne jũma cadjirua o ãã carea. ²⁰ Herodeba mã cadjirua o ãã awara naããã cadjirua sida osia: Juaãra preso ããbisã idji quẽã ãã carea. ‡

§ 3:6 Isaia 40:3-5. * 3:16 Æcõrẽ Jaureda diaya. Griego beãdeã ãã ãã: “Æcõrẽ Jaureba borocueya.” † 3:16 Cawa oya. Griego beãdeã ãã ãã: “Uruaba borocueya.” ‡ 3:20 Mateo 14:1-10; Marco 6:14-28.

*Juaḷba Jesu borocueda**Mateo 3:13-17; Marco 1:9-11*

²¹ Juaḷba ēberārā borocuecua ḅaside Jesu sida borocuesia. Maḷne Jesuba Ācōrēa beḅeabꝛꝛꝛde bajāda ewasia. ²² Ewapeda Ācōrē Jaureda bajāneba puchirā quīrāca idji ḷꝛḷ zesia. Maḷne Ācōrēba bajāneba eḅaa nāwā beḅeasia:

–Bꝛa mḷ Warra quīrīā ḅḷa. Bḷ carea mḷra bio ḅḷsriḅa ḅḷa.–Š

*Jesu drōā naēnabemarā trā**Mateo 1:1-17*

²³ Jesuba jaradia beside treinta poa ḅasica ḅḷa. Ēberārāba idjira Jose warrada crīcha panasidaa. Josera Eli warra ḅasía, ²⁴ Elira Matá warra ḅasía, Matára Levi warra ḅasía, Levira Melqui warra ḅasía, Melquira Janai warra ḅasía, Janaira Jose warra ḅasía. ²⁵ Josera Matatía warra ḅasía, Matatíara Amó warra ḅasía, Amóra Nahuḷ warra ḅasía, Nahuḷra Esli warra ḅasía, Esliira Nagai warra ḅasía. ²⁶ Nagaira Máha warra ḅasía, Máhara Matatía warra ḅasía, Matatíara Semei warra ḅasía, Semeira Jose warra ḅasía, Josera Juda warra ḅasía. ²⁷ Judara Johanaḷ warra ḅasía, Johanaḷra Resa warra ḅasía, Resara Zorobabel warra ḅasía, Zorobabelera Salatiel warra ḅasía, Salatielera Neri warra ḅasía. ²⁸ Nerira Melqui warra ḅasía, Melquira Adi warra ḅasía, Adira Cosaḷ warra ḅasía, Cosaḷra Elmodaḷ warra ḅasía, Elmodaḷra Ere warra ḅasía. ²⁹ Erera Josue warra ḅasía, Josuera Elieze warra ḅasía, Eliezera Joriḷ warra ḅasía, Joriḷra Matá warra ḅasía. ³⁰ Matára Levi warra ḅasía, Levira Simeoḷ warra ḅasía, Simeoḷra Juda warra ḅasía, Judara Jose warra ḅasía, Josera Jonaḷ warra ḅasía, Jonaḷra Eliaquiḷ warra ḅasía. ³¹ Eliaquiḷra Melea warra ḅasía, Meleara Mainaḷ warra ḅasía, Mainaḷra Matata warra ḅasía, Matatara Nataḷ warra ḅasía, Nataḷra Davi warra ḅasía.

³² Davira Jesé warra ḅasía, Jeséra Obé warra ḅasía, Obéra Boo warra ḅasía, Boora Salmoḷ warra ḅasía, Salmoḷra Naasoḷ warra ḅasía. ³³ Naasoḷra Aminadá warra ḅasía, Aminadára Araḷ warra ḅasía, Araḷra Esroḷ warra ḅasía, Esroḷra Paré warra ḅasía, Paréra Juda warra ḅasía. ³⁴ Judara Jacobo warra ḅasía, Jacobora Isa warra ḅasía, Isara Abrahaḷ warra ḅasía, Abrahaḷra Tare warra ḅasía, Tarera Naco warra ḅasía, Nacora Seru warra ḅasía. ³⁵ Serura Ragau warra ḅasía, Ragaura Pele warra ḅasía, Pelera Hebere warra ḅasía, Heberera Sala warra ḅasía. ³⁶ Salara Cainaḷ warra ḅasía, Cainaḷra Arpaxa warra ḅasía, Arpaxara Seḷ warra ḅasía, Seḷra Noé warra ḅasía, Noéra Lame warra ḅasía. ³⁷ Lamera Matusaleḷ warra ḅasía, Matusaleḷra Enoco warra ḅasía, Enocora Jaré warra ḅasía, Jaréra Majalaleel warra ḅasía, Majalaleelera Cainaḷ warra ḅasía. ³⁸ Cainaḷra Enó warra ḅasía, Enóra Se warra ḅasía, Sera Adaḷ warra ḅasía, Adaḷra Ācōrē warra ḅasía.

4*Diauruba Jesu mīā sē ḅada**Mateo 4:1-11; Marco 1:12-13*

¹ Jesura Ācōrē Jaureḅeba ḅḷda Jordaḷ doḅeba jēda wāsia. Maḷne Ācōrē Jaureba idjira ējūā pōāsa ewaraga ḅḷdaa edesia. ² Cuarenta ewari mama ḅasía. Maḷne diauruba idjira mīā sē ḅasía Ācōrēda igarabi carea. Maḷ

Š 3:22 Bḷ carea mḷra bio ḅḷsriḅa ḅḷa. Griego beḅeade maḷba idjaba jara ḅḷa: “Mḷa ḅḷda jḷꝛꝛ edasia.”

ewaride Jesuba ni cārē sida coē ʘΛ bērā jarra ʘasia. ³ Māwā ʘΛde diauruba Jesua nāwā jarasia:

–ʘΛda wārāda Ācōrē warrabΛΓΛ, naλ mōgarada paλ babidua.–

⁴ Jesuba panusia:

–Ācōrē Bedeade nāwā ʘΛ ʘΛa: ababe ne co ʘΛdeba ēberāra zocai ʘaēa, [ātebΛΓΛ jūma Ācōrēba jara ʘΛ ĩjā ʘΛdeba zocai ʘaya].–*

⁵ Māwānacarea diauruba Jesura eya λτΛ ʘΛde edesia. Mamaλba naλ ējūāne ʘea puruda jūma aclbitasia. ⁶ Maλne diauruba jarasia:

–Naλ ējūāne ʘea purura, maλ purude ne bia ʘea sida jūma ʘΛ jΛwaeda ʘaya. Māre bērā mλa dia quīrīābΛΓΛa diaida ʘΛa. ⁷ Mλ quīrāpita chīrāborode cobepeda mλa bia bedeai bΛΓΛ mλa jūma diaya.–

⁸ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Satana, āyā wādua.† Ācōrē cartade nāwā ʘΛ ʘΛa: “Aba bārā Boro ĀcōrēabΛΓΛ bia bedeadaua. Idjia jara ʘΛdΓΛ ĩjā o pananadua.”–‡

⁹⁻¹⁰ Māwānacarea diauruba Jesura Jerusaleλnaa edesia Ācōrē de droma boro λτΛara ʘamaa. Maλbe jarasia:

–ʘΛda wārāda Ācōrē warrabΛΓΛ, namaλba udu jλdrΛdua. Ācōrē cartade nāwā ʘΛ ʘΛa:

Ācōrēba idji nezocarāda ʘamaa diabueya carebadamārēā.

¹¹ BΛra ādji jΛwaede edadia ʘΛ jīrūra mōgaraba puarāmārēā.§

¹² BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–Idji bedeade naλ sida ʘΛ ʘΛa: “Bariduada orānadua bārā Boro Ācōrēba carebai cawaya.”–*

¹³ Māwā mīā sē ʘapeda diaurura Jesu caitabemada āyā wāsia aba dewara ewaridaa.

Jesuba jaradia beda

Mateo 4:12-17; Marco 1:14-15

¹⁴ Māwānacarea Jesura Ācōrē Jaure λʘΛadeba ʘΛda Galilea druadaa jēda wāsia. Jūma maλ druade idjira bio trλ ʘΛgasia. ¹⁵ Judiorā dji jΛrebada deza idjia Ācōrē bedeara jaradia ʘabadjia. Maλ bērā jūmarāba idjira bia jarabadjidaa.

Jesu Nazarede bada

Mateo 13:53-58; Marco 6:1-6

¹⁶ Māwānacarea Jesura idji warida puru Nazaredaa wāsia. Anāūbada ewaride idjia obari quīrāca judiorā dji jΛrebada dede eda wāsia. Maλbe idjira piradrΛsia Ācōrē Bedeada nocoare lei carea. ¹⁷ Maλne Ācōrēneba bedeabari Isaia cartada idjia diasidaa. Maλra ewara edapeeda naλ bedeada jΛΓpeda jīgua lesia:

¹⁸⁻¹⁹ Ācōrē Jaurera mλ ume ʘΛa. Idjia mλra edasia dji ne neē quedeaa jaramārēā Ācōrēba ādjirāra carebaida.

Idjia mλra diabuesia sopua ʘeada sobiabicuamārēā,† jida edepedadarā ēdrΛdida jaramārēā,

dauberrea ʘea unubimārēā, djārā jΛwaeda mīga ʘeara bia ʘΛcuamārēā,

* **4:4** Deuteronomio 8:3. Griego bedeade λcΛΓΛ cartade bedeade corchetede ʘara neēa. † **4:8** Satana, āyā wādua. Griego bedeade λcΛΓΛ cartade maλra neēa. ‡ **4:8** Deuteronomio 6:13. § **4:11** Salmo 91:11,12. * **4:12** Deuteronomio 6:16. † **4:18-19** Sopua ʘeada sobiabicuamārēā. Griego bedeade λcΛΓΛ cartade maλra neēa.

idjaba jaramārēã Ācōrēba ēdr̄a edai ewarira jūēsida.†

²⁰ Ledacarea cartara b̄arapeða dji wagabaría diasia. Mālbe chūmesia jaradiai carea. Jūmarāba idjira ac̄a duanasidaa. ²¹ Mālne Jesuba jarasia:

–Māl bedeaba jara b̄ara idi bārã quīrāpita māwāb̄ar̄a.–

²² Jūmarāba idjidebemada bia bedeasidaa. Idjia bia jaradia b̄a carea cawa crīchadaē basía. Ara ādjiduba jara duanasidaa: “¿Idjira Jose warrada jāwā b̄alēca?”

²³ Jesuba jarasia:

–Bārāba nāl bedeada m̄la jaradia: “Nēārã diabari, ara b̄adjida bi-abidua. B̄a Capernaūlne odara daiba ūr̄isidaa. Nama b̄a purude bida abarica odua.”–

²⁴ Māl awara jarasia:

–M̄la bārāa wārāda jaraya: ni abāa Ācōrēneba bedeabarida ara idji druade bia edadacaa. ²⁵ Quīrānebadadua, Elía b̄asi ewaride Israel druade pēdra wērārara zocārã panasidaa. Māl ewaride poa ūbea ēsidra cue zeē bada bērã jarrabada zesia. ²⁶ Barib̄ar̄a Ācōrēba Elíara ni abāa pēdra wērã Israeldebema carebade wābiē basía. Āteb̄ar̄a pēdra wērã Sidōl druade Sarepta purude b̄amaa wābisía. ²⁷ Ara māl quīrāca Eliseo b̄asi ewaride aida bara beada Israel druade zocārã panasidaa barib̄ar̄a ādjirānebema ni abāada idjia biabiē basía. Āteb̄ar̄a Siria druadebema Naamāda biabisía.–*

²⁸ Māl ūr̄isidade jūma dji j̄arebada dede duanara quīrūbucasidaa. ²⁹ Ara mālda Jesura puru dajadaa errebari ededapeða eya edaa tuca jira b̄alde batabuedi carea edesidaa. ³⁰ Barib̄ar̄a Jesura ara ādji daidu necai wāsia.

Jesuba ēberã jai bara b̄a biabida

Marco 1:21-28

³¹ Māwānacarea Jesura Galilea druade Capernaūl purudaa wāsia. Anāubada ewaride idjia jaradia basía. ³² Bio cawa b̄aldeba ebuda jaradia b̄a bērã jūmarāba cawa crīchadaē basía. ³³ Judiorã dji j̄arebada dede ēberã jai bara b̄ada basía. Cawaēne idjia jīgua jarasia:

³⁴ –¡Jesu Nazaredebema! ¿Cārē cārēã दौरा m̄iã sē b̄a? ¿Dai biē b̄ai carea zesica? M̄la cawa b̄ala b̄ara caida: ¡B̄ara Ācōrēba diabuedaa!–

³⁵ Māl carea Jesuba idjia jarasia:

–Chupeadua. Idji cacuadebemada ēdr̄adua.–

Ara mālda jaiba ēberāra egode bæbipeða ēdr̄asia. Barib̄ar̄a māl ēberāra ni cārē sida biē oē basía. ³⁶ Māl unusidade jūmarāba cawa crīchadaē basía. Ādjiza iwidi duanesidaa:

–Idji bedeaba ¿sāwā jāwā o b̄a? Idjia jarab̄ar̄a jairāba ījābadaa. Idjira b̄ala b̄a bērã bedeab̄ar̄alde jaira ēdr̄acuabadaa.–

³⁷ Māl bērã idjira puru caita beaza bio tr̄l b̄agasia.

Jesuba Simōl Pedro pācōrē biabida

Mateo 8:14-15; Marco 1:29-31

³⁸ Judiorã dji j̄arebada dedeba ēdr̄apeða Jesura Simōl dedaa wāsia. Mama Simōl pācōrēda bio c̄awa nūmasia. Māl carea Jesua bedeada d̄juburisasiidaa biabimārēã. ³⁹ Jesuba edaa ac̄apeða dji c̄awamiara quēāsia. Ara mālda c̄awamiara dugusia. Mālbe wērāra piradr̄apeða ādjira ne cobisia.

† 4:18-19 Isaías 61:1-2; 58:6. § 4:26 1 Rey 17:1-16. * 4:27 2 Rey 5:1-14.

*Jesuba zocārā biabicuada**Mateo 8:16-17; Marco 1:32-34*

⁴⁰ Queub_{ΛΓΛ}de zocārā quīrātanoa cacua biē beada Jesumaa enesidaa. Jesuba idji j_Λwara ādjirā _Λr_Λ b_Λpeda biabicuasida. ⁴¹ Ara ma_Λ quīrāca zocārā jairāda ēberārā cacua debemada ēdr_Λbicusida. Ēdr_Λb_Λda_Λde nāwā bia jarasidaa: “i_Λbara wārāda Ācōrē warraa!” Ādjia cawa panasidaa idjira Ācōrēba diai jara_Λda ēdr_Λ edabarida. Ma_Λ carea Jesuba ādjira quēābadjia chupeadamārēā.

*Galileade jaradia nībada**Marco 1:35-39*

⁴² Diapede_Λda Jesura puru dajadaa wāsia ēberā neēmaa. Barib_{ΛΓΛ} ēberārāba idjira j_{ΛΓΛ} panasidaa. Unusidade jarasidaa ādji purude bēmarēā. ⁴³ Barib_{ΛΓΛ} Jesuba ādjia jarasia:

–M_Λa dewara puru beade jaradiaida b_Λa Ācōrēra zeb_{ΛΓΛ}da ādji Boro bai carea. Ma_Λ bedea bia jaramārēā Ācōrēba m_Λra diabuesia.–

⁴⁴ Ma_Λ bē_Λrā Jesuba judiorā druade dji j_Λrebada deza jaradia wāsia.†

5*Beda quenapedada**Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20*

¹ Ewari aba Jesura amene droma Genesare abada icawa basia. * Ma_Λne Ācōrē bedea jaradia b_Λ ūrīni carea ēberārāra zocārā idjima powua duanasidaa. ² Arima do icawa jābada umé ū panasidaa. Ma_Λ jāba djibarirāba ādji beda jidabadada caita s_{ΛΓΛ} panasidaa. ³ Ma_Λne Jesura Simo_Λ Pedro jābade badope_Λda jarasia quēsaarabe edemārēā. Ma_Λbe jābade chūmepeda jūma arima duan_Λrāa jaradia basia. ⁴ Jaradia_Λacarea Jesuba Simo_Λa jarasia:

–Jā_Λbe b_Λ jābara do quēsaara edepeda beda b_Λaridadua.–

⁵ Barib_{ΛΓΛ} Simo_Λba panusia:

–Jaradiabari, daira diamasi beda b_Λari pan_Λda _Λnadr_Λsidaa. Māwāmīna ni cārē sida jidadaē basia. Barib_{ΛΓΛ} b_Λa māwā jara b_Λ bē_Λrā i_Λya.–

⁶ Ara ma_Λda ādjira beda b_Λarisidaa. Bio zocārā jidab_Λda bē_Λrā dji beda jidabadara cōāb_{ΛΓΛ} basia. ⁷ Ma_Λ carea dewara jābade beada j_Λwaba tr_Λsidaa carebade zedamārēā. Zedapeda jābara umena bedaba birasidaa. Ma_Λba biru b_Λebododa basia. ⁸⁻¹⁰ Simo_Λ Pedroba idji ume pan_Λ bida beda zocārā jidapedada unusidade cawa crīchadaē basia. Idji ume pan_Λra Santiago idjaba Jua_Λ basia. Ādjira Zebedeo warrarā basia. Ma_Λne Simo_Λra Jesu caita wāpeda chīrāborode cobepeda jarasia:

–M_Λ Boro, biara b_Λa b_Λra m_Λ caitabemada āyā wāida, m_Λra cadjirua obari bē_Λrā.–

Jesuba Simo_Λa jarasia:

–Dauperarādua, idiba _Λtaa b_Λra m_Λ itea ēberā enebarida beya.–

¹¹ Ādjirāba jābara doyaa enenapeda jūma amesidaa. Ma_Λbe Jesu ume wāsidaa.

*Jesuba aida bara b_Λ biabida**Mateo 8:1-4; Marco 1:40-44*

† **4:44** Judiorā druā. Griego bedea_Λde _Λc_Λr_Λ cartade Judea druada wa Galileā druada b_Λ b_Λa.

* **5:1** Genesare amenera idjaba Galileā abadaa.

¹² Ewari aba Jesura purude basia. Mañne eberã aidaba jüma bira bñda jüesia.† Mañ eberãba Jesu unuside idji quĩrãpita chĩrãborode barru cobepeda nãwã quĩrã djoburiada iwidiisia:

–Mñ Boro, bñ quĩrã bñbñññ, mñra poya biabida bñ.–

¹³ Mañne Jesuba jñwa ãññ bñbñññde jarasia:

–Mãwã o quĩrã bñ. ¡Biadua!–

Ara mañda aidara anisia. ¹⁴ Mañne Jesuba idjia jarasia:

–Bñ biadara ni abñññ jararãdua. ãtebñññ sacerdotemaa wãdua bñra biasida unumãrẽã. Jãñbe ãcõrẽ quĩrãpita bia bei carea Moiseba jarada quĩrãca ne diacuadua.‡ Mãwã eberãrãba cawadã bñra wãrãda biasida.–

¹⁵ Baribñññ Jesura trñ bñgaara wãsia. Mañ bẽrã eberãrãra zocãrã zebadjidãa idjia jaradia bñ ùrĩni carea. Cacia biẽ beara zebadjidãa biabicuamãrẽã. ¹⁶ Baribñññ Jesura edaude eberã neẽmaa wãbadjia ãcõrẽa bedeai carea.

Jesuba eberã cacua beu bñ biabida

Mateo 9:1-8; Marco 2:1-12

¹⁷ Ewari aba Jesuba jaradia bñde pariseorãda, judiorã ley jaradiabadarã sida arima duanasidãa. ãdjirãra Galilea druadeba, Judea druadeba idjaba Jerusaleñ purudeba zepedada basia. Mañne ãcõrẽ bñññññ Jesuba cacua biẽ beara biabibadjia. ¹⁸ Mãwã bñde ãcñññba eberã cacua beu bñda idji cñññde enenapeda eda ede quĩrã panasidãa Jesu quĩrãpita bñde carea. ¹⁹ Baribñññ eberãrã cãbana nũmñ bẽrã poya Jesuma jüebidaẽ basia. Mañ carea ãdjirãba dji cacua beu bñra de ãññ edesidãa. Mañbe de ãññbemada ogadapeda dji cacua beu bñra dji cñññdeba edaa bñsidãa. Eberãrã esi Jesu quĩrãpita bñsidãa. ²⁰ Jesuba unusia ãdjia wãrãda jã panñda idjia cacua beu bñra poya biabida. Mañ carea dji cacua beu bñã nãwã jarasia:

–Ache, bñã cadjirua oðara mñã quĩrãdoasia.–

²¹ Mañ ùrĩsidãe arima duanñ pariseorãba, judiorã ley jaradiabadarã bida nãwã crĩchãsidãa:

“Idjira çcaida crĩcha bñ? çCãrẽ cãrẽã mãwã ãcõrẽ quĩrãpita biẽ bedeã bñ? Abã ãcõrẽbñññ eberãba cadjirua oðara poya quĩrãdoaya.”

²² Baribñññ Jesuba ãdjia crĩcha panñra cawada bẽrã nãwã iwidiisia:

–çCãrẽ cãrẽã bãrã sode jãwã crĩcha panñ? ²³ Bãrãmaarã çsãñgñda zareaara bñ? çCadjirua oðara quĩrãdoayada aida wa nañ eberã cacua beu bñra piradrñbipeda nĩbabida? ²⁴ ãcõrẽba mñ, Nañ Djara Edadara bñsia nañ eñjũãne duanñba cadjirua obadara quĩrãdoamãrẽã. Mañra bãrãa unubiya.–

Ara mañda dji cacua beu bñã nãwã jarasia:

–Piradrñdua. Bñ cñññra edapeda diguidãa wãdua.–

²⁵ Ara mãwã jarabñññde cacua beu badara pirabñripeda idji cñññra edapeda jũmarã quĩrãpita nĩbade wãsia. Mañbe ãcõrẽra bio bia jara bñda diguidãa wãsia. ²⁶ Mañ unusidãde jũmarãba cawa crĩchadaẽ basia. Mañ bẽrã ãcõrẽra bio bia jarasidãa. ãcõrẽ wayaadeba jarasidãa:

–¡Idi wãrãda ne ununaca waibñada unusidãa!–

† 5:12 Aidara Jesu ewaride wãrãda sãwã basida dadjirãba cawadaẽ panñ. Baribñññ judiorãmaarã abã ãcõrẽbñññ poya biabida basia (Numero 12:9-12; 2 Reye 5:7). Mañ awara abã aidaba jidasira ãyã bade wãida basia (Levitico 13:45-46). ‡ 5:14 Levitico 14:1-32.

Jesuba Levi trāna

Mateo 9:9-13; Marco 2:13-17

²⁷ Māwānacarea Jesu wābΛΓΛde parata Romanebema boro itea jΛΓΛ pebarida unusia. Idji trāra Levi abadjidāa. Maļ ēberāra parata diabada dede chūmasia. Jesuba unupeđa jarasia:

–Mā ume zedua.–

²⁸ Ara maļda Levira piradrΛpeda idjia o bađara amepeda Jesu ume wāsia.

²⁹ Maļbe Jesu carea Leviba idji dede ne codi waibΛada osia. Zocārā Romanebema boro itea parata jΛΓΛ pebadarāda, dewara ēberārā sida ādji ume ne co panasidaa. ³⁰ Maļ unusidade judiorā ley jaradiabadarāba, pariseorā biđa Jesu ume nībabadarāa nāwā biē jarasidaa:

–Ķcārē cārēā parata jΛΓΛ pebadarā ume idjaba dewara cadjirua obadarā ume biđa ābaa ne co panΛ?–

³¹ Jesuba ādjía jarasia:

–Cacua bia beaba nēārā diabarira jΛΓΛdācaa. Ababe cacua biē beabΛΓΛ jΛΓΛbadaa. ³² Māra jipa bea trāi carea zeē bΛa, ātebΛΓΛ cadjirua obadarāda trā bΛa Ācōrēmaa zedamārēā.–

Ne codaca ewaridebema

Mateo 9:14-17; Marco 2:18-22

³³ ΛcΛΓΛba Jesua jarasidaa:

–Borocuebari Juaļ ume nībabadarāba Ācōrēa iwidibΛdade ara cadrΛa ne codaca ewarira obadaa. Ara maļ quīrāca pariseorā ēpēbadarā biđa obadaa. BaribΛΓΛ bΛ ume nībabadarāba Ķsāwēerā odaca?–

³⁴ Jesuba ādjía jarasia:

–Māwāra wērā edabΛΓΛba bΛsrīda ewari o bΛde Ķidjia edodarāa ne codaca ewarida obica? ³⁵ BaribΛΓΛ ewari aba dewara ēberārāba idjira āyā ededia. Maļ ewaridebΛΓΛ idjia edodarāba ne codaca ewarira odia.–

³⁶ Maļ awara Jesuba ādjía ne jara bΛdeba nāwā jarasia:

–Ni abaΛba wua djiwidīda tΛdapeda wua sorede capirudācaa. Māwā odibΛΓΛ wua djiwidīra ārīya. Maļ awara dji wua djiwidī tΛdara dji sore ume bia beča. ³⁷ Idjaba ni abaΛba uva ba djiwidīra animarā e oda dji sorede tΛdācaa. Māwā odibΛΓΛ aseabΛΓΛde animarā e oda dji sorera cōāya. Maļbe uva bara, animarā e oda sida aduaya. ³⁸ Maļ carea uva ba djiwidīra animarā e oda djiwidīde tΛdīda panΛa. Māwā umena dārā droadia. ³⁹ Idjaba uva ba asea dji drōā dobΛΓΛba djiwidīra do quīrīācaa. ĀtebΛΓΛ jarabaria: “Uva ba dji drōāra djiwidī cāyābara biara bΛa.”–

6

Jesura ānāūbada ewari djibaria

Mateo 12:1-8; Marco 2:23-28

¹ Ānāūbada ewarīde Jesura idji ume nībabadarā sida ējūā trigo udade nībasidaa. Mama nīnane Jesu ume nībabadarāba trigora tΛ edadapeda jΛwaba cΛratΛdapeda co nībasidaa.*

² ΛcΛΓΛ pariseorāba maļ unusidade iwidisidaa:

–ĶBārāba cārē cārēā ānāūbada ewarīde ocara panΛda o panΛ?–

³ Jesuba panusia:

–ĶBārāba Ācōrē Bedeara acΛdācaca? Davi, idji ume nībabadarā sida jarra panasidade Ķsāwā osīda?† ⁴ Davira Ācōrē dede eda wāpeda Ācōrē

* 6:1 Deuteronomio 23:24-25. † 6:3 1 Samuel 21:1-6.

quĩrãpita bæda paãda edasia. Maã paãra çababe sacerdoterãba codida panasidaẽca? BaribΛΓΛ Daviba copeða idji ume nĩbabadarãa diasia.–

⁵ Idjaba Jesuba jarasia:

–Mã, Naã Djara Edaðara ãnãũbada ewari djibaria.–

Jesuba ãnãũbada ewaride õberã biabida

Mateo 12:9-14; Marco 3:1-6

⁶ Dewara ãnãũbada ewaride Jesura judiorã dji jΛrebada dedaa wãpeda jaradia basia. Mama õberã jΛwa ara beu ðada basia. ⁷ Judiorã ley jaradiabadarãda, pariseorã sida panasidaa. Ædjia Jesura aCΛ panasidaa ãnãũbada ewaride õberã jΛwa beu ðada biabi cawaya. Biabisira biẽ jaradida crĩcha panasidaa. ⁸ BaribΛΓΛ ædjia crĩcha panΛra Jesuba cawa bæda bẽrã dji õberã jΛwa beu ðãa nãwã jarasia:

–PiradrΛpeda õsi nũmane zedua.–

Ara maãda dji õberãra piradrΛpeda õsi nũmane wãsia. ⁹ Maãbe Jesuba ædjia jarasia:

–Mãa bãrãa iwidiya: ãnãũbada ewaride çcãrẽda odida panΛ? çBiada wa cadjiruada? çDjãrã carebaida wa idu beubida?–

¹⁰ Maãbe arima panΛra aCΛpeda dji õberãa nãwã jarasia:

–jΛwa jiradua.–

Mãwã jirabΛΓΛde idji jΛwara biasia. ¹¹ Maã carea arima panΛra bio quĩrũnapeda ædjiduba iwidi duanesidaa Jesura sãwã odi cawaya.

Jesuba õberã doce edada

Mateo 10:1-4; Marco 3:13-19

¹² Ewari aba Jesura eyadaa wãsia. Mama Æcõrẽa iwidi ðada ãnadrΛsia. ¹³ Æsa badaçarea idji õpẽ beara ãbaa trΛcuapeda doce edasia. Maã doce edaðara idjia trΛ ðasia “mãa diabuedarã.”[†] ¹⁴ Ædji trΛra naãgΛa: Simoã (Jesuba idjira trΛ ðasia Pedro), dji djaba Andre, Santiago,[§] Juaã, Pelipe, Bartolomé,¹⁵ Mateo, Tomás, Alpeo warra, Santiago, Simoã Zelote abada,¹⁶ Santiago djaba Juda, idjaba Juda Iscariote. Jĩrũare maãgΛba Jesura jidabisia.

Jesuba cãbana duanãa jaradiada

Mateo 4:23-25

¹⁷ Maãbe Jesura idjia edaðarã ume eyaðeba edaa zesidaa. Jewedade idji õpẽ bea zocãrã panΛ ume idjaba õberãrã cãbana zebΛda ume besia. Maã õberãrãra Judea druaðeba, Jerusaleãneba, pusa icawabema puru Tirodeba idjaba Sidoãneba zesesidaa Jesuba jaradia ðΛ ãrĩni carea idjaba cacua biẽ beara biabicuamãrẽã. ¹⁸ Maã awara Jesuba jai beara õberãrã cacuaðebemada ãyã jΛrecuasias. ¹⁹ Jũma dji cacua biẽ beaba idjira tã quĩrã panasidaa Æcõrẽ ðbΛaðeba biabi ðΛ bẽrã.

Dadji bia beadi Jesuba jarada

Mateo 5:3-12

²⁰ Jesuba idji õpẽ bea aCΛpeda nãwã jarasia:

Bio bia beadia bãrã dji ne neẽ panΛra Æcõrẽba bãrãra pe erobΛ bẽrã.

²¹ Bio bia beadia jarra beara Æcõrẽba jãwũãbi bẽrã.*

[†] 6:13 Mãa diabuedarã. Cãpũrãã bedeadẽ jara ðaa “apóstoles.” [§] 6:14 Maã Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cãpũrãã bedeadẽ Santiago trΛra zesias “San Jacobo” isabe jarabΛΓΛdeba. * 6:21 Jeremia 31:25. Bio bia beadia jarra beara Æcõrẽba jãwũãbi bẽrã. Maãba naã crĩcha sida dia ðaa: “Bio bia beadia soðeba Æcõrẽ cawa quĩrã beara, Æcõrẽba cawabi bẽrã.”

Bio bia beadia sopuaba jĩã beara Ācõrẽba Æsridabi bẽrã.†

²² Bio bia beadia eberãba m̃, Naã Djara Edada carea bãrã quĩrãmabɔdade, igarabɔdade idjaba biẽ jarabɔdade.

²³ Bãrã biẽ obɔdade bio capipiadadua, bãrãba nebia waiɔlada bajãne eropanani bẽrã.‡

Ādji drõã naẽnabemarãba Ācõrẽneba bedeabadarãra ara maã quĩrãca biẽ obadjidaa.

²⁴ Baribɔɔ m̃ã djuburi beadia bãrã dji ne bara beara.

Bãrãba eropananeba necai panɔ bẽrã nocoarebema ewaride necai pananaẽa.

²⁵ Mĩã djuburi beadia bio ne co pananeba jãwũã beara, nocoarebema ewaride jarra panani bẽrã.

Mĩã djuburi beadia ara nawena ipida beara nocoarebema ewaride jĩãni bẽrã idjaba sopuadi bẽrã.

²⁶ Mĩã djuburi beadia eberãrãba bãrãda bia jaradibɔɔ.

Bãrã drõã naẽnabemarãba eberãrã Ācõrẽ trãneba sewa jaradia beara bia jarabadjidaa.

Dadji dji quĩrũã quĩrãñida panɔ

Mateo 5:38-42, 44

²⁷ Baribɔɔ m̃ãa jara Æ ũrĩ panãa jaraya: bãrã dji quĩrũra quĩrãñadua. Bãrã quĩrãma panara bia odadua. ²⁸ Bãrã biẽ jarabadara bia jaradadua. Bãrã biẽ obada carea Ācõrẽa iwididadua ādjirãra carebamãrẽã. ²⁹ Aɔaɔba bɔda uridarraɔe uibɔɔ, dewarabema uridarraɔe idu ubidua. Aɔaɔba bɔa cacuaɔe jã Æɔebemada aba jãrĩbɔɔ, dewarabema bɔa jã Æ sida idu edebidua. ³⁰ Aɔaɔba bɔa ne iwidibɔɔ, wãgarãdu. Maã awara bɔa erobɔɔebemada aɔaɔba jãrĩsira iwidirãdu jẽda diamãrẽã. ³¹ Bãrãba quĩrã panãa djãrãba bãrãra bia odida. Ara maã quĩrãca bãrãba djãrãra bia odadua.

³² Ababe bãrã dji biarãdrɔ quĩrã panɔbɔɔ, ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biɔa ādji dji biarãra quĩrãbadaa. ³³ Maã awara ababe bãrã dji biarãdrɔ bia odibɔɔ, ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biɔa ara maã quĩrãca obadaa. ³⁴ Maã awara bãrãba ababe dji poya jẽda diadida bea diadibɔɔ ¿caiba bãrãra bia jarai? Cadjirua obadarã biɔa ara maã quĩrãca obadaa ādjia diapedadara waya jẽda edadida crĩcha panɔ bẽrã.

³⁵ Maã carea bãrã dji quĩrũra quĩrãñadua. Ādjirãra bia odadua. Ādjirãa ne diadadua. Baribɔɔ diabɔdade ādjirãneba edadida crĩcharãnadua. Mãwãbɔɔ bãrãba Ācõrẽneba edadira bio waiɔla Æaya idjaba unubidia wãrãda bãrãra Ācõrẽ dji dromaara Æ warrarãda. Idjia cadjirua obadarãda, idjia bia Æada adaca sida idji biadeba carebaria. ³⁶ Ara maã quĩrãca bãrãba quĩrã djuburia beadida panãa bãrã Zeza bajãne Æba quĩrã djuburiabari quĩrãca.

Djãrã biẽ jarabaddebema

Mateo 7:1-5

³⁷ Djãrãra biẽ jararãnadua Ācõrẽba bãrã biẽ jararãmãrẽã. Ni aɔada bedeade Æada arãnadua, Ācõrẽba bãrãda bedeade beada arãmãrẽã. Bãrã biẽ opedadara quĩrãdoadadua. Mãwã bãrãba biẽ opedadara Ācõrẽba

† 6:21 Salmo 126:5-6; Isaia 57:18; 61:2-3; Apocalipsi 7:16-17. ‡ 6:23 2 Cronica 36:16.

quĩrãdoaya. ³⁸ Djārãa ne diadadua. Māwãbãrã Ācõrẽba bārãa bio aduba diaya ě bio birapeda cuguzoa ßã quĩrãca. Idjia diaya bārãba djārãa diabada quĩrãca.–

³⁹ Maã awara Jesuba jarasia:

–¿Dauberrea ßãba dewara dauberrea ßãda poya eronĩbaica? ¿Eronĩbaibãrã, ãdjira umena uriade baedaẽca? ⁴⁰ Ne cawa quĩrã ßãra dji jaradiabari cãyãbara ne cawaara ßãã. Baribãrã idjia bio cawadacarea dji jaradiabari quĩrãca beya.

⁴¹ Bārãba ¿cãrẽ cãrẽã nejarra djārã daude ßãda acãbada? ¿Sãwãẽrã bacuru waibãa bãdji daude ßãda acãdaca? ⁴² Bacuru waibãa bãdji daude ßãda ununaẽ panãbãrã ¿sãwã djārãa nãwã jaradi? “Nejarra ßã daude ßãra mãa aubarिया.” ¡Bārãba jarabada quĩrãca odacaa! Naãrã bacuru waibãa bãdji daude ßãda aubaridadua. Mãwã poya ununia nejarra djārã daude ßãra aubaridi carea. Ara maã quĩrãca ßãa cadjirua o ßãra naãrã idu ßãdua. Maãbebãrã djārãra carebaida ßãa.–

Bacurura dji nejõneba cawabadaa

Mateo 7:15-20; 12:34-35

⁴³ Bacuru cadjiruaba nejõ biada zaucaa. Ara maã quĩrãca bacuru biaba nejõ cadjiruada zaucaa. ⁴⁴ Bacurura dji nejõneba cawabadaa. ßãra bara ßãba higojõda zaucaa. Idjaba jũichichiba uvada zaucaa. ⁴⁵ Ara maã quĩrãca ãberã biaba idji sođe ne bia erobãdeba ne biada jarabaria. Baribãrã ãberã cadjiruaba idji sođe ne cadjirua erobãdeba ne cadjiruada jarabaria. ãberãba idji sođe crĩcha ßã quĩrãca bedeabaria.

De uménebema

Mateo 7:24-27

⁴⁶ Mãa jara ßãra bārãba odacaa. Maãda ¿cãrẽ cãrẽã mãra bārã boroadã abada? ⁴⁷ Mãmaa zebãrãba mã bedeada ùrĩpedã ãjã oibãrã mãa jaraya idjira cai quĩrãca ßãda. ⁴⁸ Idjira ãberãba de obãrã quĩrãca ßãa. Maã ãberãba bio edu corosia aba mõgara zarea unubãrãdaa. Maã ãrã de jĩrũra u nũmasia. Maã dera bio zarea nũma bẽrã do waibãa zebãrãde cora edeẽ basia. ⁴⁹ Baribãrã mã bedeada ùrĩpedã ãjãẽra naã quĩrãca ßãa. ãberãba deda osia baribãrã de jĩrũra edu uẽ basia. Maã bẽrã do waibãa zebãrãde idji dera cora wãsia. Abeda jũma ãrĩsia.–

7

Jesuba sordaorã boro nezoca biabida

Mateo 8:5-13

¹ Jesuba ãberãrãa mãwã jaradacarea Capernauãnaa wãsia. ² Mama sordaorã boroda basia. Idjia nezoca bio quĩrã ßãda erobasia. Baribãrã maã nezocara cacua biẽ ßã bẽrã jũãcãyã nũmasia. ³ Dji sordaorã boroba Jesudebema ùrĩside ãcãrã judiorã dji dromarãda Jesumaa diabuesia idji nezoca biabide zemãrẽã. ⁴ ãdjirãra wãnapeda nãwã bedeã djuburiasidaa: –Jãã sordaorã borora ãberã biao. Maã bẽrã bia ßãa ßãa carebaida. ⁵ Idjia dadji judiorãra bio quĩrã ßã bẽrã dadjirã dji jãrebada deda o diasia.–

⁶ Mãwã jarapedada bẽrã Jesura ãdji ume sordaorã boro dedaa wãsia. Baribãrã de caita jũẽbdade sordaorã boroba idji dji biarãda Jesua nãwã jarade diabuesia:

–Mã Boro, mãra dji biaẽ bẽrã, biara ßãa ßãra mã dede eda zeẽda. ⁷ Maã carea mãra ßãmaa wãẽ basia. Baribãrã mã nezoca biamãrẽã ßãa jãmaãba

jaraibΛΓΛ biaya. ⁸ Mλ boroba jara bΛra mλa ijāida bΛa. Idjaba mλa jara bΛra sordaorā mλ jΛwaeda beaba ijānida panΛa; mλa abΛa zeduada aibΛΓΛ zebaria; wāduada aibΛΓΛ, wābaria; idjaba mλ nezocaa nāwā oduada aibΛΓΛ ara maλda idjia obaria.–

⁹ Maλ ūrīside Jesuba idjidebemada bia crīchasia. Maλ carea idji ēpē panΛra acΛpeda jarasia:

–Mλa jaraya: naλ ēberāba bio ijā bΛ quīrāca israelerā tāēna ni aba bida unūcaa.–

¹⁰ Sordaorā boroba diabuedarā jēda wāsidade unusidaa nezoca cacua biē badara biasida.

Jesuba pēdra wērā warra biabida

¹¹ Māwānacarea Jesura, idji ume nībabadarā sida Naiλ purudaa wāsidaa. Ādjirā ume ēberārāra zocārā wāsidaa. ¹² Jesu dji purude eda wābada caita jūēsīde unusia ēberārāba cūdra jaidadada tΛbarīde edebΛdada. Dji papara pēdra wērā basīa. Ababe maλ warrada erobasia. Dji pēdra wērā ume ēberārāra cābana duanasidaa. ¹³ Jesuba dji pēdra wērāra mīā djuburi unupeđa nāwā jarasia:

–Waa jīārādua.–

¹⁴ Maλbe caita wāpeda dji bēwārā edebada bacuruda tāsia. Maλ carea dji edebΛdarāra nūpanesidaa. Maλne Jesuba jarasia:

–Cūdra, mλa bΛa jaraya, piradrΛdua.–

¹⁵ Ara maλda dji beu badara piradrΛpeda bedeasia. Maλbe Jesuba idjira dji papaa diasia. ¹⁶ Maλ carea dji arima duanΛra bio dauperasidaa. Jūmarāba Ācōrēra nāwā bia jarasidaa:

–Wārāda Ācōrēneba bedeabari dji dromada dadjirā tāēna jūēsīa. Ācōrēba idji purura carebade ze bΛa.–

¹⁷ Maλ bērā Jesura jūma Judea druade idjaba mama caita bea purude bida trλ bΛgasia.

Jesuba Borocuebari Juaλnebema jarada

Mateo 11:2-19

¹⁸⁻¹⁹ Juaλ ume nībapedadaba Jesuba odara Juaλa jūma nēbΛrΛsidaa. Maλ carea Juaλba umé trλpeda Jesua nāwā iwīdīde wābisīa: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jλānida panΛ?”

²⁰ Ara maλda Jesumaa wānapeda iwīdisidaa:

–Borocuebari Juaλba दौरa bΛmaa diabuesīa. Idjia nāwā iwīdibisīa: “¿BΛra dji zeida badaca, wa dewarada jλānida panΛ?”–

²¹ Ara maλ ewarīde Jesuba cacua biē beada, jai bara beada, dauberrea bea sida zocārā biabicua basīa. ²² Maλ bērā Jesuba ādjīa nāwā panusia:

–Bārāba unu panΛda idjaba ūrī panΛda Juaλa jarade wānadua: dauberrea beadaba unu panΛa, jīrū biē beadara bia nīnaa, aida bara beadara biasidaa, cΛwΛrΛ qui beadaba ūrī panΛa, idjaba beupedađara ārēbacuasidaa. Maλ awara ne neē quedeaba beaea bia Ācōrēba carebaidebemada ūrī panΛa.* ²³ Mλ igaraē ijā bΛra bio bia baya.–

²⁴ Juaλba diabuedarā wāpedadacarea Jesuba arima duanΛa Juaλnebemada nāwā jarasia:

–Ējūā pōāsa ewaraga bΛdaa bārāba Juaλ acΛde wāsidade ¿cārēda ununida crīchasīda? ¿Nāūrāba cha ureurea eronūmΛda ununida

* 7:22 Isaīa 29:18-19; 35:5-6; 26:19.

crīchasiḁaca?† 25 Māwā crīchadaē basía. Małda ꝥcārēda ununida crīchasiḁa? ꝥĒberā bio djio ɓada ununida crīchasiḁaca? Māwāéa; dji bio djio ɓea, jūma nebía eroɓeara dji bororā de dromane panabadaa. 26 Małda ꝥcārēda ununida crīchasiḁa? ꝥĀcōrēneba bedeabarida ununida crīchasiḁaca? Māē, Ācōrēneba bedeabarida acłde wāsíḁaa. Juałra Ācōrēneba bedeabari dji dromaa. 27 Idjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā ɓł ɓla:

Bedeā jarabarida młā ɓł na diabueya ɓł o jarimārēā.‡

28 Młā jaraya: nał ējūāne ni abałda Juał cāyābara dji dromaara ɓłēa.§ Baribłłł Ācōrē purudebema dji edaara quiruda idji cāyābara dji dromaara ɓłā.*

29 Jesuba jara ɓł ūrīsíḁade ēberārāba, Romanebema boro itea parata jłłł pebadarā biḁa jarasiḁaa Ācōrēba o ɓłra jipa ɓłda, Juałba ādjirāra borocueda bērā. 30 Baribłłł pariseorāba, judiorā ley jaradiabadarā biḁa Ācōrēba ādji itea o quĩrā ɓadara igarasiḁaa. Mał carea Juałba ādjirāra borocueē basía.

31 Dadjirā Boro Jesuba idjaba jarasia:

–Idibema ēberārāra ꝥcārē quĩrāca panł? 32 Purude warrarā jemene panłne nāwā ijarabada quĩrāca panł:

Daiba chiru zasíḁade bārāra caríḁaē basía.

Sopuadebema trłābi trłāsíḁade bārāra jīānaē basía.

33 Bārāra ara mał quĩrāca panł. Juał zeside bariduada coca basía idjaba uva ɓa aseada doca basía. Małne bārāba jarasiḁaa idjira jai bara ɓłda. 34 Małbe mł, Nał Djara Edadara ze ɓla. Młā ne jūmada cobaria idjaba ne jūmada dobaria. Małne bārāba jarabadaa młra ne coya ɓłda idjaba itua awua ɓłda. Mał awara jarabadaa młra cadjirua obadarā ume, Romanebema boro itea parata jłłł pebadarā ume biḁa nībabarida.

35 Baribłłł cawa panłā Ācōrē necawaara jipa ɓłda idji ĩjā panłba jipa obada bērā.–

Pariseo Simoł dede Jesu ne coda

36 Pariseoda basía. Mał pariseoba Jesura edosia idjima ne code wāmārēā. Ara małda Jesura wāpeda ne co chūmesia. 37 Mał purude wērā bio cadjirua obarida basía. Mał wērāba Jesu pariseo dede ne co ɓłda cawasíḁe alabastro mōgara oḁade querada enesia.† 38 Jesu caita cobepeda jīā ɓłba idji dauḁaba Jesu jĩrūra słgasia. Małbe idji budaba jarepeda Jesu jĩrūra isōpeda idjia quera enenaba płłłasia.

39 Mał unuside Jesu edoḁa pariseoba nāwā crīchasia: “Nał ēberāda wārāda Ācōrēneba bedeabari ɓadabara cawacasia cadjirua obari wērāba jāwā o ɓłda.”

40 Mał carea Jesuba nāwā jarasia:

–Simoł, młā ɓłā ne jara quĩrā ɓłā.–

Simołba jarasia:

–Māēteara jaradua, Jaradiabari.–

Jesuba jarasia:

† 7:24 Nāūrāba cha ureurea eronūmłda. Małba jara ɓłā “ēberā peramíḁa ɓłda.” ‡ 7:27 Malaquia 3:1. § 7:28 Nał ējūāne ni abałda. Griego bedeade nāwā ɓł ɓla: “Wērārāba topedadaebemada.” * 7:28 ḁłłłłamaarā Jesuba versículo 29, 30 síḁa jarasia. † 7:37 Alabastro mōgarara cuaracuara ɓla. Mācuā zareaē ɓł bērā ne obadaa. Judiorāba alabastroa Egipto druadeba enebadiḁaa. Jūma alabastro oḁara nēɓłā ɓla.

41 –Ēberāda umé panasidaa. Ādjia ēberā bara b̄la diai bara panasidaa. Aba b̄ba quiniento ewari trajab̄ar̄ade edabari quīrāca diaida basia.† Dewarabemaba cincuenta ewari trajab̄ar̄ade edabari quīrāca diaida basia. 42 Barib̄ar̄a ādjia poya diadaēda cawada b̄erā, dji bara b̄a ēberāba ādjia diadida pan̄ara quīrādoasia. M̄la b̄la iwidiya: ¿sā̄l̄ḡaba dji bara b̄a ēberāba biara quīrāi?–

43 Simōl̄ba panusia:

–M̄l̄maarā dji auđuara diaida bađaba biara quīrāya.–

Jesuba jarasia:

–B̄la aride panusia.–

44 Māl̄be w̄erāmaa ac̄l̄peda Simōl̄a jarasia:

–¿B̄la nāl̄ w̄erāra unu b̄aca? B̄a dede jūeside m̄l̄ j̄r̄ū s̄aḡam̄r̄ēā b̄la baidoda diaē basia, barib̄ar̄a nāl̄ w̄erāba ara idji daub̄aba m̄l̄ j̄r̄ūra s̄aḡl̄peda idji budaba p̄ō̄asa jaresia. 45 M̄l̄ jūeside bia edai carea b̄la isōé basia, barib̄ar̄a nāl̄ w̄erāba m̄l̄ j̄r̄ūra isō jōé b̄la. 46 M̄l̄ bia edai carea b̄la m̄l̄ boro l̄r̄l̄ olivo dragara weaē basia, barib̄ar̄a nāl̄ w̄erāba m̄l̄ j̄r̄ūra queraba p̄ar̄lasia. 47 Māl̄ b̄erā m̄la n̄wā jaraya: idjia cadjirua zocārā ođara m̄la jūma quīrādoasia. Māl̄ carea idjia m̄l̄ra bio quīrā b̄la. Barib̄ar̄a aba b̄ba m̄cua cadjirua odaēda m̄la quīrādoab̄ar̄a māl̄ba m̄l̄ra m̄cua quīrā baēa.–

48 Māl̄be idjia w̄erāa jarasia:

–B̄la cadjirua ođara m̄la jūma quīrādoasia.–

49 Barib̄ar̄a dewararā arima ne co chūmeaba n̄wā jara duanesidaa:

–Nāl̄ra ¿caida cr̄icha b̄a? ¿M̄wāra dewaraba cadjirua ođara idjia poya quīrādoaida b̄aca?–

50 Māl̄ne Jesuba w̄erāa jarasia:

–B̄la m̄l̄ra l̄jāna b̄erā cadjiruadebemada ēdr̄asia. Necai wādua.–

8

W̄erāba Jesu careba panana

1 M̄wānacarea Jesura puru wai b̄la beaza idjaba puru zaque beaza w̄asia. Māl̄ne jarabadjia Ācōrēra ādji Boro bai carea zeb̄ar̄ada. Māl̄ bedeā bia jaradia n̄ne idjia doce edadarāda idji ume n̄ibabadjidaa. 2 Māl̄ awara w̄erārāda idji ume n̄ibabadjidaa. Māl̄ w̄erārā l̄c̄ar̄a cacua biē beadada Jesuba biabisia idjaba l̄c̄ar̄a jai bara beadada Jesuba dji jaira āyā j̄l̄retasia. Aba Maria Magdalena basia.* Jesuba idji cacuadebemada jairāda siete āyā j̄l̄retasia. 3 Cuza quima Juana sida basia. Cuzaba Herode dedebemada jūma cawa obadjia.† Susana sida basia. Māl̄ awara dewara w̄erārāda zocārā panasidaa. Ādjirāba Jesu carebađi carea ne diabadjidaa.

Pea podadebema ne jara b̄a

Mateo 13:1-9; Marco 4:1-9

4 Zocārā ēberārā puruzabemada Jesumaa zesidaa. Māl̄ne ne jara b̄ađeba Jesuba ādjirāa n̄wā jaradiasia:

5 –Ēberāda idji ējūāne ne pođe w̄asia. M̄wā po n̄ne l̄c̄ar̄a tara ođe baecuasias. Māl̄ b̄erā ēberārāba l̄r̄l̄ t̄gasiđaa idjaba ibanaba m̄cuasidaa. 6 l̄c̄ar̄a tara m̄ōgara l̄r̄l̄ egoro n̄ūcha b̄ađe baecuasias. Tununacarea

† 7:41 Quiniento ewari trajab̄ar̄ade edabari quīrāca. Griego bedeade b̄l̄ b̄la “quinientos denarios.” * 8:2 Maria Magdalena Magdala purudebema b̄erā m̄wā tr̄l̄ jarabadjidaa.

† 8:3 Māl̄ Herodera Antipa tr̄l̄ jarabadjidaa.

mācua baido neē ɓa bērā jūma purrubasia. ⁷ ΛCΛΓΛ tara ējūā ΛΓΛida ɓaɓde ɓaecuasía. Tununacarea j̄l̄cara ΛΓΛ bara ɓaɓa ɓará quenasía. ⁸ BaribΛΓΛ āCΛΓΛ tara ējūā biade ɓaecuasía. Maɓ tara bia waridapeda bio zausídaa.–
‡

Māwā jarapeda Jesuba j̄gua jarasia:
–Dji cΛwΛΓΛ bara ɓaɓa quīr̄cuiita ūr̄īdua.–

Pea podadebema Jesuba cawa jarada
Mateo 13:10-23; Marco 4:10-20

⁹ Maɓ carea Jesu ume n̄babadarāba idjía iwídisídaa:
–ɓa māwā ne jara ɓaɓdeba jaradiadaba ɓcārēda jara ɓa?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–Ācōrēba ēberārā pe erob̄aɓdeɓemada jūmarāa cawabiē ɓam̄ina bārāa cawabi ɓa. BaribΛΓΛ dewararāa m̄la ne jara ɓaɓdeba bedea ɓa Ācōrē cartade jara ɓara māwāmārēā. Nāwā jara ɓa:

Naɓ ēberārāba ūr̄ī panΛm̄ina cawadaēa. Unu panΛm̄ina cawadaēa. §

¹¹ M̄la ne jara ɓaɓdeba jaradara naɓgla: dji tara Ācōrē bedea. ¹² Ta ode ɓaedaba naɓda jara ɓa: āCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea ūr̄īnapeda diauruba maɓ bedea ādji sođe jūēnara quīr̄ādoabibaria ījārānamārēā. Māwā ādjirāra cadjiruadeɓemada ēd̄r̄adaca. ¹³ Ta mōgara lr̄l̄ egoro nāūcha ɓaɓde ɓaedaba naɓda jara ɓa: āCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea bio ɓsrida edabadaa baribΛΓΛ bio carra jidadaca bērā sođeba ījānaca. Maɓ bērā dārāēne bia mīgabadae idu ɓabadaa. ¹⁴ Ta ējūā ΛΓΛida ɓaɓde ɓaedaba naɓda jara ɓa: āCΛΓΛ ēberārāba Ācōrē bedea ūr̄īnapeda naɓ ējūāne sāwā bia ɓeada, ne jūma erob̄eada, sāwā ɓsridadi sida biara cr̄ichabadaa. Maɓ bērā ādjia ūr̄īpedadara igaradapeda waridaca. ¹⁵ BaribΛΓΛ ta ējūā biade ɓaedaba naɓda jara ɓa: so jipa ɓeaba idjaba cr̄icha bia ɓeaba Ācōrē bedea ūr̄īnapeda wārāda ījābadaa. Ādjia ījā panΛra idu ɓadaca bērā ne biada obadaa.

Ībīr̄āneɓema ne jara ɓa
Mateo 5:14-15; Marco 4:21-25

¹⁶ Ni abaɓa ībīr̄āda coadapeda mērā nūmanacaa wa epedeco droma edre ɓadaca.* ĀtebΛΓΛ ātΛ dji ībīr̄ā ɓabadae nūmΛbadaa dji dede eda zeb̄darāba ānaa ununamārēā. ¹⁷ Ara maɓ quīr̄āca ne jūma ebuda ɓāēra mērā ɓeēa. Dadjia cawadaē panΛra Ācōrēba ebuda cawabiya. ¹⁸ Maɓ bērā bio quīr̄cuiita ūr̄ī pananadua. Abaɓa wārāda cawaibΛΓΛ, Ācōrēba auđuara cawabiya. BaribΛΓΛ adua ɓaɓa cawa ɓada cr̄ichaibΛΓΛ idjia cr̄icha ɓa sida Ācōrēba jārīya.

Jesu ēberārā idjima zepedada
Mateo 12:46-50; Marco 3:31-35

¹⁹ Ewari aba Jesu papaba, idji djabarā bida idjira ac̄de wāsídaa. BaribΛΓΛ poya araa jūēnaē basía ēberārāda zocārā duanΛ bērā. ²⁰ Maɓ carea āCΛΓΛba idjía jarasídaa:

–ɓa papara, ɓa djabarā sida dajadaare panΛa. Ādjia ɓa ac̄de ze panΛa.–

²¹ Jesuba jarasia:

–Ācōrē bedea ūr̄īnapeda ījā ɓeada m̄l̄ papaa idjaba m̄l̄ djabarā.–

‡ **8:8** Bio zausídaa. Griego bedeaɓe ɓa ɓa: “Ta aba quīruba cien tada diasía.” § **8:10** Isaía 6:9. * **8:16** Mērā nūmanacaa. Griego bedeaɓe ɓa ɓa: “C̄ada edre ɓadaca.”

Jesuba amene bogozoara tumabida

Mateo 8:23-27; Marco 4:35-41

²² Ewari aba Jesuba idji ume n̄babadarāa nāwā jarasia:

–Amene wa quĩrārē wānadrΛ.–

Ara maλda jābade badodapeda wāsidaa. ²³ ChābΛdade Jesura cāi basia. Māwā bΛde nāūrāda dji cābāyā puá nūmesia. Maλ bērā jābara baidoba biru baebodasia. Abeda minijichiade panasidaa. ²⁴ Maλ carea Jesura λrλmanapeda nāwā jarasidaa:

–jJaradiabari, Jaradiabari, dadjirāra b̄arrubododaa!–

Jesura pirabaripeda nāūrāa, baido bogozoa bida jarasia tumanamārēā. Ara maλda jūma tuma nūmesia. ²⁵ Maλbe idji ume n̄babadarāa nāwā jarasia:

–Bārāba ĩjā panΛra ζsāwāsi?–

BaribΛrΛ idji ume n̄babadarāba ne wayaaba cawa crīchadaē basía. Ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

–ζNaλgΛra caida jāwā bΛ? Idji bedeara nāūrāba, baido bogozoa bida ĩjābadaa.–†

Jesuba jai zocārā āyā jΛretada

Mateo 8:28-34; Marco 5:1-20

²⁶ Amene chānapeda Gerasa druade jūēsidaa.† Gerasa Galilea amene wa quĩrārē bΛa. ²⁷ Jesu drua badobΛrΛde ēberā maλ purudebemada idjimaa zesia. Maλ ēberāra jai bara bΛda dārēbΛrΛ basía. Idjia cacuade ni cārē sida jāca basía. Dede bida baca basía, ātebΛrΛ beudarā tΛbaribada uriaade b̄abadjia. ²⁸ Idjia Jesu unuside biasia. Maλbe Jesu quĩrāpita chĩrāborode cobepeda jīgua jarasia:

–Jesu, Ācōrē dji Dromaara bΛ Warra, ζcārē cārēā mλra mīā sē bΛ? jMλ djuburia mλra biē bΛrādua!–

²⁹ Jaiba māwā jarasia Jesuba maλ ēberā cacuadebemada ēdrΛmārēā jaraēa bērā. DārēbΛrΛ basía maλ jaiba ēberāra biē o erobΛda. Dewararāba dji ēberāra carenaba jλnapeda quĩrācuita wagabadjidamīna carenara tucuapeda ēberā neēmaa jaiba edebadjia. ³⁰ Maλne Jesuba idjía iwidiisia:

–ζBΛra casa trΛ jarabada?–

Idjia panusia:

–Mλra Cābana abadaa.–§

Idjia māwā jarasia ādjira ēberā cacuade bio cābana panΛ bērā. ³¹ Maλne ādjia Jesua bedea djuburiasidaa uria dau cΛre bΛdaa diabuerāmārēā.*

³² Māwā panΛne ādji caita eya zaquede chinada zocārā ne co duanasidaa. Maλ carea jairāba Jesua bedea djuuriasidaa maλ china cacuade idu eda wābimārēā. Maλne Jesuba iduaribisia. ³³ Ara maλda jairāra ēberā cacuadebemada ēdrΛdapeda china cacuade eda wācuasidaa. Maλbe cawaēne chinara pirapodapeda perawadeba daidu tēūcuadapeda nābΛrΛ quinisidaa.

³⁴ Maλ unusidade dji china waga pananara daupera pira wāsidaa. Ādjia unupedadara purude beaa, puru jīga beaa bida nēbΛrΛsidaa. ³⁵ Ēberārāba acΛde zesidade dji ēberā jai zocārā erobadara Jesu caita chūmΛda unusidaa. Quĩrā bapeda cacuade jλbadara jλ basia. Maλ carea ēberārāra

† 8:25 Salmo 107:28-30. † 8:26 Gerasa. Griego bedeaēde λcΛrΛ cartade “Gadara” bΛ bΛa.

§ 8:30 Cābana. Griego bedeaēde “Legiōλ” bΛ bΛa. Maλba jara bΛa sei mil sordaorāda. * 8:31

Uria dau cΛre bΛdaa. Griego bedeaēde bΛ bΛa “abismo.” Mama Ācōrēba jairāra cawa o bΛcārīa. Apocalipsi 9:1-3; 20:1-3.

dauperasidaa. ³⁶ Dji unupedadaba nēb_{AR}ASIDAa sãwãb_{AR}Λ idjira biasida. ³⁷ Maλba jūma Gerasadebemarāra ne wayadapeda Jesua bedea djuburiasidaa ādji druadebemada āyã wãmārēã. Ara maλda Jesura wayacusa jābade badope_{DA} Galileadaa wāsia. ³⁸ Wãi naēna ēberã jai bara badaba Jesua bedea djuburiasia idji ume wãi carea. Barib_{AR}Λ Jesuba nãwã jarasia:

³⁹ –Diguidaa wãpeda jūmarãa jaradua Ācōrēba b_Λ ume ne waib_{ΛA} odada.–

Ara maλda ēberãra idji purudaa wāsia. Mama jūmarãa nēb_{AR}ASIA Jesuba idji ume ne waib_{ΛA} odada.

Jesuba wērãcau ĩrēbabida
Mateo 9:18-26; Marco 5:21-43

⁴⁰ Galilea druade ēberãrã cãbana pan_Λba Jesura jãã panasidaa. Idji jūēside ādjirãba bio capipia edasidaa. ⁴¹⁻⁴² Maλne ēberã Jairo abadada idjimaa zesia. Maλ Jairora judiorã dji j_Λrebada dede dji boro basia. Idjia cauda ababe erobasia doce poa b_Λda. Maλ wērãcaura jūãcãyã nūmasia. Jairora Jesu jirũ caita cobepeda bedea djuburiasia idji diguidaa wãmārēã.

Ara maλda Jesura wāsia barib_{AR}Λ wãb_{AR}Λde ēberãrãba idjira pēsua eropanasidaa. ⁴³ Ādjirã tāēna wērã doce poa oamiaba jida b_Λda nĩbasia. Maλ wērãba nēãrã diabadarãa idji paratara jūma diao_{ASIA},† barib_{AR}Λ ni abab_Λba poya biabidaē basia. ⁴⁴ Wērãra jēdaareba zepeda Jesuba cacuade j_Λ b_Λ ide maãrĩ tāsia. Ara maλda oara poasia. ⁴⁵ Maλne Jesuba iwidisia:

–¿Caiba mãra tãsi?–

Jūmarãba panusidaa tãnaē pan_Λda. Maλ carea Pedroba jarasia:

–Jaradiabari, ēberãrãba b_{AR}ra pēsua eropan_{ΛA}. ¿Sãwã b_{ΛA} iwidi b_Λ caiba b_{AR}ra tāsida?–‡

⁴⁶ Barib_{AR}Λ Jesuba jarasia:

–Abab_Λba mãra tāsia. Mãla cawa b_{ΛA} m_Λ ab_{ΛA}deba idjira biasida.–

⁴⁷ Wērãba odara poya mērãēda cawada bēã ne wayaaba ure nūm_Λda wãpeda Jesu jirũ caita chĩrãborode cobesia. Maλbe jūmarã quĩrãpita idjia jarasia cãrē cãrēã Jesura tāsida idjaba ara maλba biasida. ⁴⁸ Maλne Jesuba jarasia:

–Cau, wãrãda biaida ĩjãna bēã b_{AR}ra biasia. Necai wãdua.–

⁴⁹ Wadi mama bedea pan_Λne Jairo dedeba abã zepeda Jairoa nãwã jarasia:

–B_Λ caura jaidasia. Jaradiabarira waa mĩã sērãdua.–

⁵⁰ Maλ ũrĩside Jesuba jarasia:

–Ne wayarãdua. B_{ΛA} so_{DE}ba ĩjãib_{AR}Λ, idjira ĩrēbaya.–

⁵¹ Jairo dede jūēpeda Jesuba Pedroda, Santiagoda,§ Juaλda, dji wērãcau zezada, dji papa sida eda edesia. Waa dewarada eda wãbiē basia. ⁵² Maλne ēberãrãda dji wērãcau carea aujĩã duanasidaa. Maλ carea Jesuba jarasia:

–Jĩãrãnadua, naλ wērãcaura beuē b_{ΛA}, āteb_{AR}Λ cãĩ b_{ΛA}.–

† **8:43** Maλ wērãba nēãrã diabadarãa idji paratara jūma diao_{ASIA}. Griego bedeade _ΛCAR_Λ cartade maãra neēa. ‡ **8:45** ¿Sãwã b_{ΛA} iwidi b_Λ caiba b_{AR}ra tāsida? Griego bedeade zocãrã cartade maãra neēa.

§ **8:51** Maλ Santiagora trã jarabadaa Jacobo.

⁵³ Mañ carea ēberārāba Jesumaa acɫɫapeda ipidasidaa, wērācaura wārāda beusida cawa panana bērā. ⁵⁴ Baribɔɾɔ Jesuba dji wērācau jɔwade jidapeda jarasia:

–jCau zaque, pirabaridua!–

⁵⁵ Māwā jarabɔɾɔde wērācaura ɫrēbapeda pirabarisia. Mañbe Jesuba jarasia wērācaura ne cobidamārēā. ⁵⁶ Mañ unusidade djibarirāba cawa crīchadaē basía. Baribɔɾɔ Jesuba ādjía jarasia ni abaa jararānamārēā.

9

Jesuba idji ume nībabadarā diabueda

Mateo 10:5-15; Marco 6:7-13

¹ Jesuba idji ume nībabadarā doce panɔɾa ābaa trɫpeda ɫɫada dia-sia jaida āyā jaretadamārēā idjaba cacua biē bea sida biabidamārēā.

² Mañbe ādjía jarasia:

–Ācōrēra dji Boro bai carea zebɔɾɔda jarade wānadua idjaba cacua biē beada biabidada.–

³ Wāni naēna Jesuba ādjirā jarasia:

–Bārā wābɔɫade ni cārē sida ederānadua. Bardonada, buchacada, codida, parata sida ederānadua. Cacua jɫ panɔ awa edeɫada.–

⁴ Djārā purude jūēnapeda abalɫa bārāda bia edasira mañ dedebemada āyā wārānadua aba purudeba ēdrɫɫada. ⁵ Baribɔɾɔ puruba bārāda bia edaēbɔɾɔ mamaɫba ēdrɫɫada. Ēdrɫɫada egoro pora bārā jīrūne ɫara jārāpetadada. Mañba cawabiya ādjía Ācōrē igara panɔ carea idjia cawa oida.–

⁶ Ara mañda wānapeda puru beaza jarasidaa Ācōrēra ādji Boro bai carea zebɔɾɔda. Mañ beɫa bia jaradia panɔne cacua biē beada biabicuabad-jidaa.

Herodeba Jesudebema ūrīna

Mateo 14:1-12; Marco 6:14-29

⁷ Herodeda Galilea druadebema boro basía. Mañ Herodeba jūma Jesuba o ɫada ūrīsia.* Idjia cawa crīchaē ɫasia ɫɫɫaba nāwā jara panɔ bērā:

–Borocuebari Juaɫda ɫrēbasia.–

⁸ Mañne dewararāba jara panasidaa:

–Elíada waya dadjirā tāēna zesia.–

Dewararāba jara panasidaa:

–Ācōrēneba bedeabari naēna ɫadada ɫrēbasia.–

⁹ Mañ carea Herodeba jarasia:

–Māa Borocuebari Juaɫra oɫá tɫ beabisia. Māēteara za jara panɔ ɫcaida māwā ɫ?–

Mañ carea Jesura unu quīrīā basia.

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Juaɫ 6:1-14

¹⁰ Jesuba diabuedarā jēda zesidade ādjia opedadada jūma nēbɔɾɔsidaa. Māwānacarea Jesuba ādjirā Betsaidá puru caita ēberā neēmaa edesia.

¹¹ Baribɔɾɔ ēberārāba idjira mama ɫada cawadapeda araa wābɔɾɔsidaa. Mañne Jesuba ādjirā bia edapeda jaradia ɫesia Ācōrēra ādji Boro bai

* 9:7 Mañ Herodera Antipa trɫ jarabadjidaa.

carea zebΛΓΛda. Maλ bedea bia jaradia bΛde dji cacua biē quedeara biabicuasía.

¹² QueubΛΓΛde Jesuba doce edadarāra idjima wānapeda jarasídaa:

–Ēberārāra jaradua puru beamaa idjaba de beamaa wānamārēā. MamabΛΓΛ poya cāinia idjaba codida nēdoēia. Namara ne neēa.–

¹³ Jesuba jarasia:

–BārābΛΓΛ ne cobidadua.–

BaribΛΓΛ ādjirāba panusídaa:

–Dairāba ne nēdoēde wānaēbΛΓΛ, naλ ēberārā cābana panΛra poya ne cobidaēa. Paλda juesumabe idjaba bedada umébe eropanΛa.–

¹⁴ Mama panΛra umaquīrā awa mil juesuma panasídacā bΛa. Maλ bērā Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

–Ādjirāa jaradadua cincuenta awara awara egode chūpanenamārēā.–

¹⁵ Idji ume nībabadarāba idjia jaraēa quīrāca osídaa. Ēberārāra jūma chūpanesídaa. ¹⁶ Jesuba paλ juesuma panΛra, beda umé panΛ sída idji jΛwade edapeda bajānaa acΛpeda Ācōrēa bia jarasia. Maλbe cōrācuapeda idji ume nībabadarāa jarasia jedecadamārēā. ¹⁷ Jūmarāda ne codapeda jāwūāsídaa. Dji adubadada jΛΓΛ pesídade doce jamara birasídaa.

Pedroba Jesudebema jarada

Mateo 16:13-28; Marco 8:27-9:1

¹⁸ Ewari aba Jesura ēberārānebemada āyā wāpeda Ācōrēa iwídi basía. Idji ume nībabadarāda arima panasídaa. Ācōrēa iwídidacarea Jesuba ādjía nāwā iwídisía:

–¿Ēberārāba mΛra caiada a panΛ?–

¹⁹ Ādjirāba panusídaa:

–ΛcΛΓΛba jara panΛa bΛra Borocuebari Juaλda. Dewararāba jara panΛa bΛra Elíada. Dewararāba jara panΛa bΛra naēnabema Ācōrēneba bedēabari badada lrēbapeda jāwā bΛda.–

²⁰ Maλne idjia waya iwídisía:

–Bārāba mΛra ¿caida crīcha panΛ?–

Pedroba panusia:

–BΛra Ācōrēba ēdΛΛ edabari diai jaradaa.–

²¹ Jesuba bio jara bΛsia maλgΛra ni abaΛa jararānamārēā.

²² Maλ awara jarasia:

–Mλ, Naλ Djara Edadara bio bia mīgaida bΛa. Purudebema bororāba, sacerdote bororāba, dadji judiorā ley jaradiabadarā bida mΛra igaradapeda beabídiā. BaribΛΓΛ mΛra ewari ūbeade lrēbaya.–

²³ Jesuba jūmarāa jarasia:

–AbaΛba mλda ēpē quīrīā bΛbΛΓΛ, idjia o quīrīā bΛra igarapeda ewariza bia mīgai carea baida bΛa.† Maλbe mΛra ēpēida bΛa. ²⁴ AbaΛba naλ ējūāne bia baida jΛΓΛ baibΛΓΛ, jīrūare bia baēa. BaribΛΓΛ abaΛda mλ carea beuibΛΓΛ Ācōrē ume ewariza zocai baya. ²⁵ Bio crīchadadua: ēberāda naλ ējūāne ne jūma erobΛde beupeda tΛbΛ uruadāa wāibΛΓΛ, ¿idjia erobadaba carebaica? ²⁶ AbaΛba mΛra, mλ bedea sída adua bΛada aibΛΓΛ, mλ, Naλ Djara Edada bΛaΛa bara zebΛΓΛde maλ ēberāra adua bΛada aya. Maλ ewaríde mλ Zeza Ācōrē bΛaΛa bara idjaba idji bajānebema nezocarā bΛaΛa

† 9:23 Bia mīgai carea baida bΛa. Griego bedeadē nāwā bΛ bΛa: “Idji crura atau edeida bΛa.”

bara zeya. ²⁷ M̄la w̄ar̄ada jaraya: ḄCARA nama panA beudi naēna Ācōrēba m̄ra jūmarā Boro Ḅadada ebuda ununia.–†

Jesu quīrā awara nūmena

Mateo 17:1-8; Marco 9:2-8

²⁸ Māwā jaradacarea ocho ewari Ḅade Jesura eyade Ḅtaa Ācōrēa iwidiwe wāsia. Pedroda, JuaḄda, Santiago sida edesia. ²⁹ Mama Jesuba Ācōrēa iwidi Ḅade idji quīrādarrara dorrodorroa nūmesia. Idjia cacuae jḄ Ḅa sida totroaba dorrodorroa nūmesia. ³⁰ Cawaēne ēberāda umé odjadapeda Jesu ume bedeasidaa. Aba Moise basía. Dewarabemara Elía basía. ³¹ Ādji sida Ācōrē quīrāw̄ar̄ēneba dorrodorroa panasidaa. Ādjia bedea panasidaa Jesu JerusaleḄne beadidebemada.Ḅ

³² Māwā Ḅade Pedrora dewararā sida bio daupea panasidamīna cāinaē basía. MaḄne Jesura dorrodorroa Ḅada idjaba ēberā umé idji caita panA sida unusidaa. ³³ MaḄ ēberāra Jesu ume pananada wāḄadade Pedroba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bio bia Ḅa daira nama panḄda. De zaqueda ūbea odia: aba Ḅa itea, aba Moise itea idjaba aba Elía itea.–

Pedrora māwā bedeasia ni cārē sida cawaē bērā. ³⁴ Māwā Ḅade jḄr̄ar̄ada edaa zepeda ādjirāra ānēbari edasia. MaḄ carea ādjira bio ne wayasidaa. ³⁵ Ara māwāḄARḄde bedeada jḄr̄ar̄āne ūr̄isidaa. MaḄba nāwā jarasia:

–NaḄdrA mḄ Warraa. M̄la idjira edasia. Idjia jara ḄARA ūr̄inada.–*

³⁶ MaḄ bedea chupeadacarea Jesura iduba nūmḄda unusidaa. Ādjia unupedadara dārāsidaa ni abaḄa nēḄARḄdaē panḄda.

Jesuba warra jai bara Ḅa biabida

Mateo 17:14-21; Marco 9:14-29

³⁷ Nurēma eyadeba edaa zesidade ēberārā zocārāba Jesura acḄde zesidaa. ³⁸ MaḄne abaḄba nāwā jīgua jarasia:

–Jaradiabari, mḄ djuburia mḄ warrada acḄdua. M̄ra waa warra neē Ḅa. ³⁹ Idjira jai bara Ḅa. MaḄba cawaēne idjira biabibaria, wawabibaria, idjaba yedaa cōpepea nūmebibaria. Idjia mḄ warrara idu Ḅca. ⁴⁰ M̄la Ḅa ume nībabadarāa jarasia jaira āyā jḄretadamārēā, māwāmīna poyadaē basía.–

⁴¹ MaḄ carea Jesuba panusia:

–jBārāba Ācōrēra iḄānaca! jBārāra dji cadjiruarā! Bārāba iḄānamārēā Ḅaba sāḄbe m̄la droai? Ḅa warrara namaa enedua.–

⁴² Warrara Jesumaa wāḄARḄde jaiba egode Ḅaebipeda biara wawabisia. BaribARḄ Jesuba jaira āyā jḄretasia. Warrara biabipeda dji zezaa diasia. ⁴³ Ācōrē ḄḄadeba māwāna unusidade jūmarāba cawa crīchadaē basía.

Jesuba waya idji beuidebema jarada

Mateo 17:22-23; Marco 9:30-32

Idjia o Ḅa carea ēberārāba wadibida bio crīcha duanḄne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

† **9:27** Ebuda ununia Ācōrēba m̄ra jūmarā Boro Ḅadada. Ebuda Ḅaēa cārēda ununida. ḄCARḄmaarā jara Ḅa Jesu quīrā awara nūmeinebemada ununida. Dewararāmaarā jara Ḅa Jesu Ḅrēbaidebemada, idji bajānaa wāinebemada, wa Ācōrē Jaure zeidebemada ununida. Ḅ **9:31** Jesu JerusaleḄ beadidebemada. Griego bedeade ḄḄ ḄA: “Jesu wāinebemada.” * **9:35** Isaía 42:1. Idjira edasia. Griego bedeade ḄCARḄ cartade nāwā ḄḄ ḄA: “Idjira bio quīrā Ḅa.”

44 –Māa bārāa jarabΛΓARA bio quĩrācuita ũrĩnadua. Mā, Naā Djara Edadara abaΛba ēberārāa jidabiya.–

45 BaribΛΓA ādjirāba cawadaē basía cārē cārēā Jesura māwā bedeabΛΓada. Ācōrēba wadibida ādjirāa cawabiē basia. Maāne ādjia Jesua iwididida waya panasidaa.

¿Caida dji dromaara bai?

Mateo 18:1-5; Marco 9:33-37

46 Māwā panΛne ara ādjiduba bedea duanesidaa caida dji dromaara bai cawaya. 47 BaribΛΓA Jesuba maāra cawada bērā warra zaqueda edapeda idji caita nūmasia. 48 Maāne nāwā jarasia:

–Bariduaba mā ĩjā bΛdeba warrarāda bia edaibΛΓA, māda bia edabΛΓAA. Idjaba mā bia edabΛΓΛba mā Diabuedada bia edabΛΓAA. Bārānebema dji edaara quirura Ācōrē quĩrāpita dji dromaara bΛa.–

Dadjirā dji quĩrūéra dadjirāare bΛa

Marco 9:38-40

49 Maābe Juaāba nāwā jarasia:

–Jaradiabari, daiba ēberāda unusidaa bΛ trΛneba jaida āyā jΛreta bΛda. BaribΛΓA dadjirā ume nĩbaca bērā daiba idjia jarasidaa waa māwā orāmārēā.–

50 Jesuba jarasia:

–Bārāba māwā jaradiē panasidaa. Dadjirā dji quĩrūéra dadjirāare bΛa.–

Jesuba Juaā, Santiago sida quēāna

51 Jesu bajānaa wāi ewari jūēbodoside wārāda Jerusaleānaa wāida crĩchapeda wāsia. 52 WābΛΓAde ĀCΛΓada Samaria druadaa na diabuesia. Puru zaquede jūēnapeda sāma cāinida jΛΓASidaa. 53 BaribΛΓA mā pu-rudebemarāba cawasidaa Jesura Jerusaleānaa wābΛΓada. Mā carea idjira bia edadaē basía. 54 Mā bērā Juaāba, Santiago bida Jesua jarasidaa:

–Dai Boro, Eliāba oda quĩrāca ¿Ācōrēa iwididica tΛbΛ urua bajāneba diabuebΛΓΛba ādjirāra jūma quenamārēā?–†

55 Jesuba ādji acΛpeda quēāsia. [Nāwā jarasia:

–Bārāra ¿cārē cārēā māwā bedea panΛ?‡ 56 Mā, Naā Djara Edadara zeē bΛa ēberārā biē bΛi carea ātebΛΓA ze bΛa ēdΛ edai carea.–]§
Maābe dewara puruādaa wāsidaa.

Jesu ēpēni carea zarea bΛa

Mateo 8:19-22

57 Ode wābΛdade abaΛba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, bΛ wābΛΓΛza māra bΛ ume wāya.–

58 Jesuba jarasia:

–Usa pāra de bara bΛa, ĩbana sida de bara bΛa, baribΛΓA mā, Naā Djara Edadara sāma cāi sida neē bΛa.–

59 Maāne Jesuba dewara ēberāa jarasia:

–Mā ume zedua.–

Dji ēberāba panusia:

–Mā Boro, bΛ ume wāi naēna idu mā zezada tΛbaribidua.–*

† 9:54 2 Rey 1:9-16. Eliāba oda quĩrāca. Griego bedeadē ĀCΛΓA cartade maāra neēa. ‡ 9:55 Griego bedeadē bΛ bΛa: “Bārāba ¿cārē jauredeba māwā jara panΛ?” § 9:56 Griego bedeadē ĀCΛΓA cartade bedea corchetede bΛra neēa. * 9:59 Idu mā zezada tΛbaribidua. Maāba griego bedeadē naā crĩcha sida dia bΛa: “Māa jāāida bΛa aba mā zeza jaidabΛΓadaa.”

⁶⁰ Jesuba idjía jarasia:

–Beu bearába beudarára tɔ́baridida panɔ́a. Baribɔ́ɔ́a bɔ́a eberáráa jarade wádua Ācōrēra ādji Boro bai carea zebɔ́ɔ́a.–

⁶¹ Mañne dewaraba Jesua jarasia:

–Mɔ́ sida bɔ́ caidu wáya, baribɔ́ɔ́a naárá mɔ́ eberárámaa jarade wáida bɔ́a.–

⁶² Jesuba panusia:

–Abɔ́ada trajade wápeda waya jēda crīchaibɔ́ɔ́a, idjira bia bɔ́eá Ācōrē purude trajai carea.–

10

Jesuba setenta eberárá diabueda

¹ Māwānacarea dadji Boro Jesuba idji ēpē beada setenta edasia Ācōrē beada jarade wānamārēá.* Idji wáida bɔ́ puruza umé uméa wābisía.

² Ādjirāa nāwá jarasia:

–Zocárāba mɔ́ bedeara ĩjāni carea panɔ́a. Mañ eberárára néu waibɔ́a waraga tabɔ́ quírāca beaa. Baribɔ́ɔ́a dji ewabadarāda zocárāébe panɔ́a. Mañ bērá Néu Djibaría iwídidadua ewabadarāda idji néumaa dia-buemārēá.

³ ĩWānadua! Mɔ́a bārāra eberá cadjirua tāēna diabuebɔ́ɔ́a. Ādjirāba bārāra bié odía usa cadrɔ́aba oveja zaque orrabari quírāca. ⁴ Wábdade buchacada, parata sida ederānadua. Bārāba ĩrūne jɔ́badara dewara ederānadua. Wānane ni abɔ́a ume ode bedearānadua.

⁵ Dede eda wábdade mañ dedebemarāa nāwá jaradadua: “Ācōrēneba necai pananadua.” ⁶ Mañ dedebemarāba bārāda necai edadibɔ́ɔ́a, bārāba bedepedada quírāca ādjirāra necai panania. Necai edadēbɔ́ɔ́a, ādjirāra necai pananaéa. ⁷ Bārāra necai edadibɔ́ɔ́a, mañ dede panenadua. Deza cāirānadua. Bārāba o panɔ́bari ne edadida panɔ́ bērá mama panɔ́misa ādjia diabɔ́adara coɔ́adua.

⁸ Purude jūēbdade eberárába bārāda bia edadibɔ́ɔ́a, ādjia bārāa diabɔ́adara coɔ́adua. ⁹ Mañ awara dji cacua bié beara biabicuadadua. Ādjía nāwá jaradadua: “Ācōrēra bārā Boro bai carea zebɔ́ɔ́a.”

¹⁰ Baribɔ́ɔ́a purude jūēbdade eberárába bārāda bia edadēbɔ́ɔ́a, ādjía nāwá jaradadua: ¹¹ “Nañ purudebema pora dai ĩrūnebemada bārā quírāpita ĩārēpetabɔ́adaa unubidi carea Ācōrēba cawa oida. Bio cawadadua Ācōrēra dji Boro bai carea zebɔ́ɔ́a.” ¹² Mañ bērá mɔ́a jaraya: Ācōrēba cawa oi ewaride idjia mañ purura wetara cawa oya Sodomanebema eberárá cawa oi cāyābara.†

Jesuba idji ĩjāé bea puru quēána

Mateo 11:20-24

¹³ ĩCorazilānebemarāra, Betsaidadebemarā sida mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērá! Mɔ́a ne ununaca bārā tāēna odara Tirode, Sidoñne bida odabara, mañ purudebemarāba isabe cadjiruada igaradapeda Ācōrēda ĩjācasídaa. Mañ carea tɔ́bɔ́ porade chūpanecasídaa idjaba sopuadebema jɔ́badara jɔ́casídaa. ¹⁴ Mañ bērá Ācōrēba cawa oi ewaride Tirodebemarā idjaba Sidoñnebemarā cāyābara bārāra wetara cawa oya.

* **10:1** Setenta. Griego bedede $\lambda\kappa\alpha\tau\alpha$ cartade bɔ́ bɔ́a “setenta y dos.” † **10:12** Genesi 18:16deba aba 19:29daa.

15 ¿Capernauĭnebemarāra bajānaa wānica? ¡Wānaēa! ¡Ācōrēba bārāra beudarā panabadamaa batabueya!—†

16 Maĭbe idji ume nĭbabadarāa jarasia:

–Bārā bedea ĩjā bĭba mĭ bedeada ĩjā bĭa. Bārā igara bĭba mĭda igara bĭa. Idjaba mĭ igara bĭba mĭ Diabuedada igara bĭa.–

Jesuba setenta diabueda jēda zepedada

17 Jesuba setenta diabuedara jēda bio bĭsrida zesidaa.‡ Maĭbe ādjia Jesua nāwā jarasidaa:

–¡Dai Boro, bĭ trĭneba jairā āyā jĭretabĭdade ādjirāba ĩjābadaa!–

18 Maĭ carea Jesuba ādjia jarasia:

–Māē, mĭa unu basia diaurura bajāneba baa purepurea quĭrāca baebĭrĭda. 19 Mĭa bārāa bĭada diasia diauru poyadamārēā idjaba dama ĭrĭ, drusōrē ĭrĭ bida poya tĭgadamarēā. Ni cārē bida bārāra poya biē oēa. 20 Baribĭrĭ ababe bĭsridadiē panĭa bārāba jairā āyā jĭretabĭdade ādjia ĩjābada bērā, ātebĭrĭ biara bĭsridadida panĭa Ācōrēba bārā trĭrā bajāne bĭ erobĭ bērā.

Jesu bĭsridada

Mateo 11:25-27; 13:16-17

21 Māwā bedea panĭne Jesura Ācōrē Jauredeba bio bĭsrida nūmesia. Maĭ bērā Ācōrēa nāwā jarasia:

–Zeza, bĭra bajānebema Boroa idjaba naĭ ējūānebema Boroa. Bĭa ne adua beaa mĭa jaradiadara cawabida bērā mĭa bĭra bia jaraya. Ne cawa beaa bĭa cawabiē basia. Māē, Zeza, bĭa māwā o quĭrāsia.

22 Mĭ Zezaba mĭa ara idjidebemada jūma cawabisia. Ni abaĭba adua panĭa mĭ, dji Warrara sāwā bĭda; aba mĭ Zezabĭrĭ cawa bĭa. Ara maĭ quĭrāca ni abaĭba adua panĭa mĭ Zezara sāwā bĭda; ababe mĭ, dji Warrabĭrĭ cawa bĭa. Mĭa abaĭa mĭ Zezada cawabisira, maĭ ēberā bida cawaya.–

23 Maĭbe idji ume nĭbabadarāra awara edepeda nāwā jarasia:

–Bārāra bio bia panĭa mĭa o bĭda unu panĭ bērā. Dewaraba unusira maĭ ēberā sida bio bia baya. 24 Wārāda zocārā Ācōrēneba bedebadarāba, ēberārā hororā bida bārāba unu panĭda unu quĭrā panasidaa, baribĭrĭ ununaē basia. Idjaba bārāba ũrĭ panĭra ũrĭ quĭrā pananamĭna ũrĭnaē basia.–

Samariadebema ēberā bia

25 Ewari aba Jesu wārāda ne cawa bĭ cawaya judiorā ley jaradiabarida piradrĭpeda nāwā iwidiisia:

–Jaradiabari, ĭmĭa cārēda oida bĭ Ācōrē ume ewariza zocai bai carea?–

26 Jesuba panusia:

–Ācōrē leyde ĭcārēda bĭ bĭ? ĭbĭmaarā cārēda jara bĭ?–

27 Judiorā ley jaradiabariba panusia:

–Jūma bĭ soĭeba, jūma bĭ jauredeba, jūma bĭ bĭadeba idjaba jūma bĭ crĭchadeba bĭ Boro Ācōrēra quĭrādua.* Idjaba djārāra quĭrādua ara bĭdji quĭrā bĭ quĭrāca.–†

28 Maĭne Jesuba jarasia:

† 10:15 Beudarā panabadamaa. Griego bedeade bĭ bĭa “Hades.” § 10:17 Setenta. Griego bedeade ĭcĭrĭ cartade bĭ bĭa “setenta y dos.” * 10:27 Deuteronomio 6:5. † 10:27 Levitico 19:18.

–Bla aride panusia. Mañ quĩrãca bla osira ewariza Æcõrẽ ume zocai baya.–

²⁹ Baribara judiorã ley jaradiabariba ara idjida jipa bada unubi quĩrãsia. Mañ carea Jesua iwidiisia:

–Baribara djãrã a bade ¿caida jara ba?–

³⁰ Jesuba panusia:

–Ewari aba eberãda Jerusaleña Jericodaa wãsia. Wãbade ne drabadarãba idjira jidadapeda bio puodapeda beuda quĩrãca tabasidaa. Idjia erobadara jũma jãrĩnapeda wãsidãa.

³¹ Mãwã bade sacerdoteda abari ode zesia. Dji eberãra tabada ununãmĩna wãyã wãsia. ³² Ara mañ quĩrãca Levideba yõnada mañ ode zesia.† Idjia bida eberã tabada ununãmĩna wãyã wãsia. ³³ Maãare eberã Samariadebemada mañ ode zesia. Dji eberã taba unuside sopuasida. ³⁴ Araa wãpeda dji eberã cacua cõãdracuapedadara olivo dragaba, uva ba bida soapeda wuaba brasida. Mañbe idji burro ãrã bapeda cãibada dedaa edesia. Mama dji eberãra biara carebasida.

³⁵ Nurẽma Samariadebemaba de djibariã paratada diapeda nãwã jarasida: “Idjira bio carebadua.‡ Za mãã diada parataba aãbãra, ba parataba carebadua. Mã jẽda zebãrãde ba parata bãdara mãã jũma jẽda diaya.”–

³⁶ Mãwã nẽbãrapeda Jesuba iwidiisia:

–Eberã ùbeabemaba dji ne drabadaba puopedadara unusidaa. Bãmaarã ¿sããgãba idjira quĩrãsi?–

³⁷ Mañne judiorã ley jaradiabariba panusia:

–Dji quĩrã djuburiadaba.–

Jesuba idjia jarasida:

–Ara mañ quĩrãca djãrãra quĩrãdua.–

Jesu Marta dedaa wãna

³⁸ Nocodaa wãbdade puru zaquede jũesidaa. Mama wẽrã Marta abadada bãbadjia. Mañ Martaba Jesura idji dede bia edasida. ³⁹ Martaba djabawẽrãda erobasida Maria abadada. Mariara Jesu jĩrũ caita chũmasida idjia jaradia ba ùrĩ carea. ⁴⁰ Mãwã bade Martara jãwa tãbãra ba bẽrã sobiẽ besida. Jesu caita wãpeda jarasida:

–Jaradiabari ¿bãmaarã bia bãca mã djabawẽrãba mãra carebaẽ bada? Idjia jaradua mã carebamãrẽã.–

⁴¹ Jesuba jarasida:

–Marta, Marta, bla ne zocãrã oida ba carea jũmawãyã crĩcha bla.

⁴² Baribara ¿Æcõrẽ bedea ùrĩda biara bãẽca? Maãgãda Mariaba o bla. Ni abãba idjia mããra ocara bãada adaẽã.–

11

Æcõrẽa iwidiidebema
Mateo 6:9-15; 7:7-11

¹ Ewari aba Jesuba Æcõrẽa iwidi basida. Mãwãnacarea idji ume nĩbãbari abãba nãwã iwidiisia:

–Dai Boro, daiba Æcõrẽa aride iwidiidi carea jaradiadua Juaãba idji ume nĩbabadarãa jaradiada quĩrãca.–

† **10:32** Levideba yõpedadaba Æcõrẽ de dromane carebadjidãa. § **10:35** Paratada. Griego bedeadẽ bã bla “dos denarios.”

² Jesuba jarasia:

–Bārāba Ācōrēa iwidi bɔɔɔɔɔɔɔɔ nāwā bedeadadua:

Dai Zeza bajāne ɔɔ, jūmarāba ɔɔara wayaɔɔɔɔɔɔ panɔɔ.*

Daiba quĩrĩã panɔɔ ɔɔara jūmarā Boro bai carea isabe zeida. [Idjaba quĩrĩã panɔɔ naɔ ējūānebemarāba ɔɔara quĩrĩã ɔɔara odida bajānebemarāba obada quĩrĩã.]†

³ Codira ewariza daia diadua.

⁴ Daiba cadjirua opeɔɔɔɔɔɔɔ quĩrĩãdoadua djārāba dai biē opeɔɔɔɔɔɔɔ quĩrĩãdoabada quĩrĩãca.

Daira idu cadjiruade ɔɔɔɔɔɔɔɔɔɔ, ātebɔɔɔɔ cadjiruadebemada ēdɔɔ ɔɔɔɔɔɔ.‡

⁵ Idjaba Jesuba nāwā jarasia:

–Āibērā bārānebemaba ariquētra dji biamaa wāpeɔɔ nāwā jaraisicada:

“Ache, m̄ã paɔɔɔda ūbea diadua. ⁶ Naɔ diamasi ɔɔɔɔɔɔ cawaēne m̄ã dede jūēsia baribɔɔɔɔ ne cobi carea m̄ã neē ɔɔɔ.” ⁷ Maɔne dji eda ɔɔɔɔ nāwā panuiscada: “Ache, m̄ã sērādua. M̄ã dede eda wābadara jūātrɔɔ erobɔɔɔ. Daira jūma ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ duanɔɔ, m̄ã warrarāra cāi duanɔɔ. Maɔ bērā m̄ã ni cārē sida poya diaēa.” ⁸ M̄ã jaraya: idjia paɔɔɔ diaēa ɔɔ ume dji bia bērā, ātebɔɔɔɔ diaya ɔɔɔ m̄ã sē ɔɔ bērā.

⁹ M̄ã jaraya: ara maɔ quĩrĩãca Ācōrēa iwidi pananadua; maɔne idjia bārāã diaya. Idjia diamārēã jɔɔɔ pananadua; maɔne ununia. Dede eda wābadamaɔɔ trɔɔnɔɔɔ; maɔne dji eda wābadara ewaya diai carea. ¹⁰ Dji iwidi ɔɔɔɔ edaya. Dji jɔɔɔ ɔɔɔɔ unuya. Dji trɔɔ ɔɔ itea dede eda wābadara ewaya ne diai carea.

¹¹ Warraba paɔɔ iwidi bɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔ dji zezaba mōgarada diaica?§ Warraba beda iwidi bɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔ dji zezaba damada diaica? ¹² Warraba ne ām̄ãda iwidi bɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔ dji zezaba drusōrēda diaica? ¹³ Bārā dji cadjiruārāba bārā warrarāã ne biada dia cawa panɔɔɔɔɔɔ, ɔɔbārā Zeza bajāne ɔɔɔɔ idji Jaureda dji iwidi panɔɔ diaēca?–

Jesu biē jarapedada

Mateo 12:22-30; Marco 3:20-27

¹⁴ Ewari aba Jesuba jaida āyã jɔɔretasia. Maɔ jaiba ēberāda quĩrĩãme cara erobasia. Jai ēdɔɔɔɔɔɔɔɔ dji ēberāra bedesia. Maɔ unusidade ēberārāba cawa crĩchadaē panesidaa. ¹⁵ Baribɔɔɔɔ ācɔɔɔɔɔɔ jarasidaa:

–Jãɔ Jesuba jaira āyã jɔɔretabaria, jairã boro Beelzebúba maɔ ɔɔɔɔɔɔɔɔɔ diaɔa bērā.–

¹⁶ Maɔne Jesu Ācōrēneba ze ɔɔ cawaya dewararāba idjia iwidi sidaa ne ununacada omārēã. ¹⁷ Baribɔɔɔɔ Jesuba ādji crĩchara cawa ɔɔɔɔ bērā nāwā jarasia:

–Abari druadebemarāda ara ādjiduba djō pananibɔɔɔɔ, āduba dji quininia. Ara maɔ quĩrĩãca abari dede beada djō pananibɔɔɔɔ dārã pananaēa. ¹⁸ Bārāba jara panɔɔ m̄ã jaira Beelzebú ɔɔɔɔɔɔɔɔ āyã jɔɔretabarida. Maɔ carea m̄ã bārāã iwidiya: Satanada ara idji jairã ume djō ɔɔɔɔɔɔ ɔɔsāwã idjia poya ɔɔara dārã erobai?

¹⁹ Bārāmaarã m̄ã Beelzebúdeba jairāda āyã jɔɔreta ɔɔɔ. Māwāra bārã ēpē beaba ɔɔcaideba jaira āyã jɔɔretabada? Ādjirāba cawabidia bārāba āi

* **11:2** Bajāne ɔɔ. Griego bedeadade ācɔɔɔɔ cartade maɔra neēa. † **11:2** Griego bedeadade ācɔɔɔɔ cartade beɔɔa corchetede ɔɔara neēa. ‡ **11:4** Ātebɔɔɔɔ cadjiruadebemada ēdɔɔ ɔɔɔɔɔɔ. Griego bedeadade ācɔɔɔɔ cartade maɔra neēa. § **11:11** ɔɔPaɔ iwidi bɔɔɔɔɔɔɔɔ...mōgarada diaica? Griego bedeadade ācɔɔɔɔ cartade maɔra neēa.

crícha panΛda. ²⁰ BaribΛΓΛ Ācōrē ΛbΛadeba mĀa jairāda āyā jΛreta bΛbΛΓΛ, Ācōrēba bārāa unubi bΛa idjira jūēsida bārā Boro bai carea.

²¹ Ēberā mēsŕā bΛba djōbada necoba bio waga erobΛbΛΓΛ, idjia erobΛra ni abaΛba poya drΛadaēa. ²² BaribΛΓΛ idji cāyābara ēberā ΛbΛara bΛda zepeda idjira poyaibΛΓΛ, idji djōbada necora jāŕiya. MaΛbe jūma idjia erobadara jāŕipeda dji biarā ume jedecaya.

²³ MĀare bΛēra mĀ ume dji quīŕua. MĀ ume ēberārā careba jΛΓΛ peē bΛba dji jΛΓΛ pedara ējīzoabibaria.

Jai jēda zeda

Mateo 12:43-45

²⁴ Ēberā cacuadebemada ēdrΛdacarea jaira ējūā pōāsa ewaraga bΛde Ānāūi carea jΛΓΛ babaria. Unuē bēŕā idjiduba nāwā jarabaria: “MĀdji badamaa jēda wāya.” ²⁵ JūēbΛrΛde maĀ ēberā sora de bia ima bΛ quīŕāca unubaria. Ne jūma bia nūmeada unubaria. ²⁶ MaĀbe siete jai idji cāyābara cadjiruara beada maĀ ēberāmaa enepeda dji ēberā sode eda panebadaa. MaĀ bēŕā dji ēberāra idji naārā bada cāyābara wetara biē bebaria.–

¿Cairāda wārāda bia bea?

²⁷ Jesuba māwā jara bΛde wērā ēberārā tāēna bΛba jīgua jarasia: –jBΛ toda idjaba ju dawada wērāra bio bia bΛa!–

²⁸ BaribΛΓΛ Jesuba jarasia:

–MaĀ cāyābara Ācōrē bedeā ūŕīnapeda ijā obadarāda biara beaa.–

Jesuba Jonánebema jarada

Mateo 12:38-42; Marco 8:12

²⁹ Ēberārā zocārā idjima zebΛda unuside Jesuba jarasia:

–Idibema ēberārāra dji cadjiruarā. Bārāba mĀra bajāneba ze bΛda cawadēi carea quīŕiā panΛa mĀa ne ununacada oida. BaribΛΓΛ mĀa ne ununacada oēa. Bārāba ababe Joná māwāna quīŕāca ununia. ³⁰ Joná māwānaba Ninivedebema ēberārāa cawabisia idjira Ācōrēneba ze bΛda.* MĀ, NaĀ Djara Edadara ara maĀ quīŕāca māwāya idibemarāba cawadamārēā Ācōrēneba ze bΛda.

³¹ SalomoĀ ewaride Sabá druadebema borora wērā basía. Idjira drua tΛmΛba zesia SalomoĀ necawaa ūŕi carea.† BaribΛΓΛ naĀ ewaride SalomoĀ cāyābara dji dromaara bΛda nama bΛmĭna bārāba ijānaē panΛa. MaĀ carea Ācōrēba cawa oi ewaride maĀ wērāba pirabaripeda bārāra biē jaraya. ³² Ācōrēba cawa oi ewaride Ninivedebemarā sida pirabaridapeda idibemarāra biē jaradia.‡ Jonába jarada ūŕisidade ādjirāba cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zesidaa. BaribΛΓΛ bārāba nama aba eropanΛa Joná cāyābara dji dromaara bΛda. Māwāmĭna ijānacaa.

Daura dadji cacuadebema ībīrā

Mateo 5:15; 6:22-23

³³ Ni abaΛba ībīrāda coadapeda mērā nūmΛnacaa wa epedeco droma edre bΛdaca. ĀtebΛΓΛ ĀtΛ dji ībīrā bΛbadade nūmΛbadaa dji dede eda zebΛdarāba Ānaa ununamārēā. ³⁴ BΛ daura ībīrā quīŕāca bΛa. MaĀ bēŕā bΛ dauda bia bΛbΛΓΛ, Ānaane bΛa. BaribΛΓΛ bΛ dauda biē bΛbΛΓΛ, pāĭmane bΛa. ³⁵ MaĀ carea bio quīŕācuita badua. BΛa Ānaa quīŕāca crícha bΛra pāĭmanebemasicada. ³⁶ BaribΛΓΛ bΛda wārāda Ānaane bΛbΛΓΛ, pāĭmane ni

* 11:30 Joná 3:3-4. † 11:31 1 Rey 10:1-13. ‡ 11:32 Joná 3:1-10.

maārī bida βΛΕΒΛΓΛ, wārā bedeara ebuda cawaya ĩbīrāba bio λna erobΛ quīrāca.–

Jesuba pariseorā biē jarada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 20:45-47

³⁷ Jesuba māwā jaradacarea pariseo abaΛba idjira edosia idji ume ne code wāmārēā. Ara maλda Jesura maλ ēberā dedaa wāpeda ne coi carea chūmesia. ³⁸ BaribΛΓΛ Jesu ne coi naēna jΛwa sΛgΛē basia ādjia obada quīrāca. Maλ unuside pariseoba cawa crīchaē basia. ³⁹ Maλne Jesuba idjia jarasia:

–Bārā pariseorāba tazara, epedeco sida λrλbemada quīrācuita sΛgΛbadaa, baribΛΓΛ bārā sođe ne jūmada awuabadaa idjaba cadjirua sida crīchabadaa. ⁴⁰ Bārāra crīcha neē panΛ quīrāca panabaria. ¿Dji λrλbema odaba dadjī so sida oē basica? ⁴¹ Sobiadeba ne neē quedearāa bārāba eropanΛnebemada diadadua. MāwābΛrΛ wārāda bārāra bia sΛgΛ beadia.

⁴² ¡Bārā pariseorā mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba menta queduada, ruda queduada, idjaba néudebema sida die ewabΛdaza aba Ācōrēa diabadaa. Māwāmīna djārā ume jīpa odacaa idjaba Ācōrēra quīrīānaca. Bārāba Ācōrēa ne diabada awara ¿cārē cārēā maλ sida odaē panΛ?

⁴³ ¡Bārā pariseorā mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāra judiorā dji jarebada dede ādjira dji dromarā chūmebadade chūme quīrīābadaa. Maλ awara purude nīnane quīrīābadaa ēberārāba wayaadeba “mērā” adida.

⁴⁴ ¡Mīā djuburi beaa Ācōrēba bārāra cawa oi bērā! Bārāra bēwārā joupedada ējūā quīrāca beaa. § Dji boromeada neē bērā dji λrλ wā duanΛba adua panΛa bēwārāda tΛga panΛda. Ara maλ quīrāca bārāba obadara ēberārāba ēpēbadaa baribΛΓΛ ādjia adua panΛa maλneba cadjirua obΛdada.–

⁴⁵ Maλne judiorā ley jaradiabari abaΛba Jesua jarasia:

–Jaradiabari, māwā jarabΛrΛde dairā sida biē jara βΛa.–

⁴⁶ Maλ carea Jesuba idjia jarasia:

–¡Judiorā ley jaradiabadarā, bārāra mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba ne poya odiē beada ēberārāa obibadaa. BaribΛΓΛ māwā odamārēā bārāba ni maārī bida carebadacaa.

⁴⁷⁻⁴⁸ ¡Bārāra mīā djuburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārā drōā naēnabemarāba Ācōrēneba bedeabadarāda beasidaa. Maλbe ādji tΛbaripeadadama bārāba λrλbemada bia quiruda obadaa. Māwā o panΛneba unubibadaa bārā drōā naēnabemarāba opedadada bia unubadada.

⁴⁹ Maλ carea Ācōrēba idji necawaadeba nāwā jarasia: “Mλneba bedeabadarāda idjaba mλa diabuedarā sida bārā israelerāmaa wābiya. Maλne λcΛrΛ beadia idjaba dewararāda biē odi carea ēpēnia.”

⁵⁰⁻⁵¹ Ācōrēba idibema ēberārāra cawa oya bārā drōā naēnabemarāba jūma idjideba bedeabadarā beapedada carea. Māē, mλa jaraya: naλ ējūā odadeba λtaa beapedadarā carea Ācōrēba bārāra cawa oya; Abel beapedada carea, Zacaria beapedada carea idjaba jūma dewararā

§ 11:44 Griego bedeade λcΛrΛ cartade maλ versículo de naλ sida βΛ βΛa: “Pariseorā, dadjirā ley jaradiabadarā, bārā dji biaca bearā.”

beapedada carea bida. Zacariara Ācōrē de dajadaare dji animarā babue diabada caita beasidaa.*

⁵² Judiorā ley jaradiabadarā, bārāra mīā djoburi beaa Ācōrēba cawa oi bērā! Bārāba ēberārā Ācōrēra idu wārāda cawabidacaa. Bārāba adua panā Ācōrēra wārāda sāwābāra bāda. Mañ awara dewararāba cawa quīrā panā sida bārāba idu cawabidacaa.–

⁵³ Jesu ēdradacarea pariseorāba, judiorā ley jaradiabada bida caicayadeba Jesua auduara zarea beada iwidi panesidaa. ⁵⁴ Ādjia quīrā panasidaa Jesuba āi panuida idji biē jaradi carea.

12

Pariseorāba biē obadādebema

¹ Māwā panāne ēberāra bio zocārā ābaa powua nūmesia. Bio pēsua nūma bērā djārāra tā chābari duanasidaa. Mañne Jesuba naārā idji ume nībabadarā nāwā jarasia:

–Pariseorā harina ēsābibarida quīrācuītaadua. Ādjirāra dji biaca beaa.

² Ne jūma mērā odara Ācōrēba cawabiya. Dadjia cawadaē panāra mērā beēa. ³ Bārāba pāimane jarapedadara ēberārāba ānaane jūma ūrīnia. Bārā diguida djārā cawāra caita jarapedada sida abāba de ārāba jīgua jaraya jūmarāba cawadamārēa.–

¿Caida wayadida panā?

Mateo 10:26-31

⁴ Mā dji biarā, māla bārāra jaraya: nañ cacua beabadarāda wayarānada, ādjia beapedadacarea waa poya odaē bērā. ⁵ Māla bārāra jaraya caidra wārāda wayadida panāda. Bārāba wayadida panā nañ cacua beapeda poya dadji jaure tāba uruadāa diabueida bādra. Māla wārāda jaraya idjīdra wayadida panā.

⁶ Ībana zaqueda juesuma nēdoēi carea parata pichida umé diabadaa. Baribāra Ācōrēba ībanara jūma wagabaria. ⁷ Mañ awara Ācōrēba cawa bāla bārāba budara jūmasāwā eropanāda. Ācōrēba bārāra ībana zocārā panā cāyābara biara waga bā bērā ne wayadiē panā.

Jesu carea quīrā peraiē bā

Mateo 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ Māla nañda jaraya: abāba ēberārā quīrāpita māda ījā bāda aibāra, Ācōrē nezocarā bajānebema quīrāpita mā, Nañ Djara Edadaba idjira māreana aya. ⁹ Ara mañ quīrāca abāba ēberārā quīrāpita māda adua bāda aibāra, Ācōrē nezocarā bajānebema quīrāpita māla idjira adua bāda aya.

¹⁰ Abāba mā, Nañ Djara Edadada biē jaraibāra, Ācōrēba māra quīrādoaya. Baribāra abāba Ācōrē Jaureda biē jaraibāra Ācōrēba māra quīrādoāēa.

¹¹ Bārāda mā ījā panā carea judiorā dji jarebada dedaa, wa dji cawa obadarā quīrāpita, wa dji bororāmaa cawa ode ededibāra, sopuarānada sāwā bedadida. ¹² Cawa obadade Ācōrē Jaurebāra bārāra cawabiya cārēda jaradida panāda.–

Ne bara bādebema ne jara bā

¹³ Mañne ēberārā tāēna bāba nāwā jarasia:

* 11:50-51 Abel. Genesi 4:3-10. Zacaria. 2 Cronica 24:17-25.

–Jaradiabari, māl djabaa jaradua dai zezadeba edadeada mālā bida diamārēā.–

¹⁴ BaribΛΓΛ Jesuba idjia jarasia:

–Ache, ζcaiba mālra bΛsi bārā nēbΛra cawa omārēā?–

¹⁵ Maalne idjia jūmarā jarasia:

–jQuĩrācuita beadedua! Paratada awua bearānadua. Parata bara bΛdeba dadjira zocai bacaa.–

¹⁶ Maalne Jesuba ne jara bΛdeba nāwā jaradisia:

–Ēberāda basia bio ne bara bΛda. Maļ ēberāba ne udara bio zausia.
¹⁷ Maļ carea nāwā crīchasia: “ζMālā sāvā oi? Naļgara wagai carea neē bΛa.” ¹⁸ Maļbe crīchasia: “Nāwā oya. Mālā ewada wagabari dera ēgapetapeda waibΛara oya. Mama eđa ne jūma mālā erobΛra wagaya.
¹⁹ Māwānacarea ara māljdjiduba jaraya: mālā waga erobΛra poa zocārā droaya. Jālbe bio necai baya. Māldjia quĩrā bΛda co baya idjaba bΛsrida baya.”

²⁰ BaribΛΓΛ Ācōrēba idjia jarasia:

“jBΛra crīcha neē tabΛa! Ara naļ diamasi bΛra beuya. Maļbe bΛa waga erobΛra ζcai itea bei?” ²¹ AbaΛba naļ ējūānebemada auđuara edaida crīcha bΛbΛΓΛ, baribΛΓΛ Ācōrēnebemada mācua crīchaē bΛbΛΓΛ, maļ quĩrāca māwāya.–

Ācōrēba idjiderā wagabaria

Mateo 6:25-34

²² Maļ carea Jesuba idji ume nībabadarā jarasia:

–Bārā sāvā beadida, codi careabemada, cacuade jΛni careabema sida jūmawāyā crīcharānadua. ²³ Dadjı zocai baida djico cāyābara biara bΛa. Dadjida dadjı cacuade jΛbada cāyābara biara bΛa. ²⁴ AcΛdadua, İbanara ne udacaa idjaba ewadacaa. Ne wagabada de sida odacaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba ādjira ne cobibaria. ζBārāra İbana cāyābara biara beaēca? ²⁵ Jūmawāyā crīcha bΛdeba ni abaΛda dārāra zocai baēa.* ²⁶ Dārāra zocai baēbΛΓΛ, ζcārē cārēā codira, cacuade jΛbada sida jūmawāyā crīchabada?

²⁷ AcΛdadua nepōnōda sāvā waribarida. Nepōnōra trajacaa idjaba wuara cacaa. BaribΛΓΛ mālā jaraya: dadjı drōāenabema boro SalomoΛra bio ne bara badamīna nepōnō quĩrāca quĩrāwārēā djioca basia.†
²⁸ İdi chirua mēā unubadara nurēma babuebadamīna Ācōrēba wadibida pōnōbibaria. Maļ bērā ζidjia biara bārāba jΛnamārēā diaēca? Maļgara ζsāvāērā poya İjanaē? ²⁹ Maļ carea ababe codi careabemada, dodı careabema sida jΛrΛrānadua. Jūmawāyā crīcharānadua. ³⁰ Jūma maļgara naļ ējūānebemarāba jΛrΛbadaa, baribΛΓΛ bārā Zeza Ācōrēba cawa bΛa bārāba cārēda erobeadıda panΛda. ³¹ Maļ bērā Ācōrēra bārā Boroda bΛdadua. Maalne idjia jūma maļgara diaya.–

Nebia bajāne erobaidebema

Mateo 6:19-21

³² Bārāra cābana panΛēmīna ne waya bearānadua. Ācōrēba quĩrāna bērā bārāra bia pe erobesia. ³³ Maļ carea bārāba erobeadebemada nēdobuedapeda ne neē quedeaa diadadua. Nebiada bajāne erobeadı careabΛrΛ jΛrΛdadua. Bajānebemara jōcaa. Chimia bida cocaa. Ne

* **12:25** Dārāra zocai baēa. AcΛΛamaarā maļba jara bΛa “drasoara waridaēa.” † **12:27** 1 Reye 10:4-7, 23-25.

drΛabadarā bida poya drΛadacaa. ³⁴ Bārāmaarā dji biara bΛara soḁeba awuabadaa.

Nezoca biadebema

³⁵⁻³⁶ Nezoca bia quīrāca Ācōrēba jara bΛara ĩjā odi carea beadadua.† Nezoca biaba ĩbīrāda coa erobabaria idji boro zebΛrΛde bia edai carea. Quima edabΛda bΛsrīdaa o panΛmaΛba zepeda dji boroba trΛbΛrΛde nezoca biaba ara maΛda dede eda wābadara ewaya. ³⁷ Nezocaba jΛā bΛda dji boroba unune zeibΛrΛ, wārāda maΛ nezocara bio bia baya. MΛa wārāda jaraya: ara maΛda idji borora nezoca quīrāca djiopeda idji nezocara ne cobarima chumebiya ne cobi carea. ³⁸ Nezoca biaba ariquētra, āsabodode bida dji borora jΛāya. Dji boroba idji jΛā bΛda unune zeibΛrΛ maΛ nezocara bio bia baya.

³⁹ NaΛda cawaadua: de djibariba ne drΛabarira sāΛbe zeida cawa bΛbara, cāīé bacasia ni cārē sida drΛabi amaaba. ⁴⁰ Ara maΛ quīrāca bārā bida jΛā beadadua. Bārāba mΛ, NaΛ Djara Edada zeēda crīcha panΛne zeya.–

Nezoca umé panΛneba ne jara bΛ

Mateo 24:45-51

⁴¹ Pedroba Jesua iwīdisia:

–Dai Boro, ĩmaΛgΛra bΛa dairāa jara bΛca, wa jūmarāa jara bΛ?–

⁴² Jesuba panusia:

–Nezocaba crīcha cawaadeba jipa o bΛbΛrΛ, de djibariba idji dede bea nezocarāra maΛ nezoca jΛwaeda bΛya ādjia codira aride diamārēā.

⁴³ Nezocaba māwā o bΛda idji boroba unune zeibΛrΛ, idjira bio bia baya.

⁴⁴ MΛa wārāda jaraya: dji boroba jūma idjia erobΛra maΛ nezoca jΛwaeda bΛya.

⁴⁵ BaribΛrΛ maΛ nezocaba idji soḁe mΛ boro zeira dārāyana aibΛrΛ, waabema nezocarāda, nezoca wērārā sida biē o beya, bΛsrīda ne cobada ewarida o beya idjaba ituaba beu nībaya. ⁴⁶ Abeda idji boro zeida jΛāé baya. Māwā bΛde idji borora cawaēne zeya. MaΛ nezocara bio cawa opeda dji ĩjānaca ume biē bΛya.

⁴⁷ Nezocaba idji boroba obi bΛara cawa bΛda oēbΛrΛ, dji boroba maΛ nezocara dji cābāyā uya. ⁴⁸ BaribΛrΛ nezocaba adua bΛdeba dji boroba jara bΛ āī osira maΛ nezocara mācua uēa. Wārāda Ācōrēba ĩcΛrΛa wai bΛa dia bΛa idji itea odamārēā. Dji wai bΛara edadarāba idji itea wai bΛara odida panΛ.–

Jesu carea nēbΛra odjaidebema

Mateo 10:34-36

⁴⁹ MΛra zesia naΛ ējūā cawa oi carea.§ Ara nawena māwā obΛrΛbara bio bia bΛcacia. ⁵⁰ BaribΛrΛ naārā mΛra bio bia mīgaida bΛa.* MaΛ carea bio sopua bΛbaria aba maΛ ewari jūēbΛrΛdaa. ⁵¹ ĩMΛa ēberārā ābaa necai bΛi carea zesida crīcha panΛca? MΛa jaraya maΛ carea zeē bΛa, ātebΛrΛ ze bΛa ēberārāda ābaa bia panarānamārēā. ⁵² NamaΛba ĩtaa abari dedebemada mΛ carea dji quīrūda beadia. Juesuma panΛne umébemada dewara ūbea panΛ ume dji quīrūda beadia. ⁵³ Dji zezada dji warra ume dji quīrūda beadia. Dji warrada dji zeza ume dji quīrūda beadia. Dji papada

† **12:35-36** ĩjā odi carea beadadua. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “CΛrrara bio trājΛ cobΛdadua.”

§ **12:49** Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “MΛra zesia tΛbΛ uruada naΛ ējūānaa batabuei carea.”

* **12:50** MΛra bio bio mīgaida bΛa. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “MΛra waḁi borocueida bΛa.”

dji cau ume dji quĩrũda beadia, dji cauda dji papa ume dji quĩrũda beadia. Dji pãcõrẽda dji ãigu ume dji quĩrũda beadia. Idjaba dji ãigura dji pãcõrẽ ume dji quĩrũda beadia.

Ewari sãwã baida cawa jarabada

Mateo 5:25-26; 16:1-4; Marco 8:11-13

⁵⁴ Mañ awara Jesuba eberãrãa nãwã jarasia:

–Bãrãba jãrãrã pãimada ãmãdau baebariare unubãdade jarabadaa cuera zeida. Mañne wãrãda cuera zebaria. ⁵⁵ Baribãrã nãurãda ãjũã pããsa ewaraga ãlareba puãsira jarabadaa ewarira bio jãwãrãã baida.† Mañne ewarira wãrãda jãwãrããbaria. ⁵⁶ Bãrã dji biaca beãrãba ewari quĩrãra cawa panãmĩna ãcõrẽba nañ ewaride o ãara cawãdãca.

⁵⁷ Bãrãba çãwãẽrã poya cawãdaca cãrẽda jipa ãlda? ⁵⁸ Bã dji quĩrũba ãlda eberãrã cawa obarĩmaa edeibãrã, wãbãdade jũma odua ibiãdi carea. Mãwã oẽbãrã idjia ãara dji cawa obari jãwãde ãaya. Mañbe dji cawa obariba ãara dji zarraa jidabiya preso ããmãrẽã. ⁵⁹ Mãa jaraya: ãara jãmabemada ãdrãã aba ãla diaida ãa parata jũma diabãrããda.–

13

Ãcõrẽmaa zedaẽbãrã beudia

¹ Mãwã panãne eberãrãba Jesua jarasidaa ããrã Galileadebemarãba animarã ãcõrẽa babue dia panãne Pilatoba ãdjirãra quenabisida. ² Mañ carea Jesuba jarasia:

–Mañ eberãrãra bia mĩga beupedada bẽrã çbãrãba crĩcha panãca ãdjia wetara cadjiruara obadjidada waabema Galileadebemarãba obada cãyãbara? ³ Mãa jaraya: mãwãã. Baribãrã bãrãba cadjirua obadara igarãdapeda ãcõrẽmaa zedaẽbãrã bãrã sida beudia. ⁴ Siloe de ãã dra-soa ãlda dieciocho eberãrã ãrã ãeside jũma beusidaa. Mãwã beupedada bẽrã çbãrãba crĩcha panãca ãdjia wetara cadjiruara obadjidada waabema Jerusaleãne beaba obada cãyãbara? ⁵ Mãa jaraya: mãwãã. Baribãrã bãrãba cadjirua obadara igarãdapeda ãcõrẽmaa zedaẽbãrã, bãrã sida beudia.–

Higojõ zaucadebema ne jara ãa

⁶ Mañbe ne jara ããdeba Jesuba ãdjirãa nãwã jaradiasia:

–Eberãba idji neude higojõ bacuruda erobasia. Ewari aba mañ bacuru zau ãa cawaya aãde wãsia baribãrã zauẽ basia. ⁷ Mañ carea djibariba idji neú wagabarãa nãwã jarasia: “Nañ bacuru zau ãa cawaya nañba poa ãbea aãde ze ãla baribãrã zauca. Mañ bẽrã biara ãla tutabueida. Çcãrẽ cãrẽã bacuru zaucada erobai?”

⁸ Baribãrã dji neú wagabariba jarasia: “Mã boro, biara ãla poa aba jããnida. Mãa dji carrade egorora bogajupeda ne ãaya. ãibẽrã mañba zauisicada. ⁹ Za ze poade zausira idu ãaya. Zauẽbãrã tutabueya.”–

Ãnãubada ewaride Jesuba wẽrã biabida

¹⁰ ãnãubada ewaride Jesuba judiorã dji jãrebada dede jaradia basia.

¹¹ Mama wẽrãda basia. Mañ wẽrãra dieciocho poa jaiba ejuẽã erobasia. Mañ bẽrã poya jipa jĩrũca basia. ¹² Jesuba idji unuside caita trãpeda nãwã jarasia:

–Wẽrã, ãa cacua biẽ ããdebemada biadua.–

† 12:55 ãjũã pããsa ewaraga ãlareba. Griego bedede ãã ãla: “Surdeba.”

13 Māwā jarapeda Jesuba idji jɔwara ɔrɔ ɔɔsia. Ara maɔda wērāra jipa ɔta nūmepeda Ācōrēa bia jarasia. 14 Baribɔrɔ Jesuba ɔnāūbada ewaride biabida bērā dji jɔrebada dedebema borora quīrūsia. Maɔne jūmarāa nāwā jarasia:

–ɔnāūbada ewari awara sei ewarida eropanɔa trajadi carea. Maɔgɔ ewaridebɔrɔ zeddua bārāra biabidamārēa. Baribɔrɔ ɔnāūbada ewaridera zerānadua.–

15 Maɔ carea Jesuba jarasia:

–jBārāba jaradiabada quīrāca oɔcaaa! ɔnāūbada ewaride bārā pacada wa burroda ērānapeda baido dode edeɔacaca? 16 Māwā baibɔrɔ ɔbiē ɔɔca naɔ wērāra, diauruba dieciocho poa biē erobadadebemada ɔnāūbada ewaride biabida? ɔIdji sida Abrahaɔneba yōnaēca?–

17 Jesuba maɔ jaraside idji biē jara panɔra bio perasidaa, baribɔrɔ idjia ne bia o ɔɔ carea purura bio ɔɔsrida panasidaa.

Mostaza tadebema ne jara ɔɔ

Mateo 13:31-32; Marco 4:30-32

18 Maɔbe Jesuba jarasia:

–Ācōrēba ēberārā pe erobɔra ɔcārē quīrāca ɔɔ? 19 Mostaza ta quīrāca ɔɔa. Ēberāba maɔ tada idji ējūāne úsia. Tunupeda warisia aba bacuru waitabe nūmebɔrɔɔdaa. Maɔ bērā ībanara dji jɔwatede de ocuade zesidaa.–

Paɔ ēsābaridebema ne jara ɔɔ

Mateo 13:33

20 Maɔ awara jarasia:

–Ācōrēba ēberārā pe erobɔra ɔcārē quīrāca ɔɔ? 21 Paɔ ēsābari quīrāca ɔɔa. Maɔ paɔ ēsābarira wērāba maārī edapeda harina waibɔade abuesia. Maɔbe bio puerapeda chūmɔsia aba jūma ēsābɔrɔɔdaa.–

Eda wābada pēsua ɔɔ

Mateo 7:13-14, 21-23

22 Jerusaleɔnaa wābɔrɔɔde Jesuba puru waibɔade, puru zaquede bida jaradisia. 23 Maɔne abaɔba idjia iwidisia:

–Mɔ Boro, ɔĀcōrēba zocārāēbe ēdrɔ edaica?–

Jesuba panusia:

24 –Ne jūma oɔadua dji eda wābada pēsua ɔɔde eda wāni carea. Wārāda eda wāni carea beara zocārā panɔa baribɔrɔ poya jūma eda wānaēa.

25 De djibariba dji eda wābadara jūātrɔ nūmɔnacarea dji dajada panɔba ewamārēa nāwā trɔ jaradía: “Dai boro, dai boro, ewadua.” Baribɔrɔ de djibariba panuya: “Mɔa bārāra unucaa idjaba sāmabemada adua ɔɔa.”

26 Dji dajada panɔba nāwā jaradía: “Dairāra ɔɔ ume ābaa ne cosidaa, idjaba ɔɔa dai purude jaradia nībaside arima panasidaa.” 27 Maɔne idjia bārāa jaraya: “Mɔa bārāra unucaa idjaba sāmabemada adua ɔɔa. Cadjirua obadarā, āyā wānadua.”

28 Bārā dji dajada beara aujā panania idjaba puaba quida ɔchia panania. Abrahaɔda, Isada, Jacoboda idjaba Ācōrēneba bedeadadarā sida Ācōrē purude ununia, baribɔrɔ bārāda Ācōrēba idu edaa wābiēa. 29 Maɔ ewaride drua āibemarāda ɔmāɔdau odjabariareba, ɔmāɔdau baebariareba, jɔwa aɔɔareba, jɔwa aradeba bida zedia. Maɔgɔrāra Ācōrē purude ne

co chūpanenia. ³⁰ Mañne dji jĩrũarebemada dji nabemarāda beadia, dji nabemarāda dji jĩrũarebemada beadia.-*

Jesu Jerusaleñ carea sopuada

Mateo 23:37-39

³¹ Mañ ewaride ḗCARḗ pariseorāda zedapeda Jesua jarasidaa:

-Namabemada isabe wādua. Herodeba bḗra bea quĩrĩā bḗa.-†

³² Mañne Jesuba ādjía jarasia:

-Jāñ ēberā usa pā quĩrāca bḗa nāwā jarade wānadua:‡ “Nane, nu bida mḗa cacua biē beara, jai bara bea sida biabicuaya. Mḗa oida bḗra ewari ũbeade jūma o erobaya.” ³³ BaribARḗ idi, nu, nu nurēma bida ode nĩbaya Jerusaleñne jūēi carea. Ācōrēneba bedeabadarāda Jerusaleñne beabada bērā mama wāida bḗa.

³⁴ ¡Jerusaleñ, Jerusaleñ, bārāba Ācōrēneba bedeabadarāda beabadaa! Ācōrēba diabueđarā sida mōgaraba tabari beabadaa! Mḗa b̄arima zocārā bārāra ābaa pe eda quĩrĩā basia eterre wērāba idji warrarā i edre edabari quĩrāca. Māwāmĩna bārāba quĩrĩānaē basia. ³⁵ Mañ carea Ācōrēra waa bārā ume baēa. Bārāba mḗra waa ununaēa aba mḗ bia edabADADA. Mañ ewaride nāwā jaradía: “¡Bio bia bḗa dajji Ācōrē trḗneba zebARARA!”-

14

Jesuba ēberā ogoro bḗ biabida

¹ Anāũbada ewaride Jesura pariseo dji droma dede ne code wāsia. Mañne dewara pariseorāba bio aCḗ panasidaa idjia biē oi cawaya. ² Jesu caita ēberā ogoro bḗda basia. ³ Jesuba judiorā ley jaradiabadarāa, pariseorāa bida nāwā iwidiisia:

-¿Bārāmaa bia bḗca ḗnāũbada ewaride cacua biē beara biabida?-

⁴ BaribARḗ ādjirāba ni cārē sida jaradaē basia. Mañ carea Jesuba dji cacua biē bḗra jidapeda biabipeda diguidaa wābisia. ⁵ Mañbe Jesuba ādjía jarasia:

-Anāũbada ewaride bārā warrada wa pacada baido juebada uriade baesira ¿ara mañda errebari ēdrḗ edadaēca?-*

⁶ BaribARḗ ādjirāba ni cārē sida panunaē basia.

Edaara baidebema

⁷ Jesuba unusia ne code zepedadarāda bugue dji droma bea careabemane chūmebADADA. Mañ carea Jesuba ne jara bḗdeba ādjía nāwā jarasia:

⁸ -Ēberāba quima edabARḗde bḗa bḗsrida ne code wāmārēā jaraibARḗ, dji droma chūmebadama chūmerādua. Āibērā bḗ cāyābara dji dromaara bḗda jūēisicada. ⁹ Māwāra djibariba bḗa jaraya: “Āyā wādua. Za bḗ ēberāda nama chūmeya.” Māwā obARḗde bḗra bio quĩrā peraya dji edaara bea ume chūmei bērā.

¹⁰ Mañ bērā bḗda edodibARḗ dji edaara beama chūmedua. Māwāra bḗ edodaba unubARḗde nocodaa trḗpeda jaraya: “Zedua, nama dji dromarā ume chūmedua.” Māwā bḗ edodaba jūma dji chūmea quĩrāpita bḗra dji dromada unubiya. ¹¹ Bariduada dji dromaara ba quĩrĩā bḗbARḗ Ācōrēba

* **13:30** Dji jĩrũarebema abARḗde judiorāēda jara bḗa. Dji nabemarā abARḗde judiorāda jara bḗa.
 † **13:31** Mañ Herodera Antipa trḗ jarabadjidaa. ‡ **13:32** Jāñ ēberā usa pā quĩrāca bḗa. Crĩchada ũbea dia bḗa: ēberā crĩcha cawa bḗda, ēberā cadrḗa bḗda, wa ēberā siriē bḗda. * **14:5** Warra. Griego bedeade ḗCARḗ cartade “burro” bḗ bḗa.

edaara baya. Abaaba ara idjida edaara b̄ab̄aġa Ācōrēba dji dromaara baya.–

¹² Małbe Jesuba idji edodaa nāwā jarasia:

–Ba eberārā ne code tr̄ab̄aġade b̄a dji biarāda, b̄a djabarāda, b̄a eberārā sida tr̄ārādua. Ne bara bea b̄a caita panabada sida tr̄ārādua. Ādjirāda tr̄ab̄aġa dewara ewaride ādjia eberārā tr̄ab̄aġade b̄a sida tr̄ania. Māwā b̄aa odabari ne edaya. ¹³ Mał b̄ērā b̄aa eberārā tr̄ab̄aġade biara dji ne neē beada, dji n̄acan̄aca beada, j̄rū biē beada, dauberrea bea sida tr̄acuadua. ¹⁴ Māwāb̄aġa wārāda b̄ara bio bia baya. Ādjia ni cārē sida b̄aa poya diadaē b̄ērā, dji jipa bea ġrēbabada ewaride Ācōrēba b̄aa nebiada diaya.–

Ne cobada waib̄adeba ne jara b̄a

Mateo 22:1-10

¹⁵ Jesu ume ch̄upan̄aba mał ūr̄isidade abaaba jarasia:

–Ācōrē purude ne cobada eberāra bio bia beadia.–

¹⁶ Mał carea Jesuba idjia jarasia:

–Ewari aba eberāba ābaa ne cođi waib̄ada ob̄aġa b̄ērā zocārā jarasia ābaa ne cođida. ¹⁷ Djico wibodode djibariba idji nezocaa nāwā jarade wābisia: “Zedadua, djicora wisia.”

¹⁸ Barib̄aġa eberārāba wāna amaaba jarasidaa j̄awa tābara pan̄ada. Abaaba jarasia: “Aretewa m̄aa ējūāda nēdosia. Małda ac̄ade wāida b̄a b̄ērā poya wāēa. M̄a djuburia mał carea biē cr̄icharādua.” ¹⁹ Dewaraba jarasia: “M̄aa aretewa pacada die nēdoda b̄ērā poya wāēa. Mał pacada ac̄ade wāb̄aġa wārāda bia bea cawaya. M̄a djuburia mał carea biē cr̄icharādua.” ²⁰ Małne dewaraba jarasia: “M̄aa aretewa quima edada b̄ērā poya wāēa.”

²¹ Dji nezocara jēda wāpeda ādjia jarapedadara de djibarīa jarasia. Mał carea djibarira bio quīrūpeda idji nezocaa jarasia: “Purudaa isabe wādua. Małbe dji ne neē beada, dji j̄rū biē beada, dji dauberrea beada, dji n̄acan̄aca bea sida jūma zebicuadua.”

²² Dji nezocaba māwā odacarea jarasia: “Ba jarada quīrāca m̄aa osia, māwām̄ina wađi dera bari cob̄aa.”

²³ Mał carea de djibariba idji nezocaa waya jarasia: “Puru j̄ga o beaza wādua. Eberārāda unusira isabe zebicuadua m̄a dera bio bira cobemārēa. ²⁴ M̄aa jaraya: m̄aa naārā tr̄acuadarāba m̄aa waib̄aa djubidara ni maārī bida codaēa.”–

Jesu ep̄eira zarea b̄aa

Mateo 10:37-38

²⁵ Eberārāda Jesu caidu zocārā n̄ibabadjidaa. Mał carea Jesuba ādjimaa ac̄apeda nāwā jarasia:

²⁶ –Abaaba m̄ada ep̄ē quīrīā b̄ab̄aġa, naārā bio cr̄ichaida b̄aa. Idji djibarirāda, quimada, warrarāda, djabarāda, djabawērārāda, wa idji zocai baida m̄a cāyābara biara quīrīā b̄ab̄aġa, poya m̄a ume n̄ibaēa. ²⁷ Bia m̄iga bai carea b̄aēb̄aġa, poya m̄a ume n̄ibaēa.†

²⁸ Abaaba de waib̄ada o quīrīā b̄ab̄aġa, naārā quīr̄acuita cr̄ichaida b̄aa idjia erob̄a parataba jūma pārāi cawaya. ²⁹ Āib̄ērā de j̄rū joudacarea cawaiscada poya pārāēda. Dewarārāba mał ununapeda nāwā ipida jaradia: ³⁰ “Ķjāl acheba aba poya oi quīr̄aca nał dera jāwā j̄awa osica?”

† 14:27 M̄a carea bia m̄iga bai carea b̄aēb̄aġa. Griego bedeadē nāwā b̄a b̄aa: “Abaaba idji crura atau edeēb̄aġa.”

³¹ Abaλ druadebema boroba sordaorāda die mil erobλbarλra, maλne dewara druadebema boroda veinte mil sordaorā bara idji ume djōne zeibarλra, djōni naēna ζidjia quĩrācuita crĩchaēca poyai cawaya? ³² Idjia poyaēda cawasira dewarabema wadi tλmλ bλde ζλcλraλ diabueēca idji ume bedeade wānamārēā?

³³ Ara maλ quĩrāca mλ ēpēni naēna bārāba bio crĩchadapeda ne jūma igaradi carea beadaēbarλra mλ ume poya nĩbadaēa.

Tāda cλyaa jōibarλra

Mateo 5:13; Marco 9:50

³⁴ Wārāda tāra bio bia bλa, baribarλra cλyaa jōibarλra ζsāwā wayacusa cλya bei? ³⁵ Maλ tāra egorode jĩāpoi carea ni animarā ācaca λrλ bλi carea abeda biē bλa. Biara bλa batabuedida. Ĩdji cλwλraλ bara bλba quĩrācuita ũrĩdua!–

15

Oveja aduadadebema ne jara bλ

Mateo 18:10-14

¹ Ewari aba Romanebema boro itea parata jarλra pebadarāda, cadjirua obadarā sida Jesuba jaradia bλ ũrĩni carea zesidaa. ² Maλ carea parise-orāba, judiorā ley jaradiabadarā bida idjira nāwā biē jarasidaa:

–Idjia cadjirua obadarāda bia edapeda ādji ume ne cobaria.–

³ Maλ carea Jesuba ādjía ne jara bλdeba nāwā jarasia:

⁴ –Abaλba cien oveja erobλdebemada aba aduairλra ζsāwā oi? Ĩdji 99 panλra ējūā ewaraga bλde amepeda dji aduadada jarλde wāēca aba unubarλdaa? ⁵⁻⁶ Unusira idji equiade edapeda bio bλsrīdaa diguida edeya. Maλbe idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida trλcuapeda jaraya: “Bārāra mλ ume bλsrīdadadua. Mλ oveja aduadara unusia.”

⁷ Ara maλ quĩrāca mλa bārāa jaraya: 99 jipa bēa carea bajānebemarāra bλsrīdabadamĩna, biara bλsrīdabadaa ēberā aba cadjirua obarida Ācōrēmaa zebλrλde.–

Parata torro aduada

⁸ Wērāba parata torro die erobλdebemada aba aduairλra, ζĩbĩrā coapeda idji dera bio imaēca aba dji parata unubarλdaa? ⁹ Unusira idji dji biarāra, idji caita panabadarā sida trλcuapeda jaraya: “Zedadua, mλ ume bλsrīdadadua. Mλ parata aduadara unusia.” ¹⁰ Mλa jaraya ara maλ quĩrāca cadjirua obarida aba Ācōrēmaa zebλrλde Ācōrēra bajānebema nezocarā ume bio bλsrīdabadaa.

Warra cadjiruade nĩbadadebema ne jara bλ

¹¹ Maλ awara Jesuba jarasia:

–Ēberāda basia. Maλ ēberāba warrada umé erobλasia. ¹² Ewari aba dji tēābemaba dji zezaa jarasia: “Zeza, bλa erobλdebema mλa edaida bλra mλa diadua.” Maλ carea dji zezaba erobλra ādjiza diasia. ¹³ Dārāēne dji tēābemaba edadara jūma nēdobuepeda tλmλ dewara druadaa wāsia. Mama ne jūma cadjiruada o bēsia aba dji parata jōbarλdaa.

¹⁴ Ni cārē sida neē bedacarea maλ druade jarraba waiλada zesia. Maλ bēra warrara bio jarra babadjia. ¹⁵ Maλ carea idjira maλ druadebema ne bara bλ ēberāmaa traju jarλde wāsia. Maλgλba chinada idjía wagabisia. ¹⁶ Bio jarra bāda bēra chinaba co panλnebemada idjia bida co quĩrā babadjia. Māwāmĩna ni abaλba idjía diadaca basía ne comārēā.

¹⁷ Mañbe cawasia biē oða bēřā māwā b̄ada. Mañne ara idjiduba jarasia: “Mā zeza itea trajabadarāra bio ne cobadaa mañne māra nama jarrababa beubodoa. ¹⁸ Biara b̄aa ara nawena idjimaā wāida. Jūēnacarea māa idjía jaraya: Zeza, wārāda māa Ācōrē quīrāpita, b̄a quīrāpita bida cadjiruada osia. ¹⁹ Mañ bēřā biara b̄aa māra waa b̄a warraada aēda. Āteb̄ara māra b̄a nezocada b̄adua.” ²⁰ Ara mañda dji zezamaā wāsia.

Dji zezaba idjira tam̄a zeb̄araada unusia. Miā djuburi unupeđa idjimaā pira wāsia. Idjira b̄arapeđa uridarrade isōsia. ²¹ Mañne dji warraba jarasia: “Zeza, wārāda māa Ācōrē quīrāpita, b̄a quīrāpita bida cadjiruada osia. Mañ bēřā biara b̄aa māra waa b̄a warraada aēda.” ²² Barib̄ara dji zezaba idji nezocarāa jarasia:

“Djio biyaara quiruda edadapeđa idjía j̄l̄bidadua. Idji j̄awade sortijada j̄l̄bidadua. Mañ awara j̄rūne j̄lbada sida j̄l̄bidadua. ²³⁻²⁴ Mañbe paca zaque boreguea b̄ada beadadua ne codi carea. j̄b̄asridada odia! Mā warrara beu b̄adada ĩrēbasia; adua b̄adada dadjirāba waya unusidaa.” Mañbe bio b̄asrida duanesidaa.

²⁵ Mañne dji djaba nabemara traja b̄adada diguidaā zeb̄ara basia. De caita jūēb̄arađe ūrīsia chiru zá panada idjaba cari duanada. ²⁶ Mañ carea nezoca aba tr̄peđa iwīdisia cārē cārēā māwā o pan̄a cawaya. ²⁷ Dji nezocaba jarasia: “B̄a zezaba paca zaque boreguea b̄ada beabisia b̄a djabada jēda bia zeda bēřā.”

²⁸ Mañ ūrīside quīrūpeđa dji dede eda wā quīrīāē basia. Māwā b̄ade dji zezara idjimaā wāpeđa bedeā djuburiasia eda wāmārēā. ²⁹ Mañne dji warra nabemaba dji zezaa jarasia: “Ewari ze nūm̄aza māra b̄a itea bio trajabaria. B̄aa jarab̄ara jūma o b̄abaria. Māwāmīna wadibida b̄aa chiwatu zaqueda aba bida māa diacaa mā dji biarā ume ābaa b̄asrida ne codi carea. ³⁰ Barib̄ara b̄adji warraba b̄a paratara wērārā audua bea ume jūma cosia. Mañbe b̄amaā zeb̄arađe b̄aa idji itea paca zaque boreguea b̄ada beabisia ābaa b̄asrida ne codi carea.”

³¹ Mañne dji zezaba jarasia: “Warra, b̄ara ewariza mā ume b̄abaria. Jūma māa erob̄ara b̄area. ³² Barib̄ara bia b̄aa b̄a djaba waya dadjimaā zeb̄ara carea b̄asridada odida. Idjira beu b̄adada ĩrēbasia; adua b̄adada dadjirāba waya unusidaa.”—

16

Parata cawa obaridebema ne jara b̄a

¹ Jesuba idji ume nībabadarāa nāwā jarasia:

—Ēberā bio bara b̄aba nezoca dji dromada erob̄asia. Mañne ĩc̄ar̄aba dji boroa jarasidaa mañ nezocaba idji paratara āi o b̄ada. ² Mañ carea dji boroba idjira tr̄peđa nāwā quēāsia: “B̄aa mā parata āi o b̄ara māa ūrīsia. B̄aa sāwā odara cartade acabidua. Māa bara batabueya.”

³ Mañ ūrīside nezocaba ara idjiduba jarasia: “Mā boroba māra batabueb̄ara. j̄j̄l̄be māa sāwā oi? Māra traju zarea oi carea l̄b̄aē b̄aa; mañ awara bio pera b̄aya djārāa ne iwidi carea. ⁴ Māa cawa b̄aa sāwā oida mā wāi naēna. Māwāra dewararāba māra ādji dede bia edadia.”

⁵ Ara mañda idji boroa diađi bara beada aba aba tr̄cuasia. Dji naār̄abemaa iwīdisia: “¿B̄aa jūmasāwā mā boroa diaida b̄a?” ⁶ Mañba panusia: “Māa olivo dragada mil galoā diaida b̄aa.*” Mañne nezocaba

* **16:6** Mil galoā. Griego bedeadē b̄a b̄aa “cien barril.” Mañ jēda diai carea mil ewari trajaida basia.

jarasia: “Māēteara isabe chūmepeda b_Λ cartade b_Λ b_Λra quĩrã awara odua. B_Λdua b_Λa quinientobe diaida b_Λda.”

⁷ Ma_Λbe dewaraa iwidisia: “¿B_Λa jūmasāwã diaida b_Λ?” Ma_Λba panusia: “M_Λa trigoda cien ē diaida b_Λa.”[†] Nezocaba jarasia: “B_Λ cartade b_Λ b_Λra quĩrã awara odua. B_Λdua b_Λa ochentabe diaida b_Λda.”

⁸ Nezoca cadjiruaba māwã oda carea dji boroba jarasia idjira crīcha cawa b_Λda. Wārāda Ācōrē ēberārã cāyābara na_Λ ējūānebemarāba ne edadi carea ādji abaricarā ume biara crīcha cawaadeba obadaa.[‡] ⁹ Ara ma_Λ quĩrãca m_Λa bārāa jaraya: na_Λ ējūānebema parataba zocārã ēberārāda carebaadua. Māwã bārã dji biarāda zocārã eropanania. Ma_Λbe bārã beub_Λdade bajāne bia edadia.[§]

¹⁰ Abaaba maārī erob_Λda bia o cawa b_Λb_ΛΓ_Λ, wai_Λb_Λa erob_Λ sida bia o cawa baya. Idjaba maārī erob_Λda bia ocab_ΛΓ_Λ, wai_Λb_Λa erob_Λ sida bia oca baya. ¹¹ Ara ma_Λ quĩrãca bārāba na_Λ ējūānebema nebiada jipa odaēb_ΛΓ_Λ ¿Ācōrēba bajānebema nebiada bārāa diaica? ¹² Idjaba Ācōrēba na_Λ ējūāne diadada bārāba jipa odaēb_ΛΓ_Λ ¿idjia bārã itea bajāne erob_Λra diaica?*

¹³ Ni aba_Λ nezocaba poya idji boroda umé erobaēa. Umé erob_Λb_ΛΓ_Λ aba biara quĩrãya. Aba ēpēya ma_Λne dewarabemara igaraya. Ara ma_Λ quĩrãca ne bara bai awua b_Λba poya Ācōrēda ēpēēa.–

¹⁴ Jesuba jara b_Λra pariseorāba jūma ũrī duanasidaa. Ādjirāra parata awua bea bērã isudapeda ipidasidaa. ¹⁵ Ma_Λne Jesuba ādjirāa jarasia:

–Bārāra dewararā quĩrāpita ēberā bia quĩrãca panabadaa. Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba cawa b_Λa bārāra wārāda sāwã beada. Ēberārāba bia unubadara Ācōrēba bia unucaa.

Ācōrē purudebema

¹⁶ Jua_Λ zeĩ naēna Ācōrēba Moisea diada leyda, Ācōrēneba bedeabadarāba b_Λpedada sida dadjirāba eropanasidaa. Mama_Λba ĩtaa daiba bedeā bia Ācōrē purudebemada jaradia pan_Λa. Wārāda ēberārāba ne jūmada o pan_Λa Ācōrē purudebemarāda beadi carea. ¹⁷ Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba diada leyra ni maārī bida jōēa. Bajāda idjaba na_Λ ējūā sida jōichaara b_Λa.

Jesuba miã amaira biē b_Λada ada

Mateo 19:1-12; Marco 10:1-12

¹⁸ Ēberāba idji quimada amapeda dewara wērāda edaib_ΛΓ_Λ daunema b_Λa. Idjia amana wērāda dewara umaquĩrāba edaib_ΛΓ_Λ ma_Λ umaquĩrã sida daunema b_Λa.

Lazaro idjaba ēberā bio bara bada

¹⁹ Ēberāda basia bio bara b_Λda. Idjira ewariza wua pursupursuaba idjaba dji biara b_Λ lino cađaba djiobadjia. Ma_Λ awara ne cobada dro-mada ewariza obadjia. Ma_Λ ēberāra na_Λ ējūāne bio bia basia. ²⁰ Ma_Λne ēberā ne neē quĩru Lazaro abadada basia. Lazarora ne bara b_Λ dede eda wābadama egode b_Λbadjia. Idjira bio chādaida basia. ²¹ Idjia ne bara b_Λ ne

[†] **16:7** Cien ē. Ma_Λ jēda diai carea 2500 ewari trajaida basia. [‡] **16:8** Ācōrē ēberārã. Griego bedeade b_Λ b_Λa “Ānaanebema warrarã.” [§] **16:9** Bārã beub_Λdade. Griego bedeade b_Λ b_Λa: “Bārã parata jōb_ΛΓ_Λde.” Bajāne bia edadia. Ma_Λba āibērã jara b_Λa: “Ācōrēba bārāra bajāne bia edaya.” * **16:12** Griego bedeade nāwã b_Λ b_Λa: “Bārāba djārāneda aride odaēb_ΛΓ_Λ, ¿caiba bārāa ne diai?”

cobadaɓeɓa jurrudada co quĩrĩã ɓabadjia. Maãne usaba zedapeɓa idji chãdara senebadjidãa.

²² Mãwã panãne dji ne neẽ queraɓara jaidasia. Ara maãda bajãnebema nezocarãba idjira Abrahaã ɓamaa edesidaa. Mãwãnacarea dji ne bara ɓa sida jaidasia. Maãbe idjira tɓarisidaa.

²³ Tɓɓa uruade bia mĩga ɓaɓe ne bara ɓadaba Abrahaãda, Lazaro ume ãbaa panãda tɓmɓa unusia.† ²⁴ Maã carea jĩgua jarasia: “Zeza Abrahaã, mã quĩrã djuburia Lazarora diabuedua. Idji jɓwa jĩwĩnĩra baidoba begueapeɓa mã quĩrãme begueade zebidua. Naã tɓɓa uruade mãra bio bia mĩga ɓa.” ²⁵ Baribɓɓa Abrahaãba panusia: “Poya diabueẽa. Warra, quĩrãnebadua ɓa zocai ɓaside ne jũmane bia ɓasida, baribɓɓa Lazarora biẽ ɓasia. Iɗira Lazarora necai ɓa, maãne ɓara bio bia mĩga ɓa.” ²⁶ Maã awara uria dau care ɓada dadjirã ẽsi ɓa. Maã bẽrã ɓamaa wã quĩrĩã ɓe sida poya wãnaẽa. Idjaba jãmaɓa ni abaɓda poya daimaa zedaẽa.”

²⁷⁻²⁸ Maãne ne bara ɓadaba jarasia: “Zeza Abrahaã, mãẽteara mã quĩrã djuburia Lazarora mã zeza diguidãa diabuedua mã djabarã juesuma panãa jaramãrẽã nama sãwã ɓada. Mã quĩrĩãẽ ɓa ãdjirã sida nama bia mĩgaɓe zedida.” ²⁹ Baribɓɓa Abrahaãba idjia jarasia: “Ãcõrẽba Moisea diada leyda, Ãcõrẽneba bedeabadarãba ɓapeɓada sida ãdjirãba eropanãa. Maãdrã jãñida panãa.” ³⁰ Maãne dji ẽberãba panusia: “Zeza Abrahaã, maãgã carea jãñaẽa. Baribɓɓa abaɓ beudada ãrẽbapeɓa ãdjimaa jarade wãibɓɓa, ãdjia cadjiruara igaradapeɓa jãña.” ³¹ Baribɓɓa Abrahaãba jarasia: “Ãcõrẽba Moisea diada leyra, Ãcõrẽneba bedeabadarãba ɓapeɓada sida jãñaẽɓɓa, beuda ãrẽbadaba jarabɓɓa sida jãñaẽa.”—

17

Ãcõrẽba cadjirua obadarã cawa oya
Mateo 18:6-7, 21-22; Marco 9:42

¹ Jesuba idji ume nĩbabadarãa jarasia:

—Èberã cadjiruade ɓeɓibadara baraa. Maãra ewariza mãwã ɓaya baribɓɓa ne cadjirua obibari ẽberãda mã djuburi ɓa. ² Bariduaba dji dromaẽ quedeada cadjiruade ɓeɓibɓɓa, Ãcõrẽba maã ẽberãra bio cawa oya. Maã cawa oira bio zarea ɓai bẽrã biara ɓa maã ẽberã ochirude yuda jãnapeda pusade batabuedida.

³ Maã bẽrã quĩrãcuiɓa beadaɓa. ɓa djababa ɓada biẽ oibɓɓa, idjira quẽãɓa. Idjia biẽ oɓada igaraibɓɓa maã oɓara quĩrãdoada. ⁴ Abari ewaride idjia ɓada ɓarima siete biẽ oibɓɓa, maãbe ɓarima siete ɓamaa wãpeɓa mã biẽ oɓara quĩrãdoada aibɓɓa, idjia oɓara quĩrãdoada.—

Daia biara jãñidua

⁵ Maãne Jesuba edadarãba idjia jarasidaa:

—Daira careɓada biara jãñi carea.—

⁶ Jesuba jarasia:

—Mostaza ta djuburi quiru quĩrãca ɓãrãba maãrĩ biɓa jã panãbara, za ɓa bacurua ɓa carrara ẽũtapeda pusade ɓaɓe wãduada abãdaɓe ara maãda bacuruba ɓãrã beɓeara jãcasia.

Nezocaba oida ɓa

† 16:23 Tɓɓa urua. Griego bedeade ɓã ɓa “Hades.”

7 BΛ nezocada ējūāne traja bapeda wa oveja waga bapeda zedacarea ζbΛa idjía jaraica “chūmedua ne comārēā”? 8 Māwā jaraēa. ĀtebΛΓΛ jaraya: “Ara nawena ne djudua. Małbe djiopeđa młmaā enedua coi carea. MałbebΛΓΛ bΛra ne coida bΛa.” 9 BΛa jarađara bΛ nezocaba ođa bēřā ζbΛa idjía bia bΛađa aica? Māwā oēa idjía oida bΛdΓΛ ođa bēřā. 10 Ara mał quĩrāca bārāba odida panΛra jūma osidara nāwā jarađida panΛa: “Daira dji nezoca edaara queđeaa; ababe daiba odida panΛdΓΛ osidaa.”–

Die ēberārā aida bara beada

11 Māwānacarea Jesura Galileadeba Jerusaleāna wāsia. WābΛΓΛde Samaria druade jūēne wāsia. 12 Puru zaquede jūēbΛΓΛde die ēberā aida bara beada idjimaā zesidaa. BaribΛΓΛ caita jūēnaē basía. 13 Jesua nāwā jġgua biasidaa:

–jJaradiabari, Jesu, dairāra quĩrā djuburiadua!–

14 Jesuba ādji unuside nāwā jarasia:

–Sacerdoterāmaa wānadua bārā biapedađara aCΛdamārēā.–*

Ara małda ādjira wābΛΓΛsidaa. WābΛdade abeđa biacuasidaa. 15 Mał unuside aba Ācōrēa jġgua bia beđe bΛda Jesumaa jēđa zesia. 16 Egode barru cobepedā Jesua bio bia bΛađa asia idji biabiđa carea. Mał ēberāra Samariadebema basía. 17 Jesuba idjía iwiđisia:

–ζDji biapedađara die panΛēca? Waabema nuevera ζsāma panΛ? 18 Nał juđioē awara ζni abałda Ācōrēa bia beđeade jēđa zeē basica?–

19 Małne Jesuba dji ēberāa jarasia:

–Pirabaripedā necai wādua. BΛa wārāda ĩjāna bēřā biasia.–†

Ācōrē jūmarā Boro baidebema

Mateo 24:23-28, 36-41

20 Pariseorāba Jesua iwiđisidaa:

–ζĀcōrē jūmarā Boro bebΛΓΛda sālbe ununi?–

Małne Jesuba panusia:

–Ācōrē jūmarā boro bebΛΓΛde ni cārē sida ununaēa. 21 Mał bēřā poya jarađača: “Dadjirā Borora nama bΛa” wa “awuá bΛa.” ĀtebΛΓΛ Ācōrēa ēberārā sođebΛΓΛ dji boroda bebaria.–‡

22 Małbe Jesuba idji ume nĩbabadarāa nāwā jarasia:

–Ewari zareada zeya. Mał ewaride bārāba mł, Nał Djara Edađara maārĩ biđa unu quĩrānia, baribΛΓΛ ununaēa. 23 Małne λCΛΓΛba jarađia idjira nama bΛda wa awuá bΛda. BaribΛΓΛ aCΛde wārānadua. Ādjira ēpērānadua. 24 Baa purewa edabΛΓΛde jūma nał ējūāra λnabaria. Ara mał quĩrāca mł, Nał Djara Edađa zebΛΓΛde jūmarāba ununia.Š 25 BaribΛΓΛ mał ewari jūēi naēna młra bio bia mġgaida bΛa. Idjaba idibema ēberārāba młra igarađida panΛa.

26 Nał Djara Edađa zei ewarira Noé ewaride bađa quĩrāca baya. 27 Mał ewaride ēberārāra ne co duanabadjia, mĩā cāi duanabadjia, idjaba dji caurāra quima diacua duanabadjia. Māwā duanabadjia aba Noé jāba dromane bađobΛΓΛdaa. Māwānacarea dopapada zepedā ēberārāra jūma nābΛΓΛ quinisidaa.*

* 17:14 Levitico 14:1-32. † 17:19 Biasia. Griego beđeade mał beđeaba idjaba jara bΛa “ēdrasia.” ‡ 17:21 Ēberārā sođebΛΓΛ. Griego beđeade małba idjaba jara bΛa “bār tāēnabΛΓΛ.” Š 17:24 Nał Djara Edađa zebΛΓΛde. Griego beđeade λCΛΓΛ cartade ababe bΛ bΛa “Nał Djara Edađara.” * 17:27 Genesi 6:5-17; 7:6-24.

28 Lo ewaride biða ara maļ quĩrāca b̄asia. Ēberārāra ne co duanabadjia, ne nēdo duanabadjia, ne nēdobue duanabadjia, de o duanabadjia idjaba ne u duanabadjia. 29 Barib̄ara Lo Sodomaneba ēdr̄adacarea bajāneba t̄aba uruada cue quĩrāca zesia.† Maļḡaba dji ēberārāra jūma bá quenasia.‡

30 M̄ā, Naļ Djara Edada zeb̄ara ewaride ara maļ quĩrāca māwāya. 31 Maļ ewaride dji de ar̄ā b̄ara idji dede eda wāiē b̄ala ne edai carea. Dji peade b̄ara diguidaa ne j̄ar̄ade wāiē b̄ala. 32 Lo quima s̄awānada quĩrānebadadua.§ 33 Bariduaba naļ ējūāne bia bai carea j̄ara b̄ab̄ara aduaya. Barib̄ara ne jūmada aduab̄ara, Ācōrē ume ewariza zocai baya.

34 M̄ā jaraya: maļ ewaride abari c̄ade umé panania.* Maļne Ācōrēba aba edeya barib̄ara dewarabemara b̄eeya. 35 Wērārāda umé ne ba panania. Maļne Ācōrēba aba edeya barib̄ara dewarabemara b̄eeya. 36 Ēberāda umé ādji néude panania. Maļne Ācōrēba aba edeya barib̄ara dewarabemara b̄eeya.–†

37 Ādjirāba Jesua iwidišidaa:

–¿Maļḡara s̄ama māwāi?–

Jesuba panusia:

–Jūmarāba cawa panā āgoso powua nūmama ne beudara tab̄ada. Ara maļ quĩrāca jūmarāba cawadā.–

18

Pēdra wērāba mīā sēna

1 Jesuba ne jara b̄adeba jaradisia Ācōrēa sēnaē iwidišida panāda. 2 Nāwā jarasia:

–Purude cawa obarida b̄asia. Idjia Ācōrēda, ēberā sida wayaca b̄asia.

3 Ara maļ purude pēdra wērāda b̄asia. Maļḡara dewara ume nēb̄ara bara b̄asia. Maļ b̄erā ewariza wābadjia cawa obariba carebamārēā.

4-5 Barib̄ara wāb̄ar̄aza cawa obariba idjia jara b̄ara ūr̄ quĩrāca b̄asia. Māwāmīna jūmawāyā mīā sē b̄a b̄erā ara idjiduba jarasia: “Mā Ācōrēda, ēberā sida wayaca. Barib̄ara naļ wērāra baridua ze b̄a b̄erā m̄ā sēbi naēna idjia iwidi b̄ara oya.”–

6 Maļbe Jesuba jarasia:

–Bārāba dji cawa obari jipaē b̄aba jaradara ūr̄šidaa. 7 Ācōrēba edadarāba diamasi āsa biða quĩrā d̄juburia iwidi panāne ¿idjia jipa o b̄adeba carebaēca? ¿Dārāica panui carea? 8 Mā jaraya: wārāda dārāēne Ācōrēba carebaya. Barib̄ara m̄ā, Naļ Djara Edada zeb̄ar̄ade ¿naļ ējūāne wadī m̄ā bedea ĩjā panāda unune zeica?–

Pariseo idjaba Romanebema boro itea parata j̄ara pebari

9 Ac̄ar̄aba ara ādjidr̄a jipaara b̄eada cr̄icha panasišidaa. Maļ carea dewararāda igarabadjidaa. Jesuba ādjirā ne jara b̄adeba nāwā jarasia:

10 –Ēberāda umé Ācōrē de dromanaa ewari iwidišida wāšidaa. Aba pariseo basía. Dewarabemara Romanebema boro itea parata j̄ara pebari basía. 11 Pariseo āta nūmaba ara idjidebemada nāwā jarasia: “Ācōrē, m̄ā b̄ā bia jaraya m̄āra dewararā quĩrāca b̄aca b̄erā. Ādjira ne dr̄abadaa,

† 17:29 Tab̄a urua. Griego bedeaēde b̄ā b̄ala: “Tab̄a urua, azupre bara.” ‡ 17:29 Genesi 18:20deba aba 19:25daa. § 17:32 Genesi 19:26. * 17:34 Maļ ewaride. Griego bedeaēde “diamasi” b̄ā b̄ala. † 17:36 Griego bedeaēde ac̄ar̄a cartade versículo 36 neēa.

cadjirua obadaa, daunemabadaa. Idjaba m̄ra jari ʘ Romanebema boro itea parata jara pebari quĩr̄ca ʘã. ¹² Domiaza ʘarima umé ne codaca ewarida obaria, idjaba die edabara m̄ra ʘã aba diabaria.”

¹³ Mañne Romanebema boro itea parata jara pebarira j̄ga n̄masia. Baribara bajanaa acã basia. Atebara sopusadeba idji so r̄ra upeda jarasia: “Ácõrē, m̄ra quĩr̄a djuburiadua. M̄ra j̄mawāyã cadjiruada obaria.”

¹⁴ M̄ra b̄r̄a jaraya: pariseo cāyābara mañ ēberāra diguidaa wāsīde Ácõrē quĩr̄pita jipa basia. Bariduada dji dromaara ʘa quĩr̄ã ʘabara Ácõrēba edaara ʘya. Abaaba ara idjida edaara ʘabara Ácõrēba dji dromaara ʘya.–

Jesuba warra zaquerã bia jara ʘada

Mateo 19:13-15; Marco 10:13-16

¹⁵ Mañne ãara ãdji warra zaquerãda Jesuma enesidaa idji jawada r̄ra ʘpeda bia jara ʘam̄r̄ã. Jesu ume n̄babadarãba mañ unusidade djibarirãda quẽsidaa. ¹⁶ Baribara Jesuba warrarãra tr̄cuapeda idji ume n̄babadarã jarasia:

–Idu warra zaquerãra m̄maa zebidada, Ácõrēba pe erob̄debemara ãdjirã quĩr̄ca pan̄ b̄r̄ã. ¹⁷ M̄ra w̄r̄ãda jaraya: warra zaqueba idji zeza ēp̄bari quĩr̄ca abaaba Ácõrēda ēp̄ēb̄ra, mañ ēberāra Ácõrēba pe erob̄ã.–

Parata bara ʘ Jesu ume bedeada

Mateo 19:16-30; Marco 10:17-31

¹⁸ Ēberã dji droma ʘaba Jesua iwīdisia:

–Jaradiabari bia, Ácõrē ume ewariza zocai ʘai carea çm̄ra c̄r̄da oida ʘ?–

¹⁹ Jesuba idjia jarasia:

–çC̄r̄ c̄r̄ã m̄ra dji biaada a ʘ? Ni abaada dji biaã, ababe Ácõr̄dra dji b̄ia. ²⁰ ʘa cawa ʘa Ácõrēba obi ʘ bedeara. Nãwã jara ʘa: daunemarãdua, m̄ã bearãdua, ne dr̄arãdua, sewadeba djãrãra biẽ jararãdua, ʘa zezara ʘa papa sida wayadua.–*

²¹ Dji ēberãba panusia:

–Cũdra edaaba m̄ra j̄ma mañḡra o ʘ.–

²² Mañ ũr̄peda Jesuba idjia jarasia:

–Wad̄ ʘa ne aba oida ʘa: ʘa ne erob̄ra j̄ma n̄dobuepeda dji paratara ne neẽ quẽdea diadua. Mãwã nebiada bajãne erob̄ya. Mañbe m̄ ume n̄bade zedua.–

²³ Mañ ũr̄sīde dji ēberãra bio sopusasia bio bara ʘ b̄r̄ã. ²⁴ Jesuba idjira m̄wã ʘada unuside nãwã jarasia:†

–W̄r̄ãda bio zarea ʘa ēberã ne bara ʘaba Ácõr̄era idji Boroda ʘai carea. ²⁵ Ne bara ʘaba Ácõr̄era idji Boroda ʘai cāyābara cameyoda āguja uriaede eda w̄ichaara ʘa.–

²⁶ Mañ ũr̄pedadaba iwīdisidaa:

–Mãwãra Ácõrēba çcaidra edra edai?–

²⁷ Jesuba panusia:

–Ēberãba poya ocara Ácõr̄emaarã oicha ʘa.–

²⁸ Mañne Pedroba jarasia:

* **18:20** Exodo 20:12-16. † **18:24** Idjira m̄wã ʘada. Griego bedeade ãara cartade mañra neã. Idjaba ãara cartade ʘã ʘa: “Idjira sopusã ʘa.”

–BΛ ēpēni carea daiba ne jūmada amesidaa.–

29-30 Jesuba ādjía jarasia:

–Māa wārāda jaraya: aβαλβα Ācōrēda idji Boro βΛi carea idji deda, djibarirāda, djabarāda, quimada, warrarā sida ameibΛrΛ, idjia amena cāyābara naļ ewaride bio auduara edaya. Idjaba jirūarebema ewaride Ācōrē ume ewariza zocai baya.–

Jesuba idji beadidebema waya jarada

Mateo 20:17-19; Marco 10:32-34

³¹ Jesuba doce edadarāra awara edepeda jarasia:

–Ācōrēneba bedebadarāba mΛ, Naļ Djara Edadadebemada cartade βΛsidaa. Dadjirā Jerusaleñne jūēbΛdade ādjia βΛpedadara jūma māwāya.

³² ΛcΛrΛba mΛra judiorāēa jida diaēia. MΛra ipida biē jaradia idjaba mΛ quīrādarara idodia.† ³³ Maļbe mΛra udapeda beadia. BaribΛrΛ ewari ūbeade mΛra ģrēbaya.–

³⁴ MaļgΛdebemada ādjirāba ni maārī bida cawadaē basía. Ādjia cawa crīchadaē bēra adua panasidaa idjia cārēda jara βΛda.

Jesuba dauberrea βΛ biabida

Mateo 20:29-34; Marco 10:46-52

³⁵ Jesu Jerico puru caita jūēbΛrΛde ēberā dauberrea βΛda o icawa parata iwidi βΛda chūmasia. ³⁶ Idjia ēberārā βΛga zebΛdada ūrīside iwidisia cārē cārēā māwā duanΛda. ³⁷ Maļne ācΛrΛba jarasidaa:

–Jesu Nazaredebemada zebΛrΛ bēra βΛga duanΛ.–

³⁸ Maļ carea dauberrea βΛra jīgua biasia:

–jJesu, Davideba zeda, mΛra quīrā djuburiadua!–

³⁹ Idjira Jesu nocoare wābΛdarāba quēāsidaa chupeamārēā. BaribΛrΛ jīguara biasia:

–jDavideba zeda, mΛda quīrā djuburiadua!–

⁴⁰ Maļ ūrīside Jesura nūmesia. Maļbe dauberrea βΛra caita enebipeda iwidisia:

⁴¹ –¿Cārēda quīrā βΛ māa oida?–

Dauberrea βΛba panusia:

–MΛ Boro, mΛ dauba unuida quīrā βΛ.–

⁴² Jesuba jarasia:

–Unu bedua. BΛa ģjāna bēra biasia.–

⁴³ Ara maļda unu βepeda Jesu caiđu nībade wāsia. Idjia Ācōrēra bio bia jara nībasia. Maļ unupeadarā bida Ācōrēra bia jara panesidaa.

19

Zaqueoba Jesu ununa

¹ Jesura Jerico purude jūēpeda wāyā wābΛrΛ basía. ² Mama ēberā Zaqueo abadada basia. Maļ Zaqueora Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebadarā boro basía. Bio ne bara basia. ³ Idjia Jesura unu quīrā basia. BaribΛrΛ ēberā maārī quiru bēra ēberārā powua nūmΛba poya unuē basia. ⁴ Maļ bēra Jesu wābΛrΛ na pira wāpeda sicomoro bacurude ātΛ wāsia. ⁵ Māwā βΛde Jesura arima jūēsia. Maļbe ātaa acΛpeda jarasia:

–Zaqueo, isabe edaa zedua. Idi mΛra βΛ dede cāine wāya.–

† 18:32 Isaía 50:6; 53:5.

⁶ Ara maḷda Zaqueora ḅḅsrida edaa zepeda Jesura idji dedaa edesia.
⁷ Maḷ ununapeda jūmarāba Jesudebemada nāwā biē bedea duanesidaa:
 –Jāḷ Jesura ēberā cadjirua obari dede cāine wāsia.–
⁸ Idji dede Zaqueora Jesu quīrāpita nūmepeda jarasia:
 –Mā Boro, ne neē quedeārā mḷa erobḅḅdebemada ēsadra diaya. Maḷ awara sewadeba djārāneda auḁu edaḁabari mḷa ḅarima quīmāre jēda diaya.–

⁹ Jesuba idjia jarasia:

–Idi Ācōrēba ḅḅra, ḅḅ ēberārā sida ēdrḅ edasia, Abrahaḷba ījāna quīrāca ḅḅa ījā ḅḅ bēre.* ¹⁰ Wārāda mḷ, Naḷ Djara Edaḁaba dji adua beada ēdrḅ edai carea jḅḅde zesia.–

Paratadeba ne jara ḅḅ

Mateo 25:14-30

¹¹ Jesura Jerusaleḷ caita ḅḅ bēre dji arima duanḅa crīcha panasidaa ara maḷ ewaride Ācōrēra ādjirā Boro bai carea zeida. Jesuba jara ḅḅra ūrī panḅ bēre ne jara ḅḅdeba nāwā jarasia:

¹² –Ēberā dji dromada tḅḅḅ dewara druadea wāsia jūmarā boroba idjira ara idji druadebema boroda ḅḅmārēā. Idjia crīchasia māwānacarea jēda zeida. ¹³ Wāi naēna idji nezocarāda die trḅpeda paratada waiḅḅa ādjiza diasia.† Maḷne jarasia: “Mḷ neēmisa naḷ paratara waribidua.”
¹⁴ Baribḅḅḅ idji druadebemarāba idjira bio quīrāma panḅ bēre, ēberārāda diabuesidaa jūmarā boroa nāwā jaradāmārēā: “Daiba quīrāē panḅa idjira dai boro baida.”

¹⁵ Māwāmīna dji boroda ḅesia. Jēda zedacarea idji nezocarāra trḅcuasia idjia parata diadara waribisida cawaya. ¹⁶ Maḷne aba na zepeda jarasia: “Mḷ boro, ḅḅa parata diadara mḷa ḅarima die auḁu waribisia.” ¹⁷ Maḷ carea dji boroba jarasia: “Bia ḅḅa, nezoca bia. Mḷa maārī diadara ḅḅa aride oḁa bēre mḷa ḅḅ jḅḅwaēda die puruda ḅḅya.” ¹⁸ Dewara nezocada zepeda jarasia: “Mḷ boro, ḅḅa parata diadara mḷa ḅarima juesuma auḁu waribisia.” ¹⁹ Maḷ carea dji boroba jarasia: “Mḷa puruda juesuma ḅḅ jḅḅwaēda ḅḅya.”

²⁰ Maḷbe dewara nezocada zepeda jarasia: “Mḷ boro, ḅḅa parata diadara nama ḅḅa. Mḷa wuade ḅḅrā waga erobasia. ²¹ Māwā osia ḅḅra waya ḅḅ bēre. Mḷa cawa ḅḅa ḅḅa quīrā djuburiacada djārāneda edai carea. Maḷ awara djārāba upedaḁara ewabaria.”

²²⁻²³ Maḷ carea dji boroba jarasia: “Nezoca cadjirua, ara ḅḅdjia jara ḅḅdeba ebuda ḅḅa mḷa jaradara oē basida. ḅḅa mḅra māwā ḅḅda bio cawa ḅasibḅḅḅ ḅcārē cārēā parata wagabada dede mḷ paratara ḅḅde wāē basi? Māwā oḁabara mḷ paratara dji eabaḁa sida edacasia.”

²⁴ Maḷbe dji boroba dji arima duanḅa jarasia: “Idjia erobḅḅra jārīnapeda dji die erobḅḅa diadadua.” ²⁵ Ādjirāba jarasidaa: “Baribḅḅḅ, dai boro, idjia die erobḅḅa.” ²⁶ Dji boroba jarasia: “Mḷa jaraya: dji aride obariā mḷa auḁuara diaya, baribḅḅḅ dji aride oca mḷa maārī diada sida jārya.”

²⁷ Maḷ awara mḷ ādji boro baida quīrāē pananara enenapeda mḷ quīrāpita quenanaḁua.”–

* **19:9** Abrahaḷba ījāna quīrāca ḅḅa ījā ḅḅ bēre. Griego bedeaḁe ḅḅ ḅḅa: “ḅḅra Abrahaḷ warra bēre.” † **19:13** Paratada waiḅḅa. Griego bedeaḁe ḅḅ ḅḅa “diez minas.” Mina aba edai carea cien ewari trajaida basia.

Jesu Jerusaleĕne jũĕna

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Juaĕ 12:12-19

28 Māwā jaradacarea Jesura nocodaa Jerusaleĕnaa wāsia. 29 WābΛΓΛde Betpague puru idjaba Betania puru caita Olivo eyade jũesia. Maĕbe idji ume nĕbabadarāda umē purudaa diabuesia. 30 Ādjía nāwā jarasia:

–Puru quĕrāpe ƆΛĕaa wānadua. JũēbΛdade bārāba burro zaqueda ununia. Maĕ burro zaque ĕrĕ wadi ni abaΛda wānacaa. Ērā edadapeda enenadua. 31 Maĕne abaΛba bārāa cārē cārēā jāwā ĕrā panΛda iwidiβΛΓΛ jaradadua: “Dadjí Boroba quĕrĕā ƆΛΛ.”–

32 Ara maĕda wānapeda Jesuba ādjía jarada quĕrāca unusidaa. 33 Burro ĕrā panΛne djibariba ādjía iwidiisia:

–ĕCārē cārēā mĕ burrorā jāwā ĕrā panΛ?–

34 Ādjirāba panusidaa:

–Dadjirā Boroba idjimaa edebisia.–

35 Ara maĕda burrorā Jesumaa ededapeda ādjia cacuade jĕ panΛra burro ĕrĕ ƆΛsidaa. Maĕbe Jesura ĕrĕ chũmΛnapeda edesidaa. 36 Jesu wābΛΓΛ nocoare ēberārāba cacuade jĕ panΛra tōcua wāsidaa idji bia edadē carea. 37 Jesu Olivo eyadeba edaa wāi carea ƆΛde jũma idji ume nĕnaba Ācōrēa jĕgua bia bedea duanesidaa. Bio ƆΛsrida panasidaa Jesuba ne ununacada ādji quĕrāpita o Ɔada bērā. 38 Ādjirāba jara duanasidaa:

¡Bio bia ƆΛa jũmarā Boro Ācōrē trĕneba zebΛΓΛra!†

¡jĕĕbebΛΓΛ dadjirāra Ācōrē ume necai duania! ¡Bajāne ƆΛra dji Dromaara ƆΛa!

39 Maĕ carea ĕΛΓΛ pariseorā arima duanΛba Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, ¡ƆΛ ume nĕbabadarāra chupeabidua!–

40 BaribΛΓΛ Jesuba ādjía jarasia:

–Mĕa wārāda bārāa jaraya ādjirāda chupeadibΛΓΛ mōgarada ƆΛgadĕa.–

41 Jesu nocodaa wābΛΓΛde Jerusaleĕ puruda unusia. Maĕ puru carea jĕsĕa. 42 Maĕne jarasia:

–¡ƆΛa cawabΛΓΛbara naĕgΛ ewaride caideba ƆΛra necai Ɔaida! BaribΛΓΛ dau ƆΛrā ƆΛ quĕrāca ƆΛ bērā ƆΛa maĕgΛra poya cawaēa. 43 Maĕ bērā ewari aba ƆΛ dji quĕrūra ƆΛ ume djōne zedĕa. ƆΛra jũrā edadapeda ƆΛ icawa mōgarara egoro sida boromea buedĕa ni abaΛda ēdrΛĕānamārēā.

44 ƆΛ egode ƆΛebibΛdade jũma ƆΛ ēberārāra quenania.‡ Ādjirāba ni abaΛ mōgarara dewara mōgara ĕrĕ Ɔedaēa. Māwā odĕa Ācōrēba ēdrΛ edamārēā diabuedara ƆΛa cawadaē bērā.–

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jΛrecuada

Mateo 21:12-17; Marco 11:15-19; Juaĕ 2:13-22

45 Jesu Ācōrē de droma dajadaare jũēbΛΓΛde Ācōrēa diadi careabema nēdobuebadarāda unusia. Ne nēdo Ɔea sida zocārā duanasidaa. Jesuba jũma ādjirāra āyā jΛretacuasia. Nāwā jarasia:

46 –Ācōrē Bedeade nāwā ƆΛ ƆΛa: “Mĕ dera dji iwidiβada dea.” BaribΛΓΛ bārāba “ne drΛabadarā mĕrūbada urĕa” quĕrāca eropanΛ.–*

47 Jesuba ewariza Ācōrē de droma dajada jaradia Ɔabadjia. Maĕne sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarāba, ēberārā dji droma Ɔea

† 19:38 Salmo 118:26. § 19:44 Jeremia 29:3-4. * 19:46 Mĕ dera dji iwidiβada dea. Isaĕa 56:7. Ne drΛabadarā mĕrūbada urĕa. Jeremia 7:11.

bida idjira bea quĩrĩã panasidaa. ⁴⁸ BaribΛΓΛ poya beadaẽ basía jũmarãba idji bedeara ewariza ũrĩ panΛ bẽrã.

20

¿Cai trãneba Jesuba jaradia bΛ?

Mateo 21:23-27; Marco 11:27-33

¹ Ewari aba Jesuba Æcõrẽ de droma dajada eberãrãa bedea bia Æcõrẽ ãdjirã Boro baidebemada jaradia basia. Maãne sacerdote bororãda, judiorã ley jaradiabadarãda, judiorã dji dromarã sida zesidaa. ² Ædjirãba Jesua nãwã iwidiisidaa:

–Daia jaradua, bΛa nama o bΛra ¿caiba obi bΛ?–*

³ Jesuba ãdjía jarasia:

–Mãa bida bãrãa iwidiya. Panunadua. ⁴ ¿Caiba Juaãra diabuesi borocuemãrẽã? ¿Ëberãba wa Bajãne BΛba?–

⁵ Maãne ara ãdjiduba jara duanesidaa:

–Bajãne BΛba diabuesiada adibΛΓΛ idjia jaraya: “Maãda ¿cãrẽ cãrẽã ãjãnaẽ basi?” ⁶ BaribΛΓΛ eberãba diabuesiada adibΛΓΛ, puruba dadjirãra mõgaraba tabari beadia. Purumaarã Juaãra Æcõrẽneba bedeabari basia.–

⁷ Maã bẽrã ãdjirãba nãwã panusidaa:

–Daiba adua panΛa caiba diabuesida.–

⁸ Maã carea Jesuba jarasia:

–Mãẽteara mΛa bida bãrãa jaraẽa caiba mΛa jãwã obi bΛda.–

Djãrã néu acΛbadadebema ne jara bΛ

Mateo 21:33-44; Marco 12:1-11

⁹ Mãwãnacarea Jesuba eberãrãa ne jara bΛdeba nãwã jarasia:

–Ëberãda basia. Maã eberãba uvada idji ejuãne úsia. Maãbe idji néura ãcΛΓΛ eberãrã jΛwaeda basia. Ædjirã ume bedea basia néu zaubΛΓΛde jũmasãwã idjía diadida panΛda. Maãbe tΛmΛ wãpeda mama dãrãsia. ¹⁰ Uva jara idji nezocada aba diabuesia néudebema idjía diadida panΛra edade wãmãrẽã. BaribΛΓΛ néu acΛ panΛba dji nezocara puodapeda jẽda jΛretabuesidaa ni cãrẽ sida diadaẽ. ¹¹ Maã carea dewara nezocada diabuesia. BaribΛΓΛ maãgΛ sida puodapeda biẽ jaradapeda jẽda jΛretabuesidaa ni cãrẽ sida diadaẽ. ¹² Maã carea dewarada diabuesia, baribΛΓΛ maãgΛ sida bio puodapeda ãyã jΛretabuesidaa.

¹³ Maã carea néu djibariba ara idjiduba jarasia: “¿Jããbe mΛa sãwã oi? MΛ warra bio quĩrĩã bΛda ãdjimaa diabueya; ãibẽrã idjidrΛ wayadisicada.”

¹⁴ Mãwãmĩna idji néu acΛ panΛba dji warra unubadae jarasidaa: “Jari uruba dji zezaba erobΛra jũma edaya. ¡Idjira beatadia! MãwãbΛΓΛ dji ejuãra dadjirã itea beya.” ¹⁵ Ara maãda dji warrara néu ãi ededapeda beasidaa.

Bãrãmaarã néu djibariba ¿sãwã obá? ¹⁶ Araa wãpeda ãdjirã jũma quenapeda idji néura dewararãa acΛbiya.–

Dji arima beaba maã ũrĩsidade jarasidaa:

–Biara bΛa Æcõrẽba maãgΛra idu mãwãbiẽda.–

¹⁷ BaribΛΓΛ Jesuba ãdjimaa acΛpeda jarasia:

–Mãẽteara ¿cãrẽ cãrẽã Æcõrẽ Bedeade nãwã bΛ bΛ?

* **20:2** BΛa o bΛra. Maãba jara bΛa Jesuba ne nẽdobuebadarã ãyã jΛrecuadada, cacua biẽ bea biabidada, idjaba purua jaradia bΛda.

De obadaba mōgara igarapedadara dji biara b̄ada b̄esia.†

18 Bariduada mañ mōgara λ̄r̄λ̄ b̄aeib̄λ̄r̄λ̄ ab̄eda jūma b̄λ̄ḡλ̄zoaya, idjaba mañ mōgarada ab̄aλ̄ λ̄r̄λ̄ b̄aeib̄λ̄r̄λ̄ dji ēber̄ara pepedea tabeya.–†

19 Sacerdote bororāba, judiorā ley jaradiabadarā bida cawasidaa Jesuba mañ jara b̄adeba ādjirāda biē jarasida. Jesura jida quīrīā panasidaa barib̄λ̄r̄λ̄ puruda waya panasidaa.

¿Romanebema boro itea parata jar̄λ̄ p̄eb̄adade diadida pan̄λ̄ca?

Mateo 22:15-22; Marco 12:13-17

20-21 Mañbe judiorā dji dromarāba λ̄c̄λ̄r̄λ̄ diabuesidaa Jesuda quīr̄ācuita ac̄λ̄damārēā. Mañgarāba Jesu biē bedeb̄λ̄r̄λ̄ada ūrisidara ara mañda jidadapeda ādji druadebema boro jar̄wade diadida cr̄īcha panasidaa. Ēberā biarā quīr̄āca wānapeda Jesua nāwā iwidisidaa:

–Jaradiabari, daiba cawa pan̄λ̄a b̄λ̄a jipa jaradiabarida. B̄ara ni ab̄aλ̄are b̄acada, āteb̄λ̄r̄λ̄a wārā bedea Ācōrē odebemada jūmarāa jaradiabarida. 22 Māēteara daia jaradua, Romanebema boro itea parata jar̄λ̄ p̄eb̄adaza ¿dadji judiorāba diadida bia b̄λ̄ca wa biē b̄λ̄?–

23 Barib̄λ̄r̄λ̄ Jesuba cawa b̄asia idjira nēb̄λ̄rade b̄λ̄di carea māwā pan̄λ̄da. Mañ b̄ērā jarasia:

–[¿Bārāba cārē cārēā m̄λ̄ra biē bedeb̄i quīr̄īā pan̄λ̄?}]§ 24 M̄λ̄a parata pichida aba ac̄λ̄bidadua. ¿Cai quīr̄ādrada nañ paratade b̄λ̄? ¿Cai tr̄λ̄da b̄λ̄?–

Ādjirāba panusidaa:

–Romanebema borodēda.–

25 Mañ carea Jesuba ādjia jarasia:

–Māwā baib̄λ̄r̄λ̄ Romanebema borodera Romanebema boroa diadadua, idjaba Ācōrēnera Ācōrēa diadadua.–

26 Ādjirāba Jesura jūmarā quīr̄āpita poya biē bedeb̄idaē basia. Āteb̄λ̄r̄λ̄a idjia jarada carea bio cawa cr̄īchadaē b̄ērā ab̄eda chupea duanesidaa.

Beudarā λ̄r̄ēb̄adidebema Jesuba jarada

Mateo 22:23-33; Marco 12:18-27

27 Māwā pan̄λ̄ne λ̄c̄λ̄r̄λ̄ saduceorāda idjima zesidaa. Saduceorāba iñ̄anaca beupedadara λ̄r̄ēbadida. Mañ b̄ērā Jesua nāwā iwidisidaa:

28 –Jaradiabari, Moiseba dadjirā itea b̄λ̄sia ēberāda warra neē b̄λ̄de jaid̄aib̄λ̄r̄λ̄, idji djababa dji pēdra wērāra edaida b̄λ̄da dji djaba jaidada itea warra unui carea.* 29 Ewari aba djabarāda siete panasidaa. Dji nabemada quima edasia, barib̄λ̄r̄λ̄ warra neē jaidasia. 30 Mañ carea dji djaba idjiarebemaba dji pēdra wērāra edasia barib̄λ̄r̄λ̄ idji sida warra neē jaidasia. 31 Mañ carea dji ūbeabemaba edasia barib̄λ̄r̄λ̄ idji sida warra neē jaidasia. Jūma dji djabarāba mañ wērāra edasidaa barib̄λ̄r̄λ̄ warra neē jaidasidaa. 32 Māwānacarea dji wērā sida jaidasia. 33 Mañ siete djabarāba abari wērāda edasidaa. Māwāra λ̄r̄ēb̄adi ewaride ¿sāλ̄ḡaba idjira erobei?–

34 Mañ carea Jesuba panusia:

–Nañ ējūāne ēberāra quima edabadaa idjaba quima diacuabadaa. 35-36 Barib̄λ̄r̄λ̄ ēberārā Ācōrēba bia unu b̄λ̄da λ̄r̄ēbadia. Mañne ādjirāra quima edadaēa ni quima diadaēa. Waa beudaēa. Ādjirāra Ācōrē bajānebema nezocarā quīr̄āca b̄eadia. λ̄r̄ēb̄adada b̄ērā Ācōrē warrarāa.

† 20:17 Salmo 118:22. ‡ 20:18 Isaías 8:13-15. § 20:23 Griego bedeadē λ̄c̄λ̄r̄λ̄ cartade bedea corchetede b̄ara neēa. * 20:28 Deuteronomio 25:5-10.

³⁷ Mañ awara Moiseba bacuru zaque uruga nũmΛnebemada cartade bΛside cawabisia beudarāra λrēbadida. Idjia Ācōrēra nāwā trλ jarasia: Abrahañ Ācōrē, Isa Ācōrē, idjaba Jacobo Ācōrē.† ³⁸ Idjira beu bea Ācōrēēa ātebΛrΛ zocai bea Ācōrēa. Ācōrēmaarā jūmarāda zocai beaa.–

³⁹ Mañ carea λcΛrΛ judiorā ley jaradiabadaba Jesua jarasidaa:

–BΛa aride panusia, Jaradiabari.–

⁴⁰ Jesuba jūma bia panuna bērā dewararāba iwididida wayasidaa.

Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara ¿cai warra?

Mateo 22:41-46; Marco 12:35-37

⁴¹ Mañbe Jesuba ādjía iwidisia:

–¿Sāwāērā ēberārāba jara panΛ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara Davi warrada? ⁴²⁻⁴³ Daviba Salmo cartade nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba mλ boroa jarasia: mλ jΛwa araare chūmedua aba bΛ ume dji quīrūrā mλa bΛ jΛwaeda bΛbΛrΛdaa.‡

⁴⁴ Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada Daviba mλ Boroada asibΛrΛ, ¿sāwā Davi warra bai?–

Jesuba judiorā ley jaradiabadarā biē jarada

Mateo 23:1-36; Marco 12:38-40; Luca 11:37-54

⁴⁵ Jūmarāba ūrī duanΛne Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

⁴⁶ –Judiorā ley jaradiabadabemada quīrācuita beadadua. Ādjirāba djiio nēbΛa beada jλ awua beaa. Mañ awara purude nīnane quīrīābadaa ēberārāba wayaadeba “mērā” adida. Judiorā dji jΛrebada dede ādjira dji dromarā chūmebadade chūme quīrīābadaa; ābaa ne cobΛdade bida ara mañ quīrāca obadaa. ⁴⁷ Pēdra wērārāba erobeara jūma jārībadamīna dji biarāda crīchabidi carea jūmarā quīrāpita dārā Ācōrēa iwidibadaa. Mañ carea Ācōrēba ādjirāra biara cawa oya.–

21

Pēdra wērāba Ācōrēa ne diada

Marco 12:41-44

¹ Māwā bΛde Jesuba unusia ne bara beaba Ācōrē de dromane ne dia panΛda. ² Mañne unusia pēdra wērā ne neē quiruba parata edaara quiruda umé diabΛrΛda.* ³ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Mλa wārāda bārāa jaraya: jāñ pēdra wērā ne neē quiruba auđuara diasia jūmarāba diapedada cāyābara. ⁴ Ādjirāba dji adubadadrΛ diasidaa, baribΛrΛ wērā ne neē quiruba ne coi carea erobadada jūma diasia.–

Ācōrē de droma jūma ārīni Jesuba jarada

Mateo 24:1-28; Marco 13:1-23

⁵ ΛcΛrΛba jara duanasidaa Ācōrē de dromara mōgara biya quedeaba o cobΛcādada idjaba ēberārāba Ācōrē itea nebia edepedadaba biya cobΛcādada. Māwā panΛne Jesuba ādjía jarasia:

⁶ –Bārāba nama unu panΛra ewari aba jūma ārīnia. Nañ mōgara capedadara jūma tođogozoaya.–

⁷ Mañ bērā ādjia Jesua nāwā iwidisidaa:

–Jaradiabari, Ācōrē de dromara ¿sāñbe tođogozoai? ¿Cārēneba cawađi mañ ewarira caita bΛda?–

† **20:37** Exodo 3:2-6. ‡ **20:42-43** Salmo 110:1. * **21:2** Parata edaara quiruda umé. Griego bedade bΛ bΛa “lepta umé.”

⁸ Jesuba panusia:

–Quĩrãcuíta beadadua ni abaaba cūrũgarãnamãrẽã. Zocãrãba jaraedia ãdjidrã ãcõrẽba ãdrã edabari diai jaraedada. Maã awara dji ewarira bio caita baada adia. Mãwãmĩna ãdjirãra ãpẽrãnadua. ⁹ Bãrãba ũrĩnia puruda dewara puru ume djõ duanãda idjaba ara ãdjiduba djõ duanãda, baribãrã dauperarãnadua. Maãgãra jũma mãwãida baã. Baribãrã jĩrũarebema ewarira ara mãda jũeã.–

¹⁰ Maã awara Jesuba jarasia:

–Abaã puruda dewara puru ume djõnia; abaã druadebema borora dewara druadebema boro ume djõnia. ¹¹ De uremia minijĩchiada baraya, puru zocãrãne jarrabada zeya, idjaba cacua biẽ baída quĩrãtanoa odjacuadia. Maã awara bajãne ununaca badada ununia. Maãba ãberãrã bio ne wayadia.

¹² Baribãrã mã naẽna bãrãra biẽ odi carea ãpẽnia. ãcãrã jidadapeda judiorã dji jãrebada dede ededia. Maãbe cawa odapeda preso baibia. Idjaba mã jãã panã carea bãrãra dji dromarã quĩrãpita, dji bororã quĩrãpita bida ededia. ¹³ Mãne bãrãba mãnebemada ãdjirã quĩrãpita jaraedia. ¹⁴ Baribãrã crĩcharãnadua mã ewaride dji bororãa cãrẽda jaraedia bãrã bedea de panãda cawabidi carea. ¹⁵ Mãabãrã bãrãa crĩcha cawaada diaya beeda cawadamãrẽã. Maã bãrã bãrãba jarabãdara bãrã quĩrãma panãba ni cãrẽ sida poya biẽ jaraeã.

¹⁶ Ara bãrã zezaba, bãrã djabarãba, bãrã ãberãrãba, bãrã ume dji biarã bida bãrãra jida diadia. Mãwã bãrãra ãcãrã quenabidia. ¹⁷ Mã jãã panã carea jũmarãba bãrãra quĩrãmania. ¹⁸ Baribãrã bãrã jaurera mãã ewariza bio waga erobaya.† ¹⁹ Mã ewari zareade bãrãba mã jãã panãda igaradaẽbãrã, ewariza ãcõrẽ ume zocai panania.

²⁰ Bãrãba ununia sordaorãba Jerusaleã purura jũrãbãdada. Mãã unubãdade cawadia dji puru jũma ãrĩni ewarira jũesida. ²¹ Mãne Judea druade beara eyadaa isabe wãnadua, Jerusaleãne beara ãdrãdadua, dji puru caita beara purudaa wãrãnadua. ²² Mãã ewaride ãcõrẽba idji purura cawa oya.‡ Idji cartade baãpedãdara jũma mãwãya. ²³ Mãã ewaride wẽrãrã biogoa beara, warra ju dawa erobea sida bio mãã djuburi beadia. Jũmarãda bia mãgãdia ãcõrẽba naã purura cawa obãrã bãrã. ²⁴ ãcãrã necoba quenania, ãcãrã druã beaza jida edecuadia. Mããne judiorãẽba Jerusaleãra ãdji jãwãeda eropanania aba ãcõrẽba baã ewaridaa.§

Naã Djara Edada zeidebema

Mateo 24:29-35, 42-44; Marco 13:24-37

²⁵ Bãrãba ãmãdaura, jedecora, chĩdau sida quĩrã awara ununia. Maãgãba unubiya ewari minijĩchiada zebãrãda.* Mãã carea naã ãjũãne ãberãrã bio dauperãdia. ãdjirãba cawa crĩchadaãa pusa quĩrũ baãba dji cãbãyã jĩgua nũmã bãrã. ²⁶ Bajãne bea quĩrã awara beãrãde ãberãrã bio dauperãdia. Naã ãjũãra minijĩchia nũmãda unu panã bãrã abeda ãyãba neẽ baecuadia. ²⁷ Mããnebãrã mã, Naã Djara Edada jãrãrãne abãã bara zebãrãda idjaba quĩrãwãrẽã dorrodorãroa baãda ununia.† ²⁸ Mãã unubãdade baãrãdadua, bãrã ãdrãdi ewarira ãrã ba bãrã.–

† 21:18 Mãã bãrã jaurera ewariza bio waga erobaya. Griego bedea de baã baã: “Bãrã buãara ni abaãda aduaãa.” ‡ 21:22 Daniel 9:25-27; Osea 9:7. § 21:24 Isaia 63:18. * 21:25 Isaia 13:9-10. † 21:27 Daniel 7:13-14.

²⁹ Mañbe Jesuba ne jara ðadeba nãwã jarasia:

–Higojõda wa baridua bacuruda bio quĩrãcuita acãdadua. ³⁰ Bacuru itucu nũmebãrãde bãrãba cawabadaa dãrãéne poara zeida. ³¹ Ara mañ quĩrãca bãrãba jũma mañ unubãdade cawadãia Ãcõrẽ jũmarã Boro bai ewarira caita ðada.

³² Mãa bãrãa wãrãda jaraya: nañ ewaridebema ëberãrã beudi naëna mañra jũma mãwãya. ³³ Bajãra jõya, nañ ëjũã sida jõya baribãrã mãa jaradara wãrãda mãwãya.

³⁴⁻³⁵ Quĩrãcuita beadadua Ãcõrẽra quĩrãdoada amaaba. Beu nĩbarãnadua idjaba nañ djaraba o quĩrã ðãra orãnadua. Nañ ëjũãnebemada jũmawãyã crĩcharãnadua. Quĩrãcuita beadaëbãrã, mañ ewariba bãrãra jidaya animarã jidabada dji animarã ãrã cawaëne bæebari quĩrãca. Mañ ewarira jũmarã ãrã cawaëne zeya. ³⁶ Mañ carea bio quĩrãcuita beadadua. Ãcõrẽa ewariza iwiði pananadua mañ ewari minijĩchiãdebemada ëdrãdi carea idjaba mã, Nañ Djara Edada quĩrãpita peradi neë panani carea.–

³⁷ Jesuba Ãcõrẽ de droma dajada ãsa jaradia bapeda diamasi Olivo eyadaa wãbadjia. ³⁸ Mañ bãrã diapededã ëberãrãra Ãcõrẽ de dromanaa wãbadjidaa Jesuba jaradia ðã ãrĩni carea.

22

Jesu beadi carea crĩcha jarã panana

Mateo 26:1-5, 14-16; Marco 14:1-2, 10-11; Juañ 11:45-53

¹ Pañ ëšãbari neë cobada ewarira caita basia. Mañ ewarira judiorã Egiptodeba ëdrãpedada quĩrãnebada ewari abadaa. ² Mañne sacerdote bororãba, judiorã ley jaradiabadarã bida Jesu beadi carea crĩcha jarã panasidaa. Baribãrã puruda waya panã bãrã ebuda o quĩrãé panasidaa.

³ Mãwã ðãde diauruba Juda Iscariote crĩchara poyasia. Mañ Judara Jesuba doce edadãdebema basia. ⁴ Judara sacerdote bororãmaa, Ãcõrẽ de droma zarrarã dji bororãmaa bida wãsia. ãdjirãa jarasia sãwãbãrã Jesura jidabida. ⁵ Mañ ãrĩsidaa ãdjirãra bio ðãsrĩdadapedã idjia paratada diadiada asidaa. ⁶ Bia ðãada apeda Judara wãsia. Mañbe idjia jarãbadjia ëberãrã neëne Jesura jidabi carea.

Jesuba doce edadarã ume ne coda

Mateo 26:17-29; Marco 14:12-25; Juañ 13:21-30; 1 Corinto 11:23-26

⁷ Pañ ëšãbari neë ðã cobada ewarira jũesia. Mañ ewaride judiorã Egiptodeba ëdrãpedada quĩrãnebadã carea oveja zaqueda beadapedã cobadaa.* ⁸ Mañ carea Jesuba Pedroda, Juañ sida diabuesia mañ cobadara ãdji itea ode wãnamãrẽã. Nãwã jarasia:

–Dadji judiorã Egiptodeba ëdrãpedada quĩrãnebadã carea cobadara jũma ode wãnadua.–

⁹ Mañne ãdjia iwidisidaa:

–¿Bãa sãma quĩrã ðã daiba mañãrãra ode wãnida?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–Purude edã wãbãdade bãrãba ununia umaquĩrãba zocoda eronida. Idji caidu wãnadua idji wãbãrã dedaa. ¹¹ Mañ de djibarã nãwã jaradadua: “Dãdjirãa Jaradiabariba nañda iwidibisia: mãa, mã ume nĩbabadarã bida Egiptodeba ëdrãpedada quĩrãnebadã carea cobadara ¿sãma codi?”

* 22:7 Exodo 12:1-28.

12 Mañne idjia ãtaarebema dejã waiḅḅada jũma biya o nũmḅada acḅbiya. Mama oḅadua.–

13 Wāḅḅadade Jesuba ādjía jarada quĩrãca unusidaa. Ara mañda Egip-todeba ēdrḅpedada quĩrãneḅadi carea cobadara osidaa. 14 Ne codi bẽrã Jesura, idjia diabuedarã sida mesa icawa chũpanesidaa. 15 Mañne ādjía jarasia:

–Mḅ bio bia mĩgai naēna mḅa wārãda naḅ cobadara bārã ume ābaa co quĩrã ḅasia. 16 Mḅa bārãa wārãda jaraya: naḅ coḅaba waa coēa aba Ācõrēba jũma idji ēberārã pe erobebḅḅadaa. Naḅ cobadaba jara ḅḅ jũma māvānacarea wayacusa coya.–

17 Maḅbe tazada idji jḅwade edapeda Ācõrēa bia jarapeda nāvã jarasia:

–Naḅra dodadua. 18 Mḅa jaraya: uva ḅara waa doēa aba Ācõrēba jũma idji ēberārã pe erobebḅḅadaa.–

19 Maḅbe pañda idji jḅwade edapeda Ācõrēa bia ḅḅada asia. Cõrãcuapeda ādjía diabḅḅade nāvã jarasia:

–Naḅra mḅ cacuaa, bārã carea diabḅḅa. Coḅadua. Mḅ quĩrãneḅadi carea ara naḅ quĩrãca o pananadua.–

20 Ara mañ quĩrãca ne copeḅadacarea tazara idji jḅwade edapeda jarasia:

–Naḅ tazade ḅara mḅ oa bārã carea erozoabḅḅa. Mḅ oadeba Ācõrēba bārã ume beḅea djiwidida ḅḅḅḅa.† 21 Baribḅḅ mḅ jidabira nama mḅ ume ne co ḅḅa.‡ 22 Wārãda mḅ, Naḅ Djara Edadara bia mĩgaida ḅḅa Ācõrēba jaraḅa quĩrãca, jbaribḅḅ mḅ jidabi ēberãra bio mĩã djuburi ḅḅa!–

23 Mañ carea idji ume nĩḅabadarãba ara ādjiduba iwidi duanesidaa caibḅḅ Jesura māvã oida.

¿Caida dji dromaara ḅḅ?

Mateo 20:25-28; Marco 10:42-45

24 Māvã panḅne ara ādjiduba iwidi duanesia caida dji dromaara ḅḅ cawaya. 25-26 Mañ carea Jesuba ādjía jarasia:

–Ni abaḅba idjira dji dromaara ḅḅada crĩchaiē ḅḅa. Naḅ ējũānebema bororãba ādji ēberārãra jũmawãyã zocabadaa idjaba ādji purura carebabariaḅa abadaa. Baribḅḅ bārãra māvã beadiē panḅa. Dji drõãara ḅḅara dji cũdraara ḅḅ quĩrãca ḅaida ḅḅa. Dji borora nezoca quĩrãca ḅaida ḅḅa.

27 Ēberãmaarã ¿caida dji dromaara ḅḅ: dji mesade ne coi carea chũmebarida wa dji ne cobibarida? ¿Dji mesade chũmebarida dji dromaara ḅḅca? Baribḅḅ mḅra dji dromada ḅḅmĩna nama bārã tãēna nezoca quĩrãca ḅḅa.

28 Mḅ bia mĩga ḅaside bārãba mḅ ume jũma droasidaa. 29 Mañ bẽrã mḅ Zezaba mḅ ḅḅda quĩrãca mḅa bārãra dji bororãda ḅḅcuaya. 30 Mḅ purude bārãra mḅ ume ne coḅia. Bārãra Israelḅeba yõpedada doce purudebema bororãda beadi bẽrã bugue biya queḅeade chũpanania.–

Pedroba Jesu igaraēana ada

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Juaḅ 13:36-38

31 Mañ awara Jesuba jarasia:

–Simoḅ, Simoḅ, diauruba Ācõrēa iwidisia bārã mĩã sē ḅḅḅeba mḅ ãjã panḅra igarabi carea. 32 Baribḅḅ mḅa Ācõrēa iwidisia ḅḅa ãjã ḅḅara igararãmãrẽã. Māvãmĩna igaraya. Baribḅḅ ḅḅa jẽda crĩchapeda ḅḅ djabarãra carebadua biara ãjãnamãrẽã.–

† 22:20 Exodo 24:5-8; Jeremia 31:31-34. ‡ 22:21 Salmo 41:9.

³³ Mañ carea Pedroba Jesua nãwã panusia:

–Mã Boro, mãra bã ume ababe preso wãida crĩcha bãẽa; ãtebãrã bã ume beuida crĩcha bãa.–

³⁴ Jesuba idjĩa jarasia:

–Mãa jaraya, Pedro, ara nañ diamasi eterre berui naẽna bãa bãrima ùbea mãra unucaada aya.–

Ewari zarea jũẽbãrãa

³⁵ Mañbe Jesuba ãdjĩa jarasia:

–Mãa bãrã parata neẽ, buchaca neẽ idjaba jĩrũne jãbada neẽ diabueside ÿne care bæesidaca?–§

Ãdjirãba panusidãa:

–Ni cãrẽ sida care bæẽ basĩa.–

³⁶ Mañ carea idjĩa jarasia:

–Baribãrã mãa jaraya: idira parata erobãbãrã ededua. Buchaca bara bãbãrã mã sida ededua. Djõbada neco neẽ bãba idjĩa cacuade jãbarira nẽdobuepedã aba nẽdodua. ³⁷ Mãa jaraya: Ãcõrẽneba bedebãrãba mãnebema bãdãra wãrãda mãwãida bãa. Nãwã bãsia: ara idjida eberã cadjirua quĩrãca idu beabisia.* Mãnebema bãpedãdãra wãrãda jũma mãwãya.–

³⁸ Mañ carea ãdjirãba jarasidãa:

–Dai Boro, nama djõbada necoda umé eropanãa.–

Jesuba jarasia:

–Besia. Waa bedearãnãdua.–

Jesuba Olivo eyade Ãcõrẽa iwidiida

Mateo 26:36-46; Marco 14:32-42

³⁹ Mañbe Jesura wayacusa Olivo eyadaa wãsia idjĩa obari quĩrãca. Idji ume nĩbabadarã sida wãsidãa. ⁴⁰ Araa jũesidade Jesuba ãdjĩa jarasia:

–Ãcõrẽa iwidiidadua mã igarãda amaaba.–

⁴¹ Mañbe Jesura mõgara tabarida bã tãmlãane wãsia. Chĩrãborode cobepedã Ãcõrẽa nãwã iwidiisia:

⁴² –Zeza, bãmãa bia bãbãrã, mãra idu bia mãgãbirãdua. Baribãrã mãa quĩrã bã quĩrãca orãdua, ãtebãrã bãa quĩrã bã quĩrãca odua.–

[⁴³ Mãwã bãde bajãnebema nezocaba abãada idjĩa diade zesia. ⁴⁴ Jesura bio sopua bã bãrã Ãcõrẽa wetara iwidi bãsia. Mañne idji jãara oa quĩrãca egorodãa erozoasia.]†

⁴⁵ Jesuba Ãcõrẽa iwidi bãpedã jẽda wãsia. Mañne idji ume nĩbabadarãa sopuaba cãĩ panãda unusia. ⁴⁶ Mañ carea ãdjĩa jarasia:

–ÿCãrẽ cãrẽã bãrãra cãĩ panã? Pirabãridapedã Ãcõrẽa iwidiidadua mã igarãda amaaba.–

Jesu jidapedãda

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Juañ 18:2-11

⁴⁷ Wadi Jesu bedea bãde eberãrãda zocãrã jũẽcuasidãa. Judada ãdji nocoare bãsia. Idjira Jesuba doce edãdãdebema basĩa. Jesu uridarrãde isõĩ carea caita wãsia. ⁴⁸ Mañne Jesuba idjĩa jarasia:

–Juda, isõbãrãdeba ÿmã, Nañ Djara Edãdãra bãa jida diaica?–

§ 22:35 Luca 10:1-20. * 22:37 Isaia 53:12. † 22:44 Griego bedeadã zocãrã cartãde mãã umẽbema versĩculora neẽa.

49 Jesu ume n̄naba cawasidaa idjira jidadida. Mañ carea nāwā iwidiŋsidaa:

–Dai Boro, ꞑnecoba djōnica?–

50 Ara māwāb̄ar̄ade ab̄al̄ba sacerdote dji droma nezoca cawar̄a jaw̄a araarebemada t̄atasia. 51 Mañ carea Jesuba jarasia:

–jDjōr̄anadua! j̄idu b̄ad̄adua!–

Ara mañda dji ēber̄a cawar̄ara t̄apeda anibisia. 52 Mañbe Jesuba sacerdote boror̄a, Ācōr̄ē de dromanebema zarrar̄a, dji droma bea zepedadar̄a bida nāwā jarasia:

–Bār̄aba ꞑcār̄ē cār̄ēa neco bara, bacuru bara m̄lra jāwā jidade ze pan̄a? ꞑMāwāra m̄lra ēber̄a minij̄ichiaca? 53 Ewariza m̄lra Ācōr̄ē de droma dajada bār̄a t̄āena badam̄ina jidadaca basia. Barib̄ar̄a ara nawena Ācōr̄ēba diaurua idu poyabi b̄la. Māwā bār̄aba o qūir̄ā pan̄ara o pan̄a.–

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:57-58, 69-75; Marco 14:53-54, 66-72; Juañ 18:12-18, 25-27

54 Jesura jidadapeda sacerdote dji droma dedaa edesidaa. Pedroba t̄al̄m̄ba ēp̄ē n̄basia. 55 Mañne l̄car̄aba de duđa t̄al̄ba coadapeda caita ch̄ūpanesidaa. Pedro sida ādjir̄a t̄āena ch̄ūmesia. 56 Māwā b̄ade nezocawēr̄a ab̄al̄ba Pedrora t̄al̄ba c̄ā ch̄ūmada unupeda bio ac̄a n̄mesia. Mañne jarasia:

–Za b̄ara Jesu ume n̄babadjia.–

57 Barib̄ar̄a Pedroba nāwā m̄ēr̄asia:

–B̄la jara b̄a ēber̄ara m̄la unucaa.–

58 Dār̄āēne dewaraba Pedrora unupeda nāwā jarasia:

–B̄ara ādjidebemada jāwā b̄la.–

Mañ carea Pedroba jarasia:

–Ache, māwāēa.–

59 Māwānacarea dewaraba jarasia:

–Wār̄ada za b̄ara Jesu ume n̄babadjia. Idjira Galileadebemada jāwā b̄la.–

60 Barib̄ar̄a Pedroba panusia:

–Ache, m̄la adua b̄la b̄la cār̄ēda jara b̄ada.–

Pedro wadibida beeda b̄ade eterrera berusia. 61 Ara māwāb̄ar̄ade Jesuba Pedrora jēdaa p̄ar̄r̄aga ac̄asia. Mañne Pedroba qūir̄ānebasia Jesuba idjia jaradara: eterre berui naēna b̄la barima ūbea m̄lra unucaada aya.†

62 Ara mañda Pedrora āyā wāpeda bio sopuaba j̄iāsia.

Jesu biē opedada

Mateo 26:67-68; Marco 14:65

63 Mañne Jesu jida eropan̄a ēber̄ār̄aba idjira ipida biē jarabadjidaa idjaba puobadjidaa. 64 Jesura qūir̄ā b̄ar̄adapeda ubadjidaa. Mañne nāwā jarabadjidaa:

–jĀcōr̄ēneba bedeadua! j̄Daia jaradua caib̄ar̄a b̄ara usida!–

65 Mañ awara ne qūir̄ātanoa jara pan̄aneba Jesura biē jarabadjidaa.

Jesu dji dromar̄a qūir̄āpita bada

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Juañ 18:19-24

66 Āsa badacarea purudebema dji dromar̄ada ābaa dji j̄aresidaa. Sacerdote boror̄ada, judior̄a ley jaradiabadar̄a sida duanasidaa. Mañbe Jesura ādjir̄a qūir̄āpita enebisidaa. Idjia nāwā jarasidaa:

† 22:61 Luca 22:34.

67 –Dairāa jaradua: ¿bΛra Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaca?–

Jesuba panusia:

–Māa bārāa jarabΛrΛ sida ijānaēa. 68 Maā awara māa bārāa cārē cārēā ijānaē panΛda iwidiΛrΛ panunaēa. Idjaba māra ēdrΛ bΛdaēa. § 69 BaribΛrΛ idiba łtaa mā, Naā Djara Edadara Ācōrē ne jūma poya bΛ jΛwa araare chūmaya.–*

70 Maā carea jūmarāba iwidišidāa:

–Māwā baibΛrΛ ¿bΛra Ācōrē Warraca?–†

Jesuba panusia:

–Māē, bārāba māwā jara panΛa.–

71 Maāne ādjirāba jarasiđāa:

–¿Dadjirāba waa cārēda jΛrΛđi? ¿Ara idji iteba jara bΛēca idjira Ācōrē Warrada?–

23

Jesu Pilato quīrāpita bada

Mateo 27:1-2, 11-14; Marco 15:1-5; Juaā 18:28-38

1 Ara maāda jūma dji dromarā ābaa dji jΛre panΛra piradrΛdapeda Jesura Pilatomaā edesidāa.* 2 Maābe Jesura Pilato quīrāpita nāwā biē jara duanesidāa:

–Dairāba ūrīšidāa naā ēberāba dai purura quīrūbiga bΛda. Romanebema boro itea parata jΛrΛ pebΛdade idjia diabi ama bΛa. Maā awara jara bΛa idjira Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradada. Maāba idjira jūmarā boroada a bΛa.–

3 Maā carea Pilatoba Jesua iwidišia:

–¿BΛda wārāda judiorā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, bΛa māwā jara bΛa.–

4 Maābe Pilatoba sacerdote bororāa, ēberārā arima duanāa bida jara sia:

–Māa unuē bΛa naā ēberāra beđeade bΛda.–

5 BaribΛrΛ wetara jara duanesidāa:

–Idjia jaradia bΛdeba dai judiorāra quīrūbiga bΛa. Naārā Galilea druade māwā osia idjaba naā purude bida māwā o bΛa.–

Jesu Herodemaā edepedada

6 Maā ūrīside Pilatoba ādjia iwidišia Jesura Galileadebema cawaya.

7 Mamabemada cawasiđe Jesura Herodemaā diabuesia cawa omārēā.† Herodera Galileade dji boro basia baribΛrΛ maā ewaride Jerusaleā purude basia.

8 Jesura trΛ bΛga bΛ bērā dārābΛrΛ basia Herodeba idjira unu quīrīā bΛda. Maā bērā Jesu unusiđe bio bΛsrīđasia. Idjia unu quīrīā basia Jesuba ne ununacada obΛrΛda. 9 Herodeba Jesua quīrātonaō iwidišia, baribΛrΛ Jesuba ni cārē sida panuē basia. 10 Sacerdote bororāda, judiorā ley jaradiabadarā sida arima panasidāa. Ādjia Jesura bio biē jara panasidāa. 11 Māwā panane Herodeba idji sordaorā bida Jesuda ipiđa

§ 22:68 Idjaba māra ēdra badaēa. Griego beđeade ḄCΛΓΛ cartade maāra neēa. * 22:69 Salmo 110:1; Daniel 7:13-14. † 22:70 Salmo 2:6-7. * 23:1 Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda basia. Dji boroda basia poa 26deba aba 36 babΛrΛdaā. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidāa ādjia preso bearā beacara panΛ bērā. Aba romanorāba māwā cawa ođida panasidāa. † 23:7 Maā Herodera Antipa trΛ jarabadjidaā.

biē jara duanasidaa. Djio biya quiruda Jesua j̄bidapeda idji carea ipida duanasidaa. Māwānacarea Herodeba idjira Pilatoma jēda diabuesia. ¹² Mañ ewarideba ātaa Pilatora Herode ume dji quīrū badada dji biada panesidaa.

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-26; Marco 15:6-15; Juañ 18:39-19:16

¹³ Mañbe Pilatoba puru bororāda, sacerdote bororāda, puru sida ābaa tr̄cuasia. ¹⁴ Ādjirāa nāwā jarasia:

–Bārāba m̄lmaa nañ ēberāa enesidaa jaradi carea idjia purura quīrūbiga b̄lada; barib̄lra bārā quīrāpita bio iwidiidamīna bedeade b̄lada unuēa. ¹⁵ Herode bida idjira bedeade b̄lēda ununa b̄rā m̄lmaa jēda diabuesia. Mañ b̄rā ebuda b̄la idjira beadiē pan̄lada. ¹⁶ Ababe soaba ubipeda ēdr̄l b̄lya.–

¹⁷ Poaza mañ ewaride Pilatoba preso beada aba ēdr̄l b̄lbadjia.† ¹⁸ Barib̄lra jūma dji powua nūm̄l ēberārāba nāwā bia jarasidaa:

–j̄l̄ḡlra beabidua! j̄Barrab̄dr̄l ēdr̄l b̄ldua!–

¹⁹ Mañ Barrabāra preso basia puru quīrūbigada carea idjaba mīā beada carea. ²⁰ Pilatoba Jesuda ēdr̄l b̄l quīrīā b̄l b̄rā purua waya bedeasia.

²¹ Māwāmīna waya j̄igua bia jarasidaa:

–j̄Cruē cachi beabidua, cruē cachi beabidua!–

²² Mañne Pilatoba waya ādjia jarasia:

–j̄Barib̄lra nañ ēberāba cārē cadjiruada osi? Idjia cadjiruara oē b̄la beadi carea. Mañ b̄rā soaba ubipeda ēdr̄l b̄lya.–

²³ Barib̄lra ādjirāra wadibida j̄igua bia duanasidaa Jesu cruē cachi beabimārēā. Mañ awara sacerdote bororāba ara mañ quīrāca j̄igua jara duanasidaa aba Pilatoba j̄jāb̄lraēdaa.§ ²⁴ Mañ b̄rā Pilatoba ādjirāba jara pan̄l quīrāca osia. ²⁵ Barrabāba purura quīrūbigadamīna idjaba mīā beadamīna Pilatoba idjira ēdr̄l b̄l̄sia ēberār̄b̄lra iwidiipedada b̄rā. Mañbe ādjia quīrīā pan̄l quīrāca Jesura obisia.

Jesu cruē cachi b̄lpedada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Juañ 19:17-27

²⁶ Jesu cruē cachiē carea edesidade Cirenenebema Simoāda purudaa zeb̄lra basia. Jesuba cru eronibadara mañ Simoā ataubidapeda idji caidu edebisidaa.

²⁷ Ādji caidu ēberārāda bio cābana wāb̄lada basia. Mañne āclra wērārāda Jesu carea j̄iā panasidaa. ²⁸ Jesuba ādjimaa ac̄lpeda jarasia:

–Jerusaleñnebema wērārā, m̄l carea j̄iārānada; āteb̄lra ara bādji carea, bārā warrarā carea bida j̄iānada. ²⁹ Ewari aba ēberārāba jaradia: “Bio bia beaa wērārā warra todacara idjaba ju dawadacara.” ³⁰ Mañne eyaa nāwā jaradia: “Dai ār̄l b̄aēdua.” Dewara eyaa jaradia: “Daira ānā nūm̄ldua.”*

³¹ Ēberārāba m̄l, bacuru onoa quīrāca b̄lada beadib̄lra,† bacuru pō quīrāca beara j̄sāwāni?–†

³² Jesu ume cruē beadi carea ēberā cadjiruārāda umē edesidaa. ³³ Ējūā Boro B̄l̄w̄lra abadama j̄ūēsidade Jesura cruē cachi jira b̄lasidaa. Dji ēberā

† **23:17** Griego bedeade zocārā cartade mañ versiculora neēa. § **23:23** Sacerdote bororāba. Griego bedeade āclra cartade mañra neēa. * **23:30** Osea 10:8. † **23:31** Ācōrēba ēdr̄l edabari diai jaradara edaude “bacuru tucuda” abadjidaa. Isaia 4:2-6; 11:1-5; Jeremia 23:5-6; 33:14-18; Zacaria 3:8-10; 6:9-13. † **23:31** Ezequiel 15:1-8.

cadjiruarā sida crude cachi jira ɓasidaa, aba Jesu jɔwa araare, aba idji jɔwa aɓare. ³⁴ [Mañne Jesuba jarasia:

–Zeza, ādjia o panɔra quĩrãdoada. Ādjia adua panɔa cãrẽda o panɔda.–]§

Mañ awara sordaorã ne jemenesidaa Jesuba cacuade jã ɓadara sãwã jedecadi cawaya.*

³⁵ Jũma maɓgɔra ẽberãrãba aɓɔ duanasidaa. Mañne dji bororãba idjira ipida biẽ jara duanesidaa:

–Dewararãda carebasia.† Ācõrẽba idjida dadjirã ẽdrɔ edamãrẽã ɓasibɔrɔ, çara iduba poya ẽdrɔẽca?–

³⁶⁻³⁷ Mañ awara sordaorã arima duanɔba Jesura ipida biẽ jarabadjidaa. Ādjia Jesua uva ɓa oregueada diade wãnapeda jarabadjidaa:

–Bada wãrãda judiorã borobɔrɔ, ara ɓaduba ẽdrɔdua.–

³⁸ Jesu boro nocoare bedeada cachi jira ɓasidaa cawabidi carea idjira cãrẽ carea beabɔdada. [Griego bedeade, latiɓ bedeade, hebreode bida] nãwã ɓɔ basia: “Naɓgɔra judiorã boroa.”‡

³⁹ Mañne ẽberã aba cadjirua oda carea crude cachipeadaba Jesura nãwã biẽ jarabadjia:

–Bada wãrãda Ācõrẽba ẽdrɔ edabari diai jaradabɔrɔ, ɓaduba ẽdrɔpeda dai sida ẽdrɔ ɓadua.–

⁴⁰ Baribɔrɔ dewarabemaba idjira nãwã quẽãsia:

–çɓɔ sida cawa o panɔmĩna wadibiɔda Ācõrẽra wayaẽca? ⁴¹ Wãrãda dadjira nama jira pananida panɔa cadjiruada opeɔda bẽrã. Baribɔrɔ za ɓɔ ẽberãba çcãrẽ cadjiruada osi?–

⁴² Mañbe idjia Jesua nãwã jarasia:

–Bɔ jũmarã boroda bebɔrɔde mɔra quĩrãnebadua.–

⁴³ Mañ carea Jesuba idjia jarasia:

–Mãa wãrãda jaraya: ɓɔra nane mɔ ume bajãne ɓaya.–§

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Juaɓ 19:28-30

⁴⁴⁻⁴⁵ Umatipa ɓmãdaura quisia. Mañba nañ ẽjũãra hora ũbea jũma pãima nũmasia. Ācõrẽ de dromane eda wua eatɔ jira ɓɔra ẽsida cõã dogosia.*

⁴⁶ Ara mañne Jesuba jĩgua jarasia:

–Zeza, mɔ jaurera ɓɔ jɔwade ɓɔbɔrɔ.–†

Mãwã jarapeda iyaɔrɔsia.

⁴⁷ Mañ unuside sordaorã boro arima ɓɔba Ācõrẽra nãwã bia jarasia:

–Wãrãda nañ ẽberãra jipa basia.–

⁴⁸ Jesu crude beabɔda aɓɔde wãpedadaba jũma mãwãnara ununapeda sopusadeba ādji so ɔrɔ ũ duanɔda jẽda wãsidaa. ⁴⁹ Mãwã duanane jũma Jesu unubadarãba, wẽrãrã Galileadeba idji caidu nĩbapedadarã bida tɔmɔba aɓɔ panasidaa.

Jesu tɔbaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Juaɓ 19:38-42

§ **23:34** Griego bedeade ɔcɔrɔ cartade bedeada corchetede ɓɔra neẽa. * **23:34** Salmo 22:18.

† **23:35** Carebasia. Griego bedeade ɓɔ ɓɔa: “Èdrɔ edasia.” ‡ **23:38** Griego bedeade ɔcɔrɔ cartade bedeada corchetede ɓɔra neẽa. § **23:43** Bajã. Griego bedeade ɓɔ ɓɔa “paraíso.” Mama jipa bea jaidapedadarãra bia duanɔa.

* **23:44-45** Exodo 26:31-33. † **23:46** Salmo 31:5.

50-51 Ēberā Jose abadada basia. Idjira Arimatea puru Judea druadebema basia. Ēberā bia basia idjaba jipa basia. Ācōrēra jūmarā Boroda bēmārēā jāā basia. Idjira judiorā dji bororānebema basia baribΛΓΛ bedea ausidade bia bΛada aē basia. Ādjia opedadara biē unusia. ⁵² Maļ Josera Pilatoma wāpeda Jesu cacuada iwidiſia tΛari carea. ⁵³ Maļbe Jesura edaa edapeda borobaba bΛapeda mōjē uria corodade eda basia. Maļ uria corodade ni abaa bēwārāda wađi bΛdaca basia.

⁵⁴ Anāubada ewarira ΛrΛ bΛ bērā judiorāba maļ ewari carea ne jūmada o eropananda panasidaa.

⁵⁵ ΛcΛrΛ wērārā Jesu ume Galileadeba zepedadada Jose caidu wāsidaa. Jūēnapeda mōjē corodara unusidaa. Idjaba unusidaa Jesura eda bΛbΛdada. ⁵⁶ MamaΛba jēda wānapeda ādjirāba bēwārā pΛrΛbada querada osidaa. Nurēma anāūsidaa Ācōrē leyba jara bΛ quīrāca.†

24

Jesu Λrēbada

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Juaļ 20:1-10

¹ Nabema ewari domianebemane wērārāra diapededa Jesu tΛaripedadamaa wāsidaa. Ādjia bēwārā pΛrΛbada quera opedadara edesidaa. [Āđji ume dewara wērārā sida wāsidaa.]* ² BaribΛΓΛ mōgara waibΛa dji uria jūātrΛ bađara orrocawa cobada unune wāsidaa. ³ Dji uriaede eda wābadađe dadjirā Boro Jesu beudara ununaē basia. ⁴ Maļ carea ādjia abeda cawa crīchadaē basia. Cawaēne āđji caita ēberāda umē odjasidaa. Maļ ēberāba cacuađe jā panΛra dorrodorroa basia. ⁵ Maļ carea wērārāra bio dauperabΛdaba edaa barrusidaa. Maļne dji ēberārāba āđjia jarasidaa:

–¿Cārē cārēā bārāba zocai bΛda beudarā tāēna jΛrΛ panΛ? ⁶ Idjira nama bΛēa Λrēbađa bērā.† Wađi Galileade panasidade idjia bārāa jaradara quīrānebađadua. ⁷ Idjia nāwā jarasia: “ΛcΛrΛba mΛ, Naļ Djara Edadara ēberā cadjiruarāa jida diadida panΛa. MΛra crude beađia, baribΛΓΛ ewari ūbeade Λrēbaya.”-†

⁸ MaļnebΛrΛ ādjirāba quīrānebasidaa Jesuba māwā jaradada. ⁹ Ara maļda wērārā jēda wānapeda Jesuba edadarā once panΛa, waabemarāa biđa ādjia unupedadara nēbΛrΛsidaa. ¹⁰ Maria Magdalenaba, Juanaba, Santiago papa Mariaba, dewara wērārā āđji ume panΛ biđa Jesuba edadarāa māwā nēbΛrΛsidaa. ¹¹ BaribΛΓΛ wērārāba jara panΛra crīcha neē bΛca bađa bērā ādjirāba iĵānaē basia. ¹² Māwāmīna Pedrora ara maļda Jesu tΛaripedadamaa pira wāsia. Dji uriaede eda acΛside ababe dji bēwārā bΛrā bađa wuada unusia. Maļ carea cawa crīchaē diguidaa wāsia.

Emaú puruđaa wābada ode nībapedada

Marco 16:12-13

¹³ Ara maļ ewaride Jesu iĵā beađada umē Emaú puru zaquedaa wābada basia. Maļ purura Jerusaleāneba mīgaē bΛa.Š ¹⁴ Ādjia jūma Jesu māwānanebemada bedea nībasidaa. ¹⁵ Māwā bedea nīnane Jesura caita

† **23:56** Exodo 20:10. * **24:1** Griego beedeade ΛcΛrΛ cartade bedea corchetede bΛra neēa.

† **24:6** Idjira nama bΛēa Λrēbađa bērā. Griego beedeade ΛcΛrΛ cartade maļra neēa. † **24:7** Luca 9:22; 18:31-33. Š **24:13** Mīgaē bΛa. Griego beedeade bΛ bΛa “sesenta estadia.” Maļ tamara once kilómetro quīrāca bΛa.

zepeda ädji ume nĩbasia. ¹⁶ BaribΛΓΛ Jesuda mǎwǎ bΛda Ācōrēba ädjía idu cawabiē basía. ¹⁷ Mañne Jesuba ädjía iwidiisia:

–¿Bārāba cārēda jara nĩna?–

Mañ ũrĩsidade nũpanesidaa. Ebuda basia bio sopua panΛda.* ¹⁸ Aba Cleopa abadaba panusia:

–Zocārā Jerusaleñne jũepedadebemaba ¿ababe bΛabΛΓΛ adua bΛca nañ ewaride sǎwǎnada?–

¹⁹ Jesuba ädjía iwidiisia:

–¿Cārēnebemada jara panΛ?–

Ädjía panusidaa:

–Jesu Nazaredebemada jara panΛa. Idjia odadeba idjaba jaradadeba cawabisia idjira Ācōrēneba bedebarida. Ācōrēba, puru bida idjira bia unusidaa. ²⁰ BaribΛΓΛ puru bororāba, sacerdote bororā bida idjira crude cachi beabisidaa. ²¹ Daiba crĩchasiidaa idjiabΛΓΛ dadji Israel purura biē bΛdebemada ēdrΛ bΛida. Mǎwǎmĩna idji beapedadara idiba ewari ũbea bΛa.

²² BaribΛΓΛ λcΛΓΛ wērārā dai tǎēnabemaba jarapedada carea दौर wetara cawa crĩchadaē panesidaa. Ädjira idi diapededa idji tΛbaripedadamaa wāsidaa. ²³ Dji bēwārāra ununaē bērā daimaa jarade zesidaa ädjía bajānebema nezocarāda unusidada. Mañgarāba ädjía jarasidamanaa Jesura λrēbasida. ²⁴ Mañ carea λcΛΓΛ dairānebemaba acΛde wāsidaa. Idji tΛbaripedadama ara wērārāba jarapedada quĩrāca unusidaa. BaribΛΓΛ idjida ununaē basía.–

²⁵ Mañ carea Jesuba ädjía jarasia:

–jũma Ācōrēneba bedebadarāba jarapedadara bārāba ñjāna ama panΛa! ¡Bārāra crĩcha neē panΛa! ²⁶ ¿Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradara dji Dromada bei naēna bia mĩgaida basiēca?–†

²⁷ Mañbe Ācōrē cartade idjidebema bΛpedadada jũma cawa jarasia. Moiseba bΛdada, Ācōrēneba bedebadarāba bΛpedada sida jũma cawa jarasia.

²⁸ Mǎwǎ nĩnane ädji wǎbΛda purude jũesidaa. Mañne Jesura nocodaa wǎbΛΓΛ basía. ²⁹ BaribΛΓΛ ädjirā ume bēmarēā nǎwǎ bio bedeā djuburisasiidaa:

–Ewarira queubodo bērā wārādua. Dai ume bedua.–

Mañ bērā ädji ume besia. ³⁰ Ne cobΛdade Jesuba pañda edapeda Ācōrēa bia jarasia. Cōrācuapeda ädjía diasia. ³¹ MañnebΛΓΛ Ācōrēba ädjía idu cawabisia Jesuda mǎwǎ bΛda. BaribΛΓΛ Jesura ara mañda nēbasia. ³² Mañne ädjiduba nǎwǎ jarasidaa:

–Idjia Ācōrē bedeā cawa jara nĩbaside ¿dadjira bio bΛsrida pananaē basica?–

³³ Ara mañda ädjira jēda Jerusaleñnaa wāsidaa. Mañne Jesuba edadarā once panΛra dewararā ume ābaa dji jare panΛda unune wāsidaa.

³⁴ Mañgarāba nǎwǎ jara panasidaa:

–jesura wārāda λrēbasia! Simoñā ara idjida unubisia.–

³⁵ Ara mañda ädjía bida nēbΛrΛsidaa ode sǎwǎpedadada. Ädjía jarasidaa:

–Jesuba pañ cōrācuaside daiba cawasidaa idjida mǎwǎ bΛda.–

* **24:17** Mañ ũrĩsidade nũpanesidaa. Ebuda basia bio sopua panΛda. Griego bedede λcΛΓΛ cartade bΛ bΛa: “¿Cārē cārēā sopua panΛ?” † **24:26** Isaía 53:7-12.

Jesuba edadarãa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Juañ 20:19-23

³⁶ Wadibida mañgãdebema bedea duanãne Jesuda ãdji ãsi odjasia. [Mañbe ãdjirãa jarasia:

–¡Necai pananadua!–]†

³⁷ Mañ unusidaãde ãdjirãra bio dauperasidaa, bẽwãrãda mãwã ßãda crĩchasidea bẽrã. ³⁸ Baribãra Jesuba ãdjia jarasia:

–¿Cãrẽ cãrẽã bãrãra daupera panã? ¿Cãrẽ cãrẽã ãjãnaẽ panã mãra ãrẽbasida? ³⁹ Mã jãwara, mã jĩrũ sida acãdadua. Mãda jãwã ßãa. Mãra tãnadua. Jaurera djara neẽ ßãa, mañne acãdadua: mãra djara bara ßãa.–

⁴⁰ Mãwã jarapeda idji jãwara, jĩrũ sida acãbisia. ⁴¹ Mãwãmĩna ßãsridaba ãdjia wadi poya ãjãnaẽ basia. ãdjia abeda cawa crĩchadaẽ basia. Mañ carea Jesuba ãdjia mãwã iwidiãsia:

–¿Bãrãba codira neẽ panãca?–

⁴² Mañ carea ãdjirãba Jesua beda badada diasidaa. Urrajõ sida diasidaa.* ⁴³ Ara mããda ãdji quĩrãpita cosia.

⁴⁴ Mãwãnacarea ãdjia jarasia:

–Mã wadi bãrã ume baside jara ßabadjia mãnebema naẽna ßãpedadara jũma mãwãida ßãda. Mãra Moiseba ßãsia, ãcõrẽneba bedebadarãba ßãsidaa, idjaba Salmo cartade bida ßã ßãa.–

⁴⁵ Mañbe Jesuba ãdji crĩchara ewasia ãcõrẽ bedea cawãdamãrẽã. ⁴⁶ Nãwã jarasia:

–ãcõrẽ cartade mãwã ßã ßãa: ãcõrẽba ãdra edabari diai jaraãara bia mãgãida ßãa. Beudacarea ewari ãbeade ãrẽbaya. ⁴⁷ Mañbe idji trãneba idji ãjã beaba ãberãrãa jaradia cadjiruada igaraãpeda ãcõrẽmaa zedamãrẽã. Mãwãbãra ãcõrẽba ãdji cadjiruara quĩrãdoaya. Mañgãra naãrã Jerusaleã purude jaraãpeda jũma puru beaza jaraãde wãnia. ⁴⁸ Ara bãdji dauba mã mãwãnara jũma unusidaa. ⁴⁹ Wãrãda mã bãrãmaa mã Zezaba diai jaraãada diabueya. Mãra idji Jaurea. Mañ bẽrã bãrãra nama Jerusaleãne pananadua aba idji ßãã bajãneba zeida ßã edabãdadã.–

Jesu bajãnaa wãna

Marco 16:19-20

⁵⁰ Mãwãnacarea Jesuba ãdjirãra Jerusaleã puru dajadaa Betania caita pe edesia. Mañbe idji jãwara ãtaa wapeda ãdjirãra bia jarasia ãcõrẽba careba ßamãrẽã. ⁵¹ Mãwã bedea ßãde ãcõrẽba idjira bajãnaa edesia.† ⁵² ãdjirãba Jesua bia bedea pananapeda bio ßãsridaa Jerusaleãnaa jẽda wãsidaa. ⁵³ Mamaãba ãtaa ãdjirãra ewariza ãcõrẽ de droma dajadaare wãbadjidã ãcõrẽa bia bedeadã carea.‡

† **24:36** Griego bedeadẽ ãcãra cartade bedea corchetede ßãra neã. § **24:40** Griego bedeadẽ ãcãra cartade mãñ versículora neã. * **24:42** Urrajõ sida diasidaa. Griego bedeadẽ zocãrã cartade mãra neã. † **24:51** Hecho 1:9-11. ‡ **24:53** Griego bedeadẽ ãcãra cartade mãra ßã ßãa: “Amén.”

JUAL

BEDEA BIA JESUCRITODEBEMA JUALBA BADA

Jesu ume n̄bada Juałba nał cartada ɓasia. Poa 80are Epeso purude ɓaside ɓasia. Baribara cartade jaraē ɓala idjia ɓadada. Acara maara nał cartade Juałba ara idjida “Jesuba bio quĩrĩa ɓa” tr̄ jarabadjia (21:20-24).

Juałba nał cartara djabarã itea ɓasia cawadamãrẽã ãdjia Jesudebema ãjãpedadara wãrãda. Idjaba jumarã itea ɓasia Jesura wãrãda Ācõrẽ Warada ãjãnamãrẽã. Mał crĩcha dromara Juałba ɓasia 20:31ne: “Juma nałgara ɓasia ɓãrãba Jesura Ācõrẽba ēdra edabari diai jaradada, Ācõrẽ Warrada ãjãnamãrẽã. Mãwã ãjãnibara idjideba zocai bai arada erobeadia.”

Nał cartade Juałba ebuda cawabisia Jesura wãrãda Ācõrẽneba zesida. Małgara naãrã cawabisia ēberãrãba jara panneba (1:1-51). Małare cawabisia Jesuba ne ununaca siete o ɓadeba (2:1neba aba 11:44daa). Małare Juałba ɓasia Jesu beui carea ɓadebemada (11:45deba aba 17:26daa), idji igara beaba jidadapeda crude beapedadadebemada (18:1neba aba 19:42daa) idjaba idji ãjã beaba idji ãrẽbada unupedadadebemada (20:1neba aba 21:25daa).

Nał cartade Jesuba ebudaara jaradisia Ācõrẽ Jauredebemada (3:1-8; 6:63; 7:37-39; 14:15-29; 15:26deba aba 16:15daa, 20:19-23). Mał awara ebuda bedea ɓala Ācõrẽba idji Warra quĩrĩa ɓadebemada (5:19-21; 10:17-18; 17:1-26) idjaba sãwã idji ãjã beara quĩrĩa ɓada (3:16-17; 11:33-37; 13:1neba aba 17:26daa).

Jesucritora Bedea abadaa

¹ Naãrãeda “Bede” abadada ɓasia.* Mał Bedea abadara Ācõrẽ ume ābaa ɓasia. Wãrãda Ācõrẽda mãwã ɓasia. ² Idjira naãrãeda Ācõrẽ ume ɓasia. ³ Idjideba Ācõrẽba ne jumada osia. Idji neē Ācõrẽba ni cãrẽ sida oē basia.† ⁴ Bedea abadaba zocai bai arada dia ɓala. Mał zocai bai arara ãnaa quĩrĩa ɓala, mãneba Ācõrẽba ēberãrãa idjidebemada cawabi ɓa bẽrã. ⁵ Ācõrẽba cawabi ɓara pãimane urua eradra ɓa quĩrĩa ɓala. Mał uruara pãimaba poya quiaẽa.‡

⁶⁻⁷ Ēberãda ɓasia Borocuebari Juał abadada.§ Ācõrẽba idjira diabuesia ãnaanebemada bedeamãrẽã, jumarãba ãjãnamãrẽã. ⁸ Juałra mã ãnaaē basia, ātebala mã ãnaanebemada bedeadadja. ⁹ Nał ējũãne zeida ɓadadrã mã ãnaa dji ara basia. Idjira jumarã itea urua ɓala.*

¹⁰ Małga ãnaara nał ējũãne ɓasia. Ācõrẽba idjideba nał ējũãra odamĩna nał ējũãnebemarãba idjira cawadaē basia. ¹¹ Bajãneba idji druadebemarãmaa zesia. Mãwãmĩna idjira bia edadaē basia. ¹² Baribara idji bia edapedadarãba idjira ãjãsidaa. Mał bẽrã idjia ãdjirãra ɓasia Ācõrẽ warrarãda beadamãrẽã. ¹³ Ādjira Ācõrẽ warrarã badaē basia ãdji papaba todadeba wa ãdji djibarirãneba. Ātebala Ācõrẽbala idji warrarãda ɓasia.

* **1:1** Mał versículoē Juałba Jesucritora Bedeada tr̄ jarasia. Ara mã quĩrĩa Jesucritora Bedeada tr̄ jarasia Apocalipsi 19:13de. † **1:3** Proverbio 8:22-31. Acara judiorãba jarabadjidaa Bedea abadara Ācõrẽ necawaada. Acdua 1 Corinto 1:30. ‡ **1:5** Mał uruara pãimaba poya quiaẽa. Griego bedeade mãlba idjaba jara ɓala: “Mał uruara pãimaba poya cawaẽa.” § **1:6-7** Griego bedeade ababe “Juał” ɓa ɓala. * **1:9** Isaia 49:5-6.

14 Bedea abadara naļ djara edapeda dadjirā tāēna nībabadjia. Idji biadeba dadjirāra bio carebasia. Idjia dadjirāa ebuða cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā bāda. Maļne dairāba unusidaa idjira dji droma bāda, dadjirā Zeza Warrada māwā bā bērā. 15 Borocuebari Juaļba idjidebemada nāwā jīgua jarabadjia:

–Māa naļ ēberānebemada nāwā jara bābadjia: “Mā caidu zebāra mā cāyābara dji dromaara bāa, idjira mā naēna bāda bērā.”–

16-17 Ācōrēba naēna idji leyda Moisedeba dadjirāa diasia, baribāra Jesucritodeba dadjirāa cawabisia idjira wārāda sāwā bāda idjaba idji biadeba dadjirāra bio careba bāda. Wārāda idji bia waiāba bādeba jūma dadjirāra bārima zocārā careba bāa. 18 Ni abāba Ācōrēra ununacaa.† Baribāra dji Warra ababe bāra Ācōrē bērā idjaba dji Zeza ume ābaa bā bērā, dadjirāa cawabisia Ācōrēra wārāda sāwā bāda.‡

Borocuebari Juaļnebema

Mateo 3:11-12; Marco 1:7-8; Luca 3:15-17

19-20 Judiorā dji dromarāba Jerusaleñeba sacerdoterāda, levitarā sida Juaļmaa diabuesidaa. Maļgarāba Juaļa iwīdisidaa:

–Ķāra cai? Ķāra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca?–

Maļne idjia ebuða jarasia:

–Māra Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaēa.–§

21 Ādjirāba wayacusa iwīdisidaa:

–Ķmāteara bāra cai? Ķāra Elīaca?–*

Idjia panusia:

–Māra Eliaēa.–

Ādjirāba waya iwīdisidaa:

–Bāra Ķācōrēneba bedebari dji droma bā zeida bādaca?–†

Idjia panusia:

–Māra maļgāēa.–

22 Maļ carea ādjirāba iwīdisidaa:

–Ķmāteara bāra cai? Dai diabuepedadarāa bādebemada jarade wānida panāa. Ara bādjidebemada daia Ķcārēda jarai?–

23 Maļne Juaļba panusia:

–Ācōrēneba bedebari Isaiāba nāwā jarasia: “Ējūā pōāsa ewaraga bāde abāba naļda jara bāa: Dadjī Boro ora jipa jariēdua.”‡ Māra mā ēberāa.–

24 Juaļmaa diabuepedadarāra ācāra pariseorā basia.§ 25 Maļgarāba idjia iwīdisidaa:

–Bāda Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaēbāra, idjaba Eliaēbāra, idjaba Ācōrēneba bedebari dji dromaēbāra, Ķcai trāneba bāa ēberārāra jāwā borocuecua bā?–

26-27 Juaļba nāwā panusia:

† 1:18 Exodo 33:18-20. ‡ 1:18 Dji Warra ababe bāra. Griego bedeadē ācāra cartade bā bāa: “Ācōrē ababe bāra.” Ācōrē bērā idjaba. Griego bedeadē ācāra cartade māra neēa. § 1:19-20 Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Māra griego bedeadē “Crito” bā bāa. Critora trāēa. Jara bāa “Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bādada.” Arameo bedeadē jarabadaa “Mesías.” * 1:21 Malaquía 4:5-6. † 1:21 Deuteronomio 18:15-19. ‡ 1:23 Isaiā 40:3. § 1:24 Griego bedeadē māba idjaba nāwā bā bāa: “Juaļmaa diabuepedadarāra pariseorāba diabuesidaa.”

–Māra baidoba borocuebaria. Baribara māl caidu zeida badara bārā tāēna bamīna bārāba idjira adua panāa. Idjira māl cāyābara dji dromaara bā bēra, idjia jirūne jā bā ēraī carea māra bia bāēa.–

²⁸ Jūma maḡara māwāsia ējūā Betania abadama, Jordaā do waa quīrārē āmādaū odjabariare Juaāba borocue badama.*

Jesura Ācōrē Oveja Zaquea

²⁹ Maā nurēma Juaāba Jesuda idjimaā zebara da unusia. Maāne idjia jarasia:

–iAcāda! Jāādra Ācōrē oveja zaquea. Idjideba Ācōrēba naā ējūānebemarāba cadjirua obadara quīrādoaya.† ³⁰ Idjidebemada mā naēna jarasia: “Mā caidu zebara māl cāyābara dji dromaara bāa, idjira māl naēna ba da bēra.” ³¹ Naēna mā adua basia Jesuda māwā bāda. Baribara māl baidoba borocue bāa israelerāba cawadamārēā caida Ācōrēba diabueda.–

³² Idjaba jarasia:

–Mā unusia Ācōrē Jaurera bajāneba puchirā quīrāca zepeda Jesu ume bebāda. ³³ Mā adua basia idjira dji dromaara bāda. Baribara māl borocuemārēā Ācōrēba diabueside nāwā jarasia: “Bāa unuya māl Jaurera abāā ēberā āā zepeda idji ume bebāda. Unubāda bāa cawaya mā ēberābā māl Jaurera dia beida.”‡ ³⁴ Mā maḡara unusia. Maā carea mā jara bāa idjira wārāda Ācōrē Warrada.–

Jesu ume nībabadarā dji naārābemarā

Mateo 4:18-22; Marco 1:16-20; Luca 5:2-11

³⁵ Maā nurēma Borocuebari Juaāra wayacusa arima basia. Idjaba idji ume nībabadarāda umé panasidaa. ³⁶ Maāne Juaāba Jesura caita wābāda unupeda jarasia:

–iAcāda! Jari bādra Ācōrē Oveja zaquea.–

³⁷ Maā ūrīnapeda Juaā ume nībabadarā umébemara Jesu caidu wāsidaa.

³⁸ Jesuba jēda acābāda idji caidu zebāda unusia. Maāne iwīdisia:

–Bārāba zcārēda quīrā panā?–

Ādjia jarasidaa:

–Rabi, bāra zśāma babari?– (Maā beāda Rabiba jara bāa “Jaradiabari.”)

³⁹ Jesuba panusia:

–Acāda zedāda.–

Ara māāda wānapeda unusidaa sāma babarida. Maā ewaride idji ume panasidaa quewara babā bēra.

⁴⁰ Juaāba jarāda ūrīnapeda Jesu caidu wāpedadara umé panasidaa. Abā Simoā Pedro djaba Andre basia. ⁴¹ Andrera Jesuma bāpeda naārā idji djaba Simoāda jara wāsia. Unupeda jarasia:

–Daiba unusidaa Ācōrēba ēdra edabari diai jarāda.–§

⁴² Maābe Andreba Simoāra Jesumaa edesia. Jūpedadacarea Jesuba Simoāma acāpeda jarasia:

* **1:28** Maā Betaniara dji Jerusaleā caita bā puruēa. Acāmaārā Juaāba Betaniada basia Batanea druā trāda āi bābāda. Idjaba ācā cartade “Betābara” bā bāa. † **1:29** Levitico 16:20-22.

‡ **1:33** Mā Jaurera dia beida. Griego beēade “māl Jauredaba borocue beida” bā bāa. Ezequiel 36:25-27; Isaia 11:1-2; Joel 2:28-29. § **1:41** Ācōrēba ēdra edabari diai jarāda. Maāra griego beēade “Crito” bā bāa. Critora trāēa. Jara bāa “Ācōrēba ēdra edabari diai jarāda” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda bāda.” Arameo beēade jarabadaa “Mesias.”

–BΛra Joná warra Simoŕa, baribΛΓΛ idiba ŕtaa bΛra Cepa adia.* (Maŕ trŕ Cepara idjaba Pedro abadaa.)

Jesuba Pelipe, Natanael sida trŕna

⁴³ Nurēma Jesuba Galilea druadaa wāida crŕchasia. Maŕ bēřã Pelipeda jΛΓΛasia. Unupeda jarasia:

–Mŕa quŕrŕã bΛa bΛra mŕ ume nŕbaida.–

⁴⁴ Maŕ Pelipera Betsaidá purudebema basía. Andrera idjaba Pedro sida mamabema basía. ⁴⁵ Maŕne Pelipeba Natanaelda jΛΓΛde wāsia. Unupeda jarasia:

–Moiseba bΛda leyde jara bΛ ēberāda daiba unusidaa. Ācōrēneba bedeabadarāba idjidebemada bΛsidaa. Idjira Jose warra Jesu Nazaredebemaa.–

⁴⁶ Natanaelba Pelipea jarasia:

–¿Māwāra dadjirā bia duananira Nazaredeba zeica?–

Pelipeba jarasia:

–Wāna acΛde.–

⁴⁷ Jesuba Natanael idjima zebΛΓΛ unuside jarasia:

–¿AcΛdadua! Naŕdra wārāda israelerā dji araa. Djārāra cŕrŕgacaa.–

⁴⁸ Natanaelba Jesura unuca bađa bēřã iwidiisia:

–BΛa mŕnebemada ¿sāwā cawa bΛ?–

Jesuba panusia:

–Pelipeba bΛ jΛΓΛde wāi naēna mŕa cawa basia bΛra higojō bacuru edrecare bΛda.–

⁴⁹ Maŕ carea Natanaelba jarasia:

–Jaradiabari, bΛra wārāda Ācōrē Warraa. BΛra dadji israelerā Boroa.–

⁵⁰ Maŕne Jesuba jarasia:

–Mŕa bΛra higojō bacuru edrecare bΛda cawasiada a bΛ carea ¿bΛa māwā crŕcha bΛca? Maŕ cāyābara ne ununaca wai bΛara beada zocārã unuya.–

⁵¹ Maŕbe Jesuba jarasia:

–Wārã arada mŕa jaraya: bārāba bajāra ewa nŕmΛda ununia. Idjaba ununia bajānebema nezocarāra mŕ, Naŕ Djara Edada bΛmaa uđaa zedapeda ŕtaa wā duanΛda.–†

2

Jesuba baidoda uva ba babisia

¹ Ewari ũbea badacarea ēberāda dji edasidaa Caná purude Galilea druade. Maŕ carea bΛsrida ewarida o panasidaa. Jesu papada mama basia. ² Jesura, idji ume nŕbabadarã sida maŕ quima edabΛΓΛ bΛsrida o panΛmaa jarasidaa wānamārēã. ³ Māwã panΛne uva bΛra jōna bēřã dji papaba Jesua jarasia:

–Uva bΛra jōsia.–

⁴ Maŕne Jesuba jarasia:

–Papa, ¿cārē cārēã bΛa mŕa maŕgΛra jara bΛ? Mŕ ewarira wadi jŕēé bΛa.–*

⁵ BaribΛΓΛ Jesu papaba dji jede panΛa jarasia:

* **1:42** Joná. Griego bedeade maŕ trŕra Juaŕ abadaa. Cepa, Pedro. Maŕgārã trŕba jarabadaa “mōgara.” † **1:51** Genesi 28:12. * **2:4** Mŕ ewari. AcΛΓamaarã Jesuba jara basia idji beadiiebemada. Dewararāmaarã Jesuba jara basia idjira Ācōrēba diai jarađa ebuđa cawabi ewaridebemada. Idjaba ŕcΛΓamaarã jara bΛa Jesuba uva ba diaiebemada wa idjia ne ununaca oi ewaridebemada.

–Idjia jarabara jūma odada.–

⁶ Mañne sei zoco waiɓa mōgara odada arima panasidaa. Judiorāba mañ zocodeba baidoda juebadjidaa ne sɔgɔdapeda Ācōrē quīrāpita bia beadi carea. Zocoza veinte wa treinta galoɔ poya beasia.† ⁷ Mañne Jesuba uva ɓa jede paná jarasia:

–Za bea zocoda baidoba biradada.–

Ara mañda bira tɔ nūmasidaa. ⁸ Mañbe Jesuba jarasia:

–Jāñbe mañrī juedapeda uva ɓa jede panɔ boromaa ededada.–

Ara mañda māwā osidaa. ⁹ Mañbe uva ɓa jede panɔ boroba mañ baido badada do zasia. Wārāda uva bada dosia, baribara idjia adua basia sāma juesidada. Ababe dji jede panabara cawa panasidaa. Uva ɓa jede panɔ boroba dji umaquīrā quima edaya ɓada trāpeda jarasia:

¹⁰ –Jūmarāba nañrā uva ɓa biara ɓada jedebadaa. Jirūare quīrā parra duanenacarea uva ɓa mācuāɛ ɓada jedebadaa. Baribara ɓa uva ɓa dji biara ɓa mērā erobadada ārāɓara jedebibara.–

¹¹ Mañ ne ununaca nañrā odara Jesuba Caná purude Galilea druade osia. Mañgɔdeba idjira dji Dromada unubisia. Māwā idji ume nībabadarāba idjira wārāda jāsidaa.

¹² Māwānacarea Jesura Capernaū purudaa wāsia. Idji papada, idji djabarāda, idji ume nībabadarā sīda idji ume ābaa wāsidaa. Mama dārā pananaɛ basía.

Jesuba ne nēdobuebadarā āyā jɔrecuada

Mateo 21:12-13; Marco 11:15-18; Luca 19:45-46

¹³ Judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewarida caita basia.‡ Mañ bērā Jesura Jerusaleñnaa wāsia. ¹⁴ Mama Ācōrē de droma dajada unusia Ācōrēa babue diadi careabemada nēdobue panada. Pacada, ovejada, puchirā sīda nēdobue panasidaa. Idjaba ācɔrāba Ācōrē de dromane diaida ɓa paratara dji drua āiba zebadarāa nēɓa nēdobuebadjidaa āibema paratara diacara panana bērā. ¹⁵ Mañ carea Jesuba jācarada soa quīrāca osia. Mañba Ācōrē de dajada duanara, ādji ovejada, ādji paca sīda jūma āyā jɔretacuasía. Dji parata nēdobuebadada mesa coretacuabaraɛ ādji paratara egode cua dogosía. ¹⁶ Māwā obaraɛ idjia puchirā nēdobuebadarāa jarasia:

–Jūma nañgara āyā ededada. Mā Zeza dera ne nēdobuebadada deda orānadua.–

¹⁷ Mañne idji ume nībabadarāba quīrānebasidaa Ācōrē Bedeade nāwā ɓa ɓada: “ɓa de dromara māa bio quīrā ɓa bērā māra beuya.”§

¹⁸ Māwā ɓaɛ judiorā dji dromarāda arima panasidaa. Mañgarāba Jesua jarasidaa:

–Dairāa unubidua Ācōrēba ɓa jāwā obi ɓada.–

¹⁹ Jesuba panusia:

–Nañ de dromada ārīnibara, māa ewari ūbeade wayacusa oya.–

²⁰ Mañne judiorā dji dromarāba jarasidaa:

–Nañ Ācōrē de dromara 46 poa edesia jūma pārāni carea.* Mañda ɓa ɓa ɓāwā ewari ūbeade jūma oyada a ɓa?–

† 2:6 Veinte wa treinta galoɔ. Ācɔrā traduccioñne ɓasidaa ochenta wa cien litro. Griego bedeade ɓa ɓa “metreta umé wa ūbea.” ‡ 2:13 Exodo 12:1-27. § 2:17 Salmo 69:9. Griego bedeade ɓa ɓa: “ɓa de dromara māa bio quīrā ɓa bērā māra babueya.” * 2:20 Ācōrē de droma pārānada cuarenta y sei poa edesia baribara waiɓara o panana bērā pārānaca basía.

²¹ Jesuba nañ de dromaana aside ara idjidebemada bedea basia. ²² Idji ãrêbadacarea idji ume nîbabadarâba quîrânebasidaa idjia mǎwǎ jaradada. Mañbe ãdjirâba Æcõrê Bedeade bǎ bǎra, Jesuba jarada sida wǎrâda ïjâsidaa.

Jesuba ëberǎrǎ sǎwǎ bea cawada

²³ Judiorǎ Egipodeba êdrapedada quîrânebabada ewaride Jesura Jerusaleñe basia. Mañne zocǎrǎ ne ununacada osia. Mañ carea zocǎrǎba idjira ïjâsidaa. ²⁴ Baribǎrǎ Jesuba jûmarǎ crîchada cawa bǎ bêrǎ ïjâé basia ãdjia wǎrâda ïjǎ panǎda. ²⁵ Jûmarǎ soda cawa bǎ bêrǎ ni abaǎba idjia ëberǎrǎ sǎwǎ beada jaradiê panasidaa.

3

Jesu Nicodemo ume bedeada

¹ Pariseoda basia Nicodemo abadada. Idjira judio dji droma basia. ² Mañ Nicodemora diamasi Jesumaa wǎsia. Mañbe Jesua jarasia:

–Jaradiabari, dairâba cawa panǎa bǎra Æcõrêba diabueedada. Bǎa o bǎa ne ununacara ni abaǎ ëberǎba poya oêa Æcõrêda idji ume bǎêbǎrǎ.–

³ Jesuba idjia jarasia:

–Wǎrǎ arada mǎa bǎa jaraya: ëberǎda wayacusa todaêbǎrǎ Æcõrê purudebema baêa.–*

⁴ Mañ carea Nicodemoba idjia iwidisia:

–¿Sǎwǎ dadji drõã bǎda wayacusa todi? Mǎêteara ¿dadji papa biteda wǎida bǎca wayacusa todamǎrêã?–

⁵ Jesuba panusia:

–Wǎrǎda mǎa bǎa jaraya: baidodeba, Æcõrê Jauredeba bida todaêbǎrǎ, Æcõrê purudebema baêa.† ⁶ Dadji papaba todara nañ djaradeba zedaa, baribǎrǎ wayacusa todara Æcõrê Jauredeba todaa. ⁷ Mǎa wayacusa todida panǎana ada carea jûmawǎyǎ crîcharãdua. ⁸ Nǎûrǎra bariduaareba puábaria. Dji jîguara ïrîbarimîna cawacaa sǎmaareba zeida idjaba sǎmaa wǎida. Ara mañ quîrǎca bǎa Æcõrê Jauredeba todara. Æcõrê Jaurera ununacamîna cawa panǎa ëberǎ sode sǎwǎ o bǎda.–

⁹ Nicodemoba jarasia:

–Æcõrê Jaureba ¿sǎwǎ mañra mǎwǎ oi?–

¹⁰ Jesuba panusia:

–Bǎra Israeldebemara Æcõrê bedeada jaradiabari dji dromamîna ¿mañda adua bǎca? ¹¹ Wǎrǎ arada mǎa bǎa jaraya: daiba cawa panǎnebemada, unu panǎnebema sida bedeada panǎa baribǎrǎ daiba bedeada panǎra bǎrǎba ïjǎnaca. ¹² Mǎa nañ êjûãne unubadadebema jara bǎda bǎrǎba ïjǎnacabǎrǎ, bajǎnebemada jaraibǎrǎ ¿sǎwǎ ïjǎni?

¹³ Ni abaǎda bajǎnaa wǎnaca mañ cawai carea. Ababe mǎ, Nañ Djara Edadaba mañra cawa bǎa, bajǎneba zeda bêrǎ.† ¹⁴⁻¹⁵ Moiseba êjûã põãsa ewaraga bǎde dama ãta jira bǎda quîrǎca,§ mǎ, Nañ Djara Edadara ãta jira bǎdia mǎ ïjǎbdara Æcõrê ume ewariza zocai beadamǎrêã.–*

* **3:3** Wayacusa toêbǎrǎ. Griego bedeade mañba idjaba jara bǎa: “Bajǎneba toêbǎrǎ.” † **3:5** Æcõrêmaarǎ mañ bedeaba nǎwǎ jara bǎa: “Æcõrê Jaureba ëberǎ sagapeda wayacusa tobiêbǎrǎ, mañ ëberǎra Æcõrê purudebema baêa.” ‡ **3:13** Griego bedeade Æcõrê cartade idjaba bǎ bǎa: “Idjira bajǎne bǎ bêrǎ.” § **3:14-15** Numero 21:4-9. * **3:14-15** Griego bedeade Æcõrê cartade idjaba bǎ bǎa: “Beudapeda aduarǎnamǎrêã.”

¹⁶ Wārāda Ācōrēba ēberārā bio quīrīā ḅa bērā idji Warra aba ḅada naā ējūānaa diabuesia jūma idji ījāḅadara aduarānamārēā, āteḅaḅa idji ume ewariza zocai ḅeadamārēā. ¹⁷ Ācōrēba idji Warrara naā ējūānaa diabueē ēberārā bedeade ḅamārēā āteḅaḅa diabuesia ēdḅa edamārēā. ¹⁸ Ācōrēba idji Warra ījā ḅara bedeade ḅada aēa. Baribḅa idji Warra ījāē ḅara Ācōrēba bedeade ḅada abaria, idji Warra aba ḅada igara ḅa bērā.

¹⁹ Ācōrēba naā ējūānebemarāra bedeade panḅana abaria naā carea: ḅnaara naā ējūāne zesia jūmarāba sāwā nīḅadida panḅa ununamārēā. Baribḅa ēberārāba obadara cadjirua bērā pāimadrḅa biara quīrīāsidaa. ²⁰ Jūma cadjirua obadaba ḅnaara quīrīānaaa. ḅnaanaa zedacaa ādjia cadjirua o panḅa cawarānamārēā. ²¹ Baribḅa jūma wārā ēpē ḅeara ḅnaanaa ze panḅa ādjia Ācōrēba quīrīā ḅa quīrīca obadada jūmarāba cawadamārēā.

Borocuebari Juaḅa Jesudebema bedeada

²² Māwānacarea Jesura idji ume nīḅabadarā sida Judea druadaa wāsidaa. Mama panasidade idji ījāḅadara borocuebadjia. ²³ Maḅmisa Juaḅa borocue ḅabadjia Enoḅne Salim puru caita. Mama baidoda egorodeba ḅtaa bogadrḅa nūmabadjia. Ēberārāra idjimaa wāḅadjidaa, maḅne idjia borocuebadjia. (²⁴ Maḅḅara māwāsia Juaḅa preso jidaēi naēna.) ²⁵ Maḅ ewaride ḅḅaḅa Juaḅa ume nīḅabadarāda dewara judio ume caicayasidaa Ācōrē quīrīpita bia ḅeadi carea ne saḅḅadadebema carea.† ²⁶ Māwānacarea Juaḅmaa wānapeda jarasidaa:

–Jaradiabari, ḅa ume Jordaḅ quīrārē ḅadaba ēberārāra borocue ḅa. Idjidebemada ḅa bedeasia. Jūmarāda idjimaa wā duana.–

²⁷ Maḅ carea Juaḅa jarasia:

–Ācōrēba iduaribiēḅaḅa, ni abaḅa ēberārāra zocārā jaḅa peēa. ²⁸ Bārāba māa jaradara ūrīsidea. Māa jarasia māra Ācōrēba ēdḅa edabari diai jaradaēda. Idjaba jarasia māra Ācōrēba idji na diabuesida ēberārāba cawadamārēā mā caidu zeidebemada. ²⁹ Quima edabade dji wērā edabḅa umaquīrāda dji dromaa. Idji ume dji biada arima ḅebaria idjia jarabḅa ījā oi carea. Baribḅa ḅasrīda ḅa idji bedeada ūrī ḅa bērā. Ara maḅ quīrīca māa ūrī ḅa mā dji biaba ēberārāra jaḅa ḅada. Maḅ carea māra bio ḅasrīda ḅa. ³⁰ Idjida dji dromaara ḅaida ḅa. Māra edaara ḅaida ḅa.–

Ātaarebema ēberā

³¹ Ātaareba ze ḅara jūmarā cāyābara dji dromaara ḅa. Naā ējūāne ḅeara naā ējūānebema bērā aba namabemadrḅa bedeabadaa. Maḅ bērā bajāneba ze ḅara jūmarā cāyābara dji dromaara ḅa. ³² Idjiabḅa bedeada ḅa bajāne ununanebema, ūrīnanebema sida. Māwāmīna idjia bedeada ḅara naā ējūānebemarā ni abaḅa ījānaaa. ³³ Baribḅa idji bedeada ījā ḅa cawa ḅa Ācōrēba jara ḅara wārāda. ³⁴ Ācōrēba diabuedaba Ācōrē bedeada jarabaria, Ācōrēba idji Jaureda idji ume ḅemārēā diada bērā. ³⁵ Dadji Zeza Ācōrēba idji Warrara quīrīā ḅa; maḅ bērā ne jūmada diasia idji jaḅa erobamārēā. ³⁶ Idji Warra ījā ḅara Ācōrē ume ewariza zocai ḅaya, baribḅa dji Warra igara ḅara Ācōrē ume ewariza zocai ḅaēa. Ara nawena Ācōrēba idjira cawa o ḅacārīa.

† 3:25 Dewara judio. Griego bedeade ḅḅaḅa cartade ḅa ḅa “judiorā.”

4

Jesu Samariadebema wērã ume bedeada

¹ Mał ewaride pariseorãba ũrĩsidaa Jesuba Juał cãyãbara ěberãrã zocãrãara erobłada idjaba borocue błada. (² Wãrãda Jesuba ěberãrãara borocueĕ basia. Idji ume nĩbabadarãbłara borocuebadjidaa.) ³ Pariseorãba mał ũrĩpedadada Jesuba cawada bĕrã Judea druade badada Galilea druadaa wayacusa wãsia.

⁴ Baribłara Galileadaa wãi carea Samaria druade wãida basia. ⁵ Wãbłara Samariade bł puru Sicar abadama jũene wãsia. Mał purura Jacoboba idji warra Josea diada ějũã caita bła.* ⁶ Mama baido juebada uriada basia Jacobo queraside badada. Umatipa babodode Jesura ode nĩba sĕ basia. Mał bĕrã mał baido juebada uria caita chũmesia. ⁷⁻⁸ Jesu ume nĩbabadarãara purudaa wãnoasidaa codi carea ne nĕdode. Mãwã błde wĕrã Samariadebemada baido jueĕde zesia. Jesuba mał wĕrãa jarasia:

–Młã baidoda diadua.–

⁹ Małne wĕrãba Jesua jarasia:

–Młra Samariadebema wĕrãa. ĩCãrĕ cãrĕã judioba młã baidoda iwidi bł?–

Idjia mãwã jarasia judiorãba Samariadebemarã quĩrĩãnaca bĕrã.†

¹⁰ Jesuba panusia:

–Ăcõrĕba dia błada bła cawabłara idjaba za baido iwidi błada caida cawabłara, bła młã baidoda iwidicasia. Małbe młã baido zocai bai djiwidi diabarida diacasia.–

¹¹ Wĕrãba jarasia:

–Bła ĩcãrĕba baido juei? Nał baidora eĕu bła. Mał zocai bai djiwidi diabari baidora ĩbła sãma juei? ¹² Dairã drõã naĕnabema Jacoboba nał baidora dairã itea amesia. Nałgãdebemada idjia do babadjia. Idji warrarãba, idji animarã bida dobadjidaa. ĩMãwãra błra Jacobo cãyãbara dji dromaara błca?–

¹³ Jesuba panusia:

–Bariduaba za bł baidoda doibłara, wayacusa opichiaya. ¹⁴ Baribłara młã dia bł baido doibłara waa opichiaĕa. Idjira Ăcõrĕ ume ewariza zocai baya, młã dia bł baidora idjide ewariza bogadra bł quĩrãca bai bĕrã.–

¹⁵ Małne wĕrãba jarasia:

–Mãĕteara mał baidora młã diadua waa opichiarãmãrĕã, idjaba waa nama baido jueĕde ze amaaba.–

¹⁶ Mał carea Jesuba jarasia:

–Bł quimada trãne wãpeda namaa zedadua.–

¹⁷ Wĕrãba jarasia:

–Młra quima neĕ bła.–

Jesuba jarasia:

–Bła jara błra wãrãa. Błra quima neĕ bła. ¹⁸ Wãrãda bła quima juesuma edabłara. Idjaba bła nał ewaride erobłara bł quimaĕa. Bła jara błra wãrãa.–

¹⁹ Mał carea wĕrãba jarasia:

* 4:5 Genesi 33:18-20; 48:21-22; Josue 24:32. † 4:9 Judiorãba Samariadebemarã quĩrĩãnaca bĕrã. Griego bedeade małba idjaba nãwã jara bła: “Judiorãra Samariadebema epedecode ne codaca bĕrã.”

–Māmaarā b̄ara Ācōrēneba bedeabarida jāwā b̄la. ²⁰ Dai drōā naēnabemarāba naā eyade Ācōrēa bia bedeabadjidāa,† barib̄ara bārā judiorāba jarabadaa Jerusaleñeb̄ara idjía bia bedeadaida panāda. ¿Sāmb̄ara wānida panā Ācōrēa bia bedeadi carea?–

²¹ Jesuba panusia:

–Māa jara b̄ara ījādua. Ewari aba naā eyade idjaba Jerusaleñe biā dadji Zeza Ācōrēa bia bedeade wānaēa. ²² Bārā Samariadebemarāba Ācōrēa bia bedeabadamīna idjira adua panāa. Barib̄ara dai judiorāba idjira cawa panāa, judiorāneba Ācōrēba sāwā ēberārā ēdra edabarida cawabi b̄a bērā.Š ²³ Barib̄ara ewari jūēida b̄adara jūēsia. Idira dadji Zezaba quīrā b̄la ēberārāba ādji beamaaba bia bedeadaida idji Jauredeba idjaba wārāda cawa panāneba. Aba māwāb̄ara idjía aride bia bedeadia. ²⁴ Ācōrēra jaurea. Maā bērā ēberārāba idjía bia bedeā quīrā panāb̄ara māwā odida panāa idji Jauredeba idjaba wārāda cawa panāneba.–

²⁵ Wērāba jarasia:

–Māa cawa b̄la Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara wārāda zeida.* Idji zeb̄ara dadjirāa ne jūmada cawabiya.–

²⁶ Maā bērā Jesuba jarasia:

–Mā, b̄a ume bedeā b̄ada idjía.–

²⁷ Māwā b̄ade Jesu ume nībabadarāra purudeba jēda zesidaa. Ādjirāba cawa crīchadaē panesidaa Jesura wērā ume bedeā b̄ada unune zepedada bērā. Barib̄ara ni abaaba Jesua iwīdidaē basía cārēda quīrā basida wa cārēā wērā ume bedeā basida. ²⁸ Maābe wērāba idji zocora amepeda purudaa wāsia. Jūpeda ēberārāa jarasia:

²⁹ –Māa ununa ēberāda acāde wānadra. Idjia māa jarasia jūma māa naēna odada. Māa crīcha b̄la idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada.–

³⁰ Ara maāda ēberārāra purudeba wāb̄arasidaa Jesu b̄amaa. ³¹ Maāmisa Jesu ume nībabadarāba idjía bedeā djuburia panasidaa ne comārēā.

³² Barib̄ara Jesuba jarasia:

–Ne coēa, māa coi carea erob̄ara bārāba adua panāa.–

³³ Idji ume nībabadarāba ādjiduba jara duanesia:

–Abaaba idjira ne cobisisicada.–

³⁴ Maā bērā Jesuba ādjirāa jarasia:

–Mā Diabuedaba obi b̄ara jūma o b̄ade ne co b̄a quīrāca b̄la. ³⁵ Bārāba jarabadaa: “Wādī jedeco quīmārē b̄la néu ewadi carea.” Barib̄ara māa jaraya: acādadua, ēberārā māmaa zeb̄adara néu purea tab̄a quīrāca panāa. Ācōrē bedeāra ara nawena ījāni carea bea. ³⁶ Néu ewadi ewarira jūēsia. Néu ewabada quīrāca bārāra trajadia ēberārāba māda ījānamārēā. Māwā ādjirāra Ācōrē ume ewariza zocai panania. Néu ewabariba edabara carea b̄asridabarīa. Ara maā quīrāca bārāra b̄asridadia ēberārāba mā ījābada carea. Maā bērā dji néu ewabarira dji ubari ume b̄asrida panania.

³⁷ Dadjia jarabadara wārāa: “Abaada ne uida b̄la idjaba abaaba ewaida b̄la.” ³⁸ Ara maā quīrāca māa bārāra diabuesia dewararāba upedada ewadamārēā. Ādjia upedada bārāba bia ewa panāa.–

† 4:20 Samariadebemarāba Guerizim eyade Ācōrēa bia bedeabadjidāa. Josuera, idji ume panā sīda mama Ācōrēa bia bedeasidaa (Josue 8:30-35). Ebal eyara Guerizim quīrāpe b̄la. § 4:22

Isaia 2:2-3. * 4:25 Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedeade “Crito” b̄ā b̄la. Arameo bedeade jarabadaa “Mesías.” Critora idjaba Mesíara trāēa, āteb̄ara jara panāa “Ācōrēba ēdra edabari diai jarada” wa “Ācōrēba dadjirā Boroda b̄ada.”

³⁹ Zocārā Samariadebemarā maḷ purude panabadaba Jesura ījāsidaa, wērāba nāwā jarada bērā: “Idjia mḷa jarasia jūma mḷa naēna odara.”
⁴⁰ Samariadebemarāra Jesumaa zedapeda bedea djuburiasidaa ādji ume bēmārēā. Maḷbe Jesura ādji purude ewari umé besia. ⁴¹ Idjia jaradia ḅade ādjirā awara zocārāba ījāsidaa. ⁴² Ādjirāba wērāa jarasidaa:
 –Dairāba ababe ḅla jarada carea ījā panḷea, āteḅarḷ ījā panḷa idjia jaradia ḅada ūrpedada bērā. Dairāba cawasidaa idjira wārāda jūmarā ēdrḷ edabarida.–†

Jesuba Galileade warra biabida

⁴³ Samariade ewari umé ḅapeda Jesura Galilea druadaa wāsia. ⁴⁴ Maḷ naēna idjia jaradoasia Ācōrēneba bedeabarira ara idji druadebemarāba wayadacada.† ⁴⁵ Jesu Jerusaleḷne ḅaside Galileadebemarā sida duanasidaa Egiptodeba ēdrḷpedada quīrānebabada ewari badi carea. Mama Jesuba ne ununaca o ḅada unusidaa. Maḷ carea idji Galileade jūēsida ēdjirāba bia edasidaa.

⁴⁶ Galilea druade ḅade Jesura wayacusa Caná purudaa wāsia idjia naēna baido uva ḅa biabidamaa.§ Maḷmisa Capernauḷ purude ḅasia dji boroare trajabari dji dromada. Maḷ ēberā warrada bio cacua biē ḅasia. ⁴⁷ Maḷne idjia ūrīsia Jesura Judeadeba Galilea druadaa zesida. Ara maḷda Caná purudaa wāsia Jesu ḅamaa. Jūēpeda bedea djuburiasia idji warra jūācāyā nūmḷda biabide wāmārēā. ⁴⁸ Jesuba idjia jarasia:

–Bārāba ne ununacada ununaēḅarḷ mḷa jara ḅara ījānaēa.–

⁴⁹ Baribḷarḷ dji ēberāba jarasia:

–Mḷ Boro, mḷ warra jaidai naēna isabe wāna.–

⁵⁰ Jesuba jarasia:

–Diguidaa wādua. ḅḷ warrara biasia.–

Dji ēberāba ījāna bērā ara maḷda wāsia. ⁵¹ Diguīdaa jūēḅarḷde idji nezocarāba audiabaridapeda jarasidaa:

–ḅḷ warrara biasia.–

⁵² Maḷne idjia iwīdisia:

–¿sāḷbe māwā biasi?

Ādjia panusidaa:

–Nuena ḷmādau buyadacarea dji cḷwamiara dugusia.–

⁵³ Maḷne dji zezaba cawasia ara maḷ hora quīrāca Jesuba ḅḷ warrara biasiada asida. Maḷba idjia, jūma idji ēberārā bida Jesura ījāsidaa. ⁵⁴ Jesura Judeadeba Galileadaa jēda zebḷarḷza ne ununacada o ḅabadjia. Maḷgḷa ne ununaca odara dji umébema ne ununaca oda basia.

5

Jesuba ḷnāūbada ewaride cacua biē ḅḷ biabida

¹ Māwānacarea judiorāba Jerusaleḷ purude ewari dromada osidaa. Maḷ bērā Jesura maaaa wāsia. ² Jerusaleḷ purude cuibadada ḅḷa judiorāba coropedadada. Maḷ cuibadara dji purude eda wābada Oveja abada caita ḅḷa. Hebreo bedeade Betzatá abadaa.* Dji baido caita de zaqueda juesuma panḷa. ³ Mama egode cacua biē beada, dauberrea beada, jirū biē beada, ḅḷadrḷ bea sida zocārā baraasia. [Ādjirāba domimiada jḷā

† 4:42 Jūmarā ēdrḷ edabarida. Griego bedeade ḷcarḷa cartade idjaba ḅḷ ḅḷa “Crito.” ‡ 4:44 Mateo 13:57; Marco 6:4; Luca 4:24. § 4:46 Juaḷ 2:1-11. * 5:2 Betzatá. Griego bedeade zocārā cartade “Betesdá” wa “Betsaidá” ḅḷ ḅḷa.

panabadjidaa. ⁴ Edaude bajãnebema nezocada mañ baido domimia ode zebadjia. Mãwã obarãde dji naãrã mañ baidode eda wãbarãda idji cacua biẽ badara biabadjia.† ⁵ Mañne ëberãda basia 38 poa cacua biẽ bãda. ⁶ Jesuba mañ ëberã egode tabã unuside cawasia idjira mama dãrãbarãda. Mañ bẽrã idjia iwidisia:

–¿Bãra bia quĩrã bãca?–

⁷ Mañne dji cacua biẽ bãba panusia:

–Mãe mã Boro, baribarã mãa neẽ bãa caiba mãra doeda bãida domimiabarãde. Mã eda wãya bãmisa dewarada mã na eda wãbaria.–

⁸ Jesuba jarasia:

–Piradrãdua. Bã cãdara edapeda nĩbade wãdua.–

⁹ Ara mañda dji ëberãra biasia. Idji cãdara edapeda nĩbade wãsia. Baribarã mañ ewaridera ãnãũbada ewari basia. ¹⁰ Mañ bẽrã judiorã dji dromarãba ëberã cacua biãdaa jarasidaa:

–Idira ãnãũbada ewari bẽrã bã cãdara edecara bãa.–

¹¹ Mañne idjia panusia:

–Baribarã mã biabidaba jarasia: “Bã cãdara edapeda wãdua.”

¹² ãdjirãba iwidisidaa:

–¿Caiba bãa mãwã bã cãdara edapeda wãduaasi?–

¹³ Baribarã idji cacua biabida trãra adua basia. Jesura ëberãrã zocãrã nũmã tãena badada ãyã wãna bẽrã idjia poya jaraẽ basia.

¹⁴ Mãwãnacarea Jesuba idjira ãcõrẽ de droma dajada unusia. Mãbe jarasia:

–Bio ãrĩdua: bãra biãda bẽrã waa cadjiruara orãdua bã biẽ badã cãyãbara biẽara bẽrãmãrẽã.–

¹⁵ Mãwãnacarea dji ëberãra judiorã dji dromarãmaa wãpeda jarasia idji biabidara Jesuda. ¹⁶ Mamaãba ãtaa judiorã dji dromarãba Jesura bio biẽ jara panesidaa mañ ëberãra ãnãũbada ewaride biabida bẽrã.‡ ¹⁷ Baribarã Jesuba ãdjirãa jarasia:

–Mã Zeza ãcõrẽba wadibida ãnãũẽ ëberãrãra careba bãa idjaba mãa bida ãnãũẽ careba bãa.–

¹⁸ Jesuba mãwã ãcõrẽra idji Zezaada aside judiorã dji dromarãba wãrãda idjira bea quĩrã panesidaa. Idjia ãnãũbada ewaride ocara panãda oda awara jarasia ara idjida ãcõrẽda.

ãcõrẽba bãa idji Warraa dia bãdebema

¹⁹ Mãbe Jesuba ãdjia jarasia:

–Mãa wãrã bedeadã bãrãa jaraya: mã, ãcõrẽ Warraba ara mãduba cãrẽ sida poya oẽa. Baribarã mãa unu bãa mã Zezaba o bãda. Jũma mã Zezaba o bãra mãa bida o bãa. ²⁰ Mã Zezaba mãra quĩrã bãa. Mañ bẽrã jũma idjia o bãra mãa unubibaria. Mañ awara idjia nañ ne ununaca oda cãyãbara ne waiãlara bãda unubiya. Mañ carea bãrãba cawa crĩchadaẽ duanenia. ²¹ Mã Zezaba beudarã ãrẽbabipeda zocai bãbari quĩrãca mãa zocai baira mãa dia quĩrãbarãa diabaria. ²² Mañ awara mã Zezaba ni abãda cawa oẽa. ãtebarã mãra bãsia jũmarãda cawa omãrẽã. ²³ Mãwã jũmarãba mã Zeza waya panã quĩrãca mã sida wayadia. Mã wayaẽ bãba mã Zeza sida wayaẽ bãa, mã Zezaba mãra nañ ëjũãnaa diabueda bẽrã.

† 5:4 Griego bedeadẽ ãcãrã cartade bedea corchetede bãra neãa. ‡ 5:16 Griego bedeadẽ ãcãrã cartade idjaba bã bãa: “Bea quĩrã panesidaa.”

24 Wārā arada m̄la jaraya: bariduaba m̄l bedeada ūrīpeḁa m̄l Diabuedada ĩjāibara, mañ ēberāra idji ume ewariza zocai ḁaya. Ācōrēba idjira biē ḁāēa. Wārāda mañ ēberāra beu ḁadada zocai ḁaya. 25 Wārā arada m̄la jaraya: ewari zeida ḁadara jūēsia. Namaḁba ātaa beuda quīrāca ḁeaba m̄l, Ācōrē Warra bedeada ūrīnia. M̄l ĩjāḁdaba zocai ḁai arada edaḁia. 26 M̄l Zezara zocai ḁai djibaria. M̄la mañ zocai ḁaira diabaria idjia m̄la diada bērā. 27 Mañ awara m̄lra ḁasia jūmarāda cawa omārēā, m̄lra Nañ Djara Edada bērā. 28 M̄la jara ḁl carea cawa crīchadaē ḁearānada. Wārāda ewari aba jūmarā beudarāba m̄l, Nañ Djara Edada beḁeara ūrīnia. 29 Mañne jūmarāda ĩrēḁadia. Ne bia o ḁeḁara ĩrēḁadia Ācōrē ume ewariza zocai beaḁi carea, baribara cadjirua o beḁara ĩrēḁadia m̄la biē ḁamārēā.

30 Ara m̄lduba cārē sida poya oēa. M̄la ēberāra cawa obaria m̄l Zezaba jarabara quīrāca. M̄la jipa cawa obaria. M̄la quīrā ḁl quīrāca ocaa ātebāra m̄l Zeza, m̄l Diabuedaba quīrā ḁl quīrāca obaria.

¿Cairāda Jesuare bedeabada?

31 M̄la jara ḁara wārāmīna ara m̄ldjidebemada beḁea ḁl bērā bārāmaarā wārāēca ḁla.* 32 Baribara m̄l Zezara m̄lare beḁea ḁla. M̄la cawa ḁla idjia jara ḁara wārāda. 33 Mañ awara bārāba ēberārāda Borocuebari Juaḁmaa diabuesidaa m̄lnebemada iwidiḁamārēā. Mañne idjia jaradara wārā ḁasia.† 34 M̄la jara ḁla ēberāda m̄lare beḁeamārēā. Baribara Juaḁba m̄lnebema jaradara m̄la biḁa bārā jara ḁla ēḁraḁamārēā. 35 Juaḁra ĩbīrā urua quīrāca ḁasia. Bārāra idji ānaane ḁasrida panasidaa idjira bārā ume dārā ḁadaēmīna.

36 Baribara Juaḁba jarada cāyābara naḁgḁa m̄lare biara beḁea ḁla. M̄l Zezaba obi ḁada m̄la jūma o ḁl bērā cawabi ḁla m̄l Zezaba m̄lra wārāda diabuesida. 37 Wārāda m̄l Zeza, m̄l Diabuedara m̄lare beḁea ḁla. Baribara bārāba idji beḁeara ūrīnaca† idjaba idjira ununaca. 38 Idjaba idji beḁeara bārā sode neē ḁeaa,* m̄l, idjia Diabuedara ĩjānaca bērā. 39 Bārāba Ācōrē Beḁeara quīrācuita aḁbadaa crīcha panḁ bērā maḁgḁeḁa Ācōrē ume ewariza zocai beḁida. Mañ cartaba m̄lnebemadrḁ beḁea ḁla. 40 Māwāmīna bārāra m̄lmaa ze quīrānaca zocai ḁai edaḁi carea.

41 M̄la jara ḁla bārāba m̄lra bia ununamārēā. 42 Mañ awara m̄la bārāra cawa ḁla. Cawa ḁla bārāba Ācōrēra quīrānacada. 43 M̄lra m̄l Zeza trāneba ze ḁla, baribara bārāba m̄lra bia edadaē panḁ. Mañne dewarada ara idji trāneba zeibara, maḁgḁa bārāba bia edabadaa. 44 Bārāba ababe quīrā panḁ dewararāba bārāra bia ununida. Ācōrē aba ḁla bārāda bia unuida jaraḁaēbāra ḁsāwā idjida ĩjāni?

45 Crīcharānada m̄l Zeza quīrāpita m̄la bārāra biē jaraida. Bārāba Moiseḁeba bia pananida jāḁ panḁ. Baribara ara mañ Moiseba bārāra m̄l Zeza quīrāpita biē jaraya. 46 Bārāba Moiseba jaradada wārāda ĩjā pananabara m̄lra ĩjācasidaa, Moiseba m̄lnebemada Ācōrē Beḁeade ḁḁa bērā.† 47 Baribara Moiseba ḁḁa sida ĩjānaēbāra ḁsāwā m̄l bedeada ĩjāni?—

§ 5:27 Daniel 7:13-14. * 5:31 Deuteronomio 19:15. † 5:33 Juañ 1:19-34. ‡ 5:37 Exodo 33:11. § 5:37 Exodo 19:9. * 5:38 Josue 1:8-9. † 5:46 Deuteronomio 18:15-19. Wārāda jūma Ācōrē drōāenabema cartade ḁl ḁara Jesudebema.

6

Jesuba mil juesuma audu ne cobigada

Mateo 14:13-21; Marco 6:30-44; Luca 9:10-17

¹ Māwānacarea Jesura Galilea amene droma wa quīrārā wāsia. Mañ amene dromara idjaba Tiberia abadaa.* ² Jesuba ne ununaca o ɓaɓɓe cacua biē beara biabicuasía. Zocārā ēberārāba mañra unu panana bērā idji caidu wāsidaa. ³ Mañbe Jesura idji ume nībabadarā ume eya za-quedaa wānapeda egode chūpanesidaa. ⁴ Mañ ewaride judiorā Egiptodeba ēdrɓpedada quīrānebabada ewarida caita basía. ⁵⁻⁶ Mañne Jesuba unusia ēberārā zocārā idjimaa zebadada. Jesuba bio cawa basía cārēda oida baribɓɓa Pelipea iwidiisia:

–Pañra çsāma nēdodi jūma nañgɓrā ēberārā ne cobidi carea?–

Jesuba māwā iwidiisia Pelipeba casa panui cawaya. ⁷ Pelipeba panusia:

–Ēberā dosciento ewari trajada parataba pañ nēdobɓda sida araēa ādjirāza mañi cobidi carea.–

⁸ Mañne Simoñ Pedro djaba Andreda basía. Idjira Jesu ume nībabari basía. Mañ Andreda jarasia:

⁹–Warra nama ɓaba cebada oda pañda juesuma eroɓa idjaba bedada umé eroɓa. Baribɓɓa jācua ēberārā zocārā duanɓ itea mañda çsāwāi?–

¹⁰ Mama pōājārā ida basía. Mañ bērā Jesuba jarasia:

–Jūmarāa jaradadua pōājārāne chūpanenamārēa.–

Ara mañda egode chūpanesidaa. Ādjirāra dji umaquīrā awa mil juesuma panasidaca ɓa. ¹¹ Jesuba pañra jɓwade edapeda Ācōrēa bia ɓaɓɓa asia. Mañbe idji ume nībabadarāa jarasia ēberārāa jedecadamārēa. Beda sida ara mañ quīrāca osia jūmarāba aduba coɗamārēa. ¹² Jūmarāda jāwūā ne copedadacarea Jesuba idji ume nībabadarāa jarasia:

–Dji adubadara jūma jɓɓa pedadua ni mañi bida āñrāmārēa.–

¹³ Ara mañda jɓɓa pesidaa. Doce jamara birasidaa mañ pañ cebada oda juesumanebema adubadaba. ¹⁴ Jesuba māwā odadeba cawabisia idjira Ācōrēneba ze ɓada. Ēberārāba mañ ununapeda jarasidaa:

–Wārāda nañgɓra Ācōrēneba bedeabari dji droma, dji nañ ējūāne zeida badaa.–†

¹⁵ Baribɓɓa Jesuba cawasia ēberārāba idjira ogo ededida ādjirā boroda ɓaɓi carea. Mañ carea wayacusa iduba eyade ātaa wāsia.

Jesu do ãrã nĩbada

Mateo 14:22-27; Marco 6:45-52

¹⁶ Queudacarea Jesu ume nībabadarāra doeda amene dromanaa wāsidaa. ¹⁷ Jābade badosidade Jesura ādjimaa wadibida jūēé basía. Baribɓɓa waa quīrārā chā wāsidaa Capernaúlne jūēni carea. Māwā ɓaɓɓe bio pāisosa nūmesia. ¹⁸ Mañne nāūrāda dji cābāyā puá nūmɓ bērā amene dromara bogozoa nūmesia. ¹⁹ Do quēsídra wāɓadaade unusidaa Jesura do ãrã nĩda.† Ādjimaa zebɓɓa bērā ne wayasidaa. ²⁰ Baribɓɓa Jesuba jarasia:

–Māda jāwā ɓa. Ne wayarānadua.–

* **6:1** Galilea. Mañ amene dromara Antiguu Testamentode “Quinérét” wa “Cineret” trā jarabadjidaa. Luca 5:1de jara ɓa “Genesare.” † **6:14** Deuteronomio 18:15-18. ‡ **6:19** Mañ amene dji jedeara die kilómetro ɓa. Mañgɓa jara ɓa cinco wa sei kilómetro wī wāɓda basida.

²¹ Mañne idjira jãbade ðasrida edasidaa. Ara mañda ãdji wãbdama jũesidaa.Š

Jesura zocai bai diabari paña

²² Mañ nurẽma eberãrã waa quĩrãrẽ duanenaba quĩrãnebasidaa jãbada ababe ðasida. Cawa panasidaa mañ jãbade Jesu ume nĩbabadarãra wãsidada. Idjaba cawa panasidaa Jesura ãdjirã ume wãé basida.

²³ Mañne dewara jãbada Tiberia purudeba jũecuasia Jesuba Æcõrẽa bia ðada apeda eberãrãa pañ cobigadama. ²⁴ Mãwã ðade eberãrãba cawasidaa Jesura, idji ume nĩbabadarã sida mama panãeda. Mañ carea ãdjirãra mañ jãbade ðadocuadapeda Capernauñnaa Jesu jãrãde wãsidaa.

²⁵ Jesu amene droma quĩrãrẽ unusidade iwidisidaa:

–Jaradiabari, ðara çsãñbe nama jũesi?–

²⁶ Jesuba panusia:

–Wãrã arada mña jaraya: bãrãba cawadaẽ panã mña ne ununaca odaba cawabi ðada. Mñra ababe jãrã panãa jãñ pañ copedadaba jãwũapedada bẽrã. ²⁷ Trajarãnadua pañ ðerawabarida edadi carea. Ætebãrã trajadadua pañ Æcõrẽ ume ewariza zocai bai diabarida edadi carea. Mañgãra mñ, Nañ Djara Edadaba diaya. Dadji Zeza Æcõrẽba mñra mañ carea ðasia.–

²⁸ Mañ bẽrã ãdjirãba iwidisidaa:

–Dairãba çcãrẽda odida panã Æcõrẽ traju odi carea?–

²⁹ Jesuba panusia:

–Æcõrẽba obi ða trajura nañgãa: mñ, idjia Diabuedada ãñãnida panã.–

³⁰⁻³¹ Mañ carea ãdjirãba Jesua iwidisidaa:

–çBãa dairãa cãrẽda unubi ða bedea ãñãnamãrẽã? Dadjirã drõã nañnabemaba eñjũã põãsa ewaraga ðade manãda cosidaa. Æcõrẽ Bedeade jara ðaa: “Idjia bajãnebema pañda diasia ãdjirãba codamãrẽã.”* çBãa cãrẽda oi?–

³² Mañne Jesuba panusia:

–Wãrã arada mña jaraya, mañ bajãnebema pañra Moiseba diaẽ basia. Mñ Zezabãrã diasia. Mañ awara bajãnebema pañ dji arada eberãrãa dia ðaa. ³³ Mañ pañ bajãneba zedaba zocai bai arada dia ðaa.–

³⁴ Ædjirãba jarasidaa:

–Dai Boro, mañ pañra dairãa ewariza dia ðadua.–

³⁵ Jesuba jarasia:

–Mñdrã mañ paña. Mñabãrã zocai bai arada diabaria. Mañ bẽrã mñmaa zebãrãra waa jarra ðaẽa. Mñ ãñ ðara waa opichia ðaẽa. ³⁶ Baribãrã mña jaraã quĩrãca, mña ne ununaca odada bãrãba unusidamñna ãñãnaẽ panãa.

³⁷ Mñ Zezaba mña dia ða eberãrãra mñ ãñãne zedia. Mñmaa zebãdara mña ãyã jãretaẽa. ³⁸ Mñra bajãneba zeẽ ðaa mña quĩrã ðada oi carea. Ætebãrã zesia mñ Diabuedaba quĩrã ðada oi carea. ³⁹ Mñ Diabuedaba quĩrã ðaa idjia mña diadarãra ni aba bida aduaẽda. Quĩrã ðaa nañ ewari jõnacarea mña jũma ãdjirãra ãrẽbabida. ⁴⁰ Mñ Zezaba wãrãda quĩrã ðaa eberãrãba mñra idji Warrada cawadapeda ãñãnida idji ume ewariza zocai beadãmãrẽã. Mãwãbãrã mña ãdjirãra nañ ewari jõnacarea ãrẽbabiya.–

Š 6:21 Mañ versicolora griego bedeade idjaba jara ðaa: “Mañne idjira jãbade eda quĩrã panãne ãdji wãbdama jũesidaa.” * 6:30-31 Exodo 16:4,15; Salmo 78:24; Nehemia 9:15.

⁴¹ Jesuba jarađoasia “bajāneba zeda pałra młā.” Mał carea judiorā arima beaba idjidebemada biē bedeasiđaa. ⁴² Nāwā jarasiđaa:

–¿Nałgłara Jesu, Jose warraēca? Dji zeza, dji papa sida dadjirāba unubadaa. ¿Cārē cārēā idjira bajāneba zesiada a Ɂł?–

⁴³ Māwā panane Jesuba jarasia:

–Waa biē bedearānada. ⁴⁴ Ni abałba poya młra ĩjāēa mł Zeza, mł Diabuedaba idjida młmaa eneēɁara. Baribara mł Zezaba eneibara nał ewari jōnacarea mał ēberāra młā ĩrēbabiya ewariza zocai bamārēā.

⁴⁵ Ācōrēneba bedebadarā cartade nāwā jara Ɂla: “ĀcōrēɁara jūmarāa jaradiaya.”† Māwā bariduaba mł Zeza bedea ũrīpeda idjideba cawapeda mł ĩjāne zeya.

⁴⁶ Małgłaba jaraē Ɂla abałba dadji Zezara unusida. Ababe młabara Ācōrēra unubaria idjimałba zeda bēra. ⁴⁷ Wārā arada młā jaraya: ēberāba młda ĩjāibara Ācōrē ume ewariza zocai baida erobaya. ⁴⁸ Młra pał zocai bai araa. ⁴⁹ Bārā drōā naēnabemarāba ējūā pōāsa ewaraga Ɂlde maná co pananara ababe djico basía. Co pananamīna beusiđaa. ⁵⁰ Baribara bariduaba nał pał bajāneba zedada coibara beuēa. ⁵¹ Pał zocai bai arara młā. Bariduaba mał pałda coibara ewariza zocai baya. Młā dia Ɂla pałra mł djaraa. Małgłara młā diaya ēberāra zocai bai arada erobeadamārēā.–

⁵² Māwā Ɂlde judiorā ādjiduaba quĩrūquĩrū duanaba jara duanesiđaa:

–¿Sāwā idji djarada dadjirāa cobi?–

⁵³ Małne Jesuba jarasia:

–Wārā arada młā jaraya: bārāba mł djarada codaēɁara, mł oa sida dodaēɁara, zocai bai arada edadaēa. ⁵⁴⁻⁵⁵ Mł djarara cobada dji wārā araa. Mł oara dobada dji wārā araa. Mał bēra mł djara co Ɂla, mł oa do Ɂla Ācōrē ume ewariza zocai baira erobaa. Nał ewari jōnacarea młā mał ēberāra ĩrēbabiya.

⁵⁶ Mł djara co Ɂla, mł oa do Ɂla mł ume Ɂla idjaba młra idji ume Ɂla. ⁵⁷ Mł Zeza, mł Diabuedaba zocai baida diai carea erobaa. Młra idjideba zocai Ɂla. Ara mał quĩrāca mł djara co Ɂla młneba zocai bai arada erobaa. ⁵⁸ Młra pał bajāneba zeda dji araa. Bārā drōā naēnabemarāba manāra cobadjidamīna jūma beusiđaa. Baribara młra maná quĩrāca Ɂlēa. Nał pał co Ɂla ewariza zocai baya.–

⁵⁹ Jesuba jūma małgłara Capernaułne jaradiasia judiorā dji jarebada dede.

Jesu bedeadeba Ācōrē ume ewariza zocai pananinebema

⁶⁰ Mał jaradia Ɂla ũrīsiđade zocārā Jesu ēpē beaba jarasiđaa:

–Idjia jaradara zarea Ɂla. ¿Caiba poya ĩjāi?–

⁶¹ Jesuba cawasia idjia jaradiada carea ādjirāra māwā biē bedea panada. Mał bēra jarasia:

–Młā jaradiadara Ɂbārāmaa zarea Ɂlca? ⁶² Māwā baibara bārāba Ɂsāwā crīchađi mł, Nał Djara Edadara łta naēna badamaa wāɁara unusiđara? ⁶³ Ācōrē JaureɁara zocai bai arara diabaria. Nał djaraba diaca. Młā bārāa jaradia Ɂla Ācōrē Jaureba zocai bai ara dia Ɂldebemaa. ⁶⁴ Baribara Ɂlara bārāba wadibida mł bedeara ĩjānaē panla.–

Jesuba māwā jarasia idjia naēnaeda cawa bada bēra cairāba idji bedeara ĩjānaēda idjaba caibara idjira jidabida.

† 6:45 Isaia 54:13.

⁶⁵ Mañne Jesuba jarasia:

–Mañ carea mña jarasia: mñ Zezaba ëberãda mñmaa eneëbΛΓΛ, mañ ëberãba poya mñra ijãéa.–

⁶⁶ Mañ carea zocãrã Jesu ëpë pananarãba idjira igarasidaa. Waa idji ume nĩbadaë basía. ⁶⁷ Mañ bërã Jesuba idjia doce edadarãa jarasia:

–¿Bãrã sida wãbΛΓΛðica?–

⁶⁸ Simoñ Pedroba panusia:

–Dai Boro, daida ¿caimaa wãni? Aβα bΛabΛΓΛ dairãa jaradiabaria Æcõrë ume ewariza zocai beadamãrëã. ⁶⁹ Dairãba bΛ bedeara wãrãda ijã panΛa, idjaba dairãba wãrãda cawa panΛa bΛra Æcõrëba diabueda jipa ðada.–

⁷⁰ Jesuba jarasia:

–Bãrã doce panΛra mña edasia mñ ume nĩbadamãrëã. BaribΛΓΛ bãrãnebemada aβα diaurudea.–

⁷¹ Jesuba Juda, Simoñ Iscariote warradebemada bedea basia. Idjia jĩrũare Jesura jidabisia idji ume nĩbabadarã doce panΛnebamãmĩna.

7

Jesu djabarãba idji ijãnaë panana

¹ Mãwãnacarea Jesura Galilea druade pΛrrΛa nĩbasia. Judea druadaa wã quĩrĩã basía judiorã bororãba idjira bea quĩrĩã panana bërã. ² Mañne judiorã de zaquede warrewarrea panabada ewarira caita basia.* ³ Mañ bërã Jesu djabarãba idjia jarasidaa:

–Biara bΛa bΛra Judeadaa wãida bΛ ëpë bea jãmabemarã bida bΛa obarira ununamãrëã. ⁴ Trñ bΛga ba quĩrĩã bΛba ne o bΛra mërã ocaa. BΛa ne ununacada o bΛ bërã ebuda odua jũmarãba cawadamãrëã.–

⁵ Jesu djabarãba mãwã jarasidaa ãdjia bida idjira Æcõrëba diabuedada ijãnaë panΛ bërã. ⁶ Mañne Jesuba ãdjia jarasia:

–Mñ wãi ewarira wadibida jũëé bΛa baribΛΓΛ bãrãra baridua ewaride wãnida panΛa. ⁷ Nañ ëjũãnebemarãba bãrãra quĩrãma panΛëa. MñdrrΛ quĩrãma panΛa, ãdjirãba cadjirua obadada mña ebuda jara bΛ bërã. ⁸ Wãnadua mañ ewari droma o panΛmaa. Mñra wadi wãéa mñ wãi ewarira jũëé bΛ bërã.–

⁹ Mãwã jarapeda Galilea druade besia.

De zaquede warrewarrea panabada ewari o panΛmaa Jesu wãna

¹⁰ Jesu djabarãra mañ ewari droma o panΛmaa wãsidaa. Mãwãnacarea Jesura wãsia. BaribΛΓΛ ebuda wãé basía ëberãrãba cawarãnamãrëã.

¹¹ Judiorã bororãba idjira jΛΓΛ panasidaa. Ædjirãba iwidibadjidaa:

–¿Jãñ Jesura sãma ða?–

¹² Mañne zocãrã arima duanΛba Jesudebemada iwidrΛa bedea duanasidaa. ΛcΛΓΛba jarabadjidaa: “Idjira ëberã biao,” baribΛΓΛ dewararãba jarabadjidaa: “Mãwãéa; idjira sewaida bΛa.” ¹³ BaribΛΓΛ judiorã bororãda waya panΛ bërã ni abalΛba Jesudebemada jĩgua bedeadaca basía.

¹⁴ Mañ ewari droma ësidra obΛdade Jesura Æcõrë de dromanaa wãpeda dajadaare jaradia besia.† ¹⁵ Mãwã bΛde judiorã bororãba cawa crĩchadaë basía. Nãwã jĩgua jarasidaa:

* 7:2 Levitico 23:33-43. † 7:14 Mañ ewari dromara ocho ewari obadjidaa.

–Ni abaaba nañ eberēa jaradiadaē badamīna ¿sāwā jācua cawa ba?–

¹⁶ Mañne Jesuba ādjía jarasia:

–Māa jaradia baara māreēa, ātebaara mā Diabuedadea. ¹⁷ Ācōrēba quīrīa baada bariduaba oi carea baabaara, mañ eberēba ebuda cawaya ara mādjī crīchadeba bedeaē baada. Ātebaara idjia cawaya māa jaradia baara Ācōrēneda. ¹⁸ Bariduada ara idjī crīchadeba bedea baabaara māwā o baaba eberārāba idjidebemada bia bedeadamārēā. Baribaara abaaba quīrīa baabaara dewarārāba idjī diabuedadebemada bia bedeadida, wārā bedeadā jarabaria; sewa ocaa.

¹⁹ Moiseba Ācōrē leyra bārāa diasia. Baribaara bārāba mañ leyra ījānaca. Mañ careabaara bārāba māra bea quīrīa pana.–

²⁰ Mañne eberārāba iwīdisidaa:

–¿Caiba baara bea quīrīa ba? ¿Jai ba cacuaē baaba māwā crīchabi baaca?–

²¹ Jesuba panusia:

–Māa ānāūbaēa ewaride ne ununaca aba oda carea bārāba cawa crīchadaē basia.† ²² Baribaara bārā sīda ānāūbaēa ewaride ne obadaa. Umaquīrā cacuaara wēāgobadaa Moiseba baada quīrāca. (Wārāda māwā odira Moiseba zeē basia, ātebaara bārā drōā naēnabemaneba zesia.)§ ²³ Ācōrēba Moiseba diada ley ījā odi carea bārāba ānāūbaēa ewaride bīda warra zaque cacuaara wēāgobadaa. Maāda bārāra ¿cārē cārēā mā ume quīrū pana ānāūbaēa ewaride eberā biabīda carea? ²⁴ Bārāba unu pana carea biē bedearānada, ātebaara wārā arada cawadapēda jīpa bedeadada.–

¿Jesura Ācōrēba ēdra edabari diai jaradaca?

²⁵ Jesuba Jerusaleāne jaradia basīde mañ purūdebemārāba jara panasīdaa:

–¿Idjīēca beadi carea jara pana? ²⁶ Acadada, idjira nama ebuda bedea baaba. Baribaara ni abaaba idjīa ni cārē sīda jaradaē pana. Māēteara dadjirā bororāba crīcha panasīcada idjira Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada.* ²⁷ Baribaara dadjirāba cawa pana idjira sāmaabemada. Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebaara de ni abaaba cawadaēa idjira sāmaaba zebaara.–†

²⁸ Mañne Jesuba Ācōrē de droma dajada jaradia baade jīgua jarasia:

–Wārāda bārāba māra unubadaa idjaba cawa pana sāma abarīda. Baribaara māra ara mādjīdeba zeē baaba, ātebaara māra ze baaba wārā jarabarīdeba. Bārāba idjira cawadaē pana. ²⁹ Māa idjira cawa baaba idjīdeba zēda bēra. Idjīa māra diabuesia.–

³⁰ Mañ carea ādjirāba Jesura jīda quīrīa panasīdaa, baribaara ni abaaba jīdadaē basia idjī ewarira jūēē baada bēra. ³¹ Mañne zocārāba idjira ījāsīdaa. Ādjirāba jarasīdaa:

–Ācōrēba ēdra edabari diai jarada zebaara de ¿nañ eberāba o ba cāyābara ne ununaca waiabara baada oica?–

Pariseorāba Jesu jīdadi carea pana

† 7:21 Jua 5:1-9. § 7:22 Genesi 17:10-27. * 7:26 Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedeaē baaba “Crito.” † 7:27 Acara judiorāba jarabādīdaa Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara ni abaaba cawadaēda aba idjīa Israel ēdra edabaara.

³² Pariseorāba cawasiḁaa ēberārāba Jesudebemada iwidrΛa beḁea duanΛda. Maλ carea ādjirāba, sacerdote bororā biḁa Ācōrē de dro-manebema zarrarāda diabuesiḁaa Jesu jidaḁe wānamārēā. ³³ Māwā panΛne Jesuba ēberārāa jarasia:

–Mλra bārā ume dārā baēa. Jāwā bapeda mλ Diabuedamaa wāya. ³⁴ Bārāba mλra jΛrΛḁia māwāmīna ununaēa. Mλ wābΛrΛmaa bārāra poya wānaēa.–

³⁵ Maλ carea judiorā arima beaba ara āḁuba jara duanasidaa:

–¿Sāmaa wāi bērā dadjirāba idjira waa ununaē? ¿Griegorā druadaa wāica judiorā jāma beaa jaradiai carea? ³⁶ ¿Cārē cārēā idjia māwā jara bΛ: “Bārāba mλra jΛrΛḁia māwāmīna ununaēa”? Idjaba ¿cārēā jara bΛ “mλ wābΛrΛmaa bārāra poya wānaēa”?–

Baido zocai bai ara diabaridebema

³⁷ Maλ ewari droma o panΛne dji jīrūarebema ewarira dji dromaara basia. Jesura jīrūarebema ewaride λta nūmepeda jīgua jarasia:

–Bariduada opichia bΛbΛrΛ mλmaa zedua, maλbe baido zocai bai aradebemada dodua. ³⁸ Ācōrē Bedeade jara bΛa bariduaba mλda jājāibΛrΛ zocai bai arara idjideba do quīrāca dewararāmaa wea jira beya ādjia biḁa edadamārēā.–†

³⁹ Jesuba maλgΛḁeba cawabisia idji jājābdaba Ācōrē Jaurera edaḁida. Maλ ewaride Ācōrē Jaurera waḁi zeē basia Jesura waḁibiḁa bajānaa wāē bada bērā.

Ēberārāba Jesudebema wariwaria beḁea duanana

⁴⁰ Maλ beḁea ūrīsidaḁe arima duanΛrāba jarasiḁaa:

–Wārāda naλ ēberāra Ācōrēneba beḁeabari dji droma zeida badaa.–§

⁴¹ Idjaba λcΛrΛba jarasiḁaa:

–Idjira Ācōrēba ēḁrΛ edabari diai jaradaa.–

BaribΛrΛ dewararāba jarasiḁaa:

–Māwāēa. Ācōrēba ēḁrΛ edabari diai jaradara Galileadeba zeēa.

⁴² ¿Ācōrē Bedeade jara bΛēca idjira Davideba zeida? ¿Davi puru Beleλneba zeēca?–*

⁴³⁻⁴⁴ Māwā Jesudebemada wariwaria beḁea duanΛne λcΛrΛba idjira jida quīrāa panasiḁaa, baribΛrΛ ni abaΛba jidaḁaē basia.

Judiorā bororāba Jesu jājānaē panana

⁴⁵ Ācōrē de dromanebema zarrarāra jēda wāsiḁaa pariseorā, sacerdote bororā ume ābaa duanΛmaa. BaribΛrΛ Jesura jidaḁaē basia. Maλ bērā ādjirāba zarrarāa iwidiḁidaa:

–¿Cārē cārēā idjira enenaē basi?–

⁴⁶ Maλne zarrarāba panusiḁaa:

–Ni abaΛ ēberāda jāλ ēberā beḁeabari quīrāca beḁeacaa.–

⁴⁷ Maλ carea pariseorāba jarasiḁaa:

–¿Māēteara idjia bārā siḁa cūrūgasica? ⁴⁸ Dai pariseorāba, dewara dji droma bea biḁa ni abaΛba idjira jājānaē panΛa. ⁴⁹ Idji jājā beaba Ācōrē leyra adua tabeaa. Ācōrēba ādjira cawa oya.–

† **7:38** Isaia 44:3; 55:1-4; 58:1; Joel 3:18; Zacaria 13:1. § **7:40** Juaλ 1:21; 6:14; Deuteronomio 18:15-19. * **7:42** Davi. 2 Samuel 7:12; Salmo 89:3-4; 132:11-12. Beleλ. Miquea 5:2.

⁵⁰ Mañne Nicodemoda ãdjirã ume basia. Idjira Jesumaa naëna diamasi bedede wã bada basia.† Mañgaba ãdjirãa jarasia:

⁵¹ –Baribara ¿dadjirã leyba jara bala baridua ëberãda cawa odida panada idji bedea ùrini naëna? ¿Idjia odada naãrã cawaëda panãca?–

⁵² Ædjirãba panusidaa:

–¿Mãwãra bara Galileadebemaca? Æcõrë Bedeara bio acabari bada. Mañne bala cawaya ni abala Æcõrëneba bedebarida Galileadeba zeëda.‡
[⁵³ Mãwã duananapeda jumarãda ãdji deza wãbarasidaa.§

8

Wërã daunemana Jesumaa edepedada

¹ Mañbe Jesura Olivo eyadaa wãsia. ² Nurëma diapeda wayacusa Æcõrë de droma dajadaa wãsia. Mama bade ëberãrã zocãrã idjima zesesidaa. Egode chũmepeda ãdjirãa jaradia besia.

³⁻⁴ Mãwã duanane judiorã ley jaradiabadaba, pariseorã bida wërã daunema bala jidapedadada enesidaa. Mañ wërãra arima duanã esi bapapeda Jesua jarasidaa:

–Jaradiabari, nañ wërãra daiba jidasidaa abala ume daunema bada.

⁵ Dadjirã leyde Moiseba nãwã bea wërãrãda mõgaraba tabari beabisia.* ¿Bamaarã bia bala mãwã odida?–

⁶ Ædjirãba mãwã jarasidaa Jesuba sãwã panui cawaya. Idjida bië jaradida crichasidaa. Mañne Jesura edaa barru chũmepeda idji jawa jiwĩniba egorode bala besia. ⁷ Baribara ãdjirãba mã sã iwidi panã bërã piradrãpeda jarasia:

–Dji cadjirua ocaba nañ wërãra mõgaraba tabarida bala.–†

⁸ Mãwã jarapeda Jesura wayacusa edaa barru chũmepeda egorode bala besia. ⁹ Jesuba jarada ùrĩside ara mãlda aba aba wãbarã nũmesia.‡ Naãrã drõãrãda ayã wãsidea. Mañbe cõdrãrã sida wãbarãsidea. Jesura mã wërã ume iduba besia. ¹⁰ Jesu ãta nũmebarãde wërãra iduba nũmada unusia.§ Mañbe iwidiisia:

–Bala bië jara duananara ¿sãma panã?‡ ¿Caiba bara bië bai?–

¹¹ Wërãba panusia:

–Ni ababa, mã Boro.–

Jesuba jarasia:

–Mã bida bara bië balã. Wãdua, baribara waa cadjiruara orãdua.–]

Jesu nañ ëjũãnebemarã itea ãnaa

¹² Mãwãnacarea Jesuba ëberãrã wayacusa jarasia:

–Mãra nañ ëjũãnebemarã itea ãnaa quĩrãca bala. Bariduaba mãlda ëpëibara pãĩmane nĩbaëa, ãtebarã ãnaane bala bërã zocai bai arada erobaya.–

¹³ Mañne pariseorãba Jesua jarasidaa:

† 7:50 Juañ 3:1-12. ‡ 7:52 Pariseorãba ãi jarasidaa. 2 Rey 14:25de jara bala Jonãra Gat-heferdebemada. Mañ purura Nazare caita basia Galilea druade. § 7:53 Griego bedede zocãrã cartade versículo 7:53deba aba 8:11daa neëa. Acala cartade Luca 21:38are odja bala.

* 8:5 Idjaba jara bala dji umaquĩrã sida beuida bada. Levitico 20:10; Deuteronomio 22:22. † 8:7 Deuteronomio 17:6-7. ‡ 8:9 Griego bedede ãcala cartade nañ sida bala bala: “Ædji sode cawa panasidaa jipaë beada.” § 8:10 Wërã iduba nũmada unusia. Griego bedede ãcala cartade mãra neëa.

* 8:10 Bala bië jara duananara. Griego bedede ãcala cartade mãra neëa.

–BΛa ara bΛdjidebemada bedea BΛ bĕrā maλba jaraĕ BΛa BΛa jara BΛra wārāda.–

¹⁴ Jesuba jarasia:

–Ara mΛdjidebemada bedea BΛmĭna mĭa jara BΛra wārā araa. Mĭa cawa BΛa mĭra sĕmaλba zesida idjaba sĕmaa waya wāida. BaribΛrΛ bārāba maλra adua panΛa.† ¹⁵ Bārāba naλ ĕjūānebema crĭchadeba mĭra acΛ panΛa. Mĭa ni abaλda māwā acΛcaa. ¹⁶ Mĭa djārā sāwā beada acΛpeda jaraibΛrΛ, mĭa jara BΛra wārā araa, mĭdubaλba māwā jaraĕ BΛ bĕrā. ĀtebΛrΛ mĭ Zeza, mĭ Diabuedaba mĭ ume māwā jara BΛa. ¹⁷ Bārā leyde jara BΛa ĕberā umĕba abari bedeada jaradibΛrΛ ādjia jara panΛra wārāda.† ¹⁸ Ara maλ quĭrāca ara mΛdjidebemada bedea BΛa, idjaba mĭ Zeza, mĭ Diabuedara mĭare bedea BΛa.–

¹⁹ Maλne ādjirāba Jesua iwidisidaa:

–Māĕteara bΛ Zezara ĭsĕma BΛ?–

Jesuba panusia:

–Bārāba mĭra adua panΛa idjaba mĭ Zeza sida adua panΛa. Bārāba mĭda wārāda cawabΛdabara, mĭ Zeza sida cawacasidaa.–

²⁰ Jesuba Ācōrĕ de droma dajada, parata Ācōrĕa diabadama jaradia baside jūma maλgΛra jarasia. BaribΛrΛ ni abaλba idjira jidadaĕ basía idji ewarira wadi jūĕĕ bada bĕrā.

Mĭ wābΛrΛmaa bārāra poya wānaĕa

²¹ Maλbe Jesuba jarasia:

–Mĭra wāya. Wānacarea bārāba mĭra jaΓΛdia baribΛrΛ ununaĕa. Bārāba mĭda ĭjānaĕ bĕrā cadjiruade beudía. Wārāda mĭ wābΛrΛmaa bārāra poya wānaĕa.–

²² Maλ bĕrā judiorā bororāda ādjiduba bedea duanasidaa:

–Māĕteara ĭiduba beuica? ĭidjia maλ carea jara BΛca: “Mĭ wābΛrΛmaa bārāra poya wānaĕa?”–

²³ Maλne Jesuba jarasia:

–Bārāra naλ ĕjūānebemaa baribΛrΛ mĭra bajānebemaa. Mĭra naλ ĕjūānebemaĕa. ²⁴ Maλ carea mĭa jarasia bārāra cadjiruade beudía. Bārāba Mĭra Mĭda ĭjānaĕ bĕrā cadjiruade beudía.–S

²⁵ Maλ carea ādjirāba iwidisidaa:

–ĭBΛra cai?–

Jesuba panusia:

–DārābΛrΛa mĭa bārāa jara BΛda.* ²⁶ Mĭa ne zocārāneba bārāra bedeade beada aida BΛa. BaribΛrΛ mĭ DiabuedabΛrΛ cawa BΛa. Idji bedeara wārā araa. Mĭa idjideba ūrĭ BΛda naλ ĕjūānebemarāa jarabaria.–

²⁷ BaribΛrΛ ādjirāba cawadaĕ basía Jesuba idji Zezadebemada bedea BΛda. ²⁸ Maλ carea idjia jarasia:

–Bārāba mĭ, Naλ Djara Edadara crude cachibΛdade cawadía Mĭra Mĭda. Cawadía mĭa ni maārĭ bida ara mĭdjia quĭrĭā BΛ quĭrāca oca basida. Idjaba cawadía mĭra bedea basida mĭ Zezaba jaradiada quĭrāca. ²⁹ Mĭ Diabuedara mĭ ume BΛa. Mĭ Zezaba mĭduba amecaa mĭa ewariza idjia quĭrĭā BΛda o babari bĕrā.–

³⁰ Jesuba maλgΛdebema bedea baside zocārāba idjira ĭjāsidaa.

† **8:14** Juaλ 7:27-29. † **8:17** Deuteronomio 17:6; 19:15. § **8:24** Mĭra Mĭda. MaλgΛdeba Jesuba jara basia idjira Ācōrĕda. Exodo 3:13-14. * **8:25** DārābΛrΛa mĭa bārāa jara BΛda. Griego bedeade maλra ebuda BΛĕa. ACΛrΛmaarā jara BΛa: “Mĭa bārāa ĭcārĕda cawa jaraida BΛ?” wa “Mĭra ĭcārĕ cārĕā bārā ume bedeaida BΛ?”

Abrahaḷ warrarā dji ara

³¹ Maḷbe Jesuba judiorā idji ḷjābḷdarāa jarasia:

–Bārāba mḷ bedeada ḷjā pananibḷḷḷ, wārāda mḷ ume nībabadarāda beadia. ³² Mḷneba bārāba Ācōrēra wārāda cawadāia. Maḷba bārāra djārā nezoca beadada ēdḷḷ ḷḷaya.–

³³ Ādjirāba jarasidaa:

–Baribḷḷḷ dairāra Abrahaḷneba yōpedada bēḷā djārā nezocarāēa. ḷSāwā ḷḷa dairāra ēdḷḷ ḷḷayaḷa a ḷḷ?–

³⁴ Jesuba panusia:

–Wārā arada mḷa jaraya: cadjirua o beara cadjirua nezocarāa.

³⁵ Nezocara idji boro ēberārāēa, baribḷḷḷ dji boro warrara idji zeza ume ewariza babaria.† ³⁶ Maḷ bēḷā Ācōrē Warraba bārāra nezoca beadada ēdḷḷ ḷḷibḷḷḷ, wārāda ewariza Ācōrē ēberārāda beadia. ³⁷ Mḷa cawa ḷḷa bārāra Abrahaḷneba yōpedadada, baribḷḷḷ bārāba mḷra bea quīrīā panḷa mḷ bedeara ḷjānaē panḷ bēḷā. ³⁸ Mḷa jara ḷḷa jūma mḷ Zezaba mḷa jaradiadada. Maḷne bārāba ḷjā o panḷa bārā zezadeba ūrīpedadada.–

³⁹ Ādjirāba panusidaa:

–Dai drōāenabema zezara Abrahaḷa.–

Baribḷḷḷ Jesuba jarasia:

–Bārāra Abrahaḷ warrarā dji ara badabara idjia oda quīrīca ocasidaa.

⁴⁰ Mḷa bārāa wārā bedeada jara ḷḷa Ācōrēba mḷa cawabida quīrīca. Māwāmīna bārāba mḷra bea quīrīā panḷa. ḷAbrahaḷba māwā osica?

⁴¹ Bārāba bādji zezaba obari quīrīca obadaa.–

Maḷne ādjirāba jarasidaa:

–jBaribḷḷḷ dairāra wēḷā deu ḷḷba todaēa! Dairāba Zezada ababe eropanḷa. Idjira Ācōrēa.–

⁴² Jesuba jarasia:

–Ācōrēda bārā Zezabara, bārāba mḷra wārāda quīrīācasidaa, Ācōrēneba zepeda nama ḷḷ bēḷā. Mḷra ara mḷdjideba zeē basīa. Idjiabḷḷḷ diabuesia.

⁴³ Mḷa jara ḷḷa ḷsāwāērā bārāba cawadaē pan? Bārāba cawadaē panḷa, mḷ bedeada ūrī quīrīānaca bēḷā. ⁴⁴ Bārā zezara diaurua. Maḷ bēḷā idjia quīrīā ḷḷdḷḷ bārāba o quīrīā panḷa. Idjira naārēdaḷba mīā beabaria. Wārāneba bacaa idjaba wārā bedeara jaracaa. Sewa obaria sewaida ḷḷ bēḷā idjaba sewa zeza bēḷā. ⁴⁵ Mḷa wārā bedeada jara ḷḷa. Maḷ bēḷā bārāba mḷ bedeara ḷjānacaa. ⁴⁶ Mḷa cadjiruada o ḷḷbḷḷḷ ḷcārē cadjiruada o ḷḷ? ḷCai bārānebemaba poya jarai? Mḷa wārā bedeada jara ḷḷbḷḷḷ, ḷcārē cārēā mḷ bedeara ḷjānaē panḷ? ⁴⁷ Ācōrē ḷjā ḷḷba idji bedeara ḷjā obaria baribḷḷḷ bārāra Ācōrē warrarāē bēḷā idji bedeara ḷjā odacaa.–

Abrahaḷ bai naēna Mḷra Mḷa

⁴⁸ Maḷbe judiorāba Jesua jarasidaa:

–Bāra Samariadebemada jāwā tabḷa idjaba jai bara ḷḷa. ḷDairāba aride jara panlēca?–

⁴⁹ Maḷne Jesuba jarasia:

–Mḷra jai neē ḷḷa. Mḷ Zezadebemada bia bedeabaria. Baribḷḷḷ bārāba mḷnebemada bia bedeadaḷca. ⁵⁰ Mḷa jḷḷḷ ḷḷa ēberārāba mḷnebemada bia bedeadamārēā. Baribḷḷḷ abaḷba quīrīā ḷḷa ēberārāba mḷnebemada bia bedeada. Idjiabḷḷḷ cawa obaria. ⁵¹ Wārā arada mḷa jaraya, mḷ bedeā ḷjā o ḷḷa beuca baya.–

† 8:35 Genesi 21:9-13.

⁵² Mañne judiorāba Jesua jarasidaa:

–Idib_{ΛΓΛ} dairāba cawab_Λdaa b_Λra jai bara b_Λda. Abraha_Λra beusia. Jūma Ācōrēneba bedēabadarā sida beusidaa, barib_{ΛΓΛ} b_Λa jara b_Λa: “M_Λ bedea ījā o b_Λra beuca baya.” ⁵³ Māwāra ķb_Λra dai drōā naēnabema Abraha_Λ cāyābara dji dromaara b_Λca? Idjira beusia, idjaba jūma Ācōrēneba bedēabadarā sida beusidaa. B_Λra ķcaida crīcha b_Λ?–

⁵⁴ Jesuba panusia:

–Ara m_Λdjidebemada bia bedēai_{ΛΓΛ} ma_Λba jaraē b_Λa m_Λra dji biada. Barib_{ΛΓΛ} m_Λ Zezaba m_Λnebemada bia bedea b_Λa. Bārāba idjira bārā Ācōrēana a pan_Λa. ⁵⁵ Barib_{ΛΓΛ} idjira adua pan_Λa. Mañne m_Λa idjira cawa b_Λa. Idjida adua b_Λaēda adabara m_Λra bārā quīrāca sewaida b_Λcasia. Barib_{ΛΓΛ} m_Λa idjira cawa b_Λ bērā idji bedēada ījā o b_Λa. ⁵⁶ Bārā drōā naēnabema Abraha_Λra b_Λsridasia m_Λ na_Λ ējūānaa zeb_{ΛΓΛ} ewarira unuida cawa bada bērā. Wārāda unupēda bio b_Λsrida besia.–

⁵⁷ Mañne judiorāba Jesua jarasidaa:

–B_Λra wadibida cincuenta poa b_Λēa. ķSāwā b_Λa Abraha_Λra unusiada a b_Λ?–

⁵⁸ Jesuba panusia:

–M_Λa wārā arada jaraya: Abraha_Λ b_Λi naēna_Λba M_Λra M_Λa.–†

⁵⁹ Jesuba māwā jarada carea judiorāba mōgarada edasidaa idji tabari beadi carea. § Barib_{ΛΓΛ} Jesura mīrūpeda Ācōrē de dajadabemada āyā wāsia.*

9

Jesuba ēberā dauberrea topedada biabida

¹ Wāb_{ΛΓΛ}de Jesuba unusia ēberā dauberrea topedadada. ² Mañne Jesu ume nībabadarāba iwidisidaa:

–Jaradiabari, ķcaiba cadjirua odadeba na_Λ ēberāra jāwā dauberrea tosidea? ķIdji djibarirāba cadjirua opedadadeba, wa idjia cadjirua odadeba?–

³ Jesuba panusia:

–Cadjirua opedadadeba jāwā todaē basia. Idjira dauberrea tosidea idjideba Ācōrēba ne ob_{ΛΓΛ}da jūmarāba ununamārēā. ⁴ Ma_Λ bērā wadī āsa b_Λde eda m_Λ Diabuedaba obi b_Λra m_Λa oida b_Λa. Queudacarea ni abaada poya trajadacaa. ⁵ Barib_{ΛΓΛ} na_Λ ējūāne b_Λde m_Λra ēberārā itea ānaa quīrāca b_Λa ādjirāba sāwā nībadida cawadamārēā.–

⁶ Māwā jarapeda Jesura egorode idotasia. Ma_Λba egorora susua osia. Ma_Λ egoro susuaba dji dauberrea b_Λ dauza p_{ΛΓΛ}sia. ⁷ Ma_Λbe Jesuba idjia jarasia:

–Cuibada Siloe abadamaa s_{ΛΓΛ}de wādua.– (Ma_Λ trāba jara b_Λa “diabueda.”)*

Ara ma_Λda dauberrea b_Λra wāpeda idji daura s_{ΛΓΛ}peda unu besia. Ma_Λbe diguida wāsia. ⁸ Idji de caita beabariba idjaba idji dauberrea b_Λ unupēdadaba jara duanasidaa:

–ķNa_Λg_Λēca ode chūmepēda ne iwidi babadara?–

⁹ Λc_{ΛΓΛ}ba idjiaēda asidaa. Dewararāba idji quīrāca b_Λmīna idjiēana asidaa. Barib_{ΛΓΛ} dji dauberrea badaba jarasia:

† **8:58** Exodo 3:13-14. § **8:59** Levitico 24:14. * **8:59** Griego bedēade āca_{ΛΓΛ} cartade b_Λ b_Λa: “Jesura ara ādji daide necai ēdra wāsia.” * **9:7** Genesi 49:10; Isaia 8:5-8.

–Wārāda m̄ā.–

¹⁰ Maḷne idjía iwidiśidāa:

–¿Sāwā bḷa unu bēsi?–

¹¹ Idjia panusia:

–Ēberā Jesu abadaba egoroda susua opeḍa m̄ dauza pḷḷasia. Maḷbe idjia jarasia: “Cuibada Siloe abadamaa saḡaḍe wādua.” Wāpeḍa m̄ dau saḡabḷḷaḍe unu bēsia.–

¹² Maḷne ādjirāba iwidiśidāa:

–Maḷḡa ēberāra ¿sāma bḷa?–

Idjia panusia:

–M̄ā adua bḷa.–

Pariseorāba dauberrea badaa bio iwidiḍedada

¹³⁻¹⁴ Jesuba egoro susua opeḍa dauberrea bḷ biabida ewarira ḷnāūbada ewari basía. Maḷ carea dauberrea baḍara ḷcaḷaba pariseorāmaa edesidāa. ¹⁵ Maḷbe pariseorā bida maḷ ēberāa iwidiśidāa sāwābḷḷa unu bēśida. Maḷne idjia jarasia:

–Idjia egoroda susua opeḍa m̄ dauza pḷḷasia. Maḷbe m̄ā baidoḍe saḡabḷḷaḍe unu bēsia.–

¹⁶ ḷcaḷa pariseorāba jarasidāa:

–Maḷ ēberāra Ācōrēneba zeḗ bḷa, ḷnāūbada ewarida wayaca bērā.–

Baribḷḷa dewararāba jarasidāa:

–¿Sāwā cadjirua obari ēberāba maḷ ne ununacada poya osi?–

Māwā wariwaria bedea duanasidāa. ¹⁷ Māwā duananapeḍa wayacusa dji dauberrea badaa iwidiśidāa:

–Maḷ ēberā, bḷ dau biabidara bḷmaarā ¿caida māwā bḷa?

Dauberrea baḍaba panusia:

–M̄maarā idjira Ācōrēneba bedeabaria.–

¹⁸ Judiorā dji bororāba ḷjānaḗ panasidāa maḷ ēberāra naēna dauberrea baśida. Maḷ carea idji djibarirāda trḷbisidāa. ¹⁹ Maḷbe ādjía iwidiśidāa:

–¿Naḷḡara bārā warra dauberrea topeḍaḍaca? ¿Sāwā idira idjia unu bḷa?–

²⁰ Ādjia panusidāa:

–Daiba cawa panḷa naḷḡara dai warra dauberrea topeḍaḍada.

²¹ Baribḷḷa adua panḷa sāwā idira unu bēśida, idjaba adua panḷa caiba idjira biabisida. Idjira drōā bērā idjía iwidiḍadua.–

²² Idji djibarirāba māwā jarasidāa judiorā bororāra waya panḷ bērā. Wārāda maḷ judiorāba jaraḍoasidāa ēberārāba Jesura Ācōrēba ēdrḷ edabari diai jaraḍaḍaḍa acara panḷada. Ababba māwā jarasira dji bororāba idjira judiorā dji jḷrebada dedebemada āyā jḷretadiada asidāa. ²³ Maḷ carea djibarirāba jarasidāa: “Idjira drōā bērā idjía iwidiḍadua.”

²⁴ Maḷ bērā judiorā bororāba dauberrea baḍara wayacusa trḷnapeda jarasidāa:

–Ācōrē quīrāpita daia wārā bedeadeba jāḷ ēberānebemada jaradua.† Dairāba cawa panḷa idjira cadjirua obarida.–

²⁵ Dauberrea baḍaba jarasia:

–M̄ā adua bḷa idjia cadjirua obarida wa ocada. Ababe cawa bḷa m̄ra dauberrea baśida baribḷḷa idira unu bḷada.–

²⁶ Maḷne ādjirāba wayacusa idjía iwidiśidāa:

† 9:24 Griego bedeade bḷ bḷa: “Ācōrēa bia bedeadua.”

–Idjia ¿sāwā osi? ¿Cārēda osi b_Λ dau biabi carea?–

27 Idjia panusia:

–M_Λā bārāa jarasia barib_{ΛΓΛ} ĩjā quĩrĩānaē basía. Ma_Λda ¿cārē cārēā wayacusa ũrĩ quĩrĩā pan_Λ? ¿Bārā sida idji ume nĩba quĩrĩā pan_Λca?–

28 Ma_Λ carea ādjirāba idjira nāwā quēāsidaa:

–B_Λdr_Λ jā_Λ ēberā ume nĩa, barib_{ΛΓΛ} dairāra Moise leydeba nĩbabadaa.

29 Dairāba cawa pan_{ΛΛ} Ācōrēba Moisea bedeasida, † barib_{ΛΓΛ} jā_Λ ēberāra sāmabemada adua pan_{ΛΛ}.–

30 Ma_Λne dauberrea b_Λda_Λ jarasia:

–¿Sāwāērā bārāba jara pan_Λ adua pan_Λda idjira sāmabemada? ¿Idjia m_Λ daura biabiē basica? 31 Dadjirāba cawa pan_{ΛΛ} cadjirua obada_Λ iwidib_Λda_Λ Ācōrēba bia ũrĩcada. Ma_Λ awara cawa pan_{ΛΛ} baridub_Λ Ācōrēda waya b_Λb_Λg_Λ idjaba idjia quĩrĩā b_Λda o b_Λb_Λg_Λ, ma_Λg_Λba iwidib_Λg_Λ Ācōrēba bia ũrĩbarida. § 32 Naārā eda_Λba aba idibema ewaridaa ¿bārāba ũrĩbadjidaca ēberā dauberrea todada biabib_Λda_Λ? 33 Na_Λ ēberāda Ācōrēneba zedaēbara ni cārē sida poya oē bacasia.–

34 Ma_Λne pariseorāba idjira quēāsidaa:

–B_Λ topeada_Λdeba ātaa cadjirua obaria. ¿Sāwā dairāa ne jaradiai?–

Ma_Λ carea idjira judiorā dji j_Λrebada dedebemada āyā j_Λretasidaa.

Dji wārāda dauberrea bea

35 Jesuba ũrĩsia dauberrea b_Λda_Λ āyā j_Λretasida_Λ. Ma_Λ carea idjira j_Λg_Λde wāsia. Unupe_Λda iwidisia:

–¿B_Λā Na_Λ Djara Edada_Λ wārāda ĩjā b_Λca?–*

36 Idjia jarasia:

–M_Λ boro, jaradua idjira caida m_Λā wārāda ĩjāi carea.–

37 Jesuba panusia:

–B_Λā idjira unu b_Λā. M_Λ, b_Λ ume bede_Λ b_Λda idjía.–

38 Ara ma_Λda Jesu quĩrĩpita chĩrāborode cobepeda jarasia:

–M_Λ Boro, m_Λā ĩjā b_Λā.–

39 Ma_Λne Jesuba jarasia:

–M_Λra na_Λ ējūānaa zesia ēberārā cawa oi carea. Māwā dji dauberrea bea quĩrāca beaba ununia idjaba dji unu pan_Λana a pan_Λra dauberrea bea quĩrāca panenia.–

40 Āc_Λg_Λ pariseorā Jesu caita duan_Λba ma_Λ bede_Λ ũrĩsidade iwidisidaa:

–B_Λā ¿cārē cārēā māwā jara b_Λ? ¿Dairāra dauberrea beaca?–

41 Jesuba panusia:

–Bārāda wārāda dauberrea beada_Λbara, cadjirua obada carea bedeade pananaē bacasia. Barib_{ΛΓΛ} bārāba unu pan_Λana a pan_Λ bē_Λā bedeade pan_{ΛΛ}.–

10

Oveja wagabari dji bia

1 Ma_Λ ewaride Jesuba jarasia:

–M_Λā wārā arada jaraya: bariduada oveja corrade eda wābadade eda wāēb_Λg_Λ, āteb_Λg_Λ āyā areba eda wāib_Λg_Λ, ma_Λg_Λba ovejara dr_Λabaria idjaba biē obaria. 2 Barib_{ΛΓΛ} dji corrade eda wābadama eda wābaridr_Λ oveja wagabari araa. 3 Ma_Λ iteab_Λg_Λ corra wagabariba dji eda

† 9:29 Exodo 33:11. § 9:31 Salmo 66:18; Proverbio 15:29. * 9:35 Na_Λ Djara Edada. Griego bedeade Āc_Λg_Λ cartade b_Λ b_Λā “Ācōrē Warra.”

wābadara ewabaria. Ovejaba ādji wagabari bedeara cawa pan_{AA}. Ādjiza tr_{LC}uapeda dajadaa edebaria.* ⁴ Jūma dajadaa edepeda ādji na wābaria. Ovejara idji caidu wābadaa idji bedeara cawa pan_L bē_{rā}. ⁵ Barib_{AL}_{AL} ādjia ununacara ēpēn_{ACA}, āteb_{AL}_{AL} mīrūbadaa idji bedead_A adua pan_L bē_{rā}.–

⁶ Jesura ne jara b_{AL}deba māwā bedeasia barib_{AL}_{AL} judiorāba cawadaē basia cārēda jara b_{ADA}. ⁷ Ma_L bē_{rā} Jesuba nāwā jarasia:

–M_{LA} wārā arada jaraya, oveja eda wābadara m_{LA}. ⁸ M_L zei naēna zocārā ne dr_{AL}abadarā quīrāca zebadjidaa idjaba purura biē obadjidaa. Barib_{AL}_{AL} ādjirā bedeara Ācōrē ēpē beaba i_Jānaē basia.†

⁹ Eda wābadara m_{LA}. M_{AL}neba eda wāb_{AL}_{AL} minijīchiadebemada ēdr_{AL}aya. Bio necai baya idjia neē b_{AL}ra Ācōrēba jūma diai bē_{rā}.‡ ¹⁰ Ne dr_{AL}abarira zebaria oveja dr_{AL}ai carea, beai carea idjaba aduabi carea. Barib_{AL}_{AL} m_{LA}ra zesia ēberārāba zocai bai arada aduba erobeadamārēā.

¹¹ M_{LA}ra oveja wagabari dji b_{IAA}. Oveja wagabari biara idji oveja carea beuida b_{LA}. ¹² Barib_{AL}_{AL} ab_{AL}ba parata carea ovejada waga baib_{AL}_{AL}, usa cadr_{AL}a zeb_{AL}_{AL}de ovejara amecuapeda mīrū wāya. Ovejara idjideē bē_{rā} wārāda wagacaa. Ma_Lne usa cadr_{AL}aba oveja aba ca edab_{AL}_{AL}de dewararāda jārāzoabadaa. ¹³ Ma_L ēberāra mīrū wābaria ababe parata careab_{AL}_{AL} ovejara wagabari bē_{rā}. Idjia oveja bia pananamārēā crīchacaa.

¹⁴ M_{LA}ra oveja wagabari dji b_{IAA}. M_{AL}djidērāra cawa b_{LA} oveja wagabariba idji oveja cawa b_L quīrāca. Idjaba m_{AL}reba m_{LA}ra cawa pan_{AA}. ¹⁵ Ara ma_L quīrāca m_L Zezaba m_{LA}ra cawa b_{LA} idjaba m_{LA} m_L Zezara cawa b_{LA}. M_{LA}ra m_{AL}dji oveja carea beuida b_{LA}. ¹⁶ M_{LA} erob_{LA} dewara oveja na_L corrade beaēda.§ Ma_Lg_{AR}ā sida m_{LA} eda eneya. Ādjirāba m_L bedeara i_Jānia. Māwā jūmarāda ābaa panania. Ma_Lne ādjirā wagabarira aba baya.

¹⁷ M_L Zezaba m_{LA}ra quīrā b_{LA}, ara m_{AL}djida idu beabi bē_{rā}. Ma_Lbe wayacusa zocai beya. ¹⁸ M_{LA} iduaribiēb_{AL}_{AL} ni ab_{AL}ba m_{LA}ra poya beadaēa, barib_{AL}_{AL} m_{LA}ra beuya māwā quīrā b_L bē_{rā}. M_{LA}ra beupe_{DA} poya l_Rēbaya. M_L Zezaba m_{LA} māwā obisia.–

¹⁹ Ma_L bedea ūrīb_{AL}dade judiorāra wayacusa wariwaria bedea duanasidaa. ²⁰ Zocārāba jarasidaa:

–J_{AL} ēberāra jai bara b_{LA}. Idjira quīrāē b_{LA}. ¿Cārē cārēā idji bedead_A ūrīni?–

²¹ Barib_{AL}_{AL} dewararāba jarasidaa:

–Idjia jara b_{AL}ra jai bara b_L bedeaēa. ¿Jaiba dauberrea beara biabibarica?–

Judiorāba Jesu igarapedada

²² Ma_L ewaride judiorāba Jerusale_{NE} ewari dromada o panasidaa. Ādjirāba quīrāneba panasidaa Ācōrē de dromara idji quīrāpita biē badada waya bia b_Lpedadada. Ma_L ewari dromara dji cūrāsaara b_L jedecode obadjidaa.* ²³ Ācōrē de droma mōgaraba au_{DU} jūrā ca b_L edaare Jesura nībasia. Idji nībadama Salomō_L abadaa. ²⁴ Māwā b_{AL}de āc_{AL}_{AL} judiorāba Jesura au_{DU} jūrā edadapeda iwidisidaa:

* **10:3** Ezequiel 34:11-31. † **10:8** Ācōrē ēpē beaba. Griego bedeadē b_L b_{LA} “ovejaba.”

‡ **10:9** Griego bedeadē nāwā b_L b_{LA}: “Idjira eda wāya, dajadaa wāya idjaba pōājārāda unuya.”

§ **10:16** M_{LA} erob_{LA} dewara oveja na_L corrade beaēda. Ma_L bedeadēba Jesuba jara basia judiorāē bida idjia i_Jānia. * **10:22** Judiorāba ma_L ewari Janucá abadada poa zeb_{AL}_{AL}za obadaa diciembre jedecode. Quīrānebadadaa Juda Macabeo abadaba Ācōrē de dromara waya bia b_Ladada. Ma_Lg_{AR}ra māwāsia poa 164de Jesu todī naēna. Ma_L naēna griego Antioico Epipane abadaba Ācōrē de dromara biē b_{ASIA}.

–Aba ʒsãlbe bla dairã crĩchara cawaē pe erobai? Blda Ācõrēba ēdra edabari diai jaradabara, dairãa ebuda jaradua.–

²⁵ Jesuba panusia:

–Mla bārãa jarasia baribara ĩjãnaē duanla. Jũma mł Zeza trłneba o bla ma młnebemada ebuda cawabi bla. ²⁶ Baribara bārãba ĩjãnaca, mł ovejarãē bērã. ²⁷ Mł ovejarãba mł beđeara cawa panla. Mla ādjirãra cawa bla. Mał bērã ādjirãba młra ēpēbadaa. ²⁸ Mla ādjirãa Ācõrē ume ewariza zocai baida dia bla. Mał carea ādjirãra aduađeãa idjaba ni abalba ādjirãra mł jawadebemada poya jãrĩnaēa. ²⁹ Mł Zezaba ādjirãra młã diasia. Idjira jũmarã cãyãbara dji dromaara bla.† Ni abalba ādjirãra mł Zeza jawadebemada poya jãrĩnaēa. ³⁰ Młra mł Zeza ume abarida mławã bla.–

³¹ Mał carea arima bea judiorãba wayacusa mōgarada edasidaa idji tabari beadi carea. ³² Małne Jesuba jarasia:

–Mł Zezadeba ne zocãrã biada bārãa unubisia. ʒSãlga ne bia oda carea młra mōgaraba tabari beadi?–

³³ Judiorãba panusidaa:

–Dairãba bara mōgaraba tabaridaēa ne bia o bla carea, ātebara tabaridia bla nał djarade bla ara baldjida Ācõrēana a bla carea. Małba bla Ācõrēra biē jara bla.–†

³⁴ Jesuba jarasia:

–Bãrã leyde nãwã bl bla: “Mla jarasia bārãra ācõrērãda.”§ ³⁵ Dadjirãba cawa panla Ācõrē Beđeara ewariza wãrãda. Ācõrēba mał ēberãrãa beđeasida jarasia: “Bãrãra ācõrērãa.” ³⁶ Małne mla ababe idji Warraada a bla Ācõrēba młra ara idji itea blda bērã idjaba nał ējũanaa diabueda bērã. ʒBãrãba mał carea jara panla mla idjidebemada biē beđeasida? ³⁷ Mł Zezaba o blda mla oē balbara, mł beđeara ĩjãrãnadua. ³⁸ Baribara idjia o blda mla o balbara, mla jara bla carea bārãba ĩjãnaē panlamĩna mla o bla carea ĩjãnadua. Mławã bārãba wãrãda cawadia mł Zezara mł ume blda idjaba młra mł Zeza ume blda.–

³⁹ Małne ādjirãba wayacusa Jesura jida quĩrĩã panusidaa, baribara ēdra wãsia.

⁴⁰ Mławãnacarea Jesura wayacusa Jordał do quĩrãrã wãsia Borocuebari Juałba naãrã ēberãrã borocue bađamaa.* Jesura mama besia. ⁴¹ Mławã blda zocãrã ēberãrãda idjima wãbadjidaa. Āduba nãwã jarabadjidaa:

–Juałba ne ununacada oē basia baribara jũma idjia nał Jesudebema jarađara wãrã araa.–

⁴² Mama zocãrãba Jesura ĩjãsidaa.

11

Lazaro jaidada

¹⁻² Mał ewaride ēberã Lazaro abadada jũãcãyã nũmasia. Mał Lazarora Betaniane bema basia. Abari purude idji djabawērãrã Mariada, Marta sida panusidaa. Małga Mariaba dadjirã Boro jĩrũne querada weapeda idji budaba pōãsa jaređa basia.* ³ Małne Lazaro djabawērãrãba Jesua beđeada diabuesidaa:

† **10:29** Małra griego beđeade ebuda blãa. Acalaamaarã nãwã jara bla: “Mł Zezaba młã diađara ne jũma cãyãbara dji dromaara bla.” ‡ **10:33** Levítico 24:14-16. § **10:34** Salmo 82:6. * **10:40** Juał 1:28. * **11:1-2** Juał 12:3.

–Dai Boro, bΛ dji biara jũācāyā nũmΛΛ.–

⁴ Mañ beċea ũrĩside Jesuba jarasia:

–Lazarora beuċa, baribΛΓΛ jũācāyā nũmΛΛ ēberārāba cawadāmārēā Ācōrēra idji Warra sida dji dromarāda.–

⁵ Jesuba Lazarora, dji djabawērārā sida bio quĩrĩā basia. ⁶ BaribΛΓΛ Lazaro bio jũācāyā bΛda cawadacarea wadi ewari umé besia idji baċama. ⁷ Māwānacarea idji ume nĩbabadarāa nāwā jarasia:

–WānadrΛ wayacusa Judeadaa.–

⁸ Mañ bērā idji ume nĩbabadarāba jarasidaa:

–Jaradiabari, dārāé bΛa Judeadebemarāba bΛra mōgaraba tabari bea quĩrĩā pananada. ¿BΛra wayacusa jāmaa wāica?–

⁹ Jesuba jarasia:

–¿Ewarira doce hora bΛċca? Āsa nĩra tenedrΛcaa, idjia λnaa nañ ējũāne bΛda unu bΛ bērā. ¹⁰ BaribΛΓΛ diamasi nĩra tenedrΛbaria, λnaa neē bΛ bērā.–

¹¹ Māwā jaradacarea Jesuba jarasia:

–Dadjirā dji bia Lazarora cāi bΛa baribΛΓΛ mΛa idjira λrλmane wāya.–

¹² Mañne Jesu ume nĩbabadarāba idjía jarasidaa:

–Dai Boro, idjira cāi bΛbΛΓΛ biabΛΓΛ.–

¹³ Jesuba mañ jaradadeba Lazaro beudadebemada beċea basia, baribΛΓΛ idji ume nĩbabadarāba crĩchasiċaa Lazaro cāi bΛċebemada beċea bΛda. ¹⁴ Mañbe Jesuba ebuċa jarasia:

–Lazarora jaidasia. ¹⁵ Arima baċaē bērā mΛra bΛsrida bΛa mañneba bārāba mΛra biara ĩjāni bērā. Waya idjimaa wānadrΛ.–

¹⁶ Mañne Tomás, Mĩguiso abadada basia.† MaλgΛba Jesu ume nĩbabadarā waabemarāa jarasia:

–Judeadaa wānadrΛ dadjirā sida beadāmārēā.–

Beudarā Jesuba λrēbabidebema

¹⁷ Betania purude jũēside Jesuba cawasia Lazaro tΛbaripeċadara ewari quĩmārē bΛda. ¹⁸ Betaniara Jerusaleλneba mācua tΛmΛċ basia.‡ ¹⁹ Mañ bērā zocārā judiorāda zesidaa Marta, Maria sobiabide ādji djab jaidada carea. ²⁰ Māwā panane Martaba cawasia Jesura jũēbΛΓΛda. Ara mañda idji audiabariċe wāsia. Mañne Mariara diguiċa besia. ²¹ Martaba Jesu unuside idjía jarasia:

–MΛ Boro, bΛda nama baċabara mΛ djabara jaidāē bacasia. ²² BaribΛΓΛ mΛa cawa bΛa jũma bΛa Ācōrēa iwidibΛΓΛra idjia oida.–

²³ Jesuba idjía jarasia:

–BΛ djabara λrēbaya.–

²⁴ Mañne Martaba jarasia:

–Māē, mΛa cawa bΛa idjira jĩrũarebema ewariċe λrēbaida beudarā λrēbabΛdade.–§

²⁵ Jesuba jarasia:

–MλdrΛ beudarā λrēbabibaria idjaba zocai bai diabaria. Bariduaba mΛda ĩjāibΛΓΛ, nañ djarade beubΛΓΛ sida ewariza Ācōrē ume zocai baya. ²⁶ MΛ ĩjā bΛra mΛneba zocai bΛ bērā ewariza zocai baya. ¿BΛa maλgΛra ĩjā bΛca?–

† **11:16** Mĩguiso. Griego trΛ Dídimoba jara bΛa mĩguisoda. ‡ **11:18** TΛmΛċ basia. Griego beċeade bΛ bΛa “quince estadia.” Mañra kilómetro ũbeaca bΛa. § **11:24** Isaía 26:19; Daniel 12:1-3.

27 Mañne Martaba panusia:

–Mãe m̄ Boro, m̄la ñjã ðla b̄lra Ācõrẽ Warrada, Ācõrẽba ãdrl edabari diai jaradada, nañ ãjũãne zeida baedada.–

Jesu Lazaro carea jãna

28 Mãwã jaradacarea Martara wãsia idji djabawẽrãmaa. Mañbe iwidr̄la jarasia:

–Dji Jaradiabarira nama ðla. Idjia b̄la ne jara quĩrã ðla.–

29 Mañ ãrĩpeda Mariara piradr̄peda Jesu ðlmaa isabe wãsia. 30 Jesura purude eda wãẽ basia. Wadibida Martaba idji ununama basia. 31 Mañne judiorã Maria sobiabidi carea idji diguida panaba unusidaa idjira isabe piradr̄peda dajadaa wãb̄l̄ada. Mañ carea idji caidu wãb̄daba jarasidaa:

–Idjira Lazaro t̄baripedadamaa jãne wãb̄l̄aa.–

32 Mariara Jesu ðlama jũẽside ara idji unub̄l̄ada idji jĩrũ caita barru cobesia. Mañne jarasia:

–M̄ Boro, b̄da nama baedabara, m̄ djabara jaidãẽ bacasia.–

33 Jesuba Maria jĩgua jãb̄l̄ada idjaba judiorã idji ume zepedada sida jãb̄dada unuside ãdjirã carea bio sopua nũmepeda jĩgua ãgasia.*

34 Mañbe iwidisia:

–Idjira ãsãma t̄barisida?–

ãdjirãba panusidaa:

–Dai Boro, ac̄de wãna.–

35 Jesura jãsia. 36 Mãwã ðlde judiorã arima duanaba jarasidaa:

–Ac̄dadua idjia sãcua Lazarora quĩrã basida.–

37 Barib̄l̄a ãc̄l̄a ãdjirãnebemaba jarasidaa:

–Dauberrea ða biabidaba ãsãwãerã poya carebaẽ basi Lazaro beurãmãrẽã?–

Jesuba Lazaro ãrẽbabida

38 Jesura wayacusa jĩgua ãgasia. Mañbe Lazaro t̄baripedadama jũesia. Mañḡara eya uria basia. Dji eda wãbadara mõgaraba jũãtr̄l basia. 39 Mañne Jesuba jarasia:

–Jãñ mõgarara ãyã ðladadua.–

Marta, dji jaidada djabawẽrãba Jesua jarasia:

–M̄ Boro, idji jaidadara ewari quĩmãrẽ ða bẽrã cõbusia cadjirua ðla.–

40 Barib̄l̄a Jesuba jarasia:

–¿M̄la jaraẽ basica ðla wãrãda ñjãib̄l̄a, Ācõrẽra dji droma ðada unuida?–

41 Mãwã ðlde ãberãrãba mõgarara ãyã ðasidaa. Mañbe Jesuba ãtaa ac̄peda jarasia:

–Zeza, m̄la b̄la bia jaraya m̄la iwididara ãrĩna bẽrã. 42 M̄la cawa ðla ðla m̄ beðeara ãrĩ babarida, barib̄l̄a m̄la mañḡara jarasia nañḡarã ãberãrãba cawadamãrẽã b̄ab̄l̄a m̄lra diabuesida.–

43 Mãwã jaradacarea Jesuba jĩgua tr̄l jarasia:

–¡Lazaro, dajadaa zedua!–

44 Ara mañda Lazaro beu baedada dajadaa zesia. Idji j̄wara, idji jĩrũ sida waði wuaba b̄lã beasia. Idjaba idji quĩrãra wuaba ãnẽbari basia. Mañne Jesuba jarasia:

* 11:33 ãdjirã carea. ãc̄l̄amaarã Jesura sopuasida ãdjirãba ñjãnaẽ basi bẽrã idjia Lazarora ãrẽbabida. Dewararãmarã Jesura sopuasida nañ ãjũãne ãberãrãra beubada, cacua biẽ beabada, idjaba cadjirua obada bẽrã.

–Ērānadia bia t_Λgamārēā.–

Judiorā bororāba Jesu beadi carea bedea aupedada

Mateo 26:1-5; Marco 14:1-2; Luca 22:1-2

⁴⁵ Zocārā judiorā Maria a_{CL}de wāpedadaba unusidaa Jesuba odara. Ma_Λ bē_rā ādjirāba ījāsidaa. ⁴⁶ Λ_{CL}Λ_ΛΓ_Λ pariseorāmaa wāsidaa Jesuba oda jarade. ⁴⁷ Ma_Λ carea pariseorāra, sacerdote bororā sida jūma judiorā dji dromarā ume ābaa dji j_Λresidaa. Nāwā jarasidaa:

–Dadjirāba z_Sāwā ođi? Ma_Λ ēberāba ne ununacada zocārā o b_Λa. ⁴⁸ Idjida idu b_Λdib_ΛΓ_Λ jūmarāba crīchadīa idjira dadjirā boroda. Idjida ēpēnib_ΛΓ_Λ romanorāra zedapeda dadji Ācōrē de dromara babuedia idjaba jūma dadji judiorā sida quenania.–

⁴⁹ Mama aba basia Caipá abadada. Idjira ma_Λ poade dji dromaara b_Λ sacerdote basía. Ma_Λ Caipába jarasia:

–jBārāra crīcha neē pan_Λa! ⁵⁰ Romanorāba jūma dadjirā beadi cāyābara biara b_Λa ēberā aba dadji judiorā carea beuida.–

⁵¹ Caipába ara idji crīchadeba māwā jaraē basía. Āteb_ΛΓ_Λ idjira ma_Λ poade dji dromaara b_Λ sacerdote bē_rā Ācōrēb_ΛΓ_Λ idjīa jarabisia Jesura jūma judiorā carea beuida b_Λda. ⁵² Barib_ΛΓ_Λ ababe judiorā carea beuē basía, āteb_ΛΓ_Λ beusia jūma Ācōrē warrarā na_Λ ējūāne beara puru aba b_Λi carea.† ⁵³ Judiorā dji dromarāba bedea b_Λsidaa mama_Λba ātaa crīcha j_ΛΛ_Λdida Jesu beadi carea.

⁵⁴ Ma_Λ bē_rā Jesura judiorā tāēna ebuda nībaca basía, āteb_ΛΓ_Λ Judeadebemada āyā wāsia. Eprai_Λ purude idji ume nībabadarā ume bade wāsia. Ma_Λ purura ējūā pōāsa ewaraga b_Λ caita b_Λa.‡

⁵⁵ Judiorā Egiptodeba ēdr_Λpedada quīrānebabada ewarira caita basia. Ma_Λra ewari droma bē_rā puruzabemarāda Jerusale_Λnaa wāsidaa ādjia obada quīrāca o pan_Λneba Ācōrē quīrāpita bia beadi carea.§ ⁵⁶ Ma_Λ ewaride ēberārāba Jesura j_ΛΓ_Λ nībasidaa. Ācōrē de droma dajada ābaa duan_Λne iwidibadjidaa:

–Bārāmaarā zidjira na_Λ ewari droma obadade zebá?–

⁵⁷ Barib_ΛΓ_Λ sacerdote bororāba pariseorā bida jarasidaa bariduaba Jesuda jūēsida cawasidara jaraida b_Λda idji jida_Λamārēā.

12

Mariaba quera Jesu jīrū ār_Λ weada

Mateo 26:6-13; Marco 14:3-9

¹ Egiptodeba ēdr_Λpedada quīrānebabada ewari jūēi carea wadi sei ewari b_Λde Jesura Betania puru_Λdaa wāsia Lazaro b_Λabarimaa. Ma_Λ Lazarora Jesuba ārēbabida basía. ² Jesura zeda bē_rā quewarabema codira wai_Λb_Λa osidaa. Martaba codi careabemara jedeca basia. Ma_Λne Lazaro sida Jesu ume ne co basia. ³ Māwā pan_Λne Mariaba nardo quera idji awa quiruda, nēb_Λa b_Λda taza umé enepeda Jesu jīrūne weasia.* Ma_Λbe idji budaba

† 11:52 Isaía 11:12; Jeremia 23:3; Miquea 2:12. ‡ 11:54 Eprai_Λ purura Jerusale_Λneba ewari aba basia. § 11:55 Ewari droma ođi naēna judiorāra Ācōrē quīrāpita bia beadida panasidaa. Aba_Λba ēberā beudada tāib_ΛΓ_Λ wa waraib_ΛΓ_Λ, siete ewari Ācōrē quīrāpita biē bebadjia. Ma_Λ carea ne oida basia: a_{CL}dua Numero 19:16-22; 2 Cronica 30:13-21. Māwā oēb_ΛΓ_Λ ewari dromara o cara basia. Jesu ewaride judiorāba jaradiabadjidaa judiorā Israel drua āi beara Ācōrē quīrāpita biē beada. Ma_Λ carea Jerusale_Λ puru_Λdaa zedapeda siete ewari dārābadjidaa Ācōrē quīrāpita bia

panani carea. * 12:3 Taza umé. Libra aba wa medio litro wa tresciento gramo.

põãsa jaresia. Mañ queraba dji dera jũma tũãpa nũmesia. ⁴ Mañne Jesu ume nĩbabarida aba basia Juda Iscariote abadada. Judaba Jesura jidabi basia. Mañ Judaba jaresia:

⁵ –¿Cãrê cãrêã jãl querara nẽdobueẽ basi? Nẽdobueãdabara poa aba trajabãrãde edabari quĩrãca edacasia. Mañba ne neẽ quedeara carebacasia.–

⁶ Baribãrã idjia mãwã jaraẽ basia ne neẽ quedeada crĩcha ßã bẽrã, ãtebãrã mãwã jarasia ne drãabari bẽrã. ãdji parata wagabada buchacara idjia erobãbadjia baribãrã mãñnebemada drãabadjia. ⁷ Mañne Jesuba jarasia:

–Nañ wẽrãã mãwã jararãdua. Idjia nañ querara waga erobasia mã tãbaridĩ ewari carea.† ⁸ Ne neẽ quedeara ewariza bãrã tãẽna panania, baribãrã mãra bãrã ume ewariza bãẽa.–

Judiorã bororãba Lazaro beadi carea bedea aupedada

⁹ Zocãrã judiorãba cawasidaa Jesura Betaniane ßãda. Mañ bẽrã idji acãde wãsidea. Mañ awara Lazaro, Jesuba ãrẽbabida sida acãde wãsidea. ¹⁰⁻¹¹ Lazaro ãrẽbada carea judiorã zocãrãba sacerdote bororãra igarãdapeda Jesuda ãjãsidea. Mañ carea sacerdote bororãra bedea ausidaa Lazaro sida beadi carea.

Jerusaleñnebemarãba Jesu audiabari pedada

Mateo 21:1-11; Marco 11:1-11; Luca 19:28-40

¹² Nurẽma zocãrã ãberãrã ewari droma odi carea Jerusaleñnaa zepedãba cawasidaa Jesura Jerusaleñne jũebãrãda. ¹³ Mañ carea ãdjirãba uruta quedua quĩrãca beada tãdapeda idjira audiabari de wãsidea. Nãwã jĩgua jarasidaa:

–¡Bio biya quirua!‡ ¡Bio bia ßãa dadjirã ãcõrẽ trãneba zebãrã! ¡Bia quirua Israeidebema Borora!–

¹⁴ Mañne Jesuba burro zaqueda unupeda ãrã chũmesia. Mãwãsia ãcõrẽ Bedeade jara ßã quĩrãca:

¹⁵ Wayarãnadua, Sioã eyade beara. Acãdadua, bãrã Borora burro zaque ãrã zebãrã.§

¹⁶ Jesu ume nĩbabadarãba mãra unu panãmĩna cawadaẽ panasidaa. Baribãrã Jesu ãrẽbapeda bajãnaa wãnacareabãrã cawasidaa ãcõrẽ Bedeade idjidebema naẽna ßãdada jũma wãrãda mãwãsidea.

¹⁷ Jesuba Lazaro beu ßãdada trãpeda ãrẽbabiside zocãrã ãberãrãda arima duanasidaa. Mãwãnacarea ãdjia unupedãdada nẽbãrãbadjidaa.

¹⁸ Jesuba mã ne ununaca odara zocãrãba ãrãsidea. Mañ bẽrã idji audiabari de wãsidea. ¹⁹ Mañne pariseorãba ara ãdjiduba jara duanasia:

–¡Acãdadua! Jũmarãda idji caidũ wãbãdaa. Mañ bẽrã dadjirãba o quĩrã panãra poya odaẽa.–

Jesuba idji beadi jarada

²⁰ Mañ ewari droma o panãne ãcãrã griegorãda ãcõrẽã bia beadeadi carea Jerusaleñne jũesidaa. ²¹ Mãgãrãra Pelipe, Jesu ume nĩbabarimaa wãsidea. Mañ Pelipera Galileade ßã puru Betsaidaebema basia. ãdjia Pelipea jarasidaa:

† 12:7 Idjia nañ querara waga erobasia mã tãbaridĩ ewari carea. Griego beadeade mãra ebuã ßãẽa. ‡ 12:13 ¡Bio biya quirua! Mãgãra arameo beadeade jarabadaa “Hosana.” § 12:15 Jerusaleñ purura Sioã eyade ßãa. Zacaria 9:9; Isaia 40:9-10; Sofonias 3:14-17.

–Dairāba Jesura unu quĩrĩã panla.–

²² Mañ carea Pelipeba Andréa jarade wāsia. Mañbe ãdjia Jesua jarasidaa. ²³ Mañne Jesuba jarasia:

–Ewarira jũesia. Ācõrẽba mñ, Nañ Djara Edadara dji Dromada ðaya. ²⁴ Mñã wārã arada jaraya: beuda quĩrãca trigo tada joudeãbãrã, ara mãwã abari tada babaria. Baribãrã joudibãrã mañ tara tunupeda bio zaubaria. ²⁵ Ara mañ quĩrãca Ācõrẽ cãyãbara nañ djarade zocai baida biara jãrã ðaba mañ zocai baira aduaya. Baribãrã nañ djarade zocai bai jãrã cãyãbara mñda ãpẽibãrã Ācõrẽ ume ewariza zocai ðaya. ²⁶ Bariduada mñ nezoca ba quĩrã ðabãrã, mñ ume nĩbaida ða. Mñ wãbãrãmaa mñ nezoca sida wãya. Bariduada mñ nezocabãrã, mñ Zezaba idjira dji dromada ðaya.

²⁷ Wārãda mñra bio sopua ða. ¿Mñã cãrẽda jarai? ¿Mñã jaraica “Zeza, mñ bia mĩgaiðebemada ãdrã ðadua”? Mãwã jaraẽa mñra mañ carea zeda bẽrã. ²⁸ Ātebãrã jaraya: Zeza, mañgãdeba jũmarãa cawabidua ðara dji Dromaara ðada.–

Ara mãwãbãrãde ãberãrã arima duanãba bedeada bajãnaa ãrĩsidaa. Mañ bedeaba jarasia:

–Mñã naẽna cawabisia mñra dji Dromaara ðada idjaba wayacusa cawabiya.–

²⁹ Mañ bedea ãrĩsidade ãcãrãba jarasidaa baada jururuasida. Dewararãba jarasidaa:

–Bajãnebema nezocaba Jesua bedeasia.–

³⁰ Mañne Jesuba jarasia:

–Mañ bedeara mñ iteaẽ basía. Biara bãrã itea basía. ³¹ Ārãbãrã Ācõrẽba cawabiya nañ ãjũãnebemarãra bedeade duanãda. Ārãbãrã diauru, nañ ãjũãnebema borora Ācõrẽba poyaya. ³² Mñ ãrã jira ðabãdãde mñã jũmarãda eneya mñ ãjãnamãrẽã.–

³³ Mãwã jarasia idjira crude cachi beadida cawabi carea. ³⁴ Ęberãrã mama duanãba Jesua jarasidaa:

–Ācõrẽba Moisea diada leydeba dairãba cawa panla Ācõrẽba ãdrã ed-abari diai jaradara beuca baida.* ða ¿sãwã jara ða Nañ Djara Edadara crude cachiðida? Nañ Djara Edadara ¿cai?–

³⁵ Jesuba jarasia:

–Nañ ãnaara bãrã ume dãrã baẽa. Mañ carea ãnaane nĩbadãdua idji bãrã ume ðãmisa cawadaẽne pãimane beada amaaba. Pãimane nĩba adua ða sãmaa wãda. ³⁶ Ñnaa bãrã tãena eropanãne mañ ãnaara ãjãnadua ãnaanebema ãberãrãda beadi carea.–

Mañ bedea jaradacarea Jesura ara mãda wãpeda mĩrũsia.

Judiorãba wadibida Jesu ãjãnaẽ duanana

³⁷ Jesuba ne ununacada zocãrã ãberãrã quĩrãpita oðamĩna ãdjirãba wadibida ãjãnaẽ panasidaa. ³⁸ Ācõrẽneba bedeabari Isaiãba jarada quĩrãca wãrãda mãwãsia. Nãwã jarasia:

Dai Boro, ¿daiba jarapedãdara caiba ãjãsi?

Ācõrẽba idji ðãlara ¿caia cawabisi?†

³⁹ Mañ bẽrã ãdjirãba poya ãjãnaẽ basía, Isaiãba jarada quĩrãca:

⁴⁰ Mñã ãdjirãra dauberrea bea quĩrãca ðasia idjaba so zarea ðasia

* 12:34 Isaiã 9:7; Ezequiel 37:25; Salmo 72:17; Salmo 89:35-37. † 12:38 Isaiã 53:1.

ãdji dauba unu panamĩna cawarãnamãrẽã idjaba ũrĩ panamĩna soðeba cawarãnamãrẽã.

Mãwã panã bẽrã mĩmaa zedacaa mĩa biabimãrẽã.†

⁴¹ Isaiãba idji cartade mãwã ßasia Jesura dji Dromada ßeida unupeda maĩnebemada bedeada bẽrã.§

⁴² Isaiãba mãwã ßadamĩna zocãrã judiorãba, judiorã dji dromarã bida Jesura ãjãsidãa baribãrã ebuða jaradaẽ basia. Waya panasidãa parise-orãba ãdjirãra judiorã dji jãrebada dedebemada ãyã jãretadida. ⁴³ ãcõrẽba ãdjida bia jarai cãyãbara maĩ judiorãba biara quĩrãã panasidãa ãberãrãba bia jaradida.

ãcõrẽba Jesu bedeadeba ãberãrã cawa oya

⁴⁴ Maĩbe Jesuba jĩgua jarasia:

–Mã ãjã ßãba mã Diabueda sida ãjã ßãa. ⁴⁵ Mã unu ßãba mã Diabueda sida unu ßãa. ⁴⁶ Mãra naĩ ãjũãnaa ãnaa quĩrãca ze ßãa mã ãjãbadara pãĩmane ßearãnamãrẽã. ⁴⁷ Abããba mã bedeada ũrĩpeda ãjãẽbãrã, mãa idjira biẽ ßãẽa, mãra naĩ ãjũãne ßea biẽ ßãĩ carea zeẽ ßã bẽrã. Mãra naĩ ãjũãne ßea ãdrã edai careabãrã zesia. ⁴⁸ Baribãrã mã igara ßãra, mã bedea bia edaẽ ßãra ãcõrẽbãrã cawa oya. Jĩũarebema ewaride ãcõrẽba cawabiya idjira bedeade ßãda mãa jarada bedeara ãjãnaẽ bẽrã. ⁴⁹ Mãra ara mãdjideba bedea ßãẽa. Mã Zeza, mã namaa diabuedaba mãa jarasia cãrẽda jaraida ßãda idjaba sãwã maĩ bedeara jaraida ßã sida. ⁵⁰ Mãa cawa ßãa idjia maĩ bedeara jarabi ßãda ãberãrã idji ume ewariza zocai duananamãrẽã. Maĩ carea mã Zezaba mãa jarada quĩrãca mãa bedea ßãa.–

13

Jesuba idji ume nĩbabadarã jĩrũ saɣãda

¹ Egiptodeba ãdrãpedada quĩrãnebabada ewari bai naẽna Jesuba cawa ßasia idji ewarira jũẽbãrãda. Cawasia naĩ ãjũãra amepeda idji Zezamaa wãida. Jesuba jũma idjirẽã naĩ ãjũãne ßeara bio quĩrãã bada bẽrã idjia maĩ quĩrãra unubisia aba idji beubãrã ewaridãa.

² Qewara pãĩmabãrãde ne co panasidãa. Baribãrã maĩ naẽna di-auruba Simoã warra Juda Iscariote soðe crĩchada diaðoasia Jesu jid-abimãrẽã. ³ Jesuba cawa ßasia idji Zezaba ne jũmada idji jãwade ßãsida, idjaba cawa ßasia idjira ãcõrẽmaãba zepeda waya ãcõrẽmaa wãida. ⁴ Baribãrã Jesuba osia nezocaba obari quĩrãca. ãdjirãra qewara ne co panãne pirãbaripeda idjia ãrã jã ßabarida ãrãsia. Maĩbe cacua jarebadada edapeda cãrrã bãrã jãsia. ⁵ Epedeco jũguruade baidoda jue edapeda idji ume nĩbabadarã jĩrũra saɣãsia. ãdjiza saɣãpeda ãdji jĩrũra cacua jarebadaba põãsa jaresia.

⁶ Jesuba Simoã Pedro jĩrũ saɣãbãrãde Pedroba jarasia:

–Mã Boro, zãba mã jĩrũda saɣãica?–

⁷ Jesuba panusia:

–Mãa o ßãra ßãa nawena cawaẽ ßãa baribãrã nocoare ebuða cawaya.–

⁸ Baribãrã Pedroba jarasia:

–Mã jĩrũra ßãa saɣãcara ßãa.–

Jesuba jarasia:

† 12:40 Isaiã 6:10. § 12:41 Isaiã 6:1-5.

–Māa bΛ jīrūda sΛgΛēbΛrΛ, bΛra mΛreēa.–

⁹ Mañ bērā Simoñ Pedroba jarasia:

–Māwā baibΛrΛ, mΛ Boro, mΛ jīrū awa sΛgΛrādua, jātebΛrΛ mΛ jΛwara, mΛ boro sida sΛgΛdua!–

¹⁰ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Ēberā cuidacarea ababe idji jīrū awa sΛgΛida bΛa idji cacuara jūma bia sΛgΛ bΛ bērā. Bārāra jūmaena sΛgΛ beaa, māwāmīna aba nama bΛa sΛgΛē bΛda.–

¹¹ Jesuba cawa bΛsia caiba idjira jidabida. Mañ carea jarasia: “Aba nama bΛa sΛgΛē bΛda.”

¹² Ādjirā jīrū sΛgΛcuadacarea Jesuba wayacusa idjia λrλ jλ bΛbarira jΛsia. Mañbe ne cobadama wayacusa chūmepeda jarasia:

–¿Cawasidaca cārēā mΛa bārā jīrūra sΛgΛsida? ¹³ Bārāba mΛra Jaradiabariada abadaa idjaba bārā Boroada abadaa. Wārāda aride jara panΛa, māwā bΛ bērā. ¹⁴ Mañba mΛ, bārā Boroada idjaba Jaradiabariba nezoca quīrāca bārā jīrūra sΛgΛda bērā bārā bida nezoca quīrāca bādjiza jīrū sΛgΛdida panΛa. ¹⁵ MΛa jāwā unubisia bādjiza dji carebadamārēā. ¹⁶ MΛa wārā arada jaraya: ni abΛa nezocada idji boro cāyābara auðurara bΛēa. Diabuedara idji diabueda cāyābara auðurara bΛēa. Nezocaba obari quīrāca mΛa oda bērā, bārā bida abari quīrāca odida panΛa. ¹⁷ ¿Cawasidaca? Māwā ijā odibΛrΛ wārāda bia panania.

¹⁸ MΛa jaraē bΛa jūma bārāra bia beadida, mΛa edadarā sāwā beada cawa bΛ bērā. Ācōrē Bedeade bΛ bΛ quīrāca wārāda māwāmārēā mΛa jarabΛrΛa: “Aba mΛ ume ne co badada mΛ ume dji quīrūda bΛsia.”* ¹⁹ MΛa ara nawena maλgΛra jarabΛrΛa wađi māwāi naēna, wārāda māwābΛrΛde bārāba MΛra MΛda ijānamārēā.† ²⁰ Wārā arada mΛa jaraya: mΛa diabuebΛrΛda abΛba bia edaibΛrΛ mΛda bia edabΛrΛa. Idjaba mΛ bia edabΛrΛba mΛ Diabuedara bia edabΛrΛa.–

Jesuba Judadebema jarada

Mateo 26:20-25; Marco 14:17-21; Luca 22:21-23

²¹ Māwā jarapeda Jesura bio sopua bΛsia. Māwā bΛde ebuda jarasia:

–Wārā arada mΛa jaraya: aba bārānebemaba mΛra jidabiya.–

²² Idji ume nībabadārā abarica dji acΛ duanesidaa Jesuba jaradara cawadaē bada bērā. ²³ Mañne aba bΛsia Jesuare chūmΛda.‡ MaλgΛba ara idjida “Jesuba bio quīrā bΛ” abadjia. ²⁴ Simoñ Pedroba idjia boroada jarasia caidebemada beaea bΛda Jesua iwidimārēā. ²⁵ Mañbe Jesuare chūmΛba iwidisia:

–Dai Boro, ¿caiba bΛra jidabi?–

²⁶ Jesuba panusia:

–MΛa pałda sōberapeda abΛa diaya. Mañ ēberāra idjia.–

Ara małda pałra sōberapeda Jesuba Simoñ Isariote warra Judaa diasia. ²⁷ Judaba mañ codacarea Satana jΛwaeada bΛsia. Mañne Jesuba Judaa jarasia:

–BΛa oya bΛra isabe odua.–

²⁸ BarībΛrΛ ne co duanΛba ni abΛba cawadaē basia Jesuba cārē cārēā māwā jarasida. ²⁹ Judaba ādji parata wagabada buchacara erobabadjia.

* 13:18 Salmo 41:9. † 13:19 Isaia 43:10. ‡ 13:23 Jesuare chūmΛda. Griego bedeade bΛ bΛa: “Jesumaa tūrī chūta bΛda.” Judiorā Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebada ewarīde māwā ne cobadjidaa. “Jesuba bio quīrā bΛ” abadjia. Juałba ara idjida māwā jarabadjia.

Mał bĕrĕ ħĸΛΓΛβΛ crĭchasiġaa Jesuba dji ewari droma careabemada nĕdomĕrĕĕ jarasida wa parata neĕ queġeġaa ġiabi ħΛġa. ³⁰ Judaba pałra copenġa ara małġa ġaġadaa wĕsia. Małra pĕĭmanacarea basĭa.

Jesuba obi ħΛ beġea ġjiwidi

³¹ Juda wĕnacarea Jesuba jarasia:

–ΛrĕĸΛΓΛ Āĸōrĕġa unubiya mĕ, Nał ġjara Eġaġara dji dromada. Mał awara mĕneba Āĸōrĕġa unubiya ara idġida dji dromada. ³² Mĕ, Nał ġjara Eġaġaba Āĸōrĕra dji dromada unubibΛΓΛ, Āĸōrĕġa mĕra aġarica dji dromada unubiya. Idġia ġĕrĕĕne małra unubiya. ³³ Bĕrĕra mĕ dji biarĕ bĕrĕ mĕa jaraya: mĕra bĕrĕ ume ġĕrĕ ħaĕa. § Mĕa ġudiorĕ bororĕa ġaraġa ġuĭrĕĸa nawena bĕrĕa ġaraya: bĕrĕġa mĕra ġΛΓΛġia, mĕwĕmĭna mĕ wĕĸΛΓΛmaa poya wĕnaĕa.*

³⁴ Mĕa obi ħΛ beġea ġjiwidiġa bĕrĕa ġaraya: bĕrĕra bio dji ġuĭrĕĕ ħeaġaġa.† Mĕa bĕrĕ bio ġuĭrĕĕ ħΛ ġuĭrĕĸa bĕrĕ sida aġarica dji ġuĭrĕĕnaġa. ³⁵ Bĕrĕġa mĕwĕ ġji ġuĭrĕĕ pananibΛΓΛ, ġumarĕġa cawaġia bĕrĕra mĕ ume nĭġabadarĕġa.–

Pedroba Jesu ġgaraĕana aġa

Mateo 26:31-35; Marco 14:27-31; Luca 22:31-34

³⁶ Simoł Pedroba Jesua iwiġisia:

–ġai Boro, ġġara sĕmaa wĕi?–

Małne Jesuba panusia:

–Mĕ wĕĸΛΓΛmaa ħΛra nawena poya wĕĕa, ħaribΛΓΛ tĕĕbe mĕ caidġ wĕya.–

³⁷ Pedroba iwiġisia:

–ġai Boro, ġsĕwĕĕrĕ mĕra ħΛ ume poya wĕĕ? Mĕra ħΛ carea beuida ħΛa.–

³⁸ Małne Jesuba jarasia:

–ġġara mĕ carea wĕrĕġa beuida ħΛca? Wĕrĕ arada mĕa ġaraya: eterre ħerui naĕna ħΛa ħarima ũġea ġaraya mĕra unucada.

14

Jesuba idġideġa ġaġirĕ Zezamaa wĕni ġaraġa

¹ Sopua ħearĕnaġa. Āĸōrĕġa aride o ħΛġa wĕrĕġa ĭġĕnaġa. Idġaba mĕa aride o ħΛ sida wĕrĕġa ĭġĕnaġa. ² Mĕ Zeza ħabarima ġaġirĕ ġuananira ħaraa. Mĕra mamaa wĕya bĕrĕ ħeaġima ġia oi carea. Mĕwĕĕġara mĕa ġaraĕ ħacasia. ³ Mĕra bĕrĕ ħeaġima ġia ode wĕya. Małbe wayacusa zeya bĕrĕ eġei carea mĕ ume ħeaġamĕrĕĕ. ⁴ Bĕrĕġa cawa panġa mĕra sĕmaa wĕida. ġji o sida cawa panġa.–

⁵ ħaribΛΓΛ Tomĕġa ġarasia:

–ġai Boro, aġa panġa ħΛra sĕmaa wĕida. ġsĕwĕ mał ora cawaġi?–

⁶ Małne Jesuba ġarasia:

–Mał ora mĕa. Mĕneba Āĸōrĕra wĕrĕġa cawa panġa idġaba zocai ħai arada eropanġa. Mĕneba wĕnaĕħΛΓΛ ni aġaġa mĕ Zezamaa poya

§ 13:33 Mĕ dji biarĕ. Griego beġeade ħΛ ħΛa “mĕ warra zaġuerĕ.” * 13:33 Juał 7:33; 8:21. † 13:34 Mĕa obi ħΛ beġea ġjiwidi. Āĸōrĕġa obi ħΛ beġea dji ġrōġa Levitico 19:18ġe, Deuteronomio 6:5ġe unubadaa.

jũenaēa. ⁷ Bārāba m̄lda wārāda cawa panabara, m̄ Zeza sida cawa panaa. * Idibara bārāba idjira cawa panaa unu panā bēra.–

⁸ Mañne Pelipeba idjia jarasia:

–Dai Boro, dadji Zezara daia unubidua. Ara mañba bia ba.–

⁹ Mañ carea Jesuba jarasia:

–Pelipe, m̄ra dārābaba bārā ume ba. Ba m̄ra wadibida cawaē ba? M̄ unu ba m̄ Zeza sida unu ba. Ba w̄saw̄ jara ba “dadji Zezara daia unubidua”? ¹⁰ w̄ba iñāē ba m̄ra m̄ Zeza ume ābaa ba idjaba m̄ Zezara m̄ ume ābaa ba? M̄a bedea bara ara m̄djideba bedeaca. Ātebaba m̄ Zeza m̄ ume ābaa bara m̄neba bedea ba. Wārāda m̄neba ne jūmada idjia obaria. ¹¹ Iñanua m̄ra m̄ Zeza ume ābaa ba idjaba m̄ Zezara m̄ ume ābaa ba. M̄a m̄w̄ jara ba carea bārāba iñanaē panabara, m̄a o ba carea iñanua.

¹² Wārā arada m̄a jaraya: bariduaba m̄da iñā baba, m̄a o bara idjia bida oya. Wārāda m̄a o ba cāyābara idjia auuara oya, m̄ra m̄ Zezamaa w̄i bēra. ¹³ Bārāba m̄da iñā panā bēra m̄ tr̄neba iwidiadara m̄a jūma oya. M̄w̄ m̄neba ebuda baya m̄ Zezara dji dromada. ¹⁴ Wārāda bārāba m̄da iñā panā bēra jūma m̄ tr̄neba iwidiadara m̄a oya.

Jesuba Ācōrē Jaure dai jara

¹⁵ Bārāba m̄da wārāda quĩr̄ā panabara, m̄ bedeara iñā o panania. † ¹⁶ Mañ bēra m̄ Zeza iwidiya bārā Carebabarida diabuemārē. Mañgara bārā ume ewariza baya. ¹⁷ Idjira Ācōrē Jaurea. Idjia Ācōrēra wārāda cawabibaria. Nañ ējūānebemarāba idjira poya edadaēa, ununaca bēra idjaba adua panā bēra. Mañne bārābaba idjira cawa panaa, bārā ume ba bēra idjaba bārā sode bai bēra. ‡

¹⁸ M̄a bārāra jērāmārā quĩr̄ācā ameēa. M̄ra wayacusa bārāmaa zeya. ¹⁹ Dārāēne nañ ējūānebemarāba m̄ra waa ununaēa baribara bārāba m̄ra ununia. M̄a zocai bai arada ero ba bēra, bārā bida zocai bai arada ero bēdia. ²⁰ M̄ zedacarea bārāba cawadia m̄ra m̄ Zeza ume ābaa ba, bārāra m̄ ume ābaa panāda, idjaba m̄ra bārā ume ābaa ba. ²¹ M̄ bedea ūr̄peda iñā o ba m̄ra quĩr̄ā ba. Ababa m̄da quĩr̄ā baba, m̄ Zezaba idjira quĩr̄ā baya. M̄a bida idjira quĩr̄ā baya, idjaba ara m̄da idjia unubiya.–

²² Mañbe dewara Juda, Iscarioteēba Jesua iwidiisia:

–Dai Boro, w̄saw̄ bara dairāa unubi baribara nañ ējūānebemarāa unubjē?–

²³ Jesuba panusia:

–M̄ quĩr̄ā baba m̄ bedeara iñā o baya. M̄ Zezaba idjira quĩr̄ā baya. Mañbe दौर idjimaa zedia idji ume ābaa panani carea. ²⁴ M̄ quĩr̄āē baba m̄ bedeara iñā oca. Bārāba ūr̄ panā bedeara m̄rēēa, ātebaba m̄ Zeza, m̄ Diabuedadea.

²⁵ Mañgara m̄a bārāa jara ba wadibida bārā ume ba bēra. ²⁶ Baribara m̄ Zezaba m̄ tr̄neba idji Jaureda diabueya bārā Carebabarida bamārē. Ācōrē Jaureba ne jūmada bārāa jaradiaya. Idjia bārāa jūma m̄a jara dāra quĩr̄ānebabiyā.

* **14:7** Bārāba m̄ra wārāda cawa panabara, m̄ Zeza sida cawa panaa. Griego bedeaēe acara cartade ba ba: “Bārāba m̄ra wārāda cawa panabara, m̄ Zeza sida cawacasiada.” † **14:15** Iñā o panania. Griego bedeaēe acara cartade ba ba: “Iñā o pananua.” ‡ **14:17** Bārā sode bai bēra. Griego bedeaēe acara cartade ba ba: “Bārā sode ba bēra.”

²⁷ MĹa necai ħaida bĹrĹ sode ameya. MĹa dia ħĹ necai ħaira naĹ ějũĹnebemarĹba poya diaĊaca. MaĹ bĹrĹ jũmawĹyĹ sopuarĹnadua. Ne wayarĹnadua. ²⁸ MĹa bĹrĹa jarasia mĹra wĹbĹrĹda idjaba waya bĹrĹ ume ħade zeida. [§] BĹrĹba mĹda wĹrĹda quĩrĹa panĹbara ħĹsrĩdacasĩdaa mĹ Zezamaa wĹyana ada carea. MĹ Zezara mĹ cĹyĹbara dji dromaara ħĹ bĹrĹ mĹra wayacusa ħĹya mĹdji naĹrĹ ħadamaa. ²⁹ MĹa maĹgara jara ħĹa wađĩ mĹwĹi naĹna, wĹrĹda mĹwĹbĹrĹde bĹrĹba ĹĹanamĹrĹ.

³⁰ MĹra bĹrĹ ume dĹrĹ beĊeaĊa, naĹ ějũĹnebema borora zebĹrĹ bĹrĹ. Idjia mĹra poyaěmĹna beabiya. ³¹ MĹwĹ mĹ Zezaba obi ħĹda mĹa ĹĹ oya. MaĹgĹdeba naĹ ějũĹnebemarĹba cawadĩ mĹa mĹ Zezara bio quĩrĹ ħĹda.

PiradrĹĊadua. WĹnadrĹ.–

15

Jesura uva Ĺcara dji araa

¹ Jesuba jarasia:

–MĹra uva Ĺcara dji araa.* MĹ Zezara djibaria. ² MĹ Ĺwate zauĊacara idjia jũma tĹcuaya, barĩbĹrĹ dji zaubada Ĺwate quĩrĹcuita tĹcuabaria biara zauĊamĹrĹ. ³ MĹ beĊeada ĹĹ panĹ bĹrĹ bĹrĹra Ĺwate quĩrĹcuita tĹcuada quĩrĹca biya ħea. [†] ⁴ MĹ ume Ĺbaa ħeĊadua mĹ bĹrĹ ume Ĺbaa ħĹ quĩrĹca. Ĺcarade caraě ħĹ Ĺwate ara iduba zauca. Ara maĹ quĩrĹca bĹrĹda mĹ ume beĊaěbĹrĹ zauĊaĊa.

⁵ MĹra uva Ĺcara dji araa. BĹrĹra mĹ ĹwaterĹa. MĹ ume Ĺbaa ħeara bio zaubadaa, mĹra bĹrĹ ume Ĺbaa ħĹ bĹrĹ. BĹrĹba mĹ neě ni cĹrĹ sida ĀcĹrĹ ĩtea poya oĊaĊa. ⁶ MĹ ume Ĺbaa ħĹrĹ mĹ Zezaba ĹyĹ ħatabueya Ĺwate zauca quĩrĹca. MaĹ Ĺwate purrubadacarea dadjia Ĺbaa buedapeĊa babuebadaa.

⁷ BĹrĹda mĹ ume Ĺbaa beĊibĹrĹ, mĹ beĊeada ĹĹ o pananĩbĹrĹ, ĩwĩdĩdadua jũma bĹrĹba quĩrĹħĹdadada. MaĹne mĹa dĩaya. ⁸ BĹrĹda bia zauĊibĹrĹ unubĩdĩa wĹrĹda mĹ ume nĩbabadarĹda mĹwĹ beĊa. MĹwĹ unubĩdĩa mĹ Zezara dji dromada.

⁹ MĹa bĹrĹra quĩrĹ ħĹa mĹ Zezaba mĹ quĩrĹ ħĹ quĩrĹca. MaĹ bĹrĹ mĹ quĩrĹneba pananadua. ¹⁰ MĹa obi ħĹ beĊeada ĹĹ oĊĩbĹrĹ, wĹrĹda mĹ quĩrĹneba panania. Ara maĹ quĩrĹca mĹ Zezaba obi ħĹ beĊeada ĹĹ o ħĹ bĹrĹ ĩdji quĩrĹneba babaria. ¹¹ Jũma maĹgara mĹa jara ħĹa bĹrĹra mĹ ume bio ħĹsrĩda beĊamĹrĹ.

¹² MĹa obi ħĹ beĊeara naĹgĹa: bĹrĹra dji quĩrĹĹnadua mĹa bĹrĹ quĩrĹ ħĹ quĩrĹca. ¹³ ĒberĹda ĩdji dji bia carebai carea beuĩbĹrĹ, ni abaĹba maĹ cĹyĹbara poya biara quĩrĹa eroĊaĊa. ¹⁴ MĹa obi ħĹ beĊeada bĹrĹba ĹĹ oĊĩbĹrĹ bĹrĹra mĹ dji biarĹa. ¹⁵ MĹa bĹrĹra waa mĹ nezocaaĊa aĊa. Nezocaba ĩdji boroba oĩ crĩcha ħĹra adua ħĹa. MĹa bĹrĹra mĹ dji biarĹana aya. MĹa bĹrĹa cawabisia ne jũma mĹ Zezadeba ũrĩnada. ¹⁶ BĹrĹba mĹra edaĊaě basĩa. MĹabĹrĹ bĹrĹra edasia. MĹa bĹrĹra ħĹsia wĹnapeda bia zauĊamĹrĹ, ĩdjaba maĹ zaubĹdara dĹrĹ droamĹrĹ. MĹa bĹrĹra edaĊa bĹrĹ mĹ Zezaba jũma bĹrĹba mĹ trĹneba ĩwĩdĩbĹdara dĩaya. ¹⁷ Waya mĹa bĹrĹa jaraya: abarica dji quĩrĹĹnadua.

§ 14:28 JuaĹ 14:3,18. * 15:1 Antigo Testamentode jara ħĹa ĀcĹrĹba Israelera uva Ĺcara quĩrĹca usida, mĹwĹmĹna ĩdji quĩrĹ ħĹda quĩrĹca ħĊjĩrĹba oĊaĊe basĩa. AcĹdua Salmo 80:8-16; Isaĩa 5:1-7; Jeremia 2:21; Ezequiel 15:1-8; 19:10-14; Osea 10:1. BarĩbĹrĹ naĹ JuaĹ 15:1 de jara ħĹa Jesuba o ħĹda ĀcĹrĹba quĩrĹ ħĹ quĩrĹca. MaĹ carea jara ħĹa “uva Ĺcara dji ara.” † 15:3 JuaĹ 13:10.

Naã ëjũãnebemarãba Jesu ijã beara quĩrãmabadaa

¹⁸ Naã ëjũãnebemarãba bãrãda quĩrãma panΛBΛΓΛ, cawaedadua ãdjirãba naãrã mλda quĩrãmasidada. ¹⁹ Bãrãda naã ëjũãnebema beadabara ãdjirãba bãrãra quĩrĩacasiãaa ãdjirãnebema bẽrã. BaribΛΓΛ mλa bãrãra naã ëjũãnebema edasia ãdjirã awara beadamãrẽã. Maã bẽrã bãrãra quĩrãmabadaa. ²⁰ Quĩrãnebadadua mλa naã jaradara: “Ni abaa nezocada idji boro cãyãbara auãuara ßãã.”† MaλγΛba jara ßaa ëberãrãba mλ bedeada ijã o panΛBΛΓΛ, bãrã bedea sida ijã odia. BaribΛΓΛ ãdjirãba mλda biẽ odi carea ëpẽ panΛBΛΓΛ, bãrã sida biẽ odi carea ëpẽnia. ²¹ Bãrãra mλ carea biẽ odia ãdjia mλ Diabuedara adua panΛ bẽrã.

²² Mλa ãdjirãa jaradiade zedaẽbara ãdjia cadjirua opedada carea bedeade beadaẽ bacasia. BaribΛΓΛ mλ bedeada ùrĩpedada bẽrã poya jaradaãa adua panasidada ãdjia o panΛra cadjiruada. ²³ AbaΛba mλda quĩrãma ßΛBΛΓΛ, mλ Zeza sida quĩrãma ßaa. ²⁴ Mλa ãdjirã quĩrãpita ne ununacada odaẽbara, ãdjirãba cadjirua o panΛ carea bedeade beadaẽ bacasia. BaribΛΓΛ mλa odara ãdjirãba unusidamĩna mλra, mλ Zeza sida quĩrãma panΛa. ²⁵ Mãwã duanΛa ara ãdjirã leyde jara ßa quĩrãca. Nãwã jara ßaa: “Mλra bedea neẽ ßλda quĩrãmasidaa.”§

²⁶ Æcõrẽ Jaure bãrã Carebabarira zeya. Idjia wãrã bedeada jarabaria. Mλa idjira mλ ZezamaΛba diabueBΛΓΛde idjia mλnebemada bãrãa bedeya. ²⁷ Bãrã biãda mλnebemada bedeadia, bãrãra naãrãẽdaΛba mλ ume panΛ bẽrã.

16

¹ Mλa jũma maλγΛra bãrãa jara ßaa mλ ijã panΛra igararãnamãrẽã. ² Judiorãba bãrãra ãdjirã dji jΛrebada dedebemada ãyã jΛrecuadia. Maã awara bãrã beadi ewarira zeya. Bãrã beabΛdade ãdjirãba crĩchaãdia Æcõrẽba quĩrĩã ßλda o panΛda. ³ Mãwã odia mλ Zezada, mλ sida adua panΛ bẽrã. ⁴ BaribΛΓΛ mλa jũma maλγΛra bãrãa jarabΛΓΛa, maã ewari jũebΛΓΛde mλa jaradara quĩrãnebadapeda sozarra beadamãrẽã.

Æcõrẽ Jaureba o ßΛdebema

Mλa bãrã bia mĩgadidebemada naẽna jaraẽ basía bãrã ume ßada bẽrã. ⁵ BaribΛΓΛ mλra mλ Diabuedamaa wãya. Mãwãmĩna ni abaa bãrãnebemaba mλa iwidiãde panΛa “bΛra ¿sãma wãi?” ⁶ ÆteBΛΓΛ bãrãra sopua panΛa mλra wãyana ada bẽrã. ⁷ Mλa wãrã arada jaraya: bãrã itea biara ßaa mλra wãida. Mλda wãebΛΓΛ bãrã Carebabarida zeã. BaribΛΓΛ mλda wãibΛΓΛ idjira diabueya.

⁸ Æcõrẽ Jaure zebΛΓΛde naã ëjũãnebemarãa cawabiya caida cadjirua obarida, caida jipa ßλda, idjaba caida bedeade ßλda. Cawabiya ãdjirãba jũma maλγΛdebemada ãi crĩcha panΛda. ⁹ Æcõrẽ Jaureba ãdjirãa cawabiya mλ bedea ijãnaca bẽrã cadjirua obadada. ¹⁰ Cawabiya mλra jipa ßλda mλ Zezamaa wãna bẽrã. Maãne bãrãba mλra waa ununaãa. ¹¹ Idjaba Æcõrẽ Jaureba cawabiya naã ëjũãnebemarãra wãrãda bedeade panΛda, Æcõrẽba naã ëjũãnebema borora bedeade ßλada ada bẽrã.*

¹² Mλa wadibiãda ne zocãrã bãrãa jara quĩrĩã ßaa. Maãra bãrãba nawena jũma poya cawaããa. ¹³ BaribΛΓΛ Æcõrẽ Jaureba wãrã bedeara

† 15:20 Juaã 13:16. § 15:25 Salmo 35:19; 69:4. * 16:11 Juaã 7:21-24; 8:42-47; 12:31.

cawabibari bĕrā idji zebΛrΛde bārāa jaradiaya wārā bedea Ācōrēneba ze bΛda jūma cawađamārēā. Idjira ara idji crīchadeba bedeaēa, ātebΛrΛ jūma mΛneba ūrībΛrΛda jaraya. Idjia bārāa cawabiya nocoarebema ewaride cārēda sāvāida. ¹⁴ Cawabiya mΛra dji dromada, mΛ bedea ūrīpeda jūma bārāa jaradiai bĕrā. ¹⁵ Jūma mΛ Zezadera mΛrea. Maļ carea mΛa jarasia Ācōrē Jaureba mΛ bedea ūrīpeda bārāa jaradiaida.

Bārāra sopua pananapeda bΛsridadia

¹⁶ Dārāēne bārāba mΛra ununaēa, baribΛrΛ māwānacarea wayacusa dārāēne mΛra ununia.–†

¹⁷ Maļne ĀcΛrΛ idji ume nībabadarāba ara ādjiduba iwidi duanasidaa:

–Idjia dadjirāa “dārāēne bārāba mΛra ununaēa, baribΛrΛ māwānacarea wayacusa dārāēne mΛra ununiana” a bΛba ĳcārēda jara bΛ? Idji Zezamaa wāyana a bΛba ĳcārēda jara bΛ? ¹⁸ Maļ bedea “dārāēne” a bΛba ĳcārēda jara bΛ? Dadjirāba cawađe panΛa cārēnebemada bedea bΛda.–

¹⁹ Jesuba cawasia ādjia maļgΛdebemada iwidi quīrīā panΛda. Maļ carea jarasia:

–MΛa bārāa jarasia dārāēne mΛra ununaēda idjaba māwānacarea dārāēne mΛra wayacusa ununida. ĳMaļgΛdebemada ara bāduba iwidi duanaēca? ²⁰ Wārā arada mΛa jaraya: bārāa sopuaba jīānia baribΛrΛ naļ ējūānebemarāra bΛsridadia. Bārāa sopuaba jīānimīna maļ sopuara jōpeda bΛsridadia. ²¹ Wārāda wērā warra tobΛrΛde pua bΛa idji ewarira jūēna bĕrā. BaribΛrΛ warra tođacarea maļ puara quīrādoabaria idji warra carea bΛsrida bΛ bĕrā. ²² Ara maļ quīrāca bārāra ara nawena sopua panΛa, baribΛrΛ mΛra wayacusa bārā acΛde zeya. Maļbe bārāra bΛsridadia. Nī abaΛba maļ bΛsridarā poya jōbiēa.

²³ MaļgΛ ewaride bārāba ni cārē sida mΛa waa iwidiđaēa. Wārā arada mΛa jaraya: bārāba mΛ Zezāa mΛ trΛneba iwidiđadara idjia diaya.

²⁴ Bārāba wadibida dadji Zezāa ni cārē sida mΛ trΛneba iwidiđaē panΛa. BaribΛrΛ māwā iwidiđibΛrΛ edadia. Māwā bārāra bio bΛsrida beadia.

²⁵ MΛa ne jara bΛdeba maļgΛra bārāa jarasia, baribΛrΛ ewari aba mΛra waa ne jara bΛdeba bedeaēa. ĀtebΛrΛ mΛ Zezadebemada ebuda jaraya. ²⁶⁻²⁷ Maļ ewaride bārāba mΛ trΛneba Ācōrēa iwidiđia. MΛra bārābari Ācōrēa bedeaēa, mΛ Zezaba bārāra quīrīā bΛ bĕrā. Idjia bārāra quīrīā bΛa, mΛda quīrīā panΛ bĕrā idjaba mΛra Ācōrēneba zedada ijā panΛ bĕrā.

²⁸ MΛ ZezamaΛba naļ ējūānaa zesia. BaribΛrΛ mΛa naļ ējūāra ameya mΛ Zezamaa wayacusa wāi carea.–

²⁹ Maļbe idji ume nībabadarāba jarasidaa:

–ĀrābΛrΛ bΛa jara bΛra daima ebuda bΛa. Ne jara bΛdeba bedea bΛēa.

³⁰ ĀrābΛrΛ dairāba cawabΛdaa bΛa ne jūmada cawa bΛda. Daiba iwidiđi naēna bΛa sāvā panuida cawa bΛa. Maļneba dairāba cawa panΛa bΛra Ācōrēneba zesida.–

³¹ Jesuba jarasia:

–ĳĀrābΛrΛ bārāba wārāda ijābΛdaca? ³² Ewari jūēida bađada jūēbΛrΛa. Bārāra jūma aba aba memenenapeda mΛduba amenia.† BaribΛrΛ mΛduba baēa mΛ Zezada mΛ ume bΛ bĕrā. ³³ Jūma maļgΛra mΛa bārāa jarasia mΛneba necai beađamārēā. Naļ ējūāne bia mīga beadia, baribΛrΛ ne wayarānadua: naļ ējūānebema cadjiruada mΛa poyasia.–

† 16:16 Griego bedeaēde ĀcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “MΛdji Zezamaa wāi bĕrā.” † 16:32 Zacaria 13:7.

17

Jesuba ara idji carea Ācōrēa iwidida

¹ Jesuba māwā jaradacarea bajānaa acΛpeda jarasia:

–Zeza, mλ ewarira jūēsia. BΛ Warrara dji dromada unubidua bΛ Warraba bΛra wārāda dji dromada unubimārēā. ² BΛa jūma ēberārā mλ jΛwaeda bΛsia. Maλgarānebemada bΛa mλā λcΛrΛ diasia. Mλa ādjirāa ewariza zocai baida diasia. ³ Ewariza zocai beaba cawa panΛa bΛra wārā Ācōrē aba bΛda. Idjaba za bΛa diabueda Jesucritoda cawa panΛa. ⁴ BΛa mλa naλ ējūāne obidara mλa jūma osia. Māwā cawabisia bΛra dji dromada. ⁵ Maλ carea Zeza, mλra bΛ quīrāpita dji dromada bΛdua bΛ ume naλ ējūā oi naēna dji dromada bada quīrāca.

Jesuba idji ume nībabadarā carea Ācōrēa iwidida

⁶ BΛa mλā ēberārā naλ ējūāne beada λcΛrΛ diasia. Mλa jūma ādjirāa bΛra cawabisia. Ādjirāra bΛrea, baribΛrΛ bΛa mλā diasia bΛ bedeada jaradi-amārēā. Ādjia ījā o panΛa. ⁷ Maλba cawa panΛa jūma mλa erobΛra bΛdeba ze bΛda. ⁸ BΛa mλā jaradara mλa ādjirāa jaradiasia. Ādjirāba wārāda maλ bedeara ījāsidaa. Maλ bērā cawa panΛa wārāda mλra bΛmaλba zesida. Wārāda ījā panΛa bΛa mλra diabuesida.

⁹ Mλa bΛa iwidīya ādjirā carebamārēā. Mλa bΛa iwidīē bΛa naλ ējūānebemarā carea. ĀtebΛrΛ bΛa mλā diadarā careabΛrΛ iwidī bΛa, ādjirāra bΛre bērā. ¹⁰ Jūma mλrera bΛrea idjaba jūma bΛrera mλrea. Ādjirāba o panΛneba mλra dji dromada unubi panΛa.

¹¹ Mλra naλ ējūāne baēa baribΛrΛ ādjirāra wadibida naλ ējūāne panania. Zeza, bΛra bio biya quirua. Mλra bΛmaa wābΛrΛ bērā bΛ λbΛadeba ādjirāra bio wagadua. BΛa mλā maλ λbΛara diasia.* Māwā ādjirāra cacua aba bΛ quīrāca beadīa, dadji cacua aba panΛ quīrāca. ¹² BΛ λbΛadeba mλa jūma bΛa diadarāra naλ ējūāne waga erobasia. Ādjirānebemarā ni abΛada aduadeā basīa. Ababe dji aduaida baadadrΛ aduasīa bΛ bedeaba jara bΛ quīrāca wārāda māwāmārēā.†

¹³ ArābΛrΛ mλra bΛmaa wāya. BaribΛrΛ wadibida naλ ējūāne bΛde jūma maλgΛra jarabΛrΛa. Māwā mλ bΛ ume bΛsrīda bΛ quīrāca ādjirā sīda bio bΛsrīda panania. ¹⁴ BΛa jaradara mλa ādjirāa jaradiasia. BaribΛrΛ naλ ējūānebemarāba ādjirāra quīrāma panΛa mλ quīrāca naλ ējūānebemarāē bērā. ¹⁵ Mλa bΛa iwidīē bΛa ādjirāra naλ ējūānebemada āyā edemārēā, ātebΛrΛ iwidī bΛa cadjiruadebemada waga bamārēā.‡ ¹⁶ Ādjirāra naλ ējūānebemaēa mλ naλ ējūānebemaē quīrāca. ¹⁷ BΛ bedeaba bΛra wārāda cawabi bΛa. Maλba ādjirāra aba bΛ itea bia bΛdua. ¹⁸ BΛa mλ naλ ējūānebemarā tāēna diabueda quīrāca mλa ādjirāra naλ ējūānebemarā tāēna diabuebΛrΛa. ¹⁹ Ādjirā carea ara mλdjīda aba bΛ itea bia bΛbΛrΛa, ādjirā sīda aba bΛ itea bia beadamārēā bΛ wārāda cawa panΛneba.

Jesuba jūma idji ījābΛda carea Ācōrēa iwidida

²⁰ Mλa ababe ādjirā carea iwidīē bΛa. ĀtebΛrΛ ādjirāba mλ bedeaa jarabΛdade mλ ījābΛda carea bīda iwidī bΛa. ²¹ Zeza, bΛra mλ ume bΛ

* **17:11** Ādjirāra bio wagadua bΛ λbΛadeba. BΛa mλā maλ λbΛara diasia. Griego bedeeade λcΛrΛ cartade nāwā jara bΛa: “Jūma bΛa mλā diadarāra bio wagadua bΛ λbΛadeba.” † **17:12** Salmo 41:9; 55:12-15. ‡ **17:15** Cadjiruadebemada. Zocārāmaārā maλgΛba jara bΛa diauruda.

bērã idjaba mλda bΛ ume bΛ bērã mλa iwidi bΛa ãdjirã sida dadji ume cacua aba bΛ quĩrãca beadamãrẽã. Mãwã naλ ãjũãne beaba ãjãnia bΛa mλra diabuesida. ²² BΛa mλra edasia dadjira ãbaa pananamãrẽã. Mãwã mλra dji dromada bΛasia. Ara maλ quĩrãca mλa ãdjirãra dji dromada bΛasia dadji ume cacua aba bΛ quĩrãca pananamãrẽã. ²³ Mλra ãdjirã ume bΛ bērã idjaba bΛra mλ ume bΛ bērã dadjirãra jũma ãbaa cacua aba bΛ quĩrãca panania. Mãwã naλ ãjũãne beaba cawadã bΛa mλra diabuesida idjaba cawadã bΛa ãdjirãra quĩrã bΛda mλ quĩrã bΛ quĩrãca.

²⁴ Zeza, bΛa naλ ãjũã oi naẽna bΛa mλra quĩrã bΛa. Maλ bērã bajãne mλra dji dromada bΛasia. Mλa quĩrã bΛa jũma bΛa mλa diaðarãra mama mλ ume ãbaa beadãda bΛa mλ dji dromada bΛðara ununamãrẽã. ²⁵ Zeza, bΛra jipa bΛa. Naλ ãjũãne bemarkãra bΛra adua panΛa, baribΛΓΛ mλa bΛra cawa bΛa. Idjaba za bea biða cawa panΛa bΛa mλra namaa diabuesida. ²⁶ Mλa ãdjirãra bΛra cawabisia. Maλ awara wadibida auðuara cawabi baya bΛa mλ quĩrã bΛ quĩrãca ãdjirã sida dji quĩrã pananamãrẽã idjaba mλra ãdjirã soðe eropanamãrẽã.–

18

Jesu jidapedada

Mateo 26:47-56; Marco 14:43-50; Luca 22:47-53

¹ Jũma maλγΛ jaraðacarea Jesura idji ume nĩbabadarã sida Cedroλ do zaque waa quĩrãrẽ wãsidaa. Arima néuda bΛasia. Jesura idji ume nĩbabadarã sida mamaa wãsidaa. ² Juda, Jesu jidabiya bΛba maλ néura cawa bΛasia, Jesura idji ume nĩbabadarã ume mama bΛrima zocãrã dji jΛrebadjida bērã. ³ Maλ bērã Judaba zocãrã romano sordaorãda, Æcõrẽ de dromanebema zarrarã sida maλ néudaa pe edesia. Ædjirãra sacerdoterã bororãba, pariseorã biða Juda ume diabuesidaa. Ædjirãba ãbĩrãda idjaba mĩãsu sida eropanasidaa. ⁴ Maλne Jesuba jũma sãwãida cawa bΛ bērã ãdjimaa wãpeda iwidiisia:

–Bãrãba ¿caida jΛΓΛ panΛ?–

⁵ Ædjirãba panusidaa:

–Jesu Nazareðebemada.–

Jesuba jarasia:

–Mλda idjã.–

Maλne Juda, Jesu jidabiya bΛra ãdjirã ume bΛasia. ⁶ Jesuba mλda idjãda abΛΓΛde ãdjirãra jẽda ΛradrΛbΛðade bæcuasidaa. ⁷ Maλbe Jesuba wayacusa iwidiisia:

–¿Caida jΛΓΛ panΛ?–

Ædjirãba wayacusa panusidaa:

–Jesu Nazareðebemada.–

⁸ Maλne Jesuba jarasia:

–Mλda idjãda asia. Mλda jΛΓΛ panΛbΛΓΛ, za duanΛ ãberãrãra idu wãbidadua.–

⁹ Mãwã jarasia idjia naẽna jaraða bērã: “Zeza, bΛa mλa diaðara ni aba biða aduaðaãa.”* Idjia jaraða quĩrãca wãrãda mãwãsia. ¹⁰ Maλne Simoλ Pedroba djõbada necoda ero bΛasia. Maλda eũta edapeda sacerðote dji droma nezoca cΛwΛΓΛ jΛwa araarebemada tatasia. Maλ nezoca trΛra Malco abadaa. ¹¹ Maλ carea Jesuba Pedroa jarasia:

* 18:9 Juaλ 6:39.

–Bɔdji necora wagadua. Bɔmaarã çmɔ Zezaba mɔ mĩgayada adara mɔ droaida ɔlɛca?–

Jesu Anámaa jida edepedada

Mateo 26:57-58; Marco 14:53-54; Luca 22:54

¹² Maɔbe romano sordaorãba Jesura jidadapeda jɔwa jɔsidaa. Adji borora, Açõrẽ de dromanebema zarrarã sida arima panasidaa. ¹³ Jesura naãrã ẽberã Aná demaa edesidaa. Anára Caipá zãwãrẽ basía. Maɔ poade Caipára sacerdote dji droma basía.† ¹⁴ Ara maɔ Caipába judiorãa jaraɔasia biara ɔlɔda ẽberã aba jũmarã carea beuida.‡

Pedroba Jesu unucaada ada

Mateo 26:69-70; Marco 14:66-68; Luca 22:55-57

¹⁵ Maɔne Jesu ume nĩbabadarã Simoɔ Pedroda idjaba dewarada Jesu caidu wãsidaa. Simoɔ Pedro ume wãnara sacerdote dji dromaba unubadjia. Maɔ bẽrã idjira Jesu caidu eda wãsia sacerdote dji droma de duɔdaa. ¹⁶ Baribarɔɔ Pedrora eda wãbada dajadaare ɔesia. Maɔ bẽrã idji ume wãna, sacerdote dji dromaba unubarira dajadaa wãsia. Dji eda wãbada wagabari wẽrã ume bedepeda Pedrora eda edesia. ¹⁷ Maɔ wẽrãba Pedroa iwidisia:

–çBɔ sida Jesu ume nĩbabariɛca?–

Pedroba panusia:

–Mɔlɛa.–

¹⁸ Maɔne sacerdote dji droma nezocarãba, Açõrẽ de dromanebema zarrarã bida tɔɔɔɔ coa nũmasidaa cũrãsa nũmɔ bẽrã. Coadapeda tɔɔɔ cã duanasidaa. Maɔne Pedrora adjirã ume tɔɔɔ cã nũmasia.

Anába Jesua bio iwidida

Mateo 26:59-66; Marco 14:55-64; Luca 22:66-71

¹⁹ Maɔbe sacerdote dji dromaba Jesua bio iwidisia idji ume nĩbabadarãnebemada, idjia jaradia badadebema sida. ²⁰ Maɔne Jesuba panusia:

–Mɔra naɔ ẽjũãnebemarã quĩrãpita ebuda bedea basia. Mɔa jaradia basia dadjirã dji jɔrebada deza idjaba Açõrẽ de droma dajada, jũma dadji judiorã ɔbaa dji jɔrebada. Ni maãrĩ bida chupea jaraẽ basía. ²¹ çCãrẽ cãrẽã mɔa iwidi ɔlɔ? Mãwã oiẽ ɔlɔ. Atebarɔɔ mɔ bedea ũrĩpedadarãa iwidida ɔlɔ. Adjirãbarɔɔ cawa panɔa mɔa jaradiadara.–

²² Jesuba mãwã jarabarɔɔde zarra idji caita nũmɔba jɔwajãba Jesu quĩrãdarrade upeda jarasia:

–çBɔa sacerdote dji dromada wayaẽ ɔlɔca?–

²³ Jesuba panusia:

–Mɔa biẽ jarasibarɔɔ, jaradua mɔa cãrẽneba biẽ jarasida. Baribarɔɔ bia jarasibarɔɔ, ɔlɔ çcãrẽ cãrẽã mɔra usí?–

²⁴ Maɔbe Anába Jesura jɔwa jɔ ɔlɔda Caipámaa diabuesia, idjira sacerdote dji dromaara ɔlɔ bẽrã.

Pedroba waya Jesu unucaada ada

Mateo 26:71-75; Marco 14:69-72; Luca 22:58-62

²⁵ Pedrora wadibida ɔta nũmasia tɔɔɔ cã ɔlɔda. Maɔne ẽberãrãba idjia iwidisidaa:

–çBɔ sida jããgɔ ẽberã ume nĩbabariɛca?–

† 18:13 Caipára 18 poa sacerdote dji boro basía, poa 18deba aba 36daa. ‡ 18:14 Juaɔ 11:50.

Pedroba mērā jarasia:

–Mlēa.–

²⁶ MaĀne sacerdote droma nezoca abaĀba Pedroa iwidiſia:

–ĶMĀa bĀra idji ume néude unué basicā?–

MaĀ nezocara Pedroba CAWAΓA TĀtada ume dji ēberārā basía. ²⁷ Pedroba wayacusa mērāſia. Ara māwā jarabĀΓĀde eterrera berusia. §

Jesu Pilato quīrāpita bada

²⁸ MaĀbe diapedēda Jesura Caipá dedeba romanorā boro de dajadaa edesidaa. Jesu edepēdaa judiorāra maĀ de Pretorio abadade eĀa wānaē basía ādjirāmaara eĀa wāsidara Ācōrē quīrāpita biē panani bērā. Idji quīrāpita bia ba quīrā panasidaa Egiptodeba ēdĀpedāda quīrānebabada codi carea.* ²⁹ MaĀ bērā Pilatoda ādjirāmaa dajadaa wāpeda iwidiſia:†

–NaĀ ēberā, bārāba biē jara panĀba Ķcārē cadjiruada osi?–

³⁰ Ādjirāba panusidaa:

–NaĀgĀba cadjiruada oĀaēbara dairāba idjira bĀmaa enenaē bacasia.–

³¹ MaĀ carea Pilatoba ādjirā jarasia:

–BārābĀΓĀ idjira edeĀpeda cawa oĀadua ara bādji leyba jara bĀ quīrāca.–

MaĀne judiorāba jarasidaa:

–Daiba djārāra beabidacara panĀa. BārābĀΓĀ beabidida panĀa.–

³² MaĀgĀra wārāda māwāſia Jesuba jarāda quīrāca. Idjia jarasia sāwā beuida bĀda.† ³³ MaĀbe Pilatora wayacusa dede eĀa wāſia. Jesura eĀa edebipeda iwidiſia:

–ĶBĀda wārāda judiorā boroca?–§

³⁴ Jesuba panusia:

–ĶMaĀgĀra bĀa iwidi bĀca bio cawai carea, wa iwidi bĀ dewararāba bĀa mānebemada māwā jarasida bērā?–

³⁵ MaĀ carea Pilatoba jarasia:

–ĶMāwāra mĀda judioca? BĀ purubĀΓĀ, sacerdote bororābĀΓĀ bĀra mĀmaa enesidaa. ĶBĀa cārēda osi ādjirāba māwā odamārēā?–

³⁶ Jesuba panusia:

–MĀra ēberārā boromīna mĀ purura naĀ ējūānebemaēa. NaĀ ējūānebema badabara mĀ purura djōcasidaa judiorāba mĀ jidarānamārēā. BaribĀΓĀ mĀ purura naĀ ējūānebemaēa.–

³⁷ MaĀ bērā Pilatoba jarasia:

–ĶMāēteara wārāda bĀra ēberārā boroca?–

Jesuba panusia:

–Māē, bĀa māwā jara quīrā bĀbĀΓĀ, mĀra ēberārā Boroa. BaribĀΓĀ mĀra naĀ ējūānaa zesia wārā bedēada jaradiai carea.* Jūma wārāare beaba mĀ bedeara ījābadaa.–

³⁸ MaĀne Pilatoba iwidiſia:

–ĶCārēda wārā?–

§ **18:27** JuaĀ 13:38. * **18:28** Judiorāba jarabadjidaa abaĀda judiorāē dede eĀa wāſira Ācōrē quīrāpita biē beida. ACĀdua Numero 9:9-11. † **18:29** Romanorā boro Tiberio abadaba Pilatora Judea druadebema boroda bĀſia. Dji boroda bĀſia poa 26deba aba 36 babĀΓĀdaa. Judiorā bororāba Jesura Pilatomaā edesidaa ādjia preso bearā beacara panĀ bērā. Aba romanorāba māwā cawa oĀida panasidaa. ‡ **18:32** JuaĀ 3:14; 8:28; 12:32. § **18:33** Luca 23:2de jara bĀa judiorā bororāba Pilatoa mānebemada jarasidada. * **18:37** NaĀ ējūānaa zesia. Griego bedēade nāwā bĀ bĀa: “MĀra naĀ ējūāne todapeda zesia.”

Jesu beadi carea jarapedada

Mateo 27:15-31; Marco 15:6-20; Luca 23:13-25

Māwā jaradacarea Pilatora wayacusa dajadaa judiorāmaa wāpeda jara-sia:

–Māa unuēa naā ēberāba cārē cadjiruada osida. ³⁹ Baribara dai romanorāba poaza bārā itea obada quīrāca oēia. Bārā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewari bērā māa preso bāda aba ēdra baya, bārāba jarabadada. ¿Bārāba quīrā panaca māa za bā judiorā boroda ēdra bāida?–

⁴⁰ Maāne ādjirāba jīgua jarasidaa:

–Jālgāēa. ¡Barrabādra ēdra bādua!–

Maā Barrabāra mīā beabada boro basia.†

19

¹ Maābe Pilatoba Jesura soaba ubisia. ² Māwā bāde romano sordarāba borobarī ara cadada Jesu borode jā bāsidaa, idjaba cacua ārā jābada pur-supursua bāda jābisidaa. ³ Maābe Jesu caita zedapeda ipida jarasidaa:

–¡Bio bia bāa, judiorā boro!–

Māwā jaradapeda jāwājāba idji quīrādarade ubadjidaa.

⁴ Maābe Pilatora wayacusa dajadaa judiorāmaa wāpeda jarasia:

–Ūrīnādua. Māa ēberāra dajadaa eneya bārā quīrāpita. Māmaarā idjia cadjiruada oē basia.–

⁵ Jesu dajadaa enebādade ara cada borobarida idjaba cacuade jābada pur-supursua bāda jā basia. Maāne Pilatoba jarasia:

–Za bāa dji ēberāra.–*

⁶ Baribara Jesu unubādade sacerdotē bororāba, Ācōrē de dromanebema zarrarā bida jīgua jarasidaa:

–¡Idjira crude cachi beabidua! ¡Crude cachi beabidua!–

Maāne Pilatoba jarasia:

–¡Bārābāra ededapeda crude cachi beadādua! Māmaarā idjia cadjiru-ada oē basia.–

⁷ Maāne judiorāba panusidaa:

–Dairāba leyda eropanāa. Maā leyde jara bā quīrāca idjira beuida bāa ara idjida Ācōrē Warraāda a bā bērā.–†

⁸ Maā beēda ūrīsīde Pilatora bio ne wayasia. ⁹ Maābe idji de dromane ēda wayacusa wāpeda Jesua iwīdisia:

–¿Bāra sāmabema?–

Baribara Jesuba panuē basia. ¹⁰ Māwā bāde Pilatoba jarasia:

–¿Bāa panuēca? ¿Adua bāca māa bāra poya crude cachi beabida idjaba poya ēdra bāida bāda?–

¹¹ Maāne Jesuba panusia:

–Ācōrēba bāda bādaēbara bāa māra ni cārē sida oē bacasia. Mā bā jāwāde diapedadaba māwā o quīrā panana bērā bā cāyābara cadjiruada auuara osidaa.–

¹² Maā ūrīsīde Pilatoba crīcha bēsia Jesura sāwā ēdra bāida. Baribara judiorāba wetara jīgua jarasidaa:

† **18:40** Acara versioāne jara bāa Barrabāra ne draabari basida. Baribara Marco 15:7-8de nāwā jara bāa: “Maā Barrabāra idjiarebema sida romanorā ume dōsidaa. Maāne mīā quenapedada bērā idjira preso basia.” * **19:5** Pilatoba Jesura dajadaa enesīde acabi quīrā bāca bāa Jesura ēberā minijīchiaēda. Baribara Juāba “ēberā” bābāde jara bāca bāa Jesura Naā Djara Edadada.

Acādua Juā 1:1; 1:14. † **19:7** Levitico 24:15-16.

–BΛa jāļ ēberāda ēdrΛ bΛibΛrΛ bΛra romanorā boro ume dji biaēa. Bariduaba ara idjida dji boroada aibΛrΛ, maļ ēberāra romanorā boro ume dji quīrūa.–

¹³ Pilatoba maļgΛda ūrīna bērā Jesura dajadaa enebisia. Maļbe idji ābuguede chūmesia dejā “mōgara dowa oda” abadama. Hebreo bedeade Gabata abadaa. ¹⁴ Judiorā Egiptodeba ēdrΛpedada quīrānebabada ewarira nurēma bērā ādjirāra ne o panasidaa. Umatipa babodode Pilatoba judiorā jarasia:

–AcΛdadua. Bārā Borora nama bΛa.–

¹⁵ BaribΛrΛ ādjirāba jīgua jarasidaa:

–jBeabidua! jBeabidua! jCrude cachi beabidua!–

Maļ carea Pilatoba jarasia:

–ċMāwāra mĀa bārā Boroda crude cachi beabica?–

Maļne sacerdote bororāba panusidaa:

–jDairāba dewara borora neē panΛa! jAbabe romanorā borodrΛ dairā boroa!–†

¹⁶ Maļbe Pilatoba Jesura romano sordaorāa diasia crude cachi beadamārēa. Ara maļda idjira edesidaa.

Jesu crude cachipedada

Mateo 27:32-44; Marco 15:21-32; Luca 23:26-43

¹⁷ Jesuba idji cruda ataupeda sordaorāba idjira edesidaa ējūā Boro BΛwΛrΛ abadamaa. Hebreo bedeade Golgota abadaa. ¹⁸ Mama ādjirāba Jesura crude cachisidaa. Idjaba idji caita ēberāda umé crude cachisidaa, aba Jesu jΛwa araare, aba jΛwa acΛare. ¹⁹ Maļ awara Pilatoba bedeā bΛdada Jesu boro nocoare jira bΛbisia. Nāwā bΛsia: “Jesu Nazaredebema, judiorā Boro.” ²⁰ Maļ bedeara bΛsia hebreo bedeade, latiļ bedeade, idjaba griegode bida.* Zocārā judiorāba maļ bedeara unusidaa, Jesu crude cachipedadara puru caita bΛ bērā. ²¹ Judiorā sacerdote bororāba maļ bedeā unusidade Pilatoa jarasidaa:

–BΛrādua “Judiorā Boro.” ĀtebΛrΛ bΛdua: “Naļ ēberāba jarasia idjira judiorā boroda.”–

²² BaribΛrΛ Pilatoba jarasia:

–MĀa bΛdara ara māwā beya.–

²³ Romano sordaorāba Jesu crude cachipedadacarea idjia cacuade jĀ badada edadapeda dji ĀrĀbemara quīmārē cōānapeda ādjiza edasidaa.† Idjia dewara jĀ bada sida edasidaa. MaļgΛra quīrā tēu cajuda neē basia, ātebΛrΛ ĀtΛba eda cada basia. ²⁴ Maļne sordaorāba ādjiduba jarasidaa:

–NaļgΛra cōānaēa. Biara bΛa naļ carea ne jemenenida caiba edai cawaya.–

MaļgΛra māwāsia Ācōrē Bedeade naēnaena bΛda quīrāca: “MĀa cacuade jĀ badara ādjiza jedecasidaa; mĀa jĀ bada edadi carea jemenesidaa.”† Wārāda sordaorāba māwā osidaa.

† **19:15** Ācōrē Bedeade jara bΛa israelerā boro arara aba Ācōrēda māwā bΛda. AcΛdua Juece 8:23; 1 Samuel 8:7. **§ 19:17** Hebreo. Idi ewaride maļ bedeara arameo trĀ jarabadaa. * **19:20** Latiļ bedeara romanorāba bedeabadjidaa. Hebreo bedeara judiorāba bedeabadjidaa. Griego bedeara berara jūma druazabemaba maārī cawa beasia. Griegode bedeabadjidaa druaza ne nēdobuedi carea. † **19:23** Romano sordaorāba Jesu crude cachipedadacarea idjia cacuade jĀ badada edadapeda dji ĀrĀbemara quīmārē cōānapeda ādjiza edasidaa. Maļ bedeara idjaba nāwā traducida bΛa: “Jesu crude cachipedadacarea romano sordaorā quīmārē panΛba idjia jĀ badara ādjiza abarica edasidaa.” † **19:24** Salmo 22:18.

²⁵ Jesu crude jira ɓa caita Jesu papada, dji papa djabawērāda, Cleopa quima Mariada, Maria Magdalena sida panasidaa. ²⁶ Jesuba idji papa unuside idjaba unusia idji ume nībabari “idjia bio quīrīā ɓa” abadada. Idjira arima nūmasia. Mañne Jesuba idji papaa jarasia:

–Papa, za ɓada ɓa warraa.–

²⁷ Mañbe idji ume nībabarīa jarasia:

–Za ɓada ɓa papaa.–

Mañ ewarideba ɓtaa Jesu papara Jesu ume nībabari dede ɓabadjia.

Jesu crude beuda

Mateo 27:45-56; Marco 15:33-41; Luca 23:44-49

²⁸ Māwā jaradacarea Jesuba cawasia jūma idjia oida ɓadara osida. Mañne jarasia:

–Māra opichia nūmaa.–

Mañgara jarasia Ācōrē Bedeade jara ɓa quīrāca. §

²⁹ Mañne arima zocoda uva ɓa oregueaba bira nūmasia. ɓa ɓa mañ uva ɓa oregueaba mōda quiruda beguea edasidaa. Mōda quirura hisopo bacuru jawatede jānapeda Jesu itede tēū nūmasidaa. ³⁰ Jesuba mañ uva ɓa oregueara dopedā jarasia:

–Mā oida ɓadara jūma osia.–

Mañbe idji boro edaa jabaripeda jaidasia.

Jesu orrode mīsuba suɗa

³¹ Judiorā Egiptodeba ēdrapedada quīrānebabada ewarira nurēma bērā ne o panasidaa. Mañ ewari dromara ānāūbada ewari bērā ādjirāba quīrīāē panasidaa ēberā crude jira beadida. Mañ bērā Pilatoa jarasidaa crude cachi beara jīrū ɓa apeta cubimārēā isabe beudapeda ādji cacuara mamabemada āyā ɓadāmārēā. ³² Mañ carea sordaorāra wānapeda Jesu ume crude cachi panara aba naārā jīrū ɓa apetasidaa. Ara mañ quīrāca dewarabema ēberā jīrū sida ɓa apetasidaa. ³³ Baribarā Jesuma jūesidade unusidaa idjira beudoosida. Mañ bērā idji jīrūra ɓa apetaɗaē basia.

³⁴ Māwā ɓade sordaoba Jesu orrode mīsuba susia wārāda beusi cawaya. Ara mañda oara, ɓa sida erozoasia. ³⁵ Nañ carta ɓadaba wārāda māra unusia. Idjia jara ɓara wārā.* Idjia cawa ɓa wārā bedeada jara ɓada bārā bida sodeba ijanāmārēā. ³⁶ Jūma mañgara wārāda māwāsia Ācōrē Bedeade ɓā ɓa quīrāca. Nāwā ɓā ɓa: “Idji ɓawarara ni aba bida ɓadaɗa.” † ³⁷ Idjaba Ācōrē Bedeade nañ sida ɓā ɓa: “Ādjia supedadara acādia.” ‡

Jesu tabaripedada

Mateo 27:57-61; Marco 15:42-47; Luca 23:50-56

³⁸ Jūma māwānacarea judio Jose abadada Pilatoma wāsia. Mañ Josera Arimateadebema basia. Idjira Jesu ume nībabari basia, baribarā ni ɓa ɓa jaraca basia dewara judiorāda waya ɓa bērā. Idjia Jesu cacuara Pilatoa iwidiisia tabaride edei carea. Mañ bērā Pilatoba idu edebisia. Ara māda Joseba Jesu cacuara edade wāpeda tabaride edesia. ³⁹ Mañ awara Nicodemo, § naēna Jesuma diamasi bedeade ze ɓadaba pora mirra quera

§ 19:28 Salmo 22:15; 69:21. * 19:35 Juaāba jara ɓa Jesura beuda bērā wārāda ēberā basida. Juaā drōā ɓaside ɓarabada jarabadiidaa Jesura ēberā quīrāca basida baribarā nañ djarada edaē basida. † 19:36 Exodo 12:46; Numero 9:12; Salmo 34:20. ‡ 19:37 Zacaria 12:10. § 19:39 Juaā 3:1-15.

áloe ume pueradada enesia. Mañ zɔɔlara 34 kilo basica ɓla.* ⁴⁰ Ádjia Jesu cacua edadapeda mañ pora mirra quera áloe ume pueradada wua torrode posidaa. Podapeda idji cacuara mañ wua torroba ɓará ɓasidaa judiorāba tɓaridí naēna obada quírāca. ⁴¹ Jesu crude cachipedada caita néuda basia. Mañ néude beuda tɓaribada uriada basia mōjē coroda djiwidida. Mama beudara wadibida ɓadaca basia. ⁴² Mañ uriara caita ɓa bērā idjaba judiorā ɔnāūbada ewarira jūēbodo bērā Jesura mama tɓarisidaa.

20

Jesu ɔrēbada

Mateo 28:1-10; Marco 16:1-8; Luca 24:1-12

¹ Nabema ewari domianebemane Maria Magdalenara diapededa wadi pāimaena Jesu tɓaripedadamaa wāsia. Jūēɓarɔde unusia mōgara waibla uria jūātrɔ ɓadara orrocawa cobada. ² Mañ carea pira wāsia Simoñ Pedromaa. Jesu ume nībabari “Jesuba bio quírā ɓa” abadara mama basia. Jūēpeda jarasia:

–Dadjirā Borora idji tɓaripedadamaɓa āyā edesidaa. Daiba adua panla sāmaa edesidada.–

³ Mañbe Jesu ume nībapedadarā Pedroda idjaba dewarada Jesu tɓaripedadamaa wāsidaa. ⁴ Umena pira wāsidaa, baribɔɔ dewarabemara Pedro cāyābara isabeara pira wāna bērā Jesu tɓaripedadama naārā jūesia. ⁵ Jūēpeda eda acɔ carea edaa ɓarrusia. Mañne wua Jesu cacua ɓará ɓadara arima tabada unusia, baribɔɔ edaa wāé basia. ⁶ Simoñ Pedrora idji jīrūare jūēpeda uriade eda wāsia. Idjia bida unusia Jesu cacua ɓará ɓada wuara arima tabada. ⁷ Mañ awara unusia wua Jesu boro ɔnēbari ɓadada. Baribɔɔ mañɔlara dewarabema wua ume ābaa ɓaé basia, āteɓarɔ jīga ɓedá cobasia. ⁸ Mañbe naārā jūēna sida edaa wāsia. Wua māwā tɓara unuside wārāda ijāsia Jesura ɔrēbasida. ⁹ Baribɔɔ ádjia wadibida bio cawadaé panasidaa Ācōrē Bedeade Jesu ɔrēbaida ɓadebemada ɓa ɓada.* ¹⁰ Mañbe Jesu ume nībapedadarāra ádji pananamaa jēda wāsidaa.

Jesuba Maria Magdalena ara idjida unubida

Marco 16:9-11

¹¹ Mañmisa Mariara uria icawa jīā basia. Māwā jīā ɓla edaa ɓarrusia eda acɔ carea. ¹² Mañne bajānebema nezocarā cacuade jɔbada torroa jɔ panada umé eda unusia. Aɓa Jesu ɓada boro nocoare chūmasia. Dewarabemada idji jīrū ɓadaare chūmasia. ¹³ Ádjia iwidišidaa:

–Wērā, ¿cārē cārēā jīā ɓa?–

Mañne idjia panusia:

–Mɔ Boro Jesuda edesidaa. Mɔa adua ɓla sāmaa edesidada.–

¹⁴ Ara māwā jarabɔɔde Mariara āyā pɔɔɔwasia. Mañne Jesuda unusia baribɔɔ cawaé basia Jesuda māwā ɓada. ¹⁵ Jesuba idjia iwidišia:

–Wērā, ¿cārē cārēā jīā ɓa? ¿Caida jɔɔ ɓa?–

Mariaba crīchasia néu wagabarida māwā ɓada. Mañ bērā jarasia:

* **19:39** 34 kilo. Griego bedeade ɓa ɓla dji zɔɔlara cien litrada. Mañba jara ɓla 75 libra. Mirrara, áloe sida bacuru tūāpa panla. Dji querara pora basia. * **20:9** Ācōrē Bedeade ɓa ɓada. ɔɔɔɔmaarā Juaɓa jara ɓla Salmo 16:8-11; Isaia 53:11-12; Osea 6:1-2; Joná 1:17; Levítico 23:11. Baribɔɔ dewararāmaarā Juaɓa jara ɓla jūma Antiguo Testamentoda.

–Bla Jesu cacuada ãyã edesibara, mla jaradua sama basida mla ãyã tabaride edei carea.–

¹⁶ Mañne Jesuba trã jarasia:

–¡Maria!–

Mariaba araa aarpaeda –¡Raboni!– asia. (Mañra hebreo bedeade jara bla “Jaradiabari.”)

¹⁷ Jesuba jarasia:

–Mla bargaadua ml Zezamaa wadi waẽ bl bẽra. Jãlbe ml djabarãmaa wãpeda jaradua ml Zezamaa wãbargaada. Idjira bãra Zezaa. Ml Açõrẽa idjaba bãra Açõrẽa.–

¹⁸ Ara maãda Maria Magdalenara Jesu ume nĩbabadarãmaa wãpeda jarasia:

–Mla dadjirã Boroda unusia.–

Mañ awara Jesuba jaradara jũma nẽbargaasia.

Jesuba edadarãa ara idjida unubida

Mateo 28:16-20; Marco 16:14-18; Luca 24:36-49

¹⁹ Mañga ewarira nabema ewari domianebema basia. Queudacarea Jesu ume nĩbabadarãa dede eda abaa dji jare panasidaa. Dewararã judiorãda waya panã bẽra dji eda wãbadara bio jũatã nũmasidaa. Mañne Jesura cawaẽne eda odjasia. Adjirã esi nũmepeda jarasia:

–¡Mẽra! ¡Necai duananadua!–†

²⁰ Mañ jarapeda idji jawada, idji orro sida adjirãa aabisia. Dadjirã Boro unubada carea basridasidaa. ²¹ Mañbe Jesuba wayacusa adjirãa jarasia:

–Necai duananadua. Ml Zezaba ml nañ ejũanaa diabueda quĩraca mla bãrãda puru beaza diabueya.–

²² Mãwã jarapeda adjirãmaa jãrãpuasia.‡ Jãrãpuapeda jarasia:

–Açõrẽ Jaurera edadadua.§ ²³ Eberãba cadjirua odada bãrãba Açõrẽ Jauredeba quĩrãdoadibara, mañba jara bla Açõrẽba mañ cadjiruara quĩrãdoasida. Idjaba eberãba cadjirua odada bãrãba Açõrẽ Jauredeba quĩrãdoadaẽbãra mañba jara bla Açõrẽba mañ cadjiruara quĩrãdoae blda.–

Jesuba Tomãa ara idjida unubida

²⁴ Tomãra Jesuba edada doce pananebema basia. Idji iyãgãda trãra Mĩguiso abadjidaa.* Jesu odjaside idjira waabemarã ume baẽ basia.

²⁵ Mañ bẽra idjia jarasidaa:

–Dairãba dadjirã Borora unusidaa.–

Baribãra Tomãba jarasia:

–Mãdji dauba idji jawa clavoba cachipedadada unuebãra, idjaba ml jawa jĩwĩnãda dji clavo cachi badade berajuẽbãra, idjaba ml jawada idji orrode berajuẽbãra, idji ãrẽbadara mla jãã.–

²⁶ Ocho ewari badacarea Jesu ume nĩbabadarãra wayacusa dede eda abaa dji jare duanasia. Mañne Tomã sida basia. Mãwã panãne dji eda wãbadara bio jũatã nũmamĩna Jesura cawaẽne odjasia. Adjirã esi nũmepeda Jesuba jarasia:

–¡Mẽra! ¡Necai duananadua!–

† **20:19** ¡Necai duananadua! Judiorãba mãwã saludabadaa. ‡ **20:22** Genesi 2:7; Ezequiel 37:1-14. § **20:22** Açõrẽ Jaure edapedadaebemada aadua Hecho 1:4-8; 2:1-4. * **20:24** Mĩguiso. Griego bedeade Dídimo bl bla.

27 Māwā jarapeda Tomáa jarasia:

–BΛ jΛwa jīwīnīra nama berajudua, mΛ jΛwaza acΛdua, idjaba bΛ jΛwara mΛ orrode berajudua. Waa ījǎé b̄arādua, ātebΛrΛ ījādua mΛra wārāda ārēbasida.–

28 Maāne Tomáa jarasia:

–jMΛ Boro! jMΛ Ācōrē!–

29 Māwā bΛde Jesuba idjía jarasia:

–BΛa mΛra unubΛrΛ b̄ērā ījābΛrΛa. jBaribΛrΛ ēberārāba mΛra un-
unaēmīna ījānibΛrΛ, bio bia beadia!–

Naā carta ꝑcārē cārēā bΛsi?

30 Jesuba dewara ne ununacada idji ume nībabadarā quīrāpita zocārā osia, baribΛrΛ jūma maāgΛra naā cartade bΛēa. 31 BaribΛrΛ jūma naāgΛra bΛsia bārāba Jesura Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jarađada, Ācōrē Warrada ījānamārēā. Māwā ījānibΛrΛ idjideba zocai bai arada eroheadia.

21

Jesuba idji ume nībabadarā siete panΛrāa idji unubida

1 Māwānacarea Jesuba ara idjida wayacusa idji ume nībabadarāa unubisia Tiberia amene droma icawa.* Nāwā basía: 2 maā ewaride ābaa panasidaa SimoΛ Pedroda, Tomá idji īyāgāda trāra “Mīguiso” abadada, Natanael Galileade bΛ puru Canánebemada, Zebedeo warrarāda, idjaba dewararāda umé. 3 Māwā panΛne SimoΛ Pedropa jarasia:

–MΛra beda beade wāya.–

Maāne ādjirāba jarasidaa:

–Dairā sida bΛ ume wānia.–

Ara maāda jābade badođapeda wāsidaa. Māwāmīna maā diamasi bedara jidadaē basía. 4 Diapededa Jesuda ībΛde nūmasia baribΛrΛ ādjia unusidamīna adua panasidaa Jesuda māwā bΛda. 5 Māwā bΛde Jesuba ādjirāa jīgua iwidiisia:

–Warrarā, ꝑbedara jidasidaca?–

Ādjia panusidaa:

–Jidadaē basía.–

6 Jesuba jarasia:

–Māēteara jΛwa araare baribuedadua. Maāne jidadia.–

Ara maāda idjia jaradaare baribuesidaa. Maāne ātarrayara poya errebaridaē basía bedara zocārā jidapedada b̄ērā. 7 Mama basia Jesu ume nībabari “Jesuba bio quīrīā bΛ” abadada. MaāgΛba Pedroa jarasia:

–jJāāgΛra dadjirā Boroa!–

SimoΛ Pedrora cacua egoda basia. Maā ēberāra dadjirā Boroda ūrīside ara maāda idjia cacuade jΛbarira jΛpeda daidu tēū dogosia. 8 BaribΛrΛ waabemarāra doya aride panΛ b̄ērā ātarrayara bedaba bira bΛda jābadeba ībΛdaa errebari edesidaa. Doya jūēni carea dji tΛmΛara cien metro basica bΛa. 9 Drua badoocusidade tΛbΛda urua bΛda unusidaa. Beda bá bΛda idjaba paā ābuada sida unusidaa. 10 Jesuba jarasia:

–Bārāba beda jidapedadada ācΛrΛ enenada.–

11 Ara maāda SimoΛ Pedrora jābadaa wāpeda ātarrayara ībΛdaa errebari enesia. Ātarrayara beda waibΛa beaba bira basia. 153 juachasidaa.

* 21:1 Tiberia amenera idjaba Galilea abadaa.

Barib_{ΛΓΛ} zocārā jidasidamīna dji ātarrayara cōāé basía. ¹² Mañbe Jesuba jarasia:

–Ne code zedadua.–

Mañne ādjirāba wayasidaa idjira caida iwididi carea. Cawasidaa idjira dadjirā Boroda. ¹³ Māwā panane Jesuba pañra edapeda ādjirāa diasia. Bēda sida diasia.

¹⁴ Mañba ñarima ūbea bab_{ΛΓΛ} basía Jesu ñrēbadacarea ara idjida idji ume nībabadarāa unubib_{ΛΓΛ}da.

Jesuba Pedro waya edada

¹⁵ Ne cope_Λadacarea Jesuba Simoñ Pedroa iwidisia:

–Simoñ, Joná warra, ¿baa mñra biara quĩrĩā ñaca za ñeaba mñ quĩrĩā pan_Λ cāyābara?–†

Pedroba panusia:

–Māē mñ Boro, ña cawa ña mñ ñara quĩrĩā ñada.–

Jesuba jarasia:

–Mñ ñjā ñeara bio waga ñadua oveja zaquerā wagabari quĩrāca.–

¹⁶ Jesuba wayacusa Pedroa iwidisia:

–Simoñ, Joná warra, ¿mñra quĩrĩā ñaca?–

Pedroba panusia:

–Māē mñ Boro, ña cawa ña mñ ñara quĩrĩā ñada.–

Jesuba jarasia:

–Mñ ñjā ñeara bio waga ñadua oveja zaquerā wagabari quĩrāca.–

¹⁷ Jesuba wayacusa iwidisia:

–Simoñ, Joná warra, ¿mñra quĩrĩā ñaca?–

Mañg_Λba ñarima ūbea iwidib_{ΛΓΛ} basía. Pedrora sopua nūmesia, Jesuba ñarima ūbea abarida iwidida bērā. Mañbe idjia jarasia:

–Mñ Boro, ña ne jūmada cawa ña. Baa cawa ña mñ ñara quĩrĩā ñada.–

Jesuba jarasia:

–Mñ ñjā ñeara bio waga ñadua oveja zaquerā wagabari quĩrāca. ¹⁸ Wārā arada jaraya: cūdraēda ñaduba djiobadjia ñadji wā quĩrĩā_{ΛΓΛ}maa wāi carea. Barib_{ΛΓΛ} ña drōā ñedacarea dewararāba ña j_Λwara jiradapeda ōgo djiodia. Mañbe ededia ña wā quĩrĩāé ñamaa.–‡

¹⁹ Mañ jara ña_Λdeba Jesuba cawabisia Pedrora sāwā beuida, idji beub_{ΛΓΛ}deba ēberārāba cawa_Λamārēā Ācōrēra dji dromada. Māwā jara_Λpeda Jesuba Pedroa jarasia:

–jMñ ume nībadua!–

Jesu, idjia bio quĩrĩā ña ume

²⁰ Pedroba jēda ac_Λpeda Jesu ume nībabari “Jesuba bio quĩrĩā ña” abadara caidu zeb_{ΛΓΛ}da unusia. Mañg_Λra Jesu caita chūmasia Egiptodeba ēdr_Λpedada quĩrānebabada cobada cosidade. Idjia iwidisia: “Dai Boro, ¿caiba ñara jidabi?”§ ²¹ Pedroba mañg_Λ ēberā unupeda Jesua iwidisia:

–Mñ Boro, za zeb_{ΛΓΛ}ra ¿sāwā ñai?–

²² Jesuba panusia:

–Mñ quĩrĩā ñab_{ΛΓΛ} idjira zocai ñaida aba mñ waya zeb_{ΛΓΛ}daa ¿baa mañda sāwāi? Mñ quĩrĩā ña ñara mñ ume nībaida.–

† **21:15** _Λca_Λmaarā Jesuba nāwā iwididi ña: “¿baa mñra biara quĩrĩā ñaca ne jūma cāyābara?”

‡ **21:18** Mañg_Λba jara ña Pedro jidadapeda beadi_Λdebemada. § **21:20** Juañ 13:25.

²³ Māwā jarada carea zocārā djabarāba crīchasiḁaa Jesuba bio quĩrĩā ð̂abadara beuēda. Barib̂ar̂ar̂ Jesuba jaraē basía idjira beuēda. Āteb̂ar̂ar̂ jarasia: “Mā quĩrĩā ð̂ab̂ar̂ar̂ idjira zocai ð̂aida âba mā waya zeb̂ar̂ar̂ḁaa, ħ̂ba māda ŝawāi?”

²⁴ Ara mā Jesu ume nĩ ð̂ad̂aba mânebemada jara ð̂aba idjaba nâ cartade n̂awā ð̂ab̂ar̂ar̂aa. Dadjir̂aba cawa pan̂aa idjia jara ð̂ara ŵar̂ada.

Jesuba mā auḁu ne zocārā oḁa

²⁵ Wadi baraa Jesuba ocuḁara. Barib̂ar̂ar̂ jūma mâĝada cartade âba âba ð̂ab̂ar̂ar̂adabara, māmaarā mā carta ð̂acuḁara nâ duḁa araē bacasia.

HECHO JESUBA DIABUEDARĀBA OPEĐADA

Naļ cartara Lucaba ʙasia. Idjira griego basica ʙaa. Colosa 4:14de, Pilemoā 24de bida jara ʙaa maļ Lucara Paulo ume niʙasida. Maļgara ebudaara ʙaa ara naļ Hecho 16:10-17de, 20:5deba aba 21:18daa, idjaba 27:1neba aba 28:16daa. ΛCΛΓΛmaara 60 poa Jesucrito tođacarea Lucaba naļ cartara ʙasia.

Bedea bia Jesucritodebema ēberā dji droma Teopilo itea ʙadacarea Lucaba naļ carta sida Teopilo itea ʙasia Jesuba diabuedarāba opeđadadebemada cawamārēā. Dji crīcha dromara 1:8de ʙaa. Dadjī Boro Jesuba nāwā jarasia: “Ācōrē Jaure bārā ume ʙade zebΛΛde bārāba idji ʙʙada edađia. Maļba bārāba Jerusaleāne, jūma Judea druade, Samaria druade, drua tΛmΛara ʙeade bida mānebemada beadeadia.”

Dji naārābema capítulode (1:1-26) eda ʙā ʙaa Jesuba Ācōrē Jaure diai jaradada, Jesu bajānaa wānada, idjaba Matía Juda Iscariote cacuabari Jesuba diabuedada ʙedadebemada.

Maļare ʙā ʙaa Jesuba diabuedarāba Jerusaleāne bedea bia idjidebema jarapedadada (2:1deba aba 8:3daa). Eda ʙā ʙaa Ācōrē Jaure ādjimaa zedada, Pedroba Ācōrē de droma caita jaradiadada, Jesuderā sāwā ābaa pananada, idjaba judiorāba Estebaļ ʙeapedadadebemada.

Maļare ʙā ʙaa Jesuba diabuedarāba Judea druade, Samaria druade bida bedea bia idjidebema jarapedadada (8:4deba aba 9:43daa). Eda ʙā ʙaa Ācōrē Jaure Samariadebema djabarāmaa zedada, Pelipeba nezoca droma Etiopiadebema jaradiadada idjaba Sauloba Jesucrito iĵānebemada.

Jīrūare ʙā ʙaa Jesuba diabuedarāba bedea bia idjidebema judiorāēa jarapedadada. Eda ʙā ʙaa Ācōrē Jaure judiorāēmaa zedada (10:1deba aba 11:18daa), Pedro Herode jΛwaeda ēdrΛdada (11:19deba aba 12:25daa), Paulo Jesu bedea jarade wāna dji naārābemada (13:1deba aba 14:28daa), djabarā dji dromarā Jerusaleāne dji jΛrepedadada (15:1-35), Paulo Jesu bedea jarade wāna dji umēbemada (15:36deba aba 18:22daa), dji ūbeabemada (18:23deba aba 20:38daa), idjaba Paulo Romanaa preso edepedadada (21:1deba aba 28:31naa).

Jesuba Ācōrē Jaure diai jarada

¹⁻² Teopilo, naārā māa cartade ʙΛ itea jūma ʙā diabuesia Jesuba o ʙadadebemada, idjia jaradia ʙada sida aba Ācōrēba bajānaa edeΛΛdaa. Wadi bajānaa wāi naēna idjia diabuei carea edadarāa Ācōrē Jauredeba jaradisia cārēda odida panΛda.

³ Jesu beudacarea ādjirāa ara idjida ʙarima zocārā unubisia cawadamārēā idjira wārāda ārēbasida. Cuarenta ewari māwā osia. Maļne ādjirāa jaradiabadjia sāwā Ācōrēba idji iĵā ʙeara bia pe eroʙada. ⁴ Ewari aba Jesu ādjirā ume ʙaside nāwā jarasia:

–Jerusaleā purudeba āyā wārānada. Nama jāānada aba dadjirā Zezaba idji Jaure diai jarada diabΛΛdaa.* Maļnebemada māa bārā naēna

* 1:4 Luca 24:49; Juaļ 14:26-27; Isaia 32:14-15; Joel 2:28-32.

²³ Mañne ēberāda umé b̄alsidaa ādjidebemada aba edadi carea. Aba Jose basía. Idjira Barsabá wa Justo abadaa. Dewarabemara Matía basía.
²⁴⁻²⁵ Mañbe jūmarāba Ācōrēa nāwā iwīdisidaa:

–Dai Boro, Judara b̄la diabuedada baesia. Idjia oida b̄ara igarasia idji b̄aida b̄amaa wāi carea. Jūmarāba sode crīcha pan̄ara b̄la cawa b̄la. Mañ b̄ērā dairāa cawabidua nāḡa ēberā umé b̄emarā sā̄lḡada edab̄ar̄ada b̄la diabuedaba obadara omārēā.–

²⁶ Mañbe ne jemenesidaa caida bei cawaya. Mañne Matíadr̄a b̄esia. Ara mañda idjira Jesuba diabuedarā once pan̄a ume ābaa b̄esia.

2

Ācōrē Jaure zeda

¹ Māwānacarea Pentecoste ewarida jūēsia. Mañne Jesu ĩjā beara jūma ābaa dji j̄are duanasidaa.* ² Māwā pan̄ane cawaēne ūrīsidaa bajānaa j̄gua nūm̄ada nāūrā dji cābāyā puá nūm̄a quīrāca. Dji dede jūmarāba mañ j̄guara ūrīsidaa. ³ Ara māwāb̄ar̄ade t̄b̄a uruada unusidaa. Mañ t̄b̄a uruara ādji boroza maārī urusia. ⁴ Mañne Ācōrē Jauredeba panesidaa.† Ara mañda ādjia ūrīnaca bedede bedea duanesia Ācōrē Jaureba bedeabida quīrāca.

⁵ Pentecoste ewari b̄ērā judiorā druazabema Ācōrē waya beada Jerusaleñne duanasidaa. ⁶ Ādjirāba mañ j̄gua ūrīsidade ac̄ade wāsidaa. Mañne ūrīsidaa Jesu ĩjā beaba ādji bedeaza bedea duan̄ada. Mañ b̄ērā cawa crīchadaē basía. ⁷ Māwā pan̄ane jarasidaa:

–¿Za bedea duan̄ara jūma Galileadebemaēca? ⁸ ¿Sāwā dadjirāba ūrī pan̄a ara dadji bedeaza bedea duan̄ada? ⁹ Dadjirā tāēna Partidebemada, Medidebemada, Elañnebemada, Mesopotamiadebemada, Judeadebemada, Capadociadebemada, Pontodebemada, Asiadebemada, ¹⁰ Prigiadebemada, Panpiliadebemada, Egiptodebemada, Romanebemada, āc̄ar̄a Libia druade Cirene puru caita beabada sida nama duan̄a. Dadji judiorā arada, judiorā crīcha ēpēbada sida nama pan̄a. ¹¹ Idjaba ēberārā Cretadebemada, Arabiadebemada sida nama pan̄a. ¡Jūmarāba ara dadji bedeaza ūrī pan̄a Ācōrēba waib̄la odadebemada bedea duan̄ada!–

¹² Mañ carea jūmarāba cawa crīchadaē b̄ērā nāwā jara duanesidaa:

–Nañ ēberārāra ¿sāwā jāwā bedea duan̄a?–

¹³ Mañne dewararāba ipida jara duanasidaa:

–Ādjirāra ituaba beu duan̄a.–

Pedroba Jerusaleñne jaradiada

¹⁴ Mañne Pedrorā dewara once ume ābaa b̄ada piradr̄apeda j̄gua jara-sia:

–Achirā judiorā, jūma Jerusaleñne beabari bida nañda cawadadua; m̄la jarab̄ar̄a quīrācuīta ūrīnadua. ¹⁵ Bārāba crīcha pan̄a dairāra ituaba beu duan̄ada barib̄ar̄a māwāēa. ¡Wadibida diapeda nūm̄a! ¹⁶ Ātebar̄a dai māwā bedea duan̄anebemada Ācōrēneba bedeabari Joelba nāwā b̄asia:

¹⁷ Ācōrēba nāwā jara b̄la:

Jirūarebema ewaride m̄l Jaurera jūma ēberārā diaya.

Māwā bārā warrarāra, bārā caurā sida m̄lneba bedeadia.

* **2:1** Pentecoste ewarira naēna “néu nārā ewapedada carea b̄asrida obada ewari” abadjidaa. Levitico 23:15-21. † **2:4** Hecho 1:8.

M̄la cūdrarāa cāimocara quĩrāca ne unubiya. Drõārāa bida cāimocarae ne unubiya.

¹⁸ Mañ ewaride m̄ Jaurera m̄ nezocarāa diaya, wērāa, umaquĩrāa bida. Mañe ãdjirāa m̄neba bedeadia.

¹⁹ Mañ ewaride ne ununacada bajāne unubicuaya. Nañ ějũāne bida unubicuaya.

Oada, uruada, nārĩ cowa sida unubicuaya.

²⁰ Ācõrēba cawa oi ewari jũei naēna λmādaura quiya. Jedeco sida oa baya. Mañ ewarira ewari droma baya.

²¹ BaribARΛ dadjirā Boroa quĩrā djuburia iwidiBΛdara idjia jũma ědrΛ edaya.†

²² Achirā Israeldebema, nañ bedeara ũrĩnadua: Ācõrēba Jesu Nazaredebemaa ne ununaca waibΛa beada bārā tāēna obicuasias. Māwā o BΛdeba Jesuba cawabisia Ācõrēra idji ume BΛda. Maλgara bārāba bio cawa panΛa. ²³ Ācõrēba naēna crĩcha Bada quĩrāca abala idu Jesura bārā jΛwaeda Babisia. Maλbe bārāba ěberārā cadjiruarāa crude cachi beabisidaa. Ācõrēba cawa basia maλra jũma māwāida. ²⁴ Jesura bia mĩga beusia. BaribARΛ Ācõrēba idjira λrēbabida bēra beuba poya erobeē basia.

²⁵ Dadji boro Daviba idjidebemada nāwā jarasia:

M̄la unusia dadji Borora ewariza m̄ ume BΛda.

Idjira m̄ jΛwa araare BΛ bēra ne wayaa neē BΛa.

²⁶ Mañ carea m̄ sora BΛsrīda BΛa; m̄ra bio BΛsrīda trāā BΛa.

M̄la cawa BΛa idjia m̄ra λrēbabida. Mañ bēra beuimĩna necai BΛa.

²⁷ M̄la cawa BΛa BΛa m̄ra beudarā jaure panabadama amēda.

M̄, BΛ nezoca jipa BΛra idu BΛrawabiēa.

²⁸ BΛa cawabisia m̄ra wayacusa zocai baida,§ idjaba BΛra m̄ ume BΛ bēra m̄ra bio BΛsrīdabiya.*

²⁹ M̄ djabarā judiorā, m̄la ebuda jaraya: dadjirā drõāenabema Davi beudacarea idjira tΛbarisidaa. Idji tΛbarīpedadara dadjirāba wadibida unubadaa. ³⁰ Davira Ācõrēneba bedebari basia. Mañ bēra cawa basia Ācõrēba wārāneba jarasida idjideba yõbARΛda aba idji cacubari israelerā boroda BΛida.† ³¹ Māwāida cawa Bada bēra idjia bedeasia Ācõrēba ědrΛ edabari diai jarada λrēbaidebemada.‡ Idjia jarasia Ācõrēba ědrΛ edabarira beudarā jaure panabadama amēda idjaba idji cacuara BΛrawabiēda.

³² Daviba jarada quĩrāca Ācõrēba Jesura beu Bada BΛdada λrēbabisia. Jũma dairāba maλgara unusidaa. ³³ Dadji Zeza Ācõrēba idji jΛwa araare Jesura dji dromada BΛasia. Maλbe idji Jaure diai jaradada Jesua diasia idjiderāa diamārēa. Jesuba mañ Jaurera wārāda dairāa diasia. Bārāba unu panΛra, ũrĩ panΛ sida idji Jaureba māwā obi BΛa.

³⁴⁻³⁵ Dadjirāba cawa panΛa Davira ara idjidebemada bedeaē basida bajāne dji dromada BΛē Bada bēra. ĀtebARΛ idjia nāwā jarasia:

Dadjirā Boroba m̄ boroa jarasia: m̄ jΛwa araare chũmedua aba BΛ ume dji quĩrā m̄la BΛ jΛwaeda BΛBΛARΛdaa.§

‡ 2:21 Joel 2:28-32. § 2:28 Wayacusa zocai baida. Griego bedeaē BΛ BΛa “o zocai baidebemada.” * 2:28 Salmo 16:8-11. † 2:30 2 Samuel 7:12-13; Salmo 89:3-4; Salmo 132:11-12. ‡ 2:31 Ācõrēba ědrΛ edabari diai jarada. Maλba jara BΛa “Crito.” § 2:34-35 Salmo 110:1; Luca 20:41-44.

³⁶ Mañ carea jūma israelerā, wārāda cawadadua: Jesu, bārāba crude cachibipedadara Ācōrēba jūmarā Boroda b̄asia. Idjidra dadji ēdra edabari diai jaradaa.*

³⁷ Mañ ūrīsidade jūmarāda bio sopuasidaa. Mañ carea ādjirāba Pedroa, Jesuba diabueda dewararāa bida iwīdisidaa:

–Djabarā, ġēdraēdi carea cārēda oēda panΛ?–

³⁸ Mañne Pedroba panusia:

–Cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Jesucrito tr̄neba borocuedadua. Mañne bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda idji Jaureda bārāa diaya. ³⁹ Ācōrēba idji Jaure diai jaradara bārā itea b̄aa, bārā warrarā itea b̄aa, ēberārā t̄m̄m̄ beabadarā itea bida b̄aa.† Jūma dadji Boro Ācōrēba tr̄ b̄ ēberārā itea b̄aa.–

⁴⁰ Pedrora dārā bedeasia ādjirāba ĩjānamārēā. Nāwā jara b̄asia:

–ĩĀcōrēba idibema ēberā cadjiruarā cawa oidebemada ēdra dadua!–‡

⁴¹ Zocārā ēberārāba idji bedeara ĩjānapeda borocuesidaa. Mañ ewaride Jesu ĩjāpedadada mil ūbea panasidaca b̄aa.

⁴² Jesuba diabuedarāba jaradia panara ādjirāba bio ēpēbadjidaa. Ābaa bia duanabadjidaa. Jesu quīrānebaēdi carea cobada sida cobadjidaa.Š Idjaba Ācōrēa iwīdi panabadjidaa.

Jesu ĩjā beaba o panananebema

⁴³ Jesuba diabuedarāba ne ununacada zocārā obadjidaa. Mañ carea jūmarāba Ācōrēra bio wayasidaa. ⁴⁴⁻⁴⁵ Jūma Jesu ĩjā beara ābaa bia duanabadjidaa. Λc̄r̄aba ādji ējūāda, nebia sida nēdobuedapeda djaba aba ne neē beb̄r̄ade paratara diabadjidaa. Māwā ādjia erobeaba dji carebadjidaa. ⁴⁶ Ewariza Ācōrē de droma dajadaare ābaa dji j̄rebadjidaa idjaba djabarā deza sobiadeba b̄asrida ābaa ne cobadjidaa. ⁴⁷ Ādjirāba Ācōrēa bia bedeabadjidaa. Idjaba dewararāba ādjirāra bia unubadjidaa. Mañne dadji Boroba ewariza ēberārāra ēdra edabadjia. Māwā Ācōrēneba ādjirāra yō wāsidaa.

3

Pedroba ēberā j̄rū biē b̄a biabida

¹ Ewari aba λ̄m̄ādau λ̄t̄leda judiorāba Ācōrēa iwīdibada horade Pedrora Juañ sida Ācōrē de dromanaa wāsidaa. ² Mañne Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā b̄a abadade ēberā j̄rū biē topedadada b̄asia. Ēberārāba idjira ewariza mamaa edebadjidaa dji edaa wāb̄darāa parata iwīdimārēā. ³ Idjia Pedro, Juañ sida eda wāb̄dadada unuside paratada iwīdisia. ⁴ Pedroba, Juañ bida idjimaac̄asidaa. Mañne Pedroba jarasia:

–Daimaa ac̄dua.–

⁵ Idjia ne diaēdida cr̄ichada b̄ērā ādjimaa ac̄asia. ⁶ Barib̄r̄a Pedroba jarasia:

–M̄āa paratada, oro sida neē b̄aa, barib̄r̄a m̄āa erob̄ada b̄aa diaya: j̄sucrito Nazaredebema tr̄neba piradr̄apeda n̄ibade wādua!–

* **2:36** Ēdra edabari diai jarada. Mañba jara b̄aa “Crito.” † **2:39** Ezequiel 36:23-28. ‡ **2:40** Ezequiel 11:19-21; 18:30-32. § **2:42** Jesu quīrānebaēdi carea cobada sida cobadjidaa. Griego bedeade b̄a b̄aa “pañ cōrācuaapeda cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 20:7; 1 Corinto 11:23-26.

7 Mañne Pedroba dji ēberā jawa araare jidapeda piradrΛ edasia. PiradrΛbaΓΛde dji ēberā jīrūra, idji cōrācōrā sida biasia. 8 Ara mañda λta jādrΛpeda taibađe wāsia. JādrΛ jādrΛ nīne Ācōrēa bia bedeā bΛda ādji ume Ācōrē de dromane eda wāsia. 9 Jūmarāba idjira Ācōrēa bia bedeā nīda unusidaa. 10 Mañ unusidade cawa crīchadaē basia. Ādjirāba cawasidaa idjira ewariza Ācōrē de dromane eda wābada Quīrāwārēā BΛ abadama parata iwidi chūmabadjida.

Pedroba Ācōrē de droma dajadaare jīgua jaradiada

11 Ēberā jīrū biē bađaba Pedrora, Juañ sida quenabarica basia. Ādjira Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca bΛ edaare panasidaa. Ādji pananamaa Salomōñ abadaa. Jūmarāba cawa crīchadaē bērā ādjimaa pira wāsidaa. 12 Pedroba mañ unuside jarasia:

–Achirā Israeldebema, ¿cārē cārēā cawa crīchadaē panΛ? ¿Cārē cārēā daida aca panΛ? ¿Crīcha panΛca dai bΛadaeba wa दौरā Ācōrē quīrāpita jipa panΛ bērā nañ ēberāra biabisidada? ¡Māwāē! 13 Ācōrē dadjirā drōāenabema Abrahañ ume, Isa ume, idjaba Jacobo ume bađaba idji nezoca Jesura dji Dromada bΛasia.* Bārāba idjira Pilatoa jida diasidaa beamārēā. Pilatoba idjira ēdrΛ bΛ quīrā bađamīna bārāba igarasidaa. 14 Bārāba Ācōrē Nezoca Jipa BΛra igaradapeda mīā sē iwidi panasidaa Pilatoba mīā beadada ēdrΛ bΛmārēā.† 15 Māwā bārāba dadji Zocai Bai Diabarida beasidaa. BaribΛra Ācōrēba idjira beu bađada lrēbabisia. Mañ lrēbađara daiba unusidaa. 16 Ara mañ Jesu lBΛaba nañ ēberā bārāba unubadara biasia. Daiba ĩjā panΛa Jesuba cacua biē beara biabibarida. Māwā ĩjā panΛneba nañ ēberāra wārāda biasia. Mañra bārāba ebuda unu panΛa.

17 Mā djabarā judiorā, mΛa cawa bΛa bārāba, bārā bororā bida Jesura beasidada idjira Ācōrēba diai jarada ēdrΛ edabarida cawadaē basi bērā. 18 BaribΛra mañgΛdeba Ācōrēba naēna jaradara jūma māwābisia. Idjideba bedeabadarāneba jarasia idjia idjia ēdrΛ edabari diai jaradara bia mīgapeda beuida.‡ 19 Jālbe bārāba cadjiruada igaradapeda Ācōrēmaa zedadua. Māwā osidara bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba quīrādoapeda sobiabiya. 20 Idjia Jesura diabueya naēnaena bārā Boroda bΛda bērā. 21 Nawena Jesucritora bajāne bΛa aba Ācōrēba ne jūmada wayacusa bia obΛrađaa. Ācōrēba drōāenabema ewaride idjideba bedeabadarāneba wārāda māwā oyada asia.

22 Moiseba dadji drōāenabemarā nāwā jarasia: “Dadji Boro Ācōrēba mΛ diabueda quīrāca idjideba bedeabarida aba bārāmaa diabueya. Mañ ēberāra ara bārā purudebema baya. Idjia jarabΛra jūma ĩjānadua. 23 Idjia jara bΛda abaΛba ĩjāēbΛra, Ācōrēba mañ ēberāra idji purudebemada āyā bΛya.”§ 24 Mañ awara Samuel ewarideba λtaa jūma Ācōrēneba bedeabadarāba nañ ewaridebemada bedeasidaa. 25 Ācōrēba ādjirāneba bedeada idi wārāda unu panΛa.

Mañ awara Ācōrēba bārā drōāenabemarā ume bedeada bΛasia. Idjia Abrahañ nāwā jarasia: “MΛa bΛdeba yōbΛrađeba nañ ējūāne bea purura

* 3:13 Nezoca. Mañ bedeaba idjaba jara bΛa “Warra.” † 3:14 Marco 15:6-15. ‡ 3:18 Salmo 22:7-8; 69:17-21; Zacaria 12:10; Isaia 52:13deba aba 53:12daa. ĒdrΛ edabari diai jarada. Mañba jara bΛa “Crito.” § 3:23 Deuteronomio 18:15-19.

jūma carebaya.* Mañ bedea b̄adara bārāba idi wārāda unu pan̄aa.
 26 Ācōrēba idji nezoca Jesura edapeda naārā bārāmaa diabuesia care-
 bamārēā.† Bādjiza careba b̄aa bārāba cadjirua obadara igaradamārēā.–

4

Pedro, Juañ sida judiorā bororāmaa jida edepedada

¹ Pedro, Juañ sida ēberārā ume wadi bedea pan̄ane sacerdoterāda, Ācōrē de dromanebema zarrarā boroda, saduceorā sida ādjimaa zesidaa.
² Mañne Pedroba Juañ bida ēberārāa jaradia panasidaa Jesu lrēbada quīrāca ēberārā sida lrēbadida. Mañ carea dji bororāa quīrūsidaa.
³ Pedrorā, Juañ sida jidadapeda queubodo bērā aba nurēma preso b̄asidaa. ⁴ Barib̄ar̄a Pedroba jaradia bada ūrī panana zocārāba Jesura ĩjāsidaa. Mañrā bara Jesu ĩjā beara dji umaquīrārā awa mil juesuma panasidaca b̄aa.

⁵ Nurēma judiorā dji bororāda, dji drōārāda, ādji ley jaradiabadarā sida Jerusaleñe ābaa dji j̄aresidaa. ⁶ Sacerdote dji droma Anáda arima basia. Idjaba idji ēberārāda zocārā panasidaa: Caipáda, Juañda, Alejandroda, dewararā sida.* ⁷ Mañne ādjirāba Pedrorā Juañ sida enebisidaa. Ādjirā quīrāpita nūm̄anapeda nāwā iwidisidaa:†

–Jāñ ēberā ĩrū biē badara bārāba ¿caí ab̄adeba biabisida? ¿Cai tr̄ñeba jāwā osida?–

⁸ Mañne Pedroba Ācōrē Jauredeba nāwā panusia:

–Dadji purudebema bororā, Israeldebema drōārā dji dromarā: ⁹ idi bārāba दौरا cawa ob̄adaa ēberā ĩrū biē bada carebapedada carea. Iwidi pan̄aa idjira sāwā biasida. ¹⁰ Māēteara daiba ebuda panunia bārāba, jūma israelerā bida bio cawadamārēā. Nāḡa ēberā bārā quīrāpita nūm̄ara Jesucrito Nazaredebema ab̄adeba biasia.† Mañ Jesucritora bārāba crude cachi beasidaa, barib̄ar̄a Ācōrēba idjira lrēbabisia. ¹¹ Ācōrē cartade b̄a b̄aa: “De obadaba mōgara igarapedadara dji biara b̄ada besia.”§ Jesura mañ mōgara quīrāca b̄aa. Bārā dji de obada quīrāca pan̄aba idjira igarasidaa. Barib̄ar̄a Ācōrēba idjira dji biara b̄ada basia. ¹² Aba idjiab̄ar̄a dadjirāra poya ēdr̄a edaya. Idji awara Ācōrēba ni abaada nañ ējūāne b̄āe basia ēberārā ēdr̄a edamārēā.–

¹³ Dji bororāba Pedro, Juañ sida ne wayaa neē bedea pan̄ada unusidade cawa crīchadaē basia. Ādjirāba cawa panasidaa Pedrorā Juañ sida mācua carta cawa pan̄ēda. Mañ awara cawasidaa ādjira Jesu ume nībabadjidada. ¹⁴ Barib̄ar̄a dji ēberā biadara ādji ume nūm̄a bērā ādjira poya biē jaradaē basia. ¹⁵ Mañne dji bororāba Pedro, Juañ bida jarasidaa dajadaa j̄āñe wānamārēā. Mañbe ara ādjiduba bedeasidaa. ¹⁶ Nāwā jarasidaa:

–Jāñ ēberārāra ¿sāwā odi? Ādjia mañ ne ununaca odapedadara jūma Jerusaleñebemarāba cawa pan̄aa. Dadjia poya sewaada adaēa. ¹⁷ Barib̄ar̄a mañnebemada dewararāa idu cawabida amaaba jāñ Jesuare pan̄arāa waragadia idji tr̄ñeba waa bedearānamārēā.–

* **3:25** Genesi 22:18; 26:4. † **3:26** Nezoca. Mañ bedeaba idjaba jara b̄aa “Warra.” * **4:6** Mañ ewaride Caipára sacerdotē dji droma basia barib̄ar̄a idji zāwārē Anára mañ naēna sacerdotē dji droma bada bērā idjira wadibida māwā tr̄j̄ jarabadjidada. † **4:7** Luca 12:11-12. ‡ **4:10** Jesucrito Nazaredebema ab̄adeba. Griego bedeaēde “Jesucrito Nazaredebema tr̄ñeba” b̄a b̄aa. § **4:11** Salmo 118:22; Luca 20:9-19.

18 Ara mañda Pedrora Juañ sida waya trãnapeda ebuða jarasidaa ni maãrĩ bida Jesudebemada bedearãnamãrẽã idjaba jaradiarãnamãrẽã. 19 Baribãrã Pedroba, Juañ bida jarasidaa:

–Bio crĩchadaada. ¿Biara ßaca Æcõrẽda ïjãnida wa bãrãba jara panãda ïjãnida? Daimaarã biara ßala Æcõrẽdra ïjãnida. 20 Daiba unupedada, ùripedada sida jaradia panania. Poya chupeadaẽa.–

21 Mañbe dji bororãba wetara waragadapeda Pedrora Juañ sida ãdra ßasidaa. Puruda waya panã bãrã cawadaẽ basía sãwã cawa odida. Dji ãberã biada carea jũmarãda Æcõrẽa bia bedea duanasidaa. 22 Mañ ãberã ne ununacadeba biadara cuarenta poa audu basia.

Jesu ïjã beaba sozarrada iwidipedada

23 Pedrora Juañ sida preso pananada ãdraðapeda waabema Jesu ïjã bea ãbaa duanãmaa wãsidaa. Mañbe sacerdote bororãba, drõarã dji dromarã bida ãdjia jarapedadada jũma nẽbãrãsidaa. 24 Mañ ùrĩsidade jũma ãbaa Æcõrẽa iwidisidaa:

–Dai Boro jũma poya ßa, ßabãrã bajãra, nañ ãjũãra, pusara, jũma ãdjide nũmã sida osia. 25 Bã Jauredeba ßa nezoca Davia nãwã jarabisia.* ¿Cãrẽ cãrẽã judiorãẽ puru beara quĩrũ duanã? ¿Cãrẽ cãrẽã puru beara ãdji quĩrĩãbe bedea au panã djõni carea?

26 Druazabema bororãda dji dromarã ume ãbaa dji jãresidaa dadji Æcõrẽ ume, idjia ßada Boro ume bida djõni carea.†

27-28 Ara mañ quĩrãca nañ purude Herodeda, Poncio Pilatoda, judiorãẽda, dadji Israel puru sida dji jãredapeda bedea ausidaa ßa nezoca jipa ßa Jesu beadi carea.‡ Bãã idjira dadjirã Boroda ßãdamĩna ãdjia mãwã osidaa ßã naẽna crĩcha ßada quĩrãca. Bãra bio ãbãa ßa bãrã naẽna ßasia ãdjia mãwã odamãrẽã.

29 Dai Boro, acãdua sãwã ãdjirãba dairãra waraga panãda. Sozarrada dairã ßa nezocarãa diadua ßa bedeara ne wayaa neẽ jaradi carea. 30 Bã ãbãa sida diadua cacua biẽ beara biabidi carea idjaba ßa nezoca jipa ßa Jesu trãneba ne ununacada odi carea.–

31 Æcõrẽa iwidipedadacarea ãdji duanã dera uresia. Mañne jũmarãda Æcõrẽ Jauredeba duanesidaa. Mañba Æcõrẽ bedeara ne wayaa neẽ jara duanasidaa.

Anania Sapira sida beupedada

32 Mañ ewaride Jesu ïjã beara abari crĩchadeba, abari sodeba ãbaa bia duanasidaa. Ni abãba jaradaca basía idjia ne erobãra ababe idjideda, ãtebãrã ãdjia erobeaba dji carebadjidada. 33 Jesuba diabuedarãba Æcõrẽ ãbãdeba dadji Boro Jesu ãrẽbadadabemada ebuða jaradiabadjidada. Idjaba Æcõrẽba idji biadeba djabarãra bio carebadjia. § 34-35 Mañ bãrã ãdjirã tãena ne neẽ beara neẽ basía. ãjũã erobeaba ãdji ãjũãra nẽdobuebadjidada idjaba de erobeaba ãdji dera nẽdobuebadjidada. Nẽdobuedapeda dji paratara Jesuba diabuedarãmaa edebadjidada cawa jedecadamãrẽã. Djaba aba ne neẽ bebãrãde parata diabadjidada.

* 4:25 Bã Jauredeba. Griego bedeadẽ ãcãrã cartade maãra neẽa. Bã nezoca Davi. Griego bedeadẽ ãcãrã cartade idjaba “dai drõãenabema” ßã ßãa. † 4:26 Salmo 2:1-2. Idjia dadjirã Boroda ßãda. Mañãba jara ßãa “idji Crito.” ‡ 4:27-28 Herode. Mañ Herodera Antipa trã jarabadjidada. Nezoca. Mañ bedeaba idjaba jara ßãa “Warra.” § 4:33 Æcõrẽba idji biadeba djabarãra bio carebadjia. Mañ bedeaba idjaba jara ßãa “jũma ãberãrãba Jesu ïjã beara wayabadjidada.”

³⁶ Mañ eberã Jose abadada ãdjirã ume basia. Jesuba diabuedarãba idjira trã basidaa Bernabe. (Bernabe trãba jara bala “Sobiabibari Warra.”) Idjira Levideba yõna basia. Chipre druade tosidaa. ³⁷ Mañ Bernabeba ãjũãda nãdobuepeã dji paratara Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã edesia.

5

¹ Idjaba eberã Ananía abadada basia.* Idji quimara Sapira abadjidaa. ãdjia bida ãjũãda nãdobuesidaa. ² Baribãrã Ananiãra dji quima ume bedea audapeã dji paratara jũma diaẽ basia. Mãwãmĩna Jesuba diabuedarãba cawa jedecadamãrẽã diabãrãde jũma diabãrãda asia. ³ Mañne Pedroba jarasia:

–Ananía, bala çcãrẽ cãrẽã diaurura bã soãe idu eã wãbisi? Bala ãcõrẽ Jaurea sewada o bala. Bã ãjũã nãdobuedãdebema paratara ãcãrã mẽrã erobã. ⁴ Jã ãjũãra çbãrẽã basica? Nãdobuepeã dji parata sida çbãrẽã basica? Jũma dia quĩrĩãẽ basibãrã çcãrẽ cãrẽã jãwã bã soãe sewa oida crĩchasi? Bala eberãã sewa oẽ basia, ãtebãrã ãcõrẽã sewa osia.–

⁵ Mañ ãrĩsida Ananiãra abeda beu basia. Mañnebema ãrĩpedadara bio ne wayasidaa. ⁶ Mañbe ãcãrã cũdrãrãba dji bẽwãrãra wuaba bãradapeã tabaride edesidaa.

⁷ Dãrãẽne Ananía quima Sapirada jũesia.† Idjia Ananía sãwãnada adua basia. ⁸ Pedroba idjia iwidisia:

–Mãã jaradua çbãrã ãjũãra nãdobuesidaca bã quimaba parata enena quĩrãca?–

Sapiraba panusia:

–Mãẽ, jãlãgã nẽbããde nãdobuesidaa.–

⁹ Mañ bẽrã Pedroba jarasia:

–Bãrãra çcãrẽ cãrẽã sewa odi carea bedea ausida dadji Boro Jaureba sãwã oi cawaya? ¡Acãdua! Bã quima tabaride wã pananada awuã zebãdaa. Ara nawena bã sida tabaride ededia.–

¹⁰ Ara mañ jarabãrãde idjira Pedro jĩrũ caita beu basia. Cũdrãrã eã jũẽbãdaãde unusidaa idjira beu tabãda. Mañne dajadaa ededapeã dji quima caita tabarisidaa. ¹¹ Mañ carea djabarãra, jũma mañnebema ãrĩpedada sida ne wayasidaa.

Jesu ãjã beaba eberãrã zocãrã biabipedada

¹² Mañ ewaride Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã ocuabadjidaa. Mãwã cawabisidaa ãcõrẽra ãdjirã ume bãda. Abãri crĩchãdeba jũma djabarãda ãcõrẽ de droma mõgaraba auãdu jũrã ca bã eããare ãbaa dji jãrebãdjidaa. Dji jãre pananama Salomõã abadaa. ¹³ Djabarã awara ne wayaaba ni abããda ãdjirã ume pananaẽ basia, baribãrã zocãrãba ãdjirãnebemada bia bedea duanasidaa. ¹⁴ Mañne zocãrã umaquĩrãrãba wẽrãrã bida dadji Borora ãjãsidã. Mãwã idji ãjã beara yõ wãsidã. ¹⁵ Jesuba diabuedarãba ne ununacada zocãrã o panã bẽrã eberãrãba cacua biẽ beada o icawa cããde wa jueporode bãbadjidaa Pedro wãyã wãbãrãde idji cacua jaureba waramãrẽã. ¹⁶ Zocãrã eberãrã Jerusaleã

* 5:1 Mañ Ananiãra ababe naã capítulo 5de odja bala. Capítulo 9de, 22de bida dewara Ananiãnebemada bã bala. Idjaba capítulo 23de dewara Ananiãnebemada bã bala. † 5:7 Dãrãẽne. Griego bedeaãde bã bala: “Hora ãbea babãrãde.”

caita bea purudebema bida cacua biẽ beada, jai bara bea sida adjimaa edebadjidaa. Maãbe jumarãda biacuabadjidaa.

Bajãnebema nezocaba Jesuba diabuedarã êdra bãda

¹⁷ Jesuba diabuedarãmaa zocãrã wã panã carea sacerdote dji dromada, jũma saduceorã idjiare bea sida sođe biẽ duanesidaa. ¹⁸ Maã carea Jesuba diabuedarãra jidadapeda preso bãcuasidaa. ¹⁹ Baribãrã ara maã diamasi dadjirã Boro nezoca bajãnebemaba dji eda wãbadara ewapeda adjirãra êdra bãsia. Maãbe jarasia:

²⁰ –Ãcõrẽ de dromanaa wãnapeda eberãrãa dadji zocai bai djiwididebemada jaradadua.–

²¹ Adjia ùrĩpedadara ïjãsidaa. Nurẽma diapeda Ãcõrẽ de dromanaa wãnapeda jaradia panesidaa. Maãmisa sacerdote dji dromaba, idji ume duana bida jũma Israeldebema drõarã dji dromarãda trãsidaa abaa dji jãredi carea. Maãne Ãcõrẽ de dromanebema zarrarãda preso bãbada dedaa wãbisidaa Jesuba diabuedarã jãrãde wãnamãrẽã. ²² Baribãrã zarrarãra preso bãbada dede jũesidade adjirãra ununaẽ basia. Maã bẽrã jẽda jarade wãsidaa. ²³ Zarrarãba dji dromarãa nãwã jarasidaa:

–Dairãba preso bãbada dera bio jũãtrã bãda idjaba zarrarãda dji edaa wãbadaza panãda unusidaa, baribãrã ewa acãbadade ni abãda ununaẽ basia.–

²⁴ Maã ùrĩsidade Ãcõrẽ de dromanebema zarrarã boroba, sacerdoterã bororã bida cawa crĩchadaẽ basia idjaba cawadaẽ basia mamaãba ãtaa cãrẽda sãwãida.† ²⁵ Mãwã duanae eberãda eda zepeda jarasia:

–jãrãba preso bãpedadarãba Ãcõrẽ de droma dajada jaradia panã!–

²⁶ Maã ùrĩsidade Ãcõrẽ de dromanebema zarrarãra, adji boro sida Jesuba diabuedarã jãrãde wãsidaa. Baribãrã enebãdade biẽ odaẽ basia. Wayasidaa puruba adjida mõgaraba tabari beadida. ²⁷ Enenapeda dji jãre duana quĩrãpita nũmasidaa. Maãbe sacerdote dji dromaba adjirãra jarasia:

²⁸ –Naẽna dairãba bio jarasidaa bãrãba jãã eberã trãneba waa jaradiarãnamãrẽã. Baribãrã bãrãba jũma Jerusaleãnebemarãa jaradia panã. Maã awara jãã eberã beapedada carea daidrã bedeade bã quĩrã panã.–

²⁹ Maãne Pedroba, Jesuba diabuedarã waabemarã bida panusidaa:

–Eberãrãba jara panã cãyãbara Ãcõrẽba jara bãdra ïjãnida panã.

³⁰ Bãrãba Jesura crude cachi beasidaa.‡ Baribãrã bãrãba beapedadara dadji drõã naẽnabemarã Ãcõrẽba ãrẽbabisia. ³¹ Ãcõrẽba Jesura dadjirã Boroda bamãrẽã idji jãwa araare bãsia. Idjaba dadji Êdra Edabarida bãsia. Idjideba israelerãba cadjiruara igaradapeda waya Ãcõrẽmaa poya zedia. Mãwãra adjirãba cadjirua opedadara Ãcõrẽba quĩrãdoaya. ³² Maãgãdebemada dairãba ebuda jarabadaa. Ãcõrẽ Jaurẽ bida abarida jarabaria. Ãcõrẽba idji Jaurera idji ïjãbãdarãa diabarã.–

³³ Maã ùrĩsidade dji dromarãra bio quĩrũsidaa. Maãba Jesuba diabuedarãra bea quĩrã panesidaa. ³⁴ Maãne pariseo Gamaliel abadada bãsia. Maã Gamalielera judiorã ley jaradiabari dji droma basia. Jumarãba idjira bio waya panasidaa. Gamalielera piradrãpeda Jesuba diabuedarãra dajadaa edebisia. ³⁵ Maãbe dji dromarãa jarasia:

† 5:24 Sacerdoterã bororã. Griego bedeade ãcãrã cartade naã sida bã bãa: “Sacerdote dji droma.” § 5:30 Deuteronomio 21:22-23.

–Achirã Israeldebema, bārãba mañ ëberãrã sãwã odidebemada bio crĩchadada. ³⁶ Ëberã Teudã sãwãnada quĩrãnebadada. Mañra dãrãé ðla. Mañ ëberãba ara idjida dji dromaana abadjia. Mañ bërã cuatrociento ëberãrãba idjira ëpësidaa. Baribarã romanorãba idji beasidade jũma idji ume nĩbapedadara memenesidaa. Mañbe jũma idjia oi crĩcha badara jõsia. ³⁷ Mãwãnacarea Romanebema boroba jũmarãda juachabisia. Mañ ewaride ëberã Juda Galileadebemada basia. Mañ Judaba ëberãrãra zocãrã idji ume eronĩbasia. Baribarã romanorãba idji beasidade jũma idji ume nĩbapedadara memenesidaa. ³⁸ Mañ carea mña jaraya: nañra ëberãrãra idu ðadada. Ædjirãra bië orãnadada. Ædjia o panara, Ædjia oi crĩcha panasida ara Ædji crĩchadeba ze ðabarã, dãrãéne jũma jõya. ³⁹ Baribarã Æcõrëba obi ðabarã, bārãba poyadaëa. Mañ bërã quĩrãcuita beadadada Æcõrë ume djõna amaaba.–

Gamalielba jaradara jũmarãba ïjãsidaa. ⁴⁰ Mañbe Jesuba diabuedarãra wayacusa edaa trãsidaa. Soaba ubidapeda Ædjirãra jarasidaa waa Jesu trãneba ëberãrãba bedearãnamãrëã. Mañbe ëdra ðasidaa. ⁴¹ Ara mañda Jesuba diabuedarãra dji dromarã Æbaa jare panamaaba ðasrida wãsidaa. Cawasidaa Æcõrëba Ædjirãra bia unusida, Jesu ïjã panã carea idu bia mĩgabida bërã. ⁴² Æcõrë de droma dajadaare, ëberãrã deza bida Ædjirãba ewariza chupeadaë Jesucritodebemada jaradiabadjidada. Ebuda jarabadjidada Jesura Æcõrëba ëdra edabari diai jaradada.

6

Djabarã carebadarã siete edapedada

¹ Mañ ewaride Jesu ïjã beara auuara yõ wãsidaa. Mañne griego bedede bedebadaba hebreo bedede bedebadara bië jara panesidaa. Jarasidaa djabarãba pëdra wërãrã ewariza carebadada Ædji pëdra wërãrãda carebadada. ² Mañ carea Jesuba diabueda doce panãba jũma Jesu ïjã beara Æbaa jaredapeda nãwã jarasidaa:

–Bia ðaëa dairãba Æcõrë bedea jaradia panara idu ðadida ababe pëdra wërãrã carebadi carea.* ³ Mañ bërã djabarã, bārãnebema siete ëberãrã jipa beada edadada. Ædjira Æcõrë Jauredaba beadida panã idjaba crĩcha cawa beadida panã. Mañgarãra dairãba ðadida pëdra wërãrã, dewararã sida carebadamãrëã. ⁴ Mãwã osidara dairãba poya biara Æcõrëa iwidi panania idjaba idji bedeara jaradia panania.–

⁵ Ædjia jarapedadara jũmarãba bia ïrĩsidaa. Mañ bërã Estebañda edasidaa. Mañ Estebañba Jesura bio ïjã basia; Æcõrë Jauredaba basia. Idji awara Pelipeda, Procoroda, Nicanorda, Timoñda, Parmenada, idjaba Nicolás Antioquía purudebemada edasidaa.† Mañ Nicolára griego basia baribarã judio quĩrãca badadjia. ⁶ Djabarãba mañgarãra Jesuba diabuedarãmaa edesidaa. Mañbe Jesuba diabuedarãba Æcõrëa iwidi badade jawada Ædjirã ðasidaa Æcõrëba quĩrã ðada odamãrëã.

⁷ Mañne djabarãba bedea dadji Boro Jesudebemada auuara jarasidaa.‡ Mãwã Jesu ïjã beara Jerusaleñne auuara yõsidaa. Mañ

* **6:2** Pëdra wërãrã carebadi carea. Griego bedede ða ða: “Djãrã ne cobigadi carea” wa “parata cawa jedecadi carea.” † **6:5** Mañ Pelipedebemada unubadaa Hecho 8:4-13, 26-40de, 21:8-9de bida. Idjira Jesuba diabuedaë basia. Idjira biara trã jarabadjidaa “Griego Pelipe” wa “Pelipe, bedea bia jarabari.” ‡ **6:7** Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedede ða ða “Æcõrë bedea.”

awara zocārā sacerdoterā bida ĩjāsidaa.

Estebaļ dji bororāmaa edepedada

⁸ Ācōrēba idji biadeba Estebaļra bio careba basia. Idji aḅalara Estebaļa diasia ne ununaca waiḅada eberārā tāēna o ḅamārēā. ⁹ Maļne ḅcḅḅ judiorā Cirene druadebemada idjaba Alejandría purudebemada panasidaa. Ādjirā dji jarebada dera “Nezoca Ēdrapedadarā” abadjidaa. Dewara judiorā Cilicia druadebemada idjaba Asia druadebema sida panasidaa. Jūma maļ judiorāra Estebaļ ume caicaya duanesidaa. ¹⁰ Baribḅḅ ādjirāba Estebaļra poyadaē basia, idjira Ācōrē Jaure necawaadeba bedebadji bērā. ¹¹ Maļ carea ādjirāba ḅcḅḅ eberārā paratada diasidaa nāwā sewa oḅamārēā:

–Daiba ūrīsidaa jāļ eberāba Moisedebemada, Ācōrēnebema sida biē bedeḅa ḅada.–

¹² Māwā ādjirāba puruda, judio dji dromarāda, judiorā ley jaradiabada sida quīrūbigasidaa. Maļ carea Estebaļra jidadapeḅa judiorā dji bororā ābaa jare duanamaa edesidaa. ¹³ Maļne sewa jaraḅamārēā ḅcḅḅ eberāda mamaa edesidaa. Maļgarāba nāwā jarasidaa:

–Jāļ eberāba Ācōrē de dromanebemada, dadjirā leydebema sida biē bedeḅa babaria. ¹⁴ Idjia jarasia Jesu Nazaredebemaba Ācōrē de dromara ārīda idjaba Moiseba jaradia ḅadara quīrā awara oida. Idjira māwā bedeḅa ḅada daiba ūrīsidaa.–

¹⁵ Jūma dji bororā mama chūmeaba Estebaļ acḅḅade unusidaa idji quīrāra bajānebema nezoca quīrādarra quīrāca ḅada.

7

Estebaļba Moise, Ācōrē sida biē jaracaada ada

¹ Maļne sacerdote dji dromaba Estebaļa iwīdisia:

–Ādjia jara panara wārāca?–

² Estebaļba nāwā panusia:

–Mā djabarā judiorā, mā bororā, mā djuburia mā bedeada ūrīnada. Dadji drōā naēnabema Abrahaļ waḅi Mesopotamia druade ḅaside Haraļ purude ḅade wāi naēna Ācōrē dji Droma ḅara idjima odjasia. ³ Ācōrēba idjia jarasia: “ḅḅ druara, ḅḅ eberāra sida amepeda wādua. Māḅa druada ḅḅa acḅḅiḅa mamaa wāmārēā.”* ⁴ Ara maļda Abrahaļra caldeorā druadebemada ēdrapeda Haraļne ḅade wāsia. Abrahaļ zeza jaidadacarea Ācōrēba Abrahaļra idi dadjirā duanḅ druadaa enesia.† ⁵ Baribḅḅ Ācōrēba Abrahaļa naļ druade ējūāra ni maārī bida diaē basia. Āteḅḅḅ wārāneba jarasia idjia, idjideba yōḅḅdarāa bida naļ druara daida.‡ Ācōrēba māwā jarasia Abrahaļba waḅi warra neē ḅaside. ⁶ Idjaba Ācōrēba Abrahaļa jarasia idjideba yōḅḅḅ purura djārā druade ḅaida, mama djārā nezocarāda beadida, idjaba maļ eberārāba ādjirāra cuatrociento poa biē eropananida. ⁷ Baribḅḅ Ācōrēba Abrahaļa nāwā jarasia: “Ādjirā zoca eropanḅ purura māḅa cawa oya. Māwānacarea ḅḅ purura ēdrapeda naļ druade māḅa bia bedeadia.”§

* ^{7:3} Genesi 12:1. † ^{7:4} Genesi 11:31neba aba 12:9ḅaa. ‡ ^{7:5} Genesi 12:7; 13:15; 15:17-18; 17:8. § ^{7:7} Genesi 15:13-16.

8 Maλbe Ācōrēba Abrahaλa jarasia jūma idjideba yōbλdarāda cacua wēāgodida panλda Ācōrēneda cawabidi carea.* Maλ bērā idji warra Isa todacarea ocho ewari bλde dji warrara cacua wēāgosia.† Isaba idji warra Jacobora abari quīrāca osia. Jacoboba idji doce warrarā sida abari quīrāca osia.

9 Māwānacarea Jacobo warrarāba ādji djaba Jose ume biē panλneba idjira nēdobuesidaa Egipto druade nezocada bāmārēā.‡ Baribλλλ mama Ācōrēra idji ume basia. 10 Maλ bērā jūma idji bia mīga bλdebemada Ācōrēba ēdrλ bλasia. Idjia necawaada diasia Egiptodebema boroba bia unumārēā. Maλ bērā dji boroba Jose ra idjiarebemada bλasia. Māwā Egiptora idjaba dji boro ēberārā sida Jose jλwaeda panesidaa.§

11 Maλ ewaride Egipto druade, Canaaλ druade bida jarrabada zesia. Maλba jūmarāda bia mīga duanasia. Maλ bērā Jacobo warrarāba trigoda nēdo quīrā pananamīna ununaē basia. 12 Maλne Jacoboba ūrīsia Egipto druade trigora barada. Maλ carea idji warrarāra mamaa trigo nēdode diabuesia.* Maλra ādji naārā wāpedada basia. 13 Wayacusa wāsidade Joseba idji djabarāa cawabisia idjira ādji djabada.† Māwā Egiptodebema boroba Jose ēberārāra cawasia. 14 Maλbe Joseba idji zeza Jacobora, jūma idji ēberārā sida idji bλama enebisia. Ādjirāra 75 panasidaa.‡ 15 Māwā Jacobora Egipto druade jūesia. Mama dārā bapeda jaidasia.§ Idji warrarā sida mama jaidasidaa. 16 Maλbe ādjira Siqueλ purudaa edesidaa. Mama beuda tλbaribaḏa uriade bλsidaa. Maλ uriara Abrahaλba Hamo warrarāa nēdoḏa basia.*

Estebaλba Moise bia jarada

17 Ācōrēba Abrahaλ ume bedeā bλdara dārāéne oida basia. Maλ ewaride israelerāra Egipto druade isabe yōbada bērā zocārā panasidaa. 18 Baribλλλ dewarada Egiptodebema boroda besia. Maλgλba Josedebemada adua basia. 19 Maλ carea dadji purura cūrūgapeda bio biē osia. Ādji warrarā djiwidi todara ogo igarabisia beudamārēā.†

20 Maλ ewaride Moiserā tosidaa. Idjira bio quīrāwārēā querasia.‡ Djibarirāba ādji dede jedeco ūbea waga eropanasidaa. 21 Baribλλλ dji warra zaque āyā bλsidade Egiptodebema boro cauba unupeda idji warra ara quīrāca daupesia.§ 22 Māwā bλde Egiptodebema ne cawa beaba Moise ādji crīcha cawaara jūma jaradiasidaa. Māwā idjira crīcha cawaadeba bedeabadjia idjaba ne waiλada obadjia.

23 Moise cuarenta poa baside idji ēberārā israelerā acλde wāida crīchasia. 24 Wābλrλde unusia Egiptodebemaba Israeldebemada aba biē

* 7:8 Genesi 17:4-14. Maλgλdeba Estebaλba jara basia israelerāba ādjirā de droma nē pananamīna ādjirāra Ācōrē puru basida. † 7:8 Genesi 21:3-4. ‡ 7:9 Genesi 37:26-28. Maλgλdeba Estebaλba jara bλa Ācōrēba Jose ra israelerā carebai carea diabuedamīna ādjirāba idjira igarasidada. Ara maλ quīrāca Jesuda, Ācōrēneba bedeabadarā sida igarasidaa. § 7:10 Genesi 41:37-46. * 7:12 Genesi 42:1-3. † 7:13 Genesi 45:1-16. ‡ 7:14 Genesi 45:9deba aba 47:12daa. Genesi 46:27de hebreo cartade jara bλa Jacobo ēberārāra 70 duanada. Baribλλλ traduccioλ drōā griego bedeade bλde jara bλa 75 duanada. Estebaλba griego cartadeba nēbλrλ bλa. § 7:15 Genesi 49:33. * 7:16 Wārāda Hamo warrarā ējūāra Jacobobλrλ nēdosia. Maλ ējūāra Siqueλ purude basia (Genesi 33:19). Abrahaλba beuda tλbaribada uria Hebroλ caita bada nēdosia. (Genesi 23:15-18). Jacobora maλ uriade tλbarisidaa (Genesi 50:13). Jose ra Siqueλne tλbarisidaa (Josue 24:32). † 7:19 Exodo 1:8-22. ‡ 7:20 Bio quīrāwārēā querasia. Maλgλba idjaba jara bλa “Ācōrēba idjira bio bia unusia.” § 7:21 Exodo 2:1-9.

o ðada. Mañ carea Moiseba Israeldebemara carebaðe wāsia. Mañne idjia Egiptodebemara beasia Israeldebema biē o ða carea. ²⁵ Moiseba crīchasia israelerāba cawadida idjideba Ācōrēba ādjirāra ēdra ðaida. Baribaḡa ādjirāba cawadaē basia. ²⁶ Nurēma Moiseba unusia israelerāda umé djō panada. Ādji ibiadamārēā nāwā jarasia: “iBārāra abari purudebema! ĵCārē cārēā jāwā djō pan?” ²⁷ Baribaḡa dji puo ðadaba Moiserā ta chātapeda jarasia: “ĵCaiba ðara dai boroda ðasi? ĵCaiba ðara dai cawa obarida ðasi?” ²⁸ ĵMā sida bea quīrīā ðaca Egiptodebema nuena beada quīrāca?” ²⁹ Mañ ūrīside Moiserā mīrū wāsia.* Mañbe Madiañ druade druā āibema quīrāca ðabadjia. Madiañne ðaðe warrada umé unusia.

³⁰ Cuarenta poa ðadacarea ewari aba Moiserā ējūā pōāsa ewaraga ðaðe Sinai eya caita basia. Mañne bajānebema nezocada bacuru zaque uruga nūmāne idjima odjia.† ³¹ Moiseba mañ unuside cawa crīchaē basia. Mañ carea caitaara wāsia biara acāi carea. Mañne Ācōrē beðeabḡada ūrīsia. ³² Ācōrēba idjia nāwā jarasia: “Māra ða drōā naēnabemarāba iĵā panana Ācōrēa. Abrahañba, Isaba, Jacobo biða māra iĵā panasidaa.”† Mañ ūrīside Moiserā ne wayaaba ure nūmesia. Mañba araa acāida waya basia. ³³ Mañne dadji Boroba Moisea jarasia: “Nañ eyaðe ðara mñ quīrāpita ða bēra ða jīrūne jñ ðara ērādua. ³⁴ Māra unu ðala mñ purura Egipto druade bio bia mīga ðada. Idjaba māra ūrī ðala āduba mīā sopua beða panada. Mañ bēra māra ze ðala ādjirā ēdra ðai carea. Māra ðara Egiptodaā diabueya.”§

Judiorāba Moise igarapedada Estebañba jarada

³⁵ Israelerāba Moiserā igarasidaa. Idjia nāwā jarasidaa: “ĵCaiba ðara dai boroda ðasi? ĵCaiba ðara dai cawa obarida ðasi?”* Baribaḡa ara mañ Moiserā Ācōrēba Egiptodaā diabuesia israelerā boroda ðamārēā idjaba ādjirāra mamañba ēdra edamārēā. Moiseba bajānebema nezoca bacuru zaque uruga nūmāne odjada ðbaaðeba māwā osia. ³⁶ Moiseba zocārā ne ununaca o ðaðeba dadji drōā naēnabemarāra Egiptodebemada ēdra enesia. Pusa Purruðe ne ununacada osia bia chāni carea. Idjaba cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga ðaðe biða ne ununacada obadjia.† ³⁷ Ara mañ Moiseba israelerā jarasia: “Dadji Boro Ācōrēba mñ diabueda quīrāca idjideba beðeabarida aba bārāmaa diabueya. Mañ ēberāra bārā purudebema baya. Idjia jarabaḡara iĵānadua.”† ³⁸ Idjaba Moiserā ējūā pōāsa ewaraga ðaðe jūma israelerā ume basia. Mama Sinai eyaðe idjira bajānebema nezoca ume beðeasia. Beða dadji sāwā beðida pananebemada edapeða dadji drōā naēnabemarā jarasia.

³⁹ Baribaḡa Moiseba jaradara dadji drōā naēnabemarāba iĵā quīrānaē basia, ātebaḡa idjira igarasidaa. Egipto druadaa jēda wā quīrīā panasidaa.§ ⁴⁰ Moise eyaðe baside ādjirāba Aaroñ jarasidaa: “Jāñ Moiseba dairāra Egiptodeba ēdra enesia. Baribaḡa idji sāwānada cawadaēa.

* **7:29** Exodo 2:11-21. † **7:30** Bajānebema nezoca. Antiguo Testamentoðe Ācōrē odjabaḡaðe eðaude ða ðala “bajānebema nezoca.” Versículo 31-34de ebuða ðaa Ācōrēdra beða ðada. † **7:32** Exodo 3:1-6. Sinai eyara idjaba Horeb abadaa. § **7:34** Exodo 3:7-10. * **7:35** Mañaðeba Estebañba jara basia israelerāba Moise igarapedada quīrāca Jesuda, Ācōrēneba beðeabadarā sida igarasidaa. † **7:36** Exodo 7:3; 14:21-22; Numero 14:32-33. † **7:37** Deuteronomio 18:15,18. Idjia jarabaḡada iĵānadua. Mañra griego beðeade ācaḡa cartade neña. § **7:39** Egipto druadaa jēda wā quīrīā panasidaa. Griego beðeade mañba idjaba jara ðala: “Egiptorā ācōrēda ēpē quīrīā panesidaa.”

Maλ bērā dairā nocodaa edemārēā ācōrēda odua.”* 41 Ara maλda ādjirāba paca zaque zaca bλda osidaa. Maλgλa animarāda babue diasidaa. Maλne ādji jλwaba opedada carea bλsrida ewarida osidaa.† 42 Maλ carea Ācōrēba ādjirāra igarapeda dewara ācōrēda idu ēpēbisia. Maλne ādjirāba bajāne unubadarāa bia bedea panesidaa. Maλnebemada Ācōrēneba bedeabadarā cartade nāwā bλ bλa:

Israelerā, bārā cuarenta poa ējūā pōāsa ewaraga bλde duanasidade
¿animarāda mλa babue diabadjidaca?

43 iMāwāēā! Ātebλgλ ācōrē Moloc abada wua deda jira edebadjidaa idjaba bārā ācōrē Repaλ abada chīdau zaca oda sida edebadjidaa.

Maλra ara bādji jλwaba osidaa ādjia bia bedeadī carea. Maλ carea mλa bārāra Babilonia drua wagaa jλretaya.‡

Estebaλba Ācōrē de dromanebema jarada

44 Ējūā pōāsa ewaraga bλde dadji drōāenabemarāba Ācōrē wua deda eronībadjidada. Maλ wua deba cawabisia Ācōrēra ādjirā ume bλda. Ācōrēba Moisea wua dera obisia idjia unubida quīrāca. 45 Māwānacarea ādjideba yōpedadarāba wua dera eropanasidaa. Josue ādji boro baside wua dera naλ druadaa enesidaa. Maλ ewaride dewara puru naλ druade beada Ācōrēba dadji drōāenabemarā quīrāpita āyā jλrecuasía. Māwā naλ druara jūma jārsidaa.§ Ācōrē wua dera Davi ewaride wadibida naλ druade basia. 46 Jacobo Ācōrēba Davira bia unusia. Daviba Ācōrēa iwīdisia idji itea de biada oi carea.* 47 Maλ dera idji warra Salomōλba osia.† 48 Baribλgλ Ācōrē dji Dromaara bλra jλwaba oda dede bacaa. Ācōrēneba bedeabariba cartade nāwā bλsía:

49 Mλ chūmebarira bajāa. Naλ ējūāra mλ jīrū bλbaria.

Bārāba ¿cārē deda mλ itea odi? ¿Sāma mλra λnāūbidi?

50 ¿Mλa ara mλdji jλwaba ne jūmada osiēca?‡

Judiorāba Ācōrē ijānacaa Estebaλba jarada

51 iBārāra cλwλgλ zarea tabeaa! iSoēba ijānacaa!§ Ācōrē bedeara ūrī quīrānacaa. Ācōrē Jaureba jara bλra bārāba ewariza igarabadaa. Ara bādji drōāenabemarā quīrāca panλa. 52 Ādjirāba Ācōrēneba bedeabadarāda biē odi carea jūma ēpēsidaa. Ēberā Jipa bλ zei jarapedadarā sida beabadjidada.* Ara maλ quīrāca bārāba maλgλ Ēberā Jipa bλra jidadapeda beasidaa. 53 Ācōrēba idji leyra bajānebema nezocarāneba bārāa diadamīna i bārāba ijā odacaa!–

54 Maλ bedea ūrīsidade judiorā bororāra Estebaλ ume bio quīrūbλdaba ādji quīdara cλrrλabisidaa. 55 Māwā duanλne Estebaλra Ācōrē Jauredēba basia. Bajānaa acλbλgλde Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroadā idjaba Jesura Ācōrē jλwa araare nūmλda unusia. 56 Maλne Estebaλba nāwā jarasia:

–iAcλdādua! iMλa bajāra ewa nūmλda unu bλa! iNaλ Djara Edadara Ācōrē jλwa araare nūmλda unu bλa!–†

* 7:40 Exodo 32:1. † 7:41 Exodo 32:2-6. ‡ 7:43 Amos 5:25-27. § 7:45 Josue 21:43-45.

* 7:46 2 Samuel 7:1-16. † 7:47 2 Cronica 3:1-2. ‡ 7:50 Isaía 66:1-2. Estebaλba jara bλa Ācōrē de dromanebemada biē jarada carea bedea neē bλda. Davibλgλ de dromada obi quīrā basia Ācōrē itea. Ēberārābλgλ Ācōrēra dede eda wagaya panλa. § 7:51 Sodeba ijānacaa. Griego bedeadē “so wēāgoē tabea” bλ bλa. * 7:52 Isaía 53:11; Jeremia 23:5; 33:15. † 7:56 Estebaλba maλ bedeadēba jarasia Jesura Ācōrēda. Marco 14:62.

⁵⁷ Mañ ũrísidade ádjirãra dji cábãya bia duanenapeda ádji cawarara jawaba jũatrásidaa. Mañne jũmarãba Estebaãra orra edasidaa. ⁵⁸ Puru áya ededapeda mōgaraba tabari jidasidaa. Idji naãrã biẽ jarapedadaba ádjia ãrã jãbadara êrãnapeda cũdra caita ðacuasidaa wagamãrẽã. Mañ cũdrara Saulo abadjidaa.

⁵⁹ Mōgaraba tabari eropanane Estebaãba Æcõrẽa nãwã iwídisia:

–Mã Boro Jesu, mã jaurera edadua.–

⁶⁰ Maãbe chĩrãborode cobepeda jĩgua jarasia:

–Mã Boro, naãga ãberãrãra bedeade ðarãdua nañ cadjirua o panã carea.–

Mãwã bedepeda jaidasia.

8

¹⁻² Maãbe ãcãrã Æcõrẽ waya beaba Estebaãra tabarisidaa. Idji carea jĩabi ðaga duanesia. Mañne Estebaã beapedadara Sauloba bia unusia.

Jesu ãjã bea mĩrũ wãpedada

Mañ ewaride ãberãrãba Jerusaleñe Jesu ãjã beara bio biẽ o panesidaa. Mañ carea Jesu ãjã beara jũma Judea druadaa idjaba Samaria druadaa mĩrũ wásidaa. Jesuba diabuedarãdra Jerusaleñe panesidaa. ³ Mañne Sauloba Jesu ãjã beara biẽ obadjia waa ãjãrãnamãrẽã. Deza wãpeda umaquĩrãra, wẽrãrã sida jidacuapeda preso ðabadamaa errebari edebadjia.

Pelipe Samaria druadaa wãna

⁴ Baribãra Jerusaleñeba mĩrũ wãpedadaba ádji wãbdaza bedea bia Jesucritodebemada jarabadjidaa. ⁵ Pelipera Samaria druade puru abaãdaa wásia.* Mama jaradiabadjia Jesura Æcõrẽba êdra edabari diai jaradada. ⁶ Pelipeba jara ðada ũrísidade idjaba ne ununaca o ðada unusidade jũmarãba quĩrãcuita ũrĩ duanabadjidaa. ⁷ Zocãrã ãberãrã jai bara beada biacuasidaa. Mañ jairãra ádji cacuadebemada bia êdracuabadjidaa. Idjaba zocãrã ðarãdra beada, jĩrũ biẽ bea sida biacuabadjidaa. ⁸ Mañ carea mã purudebemarãra bio ðasrida duanasidaa.

⁹ Jãibana Simoã abadada mama basia. Ara idjida dji dromada crĩchabida bẽrã Samariadebemarãra cũrũga erobasia.† ¹⁰ Idjia jarabãrãra ãberãrã dji edaara beaba, dji dromaara bea bida quĩrãcuita ũrĩbadjidaa. Jũmarãba jarabadjidaa idjira Æcõrẽ ðãra Droma abadada. ¹¹ Æberãrãba mã jãibanara bio epẽ panasidaa idjia o ðadeba dãrã cũrũga erobada bẽrã.

¹² Baribãra Pelipeba bedea bia Jesucritodebemada idjaba Æcõrẽba idji ãberãrã bia pe erobãdebemada ádjirãra jaradia ðabadjia. Mañne zocãrã umaquĩrãrãba, wẽrãrã bida ãjãnapeda borocuesidaa. ¹³ Simoã bida ãjãsia. Maãbe borocuepeda Pelipe ume nĩbade wásia. Pelipeba ne ununaca waibãa o ðada Simoãba unubãrãde cawa crĩchaẽ basia.

¹⁴ Mañne Jesuba diabuedarã Jerusaleñe beaba ũrísidaa Samariadebemarãba Æcõrẽ bedeara ãjãsidada. Mañ carea Pedroda Juañ sida ádjirãmaa diabuesidaa. ¹⁵ Jũenapeda Æcõrẽa iwídisidaa ádjirãba Æcõrẽ Jaureda edadamãrẽã. ¹⁶ Mãwã osidaa Æcõrẽ Jaurera wadibida mã djabarãmaa zeẽ bada bẽrã. Ababe dadji Boro Jesu trãneba borocuesidaa.

* **8:5** Hecho 6:5. † **8:9** Griego bedeade mã versículoba idjaba jara ðã: “Mã Simoãba o ðã carea Samariadebemarãba bio cawa crĩchadaẽ basia. Mañne ara idjida dji dromada jarabadjia.”

17 Pedroba Juañ bida Ācōrēa iwidibadađe ādji jɿwara djabarā ɿrɿ ɿɿsidaa. Ara mañda Ācōrē Jaurera edasidaa.

18 Mañne Simoñba unusia Jesuba diabuedarāba ādji jɿwa djabarā ɿrɿ ɿɿɿadađe djabarāba Ācōrē Jaurera edasidada. Mañ unuside ādjía parata diayađa asia ɿbari quĩrāca poya oi carea. 19 Nāwā jarasia:

–Jāñ ɿɿɿada mɿa diadađu, mɿa bida mɿ jɿwa baridua ɿrɿ ɿɿɿadađe Ācōrē Jaure edamārēã.–

20 Baribɿɿ Pedroba jarasia:

–¿Māwāra ɿɿa crĩcha ɿɿa Ācōrēba bari dia ɿɿa nēdobadada? jɿɿdji parata ume tɿɿ uruadāa wāđu! 21 ɿɿ sora Ācōrē quĩrāpita jipaē ɿɿ bērā nañ trajura dairā ume ocara ɿɿa. 22 Mañ crĩcha cadjiruara igaradua. Ācōrēa quĩrā djuburiada iwididua. Āĩbērā mañ crĩcha cadjirua ɿɿ sođe ɿɿa idjía quĩrādoaisicada. 23 Mɿa unu ɿɿa ɿɿa daiba o panɿ carea bio sobiē ɿada. Cadjiruaba ɿɿa preso eroɿa.–

24 Mañne Simoñba jarasia:

–Mɿ carea dadjirā Boroa iwididadua bārāba jarapedadara māwārāmārēã.–

25 Pedroba Juañ bida bedea dadjirā Boro Jesudebemada jaradapeda Jerusaleñnaa jēda wāsidaa. Wābadađe Samaria druade zocārā puru beade mañ bedea biara jara wāsidaa.

Pelipe Etiopíadebema ume bedeada

26 Māwānacarea dadji Boro nezoca bajānebemada ɿba Pelipemaa zepeda nāwā jarasia:

–jɿɿradɿđu! Jerusaleñneba Gaza puruđa wābada odaa wāđu.– (Mañ ora ējūã pōãsa ewaraga ɿde wā ɿa.)†

27 Ara mañda Pelipera wāsia. Ode nĩne ēberā Etiopía druadebemada unusia. Mañ ēberāra Etiopíadebema boro nezoca droma basía.‡ Dji borora wērā basía.* Mañ nezocaba dji boro paratara jūma wagabadjia. Idjira Jerusaleñnaa wā ɿasia Ācōrēa bia bedeai carea. 28 Idji druadāa jēda wāɿɿadađe idji carretađe Ācōrēneba bedeabari Isaía cartada acɿ chūmasia.

29 Māwā ɿde Ācōrē Jaureba Pelipea jarasia: “Jari ɿ carreta caita nĩbade wāđu.” 30 Ara mañda araa pira wāpeda ũrísia dji nezocaba Isaía cartada jĩgua le chūmɿda. Mañne Pelipeba iwidisia:

–¿ɿa le ɿɿa cawa ɿa?–

31 Idjia panusia:

–Ni ɿɿa jaradiaēɿɿ mɿa ¿sāwā cawai?–

Mañne idjia Pelipea jarasia ɿadopedā idji caita chūmemārēã. 32 Idjia Ācōrē Bedeade le ɿadara naɿɿ basía:

Oveja beabadamaa edebada quĩrāca idjira beade edesidaa.

Dji cara tɿbarima ɿde oveja chupea ɿbari quĩrāca chupea ɿesia.

33 Idji carea ipidadapedā jipa cawa odaē basía. Beapedada bērā ¿caiba idji warrarānebemada poya nēɿɿi?†

34 Mañbe Etiopíadebema nezoca dromaba Pelipea iwidisia:

† 8:26 Mañ ora ējūã pōãsa ewaraga ɿde wā ɿa. Griego bedeade mañra ebuđa ɿa. Āĩbērā jara ɿsicada “Mañ ode nañ ewaride wānacaa” wa “Gaza puru drōãne ēberārāra beadacaa.” § 8:27 Nezoca droma. Cāpūrĩã bedeade ɿɿ ɿa “eunuco.” Mañba jara ɿa idjira cārāta ja basida wērā nezoca bērā. * 8:27 Dji borora wērā basía. Idjira “ādji Candace” abadjidāa. † 8:33 Isaía 53:7-8.

–Ăcōrēneba bedēabariba nama ꝑcaidebemada ʙasi? ꝑAra idjidebemada ʙasica wa dewaradebemada ʙasi? Mā djaburia jaradua.–

³⁵ Ara maŕda Pelipeba maŕ bedēadeba bedea bia Jesudebemada jara-dia ʙesia. ³⁶ Māwā panane baido ʙama jūēne wāsidaa. Maŕne nezoca dromaba jarasia:

–Acadua. Nama baidoda ʙaa. Māra ꝑborocueiē ʙaca?–

[³⁷ Pelipeba jarasia:

–ʙaa Jesura Ăcōrē Warrada wārāda sodeba iŕjā ʙabara, borocueida ʙaa.–
Maŕne nezoca dromaba panusia:

–Māra wārāda iŕjā ʙaa Jesucitora Ăcōrē Warrada.–]†

³⁸ Ara maŕda idji carretara nūmebisia. Ādji umena doedaa wānapeda Pelipeba idjira borocuesia. ³⁹ Drua zebadade dadjirā Boro Jau-reba Pelipera āyā edesia. Nezoca dromaba idjira waa unuē basia, baribara ode ʙasrida wāsia. ⁴⁰ Maŕne Pelipera Azoto purude odjasia. Maŕbe puruza bedea bia Jesudebemada jara wāsia aba Cesarea purude jūēbaradaa.‡

9

Sauloba Jesu iŕjana

¹⁻² Maŕ ewaride Sauloba waðibida dadjirā Boro iŕjā ʙeara quenai carea waraga ʙabadjia. Sacerdote dji droma ʙamaa wāpeda iwidiŕsia cartada ʙacua diamārēā. Maŕ cartara Damasco purude judiorā dji jarebada deza edeida crīcha ʙasia. Cartade ʙā ʙasia ādjirā tāēna Jesu Ode nīna umaquīrārāda, wērārā sida jidapeda Jerusaleŕnaa jūma edeida ʙada. ³ Maŕ cartara edapeda wāsia. Ode nīne Damasco caita jūēbarade cawaēne bajāneba uruada jārā tēūsia. ⁴ Maŕba Saulora egode ʙaebisia. Maŕne bedeada ŕrīŕsia. Maŕ bedeaba jarasia:

–Saulo, Saulo, ꝑcārē cārēā māra biē oi carea ēpē ʙa?–

⁵ Maŕne Sauloba iwidiŕsia:

–Mā boro, ꝑbara cai?–

Dji bedeaba panusia:

–Māra Jesua. ʙaa biē oi carea ēpē ʙara māa. Ara ʙaduba puabara cūmia ŕrā tabara quīrāca.* ⁶ Jāŕbe piradrpeda Damasco purudaa wādua.† Jāma abaaba jaraya ʙaa cārēda oida ʙada.–

⁷ Saulo ume wābdara bio dauperasidaa. Ādjirāba bedeara ŕrīsidamīna ni abaada ununaē basia. ⁸ Saulora egode tabapeda piradrasia, baribara dau ogabarade poya unuē basia. Maŕbe idji ume wābdaba idji jawade jidadapeda Damascoada edesidaa. ⁹ Mama idjia ewari ũbea unuē basia, ne coē basia, idjaba baido doē basia.

† **8:37** Griego bedeade zocārā cartade maŕ versīculora neēa. § **8:40** Maŕ Azoto purura Antiguo Testamento de “Asdo” ʙā ʙaa. Pilisteorā puru basia. 1 Samuel 5:1-6. Pelipera Azoto deba Cesarea purudaa wāi carea noventa kilómetro jirūba wāida basia Mediterraneo pusa icawa. * **9:5** Ara ʙaduba puabara cūmia ŕrā tabara quīrāca. Griego bedeade zocārā cartade maŕra neēa. † **9:6** Λαλα versioŕne versiculo 6 nocoare naŕgada ʙā ʙaa: “Maŕbe ne wayaaba cacua ure nūmada Sauloba jarasia: Mā Boro, ʙaa ꝑcārēda quīrā ʙa māa oida? Maŕne Dadjī Boroba jarasia.” Baribara maŕara griego bedeade neēa.

¹⁰ Damascođe ēberā Ananía abadada ḥasia. Mañ Ananíaba Jesu-critora ĩjā basia.† Cāimocara quĩrāca idjia unusia dadjirā Boroba nāwā jarabara:

–¡Ananía!–

Idjia panusia:

–Māra nama ḥaa, mñ Boro.–

¹¹ Dadjirā Boroba jarasia:

–Piradrpeda Juda dedaa wādua. Mañ dera O Jipa ḅa abadade ḥaa. Jūēsira jaradua ḥaa ēberā Saulo Tarsodebemada acade ze ḥada. Ara nawena idjia Ācōrēa iwiđi ḥaa. ¹² Idjia cāimocara quĩrāca unusia umaquĩrā Ananía abadada idjimaā zepeda idji ḥrā jawa ḥabarada idji dauba wayacusa unumārēa.–

¹³ Mañne Ananíaba jarasia:

–Mñ Boro, mña jāñ ēberānebemada ũrĩ ḥaa. Zocārāba jarabadaa Jerusaleñne idjia ḅa ēberārāra bio biē o ḥada. ¹⁴ Mañ awara sacerdote bororā trñneba nañ puruđaa ze ḥaa ḅa ĩjā beara jūma jida edei carea.–

¹⁵ Baribara dadji Boroba jarasia:

–Wādua. Mña idjira edasia mñnebemada judiorāēa, ādjirā bororāa, idjaba israelerāa bida bedeamārēa. ¹⁶ Mña idjia cawabiya sāwā bia mīga ḥaida ḥada mñnebemada bedeai carea.–

¹⁷ Ara mañda Ananíara Saulo ḥamaā wāsia. Dji dede eda wāpeda idji jawara Saulo ḥrā ḥarpeda jarasia:

–Djaba Saulo, dadji Boro Jesu ḅama ode odjadaba mñra zebisia wayacusa ḅa dauba unumārēa idjaba Ācōrē Jauredēba ḅemārēa.–

¹⁸ Ara mañda Saulo daudeba ḅeda e quĩrāca beada jurrusia. Mañne wayacusa unu ḅesia. Mañbe piradrpeda borocuesia. ¹⁹ Mañbebēba ne copena cacua ḥaasia.

Saulo Damasco purude bada

Saulora Damascođe Jesu ĩjā bea ume dārāsia. ²⁰ Mañne judiorā dji jarebada deza idjia jaradia ḅesia Jesura wārāda Ācōrē Warrada. ²¹ Jūma mañ ũrĩḅadaba cawa crīchadaē basía. Ādjirāba nāwā iwiđi duanasidaa:

–¿Naḥgāēca Jerusaleñne Jesu ĩjā beara jōbi quĩrā ḅadara? ¿Nama ze ḥaēca ādjirāra sacerdote bororāmaā preso edei carea?–

²² Baribara Sauloba ewariza ebudaara cawabibadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdra edabari diai jaradada. Mañba Damascođebema judiorāba cawa crīchadaē panesidaa.

Saulo mĩrũ wāna

²³ Ewari zocārā ḅadacarea judiorā Damascođebemara Saulo beadi carea bedeā ausidaa. ²⁴ Mañ carea āsa, diamasi bida dji purude eda wābadama jāñ panasidaa. Baribara ādjia crīcha panara Sauloba cawasia. ²⁵ Mañ bēra diamasi Jesu ĩjā beaba Saulora ē waiḅade ḅadapeda dji puru mōgaraba auđu jūr ca ḅadeba uđaa puru dajada arabari ḅasidaa.

Saulo Jerusaleñnaa wāna

²⁶ Saulo jēda Jerusaleñnaa wāsida Jesu ĩjā bea ume ḅe quĩrā basia. § Baribara idjira waya panasidaa. Ādjirāba ĩjanaē panasidaa idjia wārāda

† 9:10 Mañgā Ananíara nañ capítulo 9de, capítulo 22de bida odja ḥaa. Capítulo 5de dewara Ananíanebemada ḅa ḥaa. Idjaba capítulo 23de dewara Ananíanebemada ḅa ḥaa. § 9:26 Saulora Jerusaleñnaa jēda wāi naēna poa ũbea dārāsia. Galata 1:17-19.

Jesura ïjã ðada. ²⁷ Baribarã Bernabeba Saulora edesia Jesuba di-abuedarãmaa. Mañbe idjia nëbarãsia sãwã Sauloba dadji Borora ode unusida, dadji Borora idji ume bedeadada, idjaba sãwã Sauloba Damascoëde Jesudebemada ne wayaa neë bedeadadja. ²⁸ Mãwã Saulora ädjirã ume besia. Mañne Jerusaleñne Jesudebemada ne wayaa neë bedea nïbabadja. ²⁹ Judiorã dji griego bedeade bedeadadarã ume Jesudebemada bedeadadja baribarã idjira bea quĩrã panasidaa. ³⁰ Djabarãba mañ cawasidade Saulora Cesarea purudaa edesidaa. Mamaaba idji puru Tarsodaa diabuesidaa.

³¹ Mãwãnacarea Judea druade, Galilea druade, Samaria druade bida djabarãra necai duanasidaa. Äcõrë Jauredeba biara ïjãsidaa, dadjirã Boro waya pananeba nïbasidaa idjaba Äcõrë Jaure abadeba yõ wãsidaa.

Ëberã Enea abada biada

³² Mañ ewaride Pedrora Äcõrë ëberãrã acã nïbabadja. Ewari aba Lida purude beada acãde wãsia. ³³ Mama ëberã Enea abadada unusia. Mañ ëberãra barãradã bã bërã ocho poa cãdade basia. ³⁴ Mañne Pedrora jarasia: –Enea, Jesucritoba bara biabisia. ¡Piradradua! Bã cãdara bedadua.–

Ara mañda Eneara piradrasia. ³⁵ Lida purude, Saroñ ëjũãne bida jũmarãba dji biadara unusidaa. Mañ carea dadjirã Borora ïjãsidaa.

Dorca ãrëbada

³⁶ Mañ ewaride Jesu ïjã ðã wërã Tabita abadada Jope purude basia. Griego bedeade idji trãra Dorca abadidaa.* Mañ djabawërãba ne biada o babadja. Ne neë quedeara bio carebabadja. ³⁷ Ewari aba Dorcara cacua bië hepeda jaidasia. Mañbe idjira sagãdapeda ãtaarebema dejãne urraju basidaa. ³⁸ Jope purura Lida caita basia. Jesu ïjã beaba ïrãsidaa Pedrora Lidade ðada. Mañ carea ëberãda umé idjimaa diabuesidaa nãwã bedea djuburiadamãrëã: “Daimaa isabe zedua.”

³⁹ Ara mañda Pedrora ädji ume wãsia. Jũesidade idjira dji bẽwãrã ðamaa edesidaa. Mama jũma pẽdra wërãrãda jã duanasidaa. Ädjia Pedrora Dorcaba wua cajudada acabisidaa. ⁴⁰ Mañne Pedrora jũmarãda dajadaa wãbisia. Chãrãborode cobepeda Äcõrëa iwidisia Dorca ãrëbabimãrëã. Iwidipeda dji bẽwãrãmaa acãbarãde jarasia:

–Tabita, ¡piradradua!–

Ara mañda idjira dau ogasia. Pedro unubarãde ãta chũmesia. ⁴¹ Pedrora idjira jawade jidapeda ãta nũmebisia. Mañbe djabarãra, pẽdra wërãrã sida trãcuapeda Dorca ãrëbadada acabisia. ⁴² Jũma Jope purude mañnebemada cawasidaa. Mãwã zocãrãba dadjirã Borora ïjãsidaa. ⁴³ Mañbe Pedrora Jopedede dãrãsia ëberã Simoñ abadama. Mañ Simoñba animarã eda biya obadja.

10

Bajãnebema nezocaba Cornelioa bedeada

¹ Cesarea purude Cornelioda basia. Idjira Italia druadebema sordarã boro basia. ² Mañ Corneliora idji ëberãrã sida jũma jipa beasia. Äcõrëra waya panasidaa. Cornelioba judiorã carebai carea paratada waibãa diabadja idjaba Äcõrëa iwidi babadja. ³ Ewari aba quewara ãmãdau ãtãde

* 9:36 Tabita, Dorca. Mañgarã trãba jara panãa “begui.”

Cornelioba cãimocara quĩrãca bajãnebema nezocada idjima zebΛΓΛda ebuda unusia. Maλba jarasia:

–¡Cornelio!–

⁴ Cornelioba bajãnebema nezocara bio acΛpeda ne wayaaba iwidisia:

–¿Cãrẽ, mλ boro?–

Maλne bajãnebema nezocaba jarasia:

–BΛa Ācõrẽa iwidi bΛara, ne neẽ quẽdea careba bΛ sida idjia bia unu bΛa idjia ne babue diabΛΓΛ quĩrãca. ⁵ Maλ bẽrã Jope purudaa ēberãrãda diabuedua Simoλ Pedro abada jΛΓΛde wãnamãrẽã. ⁶ Idjira pusa icawa dewarabema Simoλ dji animarã e biya obari dede bΛa.–*

⁷ Bajãnebema nezocara idji ume bedea bapeda wãsia. Wãnacarea Cornelioba idji nezocada umẽ idjaba sordaoda aba trλsia. Maλ sordaoba Cornelioba carebadjia idjaba Ācõrẽra waya basia. ⁸ Cornelioba ununara ãdjia jũma nẽbΛΓΛpeda Jopedaa diabuesia.

Pedroba cãimocara quĩrãca ununa

⁹ Nurẽma ãdji ode nĩnane umatipa babodode Jope puru caita jũebΛda basia. Maλmisa Pedroba λtaarebema dejãne Ācõrẽa iwidiẽde wãsia. ¹⁰⁻¹¹ Jarra nũmΛ bẽrã ne co quĩrã basia. Ne dju panλmisa Pedroba cãimocara quĩrãca unusia bajãra ewabΛΓΛda. Bajãneba boroba wai bΛa quĩrãca bΛda edaa zebΛΓΛda unusia. Maλ borobara iquidaza jãcaraba jλ basia. ¹² Borobade eda quĩrãtanoo animarã jĩrũ quĩmãrẽ beada, ãdji jãne wãbadada, ìbana sida beasia. (ΛcΛΓΛ animarãra judiorãba codacara panasidaa.) ¹³ Mãwã bΛde Pedroba bedeada ùrĩsia. Maλ bedeaba jarasia:

–Pedro, piradrΛdua. Beapeda codua.–

¹⁴ BaribΛΓΛ Pedroba jarasia:

–Mλa coẽa, mλ Boro. Daiba codacara panΛda wa bΛ quĩrãpita mititia bΛda mλa cocaa.–†

¹⁵ Dji bedeaba wayacusa jarasia:

–Bãrãba codamãrẽã Ācõrẽba bia bΛdara mititia bΛada arãdua.–‡

¹⁶ Mãwã bedeabΛΓΛda Pedroba barima ùbea ùrĩsia. Maλbe borobara wayacusa bajãnaa wãsia. ¹⁷ Maλ ununa carea Pedroba abeda cawa crĩchaẽ besia. Wadibida maλgλba cãrẽ jara bΛda crĩcha bΛmisa Cornelioba diabuedarãba Simoλ dera iwidi wãnapeda dji eda wãbadama jũẽsidaa. ¹⁸ Ādjirãba jĩgua iwidisidaa Simoλ Pedro abadara maλ dede bΛ cawaya.

¹⁹ Pedroba ununara wadi crĩcha bΛde Ācõrẽ Jaureba idjia jarasia: “Ēberãrã ùbea panλba bΛra jΛΓΛ panΛa. ²⁰ PiradrΛpeda dudaa wãdua. Ādji ume wãida biẽ crĩcharãdua. Mλa ãdjira zebisia.”

²¹ Ara maλda Pedroba edaa wãsia Cornelioba diabuedarãmaa. Idjia jarasia:

–Bãrãba mλdrΛ jΛΓΛ panΛa. ¿Cãrẽma ze panΛ?–

²² Ādjirãba panusidaa:

–Daira sordaorã boro Cornelioba diabuesia. Idjira ēberã jipa bΛa idjaba Ācõrẽra waya bΛa. Jũma judiorãba idjidebemada bia crĩcha panΛa. Ācõrẽ nezoca bajãnebemaba idjia bΛra idji dedaa trλbisia bΛ bedea ùrĩ carea.–

* **10:6** Griego bedeade ΛcΛΓΛ cartade naλ sida bΛ bΛa: “Maλ Simoλ Pedroba bΛa jaraya sãwã oida bΛda.” † **10:14** Levitico 11:1-32. ‡ **10:15** Marco 7:13-19.

23 Maλbe Pedroba dede eða wābisia. Maλ diamasi Pedro ume panesidaa. Nurēma Pedrora pirabaripeda ādjirā ume wāsia. Idjaba λCΛΓΛ djabarā Jopedebemada ādjirā ume wāsidaa.

Pedro Cornelio ume bedeada

24 Maλ nurēma Cesareade jūesidaa. Cornelioba idji ēberārāda, idji dji biarā sida ābaa trāna bēra idji dede jāā panasidaa. 25 Pedro dji de caita jūeside Cornelioba araa audiabaride wāsia. Pedro quīrāpita egode barru cobepeda bia bedeasia. 26 BaribΛΓΛ piradrΛmārēā Pedroba nāwā jarasia: –jPiradrΛdua! Māra ēberāda jāwā λΛa.–

27 Pedrora Cornelio ume bedeā λada eða wāsia. Mama ēberārā zocārā duanΛda unusia. 28 Maλbe Pedroba jarasia:

–Bārāba cawa panΛa dai judiorāra judiorāé ume nībacara panΛda idjaba judiorāé dede eða wācara panΛda. BaribΛΓΛ Ācōrēba māa cawabisia ni abaΛda jaraie λada Ācōrē quīrāpita biē λada wa idji quīrāpita mititia λada. 29 Maλ bēra mλ nama zemārēā jarade wāsidade ara maλda ne jaraē zesia. Jāλbe mλa cawa quīrā λΛa cārē cārēā mλra trāsidada.–

30 Maλne Cornelioba jarasia:

–Ewari quīmārē λΛa ara naλ horaca mλa ne codaca ewarida o basia. Qewara λmādau λtΛeda Ācōrēa iwidi λΛde ēberāda mλ quīrāpita nūmΛda unusia. Idjia cacuade jλ λΛra dorrodorroa basia. 31 Maλ ēberāba mλa jarasia: “Cornelio, λΛa iwidi badara Ācōrēba bia ūrīsia. Idjia quīrādoae λΛa λΛa ne neē quedeāra carebabarida. 32 Maλbe ēberārāda Jopedaa diabuedua Simoλ Pedro abadada jΛrΛde wānamārēā. Idjira pusa icawa dewarabema Simoλ dji animarā e biya obari dede λΛa. Maλ Simoλ Pedrora jūesira idjia bāa bedeaya.”Š

33 Ara maλda mλa λΛra jΛrΛbisia. Bio bia λΛa λΛra namaa zeda bēra. Nawena jūma dairāra nama Ācōrē quīrāpita duanΛa dadjirā Boroa bāa jarabi λada ūrīni carea.–*

34 Maλne Pedroba jarasia:

–ΛrābΛrΛ mλa cawabΛrΛa wārāda Ācōrēba ni abaΛda quīrā awara ocada.† 35 ĀtebΛrΛ puruzabema idji wayaaba jipa o beada bia unubaria. 36 Ācōrēba bedeā bia Jesucritodeba idji ume ibiadiēbemada israelerāa diabuesia. Maλ Jesucritora jūmarā Boroa. 37 Bārāba cawa panΛa jūma judiorā druade Jesudebemada nēbΛrΛbadada. Naārā Galileade Juaλba jaradia basia ēberārā borocuedamārēā. 38 Maλ ewaride Ācōrēba idji Jaureda, idji λΛa sida Jesu Nazaredebemaa diasia.‡ Ācōrēra idji ume λΛ bēra Jesuba ne biada o nībasia idjaba ēberārā diauruba biē erobΛra jūma biabibadjia. 39 Judiorā druade, Jerusaleλ purude bida Jesuba odara daiba jūma unusidaa. Idjia ne biada odamīna judiorāba crude cachi beasidaa.

40 Ara maλ Jesuda Ācōrēba ewari ūbeade λrēbabipeda λCΛΓΛa unubisia. 41 Ācōrēba jūmarāa unubiē basia baribΛrΛ dairāa unubisia maλ carea edada bēra. Idji λrēbaacarea dairāra idji ume ne cosidaa idjaba baido dosidaa. 42 Jesuba dairāra diabuesia jūma ēberārāa nāwā jaradamārēā: Ācōrēba idjira λΛsia zocai beara, beupeada sida jipa cawa omārēā.

Š 10:32 Maλ Simoλ Pedro jūesira idjia bāa bedeaya. Maλra griego bedeade λCΛΓΛ cartade neēa.

* 10:33 Dadjirā Boro. Griego bedeade λCΛΓΛ cartade “Ācōrē” λΛ λΛa. † 10:34 Deuteronomio 10:16-17. ‡ 10:38 Luca 3:2-22.

43 Jūma Ācōrēneba bedeabadarāba maλnebemada bedeasidaa. Ādjirāba cawabisidaa bariduaba Jesuda ĩjāibαλ, maλ ēberāba cadjirua o bādara Ācōrēba idjideba quĩrādoaida.–

Ācōrē Jaure judiorāēmaa zeda

44 Pedro wadibida bedea bλde jūma idji ũrī duanαmaa Ācōrē Jaureda zesia. 45-46 Maλne dewara bedeade bedea duanesidaa idjaba Ācōrēa bia bedea duanesidaa. Judiorā Jesu ĩjā bea Pedro ume zepedadaba maλ ũrīsidaa cawa crīchaadē basía Ācōrēba idji Jaureda judiorāēa bida diada bērā. 47 Maλne Pedroba jarasia:

–Naλγλ ēberārāba Ācōrē Jaurera edasidaa dadjirāba edapedada quĩrāca. ¿Ādjirāra borocuediē panαca?–

48 Maλbe Pedroba ādjirāra Jesucrito trāneba borocuebisia. Māwānacarea ādjirāba bedea djuburiasidaa idjira ādjirā ume dārā bamārēā.

11

Pedroba djabarā Jerusaleλnebemarāa bedeada

1 Māwānacarea Jesuba diabuedarāba, dewara djabarā Judea druade bea bida ũrīsidaa judiorāēba Ācōrē bedeara ĩjāsidadada. 2 Maλ carea Pedro Jerusaleλnaa wāsīde λCαΓλ djabarā judiorāba idjira biē jarasidaa. 3 Nāwā jarasidaa:

–¿Cārē cārēā bλra judiorāē dede eda wāpeda ādji ume ne co basi?–

4 Maλne Pedroba idji māwānada ādjirāa jūma nēbαλsia.

5–Jope purude basīde mλa Ācōrēa iwidi basia. Maλne cāimocara quĩrāca boroba waiβα quĩrāca bλda unusia. Maλra iquidaza jλcaraba jλ bλda bajāneba edaa zepeda mλma jūēsīa. 6 Mλa bio acλsia cārēda eda bλ cawaya. Maλne daupēbada animarāda, mēābema animarāda, ādji jāne wābadada, ĩbana bea sīda unusia. 7 Māwā bλde bedeada ũrīsia. Maλ bedeaba mλa jarasia: “Pedro, piradrαdua. Beapeda codua.” 8 Baribαλ mλa jarasia: “Mλa coēa, mλ Boro. Dairāba cocara panαda wa bλ quĩrāpita mititia bλda mλa cocaa.” 9 Maλne bajāneba bedeaba mλa jarasia: “Bārāba codamārēā Ācōrēba bia bλdara mititia bλada arādua.” 10 Māwā bedeabαλda mλa bārima ũbea ũrīsia. Maλbe borobara wayacusa bajānaa wāsīa.

11 Māwā bλde ēberāda ũbea mλ bλ dede jūēsīdaa. Ādji boroba Cesarea purudeba mλmaa diabuesia. 12 Ācōrē Jaureba mλra ādji ume biē crīchaē wābisīa. Cesareade jūēnapēda dairāra ādji boro dede edaa wāsīdaa. Naλ sei djabarāda mλ ume panasīdaa. 13 Maλ ēberāba daia nēbαλsia bajānebema nezocada idji dede nūmαda unusīda. Maλγaba idjīa jarasia: “Jope purūdaa ēberārāda diabuedua Simoλ Pedro abadada jαλde wānamārēā. 14 Idjīa jaraya sāwābαλ Ācōrēba bλra, bλ dedebemarā sīda ēdrα edaida.”

15 Mλa maλnebema bedea nūmαne Ācōrē Jaurera ādjirāmaa zesia dadjirāmaa naārā zeda quĩrāca.* 16 Maλne dadjirā Boroba jaradara mλa quĩrānebasīa: “Wārāda Juaλba ēberārāra baidoba borocuesīa, baribαλ Ācōrēba bārāa idji Jaureda diaya.”† 17 Dadji Boro Jesucritoda ĩjā panα bērā

* 11:15 Hecho 2:1-4. † 11:16 Ācōrēba bārāa idji Jaureda diaya. Griego bedeade nāwā bλ bλa: “Ācōrēba bārāra idji Jaureba borocueya.” Luca 3:16.

Ācōrēba dadjirāa idji Jaureda diasia. Idji Jaureda ādjirāa bida diada bēra ĵmāa sāwā idjia odadebemada biē jarai?–

¹⁸ Jerusaleñnebema djabarāba mañ ūrīsidade waa biē jaradaē basía, ātebarā Ācōrēa nāwā bia bedeasidaa:

–Ĵwārāda Ācōrēba judiorāē sida carebasia ādji cadjiruara igaradapeda idjimaa zedamārēā! Ĵmāwā ewariza idji ume zocai panania!–

Djabarā Antioquía purudebema

¹⁹ Estebañ beapedadacarea ēberārāba Jesu ĵjā bea biē odi carea ēpēsidaa. Mañ bēra zocārā djabarāra Jerusaleñneba mīrū wābarāsidaa. ḌCARA Penicia druadaa, Chipre morrodaa idjaba Antioquía purudaa bida wāsidaa. Ādji wābdaza bedeā Jesudebemada ababe judiorāa jarabadjidaa. ²⁰ Māwā panane ḌCARA Jesu ĵjā bea Chipredebemada, Cirene purudebema sida Antioquíade bade wāsidaa. Mañgarāba griegorāa bida bedeā bia dadji Boro Jesudebemada jara panesidaa. ²¹ Dadji Boroba idji ḌBARA ēberārā carebasia. Mañba ādjia jara panara zocārāba ĵjāsidaa. Ādjia naēna ēpē pananada igaradapeda dadjirā Borora ĵjāsidaa.

²² Djabarā Jerusaleñnebemaba mañ cawasidade Bernabeda Antioquíadaa diabuesidaa. ²³⁻²⁴ Mañ Bernabera ēberā jipa basia. Jesura bio ĵjā basia; Ācōrē Jauredeba basia. Bernabe Antioquíade jūēside unusia Ācōrēba idji biadeba djabarāra careba bāda. Mañ carea idjira bio bāsridasia. Mañne idjia jūmarāa jarabadjia dadji Borora sođeba wārāda ēpēnamārēā. Māwā bāde zocārāba dadjirā Borora ĵjāsidaa.

²⁵ Māwānacarea Bernabera Tarso purudaa Saulo jARADE wāsia. Unupeda Antioquíadaa edesia. ²⁶ Mama djabarā ume poa aba dji jAREBADJIDA. Ādjia zocārā ēberārā Jesucritodebemada jaradiabadjidaa. Mañ Antioquíade ēberārāba Jesu ĵjā beara “cristiano” abadjidaa. Mamabarā mañ trāra naārā odjasia.

²⁷ Mañ ewaride Ācōrēneba bedeabadarāda Jerusaleñneba Antioquíadaa wāsidaa. ²⁸ Aba Agabo abadada āta nūmepeda Ācōrē Jauredeba jarasia jūma nañ ējūāne jarrabada zeida. Mañ jarrabara wārāda zesia Claudio Romanebema boro baside.† ²⁹ Mañ carea Jesu ĵjā bea Antioquíade duanara bedeā ausidaa paratada djabarā Judea druade bea itea diabuedi carea. Ādjiza poya diabada quīrāca diadiada asidaa. ³⁰ Mañ parata jAR pepedadacarea Bernabeda Saulo sida edasidaa djabarā bororāmaa ededamārēā.

12

Pedro preso badada cawaēne ēdrāda

¹ Mañ ewaride dewara Herodeda jūma judiorā druadebema boroda besia.* Mañ Herodeba djabarāda ḌCARA jidabipeda biē obisia. ² Juañ djaba Santiagoda necoba beabisia.† ³ Herodeba unusia judiorāra mañ carea bāsridasidada. Mañ bēra Pedro sida jidabisia. Māwā osia pañ ēsābari

† **11:28** Mañ Claudiora Romanebema boro basía poa 41neba aba 54daa. Poa 46de Judea druade jarrabada dji cābāyā zesia. * **12:1** Mañ Herodera “Agripa dji naārābema” abadaa. Ababe nañ Hecho capítulo 12de odja bāa. Herode dji Droma wiuzaque basía. Judiorā druadebema boro basía poa 41neba aba 44daa. Idji warra sida Agripa trā jarabadjidaa. Mañga Agripara odja bāa Hecho 25:13deba aba 26:32daa. † **12:2** Marco 10:35-40. Santiagora idjaba Jacobo abadaa.

neē ʙa cobada ewaride.† 4 Pedrora jidabipeḁa preso ʙaʙisia. Maʙbe sordaorāda diecisei edapeḁa quīmārē quīmārē Pedrora bio wagabisia. Herodeba crīcha ʙasia Pedrora jūmarā quīrāpita cawa oida judiorā Egiptodeba ēḁrapeḁada quīrānebabaḁa ewari jōnacarea. 5 Pedrora preso ʙaʙada dede jida eropanʙmisa djabarāba Ācōrēa bio iwidi panasidaa idji carebamārēā.

6 Herodeba cawa oi ewari jūēboḁo diamasi Pedrora sordaorā umé panʙ ēsi cāi ʙasia. Carena uméba jʙ ʙasia. Preso ʙaʙada dede eda wābadama dewara sordaorāda nūpanasidaa. 7 Māwā ʙaḁe cawaēne dadjirā Boro nezoca bajānebemada Pedromaa zesia. Maʙba preso ʙaʙada dera eda ʙna nūmesia. Bajānebema nezocaba Pedro orrode tāpeḁa ʙrʙmatasia. Maʙne jarasia:

–Isabe piradrʙdua.–

Cawaēne Pedro jʙwade carena jʙ ʙara ērā ʙaesidaa. 8 Maʙbe bajānebema nezocaba jarasia:

–ʙa cacuaḁe jʙ ʙara bio trājʙdua. Jīrūne jʙbari siḁa jʙdua.–

Pedroba māwā oḁacarea bajānebema nezocaba jarasia:

–ʙa ʙrʙ jʙbari siḁa jʙpeḁa mʙ caidu zedua.–

9 Ara maʙda Pedrora bajānebema nezoca caidu wāsia, baribʙrʙ idjia adua ʙasia bajānebema nezocaba o ʙara wārāda māwā ʙaḁa. Cāimocarada crīcha ʙasia. 10 Māwā ʙaḁe sordaorā dji edaare panʙ caita wāyā wāsidāa. Maʙare dewararā caita wāyā wānapēḁa dji dajada wābada jiorro oḁama jūēsidaa. Jūēʙadaḁe maʙ jiorro oḁara iduba ewa dogosia. Ara maʙda ēḁrasidaa. Mīgaē wāʙadaḁe bajānebema nezocara Pedro ume ʙaḁada nēʙasia.

11 Maʙbebʙrʙ Pedroba cawasia wārāda ēḁrasida. Idjiduba jarasia: “ʙrʙʙrʙ mʙa cawasia dadji Boroḁa wārāda bajānebema nezocada diabuepeḁa mʙra Herode jʙwaeḁabemada ēḁra ʙasida. Judiorāba biē o quīrā panananebemada wārāda ēḁra ʙasia.”

12 Pedroba wārāda ēḁrasida cawaside Juaʙ Marco papa Maria dedaa wāsia. Maria dede zocārā djabarāba Ācōrēa iwidi panʙda ābaa dji jʙre panasidaa. 13 Maʙne Pedroba dajadaareba trʙ ʙaḁe nezocawērā Rode abadaba acʙde wāsia caiba trʙ ʙa cawaya. 14 Rodeba Pedro beḁeara cawasia. Maʙ bērā ʙasridasia baribʙrʙ eda wābadara ewaē ʙasia. Ātebʙrʙ eda pira wāpeḁa djabarāa jarasia Pedrora dajada ʙaḁa. 15 Maʙne jūmarāba Rodea jarasidaa:

–ʙara quīrāē nūmʙa.–

Baribʙrʙ idjia wārāana asia. Maʙne ādjirāba jarasidaa:

–Māēteara idji bajānebema nezocada māwā ʙaḁa.–§

16 Māwā panʙne Pedroba dajadaareba mīā sē trʙ ʙasia. Ewasidaḁe ādjirāba unusidaa wārāda Pedroda māwā ʙaḁa. Aḁeḁa cawa crīchadaē ʙasia. 17 Baribʙrʙ Pedroba jʙwaba jarasia chupeḁamārēā. Maʙbe jūma nēʙʙrʙasia sāwāʙrʙaḁa dadji Boroḁa idjira preso ʙaḁada ēḁra edasida. Jūma nēʙʙrʙpeḁa jarasia:

–Jūma maʙʙrʙa Santiagoa, waabema djabarāa bida jaraḁadua.–*

Maʙbe Pedrora mamaʙba āyā wāsia.

† 12:3 Exodo 12:1-27. § 12:15 ʙcʙra judiorāba crīchāsidaa jūmarāba ara ādji bajānebema nezocada eroḁeada. Maʙ nezocara ara dji ēberā za quīrāca ʙaḁa crīchāsidaa. * 12:17 Maʙ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā beḁeḁe Santiago trʙra zesia “San Jacobo” isabe jarabʙrʙeḁa. Carta Santiago abadara maʙ Santiagoba ʙasia.

18 Anadraside sordaorāba cawadaē basia Pedrora sāmaa wāsida. Abeda cawa crichadaē basia idjaba ne wayasidaa. 19 Herodeba idjira jΛrΛbisia, baribΛrΛ sordaorāba ununaē basia. Herodeba ādjirāa maḡΛdebemada bio iwidipeda jūma quenabisia. Māwānacarea Herodera judiorā druadeba Cesarea puruḡaa wāpeda mama dārāsia.

Herode beuda

20 Maḡ ewaride Herodera Tirodebemārā ume, Sidoḡnebemarā ume bida quīrū basia. BaribΛrΛ maḡrāba cobadara Herode druade edabadjidaa. Maḡ carea ādjirāra bedea audapeda ābaa wāsidaa idji ume ibiadi carea. Naārā Blasto abadamaa wāsidaa. Maḡ Blastora Herodeare dji droma basia. Maḡne ādjia jara panΛra Blastoa ījābidapeda idjideba Herodea bedea djuburiasidaa ibiadi carea.

21 Herodeba ḡΛda ewaride djio bia quiruda jḡpeda idji buguede chūmesia. Maḡbe ādjirā quīrāpita bedeasia. 22 Māwā ḡΛde ādjirāba jīgua jarabadjidaa:

–jZa bedea ḡΛra ēberāēa, ātebΛrΛ Ācōrēa!–

23 BaribΛrΛ Herodeba Ācōrēa bia bedeadauada aē basia. Ara maḡne dadjirā Boro nezoca bajānebemaba idjira cacua biē ḡΛsia. Maḡbe idjira quiba co beasia.

24 Maḡmisa djabarāba bedea dadji Boro Jesudebemada tΛmΛara jardia wāsidaa.† Maḡne zocārāba ījābΛda bērā yō wāsidaa.

25 Bernabeba, Saulo bida Jerusaleḡne parata djabarā itea diapedadacarea jēda wāsidaa. Juaḡ Marco abadada edesidaa.

13

Ācōrē Jaureba Saulo, Bernabe sida trḡna

1 Djabarā Antioquia puruḡebema tāēna Ācōrēneba bedeabadada, Critodebema jaradiabada sida beasia. Bernabeda, Sauloda, Lucio Cirenenebemada idjaba Simoḡda basia. Simoḡ trḡ īyāḡadara “Dji Pāima” abadjidaa. Manaeḡ sida basia. Idjira Galilea druadebema boro Herode ume ābaa warisia.*

2 Ewari aba djabarāba ne codaca ewari o panΛne dadjirā Boroa bia bedea panasidaa. Māwā panΛne Ācōrē Jaureba ādjirāa jariasia:

–Bernabeda, Saulo sida mḡa trḡsia. Maḡ bērā ādjida ḡΛdadua mḡa obi ḡΛra odamārēa.–

3 Ādjia ne codaca ewari odapeda Ācōrēa iwidibΛdade ādji jΛwara Bernabe ḡrḡ, Saulo ḡrḡ bida ḡΛsidaa. Maḡbe ādjira diabuesidaa dadjirā Boroba obi ḡΛra ode wānamārēa.

Saulo, Bernabe sida Chipre druadaa wāpedada

4 Ādjira Ācōrē Jaureba diabueda bērā Seleucia puruḡaa wāsidaa. Mamaḡba barcode Chipre morroḡaa wāsidaa. 5 Salamina puruḡe jūēnapeda judiorā dji jΛrebada deza Ācōrē bedeara jaradasidaa. Ādji carebai carea Juaḡ Marcoda ādji ume nībasia.†

6 Jūma maḡ morro dromane pΛrrΛabΛdade Papo puruḡe jūēne wāsidaa. Mama judio Barjesu abadada unusidaa. Maḡ Barjesura jāibana basia. Sewadeba jarabadjia Ācōrēneba bedeabarida. 7 Idjira Chipred ebema

† 12:24 Bedea dadji Boro Jesudebema. Griego bedeade ḡΛ ḡΛa “Ācōrē bedea.” * 13:1 Galilea druadebema boro Herode. MaḡΛ Herodera Antipa trḡ jarabadjidaa. † 13:5 Griego bedeade “Juaḡ” ḡΛ ḡΛa. Idjira Bernabe ēberārānebema basia. Colosa 4:10.

boro Sergio Paulo abadama b̄abadjia. Mañ Sergio Paulora cr̄icha cawa basia. Ewari aba idjia Bernabera, Saulo sida tr̄l̄bisia Ācōrē bedeada ūrī quīr̄iā b̄ada b̄ērā. ⁸ Barib̄ar̄l̄ ādjia jaradia pan̄ane jāibana Barjesuba sewaada abadjia dji boroba Ācōrē bedeara ĩj̄r̄ām̄r̄ē. (Barjesu tr̄l̄ra griego bedeade Elimá abadaa.) ⁹ Mañne Saulora Ācōrē Jauredēba basia. (Saulora idjaba Paulo abadaa.) Pauloba Elimámaa bio ac̄l̄ nūmepeda n̄awā jarasia:

¹⁰–j̄BARA sewaida b̄AA! j̄BA sora cadjiruaba bira b̄AA! Diauru warra, j̄b̄AA ne jūma j̄ipa b̄ADA quīr̄iācaa! ¿Cārē cārēā ara pichia Ācōrē wārā bedeara sewaada a b̄A? ¹¹ Jālb̄e dai Boroba idji l̄b̄Adeba b̄ARA cawa oya. Nawena b̄ARA dauberrea b̄eya. Dārā l̄m̄ādaura unuē b̄aya.–

Ara mañda jāibanaba towa p̄āisosa b̄ADA unupeda dauberrea besia. Mañbe bedea djuburiasia bariduaba idji j̄AWade j̄idadapeda careba ededam̄r̄ē. ¹² Sergio Pauloba mañ unuside ādjia dadjirā Borodebema jaradia pan̄ara bio bia ūr̄ina b̄ērā ĩj̄asia.

Pisidia druadaa w̄apedada

¹³ Paulora idji ume n̄ina sida Papo purudeba Panpilia druadaa barcode w̄asidaa. Mama Pergue purude j̄ūesidaa. Barib̄ar̄l̄ Juañ Marcoba ādjia amepeda Jerusaleñnaa j̄ēda w̄asia.†

¹⁴ Perguedebe dewara Antioquía purudaa w̄asidaa. Mañ Antioquíara Pisidia druade b̄AA. Mama l̄n̄āūbada ewaride judiorā dji j̄AREbada dede eda w̄anapeda ch̄ūpanesidaa. ¹⁵ Mañbe dji bororāba Ācōrē leydebemada idjaba Ācōrēneba bedeadababa b̄l̄pedadadēbema sida j̄ĭgua lesidaa. Mañbe ab̄Aada Paulo, Bernabe ch̄ūpan̄amaa n̄awā jarade w̄abisidaa:

–Djabarā, b̄ārāba dai carebadi carea bedeada eropan̄b̄ar̄l̄, jaradadua.–

¹⁶ Mañne Paulora piradr̄l̄peda j̄AWaba jarasia j̄ūmarāda chupeadam̄r̄ē. Mañbe jarasia:

–Achirā Israeldebema idjaba judiorāē Ācōrē waya bearā, ūr̄inadua: ¹⁷ Israel Ācōrēba dadji dr̄ōā naēnabemarāda edasia. Ādjirā Egipto druade āibemarā quīr̄aca panasidade Ācōrēba puru dromada yōbisia. Mañbe idji l̄b̄Aaba ādjirāra Egipto druadebemada ēdr̄l̄ enesia.§ ¹⁸ Māwānacarea ādjirāba ēj̄ūā pōāsa ewaraga b̄ADE biē ob̄ADARA Ācōrēba cuarenta poa droa basia.* ¹⁹ Mañbe Canaa l̄ druade Ācōrēba siete puru poyabipeda ādji ēj̄ūāda dadji dr̄ōā naēnabemarāa diasia.† ²⁰ Egiptodaa w̄apedadadeba aba ādji ēj̄ūā edab̄ADADA 450 poa basia.†

Māwānacarea Ācōrēba idji purua ādji ēdr̄l̄ b̄l̄BADARāda diabadjia aba Ācōrēneba bedebari Samuel ewaridaa.§ ²¹ Mañ ewaride ādjirāba Ācōrēba bedea djuburiasidaa ēberā aba ādjirā boroda b̄AM̄r̄ē. Mañ carea Ācōrēba Quis warra Saulda basia.* Mañ Saulora Benjamiñneba yōna basia. Cuarenta poa israelerā boroda basia. ²² Barib̄ar̄l̄ Ācōrēba Saulora āyā b̄l̄PEDA Davida b̄ASIA ādjirā boroda b̄AM̄r̄ē. Davidebemada Ācōrēba

† **13:13** Mañ Juañ Marco j̄ēda w̄anara Pauloba biē unusia. Hecho 15:38. § **13:17** Exodo 1:7; 12:51. * **13:18** Droa basia. Griego bedeade āCAT̄L cartade b̄l̄ b̄AA “waga basia.” Numero 14:34.

† **13:19** Josue 11:15-23. † **13:20** Griego bedeade mañba idjaba jara b̄AA: “Mañbe 450 poa Ācōrēba idji purua ādji ēdr̄l̄ b̄l̄BADARāda diabadjia.” § **13:20** Juece 2:16-19. * **13:21** 1 Samuel 8:1-9; 10:23-25.

nāwā jarasia: “Mā Jesé warra Davida bia unu ḅΛΑ. Mā obi quĩrĩā ḅΛra idjia jūma oya.”†

23 Maḅbe Ācōrēba naēna jarada quĩrāca osia. Idjia Davideba yōpedadadebemada aba ḅΛsia israelerā ĒdrΛ Edabarida ḅamārēā.† Maḅ ēberāra Jesua. 24 Maḅ Jesu zeĩ naēna Juaḅba jūma israelerā jaradia ḅasia ādji cadjirua igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Māwā obadara idjia doeda borocuebadjia. 25 Idji beui ewari caita ḅaside Juaḅba jarasia: “Bārāba mḅra ꞥcaida crĩcha panΛ? Mḅra Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaradaēa. § BaribΛrΛ mḅ caidu zebΛrΛda mḅ cāyābara dji dromaara ḅΛΑ. Idjia jĩrũne jḅ ḅΛ ērāi carea mḅra bia ḅΛēa.”*

26 Achirā Abrahaḅneba yōpedadarā, judiorāē Ācōrē waya bea, Ācōrēba dadjirāa maḅ bedeada dadi ēdrΛ edaidebemada diabuesia.† 27 Jerusaleḅnebamaba, ādji bororā bida Jesura dadi ēdrΛ Edabarida cawadaē ḅasia. Ācōrēneba bedeabadaba ḅΛpedadara ḅnāḅbada ewariza jĩgua lebadamĩna idjidebema ḅΛpedadada cawadaē ḅasia. ĀtebΛrΛ Jesu beabisiada maḅ bedeaba jara ḅΛra wārāda osidaa. 28 Ni cārē cadjirua odara ununaēmĩna ādjirāba Pilatoa jarasidaa beamārēā. 29 Ācōrē cartade idji beadidebema ḅΛpedada jūma māwānacarea idjira crudebemada udaa ḅΛdapeda tḅbarisidaa. 30 BaribΛrΛ Ācōrēba idjira ḅrēbabisia. 31 Māwānacarea Jesuba idji ume Galileadeba Jerusaleḅnaa wāpedadarāa ara idjida ḅarima zocārā unubisia. Idi maḅ ēberārāba idjidebemada jūma israelerāa bedeada panΛa.

32-33 Ara maḅ quĩrāca daiba naḅ bedeada biada jara panΛa: Ācōrēba dadi drōā naēnabemarā ume bedeada ḅΛsia idjaba dadjirā, ādjirāneba yōpedadarā ewaride maḅ bedeada ḅΛdara jūma osia. Jesura ḅrēbabisia salmo umēbemane ḅḅ ḅΛ quĩrāca.† Nāwā jara ḅΛa: “ḅΛra mḅ Warraa. Idi ḅΛra mḅ Warraada abΛrΛa.”§ 34 Ācōrēba Jesura beu ḅadada ḅrēbabisia waa beurāmārēā. Maḅnebemada idji cartade nāwā jarasia: “Mā Davia carebai jaradara ḅārā ume wārāda oya.”* 35 Maḅ carea dewara salmone naḅda jara ḅΛa: “Mḅ, ḅΛ nezoca jipa ḅΛra ḅΛa idu ḅerawabiēa.”† 36 Davi zocai ḅaside Ācōrēba idjideba osia idjia quĩrĩā ḅada quĩrāca. Maḅbe Davira jaidapeda tḅbarisidaa idji drōāenabemarā tḅbaripedadama. Maḅne idjira ḅerawasia. 37 BaribΛrΛ Ācōrēba ḅrēbabitara ḅerawaē ḅasia.

38-39 Maḅ ḅērā djabarā, naḅgada cawadadua: ḅārāba cadjirua obadara Ācōrēba Jesudeba quĩrādoaya. Moise ley ĩjā o panΛ carea Ācōrēba ḅārāra jipa panΛana acaa. BaribΛrΛ jūma Jesu ĩjāḅΛdara Ācōrēba jipa panΛana abaria. MaḅdrΛ ḅārāa jara panΛa. 40 Quĩrācuita ḅeadadua Ācōrēneba bedeabadaba ḅΛpedadada ḅārā ume māwārāmārēā. Nāwā ḅΛsidaa:

41 Ācōrēba jara ḅΛ igara ḅearā, ¡acΛdadua! ¡Dauperadua! ¡Beudadua! Mā ḅārā ewaride ne minijĩchiada oya.

Maḅra abΛḅba ḅārāa jarabΛrΛ sida ĩjānaēa.†

† 13:22 1 Samuel 13:14; Salmo 89:20; Isaía 44:28. † 13:23 2 Samuel 7:12-16; Salmo 132:11-13,17. § 13:25 Juaḅ 1:20. * 13:25 Luca 3:16. † 13:26 Dadjirāa. Griego bedeade ḅΛrΛ cartade ḅḅ ḅΛa: “Bārāa.” † 13:32-33 ḅrēbabisia. Maḅ bedeaba idjaba jara ḅΛa Ācōrēba idji Warrara naḅ djara edamārēā jaradadebemada. § 13:32-33 Griego bedeade ḅḅ ḅΛa “idi mḅra ḅΛ zeza ḅasia.” Salmo 2:7. Maḅ salmoba bedeada ḅΛa Ācōrēba idji Warrara israelerā Boroda ḅΛdadebemada. * 13:34 Isaía 55:3. † 13:35 Salmo 16:10. † 13:41 Habacuc 1:5.

⁴² Paulo, Bernabe sida judiorā dji jarebada dedeba ēdrabadaē eberārāba bedea djuburiasidaa dewarabema ānāūbada ewaride bida maānebemada bedeadamārēā. ⁴³ Dji jare panana wāsidade zocārā judiorāba, judiorā crīcha ēpēbada bida Paulora, Bernabe sida ēpēsidaa. Ādjia maā eberārā bio jarasidaa Ācōrēba idji biadeba ādjirā careba bāda ijā pananamārēā.

⁴⁴ Dewarabema ānāūbada ewaride purura berara jūma ābaa dji jaresidaa Ācōrē bedea ūrīni carea. ⁴⁵ Baribara judiorā bororāba eberārā cābana unusidade sode biē duanesidaa. Paulo ba jaradia bade ādjirāba sewaada abadjidaa idjaba Paulodebemada biē bedeadadjidaa. ⁴⁶ Maāne Paulo ba, Bernabe bida ne wayaa neē ādjirāa jarasidaa:

–Wārāda daiba bārāa Ācōrē bedeara naārā jaradida panasidaa. Baribara bārāba igara panā bērā idjaba bārāmarā ewariza Ācōrē ume zocai baida biē bā bērā, daiba judiorāēa jarade wānia. ⁴⁷ Daiba māwā odamārēā dadjirā Boroba nāwā jarasia:

Mā bāra ānaa quīrāca bāsia judiorāēba maānebemada cawadamārēā. Bāa jūma naā ējūāne bearāa cawabiya māa ēdra edaidebemada.*

⁴⁸ Judiorāēba maā ūrīsidade bāsrīdasidaa. Ara maāda dadjirā Boro bedeadebemada bia bedeasidaa. Maāne Ācōrēba ewariza idji ume zocai beadi carea bādarāba ijāsidaa. ⁴⁹ Maābe dadjirā Boro bedeara jūma maā druede jarasidaa.

⁵⁰ Baribara judiorāba Ācōrē waya bea wērārā dji dromarāa, umaquīrā dji dromarāa bida jarasidaa Paulo, Bernabe sida biē odamārēā. Māwā ādji purudebemada āyā jaretasidaa. ⁵¹ Maāne Paulo ba Bernabe bida purudebema pora ādji jīrūnebemada jārāpetasidaa unubidi carea Ācōrēba cawa oida. Maābe Iconio purūdaa wāsidaa. ⁵² Baribara Jesu ijā bea maā Antioquāde panara bio bāsrīda panasidaa idjaba Ācōrē Jauredēba panasidaa.

14

Iconio purude panana

¹ Iconio purude ādjia obada quīrāca Paulora Bernabe sida judiorā dji jarebada dede edaa wāsidaa. Ādjia jaradia panā carea zocārā judiorāba griegorā bida Jesura ijāsidaa. ² Baribara judiorā Jesu ijāē beaba judiorāēa djabarānebemada biē crīchabisidaa. ³ Māwāmīna Paulora Bernabe sida mama dārā panasidaa. Dadjirā Boroba careba bāda sodeba ijā panā bērā idjidebemada ne wayaa neē jaradiadjidaa. Maāne dadjirā Boroba ādjia ābāda diasia ne ununacada odamārēā. Māwā cawabisia idji biadebema ādjia jaradia panara wārāda. ⁴ Baribara maā purudebemarāba awara awara crīcha beasia. Acara Pauloare, Bernabeare bida panasidaa, maāne acara judiorāare panasidaa. ⁵ Maāne judiorāda, judiorāē sida dji purudebema bororā ume bedea ausidaa Paulo, Bernabe sida mōgaraba tabari beadi carea. ⁶ Baribara Paulo ba, Bernabe bida maā cawāsidade Licaonia druedaa mīrū wāsidaa. Litra purūdaa, Derbe purūdaa bida wāsidaa. Jūma maā Licaonia druede parrāa wāsidaa. ⁷ Mama ādjia bedea bia Jesudebemada jaradjidaa.

§ 13:42 Ēberārāba. Griego bedeadē ācara cartade bā bāa “judiorāē beaba.” * 13:47 Isaia 49:6.

Listra purude panana

⁸ Listra purude ēberā jīrū biē ɓada ɓasia. Māwā topedada bērā poya nībaca ɓasía. ⁹ Mañ ēberāba ūrī chūmasia Pauloba Jesudebema bedea ɓada. Pauloba idjimaa acɓarade cawasia idjia wārāda ijā ɓada Jesuba idjira poya biabida. ¹⁰ Mañ bērā Pauloba idjia jīgua jarasia:

–jīradradua! jīta nūmedua!–

Ara mañda idjira ɓta jīdrapeda nībade wāsia. ¹¹ Pauloba oda unusidade mañ purudebemarāba licaonia bedeade jīgua jara duanesidaa:

–jīcōrēda umé dadjirāmaa ēberā quīrāca edaa zesidaa!–

¹² Ādjirāba jarasidaa Bernabera ādji ācōrē droma Zeuda idjaba Paulora ādji ācōrē Hermeda, idjira dji bedea jarabari bērā.*

¹³ Listra puru quīrāpe ādji ācōrē Zeu de dromada ɓasia. Mamaɓa Zeu sacerdoteba pacada, nepōnō sida dji purude eda wābadamaa enesia. Idjia, puru ume Pauloa, Bernabea bida mañ pacara babue dia quīrā panasidaa. ¹⁴ Baribara Jesuba diabueda Bernabea, Paulo bida mañ cawasidade ādjia cacuade jī panara cōācuadapeda ēberārā tāēna pira wānapeda nāwā jīgua jarasidaa:

¹⁵ –Achirā, cārē cārē jāwā o panā? Daira ācōrēēa. Daira ēberāa, bārā quīrāca. Bārāa jarade ze panā nañ ācōrē siriē beada igaradapeda Ācōrē zocai ɓdra ijānamārēa. Mañga Ācōrēba bajāda, ējūāda, pusada, ne jūma ādjide nūma sida osia. ¹⁶ Naēna Ācōrēba idji adua bea purua ara ādjia o quīrā panāda idu obibadjia. ¹⁷ Māwāmīna ewariza bia o ɓdeba idjia cawabi ɓaa idjira wārāda ɓada. Idjia bajāneba cueda zebibaria idjaba néuda zaubibaria. Māwā idjia dadjirā jāwūā ne cobibaria idjaba sođe ɓsridabibaria.–

¹⁸ Pauloba Bernabe bida māwā jara panasidamīna mañ ēberārāba be-rara ādjia pacara babue diasidaa.

¹⁹ Listrade panane ɓara judiorā Antioquía purudebemada, Iconio purudebema sida jūēsidaa.† Ādjirāba Listradebemarāa Paulodebemada biē crīchabisidaa. Mañ carea jūmarāba Paulora mōgaraba tabari jidasidaa. Idjira beusida crīchāsida bērā errebari ededapeda puru dajada ɓatabuesidaa.‡ ²⁰ Mañbe Jesu ijā beaba Paulora jūrānapeda acɓ panasidaa. Māwā panane idjira piradrasia. Piradrapeda jēda purudaa wāsia. Nurēma Bernabe ume Derbe purudaa wāsidaa.

Siria druade ɓa Antioquíadaa jēda wāna

²¹ Derbe purude Pauloba, Bernabe bida bedea bia Jesudebema jarasidade zocārāba ijāsidaa. Māwānacarea Listra purudaa, Iconio purudaa, Pisidia druade ɓa Antioquíadaa bida jēda wāsidaa. ²² Puruza djabarāra carebadjidāa Jesuda biara ijānamārēa. Ādjia Jesu ijā panara igararānamārēa nāwā jarabadjidaa: “Ācōrēda dadjirā Boroda ɓadibara nañ ējūāne bio bia mīgadia.” ²³ Puruza djabarā tāēna ɓara ɓasidaa dji bororāda beadamārēa. Mañbe Ācōrēa iwidadapeda, ne coḍaca ewarida odapeda dadjirā Boro ijā panara idji jlwade ɓasidaa.

²⁴ Māwānacarea Pisidia druadeba Panpilia druade jūēne wāsidaa. ²⁵ Ācōrē bedea Pergue purude jaradiadapeda Atalia purudaa wāsidaa.

* **14:12** Zeu, Herme. Latīl bedeade ādji ācōrē Zeura Júpiter abadaa. Ādji ācōrē Hermera Mercurio abadaa. Griegorā crīchade mañ Hermera ādji ācōrē bea carea dji bedea jarabari ɓasía. † **14:19** Mañ Antioquíara Pisidia druade ɓaa. Hecho 13:44-51de. Iconio. Hecho 14:1-6de. ‡ **14:19** 2 Corinto 11:25.

²⁶ Mama ʌba barcode Siria druade ʌ Antioquíadaa jēda wāsidaa ādjia ode wāpedadara jūma opedada bēra. Maʌga purudeba djabarāba ādjira naārā diabuesidaa Ācōrēba quīrīā ʌara odamārēā idjaba Ācōrē jʌwade ʌsidaa idji biadeba carebamārēā. ²⁷ Jūēnapeda djabarā ume ābaa dji jʌresidaa. Maʌne nēbʌrʌsidaa jūma Ācōrēba ādjideba odada. Jarasidaa sāvā Ācōrēba osida judiorāē bida Jesura ījānamārēā. ²⁸ Mama Jesu ījā bea ume dārā panesidaa.

15

Jesu ījā bea Jerusaleʌne dji jʌrpedada

¹ Maʌ ewaride ʌCARʌ Judea druadebemarāda Antioquía puruḏaa wāsidaa. Mama ādjia djabarā judiorāēa jaradia panesidaa Moiseba ʌda quīrāca umaquīrā cacuada wēāgodaēbʌrʌ, Ācōrēba ēdrʌ edaēda.*

² Maʌ carea Paulora, Bernabe sida ādjirā ume bio caicayasidaa. Maʌbe djabarāba Pauloda, Bernabeda, dewararā sida Jerusaleʌnaa diabuesidaa maʌnebemada Jesuba diabuedarā ume, djabarā bororā ume bida ābaa bedeadamārēā.

³ Djabarā Antioquíadebemaba diabuesidade ādjirāra Penicia druade, Samaria druade bida pʌrrʌ nībasidaa. Puruza nēbʌrʌsidaa sāvā judiorāēba ādji crīcha drōāra igaradapeda Jesuda ījāsidadada. Maʌ bedea ūrīsidade jūma djabarāra ʌsridasidaa.

⁴ Jerusaleʌne jūesidade Jesuba diabuedarāba, djabarāba, dji bororā bida ādjirāra bia edasidaa. Maʌne Pauloba, Bernabe bida jūma Ācōrēba ādjideba judiorāē tāēna odada nēbʌrʌsidaa. ⁵ Baribʌrʌ ʌCARʌ pariseorā Jesu ījā beaba ʌta nūpanenapeda jarasidaa:

–Jūma djabarā judiorāēra cacua wēāgodida panʌa. Ādjirāa jaradiadida panʌa Ācōrēba Moisea diada leyra ījā odamārēā.–

⁶ Maʌnebemada bedeadī carea Jesuba diabuedarāra djabarā bororā ume ābaa dji jʌresidaa. ⁷ Dārā bedeadʌdade Pedrora piradrʌpeda jarasia:

–Djabarā, bārāba cawa panʌa bārā tāēna Ācōrēba mʌda naārā edasida judiorāēa jaradiamārēā.† Maʌne dārābʌrʌa judiorāēba bedea bia Jesudebemada ūrīnapeda ījāsidadada. ⁸ Ācōrēba jūmarā sora cawa ʌa. Maʌ judiorāēba ījāsidade Ācōrēba cawabisia ādjirāra bia edasida. Idji Jaurera ādjirāa diasia dadjirāa naēna diada quīrāca.‡ ⁹ Ācōrēba dadjirāra ādjirā ume quīrā awara oē basía. Ādjia ījāsidade ādji sora sʌgʌsia. ¹⁰ Bārāba ʌcārē cārēā Ācōrēba cawabidara igara panʌ? ʌIdjia sāvā oi cawaya māvā panʌca? ʌCārē cārēā dadjirāba, dadji drōāenabemarā bida poya odaē badada ādjirāa obi quīrīā panʌ? ¹¹ Dadjirāba ījā panʌa dadji Boro Jesuba idji biadeba dadjirāra, ādjirā sida ēdrʌ edasida.–

¹² Maʌne Bernabeba Paulo bida nēbʌrʌsidaa Ācōrēba ne ununacada ādjideba judiorāē tāēna osida. Maʌba cawabisia idjira ādji ume ʌda. Maʌne jūmarāba chupea ūrī duanasidaa. ¹³ Maʌ nēbʌrʌrpedadacarea Santiagoba jarasia:§

* 15:1 Genesi 17:12. † 15:7 Hecho 10:1-43. ‡ 15:8 Hecho 10:44-47. § 15:13 Maʌ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrā bedeaēde Santiago trʌra zesia “San Jacobo” isabe jarabʌrʌdeba. Carta Santiago abadara maʌ Santiagoba ʌasia.

–Djabarā, māl bedeara ūrīnadua. ¹⁴ Simoḷba dadjirāa nēb̄ar̄asia Ācōrēba judiorāē crīcha b̄l̄deba ādjirāra edasida idji purudebemada beadamārēā.

¹⁵ Simoḷba jaradara Ācōrēneba bedeabadaba b̄l̄pedada quīr̄āca b̄la. Nāwā b̄l̄ b̄la:

¹⁶ Māwānacarea m̄ra wayacusa zeya Davi j̄l̄waeda bada ārī b̄l̄da bia oi carea.

Daviba pe erobadara wayacusa m̄a bia b̄aya.

¹⁷ Māwā waabema ēberārāba, judiorāē m̄a edadarāba m̄ra j̄l̄r̄ēdia.

¹⁸ Dadjirā Boroba māwā jara b̄la. Idjia drōā naēnaaba jūma maḷgara ebuda cawabi b̄la.*

¹⁹ Maḷ carea m̄maarā dadjirāba judiorāē Ācōrē ījābdara m̄ā sēniē pan̄la jūma dadji judiorā ley ījā odamārēā. ²⁰ Barib̄ar̄ cartade b̄l̄dida pan̄la j̄l̄waba oda ācōrēa nedjara diadara codiē pan̄da, audua n̄badiē pan̄da, animarā otrāj̄l̄ beadara codiē pan̄da, idjaba oa sida codiē pan̄da. ²¹ Māwā odiē pan̄la dadji drōā naēnabema ewarideba Ācōrēba Moisea diada leyra puruza jaradiabada b̄r̄ā. An̄ūbada ewariza maḷ leyra dadji judiorā dji j̄l̄rebada deza j̄igua lebadaa.–

²² Maḷ crīchara Jesuba diabuedarāba, djabarā bororāba, jūma djabarā bida bia ūr̄isidaa. Maḷ b̄r̄ā āc̄ar̄a edasidaa Paulo ume idjaba Bernabe ume Antioquíadaa wānamārēā. Silada, Juda Barsabá abada sida edasidaa. Ādjira djabarā tāēna dji dromarā basía. ²³ Ādjirā ume cartada nāwā b̄l̄ diabuesidaa:

Jesuba diabuedarāba, djabarā bororāba, jūma djabarā bida naḷ cartara b̄l̄b̄l̄daa djabarā judiorāē Antioquía purudebema itea, Siria druadebema itea, Cilicia druadebema itea bida. Dairāba quīr̄ā pan̄la b̄r̄āra bia pananida. ²⁴ Dairāba ūr̄isidaa āc̄ar̄a ēberārāda namaḷba b̄r̄āmaa wānapeda ādjia jaradia pan̄l̄ carea b̄r̄āra bio sopuadapeda abeda cawa crīchadaē panesidada.† Barib̄ar̄ maḷ ēberārāra dairāba diabuedaē basía.

²⁵ Maḷ carea ābaa dji j̄l̄redapeda jūmarāba crīchasedaa āc̄ar̄a djabarāda edadapeda b̄r̄āmaa diabuedida. Ādjira dadjia quīr̄ā pan̄l̄ djaba Bernabe ume, Paulo ume bida wānia. ²⁶ Miniñichiade pan̄l̄ne bida Bernabeba, Paulo ume dadjirā Boro Jesucritoba quīr̄ā b̄l̄da o panabaria. ²⁷ Dairāba Judada, Sila sida diabueb̄l̄daa. Maḷ djabarāba daiba naḷ cartade b̄l̄b̄l̄da quīr̄āca jaradia.

²⁸ Ācōrē Jauremaarā, dairāmaa bida bia b̄la jūma dai judiorā leyra b̄r̄āa ogo ījā obidaēda. Ababe naḷḡl̄da ījā obidia: ²⁹ j̄l̄waba oda ācōrēa nedjara diadara codiē pan̄la, oa sida codiē pan̄la, animarā otrāj̄l̄ beadara codiē pan̄la, idjaba audua n̄badiē pan̄la. Jūma maḷḡl̄da ījā osidara bia panania. Waaēa. Bia beadadua.

³⁰ Maḷbe ādjia diabuepedadarāra Antioquía purudaa wāsidaa. Jūēnapeda jūma djabarāda ābaa tr̄l̄napeda maḷ cartara diasidaa. ³¹ Djabarāba maḷ cartara j̄igua ledapeda bio b̄l̄sridasidaa ādjirā crīchara biabida b̄r̄ā. ³² Judara, Sila sida Ācōrēneba bedeabadarā basía. Maḷ b̄r̄ā ne zocārā jarasidaa djabarāba biara ījānamārēā idjaba zarea pananamārēā. ³³ Judara, Sila sida mama d̄r̄ā pananapeda djabarāba

* 15:18 Amos 9:11-12. † 15:24 Griego bedeade āc̄ar̄a cartade naḷ sida b̄l̄ b̄la: “Ādjia jaradia pan̄la b̄r̄āra cacua wēāgoēda pan̄l̄da idjaba judiorā ley jūma oēda pan̄l̄da Ācōrēba ēdr̄l̄ edamārēā.” Hecho 15:1,5.

ãdji diabuepedadamaa jêda bia wãbisidaa. [³⁴ Barib_ΛΛ Silaba crīchasia biara _Λada Antioquíade beida.]†

³⁵ Mañne Paulora Bernabe sida Antioquíade panesidaa. ãdjia, zocãrã djabarã bida dadji Boro bedeara jaradia panasidaa idjaba bedeã bia Jesudebemada ebuda jarabadjidaa.

Paulo Bernabe umebemada awara wãna

³⁶ Dãrãb_ΛΛ_Λde Pauloba Bernabea jarasia:

–Puruza dadji Boro bedeã jaradia pananamaa wayacusa wãnaa djabarã sãwã duan_Λ cawadi carea.–

³⁷ Mañne Bernabeba Jua_Λ Marcoda ãdji ume ede quĩrã basia. ³⁸ Naãrã wãsidade ma_Λ Jua_Λ Marcoba Panpilia druade ãdjira amepeda jêda wãsia. ³⁹ ãdji ume nocodaa jaradiade wãé basia. Ma_Λ carea Paulomaarã bié basia Jua_Λ Marcora wayacusa eideida. ⁴⁰ Mañne Pauloba Silada edasia idji ume wãmãrẽã. Djabarãba ãdjira dadji Boro j_Λwade _Λasidaa idji biadeba carebamãrẽã. ⁴¹ Ma_Λbeb_ΛΛ_Λ wãsidada. Siria druade, Cilicia druade bida p_Λr_Λab_Λdade puruza djabarãra carebadjidaa dadji Borora biara ãjanãmãrẽã.

16

Timoteo Paulo ume nĩbada

¹ Mañne ãdjira Derbe purudaa wãsidada. Mama_Λba Listra purudaa wãsidada.* Mama Jesu ãjã _Λ Timoteo abadada basia. Timoteo papara judio basia; Jesuda ãjã basia. Idji zezara griego basia. ² Djabarã Listradebemaba, Iconio purudebema bida ma_Λ Timoteodebemada bia jarabadjidaa. ³ Mañne Pauloba Timoteora ede quĩrã basia. Barib_ΛΛ jũmarãba cawa panasidaa Timoteo zezara griegoda. Ma_Λ carea Pauloba Timoteora cacua wããgosia judiorã ma_Λ druade beaba idjidebemada bié crīcharãnamãrẽã. Ma_Λbeb_ΛΛ_Λ wãsidada. ⁴ ãdji wãb_Λada puruza jarasidaa Jesuba diabuedarãba, djabarã bororã Jerusaleñne beaba cartade _Λpedadara djabarãba ãjã o pananamãrẽã.† ⁵ Mãwã djabarãba dadji Borora biara ãjãsidada idjaba ewariza cãbanaara yõ wãsidada.

Pauloba Macedoniane bema ëberã ununa

⁶ Pauloda idji ume nĩna sida Prigia druade, Galacia druade bida p_Λr_ΛΛ_Λ wãsidada ãcõrẽ Jaureba bedeã Jesudebemara Asia druade idu jarabidaé bẽrã. ⁷ Misia druade jũene wãsidade crīchasedaa Bitinia druadaa wãnida, barib_ΛΛ_Λ Jesu Jaureba mamaa bida idu wãbié basia.† ⁸ Ma_Λ bẽrã Misia druade wãyã wãnapeda Troa purudaa jũene wãsidada. ⁹ Diamasi Pauloba cãimocara quĩrãca unusia ëberã Macedonia druadebemada ãta nũmada. Ma_Λ ëberãba Pauloa nãwã bedeã djuburiasia: “Macedonianaa dairã carebade zedua.” ¹⁰ Pauloba ma_Λda ununa bẽrã daiba cawasidaa ãcõrẽba दौरã dairã trã basida bedeã bia Jesudebemada Macedoniadebemarãa jaradamãrẽã. Ara ma_Λda wãni carea panesidaa.

† **15:34** Griego bedeade _Λca_Λ cartade ma_Λ versíçulora neã. § **15:38** Hecho 13:13. * **16:1** Paulora Bernabe ume naëna ma_Λ umébema purudaa wãsia. Hecho 14:6-23. † **16:4** Hecho 15:23-29. † **16:7** Jesu Jaure. Griego bedeade _Λca_Λ cartade _Λã _Λba “ãcõrẽ Jaure” wa ababe “Jaure.”

¹¹ Troadeba jipa wānapeda Samotracia morrode wibarisidaa. Nurēma Neápoli purude jūésidaa. ¹² Mamaaba Pilipo purudaa jirūba wānapeda mama dārāsidaa. Mañ purura Macedonia druade puru droma basía. Romanorāda mama panabadjidaa. ¹³ Anāūbada ewaride दौरा puru dajadaa wānapeda doedaa wāsidaa. Crīchasiadaa mama judiorāba Ācōrēa iwidibadada. Wābdade wērārāda ābaa dji jare duanada unusidaa. Egode chūpanenapeda daiba ādjirāa bedeasidaa. ¹⁴ Mañ wērārānebemada aba Lidia abadjidaa. Idjira Tiatira purudebema basía. Wua pursupursuada nēdobuebadjia. Mañ judioē wērāba Ācōrēa waya basia. Dadji Boroba idji sode tāna bēra Pauloba bedea bāra Lidiaba quīrācuīta ūrīpeda ījāsia. ¹⁵ Lidia, jūma idji dedebemará sīda borocuesidade dairāa bedea djuburiasia idji dede panenamārēa. Nāwā jarasia:

–Bārāmaa māa wārāda dadjirā Boroda ījāsibāra, mā dede panane zedadua.–

Māwā दौरा idji dede panebisia.

¹⁶ Ewari aba Ācōrēa iwidibadamaa wābdade daiba nezocawērā jai bara bāda unusidaa. Mañ wērāba dji jaiēba jarabadjia cārēda sāwāida. Mañneba idji bororāba bio parata edabadjidaa. ¹⁷ Mañ wērāra Paulo caīdu, dai caīdu bīda zebāra de ara pichia jīgua jarabadjia:

–īNañ ēberārāra Ācōrē dji Dromaara bā nezocarāa! Ādjia bārāa jara panāa sāwā mañ Ācōrēba ēdra edabarida.–

¹⁸ Idjia ewari zocārā māwā jīgua jara nīmi bēra Paulora sēsia. Idjimaa acāpeda dji jaiā jarasia:

–Māa Jesucrito trāneba bāa jaraya: nañ wērānebemada āyā wādua.–

Ara māda dji jaira ēdrasia.

¹⁹ Mañne nezocawērā bororāba cawasidaa idjideba waa parata edadaēda. Mañ carea Paulora, Sila sīda jidadapeda puru bororāmaa edesidaa. ²⁰ Dji cawa obadarā quīrāpita nūmanapeda jarasidaa:

–Za panā judiorāba dadjirā purura quīrūbiga panāa. ²¹ Dadji romanorāba ocarā panāda ādjia jaradia panāa.–

²² Mañne jūma dji arima duanāba Paulora, Sila sīda orra edasidaa. Māwā duanane dji cawa obadarāba ādjia cacuade jā panāra wēābīdapeda bacuruba ubisidaa. ²³ Bio udapeda preso bāsidaa. Dji preso bea wagabarīa jarasidaa bio wagamārēa. ²⁴ Ara māda preso bea wagabarība Paulora Sila sīda preso bābada dede eduara bāde bāpeda ādji jirūra chicharode catā nūmasia.

²⁵ Ariquētra babāra de Pauloba Sila bīda Ācōrēa iwidī panasidaa idjaba idjīa trāā panasidaa. Māda waabema preso beaba ūrī panasidaa. ²⁶ Cawaēne de uremiada wāsia. Mañgāba preso bābada dera dji cābāyā uresia. Jūma eda wābadara ewacuasīa. Preso bea jā bā carena sīda jūma ērā baecuasīa. ²⁷ Mañne preso bea wagabarīra krāmasia. Eda wābada ewa nūmea unusīde crīchasia preso beara jūma mīrū wābārasīdada. Mañ carea idji necoda ēūta edasia iduba beui carea. ²⁸ Barībāra Pauloba jīgua jarasia:

–Bāduba beurādua. Dairāra jūma nama duanāa.–

²⁹ Mañbe preso bea wagabarība ībīrāda enebīpeda Paulo, Sila panāmaa isabe edaa wāsia. Ne wayaaba cacua ure nūmāba ādji jirū caita barru cobesia. ³⁰ Mañbe ādjira dajadaare edepeda iwidīsia:

–Achirã, m̃la ¿cãrẽda oida b̃l Ācõrẽba m̃lra êdr̃l edamãrẽã?–

³¹ Ādjia panusidaa:

–B̃la, b̃l êberãrã bida dadji Boro Jesucritoda ĩjãnibar̃l, idjia bãrãra êdr̃l edaya.–

³² Mãbe dadji Boro bedeara idjia, jũma idji dedebemarãa bida jarasidaa. ³³ Ara mãl diamasi preso bea wagabariba ãdji djara cõãpedadara sag̃asia. Mãwãnacarea idjira, jũma idji dedebemarã sida borocuesidaa. ³⁴ Paulora, Sila sida idji dedaa edepeda ne cobisia. Ācõrẽ ĩjãpedada bẽrã idjira, idji dedebemarã sida bio b̃l sridasidaa.

³⁵ Nurẽma dji cawa obadaba zarrarãda preso wagabarimaa nãwã jarade diabuesidaa:

–Paulora, Sila sida êdr̃l b̃l dua.–

³⁶ Mãbe preso bea wagabariba Pauloa jarasia:

–Dji cawa obadaba bãrãra êdr̃l b̃l bisidaa. Mãba necai wãnadua.–

³⁷ Baribar̃l Pauloba dji zarrarãa jarasia:

–Daira romanorã bẽrã baridua carea preso b̃l cara panasidaa. Baribar̃l ãdjia daia bio iwididaẽ jũmarã quĩrãpita ubidapeda preso b̃l sidaa. Mãlda ¿daira chupea êdr̃l b̃l bidica? ¡Mãwãéa! ¡Ādjidr̃l zedida pañla dai êdr̃l b̃l di carea!–

³⁸ Pauloba jaradara zarrarãba dji cawa obadarãa jarade wãsidaa. Idjaba jarasidaa Paulora, Sila sida romanorãda. Mãl ũr̃sidaade dji cawa obadarãra ne wayasidaa. ³⁹ Ara mãlda ãdjimaa wãnapeda quĩrã djuburia iwidisidaa ãdjia opedadara quĩrãdoadamãrẽã. Mãbe êdr̃l b̃l dapeda bedea djuburiasidaa purudebemada ayã wãnamãrẽã. ⁴⁰ Paulo, Sila sida preso panana êdr̃l pedadacarea Lidia dedaa wãsidaa. Djabarã ume dji j̃l redapeda ãdjirã ume bedeasia dadji Borora biara ĩjãnamãrẽã. Mãbeb̃l wãsidaa.

17

Tesalonica purude quĩrũbucapedada

¹ Paulora, Silara, ãdji ume nĩna sida Anpipoli purude, Apolonia purude bida wãyã wãnapeda Tesalonica purude jũẽne wãsidaa. Mama judiorã dji j̃l rebada deda basia. ² Pauloba obari quĩrãca judiorã ume dji j̃l rede wãsia. Domia ũbea ãnãũbada ewariza ãdjirã ume bedea b̃b adjia. ³ Ācõrẽ Bedeadeba idjia ebuda jaradiabadjia Ācõrẽba êdr̃l edabari diai jaradara bia mĩga b̃aida basida, idjaba beupeda ãrẽbaida basida. Mãl awara nãwã jarabadjia:

–M̃la bãrãa jara b̃l Jesura wãrãda Ācõrẽba êdr̃l edabari diai jaradara.–

⁴ Ācãrã judiorãba mãlgãra ĩjãnapeda Paulo ume, Sila ume bida abaa panesidaa. Idjaba zocãrã griegorã Ācõrẽ waya beaba, ãcãrã wẽrãrã dji dromarã bida ĩjãsidaa. ⁵ Baribar̃l judiorã Jesu ĩjãẽ beara sođe biẽ duanesidaa. Mãl carea êberã cadjiruarãda zocãrã j̃l redapeda purura quĩrũbigade wãsidaa. Pirapodapeda Jasoã dede eda wãsidaa Pauloda, Sila sida jidadapeda jũmarã quĩrãpita nũmañi carea. ⁶ Baribar̃l ãdjira mãl dede ununaẽ basia. Mãl carea Jasoãda, ãcãrã djabarã sida jidadapeda dji purudebema bororãmaa errebari edesidaa. Jũmarãba bia jarasidaa:

–Êberãrã jũma nãl êjũãne nẽb̃lra o pañlba abari quĩrãca nama ode zesidaa. ⁷ Mãl awara za b̃l Jasoãba ãdjirãra idji dede bia edasia. Jũma

ãdjirãba dadji romanorã boroba obi ðara igara panã.* Jesumanada dadjirã boroda abadaa.–

⁸ Maã ùrísidade purura, ãdjirã bororã sida quírúbucasidaa. ⁹ Mãwã duanãne dji bororãba jasoã, waabemarãa bida jarasidaa êdrãdi carea paratada diadida panãda. Diapedadacarea idu wãbisidaa.

Paulo, Sila ume Bereade panana

¹⁰ Ara maã diamasi djabarãba Paulora, Sila sida Berea purudaã diabuesidaa. Jũenapeda judiorã dji jãrebada dedaa wãsidã. ¹¹ Bereadebema judiorãra Tesalonicadebemarã quírãca pananaẽ basía. Ætebãrã Jesudebemara ùrĩ quírãã panasidaa. Ewariza Æcõrẽ Bedeara bio quírãcuita acãbadjidãã ãdjia jara panãra wãrã cawaya.† ¹² Maãba zocãrã judiorãba Jesura ïjãsidã. Idjaba zocãrã griego wërãrã dji dromarãba, umaquírãrã dji dromarã bida ïjãsidã.

¹³ Maãmisa judiorã Tesalonicadebemaba cawasidaa Pauloba Æcõrẽ bedeara Berea purude jaradia ðada. Maã carea wãnapeda mamabemarã sida quírúbigasidaa Paulo biẽ odamãrẽã. ¹⁴ Ara maãda djabarãba Paulora pusadaã diabuesidaa. Baribãrã Silara, Timoteo sida Bereade panesidaa. ¹⁵ Paulo edepedadaba idjira Atena purudaã diade wãsidã. Maãbe Pauloba ãdjirã ume bedeada diabuesia Silara, Timoteo sida idjimaã isabe zedamãrẽã. Ara maãda djabarãra jẽda wãsidã.

Paulo Atena purude bada

¹⁶ Pauloba Sila, Timoteo sida Atena purude jãã ðade unusia maã purura jãwaba oda ãcõrẽba bira ðada. Maã bërã idji soðe biẽ besia. ¹⁷ Mãwã ðade Paulora judiorã dji jãrebada dede ãdjirã ume, judiorãẽ Æcõrẽ waya bea ume bida Jesudebemada bedea ðabadjia. Maã awara purude ewariza ëberãrã duanãma bedea ðabadjia. ¹⁸ Æcãrã ëberãrã epicúreo crĩcha ëpẽ beada, estoico crĩcha ëpẽ bea sida mama panasidaa.† Maã ëberãrã Paulo ume bedea panãne Æcãrãba ara ãdjiduãa iwidi duanasidaa: –Jãã ëberã nẽbãrã awua ðaba çcãrẽnebemada bedea ða?–

Dewararãba panusidaa:

–Åibemarãba ëpẽ bea ãcõrẽnebemada jaradia ðaca ða.–

Mãwã jarasidaa Pauloba bedea bia Jesudebemada idjaba dadji ãrẽbadidebemada jaradia bada bërã.§ ¹⁹⁻²⁰ Mãwã panãne Paulora Areópago eyadaã edesidaã ãdji dji jãrebada demaa. Maãbe jarasidaa:

–Bãa jaradia ðara dairãmaãrã crĩcha djiwidia. Maãra dairãba wadi ùrĩnaca. Maã bërã cawa quírãã panã cãrẽda jara ðada. ÇBãa dairãa jaradiaẽca?–

²¹ Jũma Atenanebemarãba, drua åibemarã mama bea bida ababe crĩcha djiwidi ùrĩpedadada nẽbãrãbada bërã mãwã iwidisidaa. ²² Maãne Paulora ãdjirã ãsi Areópago eyade ãta nũmepeda jarasia:

* **17:7** Romanorãba ãdjirã borora Cesar abadjidaa. Maã ewaride Claudio abadada ãdjirã boro basía. Maã Claudiora dji boroda basia poa 41deba aba 54daa. † **17:11** Ædjia Æcõrẽ carta drõãra acãbadjidãã. Maã ewaride Æcõrẽ carta djiwidira wadibida neẽ basía. ‡ **17:18** Griego Epicuro abadara basia 300 poa Jesu todĩ naẽna. Maã Epicuroba jaradiabadjia ëberãrãba ababe ðãsridã baidrã wa necai baidrã jãrãdida panãda. Idji ëpẽ beada epicúreorã abadjidaa. Ædjirãba crĩchãsidãã ãdji ãcõrẽ beaba ëberãrãda crĩchaãcadada. Maãne estoicorãba griego Zeno abadara ëpẽbadjidãã. Ædjirãba jaradiabadjidãã naã djaraba o quírãã ðada igaradida panãda, crĩcha cawaara wãnida panãda, idjaba ne jũmada odida panãda dewararãba carebadaãne. § **17:18** Maã griegorãba crĩchãsidaca ðaã ãcõrẽ dji umaquírãda basida Jesu abadada maãne ãcõrẽ dji wërãda basida Ærẽba abadada.

—Achirā Atenanebema, m̄la unu ʙla bārāba zocārā ācōrēda bio ēpēbadada. ²³ Purude p̄r̄r̄la n̄ne m̄la unusia bārāba ādjirāa bia beadeadi carea opedadada. Mōgara oda abal̄de naʔ beadeada ʙl̄ basia: “Ācōrē dadjia adua pan̄ itea oda.” Bārāba adua pan̄ Ācōrēa bia beadeabadaa. Ara maʔ Ācōrēnebemada m̄la bārāa jaraya. ²⁴ Maʔ Ācōrēba naʔ ējūāra, naʔ ējūāne nūma sida jūma osia. Idjira bajānebema Boroa idjaba naʔ ējūānebema Boroa. Idjira ēberāba oda dede ʙaca.* ²⁵ Bia ʙai carea iwidicaa ēberāba idji itea ne omārēā.† Idjiab̄r̄la jūma dadjirāa dia ʙla zocai ʙeadamārēā, ʔyāʙadamārēā, idjaba ne jūma dadjia erobaida ʙlara erobeadamārēā.

²⁶ Idjia ēberā abal̄deba puruda zocārā yōbisia jūma naʔ ējūāne ʙeadamārēā. Idjia ʙasia maʔḡr̄a purura aba s̄l̄be ʙeadida idjaba sāma ʙeadida. ²⁷ Māwā osia ēberārāba idjira j̄r̄l̄damārēā. Māwāra t̄naca j̄r̄l̄b̄l̄da quīr̄ca āibērā ununiscada. Wārāda Ācōrēra t̄m̄l̄ ʙl̄ēa, āteb̄r̄l̄ dadjirāza caita ʙla. ²⁸ Idjideba dadjirāra zocai ʙeaa, n̄babadaa, idjaba panabadaa. Maʔ bērā ʔc̄l̄r̄l̄ bārānebemaba jarasidaa: “Dadjirāra idji warrarāa.”‡

²⁹ Dadjirāda Ācōrē warrarāb̄r̄l̄, cr̄ichadiē pan̄l̄ Ācōrēra oro odada, parata odada, wa mōgara odada, maʔgara ēberāba ara idji cr̄ichadeba oda bērā. ³⁰ Ēberārāba Ācōrē adua ʙeadeba māwā opedadara idjia naēna iduaribisia. Barib̄r̄l̄ idira jara ʙla jūma druzabemaba cadjirua igaradapeḁa idjida iʔjānamārēā. ³¹ Māwā quīr̄ā ʙla idjia ʙl̄da ewaride jūma naʔ ējūānebemarā jipa cawa oi bērā. Maʔ awara aba edasia māwā omārēā. Idjaba maʔ ēberāra cawabisia beu ʙadada ʔr̄ebabida bērā.—

³² Maʔ beu ʙada ʔr̄ebabidadebema ūr̄isidae ʔc̄l̄r̄l̄a ipidasidaa. Barib̄r̄l̄ dewararāba jarasidaa:

—Dewara ewaride ʙla maʔnebema bedea ʙl̄da waya ūr̄inia.—

³³ Maʔbe Paulora ādjirā ume ʙadada wāsia. ³⁴ ʔc̄l̄r̄l̄ dji j̄r̄e pananaba Paulo beḁara iʔsidaa. Aba Dionisio basia. Idjira maʔ Areópagoma dji j̄r̄ebadadebema basia. Idjaba wērā Damari abadaba, dewararā bida iʔsidaa.

18

Paulo Corinto purude bada

¹ Māwānacarea Paulora Atena purudeba Corinto purudaa wāsia. ²⁻³ Mama judio Aquila abadada unusia. Maʔ Aquilara Ponto druadebema basia.* Dji quima Priscila ume Italia druadeba jūpēdadada dārāē basia. Italiadeba ēdr̄asidaa Romanebema boro Claudioba jūma judiorā Romane beara āyā wābida bērā.† Corintode Paulora ādjimaa wāsia ādji quīr̄ca wua deda o cawa ʙl̄ bērā. Maʔbe ādji ume ʙesia ābaa trajai carea. ⁴ Ānāūbada ewariza Paulora judiorā dji j̄r̄ebada dede bedea ʙabadjia judiorāba, griegorā bida Jesura iʔjānamārēā.

⁵ Māwā ʙl̄de Silara, Timoteo sida Macedonia druadeba jūēsidaa. Mamaʙa ʔtaa Pauloba ewariza Ācōrē beḁeada jaradia ʙabadjia. Idjia judiorā jarabadjia Jesura wārāda Ācōrēba ēdr̄a edabari diai jaradada.

* **17:24** 1 Rey 8:27; Hecho 7:48-50. † **17:25** Salmo 50:9-12. ‡ **17:28** Griego Arato abadaba ādji ācōrē Zeudebemada māwā ʙasia. * **18:2-3** Ponto druara idjaba Bitinia abadjidaa. Hecho 16:7. † **18:2-3** Claudioba māwā osia poa 49de.

6 BaribΛΓΛ idjia jara bΛara ādjirāba igarasidaa. Idjaba idjidebemada biē bedeabadjidaa. Mañ carea Pauloba cacuađe jΛ bΛara jārāpetapeda jarasia:

–Bārāba mañ bedea igara panΛ carea Ācōrēba cawa obΛΓΛđe mΛra bedeađe baēa. MañgΛra ara bādjide bΛa. NamaΛba λtaa mΛra judiorāēmaa wāya.–

7 Ara mañda judiorā dji jΛrebada dede jaradia bađada Ticio Justo dede jaradiađe wāsia. Mañ ēberāba Ācōrēra waya basia. Idji dera judiorā dji jΛrebada de orrocawa basia.† 8 Judiorā dji jΛrebada dedebema borora Crispo abadjidaa.§ Mañ Crispoba, jūma idji ēberārā bida dadji Borora ĩjāsidaa. Mañ awara zocārā Corintodebemarāba ūrīsidaa Pauloba Jesudebema jaradia bΛda. ĩjānapeda borocuesidaa.

9 Ewari aba diamasi Pauloba cāimocara quīrāca unusia dadji Boroba idjia nāwā jarabΛΓΛda: “Ne wayarādua. Jaradia bađua. Chupearādua. 10 MΛra bΛ ume bΛa. Ni abaΛba bΛra poya biē odaēa, mΛa ēberārā zocārā nañ puruđe erobΛ bērā.” 11 Mañ bērā Pauloba poa aba ēsidra Ācōrē bedeara mama jaradia besia.

12 Galioλ abada Acaya druadebema boroda beside judiorāra bedea ausidaa Paulo biē odi carea.* Idjira mañ Galioλmaa jida edesidaa. 13 Ādjirāba jarasidaa:

–Za bΛba ēberārāa jara bΛa Ācōrēra wayađida panΛda baribΛΓΛ dadji romanorā leyba jara bΛ quīrāca jaradiaca.–

14 Paulo bedeabΛΓΛ baside Galioλba judiorāa jarasia:

–Nañ ēberāba biē odabara wa cadjirua dromada odabara mΛa bārā bedeara sēē ūrīcasia. 15 BaribΛΓΛ bārāba ababe bedea carea, bārā ācōrē trΛ carea, bārā ley carea bida ijara panΛa. Mañ bērā ara bāduba cawa odadua. MΛa mañgΛdebemada cawa oi carea bΛēa.–

16 Māwā jarapeda āyā jΛrecuasía. 17 Mañne jūmarāba judiorā dji jΛrebada dedebema boro Sosteneda jidadapeda ara mama puosidaa.† BaribΛΓΛ Galioλba mañ carea crīchaē basía.

Paulo jēda Antioquíadaa wāna

18 Paulora Corinto puruđe dārā basia. Mañne djabarā ābaa jΛrepeda wāyana asia. Barcode badoi naēna Paulora Cencrea puruđe borobichia tΛbisía Ācōrē itea ne oi jarađara jūma oda bērā.† MañbebΛΓΛ Siria druadaa wāsia. Aquilara dji quima Priscila sida idji ume wāsidaa. 19 WābΛdade Epeso puruđe jūesidaa. Mama Paulora Aquila, Priscila ume bađada awara wāsia. Mañne judiorā dji jΛrebada dedea wāpeda judiorā ume Jesudebemada bedeasia. 20 Ādjirāba idjia bedea djuburiasidaa mama dārā bemārēā, baribΛΓΛ be quīrīāē basía. 21 ĀtebΛΓΛ wābΛΓΛđe nāwā jarasia:

–Ācōrēba quīrīāsira mΛra waya bārā acΛđe zeya.–§

† **18:7** Ticio Justo. Griego bedeađe zocārā cartade ababe “Justo” bΛ bΛa. ΛcΛΓΛba crīcha panΛa mañ Justora Pauloba “Gayo” trΛ jarabadjida. Romano 16:23; 1 Corinto 1:14. § **18:8** Mañ Crispodebemada Pauloba basía 1 Corinto 1:14de. * **18:12** Mañ Galioλra Acayadebema boroda besia poa 51de. † **18:17** Jūmarāba. Griego bedeađe zocārā cartade bΛ bΛa: “Griegorāba.” ‡ **18:18** Numero 6:1-21. § **18:21** Griego bedeađe λcΛΓΛ cartade nañ sida bΛ bΛa: “MΛra Jerusaleñne ewari droma zebΛΓΛra báđe wāida bΛa.”

Mañbe barcode badopeda Epesodeba wāsia. ²² Cesarea purude jūēpeda Paulora Jerusaleñnaa djabarā acade wāsia. Mama lba Antioquia purudea wāsia.

Apolo Epesodaa zeda

²³ Paulo mama dārā badacarea Galacia druede, Prigia druede bida parrā wāsia. Puruza Jesu iñā beaa jaradisia biara iñanamārēā. ²⁴ Mañmisa judio Apolo abadada Epeso purude jūēsia. Mañ Apolora Alejandria purudebema basia. Idjira bia bedeabadjia idjaba Ācōrē carta sida bio cawa basia. ²⁵ Apoloba dadji Boro Jesu Ora dewaradeba cawasia. Jesudebemada bio bsrīda bedeabadjia idjaba aride jaradia babadjia. Baribarr borocueidebemada ababe Juañba jaradia badadrā cawa basia.* ²⁶ Mañne Apoloba judiorā dji jarebada dede ne wayaa neñ jaradia basia. Idjia jaradia lara Aquilaba, Priscila bida ūrīsidaa. Mañ carea idjira āyā ededapeda Ācōrē Odebemada biara jaradisiaa.

²⁷ Māwānacarea Apolora Acaya drudea wā quīrīā basia. Mañ carea djabarā Epesodebemaba idjira wāida bio bia lada asidaa. Cartada bāsidaa Jesu iñā beaba idjira mama bia edadamārēā. Acayade jūēsīde Apoloba djabarā Ācōrē biadeba Jesu iñapedadada bio carebasia. ²⁸ Idjia jaradia lade judiorāba sewaada abadaza jumarā quīrāpita ebuđa cawabibadjia ādjia Jesudebemada āi crīcha panada. Ācōrē Bedeadeba cawabibadjia Jesura wārāda Ācōrēba edrā edabari diai jaradada.

19

Paulo Epesode bada

¹ Apolo Corintode lāmisa Paulora ējūā eyaida lade wāyā wāpeda Epeso purude jūēsia. Mama Jesu iñā beada lcarā unusia. ² Idjia mañ djabarāa iwidisia:

–Bārāba Jesu iñāsidade Ācōrē Jaurera edasidaca?

Ādjirāba panusidaa:

–Dairāba wadibida Ācōrē Jauredebemada ūrīnaca.–

³ Mañne Pauloba iwidisia:

–Māēteara ĩsāwā borocuesida?–

Ādjirāba panusidaa:

–Juañba jarada quīrāca borocuesidaa.–

⁴ Mañne Pauloba jarasia:

–Juañba jarabadjia ēberārāba cadjirua obadara igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēā. Māwā osidara idjia borocuebadjia. Mañ awara jarabadjia aba idji caidu zebarrāda iñanamārēā. Mañlra Jesu basia.*

⁵ Mañ ūrīsidade dadji Boro Jesu trāneba borocuesidaa. ⁶ Mañbe Pauloba idji jawa ādji lrrā bāsīde Ācōrē Jaurera ādjirāmaa zesia. Mañne dewara bedeade bedeasidaa idjaba Ācōrēneba bedeasidaa. ⁷ Jūma ābaa ādjira doce panasidaca lba.

⁸ Jedeco ūbea Paulora judiorā dji jarebada dedaa wā babadjia. Mama ne wayaa neñ judiorā ume bedeā babadjia Ācōrēra ādji Boroda ldamārēā. ⁹ Baribarrā lcarāra clwarrā zareacuadapeda iñāne basia. Ēberārā quīrāpita Jesu Odebemada biē bedeabadjidaa. Mañ carea

* **18:25** Marco 1:1-8. * **19:4** Jesu. Griego bedeade lcarā cartade “Crito” bl lba.

Paulora ãdji ume bæadada ãyã wãsia. Idjia Jesu ijã beara jaradiabada dedaa edesia. Mañ dera Tiranone basía. Mama ewariza Pauloba jaradia besia. ¹⁰ Poa umé mãwã osia. Mãwã jũma Asia druadebema judiorãba, judiorãé bida dadji Boro Jesudebemada ùrĩsidaa.

Esceva warrarã sãwãpedada

¹¹ Æcõrẽba zocãrã ne ununaca waiþlada Paulodeba obadjia. ¹² Pauloba baridua wua tãnada ëberãrãba cacua biẽ beamaa edebadjidaa. Mañba dji cacua biẽ beara biabibadjidaa idjaba jairã sida ëberãrã cacuadebemada ãyã jãretabadjidaa.

¹³ Mañ ewaride λCARA judiorãba jai ãyã jãrecua panada pARRA nĩbabadjidaa. Mañne dadji Boro Jesu trãneba jaira ëberãrã cacuadebemada ãyã jãreta quĩrĩsidaa. Nãwã jarasidaa: “Pauloba jaradia þA Jesu trãneba mã jaraya: ãyã wãdua.”

¹⁴ Mãwã o panara judio Esceva warrarã basía. Ædjira siete panasidaa. Escevara sacerdote bororãnebema basía.† ¹⁵ Ewari aba jai ãyã jãreta panane jaiba maλGARã siete ëberãrãa jarasia:

–Jesura mã cawa þAA. Paulo sida mã cawa þAA. BaribARA bãrãra ¿cai?–

¹⁶ Mañbe ëberã jai bara þABA ãdjira orra edapeda jũma poyacuasía. Bio puocuada bẽrã ãdjirã cacuara jũma cõãcuasía. Mañbe dji jai bara þA dedeba ãcada pira wãsidaa. ¹⁷ Jũma Epesode bea judiorãba, gregorã bida mañ cawasidade ne wayasidaa. Mañne dadji Boro Jesu trãnebemada bia bedeasidaa.

¹⁸ Mañ ewaride zocãrãba Jesura ijãsidaa. Mañbe zedapeda ebuða jarasidaa ãdjia jaideba o pananada. ¹⁹ λCARABA ãdji carta jaidebemada enenapeda jũmarã quĩrãpita babuesidaa. Jũma maλGARã carta nẽþaa cawasidade cincuenta mil parata torro nẽþaa de basía.‡ ²⁰ Mãwã Æcõrẽba idji þBAdeba oda carea dadji Boro Jesudebema bedeara tAMARA trã þAGASIA. Mañne Jesu ijã beara yõ wãsidaa.

²¹ Mãwãnacarea Pauloba idji sodeba crĩchasia Macedonia druade, Acaya druade bida pARRApeda Jerusaleñ puruðaa wãida. Idjaba jarasia: “Jerusaleñne þapeda mãra Roma puruðaa wãida þAA.” ²² Mañ bẽrã idji carebabadarã Timoteoda, Erasto sida Macedonia druaðaa na diabuesia baribARA idjira Asia druade besia.

Epesode quĩrũbucapedada

²³ Ara mañ ewaride Jesu O carea ëberãrãda cãbana quĩrũbucasidaa. ²⁴ MaλGARA nãwã basía: ëberã Demetrio abadada basía. Mañ ëberãra paratadebema ne obari basía. Deda ãdji ãcõrẽwẽrã Artemisa de droma quĩrãca djuburi ocuabadjia.§ Mañ o þAdeba Demetrioba, idji ume ne obadarã bida parata waiþAA edabadjidaa. ²⁵ Demetrioba mañ ëberãrãra, dewarabema ne obadarã sida ãbaa dji jãresia. Mañbe nãwã jarasia:

–Achirã, bãrãba cawa panAA ãdjirãba nañ de zaque o panãneba parata waiþAA edabadada. ²⁶ BaribARA bãrãba unu panAA idjaba ùrĩ panAA jãñ Pauloba jAWABA oda ãcõrẽra dji wãrãéana abarida. Idjia nañ Epesode idjaba berara jũma Asia druade bida mãwã jara nã. Mañ bẽrã zocãrã

† 19:14 Zocãrãmaarã mañ Escevaba jai ãyã jãretabarãde ara idjira sacerdote dji dromaana abadjia paratada edai carea. ‡ 19:19 Cincuenta mil parata torro edai careara ëberãba cincuenta mil ewari trajaida þAA. § 19:24 Latĩl bedeade Artemisara Diana trã jarabadjidaa.

Griegorãba jarabadjidaa Artemisara biogoa beidebema idjaba warra toidebema ãcõrẽda.

ēberārāba Artemisara igarabadaa. ²⁷ Małba dadjirāba nēdobue panara ēberārāba biē ununicada. Artemisa de droma sida waa trā bāga baēsicada. Māwāra Asia druade, jūma naļ ējūāne bida Artemisa ēpē panaba waa dji dromada crīchadaēa.–

²⁸ Maļ bedea ūrīsidade bio quīrūnapeda bia jara duanesidaa:

–jBio bia bāa Artemisa Epesodebemara!–

²⁹ Māwā duanane jūma purudebemarāra cawa crīchadaē piraposidaa. Maļne ācāra Paulo ume nībabadada umé jidadapeda puru dji jarebadadaa edesidaa: aba Gayo basía, ababemara Aristarco basía. Ādjira Macedonia druadebema basía. ³⁰ Paulora mama ēberārā ume bedeade wā quīrīā basía, baribāra Jesu ījā beaba iduaribidaē basía. ³¹ Maļ awara ācāra Asiadebema bororāba Pauloa bedeada diabuesidaa. Idji ume dji biarā bēra bedea djuburiasidaa dji jarebadadaa wārāmārēā. ³² Maļmisa ābaa dji jare panama jūmarāba cawa crīchadaē bēra bāga nūmesia. Jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. Zocārāba adua panasidaa cārē cārēā ābaa dji jare duanada.

³³ Māwā duanane ācāra judio Alejandroda edasidaa puru quīrāpita bedeamārēā. Māwā osidaa dewara judiorāba idjira nocodaā chābari edepedada bēra. Maļne Alejandroba jūmarāda jawaba chupeabisia. Idjia jara quīrīā basia judiorāra bedeade panāda.* ³⁴ Baribāra idjira judioda cawasidade jūmarāba nāwā dārā bia jarasidaa:†

–jBio bia bāa Artemisa Epesodebemara!–

³⁵ Maļbe Epesodebema carta bābariba ēberārā powua nūmara chu-peabipeda jarasia:

–Achirā Epesodebema, jūmarāba cawa panā ācōrēwērā Artemisa de dromara, idji zaca bā bajāneba baeda sida dadji purude wagabadada. ³⁶ Ni abaaba maļāra poya sewaaada adaēa. Maļ bēra biara bāa chu-peadida. Bio crīchadaēne ni cārē sida orānada. ³⁷ Naļ ēberārāba dadjirā ācōrēwērā de dromane ne dradaē panamīna wa idjidebemada biē bedeadaē panamīna bārāba namaa enesidaa. ³⁸ Demetrioba idji ume ne obadarā bida djārāda jara quīrīā panabāra, nēbara cawa obadarā quīrāpita wānida panā. ³⁹ Bārāba dewara nēbarada jara quīrīā panabāra, dji bororāba puru ābaa jare panane jaraada. Ādjiabāra cawa jaraā. ⁴⁰ Idi quīrūbucapedada carea romanorāba jaraādicada dadjirāba ādji leyra igara panāda. Ādjia cārē cārēā māwā osidaada adibāra, ni cārē sida poya panuaēa.–

⁴¹ Māwā jarepeda dji carta bābariba jūmarāda wābigasia.‡

20

Paulo Macedonianaa, Greciadaa bida wāna

¹ Māwā quīrū duananacarea Pauloba Jesu ījā beara trācuapeda ādjirā ume bedeasia dadjirā Borora biara ījānamārēā. Maļbe wāyaana apeda ojūēcuapeda Macedonia druadaa wāsia.* ² Jūma maļ druade pāra nībaside djabarāda carebabadjia dadjirā Borora biara ījānamārēā.† Maļbebāra Grecia druade jūesia. ³ Mama jedeco ūbea basia. Paulo

* **19:33** Griego bedeade maļ versīcūlora ebuāda bāēa. † **19:34** Dārā. Griego bedeade bā bāa “hora umé.” ‡ **19:41** ācāra cartade versīculo 41ne bā bāra versīculo 40de bāa. Maļne versīculo 41ra neēa. * **20:1** Ojūēcuapeda. Griego bedeade zocārā cartade maļra neēa. † **20:2** Paulora poa aba ēsadra Macedonia druade basia. Maļne carta 2 Corinto abadada bāsia.

Siria druadaa barcode wāi baside cawasia judiorāba idji biē odi carea bedea ausidada. Mañ carea Macedonia druareba wāsia. ⁴ Pirro warra Sopater Berea purudebemada, Segundo idjaba Aristarco Tesalonica purudebemada, Gayo Derbe purudebemada, Tiquico idjaba Tropimo Asia druadebemada, Timoteo sida idji ume Asia druadaa wāsidaa.† ⁵ Mañ djabarāra dai na wānapeda Troa purude jãlã panasidaa. ⁶ Pañ ěsābari neē bΛ cobada ewari badacarea दौरा Pilipo purudeba barcode wāsidaa. Ewari juesumane ādji ume Troade dji unusidaa. Mama siete ewari panesidaa.

Troa purude duanana

⁷ Mañbe nabema ewari domiane Jesu ĩjã bea ume ābaa dji jΛresidaa Jesu quĩrãnebađi carea cobadara cođi carea. § Mañne Pauloba jaradia basia. Nurēma wāida bΛ bēřã wadi ariquētra bedea basia. ⁸ Dairāra ĩtaarebema dejãne ābaa dji jΛre panasidaa. ĩbĩrãda zocãrã coa nũmeasia. ⁹ Mañne cũdra Eutico abadada dajadaa acΛbadade chũmasia. Paulora dãrã bedea bΛ bēřã mañ cũdrara daupeaba cãĩ dogosia. Mãwã bΛde dejã ũbeadeba uđu wāsia. Idjira jaidadada ěberãrãba bara edasidaa. ¹⁰ Paulora uđaa zepeda dji cũdra ĩrã barru cobepeda bΛrΛasia. Mañne jarasia:

–Dauperarãnadua. Idjira zocai bΛa.–

¹¹ Paulora wayacusa dede eda wãpeda Jesu quĩrãnebađi carea cobadada ādjirã ume cosia. Mañbe wadibida bedea bΛde ĩnadrΛpeda wāsia. ¹² Dji cũdrara diguidaa zocai edesidaa. Mañ carea jũmarãda bΛsrĩda duanesidaa.

Troadeba Mileto purudaa wãpedada

¹³ Paulora Asoñ purudaa óare wã quĩrãsia. BaribΛrΛ दौरा barcode na wãbisia. Mama idjira badoyada asia. दौरा ara mañda wāsidaa. ¹⁴ Asoñne Paulo ume dji ununapeda barcode badosia. Mañbe Mitilené purudaa wāsidaa. ¹⁵ MamaΛba wānapeda nurēma Quío morro quĩrãpe jũene wāsidaa. Nurēma Samo purude wibarisidaa. Mañbe Trogilioe wibaridapeda nurēma Mileto purude jũesidaa.* ¹⁶ Paulora Asia druade dãrã ba amaaba Epeso purude wibariē wãyã wāsia. Idjira isabe Jerusaleñne jũē quĩrã basia. Idjia crĩchasia poya jũēibΛrΛ Pentecoste ewaride mama baida.

Pauloba djabarã Epesodebemarãa bedeada

¹⁷ Mileto purude bΛde Pauloba Epesodebema djabarã wagabadada trΛbisia. ¹⁸ Idjima jũesidade Pauloba jarasia:

–Bãrãba cawa panΛa mΛ nañ Asia druade jũēnaneba aba wãbΛrΛdaa sãwã bãrã tãēna nĩbabadjida. ¹⁹ MΛra dji dromada crĩchaē dadjirã Boroba quĩrã bΛra o basia. Eđaude jã babadjia idjaba judiorãba mΛra biē o quĩrã panana bēřã bia mĩga babadjia. ²⁰ Mãwãmĩna mΛa jũmarã quĩrãpita, bãrã deza bida bãrã carebai carea jaradia babadjia. Nĩ maãrĩ bida jaradia ama baca basia. ²¹ Judiorãa, judiorãéa bida mΛa jarasia cadjirua obadara igaradapeda Ācõrēmaa zedamãrēã idjaba dadjirã Boro Jesucritora ĩjãnamãrēã.

† **20:4** Asia druadaa. Griego bedeade ĩcΛrΛ cartade mañra neēa. § **20:7** Jesu quĩrãnebađi carea cobadada cođi carea. Griego bedeade bΛ bΛa “pañ cõrãcuadapeda cosidaa.” Luca 22:19-20; Hecho 2:42; 1 Corinto 11:23-26. * **20:15** Trogilioe wibaridapeda. Griego bedeade zocãrã cartade mañra neēa.

22 Jālbe Ācōrē Jaureba m̄lra wābi ʙl bērā Jerusaleḵnaa wāya.† Baribʙl m̄la adua ʙla jāma cārēda sāwāida. 23 Ababe cawa ʙla Ācōrē Jaureba m̄la puruza ebuda jarabarida m̄lra bia mīga ʙaida idjaba preso ʙaida. 24 Baribʙl maḵnebemada m̄la jūmawāyā crīchacaa, m̄l bia ʙaira jʙlʙ ʙl bērā. Ababe dadjirā Boro Jesuba m̄la obi ʙlra pārā quīrīā ʙla. Maḵ bērā bedeaba bia Ācōrēba idji biadeba careba ʙldebemada m̄la jara ʙaya.

25 Ācōrēba idji ēberārā bia pe erobʙldebemada m̄la bārāa jara ʙabadjia. Baribʙl idi cawa ʙla bārāba m̄lra waa ununaēda. 26-27 M̄la ne wayaa neē Ācōrēba bārā itea o quīrīā ʙlada jūma ebuda jara ʙabadjia. Maḵ carea idi m̄la jaraya: abaʙda aduaibʙl, m̄lra bedeade ʙlēa.

28 Ācōrēba idji Warra oadeba ēberārā idji itea edasia.‡ Ācōrē Jaureba bārāra ʙlcarīa djabarāra waga pananamārēā. Maḵ bērā ara bāduba bio quīrācuita ʙeadadua idjaba Ācōrē warrarā sida jūma waga pananadua. 29 M̄la cawa ʙla m̄l wānacarea ēberā cadjiruarāda usa cadrʙa quīrāca bārā tāēna zedida djabarā jūma ārīni carea. 30 Ara bādjidēbemarā bida sewada jaradiadia Jesu ijā bearāba ēpēnamārēā. 31 Maḵ carea quīrācuita ʙeadadua. Quīrānebadadua m̄la poa ūbea āsa, diamasi bida jīā ʙlba bādjiza sāwā nībadida panʙda jaradia ʙasida.

32 Jālbe djabarā, m̄la bārāra Ācōrē jʙwade ʙʙya. Idji biadeba dadjirā careba ʙldebema bedeara quīrānebadadua. Idji biadeba ʙlʙada dia-
baria bārāba biara ijānamārēā. Idjia diai jaradara idji biadeba bārāba edadia. Jūma idji itea bia ʙlʙarāba maḵra edadia.

33 M̄la djārā paratada, oroda, cacuade jʙbari sida ara m̄dji itea awuaē ʙasīa. 34 Bārāba bio cawa panʙa ara m̄dji jʙwaba trajasida m̄la erobaida ʙra edai carea idjaba m̄l ume nīnaa diai carea. 35 Jūma m̄la oadeba bārāa cawabisia ʙlʙa traja pananeba dji poya trajadaē quedeada carebadida panʙda. Quīrānebadida panʙa dadjirā Boro Jesuba nāwā jarasida: “Djārā ne dia ʙlra Ācōrē quīrāpita biara ʙla djārāneba ne eda ʙl cāyābara.”–

36 Māwā jaradacarea Paulora chīrāborode cobepeda jūma ādjirā ume Ācōrēa iwīdisia. 37 Maḵbe bia wābidi carea jūmarā bio jīā panʙa Paulora ojūēnapeda isōsīdaa. 38 Bio sopuasīdaa waa ununaēana ada bērā. Maḵbe idjira barcodaa diade wāsīdaa.

21

Jerusaleḵnaa wāpedada

1 Maḵ djabarā amenapeda dairāra barcode Cos morrodaa jipa wāsīdaa. Nurēma Roda morrodaa wānapeda Patará purude jūēne wāsīdaa. 2 Maḵ Patarāde barco Penicia druadaa jipa wāi carea ʙada unusīdaa. Maḵgʙde ʙadodapeda wāsīdaa. 3 Wāʙlʙade Chipre morro dromada jʙwa acʙare unusīdaa baribʙl Siria druadaa wāyā wāsīdaa. Barcodebemarāba ne ameni carea Tiro purude wībarisīdaa.

4 Mama dairāba Jesu ijā ʙeada unupedada bērā ādjirā ume siete ewari panesīdaa. Maḵne ādjirāba Ācōrē Jauredeba Paulo jarasīdaa Jerusaleḵnaa wārāmārēā. 5 Maḵ siete ewari badacarea dairāra wāsīdaa.

† 20:22 Ācōrē Jaureba m̄lra wābi ʙl bērā. Griego bedeade maḵba idjaba jara ʙla: “M̄l jaurede wāida ʙlada cawa ʙl bērā.” ‡ 20:28 Ācōrēba idji Warra oadeba. Griego bedeade ʙlʙa cartade ʙl ʙla: “Dadji Boroaba ara idji oadeba.”

Jūma djabarāra, ādji quimarā, ādji warrarā sida dairā ume puru dajadaa wāsidaa. Mama pusa ībade chīrāborode duanenapeda Ācōrēa iwīdisidaa. ⁶ Maḷbe wāniana adapeda barcode badosidaa. Maḷne ādjirāra diguidaa wāsidaa.

⁷ Maḷbe Tirodeba barcode wānapeda Tolemaida purude jūesidaa. Mama djabarā acade wānapeda ādjirā ume ewari aba panesidaa. ⁸ Nurēma wānapeda Cesarea puru dromane jūesidaa. Mama Pelipe dede panesidaa. Maḷ Pelipera bedea bia Jesudebema jarabari basia. Djabarā carebadamārēā siete edapedadadēbema basia.* ⁹ Idjia caurāda wadi quima edadacada quīmārē erobasia. Maḷ wērārāra Ācōrēneba bedeabadarā basia.

¹⁰ Mama dārā panane Ācōrēneba bedeabari Agaboda Judea druadeba zesia. ¹¹ Dairā acade zeside Paulo bi trājḷbarida edasia. Maḷba ara idji jīrūra, jḷwa sida jḷpeda nāwā jarasia:

–Ācōrē Jaureba nāwā jara ḷa: naḷ bi trājḷbari djibarida judiorāba Jerusaleḷne nāwā jḷnia. Maḷbe judiorāēa jida diadia.–

¹² Maḷ ūrīsidade dairāba, djabarā Cesareadēbema bida Paulo bedea djuburiasidaa Jerusaleḷnaa wārāmārēā. ¹³ Baribḷḷa Pauloba jarasia:

–¿Cārē cārēā jīā panḷ? ¿Cārēā mḷra jāwā sopuabi panḷ? Ababe mḷ jḷnamārēā ḷāēa, ātebḷḷa Mḷ Boro Jesu bedea carea Jerusaleḷne beui carea ḷa.–

¹⁴ Maḷne dairāba idjia jara panesidaa wārāmārēā baribḷḷa idji crīchara poyadaē basia. Maḷ bērā waa maḷnebemada bedeadaē basia. Ātebḷḷa jarasidaa:

–Māwā baibḷḷa, dadjirā Boroba quīrīā ḷa quīrāca oya.–

¹⁵ Maḷbe wāni carea jūma odapeda Jerusaleḷnaa wāsidaa. ¹⁶ ḷcaḷḷa Jesu ijā bea Cesareadēbemada dairā ume wāsidaa. Ādjia ēberā Mnasōḷ abadamaa ededapeda dairāra idji dede panesidaa. Idjira Chipredēbema basia. Jesu ijānada dārābḷḷa basia.

Paulo Jerusaleḷne Santiago ume bedeada

¹⁷ Jerusaleḷne jūesidade djabarāba dairāra bio ḷasrida edasidaa.

¹⁸ Nurēma Paulora dairā ume Santiago acade wāsidaa.† Djabarā bororā sida jūma mama duanasidaa. ¹⁹ Maḷbe Pauloba “mērā djabarā” apeda Ācōrēba idjideba judiorāēma odada jūma daucha nēbḷḷasia. ²⁰ Maḷ ūrīsidade djabarāba Ācōrēa bia bedeasidaa. Maḷbe ādjia Paulo jarasidaa:

–Djaba, ḷa cawa ḷa judiorā bio zocārāba Jesura ijā panḷda. Ācōrēba Moisea diaḷa ley sida ādjirāba bio ēpēbadaa. ²¹ Baribḷḷa ādjirāba ḷadēbemada sewada ūrīsidaa. ḷcaḷḷa ādjirā jarasidaa ḷa jūma judiorā griego tāēna bearāa Moiserā igarabi ḷada, ādji warrarāra cacua wēāgobicada, idjaba waabema dadji judiorāba obada sida obicada.

²² ¿Sāwā odi maḷra sewada cawadamārēā? ḷa jūēnara dārāēne cawadia. Maḷbe wārāda ḷa biē odi carea powuadia.‡

²³ Maḷ carea daimarā ḷa nāwā oida ḷa: dairā tāēna djabarāda quīmārē panḷa. Ādjia Ācōrē quīrāpita ne oi jarapedadara jūma obḷada.

* **21:8** Hecho 6:1-6; 8:1-13, 26-40. † **21:18** Maḷ Santiagora Jesu djabaa. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Cāpūrīā bedeade Santiago trḷra zesia “San Jacobo” isabe jarabḷḷadeba. Carta Santiago abadara maḷ Santiagoba ḷasia. ‡ **21:22** Maḷbe wārāda ḷa biē odi carea powuadia. Griego bedeade ḷcaḷḷa cartade maḷra neēa.

24 Mañ djabarāra Ācōrē de dromanaa ededua. Mama Ācōrē quīrāpita bia beadi carea odadua. Ādjia Ācōrēa diadida panara blabara diadua. Māwāra ādjira poya borobichia tadia cawabidi carea ādjia ne oi jara-pedadara jūma osidada.Š Mañba jūmarāba cawadia bldebema jara panara sewada, idjaba cawadia bara wārāda jipa nībabarida Moise leyba jara ba quīrāca. 25 Baribara judiorāé Jesu ĩjā beaba odida panara daiba cawa jaradapeda cartade basidaa: ādjirāba nedjara jawaba oda ācōrēa diadada codiē panara, oa sida codiē panara, animarā otrājā beada sida codiē panara, idjaba audua nībadiē panara.*

26 Nurēma Pauloba, mañ ēberārā bida jawa osidaa Ācōrē quīrāpita bia beadi carea. Mañne Ācōrē de dromanaa wānapeda jarasidaa cārē ewaride Ācōrē quīrāpita bia pananida. Mañ ewaride ādjiza Ācōrēa animarāda babue diadida panasidaa.

Judiorāba Paulo jidapedada

27 Baribara siete ewari jūēbara basiē ācāra judiorā Asia druadebemada Ācōrē de droma dajada panasidaa. Mañ judiorāba Paulo unusidaē jūma ēberārā arima duanara quīrūbigadapeda Paulora jidasidaa. 28 Mañne jīgua jara panasidaa:

–ĭsraelerā, dairāra carebadadua! Nañga ēberāba druaza jaradia bla dadji israelerāra, dadjirā leyra idjaba Ācōrē de droma sida biē tabeada. ĭMañ awara griegorāda Ācōrē de droma caita edesia!† ĭNañ de ababe Ācōrē itea bada biē basia!–

29 Ādjirāba māwā jarasidaa Tropimo Epesodebemada Paulo ume purude nīda unupedada bērā. Crīchasidaa Pauloba Tropimora Ācōrē de droma caita ede basida.

30 Mañne jūma Jerusaleñebemarā quīrūnapeda piraposidaa. Acāra Paulora jidapedada Ācōrē de droma dajadaa errebari edesidaa. Mañbe eda wābadara jūma jūātracuasidaa. 31 Paulo bea quīrā panamisa abalaba romano sordaorā boro dji dromaa jarade wāsia jūma Jerusaleñe duanara quīrūbucasidaa. 32 Ara mañda idji sordaorāda, ādji bororā sida trāpeda ēberārā quīrūbuca duanamaa pira wāsidaa. Judiorāba ādjirā zebada unusidaē Paulo puo pananada idu basidaa. 33 Sordaorā boro dji droma araa jūēside Paulora jidapeda carena umēba jā balbisia. Mañbe ēberārā powua nūmla iwīdisia Paulora caida idjaba cārēda osi cawaya. 34 Mañne jūmarāda quīrā awara bia duanasidaa. Baribara sordaorā boro dji dromaba cawa ūrīca basia ēberārā bio bāga duanā bērā. Mañ carea Paulora sordaorā duanabadamaa edebisia. 35 Dji dumema jūēsidaē mamaalaba sordaorāba Paulora jira edesidaa, judiorāra bio quīrū duanā bērā. 36 Ādjirāba sordaorā caidu jīgua jarabadjidaa:

–ĭdjira beatadadua!–

Pauloba judiorā powua duanā jarada

37 Sordaorāba Paulo ādjirā duanabada deēda ede edebadaē Pauloba ādjirā boro dji dromaa griego bedeadeba iwīdisia:

–¿Bia bāca māra ba ume bedeaida?–

Dji dromaba panusia:

Š 21:24 Numero 6:13-20. * 21:25 Hecho 15:28-29. † 21:28 Judiorāra Ācōrē de droma caita wānida panasidaa baribara griegorāra jīgabe panenida panasidaa.

–¿Bla griego bedeara cawa bāca? ³⁸ ¿Bāēca Egiptodebema, ēberārā sālbēda quīrūbigadada? ¿Mīā beabadarāda ējūā pōāsa ewaraga bādaa mil quīmārē pe edesīēca?–

³⁹ Maāne Pauloba jarasia:

–Māwāēa, māra judioa. Cilicia druaдебемаа. Tarso puru dromane tosidāa. Mā quīrā djuburia puru quīrāpita idu bedēabidua.–

⁴⁰ Dji dromaba idu bedēabisia. Maābe Paulo dumene āta nūmāba idji jlwaba ēberārāra chupeabisia. Chupeasidade hebreo bedēade bedēasia.

22

¹ Pauloba jarasia:

–Mā djabarā, mā bororā, ūrīnādua. Ara mādjidebemada jaraya.–

² Idjira hebreode bedēa bāda ūrīsida bērā ādjirāra chupea duanesidāa. Maāne Pauloba jarasia:

³ –Māra judioa. Cilicia druađe Tarso puruđe tosidāa. Baribāra māra nama Jerusaleāne warisia. Jaradiabari Gamalielba māā jūma dadji drōā naēnabemarā leyba jara bāra bio jaradiasia.* Māā Ācōrēra bio ēpē bābadjia bārāba ēpēbada quīrāca. ⁴ Maāba O Djiwidi ījā beada biē oi carea māā ēpēbadjia. Umaquīrārāda, wērārā sida preso bācuabisia. Idjaba ācāra beabisia. ⁵ Maāgāra sacerdote dji dromaba, jūma judio drōārā dji dromarā biāda cawa panāa. Ādjia māā cartada diasidāa judiorā Damascōdebemaba cawadamārēā O Djiwidi ēpē beara māā jidaida bāda. Maāba māra Damascōdaa wāsia ādjirā naā Jerusaleānaa jida enepēda dji bororāba cawa odamārēā.

⁶ Baribāra Damascōde jūēbođode umatipa basica bāa. Maāne cawaēne bajāneba uruada māma jārā tēūsia. ⁷ Mā egode baeside bedēada ūrīsia. Mā bedēaba māā jarasia: “Saulo, Saulo, ¿cārē cārēā māra biē oi carea ēpē bā?” ⁸ Māā iwīdisia: “Mā boro, ¿bāra cai?” Idjia panusia: “Māra Jesu Nazaredebemāa. Bāa biē oi carea ēpē bāra māā.” ⁹ Mā ume nīnaba māā urua unusidade dauperasidāa, baribāra mā ume bedēabāra ūrīnaē basia.† ¹⁰ Maāne māā iwīdisia: “Mā Boro, ¿bāa cārēda quīrīā bā māā oida?” Dadji Boroba panusia: “Piradrāpēda Damascōdaa wādua. Māā jāma jaraya cārēda oida bāda.” ¹¹ Mā urua jārā tēūbāra māra dauberreasia. Mā bērā mā ume nīnaba mā jlwade jidāpēda Damascōdaa edesidāa.

¹² Mama ēberā Ananīa abadada basia. Mā Ananīaba Ācōrēda waya bā bērā dādjirā leyra bio ījā o basia. Jūma judiorā Damascōdebemaba idjidebemada bia bedēabājidāa. ¹³ Mā Ananīaba māra acāde wāsia. Caita wāpēda jarasia: “Djaba Saulo, wayacusa bā dauba unu bēdua.” Ara māāda mā daura biapēda idjira unusia. ¹⁴ Maābe Ananīaba jarasia: “Ācōrē dadji drōā naēnabema ume bādaba bāra edasia idjia quīrīā bāda cawamārēā, dji Jipa bāda unumārēā, idjaba idji bedēabāra ūrīmārēā. ¹⁵ Jūma bāa ununada, ūrīna sida jūmarāa jaraya. ¹⁶ ¡Waa jārādua! Piradrāpēda borocuedua. Idjia iwīdidua. Bāa cadjirua ođara idjia jūma quīrādoaya.”

¹⁷⁻¹⁸ Māwānacarea māra jēda Jerusaleānaa zesia. Ewari aba Ācōrē de dromanaa wāpēda idjia iwīdi basia. Maāne māā cāimocara quīrāca dadji Boroda unusia. Idjia māā jarasia: “Jerusaleāneba isabe āyā wādua. Bāa

* 22:3 Hecho 5:34-39. † 22:9 Dauperasidāa. Zocārā carta griego bedēade beade māā bedeara neēa.

mλnebema jara bΛra namabemarāba ijānaēa.”¹⁹ Ijānida crīcha bada bērā mλa nāwā jarasia: “Mλ Boro, ādjirāba bio cawa panΛa naēna mλra judiorā dji jΛrebada deza wāpeda bΛ Ijā beara jidapeda puobadjida idjaba preso bΛbadjida.”²⁰ BΛdebema bedeΛ carea Estebaλ beasidade mλ sida arima basia. Idji beabΛdada mλa bia unusia. Maλ awara ādjia λrλ jλbadara mλa waga basia.”²¹ BaribΛrΛ dadjī BoroΛa mλa jarasia: “Wādua. Mλa bΛra tΛmΛ judiorāēmaa diabueya.”–

Romanorāba Paulo soaba uđia panana

²² PauloΛa jara bΛra judiorāba chupea ūrī duanasidaa. BaribΛrΛ Ācōrēba idjira judiorāēmaa diabueyada aside jīgua jara duanesidaa:

–jāλ ēberāra zocai bacara bΛa! jBeadedua!–

²³ Māwā bia duanΛne ādjia λrλ jλbadara quīrūbideba jārāpe duanesia idjaba egoro porara λtaa jāmāposidaa. ²⁴ Maλ bērā sordaorā boro dji dromaba jarasia Paulora sordaorā duanabada dede eda ededapeda soaba uđamārēā. Māwā obisia PauloΛa jaramārēā cārē cārēā judiorāra idji ume quīrū duanΛda. ²⁵ BaribΛrΛ idji uđi carea jλbΛdade PauloΛa sordaorā boro arima bΛa jarasia:

–¿Bārāba romanoda uđida panΛca idji cawa ođi naēna?–

²⁶ Maλ ūrīside sordaorā borora dji dromamaa wāpeda jarasia:

–¿BΛa cawa bΛca cārēda obΛrΛda? Jāλ ēberāra romanoa.–

²⁷ Maλbe sordaorā boro dji dromara Paulomaa wāpeda iwidisia:

–¿Wārāda bΛra romanoca?–

PauloΛa panusia:

–Māē, mλra romanoa.–

²⁸ Sordaorā boro dji dromaba jarasia:

–Romano bai carea mλa paratada waibΛa diasia.–

PauloΛa jarasia:

–Mλra tođadeba romanoa.–

²⁹ Ara maλda Paulo uđi carea pananaba idu bΛsidaa. Sordaorā boro dji dromaba Paulora romanoda cawaside bio ne wayasia romanoda ubi carea jλbida bērā.

Paulo judio dji droma bearā quīrāpita bada

³⁰ Nurēma sordaorā boro dji dromaba wađibida cawa quīrīā basia cārē cārēā judiorāba Paulora biē jara panasidada. Maλ carea idjira carenaba jλ badada ērā bΛsia.† Maλbe sacerdote bororāda, jūma judiorā dji dromarā sida ābaa jΛresia. Maλne Paulora enepeda ādjirā quīrāpita bΛsia.

23

¹ PauloΛa judiorā dji dromarāmaa aΛpeda jarasia:

–Mλ djabarā, mλra necai bΛa cawa bΛ bērā idi bida Ācōrē quīrāpita bia nīda.–

² Maλne sacerdote dji droma Ananīaba Paulo caita panΛa jarasia idji itede uđamārēā.* ³ Maλ carea PauloΛa Ananīaa jarasia:

† **22:30** Carenaba jλ badada. Griego bedeadē λcΛrΛ cartade maλra neēa. * **23:2** Maλ Ananīara sacerdoterā boro basia poa 47deba aba 59daa. Idjira bio cadjirua basia. Judioda māwā bΛmīna judiorāba idjira beasidaa poa 66de. Capítulo 5de dewara Ananīanebemada bΛ bΛa. Idjaba capítulo 9de, 22de bida dewara Ananīanebemada bΛ bΛa.

–¡BΛa Δ̄cōrēba uya! ¡BΛa jaradiabari quĩrāca ocaa!† BΛra jāma chūmΛa Δ̄cōrē leydeba mΛra cawa oi carea baribΛΓΛ ¡mΛ ubi BΛdeba ara maΛ leyda igara BΛa!–

⁴ MaΛne caita duanΛba Paulo jarasidaa:

–Sacerdote dji droma Δ̄cōrēba BΛdada ζBΛa jāwā quēāica?–

⁵ Paulo jarasia:

–Djabarā, mΛa adua basia idjira sacerdote dji dromada. Cawaδabara mΛa māwā jaraē bacasia, Δ̄cōrē Bedeade nāwā BΛ BΛ bēra: “Bārā borora biē jararānada.”‡

⁶ Māwā BΛde Paulo cawasia dji dromarāra λcΛΓΛ saduceorāda, λcΛΓΛ pariseorāda. MaΛ carea ādjirāa jīgua jarasia:

–Djabarā, mΛra pariseoa. MΛ drōā naēnabemarā sida pariseorā basia. MaΛ bēra ījā BΛa beudarāra λrēbadida. MaΛ carea λcΛΓΛba mΛra cawa oda quĩrā panΛa.–

⁷ Paulo māwā jarada carea pariseorāra saduceorā ume caicayadapeda awara awara crīcha duanesidaa. (⁸ Saduceorāba jarabadaa beudarāra λrēbadacada, bajānebema nezocarā neēda, jaure sida neēda. BaribΛΓΛ pariseorāba jūma maλgara ījā panΛa.) ⁹ Caicaya duanΛ bēra BΛga duanesidaa. Judiorā ley jaradiabada dji pariseorāba piradrΛdapeda jīgua jarasidaa:

–Dairāba unu panΛa naλ ēberāra bedeade BΛēda. Āibērā jaureda wa bajānebema nezocada idji ume bedeasisicada. Māwā baibΛΓΛ ζsāwā Δ̄cōrē ume djōni?–§

¹⁰ Ādjirāra wetara caicaya duanΛ bēra sordaorā boro dji dromaba waya basia Paulora tΛ eubari beadida. MaΛ bēra sordaorāda wābisia Paulora ādji tāēnabemada jāriñapeda sordaorā duanabada dede eda ededamārēā.

¹¹ MaΛ diamasi dadji Borora Paulomaa zepeda nāwā jarasia: “Paulo, sobiadua. MΛnebema nama Jerusaleāne bedeada quĩrāca Roma purude bida bedeaida BΛa.”

Judiorāba Paulo beadia panana

¹² Nurēma judiorāda λcΛΓΛ bedea ausidaa Paulo beadi carea. MaΛ ēberārāba wārāneba bedea BΛsidaa ne codaēda idjaba baido dodaēda aba Paulo beabΛdadaa. ¹³ Dji bedea BΛpedadara cuarenta auđu panasidaa.

¹⁴ Ādjirāra sacerdote bororāmaa, judiorā dji dromarāmaa bida wānapeda jarasidaa:

–Dairāba wārāneba bedea BΛsidaa ne codaēda idjaba baido dodaēda aba jāλ Paulo beabΛdadaa. ¹⁵ MaΛ bēra nāwā oδadua. Bārāba, jūma dji bororā bida sordaorā boro dji dromaa iwidiδadua nu Paulora wayacusa bārāmaa enebimārēā. Jaradadua bārāba idjidebemada quĩrācuitaara iwidi quĩrā panΛa. Enebdade nama jūei naēna dairāba idjira beadia.–

¹⁶ BaribΛΓΛ Paulo djabawērā warrada arima basia. MaΛ cūdraba ādjia jara panΛra ūrpeda sordaorā duanabadamaa Paulo jarade wāsia.

¹⁷ MaΛ carea Paulo sordao boroda aba trλpeda jarasia:

–Naλ cūdrada dji dromaara BΛmaa ededua. Idjia ne jara quĩrā BΛa.–

¹⁸ Ara maλda cūdrara sordaorā boro dji dromamaa edepeda jarasia:

† **23:3** ¡BΛa jaradiabari quĩrāca ocaa! Griego bedeade nāwā BΛ BΛa: “BΛra de totroa soada quĩrāca BΛa.” Mateo 23:27-28; Ezequiel 13:10-16. ‡ **23:5** Exodo 22:28. § **23:9** Māwā baibΛΓΛ ζsāwā Δ̄cōrē ume djōni? Griego bedeade λcΛΓΛ cartade maλra neēa.

–Paulo, dji preso bɔba mɔra trɔpeda jarasia naɔ cūdrada bɔmaa en-emārēā. Idjia bɔa ne jara quĩrĩā bɔa.–

¹⁹ Maɔbe sordaorā boro dji dromaba cūdra jɔwade jidapeda āyā edesia. Maɔbe iwidiisia:

–¿Cārēda mɔa jara quĩrĩā bɔ?–

²⁰ Maɔne cūdraba jarasia:

–Judiorāra bedea ausidāa nāwā ođi carea: ādjia bɔa bedea djuburiadia Pauloda nu dji dromarā ābaa dji jare panɔmaa edebimārēā. Jaradia idjidebemada quĩrĩacuitaara iwidi quĩrĩā panɔda. ²¹ Baribɔɔɔ ādji bedeara ĩjārādua. Paulo beadi carea o caita cuarenta auđu mĩrũ panɔa. Ādjirāba wārāneba bedea bɔsidāa ne codaēda idjaba baido dođaēda aba Paulo beabɔdaāa. Ara nawena idji beadi carea panɔa. Ababe jɔā panɔa bɔa Paulo edebimārēā.–

²² Maɔbe sordaorā boro dji dromaba cūdraa jarasia:

–Bɔa mɔa jarađara ni abɔaa jararādua.–

Māwā jarapeda wābisia.

Romanorāba Paulo Cesareadaa edepedada

²³ Maɔbe sordaorā boro dji dromaba idjiare beada umé trɔpeda jarasia:

–Dosciento sordaorāda, setenta sordaorā cawayode wābadada idjaba dosciento sordaorā mĩāsu catɔ beada edađapeda Cesarea puruđaa diamasi wānadua.* ²⁴ Maɔ awara cawayoda Paulo itea edađadua naɔ Judea druadebema boro Pelimaa bia ededi carea.–†

²⁵ Sordaorā boro dji dromaba cartada nāwā bɔ diabuesia:

²⁶ Mɔ, Claudio Lisiaba naɔ cartara bɔbɔɔɔ mɔ boro dji droma Peli itea. Mɔa quĩrĩā bɔa bɔra bia baida.

²⁷ Judiorāba naɔ ēberāra jidađapeda beadi basía. Baribɔɔɔ mɔa cawasia idjira romanoda. Maɔ bērā sordaorā ume wāpeda judiorā jɔwaeđabemada ēdɔɔ edasia. ²⁸ Mɔa cawa quĩrĩā basia cārē cārēā idjira biē jara panɔda. Maɔ bērā idjira edesia judio dji dromarā ābaa dji jare panɔmaa. ²⁹ Maɔne mɔa cawasia ababe ādji ley carea idjira biē jara panɔda. Baribɔɔɔ idjia cadjiruada oē bɔ bērā beadiē panɔa ni preso bɔdiē panɔa. ³⁰ Māwānacarea mɔa cawasia judiorāra bedea ausidada idji beadi carea. Ara maɔda idjira bɔmaa diabuesia. Idjaba mɔa ādjirāa jarasia idjida biē jara quĩrĩā panɔbɔɔɔ bɔ quĩrāpita jarađe wānida panɔda.

Bia badua.‡

³¹ Ara maɔda sordaorāba ādji boroba jarađara osidāa. Diamasi Paulora Antipatri puruđaa edesidāa. ³² Nurēma sordaorā ĩrũba wābadara ādji duanabada deđaa jēda wāsidāa. Maɔne cawayode wābadaba Paulora Cesareadaa edesidāa. ³³ Cesareade jūēsidade sordaorāba cartara dji boroa diasidāa. Idjaba Paulo sida idjimaa edesidāa. ³⁴⁻³⁵ Maɔ carta acɔpeda dji boroba Paulo iwidiisia sāmabema cawaya. Paulora Ciliciadebemada cawaside nāwā jarasia:

–Bɔ biē jara panɔda zesidara mɔa ādjira, bɔ sida ũrĩya.–

* **23:23** Diamasi. Griego bedeeade bɔ bɔa “diamasi a la nueve.” † **23:24** Maɔ Pelira Judeadebema boro basía poa 52đeba aba 60đaa. Cesarea puruđe babadja. ‡ **23:30** Bia badua. Griego bedeeade ἄκατὰ cartade maɔra neēa.

Mañbe idjia sordaorãa jarasia Paulora Herodeba obida de dromane wagadamãrẽã.Š

24

Paulo Peli quĩrãpita bedeada

¹ Ewari juesuma badacarea sacerdote dji droma Ananiãra λCAGΛ judiorã dji dromarã ume Cesareade jũesidaa. Ādjiare bedeabari Tertuloda edesidaa. Mañne Peli quĩrãpita Paulodebemada biẽ jarasidaa. ² Peliba Paulo enebiside mañ Tertuloba Paulodebemada biẽ jara nũmesia. Nãwã jarasia:

–Dji droma Peli, bΛ dai boro beda ewarideba nañ druade dãrã necai panΛa. Idjaba bΛ crĩcha cawaadeba ne zocãrãda o bΛa dairãra biara duananamãrẽã. ³ BΛa o bΛ carea dai beaza ne jũmane bia bΛada abadaa. ⁴ BaribΛrΛ dãrã mĩã sã amaaba mΛa bΛa bedeada djuburiaya bΛ biadeba dai bedeara ũrĩmãrẽã.

⁵ Dairãba cawa panΛa nañ eberãba nẽbΛrada o bΛabarida. Idjia jũma nañ eñũãne judiorãra quĩrũbiga bΛbaria. Idjira dji nazareno ãjã bearã boroa. ⁶ Mañ awara idjia Ācõrẽ de dromara biẽ bΛ quĩrĩasia. Mañ carea daiba idjira jidasidaa. [Dai leydeba cawa odi basía. ⁷ Mãwãmĩna sordaorã boro Lisiaba idjira dai jΛwaedabemada jãrĩsia. ⁸ Mañ awara jarasia nañ eberã biẽ jara panΛra bΛmaa zedida panΛda.]* BΛa idjia bio iwidibΛrΛ cawaya jũma daiba jara panΛra wãrãda.–

⁹ Judiorã mama duanΛ bida jũma mañ bedeara wãrãana asidaa.

¹⁰ Mañbe dji boroba jΛwaba Pauloa jarasia bedeamãrẽã. Ara mañda Pauloba jarasia:

–MΛa cawa bΛa bΛa poa zocãrã nañ druadebemada cawa obarida. Mañ bẽrã mΛra ara mΛdjidebemada bΛsrida bedeaya. ¹¹ Doce ewari bΛa mΛra Ācõrẽa bia bedeai carea Jerusaleñne jũenada. BΛa bariduaa iwidibΛrΛ cawaya mañra wãrãda. ¹² Za mΛ biẽ jara panΛba mΛra ununaẽ basía djãrã ume caicaya nũmΛda wa eberãrã quĩrũbiga bΛda. Ācõrẽ de dromane, judiorã dji jΛrebada dede, ni purude bida mΛa mãwã o bΛda ununaẽ basía. ¹³ Nañ eberãrãba poya cawabidaãa ādjia jara panΛra wãrãda. ¹⁴ BaribΛrΛ ebuda jaraya mΛa dai drõã naẽnabemarã Ācõrẽda ãjã bΛda. MΛra O Djiwidĩ abadaebemaa. Ādjirãba jarabadaa mañ O Djiwidĩra abeda ãi bΛda baribΛrΛ mΛa Ācõrẽ leyra, Ācõrẽneba bedeabadaba bΛpedada sida jũma ãjã bΛa. ¹⁵ MΛa cawa bΛa beudarãra Ācõrẽba jũma ãrẽbabida: dji jipa beada, dji cadjiruarã sida.† Za mΛ biẽ jara panΛ bida mañra cawa panΛa. ¹⁶ Mañ carea mΛa ne jũmada obaria Ācõrẽ quĩrãpita, eberãrã quĩrãpita bida jipa nĩbai carea.

¹⁷ MΛ Jerusaleñneba ãyã wãnara poa zocãrã bΛa. Mama nĩbapeda mΛ purudebemarã dji ne neẽ quedeada itea paratada diade zesia. Idjaba Ācõrẽa animarãda babue diade zesia. ¹⁸⁻¹⁹ Mañda Ācõrẽ de dromane o basía. Mamaa wãside idji quĩrãpita bia basía. Mañne λCAGΛ judiorã Asiadebemaba mΛra unusidaa, baribΛrΛ eberã powua nĩbaẽ basía idjaba eberãrãra quĩrũbigaẽ basía. MΛ unupeadadaba mΛda biẽ jara quĩrã panΛbΛrΛ, ādjidra bΛ quĩrãpita zedida panΛa. ²⁰ MãwãébbΛrΛ za duanΛba

Š 23:34-35 Mañ Herodera “Herode dji Droma” abadjiãda. IdjiabΛrΛ warra zaquerãra Beleb purude quenabisia. Mateo 2:13-18. * 24:8 Griego bedeade λCAGΛ cartade bedeada corchetede bΛra neãa. † 24:15 Daniel 12:2.

jaradida panla cārē cadjiruada unusidada dji dromarā quīrāpita māl edesidade. ²¹ Ababe poya jaradía mālā nāwā jīgua jarasida: idi bārāba mālra biē jara panla beudarāra l̄rēbadida ījā b̄a carea.—†

²² Peliba O Djiwididebemada bio cawa basia. Baribarla ara maīda Paulora cawa oē basía. Ātebarla jarasia:

–Sordaorā boro Lisia zebarade mālā bārā nēbarara cawa oya.–

²³ Maībe idjia sordaorā boro Paulora wagabisia, baribarla jarasia Pauloba o quīrā b̄ara idu obimārēā. Idjaba iduaribisia Paulo ume dji biarāba idjira carebade zedamārēā.

²⁴ Māwānacarea Pelira dji quima Drusila ume wayacusa zesia. Maī wērāra judio basía. [§] Maīne Peliba Paulora trāsia idjia Jesucrito ījāninebema bedea b̄ada ūrī carea. ²⁵ Māwā b̄ade Pauloba dadji jipa nībaidebemada, cacua jipa erobaidebemada, Ācōrēba cawa oi ewari zeidebema sida bedeasia. Peliba maīgādebema ūrīside ne wayapeda nāwā jarasia:

–Jāībe wādua. Māl bari b̄ade wayacusa b̄ara trāya.–

²⁶ Peliba crīcha basia Pauloba idjia paratada diaida ēdra b̄amārēā. Maī carea ara cadrā Paulora trābadjia idji ume bedei carea. ²⁷ Poa umé badacarea Pelira dji boro badada ēdrasia. Maībe Porcio Pestoda dji boroda besia. Baribarla Peli ēdraside judiorā ume bia be quīrā basia. Maī carea Paulora preso besia.

25

Paulo Pesto quīrāpita bada

¹ Dji boro bedacarea Pestora Cesarea purude jūesia. Ewari ūbea bapeda Jerusaleānaa wāsia.* ²⁻³ Mama sacerdote bororāba, judiorā dji dromarā bida Pestoa Pauloda biē jarasidaa. Ādjirāba Pestoa bedea djuburiasidaa Paulora Jerusaleānaa enebimārēā. Māwā jarasidaa Paulora ota cawaēne beadida crīcha panla bērā. ⁴ Baribarla Pestoba panusia:

–Paulora Cesareade preso b̄ala. Mālra dārāēne mamaa wāya. ⁵ Maī bērā bārā dji dromaara beara māl ume Cesareadaa wānida panla. Maī ēberāba baridua cadjiruada osibarla, mamabarla bārāba jaradida panla.–

⁶ Pestora Jerusaleāne ocho wa die ewari basica b̄ala. Maībebarla Cesareadaa wāsia. Nurēma cawa obada dede chūmepeda Paulora enebisia. ⁷ Paulo enesidade judiorā Jerusaleāneba zepedadaba idjira jūrā edasidaa. Maīne jarasidaa idjia cadjirua dromada zocārā osida, baribarla poya cawabidaē basía ādjia jara panlra wārāda. ⁸ Maīne Paulora ara idjiare bedeasia:

–Mālā ni abā cadjiruada oē b̄ala. Judiorā leyra igaraē b̄ala, Ācōrē de dromara biē b̄alē basía idjaba Romanebema boro sida igaraē b̄ala.–

⁹ Baribarla Pestora judiorā ume bia be quīrā b̄a bērā Paulo a iwīdisia:

–Ĵb̄ara Jerusaleānaa wā quīrā b̄aca mālā jāma cawa omārēā?–

¹⁰ Maīne Pauloba panusia:

–Mālra nama Romanebema boroba b̄ada cawa obari quīrāpita b̄ala. Namabarla b̄ala mālra cawa oida b̄ala. B̄ala bio cawa b̄ala mālā judiorāra biē oē b̄ada. ¹¹ Mālā cadjiruada osibarla, b̄ala mālra beaida b̄ala. Mālra

† 24:21 Hecho 23:6. § 24:24 Maī Drusilara Herode Agripa Nabema cau basía. Dji djabara Agripa Umébema basía. Hecho 25:13. * 25:1 Maī Pestora Judeadebema boro basía poa 60deba aba 62daa.

beacara ɓaada aɓa. Baribaɓa naɓ ɓeberãrãba maɓ biɓ jara panara wãrãé bërã ni ababa maɓra ãdji jawade ɓacara ɓa. Maɓ bërã maɓa quĩrã ɓa Romanebema borobaɓa maɓra cawa oida.–

¹² Maɓne Pestora idjia crĩcha diabadarã ume bedeapeda Paulo a jarasia:
– ɓa quĩrã ɓa Romanebema boroba ɓara cawa oida. Mãwã baibaɓa, idjimaa diabueya.–

Pesto Agripa ume bedeada

¹³ Mãwãnacarea judiorã boro Agripada idji djabawẽrã Berenice ume Cesareadaa Pesto acãde wãsidã.† ¹⁴ ãdjira mama dãrã panã bërã Pestoba Agripaa Paulodebemada nãwã jarasia:

– Peliba aba preso amenada nama ɓa. ¹⁵ Maɓ Jerusaleãnaa wã ɓaside sacerdote bororãba, judiorã dji dromarã bida maɓ ɓeberãnebemada biɓ bedeadapeda jarasidaa idjira beamãrã. ¹⁶ Maɓ ãdjirãa jarasia abada idji biɓ jara ɓa quĩrãpita ara idjiare poya bedeaɓɓa, romanorãba beadacada. ¹⁷ Maɓ carea judiorãra namaa zesidaa. ãdji jũpedada nurẽma maɓra cawa obada dede chũmepeda maɓ ɓeberãra enebisia. ¹⁸ Baribaɓa idji biɓ jara panaba jaradaé basia idjia cadjiruara osida maɓa crĩcha baada quĩrãca. ¹⁹ ãtebaɓa idjira biɓ jara panasidaa ãdjia ãjã panã awara jaradia ɓa carea idjaba ɓeberã Jesu abada carea. Maɓgara beudamãna Pauloba jara ɓa zocai baada. ²⁰ Maɓ cawaé besia sãwã oida. Maɓ carea maɓa Paulo a iwidiisia Jerusaleãnaa wã quĩrã ɓa cawaya mama cawa oi carea. ²¹ Baribaɓa idjia quĩrã basia Romanebema borobaɓa idjira cawa oida. Maɓ bërã maɓa idjira nama preso ɓabisia aba dji boromaa diabuebaɓa.–

²² Maɓne Agripaba Pesto a jarasia:

– Maɓa maɓ ɓeberã bedeada ùrĩ quĩrã ɓa.–

Pestoba jarasia:

– Nubaɓa ɓa ùrĩa.–

Paulo Agripa quĩrãpita bedeada

²³ Nurẽma Agripa Berenice ume eda wãsidã ebuda basia ãdjira dji dromarãda. Maɓne sordaorã bororãda, purudebema dji dromarã sida eda errubusibasidaa. Maɓbe Pestoba Paulora enebisia. ²⁴ Pestoba jarasia:

– Judiorã boro Agripa idjaba jũma ɓeberãrã nama dai ume ãbaa dji jawe duana, za ɓa ɓeberã bãrã quĩrãpita ɓara jũma judiorãba Jerusaleãne, naɓ Cesareade bida biɓ jara panãa. ãdjirãba maɓa ɓia jara panasidaa idjira beamãrã. ²⁵ Baribaɓa mãmaarã ni cãrẽ cadjiruara oẽ ɓa idji beadi carea. Maɓne idjia iwidiisia Romanebema boroba cawa omãrã. Maɓ bërã maɓa idjira Romanaa diabuei carea ɓa. ²⁶⁻²⁷ Idjia cadjirua oðara dadjirã boroba cawamãrã maɓa cartade ebuda baɓida ɓa. Baribaɓa cãrãda baɓida neẽ ɓa. Mãmaarã ni cãrẽ sida ɓaɓɓa crĩcha neẽ ɓa quĩrãca diabueya. Maɓ carea idjira bãrã quĩrãpita enebisia. Judiorã boro Agripa, maɓa quĩrã ɓa baɓaɓa biara ùrĩa. Mãwã bãrãba idjia bio iwidiapedacarea maɓa dadjirã boro itea idjia cadjirua oðada poya cawa baɓisicada.–

26

¹ Maɓbe Agripaba Paulo a jarasia:

† 25:13 Agripa. Maɓ ɓeberãra Herode Agripa dji Nabema abada warra basia. Hecho 12:1-23. Berenice. Maɓ wẽrãra Pesto quima Drusila djabawẽrã basia. Hecho 24:24.

–Ara bɔɔɔɔɔɔ idu bedeabiya.–

Ara maɔɔda Paulora jɔɔwa wapeɔɔa bedeasia:

² –Mɔɔ boro Agripa, mɔɔra ɔɔsɔɔɔɔa ɔɔɔa idi ɔɔa quɔɔrɔɔpita ara mɔɔɔɔɔɔɔɔ bedeai bɔɔrɔɔ. Mɔɔa cawabiya judiorɔɔba biɔɔ jara panamɔɔna mɔɔra bedeade ɔɔɔɔɔɔ. ³ ɔɔɔa bio cawa ɔɔɔa dadji judiorɔɔra sɔɔwɔɔ beabarida idjaba cɔɔrɔɔ cɔɔrɔɔɔɔ caicayabadada. Maɔɔ bɔɔrɔɔ bedeai djuburiaya mɔɔ bedeara sɔɔɔ ɔɔrɔɔmɔɔrɔɔɔɔ.

⁴ Jɔɔma judiorɔɔba cawa panɔɔa mɔɔra cɔɔɔɔɔɔɔɔa sɔɔwɔɔ ɔɔsɔɔɔɔa mɔɔ druade idjaba Jerusaleɔɔne bida. ⁵ ɔɔɔɔɔɔɔɔba cawa panɔɔa mɔɔra pariseoda. Bariduaba maɔɔda ɔɔa quɔɔrɔɔpita jara quɔɔrɔɔɔɔ ɔɔɔɔɔɔɔɔ jaraida ɔɔɔa. ɔɔɔa cawa ɔɔɔa judiorɔɔ ley iɔɔa odi carea pariseorɔɔba quɔɔrɔɔcɔɔitaara obadada.

⁶ Baribɔɔɔɔ ɔɔcɔɔrɔɔba dadji drɔɔɔ naɔɔnabemarɔɔa diai jaraɔɔɔɔa jɔɔɔ ɔɔa carea idira ɔɔɔɔɔɔba mɔɔra biɔɔ jara panɔɔa. ⁷⁻⁸ Wɔɔrɔɔɔa jɔɔma Israel doce wararɔɔneba yɔɔpedadarɔɔba iɔɔa panɔɔa ɔɔcɔɔrɔɔba dadjirɔɔra ɔɔrɔɔɔɔɔɔba. Maɔɔ carea dadjirɔɔba ɔɔsa, diamasi bida ɔɔcɔɔrɔɔba bia bedeabadaa. Mɔɔ boro Agripa, maɔɔ iɔɔa ɔɔa carea dewara judiorɔɔba mɔɔra biɔɔ jara panɔɔa.–

Maɔɔne Pauloba judiorɔɔa mama ɔɔearɔɔa jarasia:

–ɔɔcɔɔrɔɔba dadjirɔɔra ɔɔrɔɔɔɔɔɔba iɔɔa panɔɔɔɔɔɔɔɔ ɔɔcɔɔrɔɔ cɔɔrɔɔɔɔ iɔɔjɔɔnaɔɔ panɔɔ idjia beu ɔɔaɔɔa ɔɔa ɔɔrɔɔɔɔɔɔɔɔba?–

Mɔɔwɔɔ jarapeɔɔa Agripaa nɔɔɔɔɔɔɔɔ:

⁹ –Mɔɔa naɔɔna crɔɔcha ɔɔsɔɔa ne jɔɔmada oida ɔɔɔa ɔɔberɔɔrɔɔba Jesu Nazareɔɔɔɔɔɔmara iɔɔjɔɔrɔɔnamɔɔrɔɔɔɔ. ¹⁰ Mɔɔa Jerusaleɔɔne wɔɔrɔɔɔa mɔɔwɔɔ osia. Sacerdote bororɔɔba ɔɔdji trɔɔneba mɔɔa idu Jesu iɔɔa ɔɔeara zocɔɔrɔɔa preso ɔɔɔɔɔɔɔɔba. Idjaba maɔɔ ɔɔberɔɔrɔɔa beabisidade mɔɔa bida bia ɔɔɔaɔa asia.* ¹¹ Judiorɔɔa dji jɔɔrebada deza mɔɔa ɔɔɔɔɔɔɔɔba cawa obibadjia. ɔɔarima zocɔɔrɔɔa ɔɔɔɔɔɔɔɔba Jesuɔɔɔɔɔɔɔɔɔba ɔɔgo biɔɔ bedeabisia. Mɔɔra ɔɔɔɔɔɔɔɔba ume bio quɔɔrɔɔɔɔ ɔɔaɔa bɔɔrɔɔa druia ɔɔiɔɔbema purude bida biɔɔ oi carea ɔɔpɔɔɔɔɔɔba.

¹² Ewari ɔɔa sacerdote bororɔɔba mɔɔra Damasco puruɔɔa diabuesidaa ɔɔdji trɔɔneba Jesu iɔɔa ɔɔeara preso jidacuamɔɔrɔɔɔ. ¹³ Baribɔɔɔɔ, mɔɔ boro, umatipa ode nɔɔne uruada ɔɔmɔɔɔaɔu cɔɔyɔɔɔaɔa dorrodorroara ɔɔɔa unusia. Maɔɔ uruaba mɔɔra, mɔɔ ume nɔɔna sida bajɔɔneba jɔɔrɔɔa tɔɔɔsɔɔa. ¹⁴ Jɔɔma dairɔɔra egode ɔɔaɔsɔɔɔa. Maɔɔne mɔɔa bedeada ɔɔrɔɔsɔɔa. Maɔɔ bedeaba mɔɔa hebreode nɔɔwɔɔ jarasia: “Saulo, Saulo, ɔɔcɔɔrɔɔ cɔɔrɔɔɔɔ mɔɔra biɔɔ oi carea ɔɔpɔɔ ɔɔa? Ara ɔɔaɔɔba puabɔɔɔɔɔa cɔɔmɔɔa ɔɔrɔɔ tagabɔɔɔɔ quɔɔrɔɔca.” ¹⁵ Maɔɔne mɔɔa iwidisia: “Mɔɔ boro, ɔɔɔara cai?” Mɔɔ Boroba panusia: “Mɔɔra Jesua. ɔɔa biɔɔ oi carea ɔɔpɔɔ ɔɔara mɔɔa. ¹⁶ Baribɔɔɔɔ piradɔɔɔaɔa. Ara mɔɔa ɔɔa unubisia mɔɔ nezocada ɔɔa carea. ɔɔa ununada idjaba mɔɔa unubi sida bedeada ɔɔa.† ¹⁷⁻¹⁸ Mɔɔa ɔɔara ɔɔa ɔɔberɔɔrɔɔa jɔɔwadeɔɔɔɔɔba idjaba judiorɔɔɔ jɔɔwadeɔɔɔɔba ɔɔdrɔɔa edaya. Mɔɔa ɔɔara judiorɔɔɔmaɔa diabueya mɔɔ wɔɔrɔɔ bedeara cawadamɔɔrɔɔɔ.‡ Maɔɔ bɔɔrɔɔ ɔɔaɔmane duananada ɔɔnaane nɔɔbaɔia. Diauru jɔɔwadeɔɔɔba ɔɔdrɔɔapeɔɔa ɔɔcɔɔrɔɔmaɔa zedɔɔa. Mɔɔ iɔɔɔɔɔa carea ɔɔdji cadjirua opedada ɔɔcɔɔrɔɔba quɔɔrɔɔɔaɔa. Idjaba ɔɔcɔɔrɔɔba ɔɔdjiɔɔra ɔɔaya idjia edada puruɔɔɔɔɔba ɔɔaɔdamɔɔrɔɔɔ.”

¹⁹ Mɔɔ boro Agripa, Jesuba maɔɔ ewaride mɔɔa jaraɔɔara jɔɔma iɔɔa osia. ²⁰ Mɔɔa naɔɔrɔɔ Damasco puruɔɔɔɔɔba jarasia ɔɔdji cadjirua obadara

* **26:10** Hecho 8:1-3. † **26:16** ɔɔa ununada. Griego bedeade ɔɔɔɔɔ cartade ɔɔa ɔɔa: “ɔɔa mɔɔneba ununada.” ‡ **26:17-18** Mɔɔ wɔɔrɔɔɔa bedeara cawadamɔɔrɔɔɔ. Griego bedeade ɔɔa ɔɔa: “ɔɔɔɔɔ daura ogadamɔɔrɔɔɔ.” § **26:19** Jesuba maɔɔ ewaride mɔɔa jaraɔɔara. Griego bedeade ɔɔa ɔɔa: “Cɔɔmɔɔcara quɔɔrɔɔca ununara.”

igaradapeda Ācōrēmaa zedamārēã. Māwānacarea Jerusaleλ purude, jūma Judea druade, idjaba judiorāēma bida abarida jarasia. Jūmarāa jarasia bia o panλneba unubidida panλda ādjia cadjirua opedadara wārāda igarasidada. ²¹ Maλ careabλγλ judiorāba mλra Ācōrē de dromane jidadapeda bea quīrīāsidaa. ²² Baribλγλ Ācōrēba maλ ewarideba λtaa careba λλ bērā mλa dji dromarāa, dji dromarāēa bida wadibida Jesudebemada bedea λλa. Ācōrēneba bedeabadaba, Moise bida cārēda sāvāida jarasidaa. Maλdrλ mλa jara λλa. ²³ Ādjirāba jarabadjidaa Ācōrēba ēdrλ edabari diai jarađara bia mīgaida λsida idjaba beudarānebemada naārā λrēbaida λsida λnaa dadjirā ēdrλdidebemada judiorāa, judiorāēa bida jarai carea.*

²⁴ Paulo ba māwā idjiare bedea λλde Pestoba jīgua jarasia:

–Paulo, λara quīrāē λλa. Bλa jūmawāyā carta cawa λλdeba quīrāē besia.–

²⁵ Baribλγλ Paulo ba jarasia:

–Dji droma Pesto, mλra dji quīrā bīaa. Mλa jara λara wārā bērā aride λλa. ²⁶ Mλ boro Agripaba maλnebemada cawa λλa. Maλ bērā mλra idji quīrāpita ne wayaa neē bedea λλa. Mλmaarā idjia Jesu māwānara jūma cawa λλa jūmarāba ebuda nēbλrλbada bērā. ²⁷ Mλ boro Agripa, Ācōrēneba bedeabadaba maλnebema λλpedadara λba λjā λλca? Mλa cawa λλa λλa λjā λλda.–

²⁸ Agripaba Paulo a jarasia:

–λBλa ara naλda mλa Critora λjābica?–†

²⁹ Paulo ba jarasia:

–Mλa Ācōrēa iwidi λλa dārāēne wa dārābλrλde bida λara idjaba jūma za mλ bedea ūrī duanλ sīda mλ quīrāca beadamārēã, baribλγλ naλ carena neē.–

³⁰ Māwā jaradacarea Agripara, Pestora, Berenicera, jūma mama chūmea sīda piradrλsīdaa. ³¹ Dajadaa wānapeda ādjirāza jara duanasīdaa:

–Jāl ēberāba cadjirua oē λλa idji beadi carea wa preso λλdi carea.–

³² Maλne Agripaba Pestoa jarasia:

–Romanebema boroba cawa omārēã naλ ēberāba iwīdīdāēbara, λλa idjira poya ēdrλ λλcasia.–

27

Paulo Roma purūdaa wāna

¹ Maλ ewaride dji boroba jarasia dairāra Italia druadaa wānida panλda. Maλ bērā Paulora, dewara preso bea sīda Julio λλwaeđa λsīa. Maλ Juliora sordaorā Augusto abadadebema dji boro basīa. ² Maλbe dairāra barco Adramitio purudebemane badodapeda wāsīdaa. Maλ barcora Asia druade puruza wābλrλ basīa. Djaba Aristarco Macedonia druadebemada dairā ume wāsīa. Idjira Tesalonica purudebema basīa.

³ Nurēma Sidoλ purude wībarisīdaa. Maλne Julioba biadeba Paulora idji biarāmaa idu wābisīa idjia neē λara diadamārēã. ⁴ Maλbe Sidoλneba wānane nāūrāra minijīchia puá nūmλ bērā Chipre morro idjaba Asia ēsi wāsīdaa. ⁵ Cilicia drua quīrāpe idjaba Panpilia quīrāpe auđu tλdapeda Licīdebema puru Mirāde wībarisīdaa.

* 26:23 Isaia 42:6-7; 49:6. † 26:28 Griego bedeade maλba idjaba jara λλa: “Bλa mλa berara crīchabīsia Crito ēberā baida.”

⁶ Mama sordaorã boroba dewara barco Alejandría purudebemada unusia. Mañ barcora Italia druadaa wãbΛΓΛ basía. Daira idji ume mañ barcode badodapeda wãsidaa. ⁷ Ewari zocãrã nãurã carea piãca wãsidaa. Gnido quĩrãpe jũene wãni carea bia miãgasidaa. Wadi nãurãra minijichia puá nũmΛ bẽrã Creta morro icawa pΛΓΓΛga wãsidaa Salmoñ amia quĩrãpe. ⁸ Pusa icawa bia mĩga wãbadada Lasea puru caita Necai Wibaribada abadama jũene wãsidaa.

⁹ Bio dãrãbΛda bẽrã judiorã ne codaca ewari dromada wãsia. Mañ ewarideba λtaa pusade wãida minijichia b̄abaria.* Mañ carea Pauloba dji bororãa jarasia nocodaa wãrãnamãrẽã. ¹⁰ Nãwã jarasia:

–Achirã, m̄la cawa b̄Λa nawena wãnibΛΓΛ minijichiade wãnida. Barcora ãr̄iya. Bãrãba edebΛda sida jũma aduadã.† Mañ awara dadjirã sida zocãrã quininia.–

¹¹ BaribΛΓΛ sordaorã boroba Paulo bedea cãyãbara barco djibari bedeada, barco peratΛb̄ari bedea sida ãjãsia. ¹² Doidaade panani carea mañ Necai Wibaribadara biẽ basia. Mañ bẽrã zocãrãba cr̄ichasidaa biara b̄Λda Penice purudaa wãnida ab̄a doidaa jõbΛΓΛdaa. Mañ puru sida Creta morrode b̄Λa. Mama nãurãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma b̄abaria.‡

Nãurã cadjiruaba barco ãyã ededa

¹³ Mañne nãurãda jΛwa aΛareba aride puá nũmesia. Mañ carea λmãdau bæbariare bia wãnida cr̄ichasidaa. Ancla jira edadapeda Creta icawa wãsidaa. ¹⁴ BaribΛΓΛ dãrãẽne nãurã cadjirua Euroclidoñ abadada jΛwa araareba dji cãbãyã tΛ nũmesia. ¹⁵ Mañba barcora ãyã edesia. Barco quẽbΛra poya araa b̄Λdaẽ bẽrã nãurãa idu edebisidaa. ¹⁶ Morro zaque Clauda abada ãbudecare wãsidade nãurãra mañĩ tumasia.§ Mañne jãba zaque ãdauare ùmΛda barcode eda poya b̄Λdaẽ pananapeda eda b̄Λsidaa. ¹⁷ Jãba zaque eda b̄Λpedadacare a barcora sogaba bio b̄Λrasidaa ãr̄irãmãrẽã. Mañne waya panasidaa Sirte ìbΛde poade wãnida. Mañ carea barcode wua λtΛ jira b̄Λbadada edaa b̄Λdapeda idu nãurãa edebisidaa.* ¹⁸ Nurẽma nãurãra wadibida dji cãbãyã puá nũmasia. Mañ carea barcode traja panaba netata edebΛdada daidu b̄atacuasidaa barcora wẽsaara ùmemãrẽã. ¹⁹ Nãurãra wadibida dji cãbãyã puá nũmΛ bẽrã, ewari ùbeade ara ãdji jΛwaba netata barcodebema dji zΛgΛa beada daidu b̄atacuasidaa. ²⁰ Mãwã panΛne ewari zocãrã λmãdau, ch̄idau sida ununaẽ panasidaa. Mañ ewari cadjiruade wadi panΛ bẽrã dairãba cr̄ichasidaa ãdr̄Λdaẽda.

²¹ Zocãrã ewari ne codaẽ duanasidaa. Mañ bẽrã Paulora dji bororã ãsi nũmepeda jarasia:

–Achirã, m̄la bãrãa jarasia Cretadeba wãrãnamãrẽã. M̄l bedeada ãjãpedadabara nañ minijichiade duananaẽ bacasia idjaba ne aduadãẽ bacasia. ²² BaribΛΓΛ sopuarãnadua. Nañ barcora jũma ãr̄im̄ina ni ab̄aΛda beudaẽa. ²³ M̄lra Æcõrẽnea. Idjida ãjã b̄Λa. Idi diamasi ara mañ Æcõrẽba

* **27:9** Mañ ewari dromara Æcõrẽba cadjirua quĩrãdoai ewaria. Levitico 16:1-34; 23:26-32. Poa zebΛΓΛza septiembre jedecode bæbaria. Septiembrede, octubrede bida pusade wãida minijichiaara b̄Λa. Idjaba noviembredẽba ab̄a febrerodaa wãnaca basía, jũmawãyã minijichia b̄Λ bẽrã. † **27:10** Mañ barco Alejandríadebemane trigoda wai b̄Λa edebadjidãa Romanaa. ‡ **27:12** Mama nãurãra mãcua puãca bẽrã pusara tuma b̄abaria. Griego bedeade b̄Λ b̄Λa “mamaΛba λmãdau bæbariare unubadaa.” ΛcΛΓΛ traduccioñne λmãdau bæbariare cãyãbara “λmãdau odjabariare” b̄Λ b̄Λa. § **27:16** Mañ Claudara idjaba Cauda tr̄Λ jarabadaa. * **27:17** Barcode wua λtaa jira b̄Λbadada. Griego bedeade mañra ebuda b̄Λãa.

idji nezoca bajānebemada m̄lmaa diabuesia. ²⁴ Maḷgla m̄la jarasia: “Ne wayarādua, Paulo. B̄ara Romanebema boro quīrāpita bedeaída b̄la. B̄a carea Ācōrēba jūmarā naḷ barcode wāb̄adara idu quinibiēa.” ²⁵ Maḷ carea, achirā, sopuarānada. M̄la j̄ā b̄la Ācōrēba oida idji nezoca bajānebemaba m̄la jarada quīrāca. ²⁶ Barib̄ar̄a baridua morrode poade wānida pan̄a.–

Barco ārīna

²⁷ Domia umé bab̄ar̄ade diamasi wadi nāūrāra dji cābāyā puá nūmasia. Maḷba Adria pusade awacārī basidaa. Ariquētra bab̄ar̄ade barcode trajabadaba crīchasiadaa ējūā caita jūēb̄adada. ²⁸ Pusa nābuada zasiadaa veinte braza basia. Wagabe wāb̄adade wayacusa zasiadaa. Maḷne quince braza basia. ²⁹ Mōgaradaa tēūne wāni wayaaba anclada quīmārē barco ādauare batabuesidaa. Maḷbe bio daupera duan̄ba isabe ānadraida quīrīā panasidaa.† ³⁰ Māwā pan̄ane barcode trajabadara barcodeba chupea ēdr̄adida crīchasiadaa. Maḷ bērā jāba zaquera doeda b̄asidaa ancla nocoarebemada doeda b̄ab̄ada quīrāca. ³¹ Barib̄ar̄a Pauloba sordaorā boroa, idji sordaorā bida jarasia:

–Jāḷḡar̄ada barcode panenaēb̄ar̄a bārāra poya ēdr̄adaēa.–

³² Maḷ carea sordaorāba jāba zaque j̄ā b̄a j̄carara t̄lasidaa. Ara maḷda jāba zaquera pusaba edesia.

³³ Āsabode Pauloba jūmarāda ne codamārēā jarasia:

–Dadji sāwānida adua pan̄a bērā domia umé bārāra ne codaē pan̄a.

³⁴ M̄la bedea djuburiaya ne codamārēā. Māwā cacua l̄b̄la beadia poya ēdr̄adi carea. Ni abaada cārē sida sāwānaēa.–†

³⁵ Māwā jarapeda Pauloba paḷda j̄awade edapeda jūmarā quīrāpita Ācōrēba bia b̄lada asia. Maḷbe cōrācuapeda cosia. ³⁶ Maḷ unub̄adade jūmarāda sobiadapeda ne cosidaa. ³⁷ Dairāra barcode 276 panasidaa. § ³⁸ Ādjirā jāwūānapeda trigoda pusade b̄atacuasiadaa barcora wēsaara ūmemārēā.

³⁹ Anadr̄aside ādjirāba ējūāda unusidaa barib̄ar̄a cawadaē basia sāma pan̄ada. Maḷ ējūāne jogaada basia īb̄a bara b̄ada. Crīchasiadaa poyadib̄ar̄a, barcora mama poabidida. ⁴⁰ Maḷ bērā ancla j̄carara t̄cuadapeda pusade jūma amesidaa. Idjaba barco bia ededi carea dji perat̄bari j̄ā b̄adada ērāsidaa. Maḷbe nocoarebema wua āt̄a jira b̄abadara eubarisidaa nāūrāba īb̄adaa edemārēā. ⁴¹ Barib̄ar̄a barco quēb̄ara īchitade poa nūmepeda poya nocodaa wāē basia. Māwā b̄ade pusaba j̄iāwē nūm̄ba barco ādaura ārī wāsia.

⁴² Maḷne sordaorāba preso beara beadida crīchasiadaa doyya ū wānapeda mīrū wārānamārēā. ⁴³ Barib̄ar̄a sordaorā boroba Paulora ēdr̄a b̄a quīrīā basia. Maḷ bērā idu quenabiē basia, āteb̄ar̄a jūma dji ūbi cawa beada naārā daidu tēūbicuasidaa doyya wānamārēā. ⁴⁴ Waabemara bacurude wa barcode ne beada ār̄ā wābisia. Māwā jūmarāda drua bia jūēsidaa.

28

Malta morrode duanana

† 27:29 Isabe ānadraida quīrīā panasidaa. Griego bedeaide maḷ bedeaba idjaba jara b̄la ādji ācōrēāa iwidiisidada isabe ānadramārēā. † 27:34 Ni abaada cārē sida sāwānaēa. Griego bedeaide b̄ā b̄la: “Bārā budara ni aba bida aduaēa.” § 27:37 276. Griego bedeaide āc̄ar̄a cartade 76 b̄ā b̄la.

¹ Drua jũepedacarea dairãba cawasidaa mañ morrora Malta abadada. ² Mamabemarãba dairãra bio bia edasidaa. Cue ze nũma bẽrã idjaba cũrãsa nũma bẽrã ãdjirãba tãbada cajẽranapeda coa nũmasidaa. Mañbe dairãa jarasidaa tãba cãne zedamãrẽã. ³ Pauloba bacuru põasada jãra pepeda tãba uruadaa batagua basia. Mañne jãwãrãã carea dama arada êdrasia. Mañba Paulo jãwade ca jira besia. ⁴ Mañ damaba Paulo jãwade ca jira ba unusidade morrodebemarãba ara ãdjiduba jara duanesia: “jããl ãberãra miã beadaa! Pusadeba êdrãdamina dadji ãcõrẽwẽrã Jipa Cawa Obari abadaba idjira idu zocai babiẽa.”

⁵ Mañne Pauloba damara tãbadaa jããpetatasia. Idjira cãrẽ sida sãwãẽ basia. ⁶ Jũmarãba acã duanasia Paulora ogoroi cawaya wa cawaẽne beui cawaya, baribãra mãwã dãrã acã panane Paulora ni maãrĩ bida biẽ beẽ basia. Mañ bẽrã ãdjirãba dewara crĩchada edadapeda jarasidaa Paulora ãcõrẽda.

⁷ Mañ morrode dji borora Publio abadidaa. Mañ Publioba dairã duana caita ãjũada erobasia. Idjia dairãra idji dede ewari ùbea bio bia edasia. ⁸ Mãwã panane Publio zezara amine ba bẽrã idjaba cãwa nũma bẽrã cãdade basia. Mañne Pauloba idjira acãde wãsia. ãcõrẽa iwidipeda idji jãwara ãrã bãpeda biabisia. ⁹ Mañ carea dewararã cacua biẽ beada zedapeda Pauloba biabisia. ¹⁰ Mañ ãberãrãba dairãra dji dromarã quĩrãca bia osidaa. Wayacusa barcode badosidade daiba neẽ pananara ãdjirãba jũma diasidaa.

Romane jũepedada

¹¹ Malta morrode dewara barco Alejandriãdebemada basia. Doidaa bẽrã mañ barcora ãyã wãẽ basia. Jedeco ùbea badacarea dairãra mañ barcode wãsidea. Dji barco quẽbãde ãdji ãcõrẽ zaca beada umé o erobasia: aba Cástor abadaa, dewarabemara Polu abadaa.* ¹² Wãbãdade Siracusa purude wibarisidaa. Ewari ùbea mama panasidaa. ¹³ Mamaãba pusa icawa wãnane Regio purude wibarisidaa. Nurẽma wãnane nãũrãra ãdauareba ta nũma bẽrã ewari uméne Puteoli purude jũesidaa. ¹⁴ Mama dairãba djabarãda ãcãra unusidaa. ãdjirãba dairãa jarasidaa ãdji ume domia aba pananamãrẽã.

Mamaãba Roma purudaa jĩrũba wãsidea. ¹⁵ Djabarã Romanebemaba dai wãbada ùrisidade audiabaride zesidaa. ãcãrãda Apio purudaa zesidaa idjaba ãcãrãda Tres Taberna purudaa zesidaa. Pauloba ãdjirã unuside ãcõrẽa bia bedeasia. ãdjirã carea bãsrìdasia. ¹⁶ Romane jũepedacarea sordaorã boroba preso beara idji boroa diasia.† Idjia Paulora iduba bebisia. Sordaoda ababe bãsia idji waga bãmãrẽã.

Pauloba Romane bea judiorãa jarada

¹⁷ Ewari ùbea badacarea Pauloba judiorã dji droma bea Romanebemada trãbisia. Jũma ãbaa dji jãresidade Pauloba jarasia:

–Djabarã, mãra Jerusaleñeba preso enesidaa. Judiorãra biẽ oẽ basia. Idjaba dadji drõã naẽnabemaba obada sida biẽ bedeaẽ basia. Mãwãmĩna judiorãba mãra jidadapeda romanorã jãwãda bãsidea. ¹⁸ Romanorãba mãã bio iwidisidade cawasidaa mãra beacara panãda cadjirua oẽ ba

* **28:11** ãcãra traduccioãne “Dioscuros” bã ba. Mañba jara ba mañ umébea ãcõrẽda mĩguiso basida. Mañ ewaride ãberãrãba ãdji ãcõrẽda barco quẽbãde obadidaa. † **28:16** Preso beara idji boroa diasia. Griego bedeaede ãcãra cartade mãra neẽa.

bērā. Maļne mλra ēdra bλ quīrīā panasidaa. ¹⁹ Baribλra judiorāba maλgara bia ūrīnaē basía. Maļ carea mλa iwīdisia Romanebema boroba mλra cawa omārēā. Mλa māwā osia ēdrai carea. Mλ purura dji boro quīrāpita biē jara quīrīāēā. ²⁰ Maļ bērā mλa bārāra unu quīrīā basia bārā ume bedei carea. Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara jūma israelerāba jλā panλa. † Idji carea mλra nāwā carenaba jλ bλa.–

²¹ Maļne ādjirāba jarasidaa:

–Judeabemarāba dairāa bλdebema cartada diabuedaē panλa. Dadji djabarā judiorā ni abaλda jāmaλba zeē bλa bλdebema biē jarai carea. ²² Baribλra dairāba cawa panλa jūma druaza maļ crīcha djiwīdidebemada biē bedea panλda. Maļ carea ūrī quīrīā panλa bλa sāwā crīcha bλda.–

²³ Maļne ādjirāba ewarida bλsidaa. Maļ ewari jūēside ēberārāda zocārā Paulo bλmaa zesidaa. Diapedaλba aba quewara Pauloba bedea basia Ācōrēba ēberārā pe erobλdebemada. Ācōrēba Moisea diada leydeba, Ācōrēneba bedeadadaba bλpedadadeba biē jaradia basia Jesuda ījānamārēā. ²⁴ Pauloba jaradara λcaλba ījāsidaa, baribλra λcaλba ījānaē basía. ²⁵ Maļ bērā caicayadapeda wābλraλbλda basía. Maļne Pauloba nāwā jarasia:

–Ācōrē Jaureba bārā drōāenabemarāa wārā bedeada Ācōrēneba bedebari Isaiādeba nāwā jarasia:

²⁶ Naļ purua nāwā jarade wādua:

Bārāba ūrī panλmīna cawadaēa. Bio unu panλmīna cawadaēa.

²⁷ Ādjirāba sođeba poya cawadaēa, ūrī quīrīānaēa idjaba unu quīrīānaēa. Māwā beadaēbara ādjirāba unucasidaa, ūrīcasidaa idjaba sođeba cawacasidaa.

Maļbe mλ ījānapeda mλa ādjirāra biabicasia. §

²⁸ Jāλbe cawadadua: Ācōrēba dadji ēdra edaidebema jara beara judiorāémaa diabueya. Ādjirābλra bia ūrīnia.–

²⁹ Pauloba māwā jaraside judiorāra āduba caicaya duanλda āyā wābλraλsidaa.*

³⁰ Māwānacarea Paulora poa umé Romane basia. Idji bλ debari paratada djibaría diabadjia. Idji acλde wābλdara jūma bia edabadjia.

³¹ Idjia bedeadadja Ācōrēba ēberārā pe erobλdebemada idjaba dadji Boro Jesucritodebemada ebuđa jaradiabadjia. Maļne ni abaλba mīā sēnaca basía.

† **28:20** Griego bedeade maλba idjaba jara bλa: “Mλa ījā bλa beudarāra λrēbadida jūma israelerāba ījā panλ quīrāca.” Hecho 23:6; 24:15; 26:6-8. § **28:27** Isaiá 6:9-10. * **28:29** Griego bedeade λcaλ cartade maļ versicolora neēa.

ROMANO CARTA PAULOBA ʙΛƆA DJABARĀ ROMANE BEMA ITEA

Poa 56are Pauloba naļ cartada djabarā Roma purudebema itea ʙΛsia. Roma purudaa wāé ʙada bēra cartara ʙΛsia idjidebemada cawadamārēā. Jerusalelnaa wāi naēna Corinto purudeba diabuesica ʙΛa (Hecho 20:1-3).

Roma purude djabarā judiorāda, judiorāé sida baraasia. Judiorāba Ācōrēba Moisea diada leyra ēpē panabadjidaa baribΛΓΛ judiorāéba ēpēnaca basia. Maļ bēra Pauloba naļ crīcha dromada Romano 1:16-17de ʙΛsia: “Māra peracaa bedea bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maļ bedea ījābΛdara Ācōrēba idji ʙΛađeaba jūma ēdΓΛ edabari bēra; judiorāda, judiorāé sida. Maļ bedea biadeba Ācōrēba cawabi ʙΛa sāwā ēberārara jipa unubarida. Jesucritoda ījāsira māwā unubaria.”

Pauloba naāra ʙΛsia judiorāba, judiorāé bida cadjirua obada carea Ācōrēba cawa oida (1:18deba aba 3:20daa). Maļare ʙΛsia Ācōrēba idji biadeba Jesucrito ījābΛdarā jipa unu ʙađebemada (3:21neba aba 5:21naa). Maļare ʙΛsia Ācōrēba Jesucrito ījā beara idji Jauredeba ara idji itea bia ʙΛbarida (6:1neba aba 8:39daa). Maļare ʙΛsia zocārā judiorāba Jesucritora ījānaē panΛmīna ewari aba ījānida (9:1neba aba 11:36daa). Maļare ʙΛsia sāwā dadjirāra jipa nībadida panΛda (12:1neba aba 15:13daa). Jīrūare ʙΛsia España druadaa wāi naēna djabarā Romanebemada acΛde wā quīrīā ʙada (15:14-28). Pauloba jīrūare ʙΛdara 16:1-27de ʙΛa.

Naļ cartade Pauloba naāra ʙΛda

¹ Māra Pauloa, Jesucrito nezocaa. Ācōrēba māra edasia Jesucritoba diabuedada ʙamārēā idjaba ʙΛsia bedea bia Ācōrēnebemada jaradiade wāmārēā.

² Maļ bedea biara Ācōrēba naēnaeda diai jarasia. Idjideba bedebadarāba maļra Idji Bedeade ʙΛsidaa. ³⁻⁴ Maļ bedea biara idji Warradebema. Idji Warra dadjirā Boro Jesucritora naļ djarade Israeldebema boro Davideba zedaa. BaribΛΓΛ idji beu ʙadada ʙrēbaside Ācōrē Jaureba unubisia Ācōrē Warra ʙΛa ʙΛda.

⁵ Jesucritodeba Ācōrēba māra ʙΛsia idjia diabuedada ʙamārēā. Idji biadeba māwā ʙΛsia jūma druazabemaba Jesucritoda ījānamārēā, idji bedeada ījā odamārēā, idjaba idjida bia jaradamārēā. ⁶ Bārā sida Ācōrēba trāsia Jesucrito itea beadamārēā.

⁷ Mā naļ cartara ʙΛbΛΓΛΛ jūma Romanebema djabarā itea. Ācōrēba bārāra quīrīā ʙΛa idjaba trāsia idji ēberārāda beadamārēā. Mā quīrīā ʙΛa dadjirā Zeza Ācōrēba dadjirā Boro Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai ʙai sida dia pananida.

Paulo Romanaa wā quīrīā ʙada

⁸ Naāra mā jaraya: Jesucritodeba mā jūma bārā carea Ācōrēba bia ʙΛada abaria bārāba Jesucrito ījā panΛnebemada druazabemaba bedea panΛ bēra. ⁹ Ācōrēba quīrīā ʙara jūma mā sođeba o ʙΛa bedea bia idji

Warradebemada jaradia ḅa bēṛā. Idjia cawa ḅaa m̄la iwidiḅaḅḅa bārā carea iwidiḅarida. ¹⁰ M̄la iwidiḅaria idjia quīṛīā ḅaḅḅa m̄la idu bārā acḅe wāḅimārēā. ¹¹ Wārāda m̄la bārāra unu quīṛīā ḅaa Ācōrē Jauredeba carebai carea. Māwā bārāra zarea ḅeada. ¹² M̄la quīṛīā ḅaa dadjirāḅa abarica Crito ĩjā panḅneba dji careba pananida zarea panani carea.

¹³ Djabarā, m̄la quīṛīā ḅaa bārāba cawadida wārāda barima zocārā bārāmaa wāida crīcha ḅabarida. Baribḅḅa wadibida poya wāē ḅaa. Bārāmaa wā quīṛīā ḅaa m̄la jaradia ḅadeba jāḅabemarāḅa Jesucritoda ĩjānamārēā dewara druadeḅemarāḅa ĩjāpedada quīṛāca. ¹⁴⁻¹⁵ M̄la bedeā bia Jesucritodebemada jūmarāa jaradiaida ḅaa. Ne cawa ḅeaa, ne adua quedeaa, carta cawa ḅeaa, carta adua ḅeaa bida jaradiaida ḅaa.* Maḅ carea bārā Romaneḅemarāa bida jaradiade wā quīṛīā ḅaa.

¹⁶ M̄la peracaa bedeā bia Jesucritodebemada jaradiai carea, maḅ bedeā ĩjāḅḅaḅa Ācōrēḅa idji ḅḅaḅeḅa jūma ēdḅa edabari bēṛā; judiorāda, judiorāē sida.† ¹⁷ Maḅ bedeā biadeḅa Ācōrēḅa cawabi ḅaa sāwā ēberārāra jipa unubarida. Jesucritoda ĩjāsira māwā unubaria. Ācōrē Bedeade nāwā ḅḅa ḅaa:

Ācōrē quīṛāpita jipa ḅara idji ĩjā ḅadeḅa zocai ḅaya.‡

Ēberārā Ācōrē quīṛāpita bedeade panḅneḅema

¹⁸ Ācōrēḅa bajāneba cawabi ḅaa cadjirua o ḅeara, jipaē ḅeā sida idji quīṛūḅideḅa jūma cawa oida. Ādjia cadjirua o panḅneba wārā bedeāra idu cawabidacaa. ¹⁹ Ācōrēneḅema poya cawaida ḅara ādjirāḅa bio cawa panḅa, idjia cawabi ḅa bēṛā. ²⁰ Naḅ ējūā oḅadeḅa ḅḅaa Ācōrē un-acadeḅemada ēberārāḅa eḅuda unubadaa. Idjia oḅa acḅ panḅneba cawa panḅa idjira Ācōrēda idjāḅa ewariza ne jūma poya o ḅada. Maḅ carea cadjirua o ḅeaba poya jaradaēa Ācōrē adua panḅ bēṛā bedeade panḅēda. ²¹ Ādjirāḅa Ācōrēra cawa panasidamīna idjia bia bedeadaē basia idjāḅa bia ḅada adaē basia. Āḅeḅḅa crīcha neē ḅeā quīṛāca crīcha panesidaa. Māwā ādji crīchara biē ḅepeda pāimane panesidaa. ²² Ādjirāḅa crīcha cawa ḅeada asidamīna crīcha neē ḅeasia. ²³ Ācōrē beuca bia quīṛuda igarasidaa. Maḅḅe dadji beuida ḅa zaca ḅada odapeda maḅḅā bia bedeā panesidaa. ĩḅana za quīṛāca, animarā ĩṛū quīḅārē ḅeā za quīṛāca, idjāḅa jāne wāḅada animarā za quīṛāca odapeda maḅḅā bia bedeā panesidaa.

²⁴ Maḅ carea Ācōrēḅa iduaribisia ādji soba cadjirua o quīṛīā ḅada odamārēā. Maḅ bēṛā ādjirāḅa mīā perada o panesidaa. ²⁵ Wārā Ācōrēda igaradapeda sewadḅa ēpē panesidaa. Ācōrēḅa ne jūmada odamīna idji cāyābara idjia odadḅa ēpē panesidaa idjāḅa bia bedeā panesidaa. Baribḅḅa dadjirāḅa ababe Ācōrēabḅḅa ewariza bia bedeadaida panḅa. Bia ḅaa māwā baida.§

²⁶ Ādjirāḅa sewada ēpēpedada bēṛā Ācōrēḅa iduaribisia mīā perada odamārēā. Wērāra umaquīṛā ume baida ḅada idu ḅadapeda abarica wērā ume panesidaa. ²⁷ Ara maḅ quīṛāca umaquīṛāra wērā ume baida ḅada idu ḅadapeda abarica umaquīṛāda dji awuadapeda mīā perada o

* **1:14-15** Ne cawa ḅeā, ne adua quedeā. Griego bedeade ḅḅa ḅaa “griegorāa idjāḅa āḅḅemarāa.”

† **1:16** Judiorāda, judiorāē sida. Griego bedeade nāwā ḅḅa ḅaa: “Naārā judiorāda, maḅare judiorāē sida.” ‡ **1:17** Habacuc 2:4. § **1:25** Bia ḅaa māwā baida. Griego bedeade ḅḅa ḅaa: “Amén.”

panesidaa. Mañ cadjirua o panΛ carea Ācōrēba ādjirāra cawa oya idjia cawa oida bΛ quīrāca.

²⁸ Ādjirāba Ācōrēra igarapedada bēra idjia iduaribisia crīcha cadjiruada ēpēnapeda mīa oiē beada o pananamārēā. ²⁹ Ne jūma cadjiruada obadaa. Mīa peraida bΛda obadaa, ne jūma awuabadaa, djārāra biē obadaa, djārāba erobΛ carea biē crīchabadaa, mīa beabadaa, caicayabadaa, djārā cūrūgabadaa, djārā biē jarabadaa, idjaba nēbΛra obadaa. ³⁰ Djārā ēcarraare biē bedeabadaa, Ācōrēra quīrāmabadaa, idjaba djārā quīrāpita biē bedeabadaa. Ādjirāra dji biara beada abadaa idjaba dji dromaana abadaa. Djārā biē odi carea jΛrΛbadaa. Ādji djibari bedeara ijānaca. ³¹ CΛwΛγΛ zarea beaa. Ādjia beada bΛpedadara ođaca. Quīrā neē beaa, ādji biē ođara quīrādoadaca idjaba djārāra quīrā djuburiadaca.* ³² Ādjirāba bio cawa panΛa Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida.† BaribΛrΛ ara māwā o nīnaa idjaba dewararāba abari quīrāca cadjirua obΛdade bia crīchabadaa.

2

Ācōrēba cawa oidebema

¹ Mañba ni abΛlba crīchaiē bΛa Ācōrē quīrāpita bedeade bΛēda. Dji jipaara o bΛada a bΛ bida māwā crīchaiē bΛa. Djārāba cadjirua o bΛda jarabΛrΛde ara idjida jara bΛa, idjia bida abari quīrāca obari bēra. ² Dadjirāba cawa panΛa jūma cadjirua o beara Ācōrēba jipa cawa obarida. ³ Mañ bēra djārāba cadjirua o bΛda abΛlba jaraibΛrΛ, baribΛrΛ abarica o bΛbΛrΛ, idjia crīchaiē bΛa Ācōrēba cawa oēda. ⁴ Māwā crīcha bΛba igara bΛa Ācōrēba quīrā djuburia bΛdebemada, jūma droa bΛdebemada, idjaba cadjirua ođa isabe cawa ocadebemada. Idjia adua bΛa Ācōrēba māwā bio quīrā djuburia bΛda cadjiruada igarapeda idjima zemārēā.

⁵ BaribΛrΛ cΛwΛγΛ zarea bΛ bēra idjia cadjiruada igaraca Ācōrēmaa ze amaaba. Mañ carea Ācōrēba cawa oi ewaride idji quīrūbideba wetara cawa oya. Mañ ewaride Ācōrēba unubiya sāwā jūmarāda jipa cawa oida. ⁶ Idjia jūmarāa diaya ādjia opedada quīrāca. ⁷ ΛcΛrΛba biada o panΛa Ācōrēba ādjida bia unumārēā, bia jaramārēā, idjaba ewariza idji ume zocai bΛmārēā. Mañ ēberārāra Ācōrēba wārāda bΛya ewariza idji ume zocai pananamārēā. ⁸ BaribΛrΛ ΛcΛrΛba crīcha biē bΛdeba djārā cāyābara biara beadi carea jΛrΛbadaa. Mañ bēra wārā bedeara ijā quīrānaca idjaba cadjiruada obadaa. Mañ ēberārāra Ācōrēba idji quīrūbideba bio cawa oya. ⁹ Idjia cawa obΛrΛde jūma cadjirua o beara bia mīga beadia idjaba sopua beadia. Judiorāda, judiorāé sida māwā beadia.* ¹⁰ BaribΛrΛ jūma bia o beara Ācōrēba bia unuya, bia jaraya, idjaba necai bΛya. Judiorāda, judiorāé sida māwā oya. ¹¹ Ācōrēba ēberārāra jūmaena abari quīrāca jipa cawa oya.

¹² Ācōrēba Moisea diada ley adua beaba cadjiruara obada bēra mañ leyra adua panΛmīna Ācōrēba cawa oya. Idjaba mañ ley cawa beaba cadjiruara obada bēra Ācōrēba ara mañ leydeba cawa oya. ¹³ Ley ūrī

* **1:31** Ādji biē ođara quīrādoadaca. Griego bedeade ebuda bΛēa. † **1:32** Ācōrēba māwā o beara bio cawa oida. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Ācōrēba jara bΛcārīa māwā o beara beudida panΛda.” * **2:9** Judiorāda, judiorāé sida. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Naārā judiorāda, mañare judiorāé sida.”

pananeba ēberārā Ācōrē quīrāpita jipa beaēa, ātebala ijā o pananeba Ācōrē quīrāpita jipa beaa. ¹⁴ Judiorāēba maļ leyra adua panamīna ādji crīchadeba maļ leyba jara ba quīrāca edaude obadaa. Māwā unubibadaa biada, cadjirua sida cawa panada. ¹⁵ Ara ādjia o pananeba unubi panla maļ leyba jara bala sodeba cawa panada. Ādji crīchade cawa panla biada wa cadjiruada o panada, bedeade panada wa bedeade panlēda. ¹⁶ Jūmarāba ādji sode mērā eropanara Ācōrēba cawa oi ewaride Jesu-critodeba cawa oya. Māwāya bedea bia māla jaradia baba jara ba quīrāca.

Ācōrēba Moisea diada leydeba judiorāra jipa beadaēa

¹⁷ Bārā judiorāba dji biarāna abadaa. Ācōrēra biara cawa panana abadaa. Crīcha panla ēdrādida Ācōrēba Moisea diada leyra cawa panla bēra. ¹⁸ Maļ leyra eropanla bēra cawa panla Ācōrēba cārēda quīrā bāda idjaba cārēda jipa bāda. ¹⁹ Bārāba crīcha panla Ācōrē adua bearāa poya bia jaradia pananida dauberrea bea jipa edebāda quīrāca, pāimane bea ānaanaa edebāda quīrāca. ²⁰ Ācōrēba Moisea diada leyra eropanla bēra crīcha panla jūma necawaada eropanāda idjaba wārā bedea sida cawa panada. Maļ bēra crīcha panla crīcha neē bearāa, wađi bio adua bearāa biđa poya jaradia pananida. ²¹ Bārāba dewararāa jaradia panabala, ¿cārē cārēā ara bāduba jaradiadaē? Bārāba jaradiabadaa ne dracara bāda. Baribala bārāra ne drabadaa. ²² Bārāba jaradiabadaa daunemacara bāda. Baribala bārāra daunemabadaa. Bārāba quīrānacaa jawaba oda ācōrēa bia bedeadida. Baribala jawaba oda ācōrē dedebema nebiada drabadaa. ²³ Ācōrēba Moisea diada leyra bārāba bio cawa panana abadaa. Baribala maļ leyba jara ba ijānaē panla bēra, bārā carea dewararāba Ācōrēnebemada biē bedeabadaa. ²⁴ Maļ carea Ācōrē Bedeade nāwā ba ba: “Judiorāēba Ācōrēra biē jarabadaa bārāba biē obada carea.”†

²⁵ Ācōrēba Moisea diada leyda bārāba ijā osidara, bārā cacua wēāgodada bia ba Ācōrē ēberārā bēra. Baribala maļ leyra ijā odaēbala, bārāra Ācōrē quīrāpita cacua wēāgoē bea quīrāca panla.† ²⁶ Maļne judioēba maļ leyra ijā o babala, cacua wēāgoē bamīna Ācōrē quīrāpita cacua wēāgo ba quīrāca ba. ²⁷ Bārā judiorāra cacua wēāgobadaa unubidi carea Ācōrē ēberārāda. Idjaba Ācōrēba Moisea diada leyda cawa panla. Baribala maļ leyra ijā odaē panla. Maļ bēra cacua wēāgoē baba maļ leyda ijā oibala, cawabiya bārāra judiorāmīna bedeade panada. ²⁸ Judio arara ababe naļ djaradeba māwā baēa. Idjaba cacua wēāgođa arara naļ djaradebemaēa.‡ ²⁹ Ātebala sode jipa bala Ācōrēmaara judio araa. Sode jipa bāđara Ācōrēmaara cacua wēāgođa araa. Ācōrē Jaureba māwā jipa babaria.* Ācōrēba Moisea diada ley epē bādeba jipa baēa. Sode jipa bala ēberārāba bia jaradacamīna Ācōrēba bia jarabaria.

3

¹ Māla māwā jara ba bēra bārāba crīcha panasicada judiora Ācōrē quīrāpita mācuaē bāda. Crīcha panasicada cacua wēāgo ba sida mācuaē

† **2:24** Isaia 52:5; Ezequiel 36:20-23. ‡ **2:25** Cacua wēāgoē bea. Maļba jara ba: “Ācōrē ēberārāēa.” § **2:28** Judio araa idjaba cacua wēāgođa araa. Maļba jara ba: “Ācōrē ēberārāa.”

* **2:29** Jeremia 4:4; Ezequiel 36:26-27.

ɓɓada. ² Māwāéa. Ne zocārāneba judiorāra dji biarāa. Naārā mɓa jaraya māwā panɓda Ācōrēba idji bedeara ādjirāa diada bērā. ³ Māwāmīna ɓɓara ādjirānebemaba idji bedeara ĩjānaé basía. ɓɓara carea Ācōrēba oi jaradara oéca? ⁴ Māwāéa. Ācōrēba oi jaradara wārāda jūma oya. Ēberārāra jūmaena sewaida beamīna Ācōrēra bedea aba ɓɓa. Idji Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: ɓɓa bedeabɓɓade jūmarāba cawadia ɓɓa jara ɓɓa jipa ɓɓada; abaɓɓa ɓɓa bié jarabɓɓade ɓɓa cawabiya ɓɓa jipa ɓɓada.*

⁵ Mɓra bedeaya ēberārā bedeabada quīrāca. ɓɓara jarabadaa cadjirua o panɓne Ācōrēra jipa ɓɓada ebuda unubibadada. Maɓne Ācōrēba cawa oibɓra, idjira jipa ɓɓeana abadaa. ɓɓara māwā jara panɓa cārēda jaradi? ɓɓara Ācōrēra jipa ɓɓeada cadjirua o beara cawa oi bērā? ⁶ ɓɓara māwāéa! Ācōrēda jipa ɓɓebara, ɓɓara naɓ ējūānebemarāra jipa cawa ocase? ⁷ ɓɓara jarabadaa sewa o panɓneba Ācōrēra sewa ocada ebuda unubibadada. Crīchabadaa ādjia sewa o panɓ carea ēberārāba Ācōrēra auɓuara bia bedeada. Maɓ bērā ādjimaarā Ācōrēba cawa oié ɓɓa. ⁸ Māwāra ɓɓara auɓuara cadjiruada odida panɓca ēberārāba Ācōrēra auɓuara bia bedeadamārēā? ɓɓara ādji crīcha cadjiruadeba jarabadaa daiba māwā jaradia panɓda. Māwā jara beara Ācōrēba wārāda bié ɓɓa ɓɓa.

Ēberā jipa ɓɓara neēa

⁹ Maɓ bērā ɓɓara jaradi? ɓɓara dai judiorāda dewarārā cāyābara biara beada? ɓɓara māwāéa! Mɓa naɓ cartade cawabisia judiorāba, judiorāé bida cadjiruara obadada. ¹⁰ Maɓdebemada Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa:

Ēberā jipa ɓɓara ni aba bida neēa.

¹¹ Ni abaɓɓa adua ɓɓa cārēda jipa ɓɓada. Ni abaɓɓa Ācōrēra jarɓca.

¹² Jūmarāba Ācōrēra igarasidaa. Jūmarāda Ācōrē quīrāpita bié panesidaa.

Ni abaɓɓa biada oca. Bia o ɓɓara ni aba bida neēa.†

¹³ Ādjia cadjirua bedeabadara beuda uria ewa nūma quīrāca ɓɓa. Ādji iteba sewada obadaa.‡

Ādjia jara panɓneba djārāra bié obadaa damaba cabɓra quīrāca.§

¹⁴ Djārā quīrāma panɓneba ādji iteba bié jarabadaa.*

¹⁵ Baridua carea mīā beabadaa.

¹⁶ Ādji wāɓadaza djārā bia pananada ārīnapeda bia mīgabibadaa.

¹⁷ Djārā ume necai beadira adua panɓa.†

¹⁸ Ni maārī bida Ācōrēra wayadacaa.‡

¹⁹ Maɓ bedea Ācōrē leyde ɓɓara dji ley ēpē bearāa jara ɓɓa. Māwā ni abaɓɓa poya jaradaēa cadjirua neē ɓɓada. Maɓ leydeba cawa panɓa jūma naɓ ējūānebemarāra Ācōrē quīrāpita bedeade panɓda. ²⁰ Wārāda Ācōrēba Moisea diada ley ĩjā o ɓɓadeba ni abaɓɓa Ācōrē quīrāpita jipa ɓɓeā. Maɓ leyba cawabi ɓɓa dadjia cadjiruada obadada.

Ācōrēba Jesucritodeba ēberārā jipa unubaria

²¹ Baribɓra idira Ācōrēba cawabisia maɓ ley odaēne sāvā ēberārāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada leyde idjaba Ācōrēneba bedeabadarāba

* 3:4 Salmo 51:4. † 3:12 Salmo 14:1-3. ‡ 3:13 Salmo 5:9. § 3:13 Salmo 140:3. * 3:14 Salmo 10:7. † 3:17 Isaia 59:7-8. ‡ 3:18 Salmo 36:1.

ɓaɓpedada cartade bida maɓnebemada ɓaɓ ɓaa. ²² Abaɓba Jesucritoda ɓjāsira Ācōrēba idjira jipa unubaria. Jesu ɓjāɓɓadara idjia jūma māwā jipa unubaria. Ni abaɓda quĩrā awara unuca. ²³ Wārāda jūmarāba cadjiru-ada obadaa. Maɓ bērā Ācōrē biya quirudebemada aĩ beaa. ²⁴ Baribaɓa Ācōrēba ni cārē sida obiēne idji biadeba ēberāra jipa unubaria. Māwā unubaria Jesucritoba idji beudadeba cadjiruadebemada ēdraɓ ɓaɓda bērā. ²⁵ Ācōrēba Jesucritora ɓasia cadjirua carea beumārēā. Dadjirā carea idji oara erozoasia. Maɓ ɓjāɓɓade Ācōrēba dadji cadjiruara quĩrādoabaria. Jesucrito dadjirā cadjirua carea beudaba cawabi ɓaa Ācōrēba jipa cawa obarida. Crito zei naēna cadjirua opedadara Ācōrēba jūma droa ɓaɓdeba cawa oē ɓasia. ²⁶ Baribaɓa idira Jesucritodeba Ācōrēba cadjiruara jūma jipa cawa obaria. Maɓ bērā Ācōrēba Jesu ɓjāɓɓadara jūma jipa unubaria. Māwā ebuda ɓaa Ācōrēra ne jūmane jipa ɓada.

²⁷ Maɓ bērā ɓcārēā ara dadjidebemada bia bedeadidi? Poya bia bedeadaēa. ɓSāwāērā? Poya bia bedeadaēa, Ācōrēba Moisea diada ley ɓjā o panɓneba idji quĩrāpita jipa panɓē bērā, āteɓaɓa Jesu ɓjā panɓneba dadjirāra idji quĩrāpita jipa panɓa. ²⁸ Dadjirāba jaradia panɓa Jesuda ɓjā panɓ bērā Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. Ācōrēba Moisea diada ley ɓjā o panɓneba dadjirāra idji quĩrāpita jipa beadacaa.

²⁹⁻³⁰ ɓĀcōrēra ababe judiorā Ācōrēca? ɓIdjira judiorāē Ācōrēēca? Wārāda Ācōrēra ababaɓa ɓaɓ bērā idjaba judiorāē Ācōrēa. Idjia jūma Jesu ɓjāɓɓadara jipa unubaria. Cacula wēāgo beaba, cacua wēāgoē bea bida Jesuda ɓjāsidadara jipa unubaria. ³¹ Jesuda ɓjā panɓ bērā ɓĀcōrēba Moisea diada leyra igara panɓca? Māwāēa, āteɓaɓa maɓ leyba jara ɓara obadaa.

4

Abrahaɓba Ācōrē ɓjāna

¹ ɓCārēda jaraēdi droā naēnabema Abrahaɓnebemada? ɓSāwā Ācōrēba jipa unusi? ² Abrahaɓba ne bia o ɓaɓdeba Ācōrē quĩrāpita jipa ɓadabara, ara idjidebemada poya bia bedeacasia. Baribaɓa wārā arada ni cārē sida oē basia Ācōrē quĩrāpita bia bedelai carea. ³ Ācōrē Bedeade nāwā jara ɓaa: “Abrahaɓba Ācōrēra ɓjāsia. Maɓ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”* ⁴ Abaɓba trajuda oibaɓa, idjia edabaɓaɓa bari edaēa, āteɓaɓa idji trajubari dji boroba diaya. ⁵ Baribaɓa Ācōrē quĩrāpita jipa ɓai carea ne oē ɓaɓba Ācōrēda ɓjāibaɓa, Ācōrēba maɓ ēberāra jipa unuya. Cadjirua o beaba Ācōrēda ɓjāsidadara Ācōrēba jipa unubaria. ⁶ Ara maɓ quĩrāca Daviba jarasia: Ācōrē quĩrāpita jipa ɓai carea ne oē ɓara Ācōrēba jipa unusira bio bia ɓaya. ⁷ Nāwā jarasia:

Ēberārāba Ācōrē ley ɓjā odaē pananada idjaba cadjirua opedadada Ācōrēba quĩrādoasira bio bia panania.

⁸ Ēberāba cadjirua oda carea Ācōrēba bedeade ɓaɓēana aibaɓa, maɓ ēberāra bio bia ɓaya.†

⁹ Maɓba ɓababe cacua wēāgo beadraɓ bio bia pananica? ɓCacula wēāgoē bea sida bio bia pananaēca? Daiba jarasidaa Abrahaɓba Ācōrēra ɓjāna

* 4:3 Genesi 15:6. † 4:8 Salmo 32:1-2.

bērã Ācōrēba idjira jipa unusida. ¹⁰ Baribara Ācōrēba idjira sãlbe jipa unusi? Jipa unusica idji cacua wēãgođacarea wa wēãgoi naēna? Wārãda idji cacua wēãgoi naēna Ācōrēba idjira jipa unusia. ¹¹ Abrahałba Ācōrēba ijãna bērã, cacua wēãgoē bađamĩna Ācōrēba idjira jipa unusia. Mał cawabi carea Abrahałba jirũare idji cacuara wēãgosia.† Cacua wēãgoē beaba Ācōrēda ijãnibara, Abrahałra ādjirã zezaa, abari quĩrãca ijã pananeba Ācōrēba jipa unu ba bērã. ¹² Idjaba Abrahałba idji cacua wēãgoi naēna ijã bađa quĩrãca cacua wēãgo beaba ijãnibara Abrahałra ādjirã zezaa.

¹³ Ācōrēba Abrahała, idjideba zedi ēberãrãa bida nał ējũãra diayada asia. Baribara mãwã jaraē basia Abrahałba idji leyda ijã oda bērã. Ātebara mãwã jarasia Abrahałra jipa ununa bērã. Mãwã jipa unusia Abrahałba idjida ijãna bērã. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diada ley ijã o beaba Ācōrēba diai jarađara edabada, dadji quĩrãbe Critora ijã panacasidaa idjaba Ācōrēba diai jarađara edadaē bacasia. ¹⁵ Mał leydeba Ācōrēba cawa oya. Wārãda leyda neē bađabara, dadjirãra mał ley igarabada carea bedeađe pananaē bacasia.

¹⁶ Ācōrēba diai jarađara dadjirãba edadia idjida ijã panã bērã. Ācōrēba idji biadeba małra bari dia ba. Mał bērã jũma Abrahał ēberãrãba małra wārãda edadia. Ācōrēba Moisea diada leydeba panaba Ācōrēda ijã panabara małra edadia. Baribara ababe ādjabara edadaēa, ātebara judiorãe bida Abrahał quĩrãca Ācōrēda ijãnibara edadia. Mãwã Abrahałra jũma dadjirã, dji Ācōrē ijã bea zezaa. ¹⁷ Ācōrē Bedeađe nãwã bał ba: “Młã bara bałsia zocãrã puru bea zezada bamãrãe.”Š Wārãda Ācōrē quĩrãpita Abrahałra jũma dadjirã, dji Ācōrē ijã bea zezaa. Ācōrēba beupedađara łrēbabibaria idjaba ne neēnebemada obaria. Ara mał Ācōrēda Abrahałba ijã basia.

¹⁸ Ācōrēba nãwã jarasia: “Bađeba yōbdarãda zocãrã duanania.*” Abrahałba poya warra unuēda cawa bamĩna ijãsia Ācōrēba warra unubida idjia jarađa quĩrãca. Mãwã ijã bađeba zocãrã puru bea zezada basia Ācōrēba jarađa quĩrãca. ¹⁹ Warra unui carea jũmawãya drõda bamĩna Abrahałba małgara wađibida bio ijã basia. Idjira berara cien poa basia. Idji quima Sara sida warra tocada cawa bamĩna Abrahałba wađibida bio ijã basia. ²⁰ Idjia ni maãrĩ bida crĩchaē basia Ācōrēba diai jarađara diaēda. Ātebara sođeba wārãda bio ijã basia idjaba Ācōrēba bia bedeadadja. ²¹ Idjia cawa basia Ācōrēba oi jarađara wārãda jũma poya oida. ²² Abrahałba mãwã ijãna bērã Ācōrēba jipa unusia.† ²³ Ācōrē Bedeađe mãwã bał ba. Baribara mał bedeara ababe idjidebemada beđa baēa. ²⁴ Ātebara dadjirãnebema sida beđa ba, dadjirãba ijã pananeba Ācōrēba jipa unu ba bērã. Ācōrēba dadji Boro Jesura beu bađada łrēbabisia. Ara mał Ācōrēda dadjirãba ijã panã. ²⁵ Idjia Jesura bałsia dadjirã cadjirua carea beumãrãe. Małbe beu bađada łrēbabisia dadjirãra idji quĩrãpita jipa bał carea.

5

Jesuđeba dadjirãra Ācōrē ume necai duanãa

† 4:11 Genesi capítulo 17. Š 4:17 Genesi 17:5. * 4:18 Genesi 15:5. † 4:22 Genesi 15:6.

1 Jesucritoda ïjã panΛ bërã Ācōrēba dadjirãra jipa unu ÐΛΛ. Mañ bërã dadjirã Boro Jesucritodeba Ācōrē ume necai duanΛΛ. 2 Mañ awara Jesucrito ïjã panΛ bërã Ācōrēba idji biadeba dadjirãra ewariza carebabaria. Idjaba ÐΛSRida panΛΛ cawa panΛ bërã Ācōrē biya quirudebemada edadida. 3 Mañ awara dadjirã bia mïga panΛne ÐΛSRida panabadaa cawa panΛ bërã maġgΛdeba biara droa cawaedida. 4 Mañ droa panΛneba cawa panΛΛ Ācōrēba dadjirãra bia unu ÐΛda. MaġgΛdeba cawa panΛΛ Ācōrē bia quirudebemada edadida. 5 Mañra sewaēa, ātebΛrΛ wārãda edadia. Māwã cawa panΛΛ Ācōrēba idji Jaureda dadjirãa diada bërã. Idji Jauredeba dadjirã sode cawabi ÐΛΛ dadjirãra wārãda bio quĩrã ÐΛda.

6 Dadjirã cadjiruadebemada poya ēdrΛdaē panasidade Ācōrēba ÐΛda ewaride Critora dadjirã dji cadjiruara carea beusia. 7 Zarea ÐΛΛ ēberã jipa ÐΛ carea abalΛba ara idjida idu beabida. Āĩbērã ēberã bia carea abalΛba ara idjida idu beabiscada. 8 BaribΛrΛ Ācōrēba dadjirãra bio quĩrã ÐΛda unubisia wadi cadjiruade panΛne Critora dadjirã carea beuda bërã. 9 Crito oa erozoadadeba Ācōrēba dadjirãra jipa unu ÐΛΛ. Mañ bërã Critodeba dadjirãra Ācōrēba cawa oidebemada wārãda ēdrΛdia. 10 Dadjirã wadibida Ācōrē ume dji quĩrũda beaside idji Warra beudadeba dadjirãra idji ume bia ÐΛsia. Māwã dadjirãra wārãda ēdrΛdia Critora zocai ÐΛ bërã. 11 Mañ awara dadjirã Boro Jesucritodeba Ācōrē ume bia panΛ bërã idjideba Ācōrē ume ÐΛSRida panΛΛ.

Adañ idjaba Crito

12 Ēberã abalΛdeba cadjiruara nañ ējũãne zesia. Idjaba mañ cadjiruadeba dadji beudira zesia. Jũmarãba cadjiruada obada bërã beubadaa. 13 Ācōrēba Moisea idji ley diai naēna ēberãrãba nañ ējũãne cadjiruara obadjidaa. BaribΛrΛ mañ ley neē bada bërã jaraca basia ēberãba cadjirua o panΛ carea bedeade panΛda. 14 Māwãmĩna Adañ ewarideba aba Moise ewaridaa ēberãrãda beusidaa cadjiruara obadjida bërã. BaribΛrΛ Adañba cadjirua oda quĩrãca odaē basia. Adañba igarasia Ācōrēba idjia ebuada jaradara baribΛrΛ ādjirãba māwã odaē basia.

Adañneba jũmarãda biē panena quĩrãca dji zeida badadeba jũmarãda poya bia panesidaa.* 15-16 Wārãda ēberã abalΛba cadjirua oda carea jũmarãda beusidaa. BaribΛrΛ ēberã abalΛdeba Ācōrēba idji biadeba zocai baida bari diasia jũmarãda zocai beadamãrēã.† Jesucritoba idji biadeba dadjirã itea odara Adañba cadjirua odadeba zeda cãyãbara ÐΛlara ÐΛΛ. Mañ bërã Ācōrēba bari dia ÐΛra Adañba cadjirua odadeba zeda quĩrãca ÐΛēa. Mañ awara Adañba cadjirua ababe oda carea Ācōrēba cawa opeða jũmarãda bedeade panΛana asia. BaribΛrΛ ēberãrãba cadjiruada zocãrã opeðadamĩna Ācōrēba ni cãrē sida obiēne idji biadeba ādjirãra jipa unubaria. 17 Wārãda ēberã abalΛba cadjirua odadeba jũmarãda beubadaa. BaribΛrΛ dewara ēberãda ÐΛΛ, Jesucritoda. Idjideba Ācōrēba ni cãrē sida obiēne ēberãrãra jipa unubaria. Idji biadeba bio carebabaria. Ācōrēba māwã erobΛra Jesucritodeba ewariza idji ume zocai panania.

18 Wārãda ēberã abalΛba cadjirua oda carea Ācōrēba cawa opeða jũmarãda bedeade panΛana asia. Idjaba ēberã abalΛba jipa oda carea

* 5:14 Griego bedeade nãwã bΛ ÐΛΛ: "Adañra dji zeida bada quĩrãca basia." † 5:15-16 Jũmarã. Griego bedeade bΛ ÐΛΛ "zocãrã."

Ãcõrêba jûmarâda poya jipa unuya ewariza idji ume zocai pananamârêã. ¹⁹ Wârâda êberã abalaba Ãcõrêba jaradara ijã odaê bërã zocârã êberãra dji cadjiruara panesidaa. Idjaba êberã abalaba jûma ijã oda bërã zocârã êberãra Ãcõrêba jipa unuya.

²⁰ Ãcõrêba Moisea idji leyra diasia êberãrãba cawadamârêã cadjiruara zocârã obadada. Baribalaba êberãrãba cadjiruara biara osidãde Ãcõrêba idji biadeba biara quirã djuburiasia. ²¹ Wârâda êberãrãba cadjiruada obada bërã beubadaa. Baribalaba Ãcõrêba idji biadeba êberãrãba jipa unubaria dadjirã Boro Jesucritodeba ewariza idji ume zocai pananamârêã.

6

Cadjiruadebema êdrapedada

¹ ¿Mañebemada sãwã crîcha panã? ¿Dadjirãra wadibida cadjiruade nîbadica Ãcõrêba idji biadeba biara quirã djuburiamârêã? ² ¡Wârâda mãwã odiê panã! Dadjirãra cadjiruadebemada beusidaa. Mañ bërã ¿sãwã cadjiruade nîbadi? ³⁻⁴ Bãrãba cawa panã borocuesidade unubisidada Crito ume ábaa panãda. Mãwã unubisidada idji ume beusidada idjaba jousidada. Mañbe dadjirã Zeza Ãcõrêba idji abala waibala badeba Crito lrêbabida quirãca dadjirã sida lrêbabisia zocai bai djiwidide nîbadamârêã.

⁵ Dadjirãra Crito ume beusida bërã idji lrêbada quirãca zocai bai djiwidide nîbadia. ⁶ Dadjirãba cawa panã dadji crîcha drõãra beusida Crito ume crude cachida quirãca. Mãwãbalaba dadjirã crîcha drõãba nañ cacuaba cadjirua o quirã bada waa poya obiã. Dadjirãra waa cadjirua nezocarãã. ⁷ Wârâda abalada Crito ume ábaa beusibalaba, cadjiruadebemada êdrasia.*

⁸ Dadjirãra Crito ume ábaa beupedada bërã ijã panã idji ume zocai pananida. ⁹ Dadjirãba cawa panã Critora beu badada lrêbada bërã waa beuêda. Beuba idjira waa poyaã. ¹⁰ Crito barima aba beudaba jûma cadjiruada poyasia. Idjira waa beuã átebalaba Ãcõrê itea zocai bala. ¹¹ Ara mañ quirãca cawadida panã bãrãra cadjiruadebemada beusidada idjaba dadjirã Boro Jesudeba Ãcõrê itea zocai panãda.

¹² Mañ bërã cadjiruara idu bãrã boro babirãnadua. Mãwã bãrã cacua beuida balaba cadjirua o quirã bada odaã. ¹³ Bãrã cacuaa idu cadjiruara obirãnadua. Átebalaba ara bãdjida Ãcõrêa diadadua. Bãrãra cadjiruade beu pananada Ãcõrê itea zocai panesidaa. Mañ bërã bãrã cacuada Ãcõrêa diadadua jipa odi carea. ¹⁴ Ãcõrêba idji biadeba bãrãra êdra bada bërã idjaba Ãcõrêba Moisea diada leydeba panã bërã, cadjiruara bãrã boroda baiê bala.

Jipa odidebema

¹⁵ ¿Mañebemada sãwã crîcha panã? Ãcõrêba idji biadeba dadjirãra êdra edada bërã idjaba dadjirãra Moisea diada leydeba panã bërã ¿cadjiruada odida panãca? ¡Mãwãã! ¹⁶ Bãrãba cawa panã ara bãdjida djãrã nezocada beadi carea diadibalaba, dji boroba jarabalabara jûma ijã odida panã. Ara mañ quirãca bãrãba cadjiruara bãrã boroda badibalaba, cadjiruara odapeda beudia. Baribalaba Ãcõrêda bãrã boroda badibalaba, idji

* 6:7 Cadjiruadebemada êdrasia. Griego bedeade mañba idjaba jara bala: "Cadjirua o badebemada Ãcõrêba jipa basia."

bedea ïjã obadae jipa nĩbada. ¹⁷ Naēna bārãra cadjirua nezocarã basía. BaribΛΓΛ jũma Ācõrēnebema jaradiapedadara sodeba ïjã o panΛ bẽrã mĩa Ācõrẽa bia bΛada abaria. ¹⁸ Bārãra cadjiruadebemada ēdrΛapeda Ācõrẽ nezocarãda panesidaa jipa odi carea.

¹⁹ Mĩa mãwã nezocadebemada bedea bΛa naļ crĩchada jaradiai carea. Ara bådjideba cawadida zarea bΛ bẽrã mãwã jaradia bΛa. Wārãda naēna bārãba ara bådjidida bΛasidaa cadjirua nezocada beadi carea. Mãwã bārãba mĩa peraidebemada, jũma cadjirua sida ewariza wetara o panabadjidaa. BaribΛΓΛ idira Ācõrẽ nezocarã bẽrã ara bådjidida bΛadua jipa odi carea. MãwãbΛΓΛ Ācõrẽ itea bia beadia. ²⁰ Bārãra cadjirua nezocarã baside jipa odida crĩchadaca basía. ²¹ BaribΛΓΛ cadjirua o panΛneba ¿cãrẽ biada edasida? ¿Mãwã o panana carea idira quĩrã pera panΛẽca? Cadjirua o panΛ carea ēberãrãra beudia. ²² Idira bārãra cadjiruadebemada ēdrΛapedada bẽrã Ācõrẽ nezocada panesidaa. Mãwã bārãra Ācõrẽ itea bia panesidaa. Maļ bẽrã idji ume ewariza zocai panania. ²³ Wārãda cadjirua o panΛ carea ēberãrãra beudia. BaribΛΓΛ dadjirã Boro Jesucritodeba Ācõrẽba ewariza zocai baida bari dia bΛa.

7

Mĩa amacara panΛ leydeba Pauloba jaradiada

¹ Djabarã, Ācõrẽba Moisea diada leyra cawa panΛ bẽrã maļ leydeba mĩa bārãa bedeyaya. Bārãba cawa panΛa ababe zocai panΛnebΛΓΛ dadjirãra maļ leydeba panΛda. ²⁻³ Naļ quĩrãca bΛa. Maļ leyba jara bΛa wẽrã quima bara bΛara idji quima zocai bΛde idji ume baida bΛda. Idji quima wadi zocai bΛde maļ wẽrãba dewara umaquĩrãda edaibΛΓΛ, leyba jara bΛa wẽrãra daunemasida. BaribΛΓΛ idji quimada beusira wẽrãra idji quima ume baida bΛ leydebemada ēdrΛasia. Maļne idjia dewara umaquĩrãda edaibΛΓΛ, daunemaļ bΛa.

⁴ Djabarã, ara maļ quĩrãca Crito beudadeba bārãra Ācõrẽba Moisea diada leydebemada beusidaa. Mãwã dewaradeba poya panania. Idira bārãra Crito dji lrẽbadadea. Idjideba panΛ bẽrã Ācõrẽ itea poya bia odia. ⁵ Dadjirãra naļ djaraba o quĩrĩã bΛdeba nĩbasidade Ācõrẽba Moisea diada leyba jara bΛ carea wetara cadjiruada o quĩrĩãsidaa. Maļne cadjirua o panΛ carea beudida panasidaa.* ⁶ BaribΛΓΛ Ācõrẽba Moisea diada leydeba pananada dadjirãra ēdrΛasidaa. Maļ leydebemada beusida bẽrã idira Ācõrẽra idji Jauredeba ēpẽnia. Waa crĩchadaēa Moiseba bΛda leydeba ēpẽnida.

Cadjirua o quĩrĩã bΛdebema

⁷ ¿Maļnebemada sãwã crĩcha panΛ? ¿Ācõrẽba Moisea diada leyra cadjiruaca? ¡Mãwãẽ! Maļ ley neļ badabara mĩa adua bΛacasia cãrẽda cadjiruada. Maļ leyba djãrãnera awuarãduada adaēbara, mĩa djãrãne awuaira cadjiruada adua bΛacasia.† ⁸ BaribΛΓΛ awuarãduada ada bẽrã cadjirua o quĩrĩã bΛdeba mĩa ne jũmada wetara awuasía. Wārãda Ācõrẽba Moisea diada ley neļ badabara wetara cadjiruara o quĩrĩãẽ bΛacasia.†

* 7:5 Beudida panasidaa. Griego bedeadē nãwã bΛ bΛa: “Beudira zau panasidaa.” † 7:7 Exodo 20:17. ‡ 7:8 Wārãda Ācõrẽba Moisea diada ley neļ badabara wetara cadjiruara o quĩrĩãẽ bΛacasia. Griego bedeadē nãwã bΛ bΛa: “Ley neñe cadjiruara beusia.”

⁹ Naēna mañ ley adua ßaside młra necai ßabadjia. BaribΛΓΛ cawaside mła cadjiruada o quĩrĩasia. Małbe cadjirua carea beuida ßasia. ¹⁰ Mañ ley ijã o ßađeba młra Ācōrē ume ewariza zocai ßaida ßasia. BaribΛΓΛ oca bērã mañ leyba cawabasia młra beuida ßada. ¹¹ Mañ leyba jara ßa carea mła cadjiruada wetara o quĩrĩasia. Małbe cadjiruaba młra cūrūgasia crĩchamārēã mañ leydeba jipa ßaida. BaribΛΓΛ ijã oca bērã beuida ßasia.

¹² Wārãda mañ leyra Ācōrēnea. Mañ leyba jara ßara jũma bio bia ßaa, jipa ßaa, idjaba aride ßaa. ¹³ Māwãra ¿ley bia ßaba młra beubisica? ¡Māwãéa! ĀtebΛΓΛ cadjirua o ßa carea młra māwã beuida ßasia. Mła cadjirua o ßa carea mañ ley bia ßaba jara ßaa młra beuida ßada. Māwã ebuda ßaa cadjiruara sãwãbΛΓΛ ßada. Mła cadjirua o ßara wārãda bio cadjirua ßaa.

¹⁴ Dadjirãba cawa panΛa Ācōrēba Moisea diada leyra Ācōrē Jauredeba zesida. BaribΛΓΛ młra nañ djarade ßaa. Młra cadjiruaba nēdoda quĩrĩaca ßaa idji nezocada ßamārēã. ¹⁵ Mła adua ßaa cãrē cãrēã jãwã obarida. Mła ne bia o quĩrĩã ßara ocaa, ātebΛΓΛ mła cadjirua o quĩrĩãé ßada obaria.

¹⁶ BaribΛΓΛ mła cadjirua o ßara o quĩrĩãé ßa bērã ebuda ßaa Ācōrēba Moisea diada leyra mła bia unu ßada. ¹⁷ Mañ bērã ara młdjia quĩrĩã ßađeba cadjiruara o ßaéa, ātebΛΓΛ cadjirua mł sode ßaba māwã obibaria.

¹⁸ Mła cawa ßaa mł soderã biada neēda. Biara jaraibΛΓΛ, młra nañ djarade ßa bērã ara młdjia quĩrĩã ßađeba biada poya ocaa. Mła biada o quĩrĩã ßamĩna poya ocaa. ¹⁹ Wārãda mła bia o quĩrĩã ßara ocaa, ātebΛΓΛ cadjirua o quĩrĩãé ßada obaria. ²⁰ Mła cadjirua o quĩrĩãé ßada o ßamĩna, ara młdjia quĩrĩã ßađeba māwã o ßaéa. ĀtebΛΓΛ cadjirua mł sode ßaba māwã obi ßaa.

²¹ Mañ bērã nañda cawa ßaa: mła biada o quĩrĩã ßamĩna cadjirua mł sode ßaba cadjiruada obibaria. ²² Wārãda mła sodeba Ācōrē leyra bio bia unu ßaa. ²³ Māwãmĩna dewara crĩcha sida mł sode ßaa. MałgΛba mł preso eroßa quĩrĩaca mła cadjiruada obibaria. Mła bia o quĩrĩã ßara mañ crĩchaba idu obi quĩrĩacaa ne bia oi crĩcha ume djõ ßa quĩrĩaca.

²⁴ ¡Młra miã djuburi ßaa! ¿Caiba młra ēdΛa ßai nañ cacua beuida ßaba cadjirua o quĩrĩã ßađebemada? ²⁵ Ababe ĀcōrēbΛΓΛ dadjirã Boro Jesucritodeba młra ēdΛa ßaya. Mañ carea mła idjia bia ßada aya. Wārãda mł crĩchade Ācōrē leyra ijã o quĩrĩã ßaa, baribΛΓΛ nañ djarade ßa bērã cadjirua mł sode ßaba cadjiruada obibaria.

8

Ācōrē Jauredeba nĩbađidebema

¹⁻² Idira dadjirãra Jesucrito ume panΛa bērã ni mañrĩ bida bedeade panΛaéa.* Ācōrē Jaureba dadjirãa zocai ßai djiwidida Jesucritodeba diasia. Dadjirãra cadjiruadebemada idjaba beuđidebemada ēdΛa ßasia. ³ Ācōrēba Moisea diada leyba dadjirãra cadjiruadebemada poya ēdΛa ßalē basia. Nañ djaraba o quĩrĩã ßađeba nĩnaba mañ ley ijã ođi cãyãbara cadjiruada obadaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba idji Warrada diabuesia dadjirã dji cadjiruara quĩrĩaca ßamārēã. Mañne idji Warrara dadjirã cadjirua carea beusia. Māwã Ācōrēba idji Warradeba dadjirãra cadjiruadebemada ēdΛa ßasia. ⁴ Idjia māwã osia dadjirãba poya jipa ođamārēã idji leyba jara ßa

* **8:1-2** Griego bedeade ἄκατα cartade nañ sida ßa ßaa: “Ādjirãra nañ cacuaba cadjirua o quĩrĩã ßađeba nĩnaé bērã, ātebΛΓΛ Ācōrē Jauredeba nĩna bērã.”

quĩrãca. Idira dadjirãra poya jipa nĩbadia naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩnae bẽrã, ãtebala Ācõrẽ Jauredeba nĩna bẽrã.

⁵ Naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩnaba ababe naļ djaraba cadjirua o quĩrĩã ðadra crĩchabadaa. Baribala Ācõrẽ Jauredeba nĩnaba Ācõrẽ Jaureba quĩrĩã ðadra crĩchabadaa. ⁶ Naļ djaraba o quĩrĩã ðada abalaba crĩcha baibala beuya. Baribala Ācõrẽ Jaureba quĩrĩã ðada crĩcha baibala necai ðaya idjaba ewariza Ācõrẽ ume zocai ðaya. ⁷ Abalaba naļ djaraba o quĩrĩã ðada crĩcha baibala, Ācõrẽ ume dji quĩrũa. Ācõrẽ leyra ijã o quĩrĩãea, ni poya ijã oea. ⁸ Naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩnara Ācõrẽba bia unuca.

⁹ Baribala Ācõrẽ Jaureda wãrãda bãrã sode ðabala, idjideba nĩnaa. Naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩnaea. Wãrãda Crito Jaure nee ðara Critodeea. ¹⁰ Baribala Critoda bãrã sode ðabala, bãrã jaurera zocai ðala Ācõrẽba bãrãra jipa unu ða bẽrã. Mãwãmĩna bãrãba cadjirua o panana carea naļ djarade beudia. ¹¹ Baribala idji Jaureda bãrã sode ða bẽrã, idjideba bãrã cacua beuida ðara ãrẽbabiya Jesu ãrẽbabida quĩrãca.

¹² Djabarã, dadjirãra wãrãda Ācõrẽ Jauredeba nĩbadida panla. Naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩbadiẽ panla. ¹³ Bãrãda naļ djaraba o quĩrĩã ðadeba nĩbadibala beudia. Baribala naļ djaraba cadjirua o quĩrĩã ðada Ācõrẽ Jauredeba igaradibala, ewariza Ācõrẽ ume zocai panania. ¹⁴ Jũma Ācõrẽ Jauredeba nĩnara Ācõrẽ warrarãa. ¹⁵ Bãrãba Ācõrẽ Jaure edasidade nezocada ðaẽ basia. ãtebala ðasia Ācõrẽ warrarãda beadamãrẽã. Idjideba ne wayadaca ãtebala Ācõrẽa “mã Zeza” abadaa. ¹⁶ Dadjirã sode Ācõrẽ Jaureba cawabi ðala wãrãda Ācõrẽ warrarãda. ¹⁷ Idji warrarã bẽrã Crito ume abaa idjia erobadebemada edadia. Dadjirãda wãrãda Crito bia mĩgada quĩrãca bia mĩga pananibala, Ācõrẽba Crito ume abaa bio bia ðaya.

Bajãne bia pananinebema

¹⁸ Dadjirã naļ ewaride bia mĩga pananebemada mla mãcua crĩchacaa, nocoarebema ewaride Ācõrẽba dadjirãra bia ðaĩ bẽrã. ¹⁹ Ne jũma Ācõrẽba ocuadaba quĩrĩã ðala idji warrarã bia panebadada isabe unubida. ²⁰⁻²¹ Naẽna ne jũma Ācõrẽba bia ocuadara biẽ besia. Baribala iduba mãwã biẽ beẽ basia, ãtebala Ācõrẽba biẽ basia. Mãwãmĩna ne jũma biẽ bedaba jã ðala Ācõrẽba idji warrarã bia ðaĩ quĩrãca bia ðamãrẽã. Małbe waa berawaẽa.

²² Dadjirãba cawa panla wẽrãba warra tobalade pua carea isabe to quĩrĩabarida. Ara mã quĩrãca ne jũma Ācõrẽba ocuadara puadeba beaca ðala. Mã carea isabe bia be quĩrĩã ðala. Ācõrẽba ocuada biẽ beda ewarideba aba ididaa mãwã ðala. ²³ Mã awara Ācõrẽba dadjirã cacuara bia ðamãrẽã jã panamisa dadjirã sida puadeba panla. Idji warrarã edabala mãwã oya. Idji Jaureda dadjirã naãrã diasia wãrãda idji warrarãda cawadamãrẽã. ²⁴ Ācõrẽba dadjirãra edra edada bẽrã małgara jã panla. Dadjia jã panara wadibida nee panla. Eropanlara çcãrẽ cãrẽã jã panacasia? çCaiba idjia erobal edai carea jã bai? ²⁵ Baribala dadjirãba jã panara wadibida nee panla bẽrã jũma droa pananeba cawa panla wãrãda edadida.

²⁶ Mã awara ara dadjiduba lãlae panla bẽrã Ācõrẽ Jaureba dadjirãra careba ðala. Wãrãda adua panla sãwã Ācõrẽa aride iwididida. Baribala Ācõrẽ Jaureba dadjia poya jaradaca bededebeba dadjirã carea Ācõrẽa

iwidibaria. ²⁷ Mañne Ācōrē dadji so ac̄bariba idji Jaureba iwiđi ɓara cawa ɓaa, idjia quĩrĩã ɓa quĩrĩãca idjiderã carea iwidibari bēřã.

Ācōrēba ne jūmaneba carebabaria

²⁸ Ācōrēba crĩcha ɓada quĩrĩãca idji quĩrĩã beada tr̄asia. Dadjirãba cawa pan̄aa maḷḷarã itea Ācōrēba ne jūmaneba biada obarida. ²⁹ Idjia naēnaeda cawa ɓasia cairãda idjiderã baida. Ādjirãra ɓasia idji Warra Jesu quĩrĩãca beadamārēã. Māwã idji Warra Jesura djabarã zocãrã pan̄nebemada dji nabemaa. ³⁰ Ācōrēba idji Warra Jesu quĩrĩãca beadamārēã naēnaeda ɓadara idjimaa tr̄cuasia. Idjia tr̄cuadara jipa unusia. Idjia jipa ununarã idji biya quirudebemada diaya.

³¹ ¿Maḷḷadebemada sãwã crĩcha pan̄a? Ācōrēra dadjirãare ɓa bēřã ¿caiba dadjirãra poyai? ³² Wãrãda Ācōrēba idji Warra arada wãgaē ɓasia āteɓara jūma dadjirã carea idu beabisia. Maḷ bēřã ¿idjia dadjirãa ne jūma biada Crito ume ābaa diaēca? ³³ ¿Caiba Ācōrēa idjia edadarãda poya biē jarai? Ācōrēba dadjirãra jipa unubaria. ³⁴ ¿Caiba dadjirãra bedeađe pan̄ana adi? Ni abaɓba mãwã jaradaēa Jesucritora dadjirã carea beuda bēřã. Idjira beu ɓadada ḷrēɓasia. Idira Ācōrē jɓawa araare ɓaa. Mama dadjirã carea Ācōrēa bedea djuburia ɓaa. ³⁵ ¿Caiba dadjirãra Crito quĩrĩãnebemada poya āyã ɓai? Ewari zarea zebraḷde, bia mĩga pan̄ane, ēberãrãba dadjirã biē odi carea ēpē pan̄ane, jarraba zebraḷde, cacuađe jɓni carea neē pan̄ane, minijĩchiade pan̄ane, ēberãrãba bea quĩrĩã pan̄ane ni abaɓba dadjirãra Crito quĩrĩãnebemada poya āyã ɓãã. ³⁶ Ācōrē Bedeađe nãwã ɓa ɓaa:

Ewariza ɓa carea दौरa bea quĩrĩã pan̄aa. Oveja beaɓada quĩrĩãca beađida crĩcha pan̄aa.†

³⁷ Baribaḷ Critoba dadjirãra quĩrĩã ɓaa. Idjideba jūma maḷḷara dadjirãba poyabadaa. ³⁸⁻³⁹ Maḷ carea m̄aa cawa ɓaa dadjirãda beuđibaḷa wa zocai pananibaḷa, Ācōrē quĩrĩãnebemada jĩga pananaēda. Naḷ ewaride, nubema ewaride bida jĩga pananaēa. Idjaba bajãnebema nezocarãba, jairãba, dji droma ɓeaba, naḷ dedaade ḷḷara ɓeaba, naḷ dedaade jewedaara ɓeaba, ni cãrē Ācōrēba odadebema bida dadjirãra idji quĩrĩãnebemada poya āyã ɓãã.† Ara maḷ quĩrĩãra dadjirã Boro Jesucritodeba unubisia.

9

Ācōrēba israelerã edada

¹ M̄ara Critode bēřã wãrã bedeađa jaraya. Sewa oēa. Ācōrē Jaureba m̄a sode naḷ bedeara wãrã arada cawabi ɓaa. ²⁻³ Naḷda jaraya: m̄a ēberãrã judiorã carea ewariza bio sopua babaria. Ādjirãra Ācōrē ume biē pan̄nebemada poya bia ɓaibara, m̄da ādjirã cacuabari Critodebemada jĩga becasia. ⁴ Ādjirãra Israeldebemaa. Ācōrēba ādjirãra naãrã edasia idji warrarãda beadamārēã.* Idji quĩrãwãrēã dorrodorroadã ādjirãa unubisia.† Ādji drõã naēnabemarã ume bedea ɓasia.‡ Idji ley sida Moisedeba ādjirãa diasia. Ādjirãa cawabisia idji dede cãrēda oēida pan̄ada idjaba jūma idjia diai jaradara ādjirã itea ɓasia. ⁵ Ādji drõã naēnabemarãra dji

† 8:36 Salmo 44:22. ‡ 8:38-39 Jairã. Griego bedeađe nãwã ɓa ɓaa: “Dji dromarãba, jūma poya ɓeaba.” * 9:4 Exodo 4:22. † 9:4 Exodo 40:34-35. ‡ 9:4 Genesi 12:1-3.

dromarāda beasia. Ādjirāneba Critora naļ djarade zesia. Idjidra jūmarā Ācōrēa. Idjiabara dadjirāba ewariza bia bedeadida panla. Bia bla māwā baida.

⁶ Mla jaraē bla Ācōrēba israelerā itea oyada adara oē bla. Ātebala mā jara bla jūma Israeldeba yōpedadara Ācōrē quīrāpita israelerāeda. ⁷ Idjaba jūma Abrahālneba yōpedadara Ācōrē quīrāpita Abrahāl warrarā araēa. Ācōrēba Abrahāla nāwā jarasia: “Mla warrarā diai jarađara bla warra Isadeba zedia.”[§] ⁸ Maļ bedeaba dadjirā cawabi bla jūma Abrahālneba naļ djarade topedadara Ācōrē warrarāeda. Ācōrēba diai jarađa warrarādra Abrahāl warrarā araa. ⁹ Ācōrēba Abrahāla diai jarađa bedeara naġla: “Za zei poade ara naļ ewari quīrāca mla wayacusa zeya. Maļne Saraba warrada to erobaya.”*

¹⁰⁻¹² Maļ awara Ācōrēba cawabisia idjia eda quīrā bla edabarida. Idjaba cawabisia ni abala edacada ādjia o panla bia unu bla bēra ātebala edabaria idjia trāna bēra. Nāwā cawabisia: Rebecaba mīguisoda tosia. Dji zezara dadi drōa naēnabema Isa basia. Baribala maļ warrarā todi naēna idjaba biada ni cadjiruada odi naēna Ācōrēba Rebecaa jarasia: “Dji nabemada dji tēābema jawaeda baya.”[†] ¹³ Maļ carea Ācōrē Bedeade nāwā bla bla: “Mla Jacoboda quīrāsia, maļne Esaūra unu amasia.”[‡]

¹⁴ Maļnebemada sāwā crīcha panla? Ācōrēba jipa ocada crīcha panla? jMāwāea! ¹⁵ Ācōrēba Moisea nāwā jarasia: Mla quīrā djoburia quīrā bla ēberāda quīrā djoburiaya idjaba māla quīrāneba careba quīrā bla ēberāda quīrāneba carebaya.[§]

¹⁶ Wārāda Ācōrēba edabala ēberāra edacaa maļ ēberāba o bla bia unu bla bēra ni dji ēberāba māwā quīrā bla bēra. Ātebala idjia quīrā djoburia quīrā bla edabaria. ¹⁷ Ācōrē Bedeade idjia Egiptodebema boroa jarađada nāwā bla bla:

Mla bara dji boroda basia bla mīgabi blađeba mla abada unubi carea. Māwā mla jūma naļ ējūāne trā bla baya.*

¹⁸ Maļba cawabi bla Ācōrēba abala quīrā djoburia quīrā bla bla māwā obarida idjaba abala calala zarea bla quīrā bla bla māwā bla barida.

¹⁹ Maļ bedea carea abalba nāwā jaraiscada: “Ācōrēba māwā obari bēra ĳcārē cārēā dadjirāra bedeade panlana a bla? ĳIdjia dadjirā bla quīrāca panlēca?” ²⁰ Baribala dji māwā bedea bara ĳcai māwā Ācōrēa bedei carea? Zocoba dji cađa jaraida bla: “Bla ĳcārē cārēā mla jāwā osi?” ²¹ ĳDji egoro cabariba o quīrā bla quīrāca oiē bla? ĳAbari egoroba zoco ewari droma careabemada, baridua ewari careabema sida oida blaēca?

²² Ara maļ quīrāca Ācōrēba o quīrānada osia. Ēberārāba cadjirua o panla carea Ācōrēba idji quīrūbideba idjaba idji abalađeba cawa opeđa tala uruade batabueida basia. Baribala ādjia cadjirua o panla jūma droasia. ²³ Māwā droasia idji biya quiru waibla blađebemada idjia quīrā djoburia bla ēberārā cawabi carea. Ādjirāra idjia naēna edasia idji bia quirudebemada erobeadamārēa. ²⁴ Dadjirāra maļ ēberārānebema.

§ 9:7 Genesi 21:12. * 9:9 Genesi 18:10,14. † 9:10-12 Genesi 25:23. ‡ 9:13 Malaquia 1:2-3. § 9:15 Exodo 33:19. * 9:17 Exodo 9:16.

Λαλα judiorāa idjaba λλαλλα judiorāéa. Baribλλλ Ācōrēba jūma dadjirāra trāsia. ²⁵ Ācōrēba jarađada Osea cartade nāwā bλ bλa:

Mλ puruē bađada mλ puruada aya. Mλa quĩrĩāé bađa puruda mλa quĩrĩā bλ puruada aya.†

²⁶ Idjaba nāwā bλ bλa:

Mλa jarasia bārāra mλ ēberārāéda.

Māwā jarađama mλa bārāra mλ warrarāana aya.‡

²⁷⁻²⁸ Idjaba Isaiaba israelerānebemada nāwā jarasia:

Israelerāra zocārā panλa pusa łbλ quĩrāca. Māwāmĩna ādjirāra zocārāébe ēdrλdia dadjirā Boro Ācōrēba nał ējūāne beara isabe jūma cawa oi bēra.§

²⁹ Idjaba mał naēna Isaiaba nāwā jarasia:

Dadjirā Boro jūma poya bλba dadji israelerāra λλαλ zocai bλdaēbara, Sodomanebemará, Gomorrađebemará quĩrāca ni aba biđa neē bacasia.*

Judiorāba Crito łjānaē panλnebema

³⁰ ¿Małba cārēda jara bλ? Judiorāéba jλλđaca basía Ācōrē quĩrāpita jipa beadi carea. Baribλλλ Critora łjāpedada bēra Ācōrēba ādjirāra jipa unusia. ³¹ Małne israelerāba Ācōrē quĩrāpita jipa beadi carea leyđeba jλλλ pananamĩna Ācōrēba jipa unuē basía. ³² ¿Cārē cārēā ādjirāra jipa unuē basi? Jipa unuē basía Crito łjāni cāyābara ādjia o panλneba idji quĩrāpita jipa beadi carea jλλλ panana bēra.† Wārāda ādjirāba Critora łjānaē basía mōgarade tēnedrλbλda quĩrāca. ³³ Ācōrē Bedeade małnebemada nāwā bλ bλa:

Ūrĩnadua. Mλa Sioł puruđe de oi careabema mōgarada bλbλλλ.‡

Mał mōgarade ēberārāra tēnedrλđapeda baedia. Baribλλλ idji łjā bλba idji quĩrĩābe łjā baēa.§

10

¹ Djabarā, mλa sođeba quĩrĩā bλa Ācōrēba israelerāra ēdrλ edaida. Mał carea mλa Ācōrēa iwidi babaria. ² Mλa jaraya ādjirāba Ācōrēra wārāda ēpē quĩrĩā panλda. Māwāmĩna Ācōrēba quĩrĩā bλđebemada āi crĩcha panλa. ³ Ācōrēba sāwā ēberārā jipa unubarida ādjirāba cawađaca. Małda igarađapeda ara ādjia o panλneba jλλλ panλa Ācōrē quĩrāpita jipa beadi carea. ⁴ Baribλλλ Crito łjābλđara Ācōrēba jipa unubaria. Mał bēra ley łjā o panλneba jipa beadi carea waa jλλłđiē panλa.

⁵ Moiseba bλsia sāwā ēberārāra Ācōrēba diđa leyđeba poya jipa beadida. Nāwā bλsia: “Ēberāba nał leyba jara bλλa łjā o baibλλλ, zocai baya.”* ⁶ Baribλλλ Crito łjābλλλda Ācōrēba jipa unubaria. Mał ēberāba jarabaria: “Bλ sođe crĩcharādua abałda bajānaa wāida bλda Crito nał duđaa zebi carea. ⁷ Crĩcharādua abałda beuđarā panabadamaa wāida bλda Crito łrēbabi carea.” ⁸ Baribλλλ Ācōrē Bedeade nāwā bλ bλa: “Bλa

† **9:25** Osea 2:23. ‡ **9:26** Osea 1:10. § **9:27-28** Isaiá 10:22,23. * **9:29** Isaiá 1:9. † **9:32** Ādjia o panλneba. Griego beadeade λλαλ cartade nāwā bλ bλa: “Ācōrēba Moisea diđa ley łjā o panλneba.” ‡ **9:33** Sioł purura idjaba Jerusaleā abadaa. § **9:33** Idji quĩrĩābe łjā baēa. Griego beadeade bλ bλa: “Peraēa.” Isaiá 28:16; 1 Pedro 2:6. * **10:5** Levitico 18:5.

Ācōrē bedeara cawaicha ɓɓa.† ɓɓa iteba idji bedeara jaraida ɓɓa idjaba ɓɓa sodeba ijāida ɓɓa.”‡ Idji bedeara daiba nāwā jaradia panɓa jūmarāba ijānamārēā: 9 ɓɓa iteba Jesura jūmarā Boroada aibɓɓa, idjaba Ācōrēba idjira ɓɓa ɓɓa sodeba ijāibɓɓa, Ācōrēba ēdrɓa edaya. 10 Wārāda abaɓba sodeba ijāibɓɓa, Ācōrēba jipa unuya. Iteba Jesura jūmarā Boroada aibɓɓa Ācōrēba ēdrɓa edaya.

11 Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Idji ijā ɓɓa idji quĩrīābe ijā ɓaēa.”§ 12 Ācōrēba jūmarā Boro bēra judiorāra, judiorāē sida abarica obaria. Idjia quĩrā djuburia iwidiɓɓa bio carebabaria. 13 Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Dadjirā Boro Ācōrēba quĩrā djuburia iwidiɓɓa jūma ēdrɓa edaya.”*

14 Baribɓɓa ēberārāba wadi dadjirā Boro Jesucrito ijānaē panɓe ɓɓa ɓɓa idjia quĩrā djuburiada iwidiɓɓa? Idjidebemada wadi ūrīnaē panɓe ɓɓa ɓɓa ijāni? Idjaba ni abaɓba adjia jaradiade wāēbɓɓa ɓɓa ɓɓa idjidebemada ūrīni? 15 Ācōrēba ni abaɓba diabueɓɓa, ɓɓa ɓɓa jaradiade wāni? Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Bedeā bia jarade zebɓɓa bio bia ɓea.”†

16 Baribɓɓa jūma judiorāba bedea bia Critodebemada ijānaē basia. Isaia cartade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Mā Boro, daiba jarapedada ɓɓa ɓɓa ijāsi?”‡

17 Wārāda ēberārāba Critodebemada naārā ūrīnida panɓa poya ijāni carea.§ 18 Baribɓɓa māa iwidiya: ɓɓa ɓɓa maā bedeara ūrīnaē basica? Wārāda ūrīsidāa. Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: Idjidebemada jūma naā ējūāne jarasidāa. Maā bedeara tɓɓa jara wāsidāa.*

19 Māa wayacusa iwidiya: ɓɓa ɓɓa maā bedeara cawadaca basica? Māē, cawasidāa judiorāēba cawapedada quĩrāca. Maā carea Moiseba Ācōrēba judiorāa naārā jarasia:

Māa edadaē puru careba ɓɓa ɓɓa māa bārāra jiwaida ɓɓa māda quĩrīānamārēā.

Mā adua ɓada puru careba ɓɓa ɓɓa māa bārāra quĩrūbigaya māda quĩrīānamārēā.†

20 Idjaba Isaia Ācōrēba ne wayaa neē nāwā jarasia:

Mā jaradaē pananaba māra unusidāa. Mānebema iwidiɓɓa pananarāa ara mādjidebemada cawabisia.‡

21 Baribɓɓa israelerānebemada Isaia Ācōrēba nāwā jarasia:

Ewariza māa jɓwa wabadjia ēberārā cɓɓa zarea ɓea, mā ijāē beara māmaa zedamārēā.§

11

ɓɓa judiorāba Crito ijāpedada

1 Maā carea māa naāda iwidiya: ɓɓa ɓɓa israelerā idji ēberārāda igarasia? ɓɓa! Māda israelerānebema, Abrahā ēberārānebema, Benjāmīneba yōnaa. 2 Ācōrēba naēna israelerā edasia idji puruda ɓamārēā.

† 10:8 ɓɓa Ācōrē bedeara cawaicha ɓɓa. Griego bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Idji bedeara ɓɓa caita ɓɓa.” ‡ 10:8 Deuteronomio 30:14. § 10:11 Idji quĩrīābe ijā ɓaēa. Griego bedeade ɓɓa ɓɓa: “Peraēa.” Isaia 28:16; 1 Pedro 2:6. * 10:13 Joel 2:32. † 10:15 Griego bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Bedeā bia jarade zebɓɓa jirūra bio bia quedea.” Isaia 52:7. Griego bedeade ɓɓa ɓɓa cartade ɓɓa ɓɓa: “Necai ɓai bedea jarade zebɓɓa.” ‡ 10:16 Isaia 53:1. § 10:17 Critodebema. Griego bedeade ɓɓa ɓɓa cartade ɓɓa ɓɓa “Ācōrē Bedea.” * 10:18 Salmo 19:4. † 10:19 Deuteronomio 32:21. ‡ 10:20 Isaia 65:1. § 10:21 Isaia 65:2.

Maλ bēřā ādjirāra igaraē ɓɓa. Bārāba Ācōrē Bedeade Elíadebema ɓɓɗada cawa panɓa. Elíaba Ācōrēa israelerāra nāwā biē jarasia. ³ “Mλ Boro, ɓɓɗeaba bedeabadarāda jūma quenasidaa idjaba ɓɓa animarā babue diabadada jūma ārīsidaa. Ababe mλɗɗɓa ɓɓa, baribɓɗɓa mλ sida beadi carea jɗɗɓa panɓa.”* ⁴ Małne Ācōrēba nāwā panusia: “Mλa siete mil ēberārāda mλ itea waga erobɓa. Ādjirāra Baal quīrāpita chīrāborode ɓarru cobeadaca.”† ⁵ Ara maλ quīrāca nał ewaride bida Ācōrēba idji biadeba dai judiorāda zocārāēbe edasia idjiderāda beadamārēā. ⁶ Māwā Ācōrēba idji biadeba edasibɓɗɓa, daiba o panɓa carea edaē basía. Daiba o panɓa carea edadabara, māwāra idji biadeba edaē bacasia.

⁷ ¿Małnebemada sāwā crīcha panɓa? Israelerāba Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea jɗɗɓa pananamīna jipa beadaē basía. Baribɓɗɓa israelerā zocārāē panɓa ĩjāsidaa, Ācōrēba edada bēřā. Ādjirāda Ācōrēba jipa unusia. Waabemarāba ĩjā quīrānaē basía. ⁸ Ācōrē Bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: Ācōrēba ādjirā crīchara ɓɓasia poya cawarānamārēā, ādji dauba ununara poya cawarānamārēā, idjaba ādji cɓwɓɗɓa ūrīnara poya cawarānamārēā. Ādjirāra wadibida ara māwā panɓa.‡

⁹ Idjaba judiorā boro Daviba małɗɗɗebemada Ācōrēa jarasia:

Ādjirā bia ne cobɓda carea idu crīchabidua ɓɓa cawa oēda. Māwā āduba cūrūgadia animarā jidabadaē edaa ɓaebɓda quīrāca. Małne ādjirāra cawa odua.

¹⁰ Ādjirāra dauberrea ɓea quīrāca ɓɓɗua ādjia unu panɓa cawarānamārēā. Idjaba ewariza bia mīgabidua.§

Ācōrēba judiorāē ēɗɗa edada

¹¹ Nałda mλa iwidiya: ¿judiorāba Critora igarasida bēřā abeda waa Ācōrē ume poya bia beadaēca?¶ ¿Māwāēa! Ātebɓɗɓa Crito igarapedada bēřā Ācōrēba judiorāēda ēɗɗa edabaria. Māwā judiorāra jiwaida beadapeda idjida quīrānia. ¹² Judiorāba Crito igarapedada bēřā ādjirā cāyābara Ācōrēba jūma nał ējūānebema judiorāēra bio careba ɓɓa. Mał bēřā judiorā wayacusa Ācōrē ume bia panebɓda ewaride ¿Ācōrēba jūmarāda biara carebaēca?

¹³ Mλa judiorāēa ne jaraya. Ācōrēba mλra bārāmaa diabuesia jaradia ɓamārēā. Małda mλa jūma jipa o quīrā ɓɓa. ¹⁴ Mλa judiorāēa jaradia ɓɓɗeaba quīrā ɓɓa mλ ēberārā judiorā bida mał beɗeara ūrī quīrānida jiwaida panɓa quīrāca. Māwā Ācōrēba ādjirāra λcɗɗa ēɗɗa edaya. ¹⁵ Ācōrēba judiorāra igarāda bēřā λcɗɗa nał ējūānebemarāra idji ume bia ɓɓasia. Mał bēřā Ācōrēba judiorā wayacusa bia edabɓɗɗe ¿cārēda sāwāi? Ādjirā sida beudarā quīrāca pananada Ācōrē ume zocai beadia.

¹⁶ Trigo naārā ewabɓdade pałda ocuadapeda mał pałnebemada Ācōrēa aba diaɗibɓɗa, waabema pał sida Ācōrēnea. Ara mał quīrāca jūma judiorāra Ācōrēnea, ādji drōā naēnabemarāda idjide bada bēřā. Idjaba

* **11:3** 1 Rey 19:10,14. † **11:4** 1 Rey 19:18. ‡ **11:8** Isaía 29:10. § **11:10** Bia mīgabidua. Griego bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “Ādji ēcarrara jūrēā ɓɓɗua.” Salmo 69:22-23. ¶ **11:11** Griego bedeade nāwā ɓɓa ɓɓa: “¿Judiorāra tēnedɗapeda abeda baesidaca?”

bacuru carrada bia $\beta\lambda\beta\lambda\Gamma\Lambda$, dji $\jmath\Lambda$ wate sida bia β ea. Ara ma λ quĩrãca jũma judiorãra $\check{A}c\check{o}r\check{e}n$ ea, $\check{a}$ dji drõã naẽnabemarãda idjide bada bẽrã.

¹⁷ $\check{A}c\check{a}\Gamma\Lambda$ judiorãra $\check{A}c\check{o}r\check{e}n$ ebemada jĩga panesidaa olivo bacuru $\jmath\Lambda$ wate têtacuada quĩrãca. Bãrã judiorãera $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ neẽ panasidaa olivo bacuru iduba mẽã warida quĩrãca. Barib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ $\check{a}c\check{a}\Gamma\Lambda$ bãrã judiorãera $\check{a}c\check{a}\Gamma\Lambda$ judiorã cacuabari $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ $\check{e}$ berãrãda panesidaa iduba mẽã warida olivo bacuru $\jmath\Lambda$ watera dji têtacuada $\check{e}$ cara $\beta\Lambda$ cuada quĩrãca. Mãwã idira $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba bãrã sida careba $\beta\Lambda$ a judiorã careba bada quĩrãca.[†] ¹⁸ Barib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ crĩcharãnadua bãrã judiorãera judiorã cãyãbara $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ quĩrãpita biara beada. Quĩrãnebadadua bãrãra dji carradeba zocai pan Λ da. Dji carrara bãrãneba zocai $\beta\Lambda$ ẽa.

¹⁹ $\check{A}$ ibẽrã bãrã judiorãẽba crĩchadisicada $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba judiorãra igarasida bãrãda $\check{a}$ djirã cacuabari edai carea. ²⁰ Wãrãda mãwã $\beta\Lambda$ a. Barib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba $\check{a}$ djirãra igarasia Critoda ijãpedadaẽ bẽrã. Ma λ be bãrãda edasia Critoda ijãpedada bẽrã. Ma λ carea bãrãra judiorã cãyãbara biara beada crĩcharãnadua, $\check{a}$ teb $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ra waya pananadua. ²¹ Judiorãba ijãnaẽ pan Λ carea $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba $\check{a}$ djirãra igarasia bacuru $\jmath\Lambda$ wate têtacuab $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ quĩrãca. Ara ma λ quĩrãca bãrã judiorãẽba ijãnaẽb $\beta\lambda\Gamma\Lambda$, $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba bãrã sida igaraya.

²² Bio crĩchadadua sãwã $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba idji biadeba carebabarida idjaba sãwã cawa obarida. Judiorãba ijãpedadaẽ bẽrã $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba cawa ope $\check{d}$ a $\check{a}$ djirãra igarasia. Ma λ ne bãrã judiorãera idji biadeba careba $\beta\Lambda$ a idjaba careba β aya. Barib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ ma λ neba pananida pan Λ a. Bãrãba ijã pananaẽb $\beta\lambda\Gamma\Lambda$, $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba bãrã sida cawa ope $\check{d}$ a igaraya bacuru $\jmath\Lambda$ wate têtacuab $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ quĩrãca. ²³ Idjaba judiorã Crito ijãnaẽ pananaba ijãnib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$, $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba $\check{a}$ djirãra wayacusa bia edaya dji $\jmath\Lambda$ wate têtada $\check{e}$ wayacusa cara $\beta\lambda\beta\lambda\Gamma\Lambda$ quĩrãca. Idji $\beta\Lambda$ adeba mãwã poya oya. ²⁴ Wãrãda bãrã judiorãera olivo bacuru iduba mẽã warida quĩrãca panasidaa. $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba ma λ bacurudebemada têtacuape $\check{d}$ a olivo bacuru udade cara $\beta\Lambda$ cuasia. Mãwã baiẽ $\beta\Lambda$ mĩna $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba osia. Ma λ bẽrã $\check{z}$ judiorãra wayacusa poya edaẽca dji u $\check{d}$ a bacuru $\jmath\Lambda$ watera wayacusa cara $\beta\Lambda$ cuab $\beta\lambda\Gamma\Lambda$ quĩrãca?

$\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba jũma israelerã $\check{e}$ dr Λ edaidebema

²⁵ Djabarã, m λ a quĩrã $\beta\Lambda$ a $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba naẽna cawabiẽ badada bãrãba cawaẽida. Mãwã judiorã cãyãbara biara beada crĩchadaẽa. $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba naẽna cawabiẽ badara na λ g Λ a: zocãrã judiorãda $c\Lambda$ w Λ $\Gamma\Lambda$ zarea panesidaa idjaba $c\Lambda$ w Λ $\Gamma\Lambda$ zarea panenia aba jũma dji Crito ijãnida pan Λ judiorãẽba ijãb Λ dadaa. ²⁶ Mãwãnacarea Israel purura $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba jũma $\check{e}$ dr Λ edaya. $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ Bedeade nãwã $\beta\lambda$ $\beta\Lambda$ a:

Dadjirã $\check{E}$ dr Λ Edabarira Sio λ purudeba zeya.[‡]

Idjia Jacobodeba yõpedadarãba cadjirua ope $\check{d}$ adara jũma quĩrãdoaya.

²⁷ M λ a $\check{a}$ djirã ume bede $\check{e}$ a $\beta\Lambda$ dara oya. $\check{A}$ djia cadjirua ope $\check{d}$ adara quĩrãdoaya.[§]

²⁸ Judiorãba bede $\check{e}$ a bia Jesudebemada igara pan Λ bẽrã $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ume dji quĩrũa. Ma λ bẽrã bãrã judiorãera $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ $\check{e}$ berãrãda poya beadia. Barib $\beta\lambda\Gamma\Lambda$

[†] **11:17** $\check{A}c\check{o}r\check{e}$ ba bãrã sida careba $\beta\Lambda$ a judiorã careba bada quĩrãca. Griego bedeade nãwã $\beta\lambda$ $\beta\Lambda$ a: “Bãrã sida bacuru ba dji carra $\check{d}$ e $\check{e}$ ba ze $\beta\Lambda$ deba bia pan Λ a.” [‡] **11:26** Sio λ purura idjaba Jerusale λ abadaa. [§] **11:27** Isaia 59:20-21; 27:9.

Ācōrēba ādjirā drōā naēnabemarāra edada bērā wadibida quīrīā Ɂaa. 29 Wārāda Ācōrēba diadara jāriċaa. Idjia trānara igaraca. 30 Bārā judiorāēba naēna Ācōrēra ījānaca basía. Baribara judiorāba ījānaē panā bērā idira Ācōrēba bārāra quīrā djuburia Ɂaa. 31 Ādjirāba idira ījānaca nocoarebema ewaride Ācōrēba quīrā djuburiāmārēā bārā judiorāē quīrā djuburia Ɂa quīrāca. 32 Wārāda Ācōrēba iduaribisia jūmarāda Ɂawara zarea beadamārēā. Māwā jūmarāda quīrā djuburiaya.

33 Ācōrēra bio ne cawa Ɂaa idjaba crīcha cawa Ɂaa.

Idjia oi crīcha Ɂara ni abaaba poya cawadaēa. Idjia o Ɂa sida poya cawadaēa.

34 ¿Caiba Ācōrē crīchara cawa Ɂa? ¿Caiba idjīa crīchada jaradiabari?

35 ¿Caiba Ācōrēa ne diasī jēda diamārēā?

36 Ācōrēbara ne jūmada osia. Ne jūmada idjideba Ɂaa idjaba idji itea Ɂaa. Dadjirāba ewariza idjīa bia bedeadida panāa. Bia Ɂaa māwā baida.

12

Ācōrē itea beadadua

1 Maāba djabarā, Ācōrēba bārāra quīrā djuburiada bērā, māa bārāa bedea djuburiaya ara bādjida Ācōrēa diadamārēā. Idji itea bia beadadua bārāra bia unumārēā. Māwā bārāba wārāda idji itea bia odia. 2 Naā ējūānabemarāba quīrīā panā quīrāca nībarānada, ātebāra crīcha djiwidi Ācōrēba dia Ɂadēba jipa nībadadua. Māwā Ācōrēba quīrīā Ɂara bārāba cawada. Jūma idjia quīrīā Ɂara bia Ɂaa, jipa Ɂaa, idjaba idjia bia unu Ɂaa.

3 Ācōrēba idji biadēba māra Ɂasia idji itea ne o bamārēā. Maā bērā māa bārāa naāda jaraya: ni abaaba crīchaiē Ɂaa ara idjida dji dromaara Ɂada. Bārāba Critora ījāpedada bērā Ācōrēba bādjiza awara awara diasia ne odamārēā. Maā bērā idjia diada quīrāca bādjia o panānebemada jipa crīchadada. 4 Dadji cacuara aba Ɂamīna dadji cacuade zocārā eropanāa, jawada, jīrūda, boroda, ne jūmaa. Baribara dadji cacuade beaba abarida odaca. 5 Ara maā quīrāca dadjirāra zocārā panāmīna, Crito ume panā bērā cacua aba Ɂa quīrāca panāa. Māwā dadjirā jūmarāda cacua abadē ābaa panāa.

6 Ācōrēba idji biadēba dadjirāza ne odamārēā awara awara diasia. Idjia Ɂara diasia idjideba bedeadamārēā. Māwā diasibara, ādjia wārāda ījā panāneba māwā bedeadida panāa. 7 Idjia Ɂara diasia djārā carebadamārēā. Māwā diasibara, djārāra carebadida panāa. Idjia Ɂara diasia idji bedeadada jaradiadamārēā. Māwā diasibara, idji bedeara jaradiadida panāa. 8 Idjia Ɂara diasia djabarā careba panāneba biara ījānamārēā. Māwā diasibara, djabarāra carebadida panāa biara ījānamārēā. Ɂara diasia ne dia panāneba djārā carebadamārēā. Māwā diasibara, sobiadēba diadida panāa. Ɂara diasia djabarā boroda beadamārēā. Māwā diasibara, quīrācuīta jipa o beadida panāa. Idjaba Ɂara diasia djārā quīrā djuburiadamārēā. Māwā diasibara, Ɂaridādēba quīrā djuburiadida panāa.

9 Sodeba dji quīrīā beadadua. Jūma cadjiruara igaradadua. Biadra ēpēnadua. 10 Wārā quīrīāneba dji quīrīā beadadua. Crīcha biadēba dji waya beadadua idjaba djārāda biara crīchadada. 11 Coa bearānada, ātebāra zoquea beadadua. Dadjirā Boro Jesuba quīrīā Ɂara sodeba jūma

odadua. ¹² Ācōrēneba ne edadida cawa panΛ bērā bΛsrida beadadua. Bia mīga panΛne droadadua. Ewariza Ācōrēa iwīdidadua. ¹³ Ācōrē ēberārā dji ne neē quedeara carebadadua. Bārā dede zebΛdara bia edadadua.

¹⁴ Bārā biē odi carea ēpē bearāa bia jaradadua. Wārāda biyabΛΓΛ jaradadua. Biē beadida jararānadua. ¹⁵ BΛsrida bea ume bΛsrida beadadua. Sopua bea ume sopua beadadua. ¹⁶ Jūmarā ume bia beadadua. Djārā cāyābara biara beada crīcharānadua, ātebΛΓΛ mīā djuburi quede ume bia beadadua. Crīcharānadua bārāba djārā cāyābara biara cawa panΛda.

¹⁷ AbaΛba bārāda biē oibΛΓΛ, abari quīrāca orānadua. Jūmarā quīrāpita biada odadua. ¹⁸ Bārāareba jΛΓΛdadua jūmarā ume necai panani carea. ¹⁹ Djabarā, abaΛba bārāda biē osira abarica biē orānadua. ĀtebΛΓΛ iduaribidadua Ācōrēba cawa omārēā. Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “MΛabΛΓΛ cadjirua o beara cawa oya. MΛabΛΓΛ cawa oya ādjia cadjirua opedada quīrāca.”* ²⁰ Idjaba Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa: “BΛ dji quīrūda jarra bΛde ne cobidua. Opichia bΛde baido diadua. Māwā oibΛΓΛ, idjira bio peraya.”† ²¹ AbaΛba bārāda biē o baibΛΓΛ abarica orānadua. ĀtebΛΓΛ bia odadua idjira perapeda idjia biē o bΛra idu bΛmārēā.‡

13

Dji bororā jΛwaeda beadadua

¹ Jūmarāda naΛ ējūānebema bororā jΛwaeda beadida panΛa Ācōrēba bΛda bērā. Neēa Ācōrēba bΛdaēra. ² MaΛ bērā naΛ ējūānebema bororā igara bΛba Ācōrēba bΛdada igara bΛa. Dji māwā igara beara ādji boroba cawa oya. ³ Wārāda jipa o beaba ādji boroba cawa oida wayadacaa, ātebΛΓΛ cadjirua o beabΛΓΛ wayabadaa. MaΛ bērā bārā bororā ume ne wayaa neē ba quīrīā panΛbΛΓΛ, biada odadua ādjia bia ununamārēā. ⁴ Wārāda bārā bororāra Ācōrēba idji nezocarā quīrāca bΛsia bārāda carebadamārēā. BaribΛΓΛ bārāba cadjiruada odibΛΓΛ, ādjida wayadadua wārāda bio cawa odida panΛ bērā.* Ādjira Ācōrē nezocarā quīrāca panΛa cadjirua o beara cawa odi carea. ⁵ MaΛ bērā bārāra naΛ ējūānebema bororā jΛwaeda beadida panΛa cawa orānamārēā. MaΛ awara ādjirā jΛwaeda beadida panΛa, cawa panΛ bērā māwā baira jipa bΛda. ⁶ MaΛ carea bārāba parata diadida panΛra bārā bororāa diabadaa. Jūma dadjirā druara ādjide bΛ bērā idjaba ādjirāra Ācōrē nezocarā quīrāca panΛ bērā, bārāba maΛ parata diadida panΛa.

⁷ Jūmarāa diadadua bārāba ādjia diadida panΛ quīrāca. Bārā bororāa parata diadida panΛra diadadua. Bārāba wayadida panΛra wayadadua. Bārāba bia jaradida panΛra bia jaradadua.

⁸ Bārāba diai bara panΛbΛΓΛ, jēda diadaē bearānadua. Ababe dji quīrīā beadadua. Djārā quīrīā bΛba jūma Ācōrēba Moisea diada leyra ījā o bΛa. ⁹ MaΛ leyba jara bΛa: “Daunemarādua, mīā bearādua, ne drarādua, djārāba erobΛra awuarādua.”† MaΛra idjaba jūma maΛ leyba jara bΛ sida naΛ crīcha abaΛba jūma jara bΛa: “Djārāra quīrīādua ara bΛdji quīrīā bΛ

* **12:19** Deuteronomio 32:35. † **12:20** Bio peraya. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “TΛbΛdauda idji boro ārΛ baya.” Proverbio 25:21-22. ‡ **12:21** Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Cadjirúa idu poyabirādua, ātebΛΓΛ bΛa bia o bΛdeba cadjiruara poyadua.” * **13:4** Wārāda bio cawa odida panΛ. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Necora idji quīrīābe erobacaa.” † **13:9** Exodo 20:13-15,17.

quĩrãca.”† 10 Quĩrĩã erobλba djārãra biẽ ocaa. Djārã quĩrĩã bλde jũma Ācõrẽba Moisea diada leyra ãjã o bλa.

11 Jũma maλgara o pananadua cawa panλ bẽrã naλ ewarira sãwã bλada. Arλmanadua. Waa cãĩ ðearãnadua. Dadjirã naλ ãjũã cadjiruadebema ãdrãdi ewarira caitaara bλa dadjia naãrã ãjãpedada cãyãbara. 12 Naλ ewari cadjiruara jõbõdoa diamasi nũmanada ãnadraλbõdo quĩrãca. Maλ bẽrã dadjirãba cadjiruada idu bλãpeda biada odida panλa. Mãwã dadjirãra cadjiruadebemada jũma jũãtrã beadia sordaoba jũãtrãbariba idji cacua jũãtrã erobλ quĩrãca. 13 Dadjirãra quĩrãipa nĩbãdida panλa ãsa nĩbabada quĩrãca. Bλsrida obadade beu nĩbãdiẽ panλa, auðuada o nĩbãdiẽ panλa, caicaya beadiẽ panλa, idjaba djārãba erobλ carea biẽ crĩchadiẽ panλa. 14 Ātebãra dadjirã Boro Jesucrito nĩbada quĩrãca nĩbãadua. Naλ djaraba cadjirua o quĩrã bλra iduaribirãnadua.

14

Djabarã biẽ jaradiẽ panλ

1 Djaba abãλba dadjia Jesucrito ãjã panλnebemada waði bio adua bλbãra, idjira bia edãadua. Baribãra idjia adua bλdebema carea idji ume caicayarãnadua. 2 Mãã naãda jara bλa: ãcãra djabarãba cawa panλa ne jũmada coðida panλa. Baribãra ãcãra djabarãba dadjia Jesucrito ãjã panλnebemada waði bio adua panλ bẽrã crĩcha panλa ababe nẽudebemada coðida panλa. 3 Baribãra ne jũma cobariba ne jũma cocada igaraiẽ bλa. Idjaba ne jũma cocaba ne jũma cobarida biẽ jaraiẽ bλa, umena Ācõrẽba edada bẽrã. 4 ¿Bãra cai mãwã djārã nezocada biẽ jarai carea? Idji borobãra jaraya bia o bλda wa biẽ o bλda. Baribãra dadjirã Boro Ācõrẽba jaraya jũma idji nezocarãba bia o panλa, idji bλãdeba careba bλ bẽrã bia o pananamãrẽã.

5 Idjaba ãcãra djabarãba crĩcha panλa ãcãra ewarira ewari dromada. Ācãra djabarãba crĩcha panλa ewarira jũmaena abarida. Baribãra ãdjiza soðeba crĩcha panλ quĩrãca odida panλa. 6 Ewari droma waga bλba dadjirã Boro Ācõrẽ itea mãwã o bλa.* Ne jũma cobariba mãwã cobaria dadjirã Boro Ācõrẽra waya bλ bẽrã. Maλ carea ne cobãra de idjia Ācõrẽa bia bλada abaria. Idjaba ne jũma cocaba mãwã cocaa dadjirã Boro Ācõrẽra waya bλ bẽrã. Maλ carea ne cobãra de idjia bida Ācõrẽa bia bλada abaria.

7 Ni abãada ara idji itea zocai bλãa. Idjaba ni abãada ara idji itea beuãa. 8 Zocai panλne dadjirã Boro Ācõrẽ itea zocai panλa. Idjaba beusidara dadjirã Boro Ācõrẽ itea beuãa. Mãwã zocai panλne wa beubãdade bida dadjirã Boro Ācõrẽnea.

9 Critora beusia beudarã Boro bai carea. Idjaba ãrẽbasia zocai bẽa Boro bai carea. 10 Maλ bẽrã ¿cãrẽ cãrẽã bλ djabada biẽ jara bλ? ¿Cãrẽ cãrẽã idjira igara bλ? Jũma dadjirãra Ācõrẽ quĩrãpita panania dadjiza opedãdara cawa omãrẽã.† 11 Ācõrẽ Bedeade nãwã bλ bλa:

Dadjirã Boroba nãwã jara bλa: mãra wãrãda zocai bλ bẽrã wãrãneba jaraya jũmarãda

mλ quĩrãpita chĩrãborode cobẽdida mãã bia bedeadĩ carea.

† 13:9 Levitico 19:18. * 14:6 Griego bedeade ãcãra cartade naλ sida bλ bλa: “Ewari droma wagaẽ bλba mãwã o bλa dadjirã Boro Ācõrẽ itea.” † 14:10 Ācõrẽ. Griego bedeade ãcãra cartade “Crito” bλ bλa.

Idjaba jūmarāba jaradia m̄ra Ācōrēda.†

12 Wārāda dadjiza opeadara Ācōrēa jūma jaradia. 13 Maļ bērā djārāba o Ɂa carea waa biē bedeadie panaa. Ātebaga sodeba nāwā crīchadida panaa: dadjia o pananeba djaba abaada cadjiruade baebidibaga, biara Ɂaa oadaēda. 14 M̄ra dadjirā Boro Jesucrito ume Ɂa bērā wārāda cawa Ɂaa ni abaa djicoda cadjirua Ɂaēda. Baribaga ababa baridua djico coida cadjiruada crīchaibaga, maļgara cocara Ɂaa. 15 Ɂaa co Ɂadeba Ɂa djabada idji sode biē beibaga, baga quīrāneba nīēa. Ɂaa co Ɂadeba Ɂa djaba crīchara ārīrādua Critora idji carea beuda bērā. 16 Bārāba o panara biada cawa panaa. Baribaga djārāba maļda biē jaradibaga, orānadua biē bedearānamārēa. 17 Ācōrēba pe eroɁadebemarāa jaracaa cārēda codida panada idjaba cārēda dodida panada. Ātebaga quīrā Ɂaa ādjirāba idji Jauredeba jipa o pananida, necai pananida, idjaba Ɂasrida pananida. 18 Crito māwā ēpē beara Ācōrēba bia unu Ɂaa. Ēberārā bida bia unubadaa.

19 Maļ carea jaradida panaa djabarā ume necai beadi carea. Māwā dji careba panania biara iĵāni carea. 20 Bārāba co pananeba Ācōrēba djārā sode odara ārīrānadua. Wārāda Ācōrē quīrāpita jūma djicora bia Ɂaa. Baribaga biē Ɂaa dadjia co pananeba dewarada cadjiruade baebidida. 21 Biara Ɂaa nedjara coēda, uva Ɂa doēda, wa ni cārē sida oēda Ɂa djabara cadjiruade baebi amaaba.

22 Ɂaa ne jūmada coida Ɂada crīcha Ɂabaga, wa ne jūmada cocara Ɂada crīcha Ɂabaga, ababe Ɂabaga Ācōrē ume Ɂa crīchara cawaida Ɂaa. Ɂaa crīcha Ɂa quīrāca djārāa ōgo crīchabirādua. Wārāda dadjia o panā carea dadji sode biē crīchadebaga, bio Ɂasrida panania. 23 Baribaga ababa nāwā crīchaiscada: “Āibērā naļgara cocara Ɂaa.” Dji māwā crīcha Ɂaba maļda coibaga, idji sode biē beya, biē o Ɂada crīcha Ɂa bērā. Wārāda ababa o baga āibērā jipa Ɂaēda crīchaibaga, cadjiruada o Ɂaa.

15

Djārāra carebadadua bia pananamārēa

1 Dadjia iĵā Ɂadebema bio cawa beaba mācua adua quedearea carebadida panaa. Ababe dadjia quīrā panada odiē panaa. 2 Ātebaga djārāba quīrā panadga oēda panaa ādjida bia beadamārēa idjaba biara iĵānamārēa. 3 Wārāda Crito bida ara idjia quīrā baga oē basia, ātebaga Ācōrē Bedeade Ɂa Ɂa quīrāca māwāsia. Nāwā Ɂa Ɂaa: “Ācōrē, ādjirāba Ɂa biē jarasidade m̄ sida biē jarasidaa.”* 4 Ne jūma Ācōrē Bedeade Ɂadara dadjirāa jaradiai carea Ɂaa. Dadjirāa sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēa. Māwā dadjirāba wārāda cawa panaa Ācōrē ume ewariza bia pananida. 5 Ācōrēba dadjirāa sobiabibaria idjaba carebabaria jūma droadamārēa. M̄ra quīrā Ɂaa ara maļ Ācōrēba bārāra careba baida abarica crīchadamārēa Jesucritoba quīrā Ɂa quīrāca. 6 Māwā bārāba dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa ābaa bia bedea panania.

Bedeā bia Critodebema judiorāē itea bida Ɂaa

7 Critoba bārā bia edada quīrāca dji bia edadadua. Maļ unubadade ēberārāba Ācōrēa bia bedeadia. 8 M̄ra jaraya: Critora zesia dai judiorā carebai carea. Māwā Ācōrēba judiorā drōā naēnabemarā ume bedea

† 14:11 Isaia 45:23. * 15:3 Salmo 69:9.

ḅλḁara Jesucritoba osia. Maḅba unubisia Ācōrēra wārāda beḁea aba ḅλḁa. ⁹ Idjaba Critora zesia judiorāēba Ācōrēa bia beḁeadamārēā ādjirāra quīrā djuburiada bērā. Maḅnebemada Ācōrē Bedeade nāwā ḅλ ḅλa:

Mḅa ḅλḁa judiorāē tāēna bia jaraya. Mḅa ḅλa bia jara trḅāya.†

¹⁰ Idjaba nāwā ḅλ ḅλa:

Bārā judiorāē, Ācōrē puru ume ḅsridadadua.‡

¹¹ Idjaba nāwā ḅλ ḅλa:

Jūma bārā judiorāē, dadjirā Boro Ācōrēa bia beḁeadadua.

Jūma puru bea, idjía bia beḁeadadua.§

¹² Idjaba Isaíaba idji cartade nāwā ḅsria:

Jesédeba aba zeya.* Maḅgḅara jūma puru bea Boroda beya.

Israelerāēba idjira ĩḅānia ne jūma bia ādjia jḅā panḅra diamārēā.†

¹³ Ne jūma bia dadjia jḅā panḅra Ācōrēba diaya. Bārāba idjida ĩḅā panḅ bērā mḅa quīrā ḅλa idjia bārāra bio ḅsridabida idjaba necai ḅλida. Māwā Ācōrē Jaure ḅḅadeba bārāba biara cawadia ne jūma bia dadjia jḅā panḅra wārāda edadida.

Pauloba judiorāēa jaradiabaria

¹⁴ Djabarā, mḅa cawa ḅλa bārāba biada wārāda o panḅda idjaba bio cawa panḅ bērā poya dji jaradiadida. ¹⁵⁻¹⁶ Māwāmīna naḅ cartade mḅa ḅsria crīchada ebuda ḅsria bārāba quīrādoarānamārēā. Māwā ḅsria Ācōrēba idji biadeba mḅra ḅλḁa bērā judiorāē tāēna Jesucrito nezocada bamārēā. Maḅ bērā beḁea bia Ācōrēnebemada ādjirāa jaradia ḅλa. ĩḅāsīdara sacerdoteba animarā babue diabḅḅa quīrāca mḅa ādjirāra Ācōrēa dia ḅλa bia unumārēā. Maḅne Ācōrē Jaureba ādjirāra Ācōrē itea bia ḅḅaya.

¹⁷ Jesucrito ume ḅλ bērā mḅa Ācōrē itea o ḅλ carea bio ḅsrida ḅλa. ¹⁸⁻¹⁹ Baribḅḅa ara mḅdjidebemada ni maārī bida bia beḁeaēa. Ababe Critoba mḅneba oḁadebemada bia beḁeaya. Wārāda mḅneba Critoba carebasia judiorāēba Ācōrēra ĩḅānamārēā. Mḅa jaradia ḅḅdeba, o ḅḅdeba, ne ununaca o ḅḅdeba bida māwā carebasia. Mḅa Ācōrē Jaure ḅḅadeba jūma maḅgḅara osia. Jerusaleḅneba aba ĩlirico druadaa beḁea bia Critodebemada mḅa jūma jaradiaida baḁama jaradisia. ²⁰ Wārāda beḁea bia Critodebemada mḅa jaradia quīrā ḅλa waḁi ūrīnacama. Dewaraḅba jaradia ḅḅma mḅa jaradia quīrāēa. ²¹ Māwā mḅa Ācōrē Bedeade ḅλ ḅλ quīrāca o ḅλa. Nāwā ḅλ ḅλa:

Idjidebema jaradaca baḁama ēberārāba ūrīnia. Idjidebema ūrīnaca baḁaba cawadia.‡

Paulo Romanaa wāida crīchada

²² Maḅ carea ḅarima zocārā mḅra bārāmaa wā quīrā ḅḅmīna poya wāē ḅλa. ²³⁻²⁴ Baribḅḅa namara jūma jaradiaida bērā ara nama caitara neēa sāma Critodebema jaradiaida. Maḅba mḅra España druadaa wāida crīcha ḅλa. Wāḅḅade bārāma wībariya. Māwā crīcha ḅλa dārāḅḅa bērā bārā acḅde wā quīrā ḅλḁa. Bārā ume dārā ḅsridadacarea āībērā bārāba poya carebaḁisicada mḅ bia wāmārēā. ²⁵ Baribḅḅa ara nawena mḅra Jerusaleḅnaa wāya paratada Ācōrē ēberārā diai carea. ²⁶ Maḅ

† **15:9** Daviba māwā ḅsria Salmo 18:49de. ‡ **15:10** Deuteronomio 32:43. § **15:11** Salmo 117:1. * **15:12** Jesé. Jeséra judiorā boro Davi zeza basía. ḅsria cartade Jeséra Isaí abadaa.

† **15:12** Isaía 11:10. ‡ **15:21** Isaía 52:15.

paratara djabarã Macedonia druadebemarãba, Acaya druadebemarã bida ßasrida jαΓΛ pesidaa Ācōrē ēberãrã Jerusaleñnebema dji ne neē quedearea carebađi carea. ²⁷ Mañ djabarã judiorãēba ßasrida mañ paratara djabarã judiorã itea jαΓΛ pesidaa. Wãrãda mãwã odida panasidaa judiorãa diai bara panΛ quĩrãca. Judiorãēba ne jũma bia Ācōrēnebemada judiorãneba edasida bērã, djabarã judiorãa ne bia nañ ējũãnebemada diađida panΛa. ²⁸ Mañ parata djabarã Jerusaleñnebemarãa diađacarea młra España druadea wãya. WãbαΓΛde bãrãma wibariya. ²⁹ Mła cawa ßla bãrãma jũēbαΓΛde Critoba dadjirãra bio carebaida. §
³⁰ Djabarã, Ācōrē Jauredeba dadjirãra dji quĩrã panΛa. Mañ bērã dadjirã Boro Jesucritođeba mła bãrãa bedea djuburiaya mł careba Ācōrēa iwidiđamãrēã. ³¹ Idjia iwidiđadua Judea druadebema Jesu ĩjãē ßeaba młra biē orãnamãrēã. Idjaba iwidiđadua mła parata Ācōrē ēberãrã Jerusaleñnebema itea edebαΓΛra bia edađamãrēã. ³² Mãwãnacarea Ācōrēba quĩrãibαΓΛ, młra bãrãmaa ßasrida wãya idjaba bãrã tãena bia ãnãũ ßaya. ³³ Mła quĩrã ßla Ācōrē dadji necai ßai diabarira jũma bãrã ume ßaıda. Bia ßla mãwã ßaıda.

16

Pauloba nañ cartade ĩrũare ßada

¹ Mła bãrãa dadjirã djabawērã Pebeda bia jaraya. Idjira Cencrea purude djabarã carebabarãa.* ² Dadjirã Boro trãneba bia edađadua Ācōrē ēberãrãba odida panΛ quĩrãca. Idjia ēberãrãda zocãrã carebasia. Mł sida bio carebasia. Mañ bērã ne jũmaneba idjira carebađadua.

³ Djabawērã Priscilaa, djaba Aquilaa bida jaradadua mła quĩrã ßada ãdjira bia pananida. Ādjia mł quĩrãca abarica Jesucrito trajura o panΛa. ⁴ Ādjira mł carebađi carea minijĩchiade panasidaa. Mła, jũma djabarã judiorãē bida ãdjia bia ßlada abadaa. ⁵ Idjaba djabarã ãdji dede dji jαrebadarãa jaradadua mła quĩrã ßada ãdjirãra bia duananida. Mł djaba bio quĩrã ßla Epenetoo abari quĩrãca jaradadua. Acaya druade idjiabαΓΛ naãrã Jesucritora ĩjãsia. ⁶ Djabawērã Mariaa jaradadua mła quĩrã ßada idjira bia ßaıda. Idjia bãrãra bio careba ßla. ⁷ Mł djabarã judiorã Andronicoa, Juniaa bida abari quĩrãca jaradadua. Ādjira mł ume ābaa preso panasidaa. Ādjiđebemada Jesuba diabuedarãba bia crĩcha panΛa. Mła Crito ĩjãi naēna ãdjia ĩjãsidaa.

⁸ Mł djaba Ampliatoa jaradadua mła quĩrã ßada idjira bia ßaıda. Dadjirã Boro Jesucritođeba idjira bio quĩrã ßla. ⁹ Djaba Urbanoa jaradadua mła quĩrã ßada idjira bia ßaıda. Idjia dai ume ābaa Jesucritođebemada jaradia ßla. Djaba Estaquãa bida abarica jaradadua. Idji sida mła quĩrã ßla. ¹⁰ Djaba Apelea jaradadua mła quĩrã ßada idjira bia ßaıda. Idjia unubisia Critora wãrãda ĩã ßada. Jũma Aristobulo ēberãrãa bida abari quĩrãca jaradadua. ¹¹ Mł djaba judio Herodioãa jaradadua mła quĩrã ßada idjira bia ßaıda. Narciso ēberãrã dadjirã Boro ĩjã ßea jaradadua mła quĩrã ßada ãdjirãra bia duananida. ¹² Djabawērã Tripenaa, Triposaa bida jaradadua mła quĩrã ßada ãdjira bia pananida. Ādjia dadjirã

§ 15:29 Critoba. Griego bedeađe αCαΓΛ cartade ßá ßaa: “Beđea bia Critođebemaba.” * 16:1 Djabarã carebabarãa. Griego bedeađe ßá ßaa “diacono.” Pebera wērã basia. Mañ carea cãpũrã bedeađe “diaconisa” jarabadaa.

Boro itea bia o panΛa. Idjaba djabawērã Persidãa abarica jaradadua. Idjia bida dadjirã Boro itea bia o ßΛa. ¹³ Djaba Rupo dadjirã Boroba edadaa, idji papaa bida jaradadua mΛa quĩrĩã ßΛda ãdjira bia pananida. Idji papara mΛ papaca ßΛa. ¹⁴ Djaba Asincritoa, Plegontea, Hermaa, Patrobãa, Hermea, idjaba djabarã ãdjirã ume duanΛa bida jaradadua mΛa quĩrĩã ßΛda ãdjirãra bia duananida. ¹⁵ Idjaba djaba Pilologoa, Juliaa, Olimpaa, Nereóa, idji djabawērãa, idjaba jũma Ācõrẽ ēberãrã ãdjirã ume duanΛa bida jaradadua mΛa quĩrĩã ßΛda ãdjirãra bia duananida. ¹⁶ Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua.† Jũma Crito ēberãrãba quĩrĩã panΛa bãrãra bia duananida.

¹⁷ Djabarã, mΛa bãrãa bedea djuburiaya quĩrãcuita beadamãrẽã. ΛcΛΓaba djabarãa awara awara crĩchabibadaa. Bãrãba wãrã bedea cawapedadara ãdjirãba quĩrã awara jaradiabadaa. Mañ ēberãrã ume ābaa bẽarãnadua. ¹⁸ Ādjirãba dadjirã Boro Jesucritoba quĩrĩã ßΛra o panΛãa, ãtebΛΓΛ ãdjia quĩrĩã panΛdΓΛ o panΛa. Ādji bedea biya quirudeba dji cũrũgaicha beara cũrũgabadaa.

¹⁹ Jũmarãba cawa panΛa bãrãba Ācõrẽ bedeara wãrãda ĩjã o panΛda. Mañ carea mΛra ßΛsrĩda ßΛa. Wãrãda mΛa quĩrĩã ßΛa bãrãba biada o cawadida idjaba cadjiruada odaẽda. ²⁰ Ācõrẽ dadji necai bai diabariba dãrãẽne diaurura poyapeda bãrã jΛwaeda ßΛya.‡ MΛa quĩrĩã ßΛa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba ßaida.

²¹ Djaba Timoteo mΛ ume ābaa jaradia ßΛba quĩrĩã ßΛa bãrãra bia duananida. Idjaba mΛ djabarã judiorã Lucioba, Jasołba, Sosipatero bida quĩrĩã panΛa bãrãra bia duananida.

²² MΛra Tercioa. Pauloba mΛa nañ cartara ßΛbi ßΛa. Dadjirã Boro Jesucritodeba mΛa quĩrĩã ßΛa bãrãra bia duananida.

²³ Djaba Gayo bida quĩrĩã ßΛa bãrãra bia duananida. MΛra idji dede ßΛa. Djabarã jũmarãda idji dede ābaa dji jΛrebadaa. Nañ purudebema parata wagabari Erastoba, djaba Cuarto bida quĩrĩã panΛa bãrãra bia duananida.

²⁴ MΛa quĩrĩã ßΛa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba ßaida.

Pauloba Ācõrẽa bia jarada

²⁵⁻²⁶ MΛa bedea bia Jesucritodebemada jaradia ßabaria. Ara mañ bedeadeba Ācõrẽba bãrãra poya carebaya zarea beadamãrẽã. Mañ bedeara Ācõrẽba naẽna cawabiẽ ßasia baribΛΓΛ ĩdira cawabisia. Idjideba bedeadadarãba mañra cartade ßΛsĩdaa. Ācõrẽ beucaba mãwã ßΛbisia druazabemarãba ũrĩnapeda Jesucritoda ĩjãnamãrẽã. Ācõrẽa bia bedeadida panΛa. ²⁷ Idjira ababΛΓΛ ßΛa. Ne jũmada cawa ßΛa. Jesucritodeba dadjirãba ewariza idjĩa bia bedeadida panΛa. Bia ßΛa mãwã ßaida.

† **16:16** Wãrã quĩrĩãneba dji bia edadadua. Griego bedeadẽ nãwã ßΛ ßΛa: “Isõ bia quirudeba dji bia edadadua.” ‡ **16:20** Diaurura poyapeda bãrã jΛwaeda ßΛya. Griego bedeadẽ nãwã ßΛ ßΛa: “Diaurura bãrã ĩrũ edre berradΛgaya.”

1 CORINTO

NABEMA CARTA PAULOBA BΛDΛ DJABARĀ CORINTO PURUÐEBEMA ITEA

Pauloba naļ cartada djabarā Corinto puruðebema itea bΛsia. Poa 55are Epeso puruðeba diabuesia.

Pauloba Corinto purude beðea bia Jesucritodebemada naārā jaradiasia (Hecho 18:1-17). Judiorā dji jΛrebada dede jaradia bΛ bērā λCARΛ judiorāba ījāsidaa. Dewara judiorāba Paulo āyā jΛretapedadacarea dewara dede jaradia besia. Māwā bΛde λCARΛ griegorā bida ījāsidaa. Paulora Corintode poa aba ēsidra basia.

Corintora puru droma basia. Ēberārāda seisciento mil auðu duanasidaca bΛa. Maļ awara ādjirā ācōrē bea deda zocārā eropanasidaa. BaribARΛ maļ ācōrē bea ēpēni carea auðuada obadjidaa. λCARΛba Jesucrito ījāpeðadamīna wadibida auðu nībabadjidaa. Djabarā tāēna dewara nēbΛra sida baraasia.

Naārā Pauloba ādjirāra quēāsia ijara duanΛ carea (1:1neba aba 4:21naa). Maļare bΛsia auðu nībarānamārēā (5:1neba aba 6:20daa). Maļare djabarāba cartadeba iwidiðeðadada panusia. Capítulo 7de quima edaðidebema iwidiðeðadada panusia. Capítulo 8deba aba 11daa panusia ādjia jΛwaba oda ācōrē carea sāwā oðida panΛda. Capítulo 12deba aba 14daa Ācōrē Jaureba obi bΛðebemada panusia.

Corintode λCARΛba dadji λrēbaðidebemada āi crīcha panana bērā Pauloba capítulo 15de maļnebemada bΛsia. Capítulo 16de bΛsia sāwā parata jΛre peðida panΛda idjaba ādjirā acΛde wāida.

Naļ cartade Pauloba naārā bΛda

¹ Māra Pauloa. Ācōrēba quīrīāna bērā māra trāsia Jesucritoba dia-buedada bamārēā. Dadjirā djaba Sosteneda mļ ume bΛa. ² Mā naļ cartara bΛbARΛA Ācōrē ēberārā Corinto puruðebema itea. Jesucritodeba Ācōrēba bārāra edasia idji itea bia beaðamārēā. Ara maļ quīrāca idjia druaza jūma dadjirā Boro Jesucrito iwidiðadara edasia. Idjira ādjirā Boroa idjaba dadjirā Boroa. ³ Daiba quīrīā panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai baira dia pananida.

Pauloba djabarā carea Ācōrēa bia bΛada ada

⁴ Bārāra Jesucrito ume panΛ bērā Ācōrēba idji biadeba careba bΛa. Maļ bērā mā Ācōrēa iwidiðARΛza bārā carea bia bΛada abaria. ⁵ Jesucrito ume panΛ bērā Ācōrēba bārā jūma diasia bia oðamārēā. Idji beðeara poya cawa jaradia panania idjaba idjidebemada poya bio cawa panania. ⁶ Jūma Ācōrēba bārāa diaðaba unubi bΛa Crito beðea daiba jaradia-peðadara wārā arada. ⁷ Bārāba dadjirā Boro Jesucrito ununi carea jļā panΛmisa Ācōrēba idji Jaureðeba dia bΛra jūma eropana. ⁸ Maļba Ācōrēba bārāra zarea erobaya aba naļ ewari jōbARΛdaa. Māwāra dadjirā Boro Jesucritoba cawa ode zebARΛde bārāra biē jaradi neē beaðia. ⁹ Ācōrēra beðea aba bΛa. Idjia bārāra trāsia idji Warra dadjirā Boro Jesucrito ume ābaa beaðamārēā.

Djabarā crīcha awara awara pananebema

¹⁰ Djabarā, dadjirā Boro Jesucritodeba m̄la bārāa bedeā djuburiaya ābaa bia duananamārēā. Crīcha awara awara duananiē panla, ātebala crīcha abaadeba ābaa bia duananida panla. ¹¹ Djabarā, m̄la ūrīna carea māwā jara bla. Djabawērā Cloe ēberārāba m̄la jarasidaa bārāa ijara duanabarida. ¹² Ebuda jaraibala, alala bārānebema jarabadaa: “M̄la Pauloēa.” Dewarārāba jarabadaa: “M̄la Apoloēa.” Dewarārāba jarabadaa: “M̄la Pedroēa.”* Idjaba dewarārāba jarabadaa: “M̄la Critodea.” ¹³ Māwāra ¿Citora zocārā bāca? ¿M̄la bārā carea crude cachisidaca? ¿Bārāra m̄l trāneba borocuesidaca?

¹⁴ M̄la ni abal bārānebemada borocuedaē bērā b̄srida bla. M̄la ababe djaba Crispoda, Gayo sida borocuesia. ¹⁵ Māwā ni abalaba poya jaradaēa m̄l trāneba borocuesidada. ¹⁶ Idjaba m̄la djaba Estepana ēberārā sida borocuesia. Ādjirā awara dewarada borocuesibala m̄la quīrānebaēā. ¹⁷ Critoba m̄la diabueē basia ēberārā borocue bamārēā, ātebala diabuesia bedeā bia idjidebemada jaradiamārēā. Baribala naļ dudabema necawaadeba m̄la jaradiaē bla Crito crude beudada ara idji quīrābe beuda quīrāca bēramārēā.

Citora Ācōrē necawaa idjaba Ācōrē lalaa

¹⁸ Talaba uruādaa wāni ēberārāmaara Crito crude beudadebema bedeāra siriē bla. Baribala dadjirā, dji Ācōrēba ēdra edadarāba cawa panla maļ bedeaba Ācōrē lalāra cawabi bāda. ¹⁹ Ācōrē Bedeade nāwā b̄l bla: Ne cawa bea necawaada m̄la siriē bāda unubiya. Crīcha cawa bea crīchara biē tabada cawabiya.†

²⁰ Wārāda Ācōrēba naļ ējūānebema necawaara siriē bāda cawabisia. Jālbe ¿ne cawa beara sāwāsida? ¿Judiorā ley jaradiabadara sāwāsida? ¿Naļ ewaride necawaadeba bedeabadara sāwāsida? ²¹ Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi bla. Baribala naļ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadaca.‡ Ādjirāmaara daiba jaradia panla siriē b̄lmīna Ācōrēmaara bia basia maļneba jūma idji ijābdara ēdra edaida.

²² Crito ijāni carea judiorāba ne ununacada unu quīrābadaa. Judiorāēba naļ ējūānebema necawaada jalabadaa. ²³ Baribala daiba Crito crude beudada jaradia panla. Maļ bedeāra judiorāba bia ūrīnaca. Idjaba judiorāēba maļ bedeāra siriē bāda crīchabadaa. ²⁴ Baribala Ācōrēba alala judiorāda, alala judiorāē sida trāsia Critodeba ēdra edai carea. Maļgarāba cawa panla Ācōrēba Critodeba idji lalada, necawaa sida unubisida. ²⁵ Ēberārāmaara Citora crude beuda bērā Ācōrēra ne cawa bāēa, lalāē bla. Baribala ne adua b̄l quīrāca b̄lmīna Ācōrēra jūma naļ ējūānebemarā cāyābara ne cawāra bla. Idjaba Ācōrēra lalāē bāca b̄lmīna jūma naļ ējūānebemarā cāyābara lalāra bla.

²⁶ Djabarā, crīchadua Ācōrēba bārā edaside sāwā beasida. Ēberāmaara zocārā bārānebemada ne cawa beadaē basia, dji dromada beadaē basia, dji droma beadeba todaē basia. ²⁷ Maļ bērā naļ ējūānebema ne cawa

* **1:12** Pedro. Griego bedeade “Cepa” b̄l bla. † **1:19** Isaia 29:14. ‡ **1:21** Ācōrēba idji necawaadeba odaba idjida cawabi bla. Baribala naļ ējūānebemarāba ara ādji necawaadeba idjira cawadaca. Griego bedeade maļba idjaba nāwā jara bla: “Ācōrēba idji necawaadeba basia ēberārāba naļ ējūānebema necawaadeba idjira poya cawarānamārēā.”

beamaarã bārãra ne adua quedeaa. Baribara ãdjirãba ne adua quedea abadara Ācōrēba edasia. Māwã naļ ējũãnebema ne cawa beara perabibaria. Ara maļ quĩrãca naļ ējũãnebema l̄ba beamaarã bārãra l̄baē beaa. Baribara ãdjirãba l̄baē bea abadara Ācōrēba edasia. Māwã naļ ējũãnebema l̄ba beara perabibaria. ²⁸ Naļ ējũãnebemarãba dji edaara quedea abadara, ãdjia igarabada sida Ācōrēba edasia. Māwã dji dromaē beara edasia dji droma bea edaara b̄li carea. ²⁹ Maļ b̄rã ni abal̄ba ara idjidebemada Ācōrē quĩrãpita poya bia bedeadaēa. ³⁰ Baribara Ācōrēba bārãra Jesucrito ume ābaa b̄lasia. Māwã Critodeba Ācōrēba idji necawaada dadjirãa cawabisia. Idjia dadjirãra jipa b̄lasia, ara idji itea bia b̄lasia, idjaba cadjiruadebemada ēd̄ra edasia. ³¹ Maļ b̄rã Ācōrē Bedeade b̄l̄ b̄la quĩrãca dadjia oðida pan̄la. Nãwã b̄l̄ b̄la: “Abal̄da bia bedeaibara, dadji Borodebemada bia bedeaida b̄la.”§

2

Crito crude beudadebema Pauloba jaradiada

¹ Djabarã, m̄la Ācōrēnebemada bārãmaa jaradiaē wãside bedea bia quirudeba ni m̄l̄ necawaadeba jaradiaē basia. ² Bãrã tãena b̄aside m̄la ababe Jesucritodebemada, idji crude beapedadada cawabi quĩrã basia. ³ Maļne m̄l̄ra l̄baē b̄l̄da crĩchasia. Idjaba poya bia jaradiaēda crĩcha baða b̄rã ne wayaaba cacua ure nũmabadjia. ⁴ M̄la Jesudebema n̄b̄l̄ra b̄aside idjaba jaradia b̄aside m̄l̄ necawaadeba m̄wã oē basia b̄rãba ãjãnamãrēã. Āteb̄l̄ra jaradia b̄l̄de Ācōrē Jaureba idji l̄b̄l̄deba cawabisia maļ bedeara wãrã arada. ⁵ Māwã b̄rãba naļ ējũãnebema necawaadeba Jesucritora ãjãnaē basia, āteb̄l̄ra Ācōrē l̄b̄l̄deba ãjãsidaa.

Ācōrēba naēna cawabiē baðara idji Jauredeba cawabida

⁶ Māwãm̄na daiba necawaada Ācōrē bio ãjã beaa jaradia pan̄la. Maļ necawaara naļ ējũãnebemaēa, naļ ējũãnebema bororã necawaēa. Ādjirãra dãrã pananaēa. ⁷ Daiba Ācōrē necawaa naēna cawabiē baðada jaradia pan̄la. Naļ ējũã oi naēna Ācōrēba maļ necawaadeba ne oida b̄lasia dadjirãra idji ume ābaa bia beadamãrēã. ⁸ Naļ ējũãnebema bororã ni abal̄ba maļ necawaara cawadaē basia. Cawa pananabara dadjirã Boro biya quirura crude beadaē bacasia. ⁹ Baribara cawadaē basia Ācōrē Bedeade b̄l̄ b̄la quĩrãca. Nãwã b̄l̄ b̄la:

Ācōrēba idji quĩrã bea itea bia o erob̄l̄ra ni abal̄ba wadi ununacaa, cl̄w̄l̄l̄ba ũrĩnacaa, ni cawa crĩchadacaa.*

¹⁰ Jũma maļḡl̄ra Ācōrēba idji Jauredeba dadjirãa cawabisia. Idji Jaureba ne jũmada cawa b̄la. Ācōrē crĩcha sida jũma cawa b̄la. ¹¹ Ķ̄berã crĩchara caiba cawa b̄l̄? Ara idjidubabara cawa b̄la. Ara maļ quĩrãca ni abal̄ba Ācōrē crĩchara poya cawadaēa. Ababe Ācōrē Jaureb̄l̄ra cawa b̄la. ¹² Dadjirãba naļ ējũãnebema crĩchada edadaē basia, āteb̄l̄ra Ācōrē Jaured̄ra edasidaa jũma Ācōrēba idji biadeba diadada cawadamãrēã. ¹³ Ara maļḡl̄debemada daiba bedea pan̄la. Baribara daiba naļ ējũãnebema necawaadeba bedea pan̄laēa, āteb̄l̄ra Ācōrē Jaureba daia jaradia b̄l̄

§ 1:31 Jeremia 9:24. * 2:9 Isaia 64:4; 52:15.

quĩrãca bedeaba panãa. Mãwã Ãcõrẽ Jaureba cawabi ßara daiba jaradia panãa idjia bedeabi ßa quĩrãca.†

¹⁴ Baribãrã Ãcõrẽ Jaureba cawabi ßara Ãcõrẽ Jaure neë ßaba cawa quĩrãcaaa, idjimaarã siriẽ ßa bẽrã. Idjaba poya cawacaa, ababe Ãcõrẽ Jauredeba cawaida ßa bẽrã. ¹⁵ Ãcõrẽ Jaure neë ßaba Ãcõrẽ Jaure erobã crĩchara poya cawaëa. Baribãrã Ãcõrẽ Jaure erobãba Ãcõrẽnebemada poya bio cawaya. ¹⁶ Ãcõrẽ Bedeade nãwã ßã ßa: “¿Caiba dadjirã Boro crĩchara cawa ßa? ¿Caiba idjia jaradial?”‡ Baribãrã dadjirãba Crito crĩchada eropanãa.

3

Pauloba, Apolo bida Ãcõrẽ traju opedada

¹ Djabarã, mãa bãrãa jaradiaside Ãcõrẽ Jauredeba nĩbabadarãa jaradia ßa quĩrãca poya jaradiaẽ basia. Atebãrã naã ëjũãnebemarãa, Crito ïjãna djiwidi bearãa jaradialda ßa quĩrãca jaradiasia. ² Mãa Critodebema zareaẽ ßada jaradiasia warra zaquerãa juba dobi ßa quĩrãca. Djico cobì ßa quĩrãca zareara ßada jaradiaẽ basia, bãrãba poya cawadaẽ basi bẽrã. Idjaba wadibida poya cawadaëa. ³ Bãrãa wadibida naã djaraba o quĩrã ßa ðeba nĩnaa: djãrãba erobã carea biẽ crĩchabadaa idjaba caicayabadaa. Mãwã bea bẽrã ebuda ßa wadibida naã djaraba o quĩrã ßa ðeba nĩnada naã ëjũãnebemarã quĩrãca. ⁴ Abãba jarabaria: “Mãra Paulodea.” Dewaraba jarabaria: “Mãra Apolodea.” Bãrãba mãwã jarabada bẽrã naã ëjũãnebemarã quĩrãca beaa.

⁵ Baribãrã ¿Paulora cai? ¿Apolora cai? Ababe दौरã Ãcõrẽ nezocaa. Daideba bãrãba dadjirã Borora ïjãsidea. Ãcõrẽba daiza obida quĩrãca osidaa. ⁶ Ne ubãrã quĩrãca mãa bãrãa Jesudebemada naãrã jaradiasia. Maãbe mãa uda cuebãrã quĩrãca Apoloba Ãcõrẽ bedeara biara jaradiasia. Baribãrã Ãcõrẽbãrã carebasia bãrãba ïjãnamãrẽã mãa uda waribibãrã quĩrãca. ⁷ Maã bẽrã ne ubarira dji dromaëa. Cuebari sida dji dromaëa. Ãcõrẽdrã dji dromaa. Idjiabãrã néura waribibaria. ⁸ Ne ubarira, cuebari sida Ãcõrẽ quĩrãpita abaria. Idjia dadjiza ne biada diaya dadjia o ßada quĩrãca. ⁹ Mãa Apolo ume abarica Ãcõrẽ trajura o panãa. Bãrãa Ãcõrẽ néua.

Maã awara bãrãa Ãcõrẽba de quĩrãca o ßa. ¹⁰ Mãra de obari bia quĩrãca ßa. Ãcõrẽba idji biãdeba mãa diaðaba de jĩrũda bio edu jousia. Dewararãba carawabadaa. Baribãrã dadjiza quĩrãcuita ßaida ßa sãwã idji trajura o ßada. ¹¹ De jĩrũra edu jouða bẽrã nĩ abãba dewara de jĩrũda poya ßadaëa. Jesucritoda dji de jĩrũa. ¹² Maãne ãcãrãba Ãcõrẽ bedeara aride jaradiabadaa de bia o panã quĩrãca. Ædjia o panãa oro, parata, mõgara bia queðea ãrãca quĩrãca ßaya. Baribãrã ãcãrãba Ãcõrẽ bedeara aride jaradiadacaa de biẽ o panã quĩrãca. Ædjia o panãa bacuru, quedua, chaba oda de quĩrãca ßaya. ¹³ Critoba cawa oi ewaride dadjiza oðara tãba uruaba acã zaya droai cawaya. Maãba ebuda cawabiya dadjia oðara sãwã basida. ¹⁴ Dadjia oðaba maã tãba uruada droasira Critoba dji o ßadaa ne biada diaya. ¹⁵ Baribãrã dadjia oðara bá wãsira dji o ßadaba nĩ cãrẽ bia sida edaëa. Idjira ëdrãmĩna de babãrãde ëdrãbãrã quĩrãca ëdrãya.

† 2:13 Idjia bedeabi ßa quĩrãca. Griego bedeade idjaba jara ßa: “Ãcõrẽ Jaure erobearãa.”

‡ 2:16 Isaia 40:13.

16 ¿Adua panꞵca Ācōrē Jaurera bārā sođe ɓada? ¿Adua panꞵca bārā Ācōrē deda? 17 Bariduaaba Ācōrē dera ārīɓaɓa, maɓga ẽberā Ācōrēba bio cawa oya idji dera ababe idji itea ɓa bēā. Idji dera bārāa.

18 Ara bādjiduba cūrūgarānada. Naɓ ẽjūānebema necawaada wārāda ɓa. Abaɓa maɓ quīrāca ne cawa ɓada crīcha ɓaɓaɓa, nea māwā crīchaiē ɓa. Ateɓaɓa wārā necawaara erobai carea naɓ ẽjūānebema quīrāpita ne adua ɓa quīrāca ɓaɓa ɓa. 19 Naɓ ẽjūānebema necawaara Ācōrēmaara siriē ɓa. Ācōrē Bedeade nāwā ɓa ɓa: “Ācōrēba naɓ ẽjūāne ne cawa ɓeara ara ādji necawaadeba cawabibaria ne cawa panꞵeda.”* 20 Idjaba nāwā ɓa ɓa: “Ācōrēba cawa ɓa naɓ ẽjūāne ne cawa ɓea crīchara siriē ɓada.”† 21 Maɓ carea crīcharānada abaa ẽberā ẽpē panꞵneba dewararā cāyābara biara ɓada. Ācōrēneba bārāba ne jūmada eropanꞵa bia beadi carea. 22 Bārāba māda, Apoloda, Pedro sida eropanꞵa. Jūma naɓ ẽjūāne ɓa sida eropanꞵa. Ara nawenabema, nubema sida eropanꞵa. Dadjirā zocai pananibɓaɓa wa beudibɓaɓa Ācōrēneba ne jūmada eropanania bia beadi carea. 23 Jūma bārā Critoderā. Idjaba Critora Ācōrēnea.

4

Jesucrito nezocarā

1 Bārāba crīchadida panꞵa daira Crito nezocarāda. Ācōrēba daira ɓasia idjidebema cawabiē ɓadada ebuda jaradiadamārēā. 2 Wārāda nezocaba idji boroba obi ɓara jūma jipa o ɓaɓa ɓa dji boroba bia unumārēā. 3 Maɓ bēā bārāba wa baridua ẽberāba mānebema biē jarabadaɓe mācua crīchacaa. Idjaba ara mādjiduba jaraēa māa o ɓara sāwā ɓada. 4 Māa ni maārī bida āi oē ɓada cawa ɓamīna maɓa jaraē ɓa māa jūma jipa osida. Dadjirā Borobaɓa cawa jaraya. 5 Maɓ carea idjia cawa oi ewari naēna dadjia jaradiē panꞵa idji traju o ɓaba jipa o ɓada wa jipa oē ɓada. Dadjirā Boro zebaɓe dadjia sođe crīcha ɓadada, ne jūma dadji sođe mērā ɓadada ebuda cawabiya. Maɓ ewaride Ācōrēɓaɓa dadjirāza bia jaraya dadjia bia opeɓa quīrāca.

6 Djabarā, mānebemada Apolodebema sida ɓasia bārā carebai carea. Daideba cawadida panꞵa Ācōrē Bedeade ɓa ɓa audu crīchadiē panꞵa.* Māwāra bārāba ni abada dewara cāyābara biara ɓada crīchadaēa. 7 ¿Caiba ɓara dewara cāyābara biara ɓasi? Ācōrēba diaɓa awara ¿ɓa cārēda eroɓa? ɓa Ācōrēneba ne jūmada edasibɓa, ¿cārē cārēā ara ɓaduba edada quīrāca beɓa ɓa?

8 Ācōrēneba eda quīrā pananara bārāba jūma eropanꞵana abadaa. Ācōrēba dia ɓara aduba eropanꞵana abadaa. Dai neē bāduba Ācōrē quīrāpita dji dromarāda panesidada crīcha panꞵa. Baribɓa māwāēa. Bārāra wārāda dji dromarāda panenabara bia ɓacasia. Māwāra dai sida bārā ume ābaa dji dromarāda panecasidaa. 9 Baribɓa māa crīcha ɓa dairā dji Jesucritoba diabuedarāda Ācōrēba jūmarā cāyābara edaara ɓasida. Dairāra dji cawa obariba jūmarā quīrāpita beade edeɓa quīrāca panꞵa. Ẽberārāba, bajānebema nezocarāba, jūmarāba aɓ duanꞵa beudi cawaya. 10 Ẽberārāmaara daira Crito carea ne adua ɓea idjaba ɓaāē

* 3:19 Job 5:13. † 3:20 Salmo 94:11. * 4:6 Ācōrē Bedeade ɓa ɓa audu crīchadiē panꞵa. Griego beade maɓa ebuda ɓaēa.

beaa. Barib_{ΛΓΛ} bārāra Crito ume pan_Λ bērā dji ne cawaara beada abadaa idjaba dji _Λba beada abadaa. Ēberārāba bārānebemada bia bedea pan_Λa, barib_{ΛΓΛ} दौरा igara pan_Λa. ¹¹ Wadi ara na_Λ ewaride daiba jarrabada droa pan_Λa, opichiada droa pan_Λa, idjaba soresorea quedeadr_Λ j_Λni carea eropan_Λa. Dai de arada ne_Λ pan_Λa idjaba ēberārāba दौरा biē obadaa. ¹² दौरा _Λnāunaē traja pan_Λa ne eropanani carea. Ēberārāba दौरा biē bedead_Λda daiba ādjia bia bedeadadaa. Dai biē ob_Λda droabadaa. ¹³ Sewadeba dai biē jarab_Λda bedea biadeba panubadaa. Wadi ara na_Λ ewaride ēberārāba दौरा ne batabueda quīrāca unubadaa, ne mititia quīrāca unubadaa.

¹⁴ M_Λa ma_Λg_Λa b_Λe b_Λa bārā perabi carea. Āteb_{ΛΓΛ} m_Λ warrarā quīrāca bārāra quīrā b_Λ bērā māwā b_Λ b_Λa jipa crīchabi carea. ¹⁵ Bārāba Critodebema jaradiabadarāda zocārā eropan_Λbara wadi zezada aba eropanacisidaa.† M_Λneba bārāba bedea bia Jesucritodebema ijāpedada bērā idjideba m_Λra bārā zezaa. ¹⁶ Ma_Λ carea m_Λa bārāba bedea djuburiaya m_Λ nībabari quīrāca nībadamārēā. ¹⁷ Ma_Λ bērā Timoteoda bārāmaa dia-bueb_{ΛΓΛ}a. Idjira dadjirā Boro ume jipa nībabaria. Dadjirā Boro_Λdeba m_Λ warraca b_Λa. M_Λa idjira bio quīrā b_Λa. Idjia bārā quīrānebabiya m_Λra Jesucrito ume sāwā jipa nīda. M_Λa māwā nībaira Jesucrito ēberārā beaza jaradia b_Λa.

¹⁸ _Λc_Λg_Λ bārānebemada dji dromarā quīrāca nīnaa, crīcha pan_Λ bērā m_Λra bārāmaa wāēda. ¹⁹ Barib_{ΛΓΛ} dadjirā Boro_Λba quīrāib_{ΛΓΛ}, m_Λra bārāmaa isabe wāya. Ma_Λne dji dromaana abadaba jara pan_Λ awa ūrīne wāēā, āteb_{ΛΓΛ} ac_Λde wāya ādjia wārāda Ācōrē _Λb_Λada eropan_Λ cawaya. ²⁰ Ācōrēba pe erob_Λdebemarāba ara jāwā idjidebemada bedeadaca, āteb_{ΛΓΛ} idji _Λb_Λadeba jipa obadaa. ²¹ Ma_Λda bārāba sāwā quīrā pan_Λ? ¿Quīrā pan_Λca m_Λa quēāne wāida wa quīrāneba, ibiadeba wāida?‡

5

Djababa cadjirua o b_Λ iduaribipeada

¹ Ēberārāba jara pan_Λa bārā tāēna ab_Λda daunemaya b_Λda. Jara pan_Λa ma_Λba dji papacauda erob_Λda. Wārāda Jesucrito ijāē bea biēda ma_Λ cadjiruara odacaa. ² Māwāmīna bārāba wadibiēda jara pan_Λa dewararā cāyābara biara beada. Barib_{ΛΓΛ} ¿ma_Λ cadjirua carea bio sopua beadida pan_Λēca? ¿Ma_Λ cadjirua o b_Λra bārā umebemada āyā b_Λēda panasidaēca? ³ M_Λra bārā ume b_Λēmīna crīchadeba bārā ume ābaa b_Λa. Ma_Λ carea bārā ume b_Λ quīrāca ma_Λ cadjirua o b_Λ ēberāra dadjirā Boro Jesu tr_Λneba cawa osia. ⁴ Bārā ābaa dji jareb_Λda m_Λra crīchadeba bārā ume baya. Idjaba dadjirā Boro Jesuba _Λb_Λada bārā diaya ma_Λ ēberāra jipa cawa odamārēā. ⁵ Idjira āyā b_Λēda pan_Λa diauruba bia mīgabimārēā. Māwāra na_Λ djaraba cadjirua o quīrā b_Λda igaraya. Idjaba Ācōrēba cawa oi ewaride idjira ēdr_Λ edaya.

⁶ Ara bādjida dewararā cāyābara biara beada abadaa. Barib_{ΛΓΛ} māwā jaraira biē b_Λa. ¿Bārāba adua pan_Λca harina ēsābibari maārī b_Λba harinara jūma ēsābibarida? Ara ma_Λ quīrāca cadjirua maārī b_Λba jūmarāda ārībaria. ⁷ Ma_Λ bērā harina ēsābibari drōā āyā batabueb_Λda quīrāca ma_Λ

† 4:15 Zocārā. Griego bedeadē b_Λ b_Λa “10 mil.” ‡ 4:21 Quēāne wāida. Griego bedeadē b_Λ b_Λa “soa bara wāida.”

cadjirua o ɁARA bārā tāēnabemada āyā ɁADADUA.* Māwā bārāra cadjirua neē beadia harina djiwidi ɁARATADA ēsābari neē ɁA quīrāca. Bārāra maļ quīrāca beaa, Critora dadjirā cadjirua carea beuda bēra. Idjira dadjirā ēdra edai carea beapedada oveja basia.† 8 Dadjirāba cadjiruadebema ēdrapedadara quīrānebabada bēra crīcha biadeba, wārāneba nībadida panla.‡ Māwā nībaira paļ ēsābari neē ɁA quīrāca ɁLA. Djārā quīrāma ɁADEBA idjaba biē o ɁADEBA waa nībadiē panla. Māwā nībaira harina ēsābbari drōā quīrāca ɁLA.

9 Naēna mļa cartade ɁASIA bārāra dji audua bea ume ābaa beadiē panlada. 10 BaribARLA maļba jaraē ɁLA naļ ējūānebema audua bea ume, parata awua bea ume, ne drABADA ume, idjaba jAWABA oda ācōrē ēpēbada ume beadiē panlada. Ādjirā ume pana quīrānaēɁARLA, naļ ējūānebemada ēdrADIDA panla. 11 ĀteBARLA mļa bārā itea ɁASIA baridubaba ara idjida djabaaēa aibARLA, baribARLA auduada o nībaibARLA, parata awua ɁaibARLA, jAWABA oda ācōrē ēpē ɁaibARLA, sewadeba djārāda biē jara ɁaibARLA, beu nībaibARLA, wa ne draa ɁaibARLA, maļgLA ēberā ume ābaa beadiē panlada idjaba ābaa ne codiē panlada. 12-13 Ācōrē ijāē beara cawa oi carea mĀRA ɁAēa. ĀcōrēBARLA idji ijāē beara cawa oya. BaribARLA bārā tāēna beara bārāba cawa odida panla. Ācōrē Bedeade ɁA ɁLA: “Cadjirua o ɁARA bārā tāēnabemada āyā ɁADADUA.”§

6

Djabarāba ara ādji nēɁARA cawa odidebema

1 Bārā ijarabADADE ɁCārē cārēā Ācōrē adua bea cawa obadamaa jarade wābada? ɁBiara ɁAēca Ācōrē ēberārāba cawa odida? 2 ɁBārāba adua panla Jesu zebARLDE Ācōrē ēberārāba naļ ējūāne beara cawa odida? Bārāba naļ ējūāne beara cawa odi bēra Ɂsāwāērā nēɁARA maārī quedeada poya cawa odaē? 3 ɁAduā panla dadjirāba bajānebema nezocarā sida cawa odida? Māwā ɁA bēra Ɂnaļ ewaride nēɁARA bārā tāēna beara poya cawa odaēca? 4 Bārāda ijaradibARLA, ɁCārē cārēā Ācōrē adua beamaa wābadaa cawa odamārēā? 5 Mļa maļgARA jara ɁLA bārā peradamārēā. ɁBārā tāēna crīcha cawa ɁARA ni āba biēa neēca djabarā ijara panla ibiabi carea? 6 BaribARLA djabada djaba ume ijaradapeđa naļ ējūānebema cawa obadarāmaa wābadaa. Māwā odira wārāda bio biē ɁLA Ācōrē ijāē bea quīrāpita ijarabada bēra.

7 Wārāda ɁARLA bārānebemada ijarabada bēra unubi panla jipa nībadacada. ɁBiara ɁAēca ɁA biē odara droaida cawa obadamaa edei cāyābara? ɁBiara ɁAēca ɁLA eroɁARA ɁA djabaa idu drABIDA cawa obadamaa edei cāyābara? 8 BaribARLA bārāba ēberārāra biē obadaa idjaba ne drABADA. Wārāda bio biē o panla ara bārā djabarāda māwā obada bēra.

9-10 ɁBārāba adua panla cadjirua obadara Ācōrē purude beadaēda? Ara bādjiduba cūrūgarānadua. Audua nībadadara, jAWABA oda ācōrē ēpē beara, daunemabadara, umaquīrā wērā quīrāca beabadara, umaquīrāda abari umaquīrā ume beabadara, ne drABADARA, parata awua beara, beu

* 5:7 Exodo 12:15. † 5:7 Exodo 12:3-13; Juaļ 1:29. ‡ 5:8 Dadjirāba cadjiruadebema ēdrapedadara quīrānebabada. Griego bedeade ɁA ɁLA: “Ewari droma obada.” § 5:12-13 Deuteronomio 17:7. * 6:4 Griego bedeade maļ versīculora ebuđa ɁAēa.

nībabadara, sewadeba djārā biē jarabadara, djārā cūrūgabada sida Ācōrē purude beadaēa. ¹¹ Ἀγαθὰ bārāra naēna māwā beasia. Baribara bārāba cadjirua opedadara Ācōrēba sagasia, idji itea bia ἁγια, idjaba jipa unusia dadjirā Boro Jesucritodeba idjaba idji Jauredeba.

Djabarāba aduuda odiē panāa

¹² Ἀγαθὰ jarabadaa: “Crito ijā ἅ bē rā māa quīrīā ἅ quīrāca jūma oida ἅa.” Baribara māa jaraya māa quīrīā ἅda jūma oida ἅmīna, jūma māa o quīrīā ἅba māra carebacaa. Mañ bē rā jūma māa o quīrīā ἅa iduaribiēa. ¹³ Idjaba ἁγαθὰ jarabadaa: “Djicora dadji bi itea ἅa, idjaba dadji bira djico itea ἅa.” Baribara māa jaraya māwā ἅmīna Ācōrēba umena jōbiya. Dadji cacuara ἅēa audua o bamārēā, ātebara dadjirā Boro Ācōrē itea ἅa. Idjaba dadjirā Boro Ācōrēra dadji cacua wagai carea ἅa. ¹⁴ Ācōrēba idji ἅadeba dadjirā Boro Jesura beu badada ἁrēbabisia. Ara mañ quīrāca idji ἅadeba dadjirā sida ἁrēbabiya.

¹⁵ ἁBārāba adua panāca bārā cacuara Critodeba? Māwāra ἁmā Critodeba wērā audua ume ἅica? Wārāda māwā oira biē ἅa. ¹⁶ ἁBārāba adua panāca wērā audua ume ἅra mañ wērā ume cacua ἅa ἅ quīrāca ἅda? Ācōrē Bedeade nāwā jara ἅa: “Ādjira cacua ἅa ἅ quīrāca panania.”† ¹⁷ Baribara dadjirā Boro Crito ume āba ἅra idji ume jaure ἅa ἅ quīrāca panāa.

¹⁸ Ni mañrī bida audua nībarānada. Dewara cadjiruada oibara, maḡaba dadji cacuara ἁrēā. Baribara auduada oibara, dadji cacuada biē beya. ¹⁹ ἁBārāba adua panāca bārā cacuara Ācōrē Jaure deda? Ācōrēba idji Jaurea bārā diasia. Idjira bārā sođe ἅa. Bārāra ara bārāneēa ātebara Ācōrēna. ²⁰ Ācōrēba bārāra nēba nēdosia. Ācōrēne bē rā bārā cacuade, jaurede bida quīrāpa beadada.‡

7

Quima edabadabema

¹ ἁBēbara bārāba cartadeba iwīdipedadada māa panuya. Wārāda biara ἅa umaquīrāba wērā edaēda.* ² Baribara bārā tāēna audua obadara bara bē rā umaquīrāba idji quimada erobaida ἅa, idjaba wērāba idji quimada erobaida ἅa. ³ Umaquīrāda idji quima ume cāida ἅa. Wērā sida idji quima ume cāida ἅa. ⁴ Wērāra ara idji cacua djibariēa, ātebara dji quimadrā djibaria. Ara mañ quīrāca umaquīrāra ara idji cacua djibariēa, ātebara idji quimadrā djibaria. ⁵ Bārā cacuara bārā quimaa wāgarānada. Baribara bārāba āba cāinaēda bedeade audibara, māwā pananira bia ἅa. Baribara dārā māwā pananiē panāa idjaba ababe Ācōrēa iwīdidi carea māwā pananida panāa. Māwānacarea wayacusa āba cānida panāa bārā cacuaba quīrīā ἅra droadaēne diauruba audua obirāmārēā. ⁶ Māa jaraya: bārāba māwā o quīrīā panabara, bia ἅa. Baribara māa ḡo obiēa. ⁷ Māmaarā jūmarāda mā quīrāca poya deu beadibara bia ḡacasia. Baribara Ācōrēba dadjiza diasia sāwā baida. Ācōrēba ἁγαθὰ dia ἅa poya deu beadamārēā. Idjaba ἁγαθὰ dia ἅa quima edadamārēā.

† 6:16 Genesi 2:24. ‡ 6:20 Jaure. Griego bedeade ἁγαθὰ cartade mañra neēa. * 7:1 Biara ἅa umaquīrāba wērā edaēda. Griego bedeade nāwā ἅ ἅa: “Bia ἅa umaquīrāba wērā tāēda.”

⁸ M̄la deu b̄earāa, p̄ēdrarāa bida jaraya: biara b̄laa m̄l quīrāca quima neē beadida. ⁹ Barib̄ar̄la b̄ārā cacuaba quīrīā b̄ada poya droadaēb̄ar̄la, quima edaēda pan̄la. B̄ārā cacuaba quīrīā b̄adebemada j̄umawāyā crīcha bai cāyābara biara b̄laa quima edadida.

¹⁰ Quima bara b̄earāa m̄la nāda jaraya. Nāl bedeara m̄lreēa, āteb̄ar̄la dadjirā Boroēa.† W̄ērāba idji quimara amaiē b̄laa. ¹¹ Barib̄ar̄la idji quimara amaiēb̄ar̄la, dewara umaquīrāda edaiē b̄laa. Āteb̄ar̄la deu baida b̄laa wa dji quima ume waya beadaida b̄laa. Ābari quīrāca umaquīrāba idji quimara amaiē b̄laa.

¹² Waabema djabarāa m̄la nāda jaraya. Nālḡara dadjirā Boro Jesuba jaradiadaēa: djababa w̄ērā Jesu ījāē b̄ada erob̄ab̄ar̄la, idjaba māl w̄ērāra idji ume ba quīrīā b̄ab̄ar̄la, māl djababa idjira amaiē b̄laa. ¹³ Djabaw̄ērāba quima Jesu ījāē b̄ada erob̄ab̄ar̄la, idjaba māl umaquīrāba idjida ama quīrīāēb̄ar̄la, māl djabaw̄ērāba idjira amaiē b̄laa. ¹⁴ Māl umaquīrā Jesu ījāē b̄ara Ācōrē itea b̄esia idji quimaba ījā b̄l b̄ērā. Ābari quīrāca w̄ērā Jesu ījāē b̄ara Ācōrē itea b̄esia idji quimaba ījā b̄l b̄ērā. Māwāēbara b̄ārā warrarāra Ācōrē itea beadaē bacasia. Barib̄ar̄la djibarirāra Ācōrē itea pan̄l b̄ērā ādjirā sida Ācōrē itea pan̄la. ¹⁵ Jesu ījāē b̄aba idji quimada ama quīrīā b̄ab̄ar̄la, amaida b̄laa. Māwā djabada wa djabaw̄ērāda mīā amaiē b̄l leydebemada ēdr̄aya. Ācōrēba dadjirāra necai beadamārēā tr̄asia. ¹⁶ Djabaw̄ērā, b̄laa adua b̄laa. Āībērā b̄l quimaba b̄ldeba Jesura ījāisicada Ācōrēba ēdr̄a edamārēā. Djaba, b̄laa bida adua b̄laa. Āībērā b̄l quimaba b̄ldeba Jesura ījāisicada Ācōrēba ēdr̄a edamārēā.

¹⁷⁻¹⁸ Ācōrēba dadjirā tr̄āside ara dadji panana quīrāca beadida pan̄la. Cacua w̄ēāgo b̄asib̄ar̄la ara māwā baida b̄laa. Cacua w̄ēāgoē b̄asib̄ar̄la ara māwā baida b̄laa. Dadjirāza beadida pan̄la dadjirā Boro Ācōrēba b̄ada quīrāca. M̄la Ācōrē ēberārā beaza māwā jaradia b̄laa. ¹⁹ Cacua w̄ēāgo baida biara b̄lēa. Cacua w̄ēāgoē bai sida biara b̄lēa. Ācōrēba obi b̄ara ījā o baida biara b̄laa. ²⁰ Ācōrēba dadjirā tr̄āside ara dadji panana quīrāca beadida pan̄la. ²¹ Ācōrēba b̄l tr̄āside nezocada b̄asib̄ar̄la, j̄umawāyā sopua b̄arādua. Barib̄ar̄la b̄l nezoca b̄adebemada poya ēdr̄aib̄ar̄la, māwā odua. ²² Nezoca Ācōrēba tr̄ānara dadjirā Boro Critoba cadjiruaēbemada ēdr̄a b̄asia idji itea ne o b̄amārēā. Mālne nezocaē Ācōrēba tr̄ānara Crito nezocaa. ²³ Ācōrēba b̄ārāra nēb̄laa nēdosia. Māl carea djārā nezocada b̄earānada. ²⁴ Djabarā, Ācōrēba dadjirā tr̄āside ara dadji panana quīrāca beadida pan̄la. Mālne ara dadji pan̄l quīrāca Ācōrē quīrāpita jipa nībaēda pan̄la.

²⁵ Māl awara quima wadi edadacadebemada m̄la jaraya. Dadjirā Boro Jesucritoba mālḡadebemada jaradiadaē b̄ērā m̄la crīcha b̄ada jaraya. B̄ārāba cawa pan̄la dadjirā Boroba m̄lra quīrā djuburiada b̄ērā m̄la wārāda jarabarida. ²⁶ Nāwā jaraya: m̄lmaarā nāl ewaride bia mīga pan̄l b̄ērā dadji umaquīrā deu b̄eara ara dadji b̄l quīrāca beadida pan̄la. ²⁷ Barib̄ar̄la quima erob̄ab̄ar̄la, b̄l quima amaida crīcharādua. Quima neē b̄ab̄ar̄la, quima edaida crīcharādua. ²⁸ Barib̄ar̄la quima edaib̄ar̄la cadjiruaēa. W̄ērāda quima edaib̄ar̄la cadjiruaēa. Barib̄ar̄la quima edab̄ar̄ara nāl ējūāne bia mīga baya. B̄ārā māwā bia mīga pananida m̄la quīrīāē b̄laa.

† 7:10 Luca 16:18.

²⁹ Djabarã, m̃la naḷḡada jara quĩrĩã ðla: naḷ ewarira jõboðoa. Maḷ carea djabarã quima erobeaba ãdjia Ācõrẽ êpẽ panḷara igaradiẽ panḷa ãdji quima ume beadi carea. Ātebḷḡḷ quima neẽ ḷaba êpẽida ḷa quĩrĩca êpẽnida panḷa. ³⁰ Ara maḷ quĩrĩca djabarã sopua beara sopuaẽ ḷa quĩrĩca beadida panḷa Ācõrẽda bio êpẽni carea. ḷasrida beara ḷasridaẽ ḷa quĩrĩca beadida panḷa. Ne nẽdoðaba idjia nẽdoðara ewariza erobaida crĩcha ðaiẽ ḷa. ³¹ Naḷ êjũã dadjia unu panḷara jũma jõboðo bẽrã ne bara beaba ne neẽ ḷa quĩrĩca crĩcha beadida panḷa.

³² M̃la quĩrĩã ḷa bārãba naḷ êjũãnebemada jũmawãyã crĩchadaẽda. Umaquĩrã quima neẽ ḷaba biara crĩcha ḷabaria dadjirã Boroba quĩrĩã ḷada oi carea. Dadjirã Borora ḷasridabi quĩrĩã ḷa. ³³ Baribḷḡḷ umaquĩrã quima erobḷaba naḷ êjũãne idji quima bia erobaida biara crĩcha ḷabaria. Idji quimada ḷasridabi quĩrĩã ḷa. ³⁴ M̃wã quima bara ḷaba crĩchada umẽ erobabaria.† Abari quĩrĩca wẽrã quima erobḷaba naḷ êjũãne idji quima bia erobaida biara crĩcha ḷabaria. Idji quimada ḷasridabi quĩrĩã ḷa. Baribḷḡḷ wẽrã quima neẽ ḷaba dadjirã Borodebemada biara crĩcha ḷabaria. Naḷ cacuaðe, jaureðe bida idji itea bia ḷa quĩrĩã ḷa.

³⁵ Maḷḡḷḡḷ m̃la jaraẽ ḷa bārãba quĩrĩã panḷ quĩrĩca bearãnamãrẽã ãtebḷḡḷ bia beadamãrẽã. M̃la ababe quĩrĩã ḷa bārãra quĩrĩpa beadida idjaba jũma bārã soðeba dadjirã Boroba quĩrĩã ḷada odida.

³⁶ Abaḷ djabada awẽrã djora ume dji edađi carea beðea bia panḷbḷḡḷ, dji edađi naẽna poya droaẽda crĩchaibḷḡḷ idjaba isabe eda quĩrĩãibḷḡḷ, edaida ḷa. Maḷḡḷḡḷ cadjiruaẽ. ³⁷ Baribḷḡḷ djabada dji edađi carea beðea ḷadacarema maḷ wẽrãra edaẽda idji soðeba wãrãda crĩcha ḷabḷḡḷ idjaba idji cacuaba quĩrĩã ḷara poya droaibḷḡḷ, bia ḷa maḷ wẽrãra edaẽda. ³⁸ Wãrãda quima edabḷḡḷba bia o ḷa. Baribḷḡḷ m̃maarã quima edaẽba biara o ḷa. §

³⁹ Djabawẽrã quima bara ḷara dji quima zocai ḷamisa idji ume baida ḷa. Baribḷḡḷ dji quimara beuibḷḡḷ, dewara umaquĩrãda eda quĩrĩãibḷḡḷ, edaida ḷa. Baribḷḡḷ ababe dadjirã Boro Jesucrito ïjã ḷadḡḷ edaida ḷa. ⁴⁰ M̃la crĩcha ḷa idjira quima edaẽbḷḡḷ ḷasridaara baida. M̃maarã Ācõrẽ Jaureba m̃wã crĩchabi ḷada.

8

Jḷwaba oda ãcõrẽa djico diadadebemema

¹ Idjaba jḷwaba oda ãcõrẽa djico diadadebemada m̃la jaraya. Dadjirãba cawa panḷa jũmarãda crĩcha cawa panḷa. M̃wãm̃ina crĩcha cawaaba dadjira djãrã cãyãbara biara ḷada crĩchabibaria. Baribḷḡḷ quĩrĩãba djãrãra carebabaria. ² Abaḷba bio cawa ḷada crĩcha ḷabḷḡḷ, waðibida adua ḷa idjia cawaida ḷa quĩrĩca. ³ Baribḷḡḷ abaḷba Ācõrẽda quĩrĩã ḷabḷḡḷ, Ācõrẽba idjira cawa ḷa.*

⁴ Maḷ bẽrã jḷwaba oda ãcõrẽa djico diada cobadadebemada m̃la jaraya. Dadjirãba cawa panḷa jḷwaba oda ãcõrẽra wãrãẽda. Idjaba cawa

† **7:34** Crĩchada umẽ erobabaria. Griego beðeaðe ḷcaḷḷ cartade maḷra neẽ. § **7:38** Griego beðeaðe versículo 36-38 ebuda ḷaẽ. Idjaba naḷ quĩrĩca traducida ḷa: 36 Baribḷḡḷ djababa idji cau awẽrã djorada quima diaẽ ḷaðeba biẽ o ḷada crĩcha ḷabḷḡḷ, idjimaarã bia ḷabḷḡḷ, quima diaida ḷa. Maḷḡḷḡḷ cadjiruaẽ. 37 Baribḷḡḷ djababa idji caura diaẽda soðeba crĩcha ḷabḷḡḷ, idjaba dewaraba jara ḷa carea m̃wã oẽ ḷabḷḡḷ, bia ḷa idji caura quima diaẽda. 38 Wãrãda idji cau diabḷḡḷba bia o ḷa. Baribḷḡḷ m̃maarã idji cau diaẽba biara o ḷa. * **8:3** Griego beðeaðe maḷ versícolora ebuda ḷaẽ.

panΛa wārā Ācōrēra ababΛrΛ bΛda. ⁵ Bajāne, naļ ējūāne bida ēberārāba ācōrē abadara baraa. Wārāda maļgΛrāra idjaba ēberārāba ādji boro abada sida zocārā baraa. ⁶ BaribΛrΛ dadjirāmaara Ācōrēra ababΛrΛ bΛa. Idjira dadjirā Zezaa. IdjiabΛrΛ ne jūmada osia. Dadjirāra idji itea zocai panΛa. Idjaba dadjirā Boro Jesucritora ababΛrΛ bΛa. Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia. Idjideba dadjirāra zocai panΛa.

⁷ BaribΛrΛ ΛCARΛba maļgΛra cawadaē panΛa. ΛCARΛ djabarāba wadibida crīcha panΛa jΛwaba oda ācōrē ādjia naēna ēpē pananara zocai beada. Maļ bērā jΛwaba oda ācōrēa djico diadada cosidara crīchabadaa jΛwaba oda ācōrēra wayacusa ēpēbΛdada. Wārā bedeada bio adua panΛ bērā maļ djico co panΛneba crīchabadaa Ācōrē quīrāpita biē panebΛdada. ⁸ BaribΛrΛ djicoba dadjirāra Ācōrē quīrāpita bia bΛcaa. Maļ bērā dadjia co panΛneba, codaē panΛneba bida Ācōrē quīrāpita biara beadaēa.

⁹ Wārāda dadjia co quīrā panΛra codida panΛa. BaribΛrΛ quīrācuita beadadua bārāba co panΛneba djaba bio adua bΛra cadjiruade baeāmārēā. ¹⁰ Ne jūma coida bΛ cawa bΛ djabada jΛwaba oda ācōrē dede eda ne co chūmeibΛrΛ, maļne ne jūma coida bΛ adua bΛba idjira mama chūmΛda unuibΛrΛ, idjia bida jΛwaba oda ācōrēa djico diadara coida crīchaya. BaribΛrΛ jΛwaba oda ācōrēra ēpēbΛrΛada crīcha bΛ bērā idjima cadjiruada o bΛa. ¹¹ Māwā ne jūma coida bΛ cawa bΛba dji bio adua bΛ djabara cadjiruade baebiya. BaribΛrΛ quīrānebadadua Critora beusida maļ adua bΛ djaba carea. ¹² Bārāba maļ adua bea djabarā cadjiruade baebibΛdade Crito quīrāpita cadjiruada o panΛa. ¹³ Maļ carea mΛa co bΛdeba mΛ djabada cadjiruade baebibΛrΛ, waa coēa.

9

Jaradia bΛbari Pauloba edaca bada

¹ ĶMΛdjia o quīrā bΛ quīrāca o cara bΛca? ĶMΛra Jesucritoba diabuedaēca? ĶMΛa bida dadjirā Boro Jesura unusiēca? * ĶBārāba mΛneba dadjirā Borora Ķjāsidaēca? ² ΛCARΛ djabarāba mΛra Jesucritoba diabuedada crīchadaē panΛmīna bārāba cawadida panΛa mΛra wārāda idjia diabuedada māwā bΛda. MΛa jaradiadēba bārāba dadjirā Boroda Ķjāsida bērā maļgΛra ebuēa bΛa. ³ MΛ biē jarabadarāa mΛa naļgΛda Ķwidiya: ⁴ ĶmΛa jaradia bΛbari ne coi carea edaiē bΛca? ĶDoi carea bida edaiē bΛca? ⁵ Waabema Jesuba diabuedarāda, dadjirā Boro Jesu djabarāda, Pedro sida ādji quima ume ābaa nībabadaa. † Ara ādjirā quīrāca ĶmΛra Jesu Ķjā bΛ wērā ume dji edapeēa mΛ ume ābaa eronībaiē bΛca? ⁶ Bernabeba, mΛa bida Ācōrē beēa jaradia nīnane dewara traju sida obadaa ne eropanani carea. BaribΛrΛ Ķwaabemarā quīrāca daiba jaradia panΛneba ne edadida panΛēca?

⁷ ĶSordaora ara idji parataba djōne wābarica? ĶUva uēa erobΛba idji uvara jōcaca? ĶOveja wagabariba oveja jubara docaca? ⁸ ĶJūma maļgΛra ababe mΛdji crīchadēba jara bΛca? ĶĀcōrēba Moisea diada leyba abari quīrāca jaracaca? ⁹ Maļ leyde nāwā bΛ bΛa: “BΛa pacaa ne cΛradΛgabi bΛde idji itera jΛrādua.” ‡ Ācōrēba maļ beēa jaraside Ķababe pacadēbemada crīcha bΛsica? ¹⁰ ĶDadjirānebema sida crīcha bΛsiēca? Wārāda dadjirā careabΛrΛ Ācōrēba maļ leyra diasia. Ķjūā o bΛra, dji

* 9:1 Hecho 9:3-7. † 9:5 Pedro. Griego bedeade bΛ bΛa “Cepa.” ‡ 9:9 Deuteronomio 25:4.

ewa ɓa sɪda trajabadaa maɓneba ne erobeadiɗa cawa panɓ bɛrã. ¹¹ Ara maɓ quĩrãca daiba bãrãa Ācõrẽ bedeara jaradiasida bɛrã ¿bia ɓaẽca daiba bãrãneba ne edadiɗa? ¹² Dewararãba bãrãneba ne edadiɗa panɓɓɓɓ, daiba aɗjirã cãyãbara biara ne edadiɗa panɓa.

Mãwãmĩna ne iwidiɗacaa. Āteɓɓɓ jũma droa panɓa ẽberãrãba bedea bia Critodebemada biẽ crĩcharãnamãrẽã. ¹³ Bãrãba cawa panɓa Ācõrẽ de dromane trajabadarãba aɗjia o panɓneba codira edabadaɗa. Animarã babue diabadarãba maɓ djaradebemada edabadaa codi carea. ¹⁴ Abari quĩrãca dadjirã Boro Jesuba jarasia bedea bia idjidebema jaradia nĩnaba maɓneba codira edadiɗa panɓa. ¹⁵ Mãwãmĩna mɓa edacaa. Idjaba maɓgɓɓdebemada naɓ cartade ɓaẽ ɓa bãrãba ne diadamãrẽã. Mɓa jaradia ɓaɓari ne edaca bɛrã ɓa sɪrida ɓa. Mɓa quĩrãca ni abalɓa ne dia ɓaɗdeba maɓ ɓa sɪridara jõbida. Mɓmaarã bãrãneba ne edai cãyãbara beuida biara ɓa.

¹⁶ Mɓa bedea bia Critodebemada jaradia ɓamĩna mɓra dji dromaana acaa, Ācõrẽɓɓɓ jaradiabi ɓa bɛrã. Wãrãda bedea bia Critodebemada jaradia ɓaɓɓɓ, mɓra miã djuburi ɓeya. ¹⁷ Mɓdjiareba jaradia ɓaɓɓɓ, ne edaida ɓa. Baribɓɓ mɓdjiareba jaradia ɓa. Ācõrẽɓɓɓ mɓra ɓa sɪria jaradia ɓamãrẽã. Maɓ bɛrã mɓa jaradia ɓaɗda ɓa. ¹⁸ Mãwãra ¿mɓa jaradia ɓaɓari cãrẽda edai? Ne edaẽa. Ababe ɓa sɪrida ɓaya ne iwidiẽne bedea bia Critodebemada jaradia ɓa bɛrã. Mɓa jaradia ɓaɓari ne edaida ɓamĩna iwidiɗacaa.

¹⁹ Mɓra djãrã nezocaẽmĩna ara mɓdjida jũmarã nezocada ɓesia zocãrãba mɓneba Jesucritoda iɗnamãrẽã. ²⁰ Mɓra judiorã tãena ɓaɗde judiorã quĩrãca ɓabaria mɓneba Jesucritoda iɗnamãrẽã. Ācõrẽba Moisea diada leydeba ɓea tãena ɓaɗde mɓra maɓ leydeba ɓaẽmĩna maɓneba ɓa quĩrãca ɓabaria. Mãwã ɓabaria aɗjirãba mɓneba Jesucritoda iɗnamãrẽã.

²¹ Idjaba Ācõrẽba Moisea diada ley adua ɓea tãena ɓaɗde mɓra aɗjirã quĩrãca ɓabaria mɓneba Jesucritoda iɗnamãrẽã. Baribɓɓ mɓa Ācõrẽ leyra igaracaa. Jũma Critoba obi ɓara ẽpẽbaria. ²² Mɓra djabarã wãrã bedea mãcua adua ɓea tãena ɓaɗde aɗjirã quĩrãca ɓabaria mɓneba Jesucritodebemada biara cawadamãrẽã. Mɓ wãɓɓɓ ẽberãrã tãena ɓaɗde aɗjirã quĩrãca ɓabaria mɓneba ɓaɓɓɓ Critoda iɗnapeda cadjiruadebemada ẽdrãdamãrẽã. ²³ Mɓa jũma maɓ quĩrãca obaria bedea bia Critodebemada cawabi carea. Mãwã mɓa biɗa Ācõrẽneba ne biada edaya.

²⁴ Bãrãba cawa panɓa ẽberãra pirabadada caɗda jirũ mɛsrãra ɓa cawaya. Maɓne zocãrã pirabadamĩna ababe dji naãrã jũenabɓɓ ne edabaria. Bãrã sɪda isabe pirabɓda quĩrãca jũma bia odadua Ācõrẽba diai jaradada edadi carea. ²⁵ Jemenɛbadarãba aɗji cacuara quĩrãcuiɗa wagabadaa zarea ɓeadi carea. Mãwã obadaa dewararã cãyãbara biara jemenɛnapeda borobarida edadi carea. Maɓ borobarira isabe aĩrbaria. Baribɓɓ dadjirãba ne jũmada bia obadaa Ācõrẽba diai jarada aĩrcada edadi carea. ²⁶ Maɓ bɛrã ẽberã baridua pira wãɓɓɓ quĩrãca mɓa ocaa. Idjaba ẽberã djõ ɓaɗde baridua djõbari quĩrãca ocaa. ²⁷ Āteɓɓ mɓ cacua zarea o ɓa quĩrãca idjaba mɓ cacuaba o ama ɓaɗda obi ɓa quĩrãca jũma o ɓa Ācõrẽba diai jaradara edai carea. Mãwã oẽɓɓɓ, mɓa ẽberãrã jaradia ɓadamĩna mɓabɓɓ Ācõrẽba diai jaradara poya edaẽa.

10

Jawaba oda ãcõrẽra igaradida panla

¹ Djabarã, mla quĩrĩa bla bãrãba Moise ewaride mãwãnada quĩrãdoadaẽda. Maã ewaride jũma dadji drõãenabemarã Moise ume nĩbapedadara ãcõrẽba diabueda jãrãrã edre nĩbasidaa idjaba Pusa Purru de chãsidaa.* ² Maã pusade, jãrãrã edre bida jũma ãdjirãra Moise ume ãbaa panasida bẽrã Moise trãneba borocuepedada quĩrãca panasidaa. ³ Idjaba jũmarãba abari djico ãcõrẽba bajãneba diabuedada cobadjidaa.† ⁴ Jũmarãba abari baido ãcõrẽba mõgaradeba weabidada dobadjidaa.‡ Maã mõgarara Critoda mãwã basia, ãdjirã wãladaza Critora jauredeba ãdjirã ume baãda bẽrã. ⁵ Baribãrã ãcõrẽba zocãrãda biẽ unusia ãdjia o panana carea. Maã bẽrã ejũã põãsa ewaraga bla de quinisidaa.

⁶ Maã ewaride mãwãnaba dadjirãa cawabi bla ne cadjiruara awuadiẽ panla ãdjirãba awuapedada quĩrãca. ⁷ Jawaba oda ãcõrẽra epẽrãnadua ãcãrã ãdjirãba epẽpedada quĩrãca.§ ãcõrẽ Bedeade ãdjirãnebemada mãwã blã bla: “Èberãrãra chũpanenapeda bla rida ãbaa ne co duanasidaa idjaba itua do duanasidaa. Mãwãnacarea pirabaridapeda ãdji cacuaba o quĩrĩa bla o duanesidaa.”* ⁸ Dadjirãba auðuada odiẽ panla ãcãrã ãdjirãba opedada quĩrãca. ãdjia mãwã o panla carea ewari abalde veintitres mil quinisidaa.† ⁹ Idjaba ãcõrẽba sãwã oi cawaya dadjirãba biẽ odiẽ panla ãcãrã ãdjirãba opedada quĩrãca. Maã carea ãdjirãra damaba zocãrã cácuapeda quinisidaa.‡ ¹⁰ Idjaba sobiẽ panneba ãcõrẽnebemada biẽ bedearãnadua ãcãrã ãdjirãba opedada quĩrãca. Maã carea bajãnebema nezoca dadji quinibibãrãba ãdjirãra zocãrã quinibisia.§

¹¹ Jũma ãdjirã mãwãnaba unubi bla sãwã ãcõrẽba cadjiruara cawa obarida. Maãrã ãcõrẽ Bedeade blã bla dadjirã naã jĩrũarebema ewaride bearãba abari quĩrãca orãnamãrẽã. ¹² Maã bẽrã abalã bio iãã bla da crĩcha bla bla, ara iduba quĩrãcuita baida bla cadjiruade baẽ amaaba. ¹³ Dadji cadjiruade baebida bla crĩchada bãrãmaa zebãria jũmarãmaa zebãria quĩrãca. Baribãrã ãcõrẽra bedeã abã bla. Maã crĩchara poya droadaẽbla, idjia idu jũmawãyã zebiẽã. Idjaba maã crĩcha zebãrã ãcõrẽba carebaya droadapeda eãdamãrẽã.

¹⁴ Maã carea mã djabarã, jawaba oda ãcõrẽra igaradada. ¹⁵ Mla bãrãa bedeãrã crĩcha cawa bearãa bedeãrã quĩrãca. Bio crĩchadada mã jara bla wãrã cawaya. ¹⁶ Crito quĩrãnebaã carea cobadara co panne dadjirãba uva ba tazade bla carea ãcõrẽa bia blaãda adapeda dobadada. Maã dobadade unubibadaa dadjirãra Crito oãdeba idji ume ãbaa panla. Idjaba paã cõrãcuada cobadae unubibadaa Crito naã djarade bia mĩgadadeba dadjirãra idji ume ãbaa panla. ¹⁷ Dadjirãba paã abã bla da zocãrã cõrãcuapeda cobadaa. Ara maã quĩrãca dadjirãra zocãrã panla mãna cacua abã bla quĩrãca panla.

¹⁸ Israelerãba obadadebemada crĩchadada. ãdjirãba animarã ãcõrẽa babue diabadae maã djaradebemada cobadaa. Maã cobadae unubibadaa ãcõrẽra epẽ panla. (Ara maã quĩrãca abalã jawaba oda

* 10:1 Numero 10:34; Exodo 14:1-31. † 10:3 Exodo 16:4,35. ‡ 10:4 Exodo 17:6; Numero 20:11. § 10:7 Exodo 32:1-35. * 10:7 Exodo 32:6. † 10:8 Numero 25:1-9. ‡ 10:9 Numero 21:4-9. § 10:10 Numero 16:41-50.

4 Djabarā ābaa dji jare panane umaquĩrāda boro ānēbaripeđa Ācōrēa iwidiβara wa Ācōrēneba bedeaibara, idji Boro Critora wayaē βada unubi βaa. 5 Baribara wērāba Ācōrēa iwidi βade wa Ācōrēneba bedea βade boro ānēbariēβara, idji quimara wayaē βada unubi βaa. Māwā o βara borobichia ta βa quĩrāca βaa. 6 Wērāda boro ānēbari quĩrāēβara, borobichia taβa βaa. Baribara borobichia tasira peraida βa bēra boro ānēbarida βaa.

7 Djabarā ābaa dji jare panane umaquĩrārāda boro ānēbaridiē panala Ācōrēba ara idji quĩrāca oda bēra idjaba umaquĩrārāba Ācōrēra ādji boroda unubi panla bēra. Baribara wērārāba unubi panala umaquĩrāra ādji boroda. 8 Ācōrēba umaquĩrāra wērāneba oē basia, āteβara wērāra umaquĩrāneba osia. 9 Idjaba umaquĩrāra oē basia wērā carebamārēā, āteβara wērāda osia umaquĩrā carebamārēā. 10 Mañ carea djabarā ābaa dji jare panane wērāba idji borora ānēbarida βaa unubi carea dji quimara idji boroda. Māwā oida βaa bajānebema nezocarāba bia ununamārēā.

11 Baribara Jesucrito ĩjā βea bēra wērāba idji quimada carebaida βaa idjaba umaquĩrāba idji quimada carebaida βaa. 12 Naārābema wērāda umaquĩrāneba zesia. Mamaβa ātaa umaquĩrāra wērāba tobaria. Baribara wārāda jūmaena Ācōrēneba ze panala.

13 Bārāmaara, ¿bia βaca wērāba boro ānēbariēne Ācōrēa iwidida? Bio crīchadaβa bia βa cawaya. 14 Ara dadji beadeba cawa panala umaquĩrāba buđa ureabisira peraida βada. 15 Baribara wērā buđa urea βara bia unubada. Ācōrēba wērā budara diasia boro ānēbarimārēā. 16 Bariduada mañga carea caicaya beibara, mā naβda idjia jaraya: daiba, Ācōrē ēberārā biđa awara odacaa.

Crito quĩrānebađi carea cobada djabarāba āi opedada

17 Nañ βabarađe mā bārāra poya bia jaraēa. Bārā ābaa dji jareβadađe quĩrāipa odacaa. Bia panani cāyābara biē panebadaa. 18 Naārā jaraya mā ũri βada bārāra ābaa dji jare duanane crīcha awara awara duanabarida. Mañ bedeara jūma wārāē sida mā ĩjābaria. 19 Wārāda bārāra crīcha awara awara duananeba ebudā βaya cairādra Ācōrēba bia unu βada. 20 Bārā ābaa dji jare duanane Crito quĩrānebađi carea cobadara quĩrāipa codacaa. Ācōrēmaa mañ co panara wārā araēa. 21 Jūmarā jūēni naēna bādjiza enepedada cobadaa. Mañne ācāra jarra duanebaria idjaba ācāra beu duanebaria. 22 ¿Bārāra de neē beaca mama ne codi carea? ¿Bārāba Ācōrē ēberārāra igara panlēca? ¿Mañba dji ne neē quedeara perabi panlēca? ¿Mā cārēda jarai? ¿Mañga carea mā bārāra bia jaraica? Mañ carea bia jaraēa.

Crito quĩrānebađi carea cobada

23 Mā bārā jaradiada dadjirā Boro Jesudeba cawasia. Mañara nāwā βaa: diamasi dadjirā Boro Jesu jidabi naēna idji jawade paβda edasia. 24 Ācōrēa bia βada apeđa cōrācuabarađe jarasia: “Edadaβa. Codada. * Nañra mā cacuaa, bārā carea diabara. Mā quĩrānebađi carea ara nañ quĩrāca o panadaβa.” 25 Ara mañ quĩrāca ne copedada carea tazara idji jawade edapeđa jarasia: “Nañ tazade βara mā oaa. Mā oadeba Ācōrēba bārā ume bedea djiwidida βabara. Nañ doβadaza mā quĩrānebađi carea doβadaβa.”

* 11:24 Edadaβa. Codada. Griego bedeađe ācāra cartade māra neēa.

²⁶ Dadjirã Boro Jesu zebΛΛΛmisa mañ pañ cobΛdaza idjaba mañ tazade bΛ dobΛdaza bārãba idji beudadebemada jara panΛa. ²⁷ Mañ carea bariduaba dadjirã Boro wayaẽ mañ pañda coibΛΛ, mañ tazade bΛda doibΛΛ, cadjiruada o bΛa. Dadjirã Boro cacuara, oa sida siriẽ bΛda crĩcha bΛa. ²⁸ Mañ pañ coi naẽna, mañ tazade bΛ doi naẽna dadjiza bio acΛida bΛa wārãda dadjirã Boro waya bΛ cawaya. ²⁹ Dadjirã Boro Jesu cacua wayaẽ bΛba mañ pañda coibΛΛ, mañ tazade bΛda doibΛΛ, Ācõrẽba cawa oya.† ³⁰ Mañ carea zocãrã bārãra cacua biẽ beaa, cacua norrabari beaa, idjaba ĀcΛΛΛ beusidaa. ³¹ BaribΛΛΛ ara dadjiza bio quĩrãcuita acΛdida panΛa jipa o panΛ cawaya. Māwãra Ācõrẽba cawa oẽa. ³² Dadjirã Boro ubaria jipa nĩbadamãrẽã. Māwã dadjirãra nañ ãjũãne bea ume biẽ bΛẽa.

³³ Mañ bẽrã mΛ djabarã, dadjirã Boro quĩrãnebađi carea cobadara obΛdade jũmarãda jĀnãduada ābaa codi carea. ³⁴ AbΛΛda jarra bΛbΛΛΛ idji diguida ne coida bΛa. Māwã ābaa dji jΛrebΛdade Ācõrẽba bārãra cawa oẽa biẽ o panΛ carea. Māa wađi jaradiaida bΛra jãmaa wãbΛΛΛde jũma jaradiaya.

12

Ācõrẽ Jaureba obi bΛdebema

¹ Djabarã, mΛa quĩrã bΛa Ācõrẽ Jaureba obi bΛdebemada bārãba bio cawadida. ² Bārãba cawa panΛa Ācõrẽ adua beaside baridua carea ãĩ crĩchabadjidada. Mañ bẽrã jΛwaba oda ãcõrẽ beada ãpẽbadjidada. Mañra zocai beaẽ bẽrã bedeadacaa. ³ Mañ carea mΛa quĩrã bΛa bārãba nañda cawadida: Ācõrẽ Jauredeba bedea bΛba Jesura biẽ bΛada acaa. Idjaba Ācõrẽ Jauredeba bedea bΛba Jesura jũmarã Boroada acaa.

⁴ Ācõrẽ Jaure aba bΛba dadjirãa dia bΛa ne quĩrãtanoa ođamãrẽã. ⁵ Dadjirã Boro aba bΛ itea ne quĩrãtanoa obadaa. ⁶ Ācõrẽ aba bΛba dadjirãa ne quĩrãtanoa obi bΛa. IdjiabΛΛΛ dadjirãneba mañra jũma obaria.

⁷ Ācõrẽ Jaureba dadjirãza ne obibaria djabarã jũmarãda carebadamãrẽã. ⁸ Ācõrẽ Jaureba ĀcΛΛΛ dia bΛa idji necawaadeba poya bedeadamãrẽã. Abari Ācõrẽ Jaureba ĀcΛΛΛ dia bΛa idjideba cawapedadada poya jaradiadãmãrẽã. ⁹ Abari Ācõrẽ Jaureba ĀcΛΛΛ dia bΛa poya bio ĩjã pananamãrẽã. Idjaba abari Ācõrẽ Jaureba ĀcΛΛΛ dia bΛa cacua biẽ beara poya biabidãmãrẽã. ¹⁰ Idjaba Ācõrẽ Jaureba ĀcΛΛΛ dia bΛa ne ununacada poya ođamãrẽã. ĀcΛΛΛ dia bΛa poya Ācõrẽneba bedeadãmãrẽã. ĀcΛΛΛ dia bΛa poya cawadãmãrẽã ababba Ācõrẽ Jauredeba bedea bΛda wa jaideba bedea bΛda. Idjaba ĀcΛΛΛ dia bΛa quĩrãtanoa dadjia ũrĩnaca bedea bedeadãmãrẽã. Idjaba ĀcΛΛΛ dia bΛa dadjia ũrĩnaca bedea jaradara cawa jaradãmãrẽã. ¹¹ Abari Ācõrẽ Jaureba jũma mañra obi bΛa. Idjia dadjirãza obi bΛa idjia quĩrã bΛ quĩrãca.

¹² Dadji cacuara aba bΛa. BaribΛΛΛ dadji cacuade ne jũmada eropanΛa. Critora idji ĩjã bea ume ara mañ quĩrãca panΛa. ¹³ ĀcΛΛΛ dadjirãra judiorã, ĀcΛΛΛra judiorãẽa, ĀcΛΛΛra nezocarãa, ĀcΛΛΛra nezocarãẽa.

† 11:29 ĀcΛΛΛba crĩchabadaa Pauloba “Jesu cacua wayaẽ bΛ” aside jara basida “Jesu ãberãrã wayaẽ bΛ.”

poya äyã ðababara, maãne quĩrĩãda neẽ ðababara, mãra ara jãwãbema quĩrãca ðaa. ³ Ne jũma mãa erobãda ne neẽ quẽdeaa diaibabara idjaba Æcõrẽ carea ara mãdjida idu bá beababara, baribabara quĩrĩãda neẽ ðababara, mãra ara jãwãbema quĩrãca ðaa.

⁴ Quĩrĩã erobãba jũma droa ðaa, djãrãra quĩrã djuburiabaria, djãrãba erobãra awuacaa, djãrã cãyãbara biara ðada jaracaa ni dji dromada crĩchacaa. ⁵ Quĩrĩã erobãba djãrãra wayabaria, ababe idji iteababara crĩchacaa, maãrĩã carea quĩrũcaa, djãrãba idji biẽ odara quĩrãdoabaria. ⁶ Quĩrĩã erobãra ne cadjirua carea ðasridacaa, ãtebabara jũma wãrã careababara ðasridabaria. ⁷ Quĩrĩã erobãba djãrãba biẽ odara jũma droabaria, ne jũma biada ijãbaria, jũma bia odjamãrẽã jããbaria, idjaba ne jũmane droa ðabaria.

⁸ Quĩrĩãra jõcaa. Baribabara ewari aba Æcõrẽneba bedeabadara waa bedeadaãa, dadjia ãrĩnaca bedeade bedeabadara waa bedeadaãa, Æcõrẽ Jauredeba cawapedada jaradiabadaba waa jaradiadaãa. ⁹ Dadjirãba ababe maãrĩ cawa panãa idjaba Æcõrẽneba maãrĩ bedeabadaa. ¹⁰ Baribabara dji biara ða zebabara maã maãrĩ ðara jõya. Maãne ne jũmada cawadia. ¹¹ Mã wadi caibe queraside warra zaque quĩrãca bedeabadjia idjaba warra zaque quĩrãca crĩchabadjia. Baribabara drõã bedacarea warra zaque quĩrãca ðadara idu ðasia. ¹² Ara nawena dadjirãba Æcõrẽnebemada jarĩjaria unu panãa quĩrã acãbadade unu panãa quĩrãca. Baribabara ewari aba dadjirãba jũma ebuda ununia sãwãbabara ðada. Ara nawena mãa maãrĩ cawa ðaa, baribabara ewari aba jũma cawaya Æcõrẽba mã cawa ða quĩrãca. ¹³ Naã ãbea panãra jõcaa: ne jũma biada ijã ðaida, jũma bia odjamãrẽã jãã ðaida idjaba quĩrĩãda. Baribabara maã ãbeadebemada quĩrĩãda biara ðaa.

14

Dadjia ãrĩnaca bedeade bedeabadadebema

¹ Quĩrĩãda biara ëpẽnadua. Idjaba Æcõrẽ Jaureba obi ðara jũma o quĩrĩãnadua. Baribabara biara Æcõrẽneba bedeadaida quĩrĩãnadua. ² Dadjia ãrĩnaca bedeade bedeã ðaba ëberãrãa bedeã ðaãa, idjia jarababara ni ababãba cawa ãrĩnaca bẽrã. Ababe Æcõrẽã bedeã ðaa. Dadjia cawadacada Æcõrẽ Jauredeba bedeã ðaa. ³ Baribabara Æcõrẽneba bedeã ðaba ëberãrãa bedeã ðaa biara ijãnamãrẽã, zareaara ðeadamãrẽã, idjaba sobiadãmãrẽã. ⁴ Dadjia ãrĩnaca bedeade bedeã ðaba ara idjida careba ðaa biara ijãã carea. Baribabara Æcõrẽneba bedeã ðaba djabarãda careba ðaa biara ijãnamãrẽã.

⁵ Mãmaarã jũma bãrãra dadjia ãrĩnaca bedeade poya bedeabãdabara bia ðacasia. Baribabara jũmarãda Æcõrẽneba poya bedeabãdabara biara ðacasia. Wãrãda dadjia ãrĩnaca bedeade bedeã cãyãbara Æcõrẽneba bedeada biara ðaa. Baribabara ababãba dadjia ãrĩnaca bedeade bedeapedã cawa jaraibabara, maã sida bia ðaa. Djabarãba cawa ãrĩnapeda Æcõrẽra biara ijãnia. ⁶ Maã carea djabarã, mãda bãrãmaa wãpedã dadjia ãrĩnaca bedeade bedeãibabara, ¿bãrãda sãwã carebai? Carebaãa. Baribabara dadjia ãrĩbada bedeade Æcõrẽba mãa cawabidada jaraibabara, wa Æcõrẽ necawaadeba bedeãibabara, wa Æcõrẽneba bedeãibabara, wa Æcõrẽ bedeada jaradiaibabara poya carebaya.

7 Ara mañ quĩrãca abalaba chiruda wa arpada zaibaral baribaral jipa zaẽbaral, jĩgua ðamĩna dadjia cawadaẽa cãrẽ trããbida za ðada. 8 Cachiru sida jipa zaẽbaral, çsordaorãda sãwã isabe cobeadi djõni carea? 9 Ara mañ quĩrãca bãrãba ùribada bedeade bedeadaẽbaral, eberãrãba çsãwã cawadi bãrãba jara panada? Mãwã bedeadibaral, bãrãra ara jãwã bedeade panala. 10 Nañ eñũãne bedeade quĩrãtanoa baraa. Mañ bedeade dji cawa ðaba cawa ùribaria. 11 Baribaral mãa mañ bedeade adua ðabaral, dji bedeabaralmaarã mãra drua aĩbema quĩrãca ðaa, idjaba mãmaarã idjida drua aĩbema quĩrãca ðaa. 12 Bãrãra ara mañ quĩrãca beaa. Æcõrẽ Jaureba obi ðara bãrãba bio o quĩrã panal bãrã djabarã carebai careabemada biara o quĩrãnadua ãdjirãba biara Æcõrẽra jãnamãrẽã.

13 Mañ carea dadjia ùrinaca bedeade bedeade ðaba Æcõrẽra iwidida ðaa ara idjia jaradara poya cawa jarai carea. 14 Dadjia ùrinaca bedeade mãa Æcõrẽra iwidibaral, mã jaureba iwidida ðaa. Baribaral mãa adua ðaa cãrẽda iwidida ðada. 15 Mãwãra çsãwã jipaara oi? Mã jaureba Æcõrẽra iwidiya baribaral mãa cawa ða bedeade bida iwidiya. Mã jaureba Æcõrẽra bia jara trããya, baribaral mãa cawa ða bedeade bida trããya. 16 Ba jaureba Æcõrẽra bia bedeabaral, ðaa jarada cawa ùrcaba çsãwã wãrãana ai? 17 Wãrãda ðaa mãwã bedeabaral Æcõrẽra bia bedeade ðaa, baribaral dewararãda carebaẽ ðaa biara jãnamãrẽã. 18 Mãa Æcõrẽra bia ðada abaria mãra bãrã cãyãbara dadjia ùrinaca bedeade auduara bedeabari bãrã. 19 Baribaral djabarã dji jare duanane mãmaarã dadjia ùrinaca bedeade dãrã bedeade cãyãbara biara ðaa dadjia ùribada bedeade dãrãẽ jaradiaida.†

20 Djabarã, warra zaquerã quĩrãca beadadua. Ædjirãba cadjiruada bio adua panala. Baribaral Æcõrẽ Jaureba obi ðadebemada drõãrã quĩrãca crĩcha beadadua. Waa warra zaquerã quĩrãca crĩcharãnadua. 21 Æcõrẽ Bedeade nãwã ðal ðaa: “Dadjirã Boroba jara ðaa: mãra nañ puru ume drua aĩbemarã itedeba, ãdjia ùrinaca bedeabada eberãrãneba bedeaya. Mãwãmĩna mã bedeade ùrĩ ama panania.”‡ 22 Mãba cawa panala dadjia ùrinaca bedeade bedeaira Jesu jã bea carea ðãẽda, ãtebaral Jesu jãẽ beaa unubi ðaa Æcõrẽba cawa oida. § Baribaral Æcõrẽneba bedeaira Jesu jã bea carea ðaa, Jesu jãẽ bea carea ðãẽ. 23 Mañ carea djabarã abaa dji jare duanane jũmarãda dadjia ùrinaca bedeade bedeade duanabaral, mãne Æcõrẽ Jesu jãẽ beada wa Æcõrẽ bedeade ùrĩ quĩrã beada eda zesidara çãdjia jaradaẽca bãrãra quĩrãẽ duanada? 24 Baribaral jũmarãda Æcõrẽneba bedeadibaral, mãne Jesu jãẽ ðada wa Æcõrẽ bedeade ùrĩ quĩrã ðada eda zesira bãrãba jara panal ùrĩ ðadeba idjia cawaya cadjirua obarida idjaba Æcõrẽ quĩrãpita bedeade ðada. 25 Idji sode mẽrã erobadara ebuda cawaya. Mãne chĩrãborode cobepeda Æcõrẽra bia bedeade idjaba jaraya Æcõrẽra wãrãda bãrã ume ðada.

Æbaa dji jarebadade jũma quĩrãpa odadua

* **14:16** Wãrãana ai. Griego bedeade ðal ðaa: “Amén.” Mã bedeade hebreo bedeade. Crĩchada umẽ jara ðaa. Edaude jara ðaa “bia ðaa mãwã baida” idjaba edaude jara ðaa “wãrã.” † **14:19** Dãrã bedeade. Griego bedeade ðal ðaa “bedeade die mil.” Dãrãẽ. Griego bedeade ðal ðaa “bedeade juesumabe.” ‡ **14:21** Isaías 28:11-12. Æcõrẽba israelerãa jarasia ãdjia jããne panal carea drua aĩbemarãba ãdjirãra ãyã ededida. § **14:22** Jesu jãẽ beaa unubi ðaa Æcõrẽba cawa oida. Griego bedeade mãra ebuda ðãẽ.

²⁶ Mañ carea djabarã, ¿sãwã jipaara odi? Bãrã ábaa dji jãre panãne ãcãrãba trããbi ãcõrẽ Bedeadebemada trããnida panãa, ãcãrãba ãcõrẽ bedeara jaradiadida panãa, ãcãrãba ãcõrẽba cawabidada jaradida panãa, ãcãrãba dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadida panãa, idjaba ãcãrãba mañ bedeadara cawa jaradida panãa. Baribãrã jũma maãgãra odida panãa djabarãba biara ìjãnamãrẽã. ²⁷ Dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadibãrã, djaba umé wa ùbeabe mãwã bedeadida panãa. Baribãrã aba aba bedeadida panãa. Bedeadacarea abããba mañ bedeadara cawa jaraida ããa. ²⁸ Baribãrã djabarã ábaa dji jãre panãne mañ bedeada cawa jarabarida neãbãrã, dadjia ùrĩnaca bedeade bedea quĩrãã ããra chupea bãida ããa. Idji crĩchade ãcõrẽã chupea bedeaida ããa.

²⁹ Ara mañ quĩrãca ãcõrẽneba bedeadadara umé wa ùbea bedeadida panãa. Mañne jũmarãba ádjia bedea panãra quĩrãcuita ùrĩnida panãa wãrã cawaya. ³⁰ Djaba aba bedea ããde ãcõrẽba dji ùrĩ duanãnebema abããa ne cawabisira, dji bedea ããba mañ djabara idu bedeadida ããa. ³¹ Jũmarãda aba aba ãcõrẽneba bedeadida panãa cawa wãnamãrẽã idjaba biara ìjãnamãrẽã. ³² ãcõrẽneba bedeadarira cawaãne bedea nũmecaã, átebãrã poya jããbaria bedei carea. ³³ ãcõrẽba ããga nũmebicaã, átebãrã necai bãida diabarã.

³⁴ ãcõrẽ èberãã ábaa dji jãreãdaza wërãrãra bedeadidẽ panãa, átebãrã chupea ùrĩnida panãa. Ádji quĩma bedeara ìjã beadida panãa judiorã leyba jara ãã quĩrãca. ³⁵ Wërãrãba iwidi quĩrããnibãrã, diguida panãne ádji quĩmaa iwidiãdida panãa. Djabarã ábaa dji jãre duanãne wërã bedeara biẽ ããa.

³⁶ ¿ãcõrẽ bedeara bãrãneba zesica? ¿Ababe bãrãmaa zesica? ³⁷ Bariduaba ãcõrẽneba bedeadarida crĩcha ããbãrã, wa ãcõrẽ Jauredaba ne o ããda crĩcha ããbãrã, mañ èberãba jaraya mãã nañ cartade ããbãrãra dadjirã Boroba obi ããda. ³⁸ Bariduaba maãgãda igarãbãrã, idji sida igarãdadua.

³⁹ Mañba djabarã, biara jãrãdadua ãcõrẽneba bedeadida. Idjaba dadjia ùrĩnaca bedeade bedeadadara idu bedeadidadua. ⁴⁰ Baribãrã jũmaena quĩrãcuita quĩrãipa odadua.

15

Crito ãrẽbadadebema

¹ Mañ awara djabarã, mãã bãrãã quĩrãnebabiyã bedea bia Jesu-critodebema mãã bãrãã jaradiadada. Mañ bedeara bãrãba mãneba cawasidaã idjaba bio ìjã panãa. ² Mãã jaradiadara wãrãda ìjã panãnibãrã, ãcõrẽba èdrã edaya. ìjã panãnaẽbãrã, bãdji quĩrããbe ìjãsidãa.

³ Mãã cawada crĩcha dromaara ããda naãrã bãrãã jaradiasia. Naãgã basia: Citora dadjirã cadjirua carea beusia ãcõrẽ Bedeade ãã ãã quĩrãca.*

⁴ Idjira tãbarisidaã, mañbe ewari ùbeade beu badada ãrẽbasia ãcõrẽ Bedeade ãã ãã quĩrãca.† ⁵ ãrẽbadacarea ara idjida Pedroa unubisia.‡ Mañare idjia doce edadãrãã ara idjida unubisia. ⁶ Mãwãnacarea ara idjida djabarã quiniento audu ábaa panãã unubisia. Ádjirãnebemada ãcãrã jaidãsidãã baribãrã zocãrã wadibidã zocai panãa.

* **15:3** Isaia 53:5-12. † **15:4** Salmo 16:8-11; Isaia 26:19. ‡ **15:5** Pedro. Griego bedeade ãã ããa "Cepa."

⁷ Mañ quiniento djabarāba Jesu unupedadacarea ara idjida Santiagoa unubisia. ⁸ Māwānacarea ara idjida jūma idjia diabuedarāa unubisia.

⁸ Jirūare māa unubisia. Māra warra aradagada quīrāca dji biē badamīna māwā unubisia. ⁹ Wārāda māra Jesucritoba diabuedadebema dji edaara bla. Ācōrē ēberārā biē oi carea ēpē bada bērā bia blaē ēberārāba māra idjia diabuedada jaradamārēā. ¹⁰ Baribara Ācōrēba idji biadeba māra basia Jesucritoba diabuedada bamārēā. Idji quīrābe māra māwā blaē basia. Ātebala jūma Jesucritoba diabuedarā cāyābara māa idji itea auđuara o bla. Baribara ara mādjidēba māwā oē bla. Ācōrēbala idji biadeba māra careba bla māwā omārēā. ¹¹ Waabema Jesuba diabuedarāba idjidēbemada jaradia panabara wa māa jaradia babara, abarida jaradia panala. Idjaba bārāba ara mañ bedeara ijasidaa.

Djabarā beupedada lrēbadidebema

¹² Dairāba Crito lrēbadidebemada jaradia panala. Māda ḡsāwā lara bārānebemaba beupedadara lrēbadaēana a panala? ¹³ Beupedadada lrēbadaēbala, mañba jara bla Crito sida lrēbaē basida. ¹⁴ Critoda lrēbaē basibara, māwāra dadji quīrābe jaradia panala idjaba bārāba bādji quīrābe idjira ija panala. ¹⁵⁻¹⁶ Critoda lrēbaē basibara, Ācōrēba idji lrēbabisida abadae daiba Ācōrēnebemada sewada jara panala. Wārāda beupedadada lrēbadaēbala, mañba jara bla Crito sida lrēbaē basida. ¹⁷ Critoda lrēbaē basibara, bādji quīrābe idjira ija panala idjaba wadibida cadjiruade panala. ¹⁸ Māwāra jūma Crito ija bea beupedadara aduasidaa. ¹⁹ Dadjirāba Critodeba ababe nañ ējūāne bia beadida crīcha panabara, jūmarā cāyābara māa djuburiara panala.

²⁰ Baribara Ācōrēba wārāda Critora beu badada lrēbabisia. Beupedadidebemada idjida dji naārā lrēbadaa. Māwā Ācōrēba unubisia jūma idjiderā sida wārāda lrēbadaida. ²¹ Ēberā ababab cadjirua oda carea dadjirāra beudia. Ara mañ quīrāca ēberā ababab bia oda carea dadjirāra lrēbadaida. ²² Jūmarāda Adalneba zepedada bērā beubadaa. Ara mañ quīrāca Critodeba jūma idjiderāda wayacusa zocai panania. ²³ Critoda naārā lrēbasia. Idji waya zebara idjiderāda lrēbadaida. ²⁴ Māwānacarea nañ ējūāra jōya. Mañ ewaride Critoba jai bororāda, jai dromarāda, jai mēsrā bea sida jūma poyaya. Mañbe idji puruda dadji Zeza Ācōrēa diaya.

²⁵ Wārāda Critora jūmarā boroda baida bla aba jūma idji dji quīrūra poyabara. ²⁶ Jirūare idjia dadji beuirā jōbiya, mañba sida idji ume dji quīrū bērā. ²⁷ Ācōrē Bedeade jara bla: “Bla ne jūmada idji jawaeda basia.”[†] Ne jūma Crito jawaeda basida jara bamīna ebuda bla Ācōrēba ara idjida Crito jawaeda blaē basida. Ācōrēbala ne jūmada Crito jawaeda basia. ²⁸ Ācōrē Warra Critoba ne jūma poyadacarea ara idjida Ācōrē jawaeda beya Ācōrēba ne jūmada idji jawaeda bla quīrāca. Māwābala Ācōrēba ne jūmada idji jawaeda erobaya.

²⁹ Beupedadada lrēbadaēbala, ḡcārē cārēā lara beupedada cacuabari borocue panala? Ācōrēba beupedadara lrēbabiēbala, ḡcārē cārēā

§ 15:7 Santiago. Santiagora idjaba Jacobo abadaa. Idjira Jesu djaba basia. * 15:8 Hecho 9:1-6.

† 15:25 Aba jūma idji dji quīrūra poyabara. Griego bedeade nāwā bā bla: “Aba idji jirū edre babara.” ‡ 15:27 Salmo 8:6.

ãdjirã cacuabari borocuedi? §³⁰ Idjaba beupedaada ãrëbadaẽbãrã, çdaira cãrë cãrëã Jesucrito bedea carea ewariza minijichia de bia mïga panã? ³¹ Djabarã, bãrãba dadjirã Boro Jesucrito ïjã panã carea mãra wãrãda ßãsrída ßãa. Wãrãda jaraya: ewariza crïcha ßãa ëberãrãba mãra Jesu bedea carea beadida. ³² Epeso purude Æcõrë bedea jaradiai carea mãra bia mïgasia animarã cadjirua ßea ume djõ ßãa quïrãca.* Beupedaada ãrëbadaẽbãrã, çmã bia mïgada carea cãrë biada edasi? Wãrãda dadjirã ãrëbadaẽbãrã, biara ßãa odida ãcãrãba jarabada quïrãca: “Bia ne codia, itua dodia nu beudi bërã.”†

³³ Idu cürügabirãnadua. Bãrãda cadjirua obadarã ume ãbaa nïbadibãrã, ãdjirãba bãrã bia nïbabadara ãrïnia. ³⁴ Jipa crïchadadua. Cadjiruada waa orãnadua. Æcãrã bãrãnebemaba Æcõrëra adua ßea. Maã carea bãrãra perãdida panãa.

Djabarã ãrëbabadade ãdji cacua sãwã baidebema

³⁵ Æcãrãba iwidiidiscada: “çBeupedaada sãwãbãrã ãrëbadi? çãdjirã cacuara sãwã beadi?” ³⁶ çDji mãwã iwidi ßãra crïcha neẽ tabãa! Ne uda tunubãrã de dji tara ßerawabaria. ³⁷ Trigoda uibãrã wa baridua tada uibãrã, dji ßãwãrãda ucaa ãtebãrã dji tadãrã ubaria. ³⁸ Baribãrã maã tadeba Æcõrëba dji ßãwãrãda tunubibaria idji baida ßãa quïrãca.

³⁹ Naã ëjũãne zocai ßeara abari cacua quïrãca ßeaẽa. Ëberã cacuara awara ßãa, animarã cacuara awara ßãa, ïbana cacuara awara ßãa, beda cacuara awara ßãa. ⁴⁰ Idjaba bajãne ne quïrãtanoa baraa. Naã ëjũãne bida ne quïrãtanoa baraa. Baribãrã bajãne ne biya quedeara awara ßea. Naã ëjũãne ne biya quedeara awara ßea. ⁴¹ Æmãdau ãnaara awara ßãa, jedeco ãnaara awara ßãa, chïdau ãnaara awara ßãa. Chïdauza ãnaara awara ßea.

⁴² Beupedaada ãrëbadira ne uda quïrãca ßãa. Cacua ßerawabarida joubadaa baribãrã cacua ßerawacada ãrëbaya. ⁴³ Cacua biaẽda joubadaa baribãrã cacua biya quiruda ãrëbaya. Cacua ãßãaẽ ßãda joubadaa baribãrã cacua ãßãa ßãda ãrëbaya. ⁴⁴ Naã ëjũãnebema cacuada joubadaa baribãrã bajãnebema cacuada ãrëbaya. Naã ëjũãnebema cacuada ßãbãrã bajãnebema cacua sida ßãa.

⁴⁵ Æcõrë Bedeade ßã ßãa: “Nabema ëberã Adaã abadara Æcõrëba zocai ßabisia.” Baribãrã Crito dji jirũarebema Adaã abadada ßãsia idji jau-redeba zocai baida diamãrëã. ⁴⁶ Bajãnebema cacuada naãrãbema cacuaẽa, ãtebãrã naã ëjũãnebema cacuadrã dji naãrãbema. Dji naãrãbema cacua jõnacarea bajãnebema cacuada edaya. ⁴⁷ Nabema ëberã Adaã abadara egoro oãa basia. Jirũarebema ëberã Jesucrito abadara bajãnebema. ⁴⁸ Adaã cacuara egoro oãa basia. Ara maã quïrãca naã ëjũãnebemarãba eropanaa. Baribãrã Critoba bajãnebema cacuada erobã quïrãca bajãnaa wãbãda ëberãrãba eropania. ⁴⁹ Dadjirãra nabema ëberã egoro oãa quïrãca panãa idjaba bajãneba zeda ëberã Crito quïrãca panania.

⁵⁰ Djabarã, mãa naãda jaraya: naã ëjũãnebema cacuara Æcõrë bajãnebema purude poya ßaẽa. Cacua ßerawabarira cacua ßerawacama poya ßaẽa. ⁵¹ Ærïnadua. Æcõrëba naẽna cawabiẽ ßadara mãa cawabiya: jũma dadjirãra beudaẽa, ãtebãrã cacua quïrã awara panenia. ⁵² Cawaẽne, daupica edabãrãde, jirũarebema cachiru jiguabãrãde mãwã quïrã awara

§ 15:29 Corintodebema djabarãba dji beupedaada cacuabari borocue pananamina Æcõrë Bedeade jaracaa dadjia mãwã odida panãa. * 15:32 Hecho 19:23-41. † 15:32 Isaia 22:13.

panenia. Wārāda Ācōrē cachirura jīguaya. Mañne beupedadada cacua ārīnacade ārēbadia. Idjaba dadjirā wadi zocai beara cacua quīrā awara panenia. ⁵³ Dadjirā cacua ārībarira cacua ārīcada beya. Dadji beuida ʘa cacuara beuca cacuada beya. ⁵⁴ Nañ cacua beuida ʘara cacua beuca bebʘrʘde Ācōrē Bedeade ʘá ʘa quīrāca wārāda baya. Nāwā ʘá ʘa: “Ācōrēba dadji beuira jōbisia.” † ⁵⁵ Idjaba ʘá ʘa:

Beuba waa poya beubiēa. Beuba waa poya puabiēa. §

⁵⁶ Ācōrēba Moisea diada leyba cawabi ʘa dadjirāba cadjirua obadada. Cadjiruada obada bērā beudia. ⁵⁷ Baribʘrʘ Ācōrēba bia ʘada adida panʘa dadjirā Boro Jesucritodeba beudidebemada ēdʘa edada bērā. ⁵⁸ Mañ carea mʘ djabarā, bio ījā pananadua. Dadjirā Boroba quīrā ʘara bio ēpē odadua. Bārāba cawa panʘa dadjirā Boro itea o panʘa bādji quīrābe o panʘēda.

16

Djabarā Jerusaleñnebema itea parata jʘrʘ pepedada

¹ Mañ awara bārāba djabarā Jerusaleñnebema itea parata jʘrʘ pepedadebemada mʘa jaraya. Mʘa djabarā Galacia druadebemarāa jarada quīrāca odadua. ² Nabema ewari domiaza bādji edabʘadebemada waga ʘadadua. Māwāra mʘ jūēbʘrʘde bārāba ewabe jʘrʘ pedaēa. ³ Mʘ jūēbʘrʘde djabarā bārāba edabʘadada mʘa Jerusaleñnaa parata diade diabueya. Djabarā Jerusaleñnebemarāba ādjira bia edadamārēā mʘa ādji ume cartada ʘá diabueya. ⁴ Baribʘrʘ bārāmaarā mʘ sida wāida bia ʘabʘrʘ, ādji ume wāya.

Paulo Corintodaa wāida crīchada

⁵ Mʘra naārā Macedonia druadaa wāida ʘa. Mañbe bārāmaa wāya. ⁶ Mʘra bārā ume dārāisicada. Āībērā jūma nañ doidaara baasicada. Mañbe bārāba mʘra poya carebadia mʘdji wābʘrʘmaa bia wāmārēā. ⁷ Ara nawena poya dārā ʘaē bērā mʘa bārāra acʘde wā quīrāēa. Baribʘrʘ dadjirā Boroba quīrāibʘrʘ, bārāmaa wābʘrʘde dārāica ʘa. ⁸ Nama Epeso purude baya aba Pentecoste ewari droma jōbʘrʘdaa.* ⁹ Nama mʘ ume dji quīrūda baramīna nawena poya Ācōrē bedeera bia jaradia baya idjaba zocārāba ījābʘdaa.

¹⁰ Djaba Timoteoda bārāma jūēibʘrʘ, idjira bārā tāēna bia edadadua wayarāmārēā. Dadjirā Boroba quīrā ʘara idjia bia o ʘa mʘa o ʘa quīrāca. ¹¹ Mañ carea idjira igararānadua, ātebʘrʘ carebadadua mʘ acʘde zebʘrʘde necai zemārēā. Mʘa, dewara djabarā biēa idji zeida jʘā panʘa.

¹² Dadjirā djaba Apoloa mʘa bedeā djuburiasia dewara djabarā ume bārā acʘde wānamārēā. Baribʘrʘ ara nawena idjira wā quīrāē ʘa. Poya wābʘrʘde wāya.

Pauloba nañ cartade jīrūare ʘada

† 15:54 Isaia 25:8. Ācōrēba dadji beuira jōbisia. Griego bedeade nāwā ʘá ʘa: “Dji poya ʘaba beuira mībuesia.” § 15:55 Osea 13:14. Griego bedeade mañ versículoda nāwā ʘá ʘa: “Beu, ʘba cūmiara sāma ʘa? Joubada uria, ʘba poya badara sāma ʘa?” * 16:8 Judiorāba ādji Egiptodeba ēdʘapedada quīrānebada ewari odacarea cincuenta ewari ʘde ādji néu naārā ewapedada carea ʘsrida obada ewarida obadjidaa. Mañ ewari dromara Pentecoste abadjidāa. Levitico 23:15-16.

¹³ Quĩrãcuita beadada. Jesucritora bio ãjã pananada. Idjideba sozarra beadada idjaba zarea beadada. ¹⁴ Ne jũma bãrãba obadara quĩrãneba oadada.

¹⁵ Djabarã, bãrãba cawa panã Acaya druade Estepanaba, idji eberãrã bida naãrã Jesura ãjãsidada idjaba adji crĩchara bãcãdada jũma djabarã carebadi carea. ¹⁶ Mãa bãrãa beada djuburiaya adjira, jũma adji quĩrãca bea sida epẽnamãrẽã. Jũma ãcõrẽ traju o panãra, djabarã careba panã sida epẽnadada.

¹⁷ Djaba Estepanada, Portunatoda, Acaico sida mãma jũepedada bẽrã bãsrıda bãa. ãdjirãba bãrã cacuabari mãra careba panãa. ¹⁸ ãdjirãba mã sora bãsrıdabısidada bãrã so bãsrıdabıpedada quĩrãca. ãdjirãnebemada, djabarã adjirã quĩrãca panã sida bia crĩchadada.

¹⁹ Djabarã Asia druadebemaba quĩrã panãa bãrãra bia pananida. Djaba Aquilaba, djabawẽrã Priscilaba, djabarã adji dede abaa dji jãrebada bida dadjirã Borođeba quĩrã panãa bãrãra bia pananida. ²⁰ Djabarã jũmarãba quĩrã panãa bãrãra bia pananida. Wãrã quĩrãneba dji bia edadada.†

²¹ Mãra Paulo. Naãgã beđeara ara mãdji jãwaba bãbãgã.

²² Barıduaba dadjirã Boro Jesucritoda quĩrãẽbãrã, ãcõrẽba maã eberãra biẽ bãya. jZedua, dadjirã Boro!

²³ Mãa quĩrã bãa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bãrãra careba baida. ²⁴ Jesucritodeba mãa bãrãra wãrãda quĩrã bãa.‡

† **16:20** Wãrã quĩrãneba. Griego bedede bã bãa: "Isõ bia quirudeba." ‡ **16:24** Griego bedede ãcãgã cartade jĩrũare bã bãa: "Bia bãa mãwã baida."

2 CORINTO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA BΛDA DJABARÃ

CORINTO PURUÐEBEMA ITEA

Nabema carta djabarã Corintodebema itea bΛdacarea Paulooba naã cartada bΛsia. Dewara carta bea cãÿãbara naã cartade ara idjidebemada ebudaara bΛsia.

Djabarã Corintodebemaba carta Paulooba naãrã bΛdada acΛdapeda ãjãsidaca bΛa. Maã carea abaaba cadjirua o badada Paulooba quĩrãdoasia (2:5-11). Idjaba Paulora sobiasia ãdjia cadjirua o pananada igarapedada bẽrã (7:2-16). BaribΛΓΛ λCΛΓΛ eda zedapeda jara panesidaa Paulora wãrãda Jesucritoba diabuedaẽda. ãdjia jarabadjidaa Paulooba maaaa wãÿaana apeda wãẽ bΛ bẽrã sewaida bΛda (1:15deba aba 2:4daa). Idjaba jarabadjidaa ãdjia parata djabarã Jerusaleãnebema itea jΛΓΛ pebadaara Paulooba ara idji itea edabarida. Maã awara jarabadjidaa ãdjida Jesucritoba diabuedarã dji dromarãda (11:4). Djabarãba maã eberãrã bedeada ãjãpedada bẽrã Paulooba cawa crĩchaẽ besia (11:1-15).

Capítulo 1neba aba 7daa Paulooba bΛsia Jesucritoba idjira wãrãda diabuedadebemada. Capítulo 10deba aba 13daa abarida bΛ bΛa. Maã awara jara bΛa ãdjirã acΛde wãbΛΓΛde waẽi cadjirua o beara quĩrã djuburiaẽda. Capítulo 8deba aba 9daa bΛ bΛa sãwã parata djabarã Jerusaleãnebema itea jΛΓΛ pedida panada.

Naã cartade dji crĩcha dromada 5:20de bΛ bΛa: “Daira Critoba diabuedarãa. Daideba ãcõrẽba bãrãa bedea djuburia bΛa idji ume ibiadamãrẽã. Daiba Crito trãneba bãrãa bedea djuburiabΛdaa: ãcõrẽ ume ibiadada.”

Naã cartade Paulooba naãrã bΛda

¹ Mãra Paulooba. ãcõrẽba quĩrãna bẽrã mãra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirã djaba Timoteora mã ume bΛa. Naã cartara bΛbΛΓΛa ãcõrẽ eberãrã Corinto purudebema itea, jũma idji eberãrã Acaya druade bea itea bida. ² Mãa quĩrã bΛa dadjirã Zeza ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito bida ãdji biadeba bãrãra careba pananida idjaba necai baira bãrãa dia pananida.

Paulo miãgada

³ Dadjirã Boro Jesucrito Zeza ãcõrẽa bia bedeadida panΛa. Idjira dadjirã quĩrã djuburiabari Zezaa, dadjirã sobiabibari ãcõrẽa. ⁴ Ne jũmane bia miãga panΛne idjia daira sobiabibaria dewara bia miãga beada sobiabidamãrẽã idjia dai sobiabida quĩrãca.* ⁵ Wãrãda Crito carea daira bio bia miãgabadamĩna idjideba ne jũmane sobiabadaa. ⁶ BaribΛΓΛ daira mãwã bia miãga panΛa bãrã sobiadamãrẽã idjaba cadjiruadebemada eδrΛdamãrẽã. ãcõrẽba dai sobiabibΛrΛde bãrã sida daideba sobiabadaa. Mãwã bãrãra dai quĩrãca bia miãgabΛdade poya droaẽdia. ⁷ Daiba cawa panΛa bãrãba ãcõrẽra wãrãda bio ãjã panΛda. Cawa panΛa bãrãra dai quĩrãca bia miãgabadamĩna ãcõrẽba bãrãra dai quĩrãca sobiabibarida.

⁸ Djabarã, daiba quĩrã panΛa bãrãba cawadida daira Asia druade wãrãda bia miãga panasidada. Jãcua miãga panana bẽrã waa poya

* 1:4 Isaia 40:1.

droadæda crīchasiḁaa. Abeda poya zocai ēdrædaēda crīchasiḁaa. ⁹ Wārāda daira beadida crīchasiḁaa. Baribæra jūma māwāsia ara daduba poya ēdrædida crīcharānārēā ātebæra beupedada īrēbabibari Ācōrēba ēdra baidida ījānamārēā. ¹⁰ Idjia dai beadidebemada ēdra bāsia idjaba wayacusa beadida crīchasiḁara ēdra baya. Daiba wārāda ījā panla idjia dai beadidebemada ēdra bā baida. ¹¹ Bārā bida dai carea Ācōrē iwidi panlneba careba panla. Zocārāba māwā iwidi panl bērā zocārāba Ācōrēa bia bāda adia idji biadeba dai careba bā carea.

Paulo Corintodaa wāi bada

¹² Naā carea bāsrida panla: daiba cawa panla so jipa panlneba, crīcha biadeba naā ējūānebemarā tāēna, bārā tāēna bida bia nīnada. Maā so jipa baira, crīcha bia sida Ācōrēbæra diabaria. Daira naā ējūānebema necawaadeba māwā nīnaēa, ātebæra Ācōrēba idji biadeba careba bā bērā māwā nīnaa. ¹³⁻¹⁴ Daiba cartade bādacaa bārāba poya cawadaēda. Māa crīcha bāa bārāba maārī cawapedadara biara cawa wānida. Māwā bārāra dai carea bāsrida idjaba dadjirā Boro Jesu zebæra daira bārā carea bāsrida.

¹⁵ Bārāra mā carea wārāda bāsridadida crīcha bā bērā, naārā māa crīcha bāsia bārima umē bārā acæde wāida biara carebai carea. [†] ¹⁶ Māa crīcha bāsia Macedonia druadaa wābæra naārā bārāda acæde wāida. Maābe Macedonianaa wāpeda jēda bārā acæde wāida crīcha bāsia. Māwā Judea druadaa wābæra bārāba māra poya carebadida crīcha bāsia. ¹⁷ Baribæra māa crīcha bada quīrāca odaē bērā ꝑbārāmaarā māa wariwaria jarasica? ꝑBārāmaarā māa oyada adara waya oēana abarica mādjia o quīrā bā quīrāca oi carea? ¹⁸ Ācōrēra bedea aba bāa. Idjia cawa bāa daiba jarapedadara wārā basida. Daiba bārāmaa wāniana adapeda ara maāne wānaēana adaē basia. ¹⁹ Silvanoba, Timoteoba, māa bida bārāa Ācōrē Warra Jesucritodebemada jaradia panasidaa. Jesucritoba oyada adara waya oēana acaa. Idjia oyada adara jūma obaria. (Ara maā quīrāca daira panla.) ²⁰ Wārāda Ācōrēba oi jaradara jūma Critodeba obaria. Maā carea dadjia Ācōrēa iwidi bādade Critodeba wārāana abadaa. [‡] Māwā idjida bia jara panla. ²¹ Ācōrēbæra daira, bārā sida Crito ume bio waga erobāa. Idjia dadjirāra edasia. ²² Idji Jaureda dadjirāza diasia sēyāda bamārēā. Māwā cawabi bāa dadjirāra idjideda. Idjaba dadjirā sode bāsia cawadamārēā jūma idjia diai jaradara wārāda edadida.

²³ Māa Ācōrē quīrāpita jaraya: Corintodaa waēi wāē bāa bārā quēā bādēba sopuabi amaaba. ²⁴ Bārāba Critora bio ījā panl bērā daiba jara panla ogo obidaēa. Ababe bārāra careba quīrā panla bāsrida pananamārēā.

2

¹ Maā carea māa crīchasia bārāra acæde wāēda. Wayacusa bārā quēā bādēba sopuabi quīrāē basia. ² Māa bārāda sopuabibæra ꝑcaiba māra bāsridabi? ꝑBārā sopua beaba māra bāsridabidica? ³ Maā carea bārā acæde wāi cāyābara cartada diabuesia. Māwā mā wābæra bārāba māra sopuabidaēa. Bārāba māra bāsridabidida panla. Māa cawa bāa bārāba māwā odi bērā mā ume ābaa bāsrida pananida. ⁴ Wārāda maā cartara

† **1:15** Carebai carea. Griego bedeaēde læcaæ cartade bā bāa: “Bāsridabi carea.” ‡ **1:20** Wārāana abadaa. Griego bedeaēde bā bāa: “Amén.” Amén bedeaēba edaude jara bāa “wārā” idjaba edaude jara bāa “bia bāa māwā baida.”

ḅasia bārā quēāi carea. Barib_{ΛΓΛ} māwā ḅ_Λé basía bārā sopuadamārēā, āteb_{ΛΓΛ} cawadamārēā m_Λa bārāra wārāda quīrīā ḅ_Λada. Ma_Λ carea m_Λa sopuadeba, jūmawāyā crīcha ḅ_Λdeba, idjaba jīā ḅ_Λdeba ma_Λ cartara ḅ_Λ basia.

Aba_Λba cadjirua o_Λada Paulo_Λba quīrādoada

⁵ Wārāda aba_Λba cadjirua o ḅ_Λdeba m_Λra sopuabisia. Barib_{ΛΓΛ} ababe m_Λd_{ΓΛ} sopuabié basía, āteb_{ΛΓΛ} berara jūma bārā sida sopuabisia. (Berara jūma bārāda jara ḅ_Λa, idjia o_Λara jūmawāyā cadjirua ḅ_Λada a quīrīāé bē_Λrā.) ⁶ Berara jūmarāba ma_Λ ēberā cadjirua o_Λara quēānapeda āi ḅ_Λsidaa. Ara ma_Λba bia ḅ_Λa. ⁷ Ma_Λ bē_Λrā idjia o_Λara quīrādoadida pan_Λa idjaba sobiabi_Λdida pan_Λa jūmawāyā sopua ḅ_Λba bié berāmārēā. ⁸ Ma_Λ carea m_Λa bārāa be_Λda djuburiaya wayacusa cawabi_Λdama_Λrēā bārāba idjira quīrīā pan_Λada. ⁹ M_Λa naēna ma_Λnebemada ḅ_Λsia bārāba wārāda jūma m_Λa jaradada ījā odi cawaya. ¹⁰ Aba_Λba cadjirua o_Λada bārāba quīrādoasidara m_Λa bi_Λda quīrādoaya. Cadjirua m_Λa quīrādoaida ḅ_Λada wārāda ḅ_Λsib_{ΛΓΛ}, ma_Λ cadjiruara Crito quīrāpita jūma quīrādoasia bārā bia duananamārēā. ¹¹ Māwā quīrādoasia diauruba dadjirāra cūrūgarāmārēā. Idjia sāvā obarida dadjirāba bio cawa pan_Λa.

Critodeba dadjirāba ne jūma poya pan_Λ

¹² M_Λra Troa puru_Λdaa wāsia be_Λda bia Critodebemada jaradiai carea. Mama dadjirā Boroba eda wābadara ewab_{ΛΓΛ} quīrāca osia ēberārāba ūrī quīrīānamārēā. ¹³ Barib_{ΛΓΛ} m_Λ djaba Titoda unuē bē_Λrā sode necai ḅ_Λé basía. Ma_Λ carea djabarā ume dji j_Λrepeda m_Λra wāyaana asia. Ara ma_Λda Macedonia dru_Λdaa Tito j_Λrepede wāsia.

¹⁴⁻¹⁵ Barib_{ΛΓΛ} Ācōrēa bia ḅ_Λada adida pan_Λa. Jesucritoba jūma poyapeda दौरa jūmarā quīrāpita nocodaa edeb_{ΛΓΛ}a idjaba daideba druaza idjidebemada cawabi ḅ_Λa. Critodebema jaradia pan_Λne Ācōrē quīrāpita दौरa quera quīrāca tūāpa pan_Λa. Idjaba idjidebema cawairā quera quīrāca ḅ_Λa. Ma_Λ querara dji ēd_Λdi ēberārāba, dji aduadi ēberārā bida ābadaa. ¹⁶ Dji aduadimaarā ma_Λ querara ēberā beuda mīguiaca ḅ_Λa, Jesu ījānaē pan_Λneba beudi bē_Λrā. Barib_{ΛΓΛ} dji ēd_Λdimaarā ma_Λ querara bio tūāpa ḅ_Λa, Jesu ījā pan_Λneba zocai panani bē_Λrā. ¿Caiba ara idji ḅ_Λadeba Ācōrē be_Λdeara poya jaradiai? ¹⁷ Daiba parata edadi carea Ācōrē be_Λdeara jaradia nīnaēa zocārāba obada quīrāca. Āteb_{ΛΓΛ} Crito ume pan_Λ bē_Λrā Ācōrēba दौरa diabuesia. Ma_Λne idji quīrāpita crīcha biadeba jaradiabadaa.

3

Ācōrēba ēberā ume be_Λda ḅ_Λada djiwidi

¹ ¿Ma_Λ jara pan_Λneba wayacusa ara daidebemada bia be_Λda pan_Λca? ¿Dai bia nīnanebema cartada bārāa ac_Λbi_Λdida pan_Λca jaradiadi carea? ¿Daiba bārāa cartada iwididida pan_Λca jaradiade wāni carea āc_Λḅa obada quīrāca? ² Bārād_{ΓΛ} carta dai sode ḅ_Λ ḅ_Λ quīrāca pan_Λa. Jūmarāba ma_Λ carta ac_Λdapeda cawa pan_Λa daiba jipa jaradiabadada. ³ Daideba bārāba Crito ījāpedada bē_Λrā bārāra carta Critoba ḅ_Λ diada quīrāca pan_Λa. Idjia ma_Λ cartara tintaba ḅ_Λé basía, āteb_{ΛΓΛ} zocai ḅ_Λ Ācōrē Jauredeba ḅ_Λsia. Mōgara pewedeade ḅ_Λé basía, āteb_{ΛΓΛ} dadjirā sode ḅ_Λsia.*

* 3:3 Jeremia 31:31-34.

⁴ Ācōrē quīrāpita daiba Critodeba cawa panla maḷgara wārāda. ⁵ Daiba poya jaradaēa ara daduba Ācōrē trajura poya odida. Ātebala cawa panla Ācōrēneba jūma poya odida. ⁶ Ācōrēba दौरा ḅasīa idjia ēberārā ume bedea ḅada djiwidida poya jaradiadamārēā. Maḷ bedea ḅada djiwidira Ācōrēba Moisea diada ley quīrāca jḷwaba ḅadaēa, ātebala Ācōrē Jaureba cawabidaa. Ācōrēba Moisea diada leyba cawabi ḅala cadjirua o panla carea ēberārā beudida panlada, baribala Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai baida diabarīa.

⁷⁻⁸ Ācōrēba Moisea diada leyra mōgara pewedeade ḅada basīa.† Maḷ leyba cawabisia cadjirua o panla carea ēberārā beudida panlada. Ācōrēba maḷ ley diaside idji dorrodorroaba Moise quīrāra dorrodorroabisia. Maḷ carea israelerāba Moise quīrāra poya acḷdaē basīa. Maḷ dorrodorroa ḅara pīāca jōbala badamīna wadibida poya acḷdaē panasidaa.‡ Wārāda Ācōrēba idji dorrodorroaba unubisia maḷ leyra bio bia ḅada. Baribala idjia bedea ḅada djiwidira idji Jaureba cawabi ḅa bērā ḷMoisea diada ley cāyābara biara ḅāēca? ⁹ Wārāda maḷ leyba ēberārā beudida panlada jara ḅamīna bio bia ḅala. Baribala Ācōrēba bedea ḅada djiwidira biara ḅala. Maḷba cawabi ḅala sāwā Ācōrēba dadjirāra jipa unubarida. ¹⁰ Ācōrēba Moisea diada leyra bio bia badamīna idira mācuaē ḅala idjia bedea ḅada djiwidira biara ḅa bērā. ¹¹ Ācōrēba Moisea diada leyra naēna bio bia badamīna ewariza ḅai careabemaē basīa. Baribala idjia bedea ḅada djiwidira jōca bērā biara ḅala.

¹² Maḷ bedea ḅada djiwidira wārāda jōcada cawa panla bērā daiba maḷgara ebuda jaradiabadaa. ¹³ Daiba ni cārē sida mērānaca Moiseba idji quīrā mērāna quīrāca. Moiseba idji quīrāra ḅarabadjia israelerāba idji quīrā dorrodorroa jōbala unurānamārēā. ¹⁴⁻¹⁵ Baribala ādjirāba maḷgaḷdebemada cawadaē basīa. Ādji crīchara wuaba ḅarā eropanla quīrāca basīa. Idi bida Ācōrēba Moisea diada ley acḷbadade judiorāba cawadaca. Ādji crīchara wadibida wuaba ḅarā eropanla quīrāca ḅala. Ababe Critodeba poya cawadīa. Idjiabala ādji crīcha wuaba ḅarā eropana ērā ḅaya. ¹⁶ Wārāda abaḷba ijābala idji crīcha wuaba ḅarā eroba quīrāca ḅara dadjirā Boroba ērā ḅaya. ¹⁷ Dadjirā Boro abala Ācōrē Jaureda jara ḅala. Dadjirā Boro Jauredeba nībabarira cadjiruadebemada, Ācōrēba Moisea diada leydebema sida ēdrasīa. ¹⁸ Dadjirāba Critoda ijā panla bērā dadji quīrāra wuaba ḅarā eropanla quīrāca panlēa. Maḷ bērā dadjirāneba dewarārāba dadjirā Boro quīrāwārēāra unu panla quīrā acḷbadade acḷ panla quīrāca. Maḷne dadjirā Boro Jaureba dadjirāra ewariza biara o wāa dadjirā Boro quīrāca pananamārēā.

4

¹ Ācōrēba quīrā djaburiadeba idji bedeara idu jaradiabi ḅa bērā daiba poyadaēda crīchadaca. ² Ne jūma cadjirua ēberārāba mērā obadada, mīa pera obada sida daiba igarasidaa. Djārāra cūrūgadaca. Ācōrē bedeara āi jaradiadaca, ātebala wārā bedeara ebuda jaradiabadaa. Māwā Ācōrē quīrāpita daiba jūmarāa cawabibadaa jipa o panlada. ³ Baribala bedea bia Critodebema daiba jaradia panlada wadibida ebuda ḅāēbala, ababe

† 3:7-8 Exodo 31:18. ‡ 3:7-8 Exodo 34:27-35.

dji aduadimaarã mãwã ðla. ⁴ Jipa jaraiβarλ, Ācōrē ijãé ðeamaarã ebuda ðlã. Naλ ðjũãne diauruda ãdjirã boroa. Diauruba ãdjirã wãrã bedeã bia Critodebemada idu cawabié ðla dauβerreã o ðl quĩrãca.* Mãwã ãdjirãba Crito bia quirudebemada poya cawadaéa. Critora Ācōrē bêrã mãwã bia quirua. ⁵ Ara daidebemada jaradia panlã, ãteβarλ jaradia panla Jesucritora jũmarã Boroda. Idjaba daiba jara panla Jesura quĩrã panl bêrã दौरã bãrã nezocada. ⁶ Naλ ðjũãra jũma pãima ðadada Ācōrēba ãnabisia.† Ara mã quĩrãca idji ãnaada dadjirã sode ãnabisia. Mãlba jara ðla idji biya quirudebemada Critodeba dadjirã cawabisida.

Crito ijã ðldeba nĩbadi

⁷ Critodebema bedeã biya quirura daiba eropanla. Mãwãmĩna naλ cacuara λðlaé ðla idjaba ãrĩcha ðla zoco quĩrãca. Mãl bêrã jũmarãba cawa panla dai λðldeba mãl bedeã jaradia panlã, ãteβarλ Ācōrē λðla waibla ðldeba jaradia panlã. ⁸ दौरã ne jũmane bia mĩga panlmĩna poya ðdrãdaéda crĩchadacaa. Sãwã oéida cawadaé panlne poya odaéda crĩchadacaa. ⁹ Éberãrãba दौरã bié o panlmĩna Ācōrēba igaraé ðla. Ādjirãba दौरã bia mĩgabi panlmĩna poya beadaéa. ¹⁰ Dai wãlðdaza éberãrãba दौरã bea quĩrã panla Jesu beapeðada quĩrãca. Baribarλ Jesuba दौरã careba ðl bêrã ãdjia daideba Jesu zocai ðlã unubadaa. ¹¹ Wãrãda dai wadi zocai panlne Jesu carea éberãrãba दौरã bea quĩrã panania. Mãwã dai cacua beuida ðldeba jũmarãba Jesu zocai ðlã ununia. ¹² Wãrãda éberãrãba दौरã bea quĩrã panlmĩna daiba jaradia panlã bãrãba ijãsidã. Mãl bêrã ewariza Ācōrē ume zocai panania.

¹³ Ācōrē Bedeade ðl ðla: “Mã Ācōrãra ijãna bêrã bedeasia.”‡ Abari quĩrãca daiba Ācōrãra wãrãda ijã panl bêrã idjidebemada bedeã panla. ¹⁴ Ācōrãba dadjirã Boro Jesura ãrãbabisia. Daiba cawa panla ara mã Ācōrãba dai sida Jesu quĩrãca ãrãbabida. Mãlbe दौरã bãrã ume ãbaa idji quĩrãpita ðla. ¹⁵ दौरã bia mĩga panlã bãrã bia beadamãrã. Mãlne Ācōrãba idji biadeba éberãrãda zocãrã ðdrã edabarλ. Mãwã zocãrãba idjia bia ðlãda adia idjaba idjida bia jaradia.

¹⁶ Mãl bêrã daiba waa jaradiadaéda crĩchadacaa. दौरã ewariza cacua λðlaéara wãnamĩna Ācōrãba careba ðla dai sode λðlara beadamãrã. ¹⁷ Dai ara nawena bia mĩgabadora dãrãéne jõya. Baribarλ daiba bajãnebema crĩcha panlne jũma mãglã droa panlã mãcua zarea ðlã. Wãrãda dai bia mĩga panlã carea bajãne bio bia panania. Mãl bia pananira ewariza ðaya. ¹⁸ Mãl carea dauba unubadara daiba crĩcha panlã, ãteβarλ dauba ununacada crĩcha panla. Dadjì dauba unubadara isabe jõbaria, baribarλ dauba ununacara jõcaa.

* 4:4 Wãrã. Griego bedeade ðl ðla “ãnaa.” † 4:6 Genesi 1:3. ‡ 4:13 Salmo 116:10. § 4:16 Ācōrãba careba ðla dai sode λðlara beadamãrã. Griego bedeade nãwã ðl ðla: “Ācōrãba dai sora djiwidiara o ðla.”

5

1 Nañ ejũãne nañ cacuara dārã droaca bĕrã wua de quĩrãca ßãa.* Dadjirãba cawa panãa nañ cacua beudacarea Ācõrĕba dadjirãa cacua beucada bajãne diaida. Mañ cacuara ĕberãba odaĕa. 2 Mañ carea nañ cacuaĕe panãne dadjirãba cacua bajãnebemada bio eda quĩrĩã panãa. 3 Mañ cacuara dadjirãba bajãne eropania. Bajãne cacua neĕ beadaĕa. 4 Wãrãda dadjirã nañ cacuaĕe panãne bia mĩgabadaa idjaba mĩã sopua bedeabadaa. Baribãrã mãã jaraĕ ßãa dadjirãra beu quĩrĩã panãda nañ cacua erobeada amaaba. Ātebãrã bajãnebema cacuada eda quĩrĩã panãa. Mãwã dadji cacua beuida ßãra jõpeda dadji cacua beucadrã beya. 5 Wãrãda Ācõrĕba dadjirãra mañ carea osia. Idji Jaurera dadjirãa diasia cawadamãrĕã jũma idjia diai jaradara wãrãda edadida.

6 Mañ bĕrã dadjirã crĩchara Ācõrĕmaa wãrãda ßãcãrĩnaa. Dadjirãba cawa panãa nañ cacuaĕe panãne dadjirã Boro ßãma panãĕda. 7 Dadji dauba unu panãneba nĩnaĕa, ĕtebãrã Ācõrĕ ĩjã panãneba nĩnaa. 8 Mañ carea dadjirã crĩchara Ācõrĕmaa wãrãda ßãcãrĩnaa. Dadjirãra biara nañ cacuaĕebemada ĕdrã quĩrĩã panãa dadjirã Boro ume ābaa beadi carea. 9 Mañ carea nañ cacuaĕe panãne wa beusidara, dadjirãba jũma o quĩrĩã panãa Ācõrĕba bia unumãrĕã. 10 Wãrãda Critoba jũma dadjirãra cawa oya. Idjia dadjiza diaya dadjia nañ cacuaĕe o ßada quĩrãca. Bia o ßasibãrã, ara mañ quĩrãca diaya. Biĕ o ßasibãrã, ara mañ quĩrãca diaya.

Ācõrĕ ume ibiadidebema

11 Dadjirã Borora waya panã bĕrã daiba ĕberãrãa jara panãa idjida ĩjãnamãrĕã. Ācõrĕba cawa ßãa daiba crĩcha biadĕba jaradia nĩnada. Mãã crĩcha ßãa bãrã bida cawa panãda. 12 Wayacusa daidebemada bãrãa bia beĕda panãĕa, ĕtebãrã quĩrĩã panãa bãrãba daidebemada poya bia crĩchaĕida. Mãwã ãcãrãba dai biĕ jarabãdãde bãrãba daidebemada poya bia jaradãia. Maãgarãba ĕdji dauba bia unu ßãda biara crĩchabadaa. Sodebemada crĩchaĕacaa. 13 ãcãrãba jara panãa दौरã quĩrãĕ panãda. Daida mãwã panãbãrã, Ācõrĕba jara ßã odi carea mãwã panãa. Daida quĩrã biabãrã, bãrã carebadi carea mãwã panãa. 14 Critoba दौरã quĩrĩã ßã bĕrã idjia quĩrĩã ßãdrã daiba o panãa. Daiba cawa panãa ĕberã Āba beusida jũmarã carea. Mañ bĕrã Ācõrĕ quĩrãpita jũmarãda beusidaa. 15 Wãrãda Critora jũmarã carea beupeda ĩrĕbasia dadji zocai beaba ara dadjia o quĩrĩã panã quĩrãca waa orãnamãrĕã, ĕtebãrã idjia quĩrĩã ßã quĩrãca o panãnamãrĕã.

16 Mañ carea nañ ejũãnebemarãba djãrã acãbada quĩrãca idira daiba ni abaãda acãĕacaa. Naĕna daiba Critodebemada mãwã crĩcha panãnamĩna idira mãwã odaĕaa. 17 Wãrãda abaãda Crito ume ßãbãrã, idjira ĕberã djiwidida mãwã ßãa. Idji naĕna ßada quĩrãca ßãĕa ĕtebãrã ĕberã djiwidia. 18 Jũma maãgãra Ācõrĕba osia. Critodeba dadjirãra idji ume bia ßãsia idjaba दौरã ßãsia maãgãdebemada ĕberãrãa jaradiadãmãrĕã.

* 5:1 Griego bedeadẽ versículo 1-4 nãwã ßãã ßãa: "1 Nañ ejũãne dadjirãra wua dede panabadaa. Dadjirãba cawa panãa mañ dera ãrĩbãrã, Ācõrĕba dadjirãa bajãne deda diaya. Mañ dera ãrĩca. ĕberãba oda deĕa. 2 Baribãrã nañ ejũãne panãne dadjirãra ãyãba drasoã ãyãba panãa, bajãnebema deda cacuaĕe jã quĩrĩã panã bĕrã. 3 Mañ dera cacuaĕe jãsidara ĕcaĕaa panãnaĕa. 4 Dadjirãra nañ wua dede panãne bia mĩgabadaa idjaba mĩã sopua bedeabadaa. Dadjirãba jã panãra ĕrã quĩrĩãnaĕa ĕtebãrã bajãnebema deda cacuaĕe jã quĩrĩã panãa. Mãwã dadji beuida ßãra zocai baiba mĩbueya."

19 Wārāda Critodeba Ācōrēba naļ ējūānebemarāra idji ume bia ɓasia. Dadjia cadjirua opeɗadara jūma quīrādoasia. Idjaba maļ beɗea idji ume bia ɓaidebemada daia diasia jaradiadamārēā. 20 Maļ bērā दौरا Critoba diabuedarāa. Daideba Ācōrēba bārāa beɗea djuburia ɓla idji ume ibiadamārēā. Daiba Crito trāneba bārāa beɗea djuburiabadaa: Ācōrē ume ibiadadua. 21 Critoba cadjiruada oca basia. Baribara dadjirā carea Ācōrēba idjira dji cadjirua quīrāca unusia. Māwā Critodeba Ācōrēba dadjirāra jipa unu ɓla.

6

1 Daiba Ācōrē ume ābaa idji trajuda o panla. Maļ bērā daiba bārāa beɗea djuburiadia Ācōrēba idji biadeba careba ɓla igararānamārēā.

2 Ācōrē Bedeade nāwā jara ɓla:

Māa carebai carea ɓla ewaride ɓla iwididara māa ūrsia.

ɓa ēdra edada ewaride māa ɓara carebasia.*

Wārā arada māa jaraya: idi Ācōrēba idji biadeba careba ɓla. Idi Ācōrēba ēdra edabaria.

3 Ni cārēneba daidebemada biē unubidaē panla daiba jaradia pananebemada, ni abaɓa biē beɗearānamārēā. 4 Ātebala ne jūmane unubi panla दौरا Ācōrē nezocarāda. Bia mīga panane, ne neē panane,

minijichiade panane bida jūma droa pananeba māwā unubi panla. 5 Ēberārāba u eropanane, jida eropanane, dai ume quīrūɓca duanane bida māwā unubi panla. Jūmawāyā traja panane, cāinaē panane, ne codaē panane bida māwā unubi panla. 6-7 Dai jipa nīnaneba, wārā crīcha cawaadeba, jūma droa pananeba, sobiadeba, Ācōrē Jaure dai soɗe ɓadeba, wārā quīrāneba, wārā beɗea jaradia pananeba, idjaba Ācōrē ɓadeba bida māwā unubi panla. Dai jipa pananeba cadjiruara poyabadaa idjaba ara maɓa daida cadjiruadebemada jūatrabadaa. 8 Eɗaude ɓaraɓa daida bia jarabadaa. Eɗaude biē jarabadaa. Eɗaude दौरa biē trā ɓagabibadaa. Eɗaude bia trā ɓagabibadaa. Daiba wārā beɗeada jara panamīna ɓaraɓa jara panla दौरa sewaiɗa panla. 9 दौरa bio cawa panamīna ādjia ununaca ēberārā quīrāca obadaa. दौरa beubododada crīcha panamīna waɗi zocai panla. दौरa puobadamīna beɗadaca. 10 दौरa sopuabadamīna ewariza ɓasrida panla. दौरa ne neē panla. Māwāmīna daiba zocārā ēberārā Ācōrēnebemada cawabibadaa ādjirāra ne bara ɓea quīrāca beɗadamārēā. दौरa ne neē panamīna Ācōrēneba ne jūmada eropanla.

11 Djabarā Corintodebema, daiba soɗeɓa bārāra bio quīrā panla bērā ebuda māwā jara panla. 12 Wārāda daiba bārāra soɗeɓa quīrā panla, baribara bārāba दौरa soɗeɓa quīrāē panla. 13 Maļ bērā māa bārāa beɗea djuburiaya zezaba idji warrarāa beɗea djuburiabari quīrāca: daiba soɗeɓa bārā quīrā panla quīrāca bārā bida दौरa soɗeɓa quīrā pananadua.

14 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 15 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

16 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 17 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

18 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 19 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

20 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 21 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

22 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 23 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

24 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 25 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua

14 Crito ĩjāē ɓea ume beɗea ɓarānadua. ĩĒberā jipa ɓla sāwā ēberā cadjirua ume bia ɓai? ĩĀnaada sāwā pāima ume bia ɓai? 15 ĩCritoda sāwā diauru ume bia ɓai?† ĩCrito ĩjā ɓara sāwā Crito ĩjāē ɓa ume bia nībai?

* 6:2 Isaiá 49:8. † 6:15 Diauru. Griego beɗeade ɓa ɓa “Belial.”

16 ¿Jawaba oda ãcõrêda ãcõrê dede baida b̄aca? Wārāda dadjirāra ãcõrê zocai b̄a de dromaa. Maļ carea ãcõrêba idji bedede nāwā jarasia:

Māra ādjirā ume baya. Ādjirā tãēna nībaya.

Māra ādji ãcõrê baya idjaba ādjirāra mļ ēberārāda beadia. †

17 Idjaba dadjirā Boroba nāwā jarasia:

Ādjirāmabemada āyā wānadua. Ādjirā ume ābaa bearānadua.

Mā bia unucara igaradadua. Maļbe mā bārāra bia edaya. §

18 Māra bārā Zeza baya. Bārāra mļ warrarāda beadia idjaba mļ caurāda beadia.

Dadjirā Boro jūma poya b̄aba māwā jara b̄aa.*

7

1 Djabarā, ãcõrêba dadjirāra maļḡara jūma oyada ada b̄erā naļ cacuaba cadjirua obarira, dadji crīchadeba obari sida jūma igaradida pan̄aa. ãcõrê bio waya pan̄neba idji itea bia beadida pan̄aa.

Paulo djabarā Corintodebema carea b̄asridada

2 Sodeba दौरा quĩrĩānadua. Daiba ni abaada biē odaē pan̄aa, cadjiru-ada crīchabidaē pan̄aa, cūrūgadaē pan̄aa. 3 Mā maļḡara jaraē b̄aa bārā biē jarai carea. Mā naēna jarasia daiba bārāra sodeba quĩrĩā pan̄ada. Idjaba māwā quĩrĩā panania bārā ume ābaa pan̄ane wa beub̄adade bida. 4 Mā bārāa ebuda bedea b̄aa cawa b̄a b̄erā jipa odida. Bārā carea māra b̄asrida b̄aa. Dai bia mīga pan̄ane māra bārā carea sobia babaria idjaba bio b̄asrida babaria.

5 Macedonia druade jūesidade दौरा poya ãnāūnaē panasidaa, āteb̄ara ne jūmane bia mīga panasidaa. दौरा ne waya nībabadjidaa idjaba ēberārāra dai ume caicayabadjidaa. 6 Barib̄ara Tito jūeside दौरा sobi-asidaa ãcõrêba sopua beara sobiabibari b̄erā. 7 दौरा ababe idji jūēna carea b̄asridadaē basía, āteb̄ara bārā carea b̄asridasidaa. Idjia jarasia bārā ume baside bārāba idjira sobiabisidada. Maļ awara nēb̄arasia bārāba दौरा unu quĩrĩā pan̄ada, cadjirua opedada carea sopuaba jĩā pan̄ada, idjaba quĩrĩāneba māra crīcha pan̄ada. Maļ carea māra biara b̄asridasia.

8 Mā carta naēna b̄adaba bārāra sopuabidamīna māra sopuaē b̄aa. Naārā sopua basia. Cawasia bārāra dārā sopuaē pananamīna maļ cartadeba bārāra sopuabisida. 9 Barib̄ara idira māra b̄asrida b̄aa. B̄asrida b̄aēa bārāra sopuabida b̄erā, āteb̄ara b̄asrida b̄aa bārāba cadjirua o pananara sopuadeba igaradapeda wayacusa ãcõrēmaa zesida b̄erā. Wārāda ãcõrêba quĩrĩā b̄a quĩrāca bārāra sopuasidaa. Māwā daiba quēāpedada carea bārāra biē beadaē basía. 10 Abaaba cadjirua oda carea ãcõrêba quĩrĩā b̄a quĩrāca sopuaib̄ara, idjia cadjirua odara igarapeda ãcõrēmaa zeya. Maļbe ãcõrêba idjira ēd̄ra edaya. ãcõrê ume bia beada b̄erā maļ sopuadebemada biē crīchacaa. Barib̄ara abaada naļ ējūānebemarā sopuabada quĩrāca sopuaib̄ara, cadjiruara igaraē b̄erā beuya.

11 ãcõrêba quĩrĩā b̄a quĩrāca bārāra sopuasida b̄erā maļ sopuaba bārāa jipa crīchabisia idjaba jipaara obisia. Maļ b̄erā bārāba jipa o pan̄ada jūmarāa cawabi quĩrĩā pan̄aa. Djababa cadjirua oda carea bārāra quĩrūsidaa idjaba ãcõrêba cawa oidebemada wayasidaa. Maļ carea ara

† 6:16 Levítico 26:12; Ezequiel 37:27. § 6:17 Isaías 52:11; Ezequiel 20:41. * 6:18 2 Samuel 7:14; 1 Crónica 17:13; Isaías 43:6.

maŕda dji cadjirua oða eberāda quēānapeda āi ʘasidaa. Ne jūmaneba bārāba unubisidaa maŕ cadjirua oða carea bedeade panʘēda. Maŕ awara mʘra unu quīrīā panʘa. ¹² Mʘa maŕ cartara ababe dji cadjirua oða eberāda quēāi carea ʘaē basia. Idjaba dji biē beða eberā carebai carea ʘaē basia. Ātebaɣʘ ʘasia bārāba iḡā o panʘneba Ācōrē quīrāpita cawaɗamārēā wārāda daiare panʘda. ¹³ Jūma maŕɣʘba दौरا sobiabisia.

Maŕ awara bārāba Titora ʘasridabisidaa. Idjira bārāmaʘba ʘasrida zeda bērā दौरا biara ʘasridasidaa. ¹⁴ Tito bārāmaa wāi naēna mʘa bārānebemada idjia bia jarasia. Mʘa jarada quīrāca Titoba unune wāna bērā mʘra bārā carea quīrā peraē ʘa. Jūma daiba bārāa jaradiapedadara wārā basia. Ara maŕ quīrāca jūma daiba Titoba bārānebema bia jarapedadara wārā basia. ¹⁵ Titoba quīrāneba babaria bārāba idji bedeara iḡā osidada idjaba waya panʘneba idjira bia edasidada. Maŕ bērā bārāra biara quīrīā ʘa. ¹⁶ Idira mʘ sida ʘasrida ʘa. Mʘa cawa ʘa bārāba wārāda jipa o pananida.

8

Djabarāba sobiadeba parata diapedada

¹ Maŕ awara djabarā, daiba cawabi quīrīā panʘa Ācōrēba idji biadeba djabarā Macedonia druadebemada careba ʘada. ² Ādjirāra bio bia mīga panʘmīna ʘasrida panʘa. Ne neē panʘmīna ʘasridaba Ācōrēa paratada waiʘa diasidaa. ³ Mʘa jaraya: ādjia poya diabada quīrāca sobiadeba diasidaa. Idjaba ādjia poya diadida panana auɗu diasidaa. ⁴ Ādjirāba daia bio beða djuburiasidaa ādjia bida djabarā Jerusaleʘnebemada carebaɗi carea. ⁵ Maŕne ādjia ababe daiba crīcha panana quīrāca oðaē basia. Ātebaɣʘ naārā ara ādjida diasidaa dadjirā Boro Jesucritoba quīrīā ʘa quīrāca oði carea. Maŕare daiba jarapedadara osidaa. Māwā Ācōrēba quīrīā ʘa quīrāca aride osidaa.

⁶ Djaba Titoba naārā bārāa crīchada diasia bārā bida paratada djabarā Jerusaleʘnebema itea jʘɣʘ pedamārēā. Maŕ carea daiba Titoba beða djuburiasidaa bārāa jarade wāmārēā jūma bārāba sobiadeba diadiada apedadara wārāda jʘɣʘ pedamārēā. ⁷ Bārāba ne jūmane bio bia o panʘa; Jesura bio iḡā panʘa, bio beða cawa panʘa, Ācōrēneba bio ne cawa panʘa, Ācōrēba quīrīā ʘa quīrāca bio o quīrīā panʘa, idjaba दौरa bio quīrīā panʘa. Maŕ bērā bārāba sobiadeba parata jʘɣʘ pe panʘara waiʘa diadadua.

⁸ Mʘa maŕɣʘara ogo obiē ʘa, ātebaɣʘ mʘa quīrīā ʘa bārāba acʘbidida djabarā wārāda quīrīā panʘda. Maŕ carea mʘa bārāa cawabi ʘa sāwā dewararāba paratara djabarā Jerusaleʘnebema itea jʘɣʘ pe panʘda. Bārā bida ara maŕ quīrāca oðibʘɣʘ, acʘbidia wārāda djabarāra quīrīā panʘda. ⁹ Bārāba bio cawa panʘa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārā carea oðada. Idjira bajāne ne jūma bara ʘamīna, bārā carea naŕ djaraɗe ne neē ʘa quīrāca basia bārāba ne jūma Ācōrēba dia ʘadebemada erobeadamārēā.

¹⁰ Bārāba parata jʘɣʘ pe panʘnebemada mʘa jaraya. Mʘmaarā bārāba nāwā oðibʘɣʘ bia panania: za wāsi poaɗe bārābʘɣʘ naārā jʘwa osidaa parata jʘɣʘ peɗi carea idjaba maŕɣʘara o quīrīāsidaa. ¹¹ Bārāba naārā parata jʘɣʘ pe panasidaɗe sobiadeba māwā o panasidaa. Ara maŕ quīrāca bārāba sobiadeba diadiada apedadara jūma daucha diadadua. Bādjiza

poya diabla da quĩrãca diaɗadua. ¹² Wārãda abalɓa poya diabla quĩrãca sobiadeba diaibla, mañ diaɗara Ācõrẽba bia unuya. Dadjia neẽ ɓalɓla, Ācõrẽba diabicaa.

¹³ Mla mawã jaraẽ ɓa dewararã careba panneba bārãra bia mĩgadamārẽã. Ātebala mla quĩrã ɓa abarica dji carebadida.* ¹⁴ Mla jara ɓa idira bārãba aduba eropan bẽrã djabarãra carebadida panla. Ara mañ quĩrãca bārã ne neẽ panne adjirãba aduba eropanba bārãra carebadida panla. Mawã jumarãda abarica dji careba beadia. ¹⁵ Ācõrẽ Bedeade nãwã jara ɓa: “Dji waitabeara jala pedaba aduba eroɓaẽ basia idjaba dji maãrãra jala pedaba carebaeẽ basia.”†

Pauloba Tito Corintoda diabueda

¹⁶ Mla Ācõrẽa bia ɓada abaria. Idjia djaba Tito sode ɓasia bārãra quĩrã bamārẽã mla bārã quĩrã ɓa quĩrãca. ¹⁷ Daiba idjia jarasidaa bārã acɗe wãmārẽã. Mañne idjia bia ɓada asia. Idjira wārãda bārã acɗe wã quĩrã ɓa. ¹⁸ Idji ume daiba djabada aba diabueɗada. Mañ djababa beɗe bia Critodebemada careba jaradia nĩbajari bẽrã djabarã puruzabemaba idjira bia jarabadaa. ¹⁹ Mañ awara djabarã puruzabemaba idjira edasidaa dai ume parata djabarã itea jala pepeɗada Jerusaleɗnaa diaɗe wãmārẽã. Mañgala daiba o panla djabarãba dadjirã Boroa bia beɗeɗamārẽã idjaba daiba wārãda careba quĩrã panla acɗiɗi carea.‡ ²⁰ Daiba quĩrãcuɗa o panla mañ parata waɓla jala pepeɗada edeɗade ni abalɓa biẽ jararãnamārẽã. ²¹ Wārãda daiba Ācõrẽ quĩrãpita, eberãrã quĩrãpita bida jipa o quĩrã panla.

²² Umẽbema djabarã bārãmaa wãɗade dewara djabada adji ume diabueda. Mañ djababa ɓarima zocãrã daia unubisia djabarãra bio careba quĩrã ɓa. Idira bārãra biara careba quĩrã ɓa bārãba jipa oɗida cawa ɓa bẽrã. ²³ Bariduaba Titodebemada iwiɗisidara jaradua idjira mla ume nĩbajarida idjaba mla ume bārã tãena Ācõrẽ trajura o ɓa. Bariduaba dewara djabarãnebemada iwiɗisidara jaradua adjira djabarãba diabuepeɗarãda idjaba adji carea eberãrãba Critodebemada bia beɗe panla. ²⁴ Mañ djabarãa unubidua bārãba adjira wārãda quĩrã panla. Mawã adjia cawadia daiba bārãnebema bia jarapeɗara wārã basida. Mañne djabarã beaza bida ara mañ quĩrãca cawadia.

9

Djabarã Jerusaleɗnebema itea parata jala pepeɗada

¹ Bārãba djabarã Jerusaleɗnebema itea parata jala pe pannebemada mla nañ cartade waa ɓaie ɓa. ² Mla cawa ɓa bārãba careba quĩrã panla. Mañ carea nama Macedonia druade mla djabarãa bārãnebemada bia beɗeabaria. Mla adjirã jarabaria poa aba ɓalɓla bārã Acaya druade panla carebaɗi carea panla. Mawã uripeɗada bẽrã zocãrã djabarã Macedonianebebama abari quĩrãca careba quĩrã panla. ³ Mañ carea mla nañ djabarãda bārãmaa diabueɗala bārãba diaɗada apeɗara wārãda juma jala peɗamārẽã. Mawã mla bārãnebema bia jaradara sewa baẽa, ātebala bārãba wārãda diaɗi carea panania. ⁴ Mawã oɗaẽɗala, ɗala Macedonianebema djabarã mla ume bārãmaa wãɗade

* **8:13** Ātebala mla quĩrã ɓa abarica dji carebadida. Griego beɗeade ɗala cartade maãra neẽa.

† **8:15** Exodo 16:18. ‡ **8:19** Daiba wārãda careba quĩrã panla. Griego beɗeade ɗala cartade nãwã ɓa ɓa: “Bārãba wārãda careba quĩrã panla.”

ãibêrã ununicada bārãba paratara jaɾɾɾa pedaẽ panɾɾa. Māwāra daira quĩrã peradã, crĩcha panana bẽrã bārãba wārãda jaɾɾɾa pedida. Idjaba bārã sida biara quĩrã peradã. ⁵ Maɿ carea mɿa naɿ djabarãa bedea djuburiasia mɿ na bārãa jarade wānamārẽã bārãba sobiadeba diadiada apedadara jũma jaɾɾɾa pedamārẽã. Māwã mɿ jũebɾɾɾade bārãba sobiadeba diadiada apedadara jũma eropanania. Maɿba cawabiɾia daiba õgo diabidaẽ panɾɾa ãtebɾɾɾa bārãba sobiadeba diasidada.

⁶ Naɿda quĩrãnebadada: “Maārĩ ubɾɾɾaba maārĩ ewaya. Waiɿba ubɾɾɾaba waiɿba ewaya.” ⁷ Ëberãza diada baɿ idji soɿe crĩcha ba quĩrãca. Dia amaaneba diaiẽ ba, idjaba õgo diabi panɿ carea diaiẽ ba. Bɿsriɿa dia baɿa ãcõrẽba quĩrã ba. ⁸ Wārãda ãcõrẽba ne jũmada bārãa aɿuba poya diaya. Māwã ewariza ne jũmane bārãba eroɿeadida panɾɾa wārãda eropanania maɿneba ne jũma biada oɿi carea. ⁹ ãcõrẽ Bedeade nãwã bɿ ba:

Idjia jedecaside ne neẽ queɿeaa waiɿba diasia. Ewariza idjia jipa obaria.*

¹⁰ ãcõrẽba netada diabarãa udamārẽã. Coɿi careabema sida diabarãa. Neta udamārẽã aɿuba diabɾɾɾa quĩrãca idjia ne jũmada aɿuba bārãa diaya djārãra bio carebadamārẽã. Maɿne jipa o panɿneba ne biada zocãrã ununia ne uɿa bio zau ba quĩrãca. ¹¹ Wārãda ãcõrẽba bārãa ne jũmada aɿuba diaya djārãra sobiadeba poya carebadamārẽã. Maɿbe bārãba dai ume parata diabueɿada carea djabarãba ãcõrẽba bia baɿada aɿia. ¹² Bārãba parata diabɿdaba ababe carebaẽa djabarã ne neẽ panɿba eroɿeadamārẽã, ãtebɾɾɾa maɿgɿ carea djabarãba ãcõrẽba bio bia baɿada a panania. ¹³ Bārãba careba panɿneba unubi panɿa bedea bia Critoɿebemada wārãda iɿã panɿda. Maɿ bẽrã ãdjirãba ãcõrẽba bia bedeada. Maɿ awara ãcõrẽba bia bedeada bārãba sobiadeba ãdjirã itea diapedaɿa carea idjaba dewararã sida sobiadeba carebabada bẽrã. ¹⁴ ãcõrẽba idji biadeba bārãra bio carebasia ãdjirã carebadamārẽã. Maɿ bẽrã ãdjirãba bārã bio quĩrã panɿneba ãcõrẽba bārã carea iwidi panania. ¹⁵ Wārãda ãcõrẽba diada carea dadjirãba ãcõrẽba bia baɿada aɿida panɿa. Maɿ diaɿara jãcua bio biya quiru bẽrã dadjirãba poya cawa jaradaẽa sãwã baɿda.

10

Pauloba ara idjidebema djabarãa cawabiɿa

¹ Mɿra Pauloa. Crito quĩrãneba, idji biadeba biɿa mɿa bārãa bedea djuburiaya jipa oɿamārẽã. Aɿɿaba jara panɿa bẽrã ume baɿe bārã quẽã carea mɿa waya babarida, baribɾɾɾa bārã ume baɿe cartadeba quẽã carea wayacada. ² Māwã jara panɿmɿna bārãma jũebɾɾɾade dai biẽ jara panɿra mɿa wārãda quẽãya. ãdjia jara panɿa daira naɿ djaraba quĩrã ba quĩrãca nĩnada. Maɿ bẽrã bārã sida quẽã amaaba mɿa bedea djuburiaya jipa oɿamārẽã. ³ Daira naɿ djarade panɿa baribɾɾɾa cadjirua poyaɿi carea naɿ djaradeba djõ panɿã. ⁴ Daiba djõni carea eropanara naɿ ãjũãnebemaẽa, ãtebɾɾɾa ãcõrẽ baɿadeba jũma idjidebema idu cawabiɿacara daiba poyabadaa. ⁵ Jũma crĩcha ãi beara, jũma ãcõrẽnebema idu cawabiɿaca crĩcha droma bea sida daiba sewada cawabibadaa. Preso jidabɿa quĩrãca daiba māwã crĩcha beara jipa

* 9:9 Salmo 112:9.

crīchabibadaa Crito ĩjānamārēā. ⁶ Daiba djabarā cawarā zarea beara quēāni carea panāa. Baribarā naārā jāā panāa bārāba ne jūmane ĩjā odamārēā.

⁷ Bārāba ārbemada acā panāa. Bariduada wārāda Critodēda crīcha bābāra, cawa bāida bāa dai sida Critodērāda. ⁸ Ācōrēba daia obi bādebemada māā āībērā jūmawāyā bedea bāmīna maāgā carea quīrā pera bāēa. Dadjirā Boroba daia māwā obi bāa bārāba biara ĩjānamārēā. Idjia दौरā bāē basia bārā biē beadamārēā. ⁹ Māā quīrāēā bārāba crīchādida mā cartadeba bārāra dauperabi quīrā bāda. ¹⁰ Acāgāba jara panāa cartadeba māā bio quēābarida idjaba jūmawāyā obibarida. Baribarā bārā ume bāde māra, mā bedea sida mācuaē bāada abadaa. ¹¹ Māwā jara panāba cawādida panāa daiba tamāba cartadeba jara panā quīrāca bārā ume panāne odida.

¹² Acāgāba ara ādjidebemada bia bedebadaa. Ādjirāra crīcha neē beaa. Ara ādjida acābadaa cārēda biara bā cawaya. Baribarā daiba jara quīrānaēā ādji quīrāca panāda wa ādji cāyābara biara panāda. ¹³ Ara daidebemada jūmawāyā bedeadaēa, ātebāra Ācōrēba daia obi bādebemada bia bedeādia. Idjia obi bāra jūma o panā bērā daiba bārāa bīda jaradiabadaa. ¹⁴ Daibāra bārāa naārā bedea bia Critodēbemada jaradiade wāsīdaa. Māwānaēbara idira bārāa jaradiabādade Ācōrēba diabuedaēma jaradia panacasīdaa. ¹⁵ Djārāba opedāda carea ara daidebemada bia bedeadaēa daibāra opedāda quīrāca. Ātebāra daiba quīrā panāa bārāba Critora biara ĩjānīda. Māwā daiba bārā druade poya biara jaradiāda ara Ācōrēba obi bā quīrāca. ¹⁶ Maābe bedea bia Critodēbemara dewara druade bīda jaradiādia. Baribarā djārāba jardiapedadamaa wānaēa dewaraba odara daibāra osīdaada ada amaaba. ¹⁷ Ācōrē Bedeade bā bāa: “Abāada bia bedeaibāra, dadi Borodēbemada bia bedeāda bāa.”* ¹⁸ Abāba ara idjida bia jaraibāra, maāba jara bāēā Ācōrēba maā ēberāra bia unu bāda. Ātebāra Ācōrēba bia jara bā ēberādra bia unu bāa.

11

Jesucritoba diabuedarā quīrāca bea

¹ Māra crīcha neē bā quīrāca bedea bāmīna quīrā bāa bārāba droādīda. Mā djuburia māā jara bāra ūrīnādua. ² Ācōrēba wagabi bā quīrāca māā bārāra bio waga quīrā bāa. Ēberāba idji cau quīma diabāra quīrāca māā bārāra Critoa dia quīrā bāa ababe idjīdērāda beadamārēā. Māā quīrā bāa bārāra idji itea bio bia beadīda awērā umaquīrā adua quīru quīrāca. ³ Baribarā māā waya bāā ācāgāba bārāra cūrūgādīda damāba crīcha cawaadeba Eva cūrūgāda quīrāca.* Māwāra bārāba Crito wārāda soēba ĩjā panāra igarādia. ⁴ Āība zedāba Jesudēbemada daiba jardiapedāda awarā jaradiabāra bārāba iduaribibadaa. Idjaba Ācōrē Jaure bārāba edapedādebemada awarā jaradiabāra bārāba iduaribibadaa. Idjaba bedea bia bārāba ĩjāpedāda awarā jaradiabāra bārāba iduaribibadaa. ⁵ Māwā jaradia beara ĳbārāmaārā Jesucritoba diabueda dji dromarāca? Māmaārā ādjirā cāyābara māra ni maārī bīda edāara bāēā. ⁶ Māra bedea biya quīrudēba bedecamīna wārā bedeara

* **10:17** Jeremia 9:24. * **11:3** Genesi 3:1-13.

bio cawa ɓaa. Maɓ wārā bedeara daiba ne jūmaneba bārāa ebuɗa cawabisidaa.

⁷ Mɓa bedea bia Ācōrēnebemada bārāa bari jaradiaɗa bērā mɓra bārā quīrāpita eɗaara ɓesia Ācōrē ume bia ɓeadamārēā. ¿Māwāra cadjirua osica? ⁸ Dewara djabarāba paratada mɓa diasidaa bārāa poya bio jaradia ɓamārēā. ⁹ Mɓ bārāma ɓaside ne jūma erobaɗaēmīna bārāa ne iwidiē basía. Āteɓarɓ mɓa neē ɓaɗara djabarā Macedonianeɓema zepedaɗaba jūma diasidaa. Mɓa ni maārī bida bārāa iwidiē basía idjaba iwidiē ɓaya. ¹⁰ Wārā bedea Critodeɓemada mɓ soɗe ɓa bērā wārāneɓa jaraya: bārā drua Acayaɗe mɓa ni abaɓa paratada iwidiēa. Māwā bārāneɓa parata eɗaē ɓaɗa abarɓɗe ni abaɓa poya jaradaēa maɓra jaracara ɓaɗa. ¹¹ ¿Mɓra cārē cārēā māwā bedea ɓa? ¿Bārāda quīrīāē ɓa bērā māwā bedea ɓaca? Ācōrēba cawa ɓaa mɓa bārāra quīrīā ɓaɗa.

¹² Ara mɓdjia obari quīrāca o ɓaya. Māwā dai quīrāca o panɓana abadaba ni maārī bida poya jaradaēa dai quīrāca o panɓa. ¹³ Ādjira Critoba diabueɗarāēā, āteɓarɓ djārā cūrūgabadarāa. Sewaɗeɓa ādjia crīchabibadaa ādjira Critoba diabueɗarāda. ¹⁴ Baribarɓ bārāba crīchadiē panɓa ādjira māwā zedaɗeɗa. Diauru siɗa bajāneɓema nezoca ɓnaaneɓema quīrāca zebaria. ¹⁵ Maɓ bērā idji nezocarā bida jipa o panɓ quīrāca zedibarɓ bārāba crīchadiē panɓa sāwā jāwā zebɗada. Baribarɓ ādjirā beubɗa ewaride ādjia cadjirua opeɗaɗa quīrāca eɗaɗa.

Paulo bia mɓga ɓa carea ɓasridada

¹⁶ Mɓa wayacusa jaraya: ni abaɓa crīchaiē ɓaa mɓra crīcha neē ɓaɗa. Baribarɓ māwā crīchadiɓarɓ, mɓra crīcha neē ɓa quīrāca idu bedeabidada mɓa bida ara mɓdjideɓemada maārī bia bedei carea. ¹⁷ Ara mɓdjideɓemada bia bedea ɓaɗe dadjirā Boroba māwā bedeabiē ɓaa, āteɓarɓ mɓra crīcha neē ɓa quīrāca bedea ɓaa. ¹⁸ Zocārāba ara ādjideɓemada bia bedeabadaa naɓ ējūāneɓemarāba obada quīrāca. Maɓ bērā mɓa bida ara mɓdjideɓemada bia bedeaya. ¹⁹ Bārāmaarā bārāra crīcha bara ɓeaa. Baribarɓ crīcha neē ɓeaba jaradia panɓa bārāba bia ūrībadaa. ²⁰ Ara ādji bedeada ogo iɓ obibɗade, bārā orrodeɓa ne cobɗade, bārā cūrūgabɗade, bārā igarabɗade, bārā uridarrade ubɗade bida bārāba iduaribibadaa. ²¹ Mɓa jaraya: jāɓ ēberārāba jācua bia o panɓ bērā ādjirɓ dji dromaca ɓeaa. Māwāra mɓra pera ɓaa daira ɓɓaē queɗeɗa bērā. Maɓ carea ādjia obada quīrāca poya oɗaēca ɓaa.

Abaɓa ara idjideɓemada poya bia bedeiɓarɓ, mɓa bida ara mɓdjideɓemada poya bia bedeaya. Baribarɓ māwā bedeiara crīcha neē ɓa quīrāca bedeiɗa ɓaa. ²² Ādjira hebreorāana a panɓa. ¿Mɓ siɗa abariēca? Ādjira israelerāana a panɓa. ¿Mɓ siɗa abariēca? Ādjira Abrahamaɓ warrarāana a panɓa. ¿Mɓ siɗa abariēca? ²³ Ādjira Crito nezocaaɗa a panɓa. Baribarɓ ādjirā cāyābara mɓa biara Critoba quīrīā ɓaɗa obaria. Māwā bedea ɓaɗe crīcha neē ɓa quīrāca bedea ɓaa. Wārāda ādjirā cāyābara mɓa Ācōrē trajura auɗuara obaria. Ādjirā cāyābara ēberārāba mɓra ɓarima zocārā usidaa. Ādjirā cāyābara mɓra ɓarima zocārā preso ɓasidaa. ɓarima zocārā mɓra beuidia basia. ²⁴ ɓarima juesuma judiorāba mɓra jidasidaa. Jidabɗaza soaba ɓarima 39 usidaa. ²⁵ ɓarima ūbea mɓra jidapeda bacuruba usidaa. ɓarima aba mɓra mōgaraba tabari

jidasidaa beadi carea. Þarima ũbea m̄ra pusade þarrusia. Māne þarima aba āsa, diamasi bida m̄ra pusade ũmasia.

²⁶ M̄ra pi baca basía, áteb̄ar̄a baridua p̄ar̄ra n̄babadjia. Do minij̄chiade n̄babadjia idjaba ne dr̄abada barama minij̄chiade n̄babadjia. Ara m̄ ēber̄ā judior̄ā tāēna, judior̄āē tāēna bida m̄ra minij̄chiade basía. Purude, puru j̄ga bida m̄ra minij̄chiade basía. Pusade bida minij̄chiade basía. W̄ar̄āē djabar̄ama bida m̄ra minij̄chiade basía. ²⁷ Traja þ̄ađe m̄ra bia m̄gabadjia. Þarima zoc̄ar̄ā c̄āíē þabadjia, j̄arra þabadjia, opichia þabadjia, ne coē þabadjia. C̄ūr̄āsaba m̄ra j̄isua þabadjia, idjaba j̄āí carea neē þabadjia.

²⁸ Mā awara ewariza j̄ūma djabar̄ā druazabema carea m̄a bio cr̄icha þabaria. ²⁹ Aba cacua biē þ̄ab̄ar̄a, m̄l̄ sida cacua biē þ̄aþa þabaria. Abaþa dewara djabada cadjiruade þeabib̄ar̄a, m̄ra mā ēber̄ā ume qūr̄ūbaria. ³⁰ Ara m̄djidebemada bia bedeab̄ar̄a, m̄l̄ l̄þ̄aē þ̄aðebemada bia bedeaya. ³¹ Dadjir̄ā Boro Jesucrito Zeza Āc̄ōr̄ēa ewariza bia bedeadida pan̄a. Idjia cawa þ̄a m̄ra sewa oē þ̄aða. ³² Damasco purude þaside dji nocoba idji zarrar̄ā m̄ra j̄ar̄abisia preso þ̄āí carea. Dji nocora dji druadebema boro Aretaba þ̄aða basía. ³³ Purura m̄ōgaraba auðu j̄ūr̄ā ca basía. Māne dajadaa ac̄abadada āt̄a basía. Djabar̄āba m̄ra ē waib̄ađe þ̄aðapeda mālḡaþeba uða ar̄abari þasidaa puru dajada. M̄w̄ā m̄ra dji noco j̄awadebemada ēdr̄asia.†

12

Pauloba baj̄āne ununa

¹ Waya ara m̄djidebemada bia bedeaya, māl̄ba djār̄āra carebacam̄ina. Dadjir̄ā Boroba m̄ā c̄āimocara qūr̄āca unubidada idjaba cawabida sida m̄ā jaraya. ² M̄ā ēber̄āda unubaria Crito ĩj̄ā þ̄aða.* Catorce poa bab̄ar̄a Āc̄ōr̄ēba māl̄ djabara baj̄ānaa idji þ̄amaa ede þ̄aða.† M̄ā adua þ̄a Āc̄ōr̄ēba idji cacuada ede þasida wa ababe idji jaureda ede þasida. Āc̄ōr̄ēb̄ar̄a cawa þ̄a. ³⁻⁴ Barib̄ar̄a m̄ā cawa þ̄a Āc̄ōr̄ēba māl̄ djabara idji baj̄ā biya quirumaa ede þasida. Mama māl̄ djababa ũr̄isia bedeā biya quiru dadjia poya cawa jaradaēda idjaba nāl̄ ēj̄ūāne jaracara pan̄a. W̄ar̄āda m̄ā adua þ̄a Āc̄ōr̄ēba idji cacuada ede þasida wa ababe idji jaureda ede þasida. Āc̄ōr̄ēb̄ar̄a cawa þ̄a. ⁵ Māl̄ djabadebemada m̄ā bia bedeaya, barib̄ar̄a ara m̄djidebemada bia bedeā. Ababe m̄l̄ l̄þ̄aē þ̄aðebemada bia bedeaya. ⁶ W̄ar̄āda ara m̄djidebemada bia bedeā qūr̄īā þ̄abara m̄ra cr̄icha neē þ̄a qūr̄āca bedeāē bacasia, w̄ar̄ā bedeada bedeā þ̄a b̄ēr̄ā. Barib̄ar̄a m̄ra m̄w̄ā bedeāē ni abaþa cr̄ichar̄ānamār̄ēā m̄ra biara þ̄aða. Áteb̄ar̄a m̄ā qūr̄īā þ̄a b̄ār̄āba m̄l̄nebemada aride cr̄ichaēda m̄ā o þ̄aða unu pan̄a b̄ēr̄ā idjaba m̄ā jaradia þ̄aða ũr̄i pan̄a b̄ēr̄ā.

⁷ Āc̄ōr̄ēba m̄ā baj̄āne unubidara bio biya querasia. M̄w̄ām̄ina ara m̄djidebemada j̄ūmaw̄yā bia cr̄ichar̄ānamār̄ēā Āc̄ōr̄ēba m̄ā puada idu unubi þ̄a. Māl̄ puara ar̄aþa su n̄m̄l̄ qūr̄āca þ̄a. Diauru nezocaba m̄w̄ā o þ̄a. ⁸ M̄ā þarima ũbea dadjir̄ā Boro Jesucritoa bedeā djuburiasia māl̄ puara j̄ōbimār̄ēā. ⁹ Barib̄ar̄a idjia jarasia: “M̄l̄ biadeþa þ̄ara carebaya

† **11:33** Hecho 9:23-25. * **12:2** Pauloba ara idjida m̄w̄ā jara þ̄a. Barib̄ar̄a m̄ēr̄ām̄ēr̄ā jara þ̄a ēber̄ār̄āba cr̄ichar̄ānamār̄ēā idjira dji dromada jara þ̄a. † **12:2** Baj̄ānaa idji þ̄amaa. Griego bedeāē þ̄a þ̄a: “Ūbeabema baj̄ānaa.” Ūbeabema baj̄āda jarabadaē judior̄āba jara pan̄a “Āc̄ōr̄ē þ̄amaa.”

jūma droa bamārēã. BΛ λβλαæ þλde mλ λβλαara bλdeba biara unubi þλα.” Mλ λβλαæ þλde Crito λβλαara erobabari bërã mλ λβλαæ þλdebemada þλsridaba bia bedeaya. ¹⁰ Crito carea bia mīga þλde, λβλαæ þλde, ne neþ þλde, ëberãrãba bië jara panΛne idjaba bië odi carea ëpë panΛne mλra þλsrida þλα. Wãrãda mλ λβλαæ þλde Critodeba λβλα þλα.

Corintodebema djabarã Pauloba crīcha bada

¹¹ Mλra crīcha neþ þλ quĩrãca ara mλdjidebemada bia bedeaba þλα, baribΛΓΛ bãrãbΛΓΛ mλra mãwã bedeabisidaa. Bãrãba mλnebemada bia bedeada panΛmĩna bia bedeadaë panΛa. Crīcha panΛa bãrãba ëpë panΛ ëberãrãra Jesucritoba diabuedarã dji dromarãda. Mλra dji dromaëmĩna ãdjirã cãyãbara edaara þλëa. ¹² Mλ bãrã tãena þaside jūma droa þasia. Idjaba ne ununaca waiþla beada obadjia Jesucritoba diabuedarãba obada quĩrãca. Mãwã cawabisia mλra wãrãda Jesucritoba diabuedada. ¹³ ¿Mλa cãrëneba bãrãra dewara purudebema djabarã cãyãbara biëara osi? Ababe bãrãba mλra carebadamãrëã iwidiðaðë bërã bië osisicadame. Mãëteara jmaλ bië odara mλ quĩrã djuburia quĩrãdoaðada!

¹⁴ Mλra bãrãmaa wãi carea þλα. Naλba þarima ùbea wãya. BaribΛΓΛ mλa iwidiðea bãrãba carebadamãrëã. Bãrãba erobeara jΛΓΛ þλëa, ãtebΛΓΛ quĩrĩã þλα bãrãba mλra ëpënída. Warra zaquerãba ne jΛΓΛðacaa ãdji djibarirãa ne diaði carea, ãtebΛΓΛ djibarirãba ne jΛΓΛbadaa ãdji warrarãa diaði carea. ¹⁵ Ara mλdjida, jūma mλa erobΛ sida þλsrida diaya bãrã carebai carea. Mλa bãrãra bio quĩrĩã þλ bërã ¿bãrãba mλra quĩrĩãë panebΛdaca? Mλmaarã mãwãëa.

¹⁶ Bãrãba cawa panΛa mλa bãrã paratara ni maãrĩ bida edaðë basida. Mãwãmĩna λCΛΓΛ bãrãnebemaba jara panΛa mλ crīcha cawaðeþa bãrãra cūrūgasida parata edai carea. ¹⁷ Mλa djabarã diabueside ¿ãdjideþa bãrãra cūrūgastica parata edai carea? ¹⁸ Mλa Titoa bedeaba djuburiasia bãrã acλde wãmãrëã. Dewara djaba sida idji ume diabuesia. ãdji wãsidade ¿Titoba bãrãra cūrūgastica parata edai carea? ¿Daiba abari crīchada eropananaë basica? ¿Abari quĩrãca nĩbadaë basica?

¹⁹ ¿Bãrãmaarã daiba mãwã jara panΛca daidebemada bië crīcharãnamãrëã? Mãwãëa. Djabarã, दौरa Critode bërã ãCõrë quĩrãpita jūma maλΓΛra jara panΛa bãrãba biara jĩnamãrëã. ²⁰ Mλa waya þλα bãrãma jüebΛΓΛde bãrãba jipa o panΛda unune wãëda mλa unu quĩrĩã þλ quĩrãca. Maλne bãrãba quĩrĩãnaëmĩna mλa quëãya. Wãrãda mλa waya þλα unune wãida bãrãra caicaya duanΛda, djãrãba ne erobea carea bië duanΛda, quĩrũ duanΛda, ara bãdji bia panani carea jΛΓΛ duanΛda, nëþara o duanΛda, djãrã bië jara duanΛda, dji dromaca crīcha duanΛda, idjaba quĩrãipa oðaðë duanΛda. ²¹ Mλa waya þλα bãrãma jüebΛΓΛde ãCõrëþa mλra bãrã carea wayacusa quĩrã perabida. Maλne zocãrã bãrãba naëna cadjirua o pananada waðibida o panΛ bërã mλra jĩãya. Bãrãba cadjirua obadara, auðua nĩbabadara, naλ cacuaba cadjirua o quĩrĩã þλ obada sida waðibida igaradaë panΛ bërã jĩãya.

13

Pauloba naλ cartade jĩrũare þλda

¹ ãCõrë Bedeaba mãwã jara þλα: “Abalþa bië oðaða cawa obλdade ëberãda umé wa ùbea arima pananida panΛa. Maλne idjia bië odadebemada

abarida jaradib_{ΛΓΛ}, cawadia wārāda biē osida.”* Naλba barima ūbea mλra bārāmaa wāb_{ΛΓΛ} bērā cawa oya Ācōrē Bedeaba jara b_Λ quīrāca. ² Barima umé bārāmaa wāsīde mλa cadjirua o bearāa jarasia waa orānamārēā. Māwā odaēb_{ΛΓΛ}, wayacusa zeb_{ΛΓΛ}de mλa ādjirāra quīrā djuburiaēana asia. Idjaba ara nawena mλra bārā ume b_Λēmīna abarida jaraya: cadjirua o bearāba igaradaēb_{ΛΓΛ}, mλ wayacusa wāb_{ΛΓΛ}de ādjirāra quīrā djuburiaēa. ³ Māwā mλa unubiya Critora wārāda mλneba bedea b_Λda. Bārāba maλda cawa quīrīā pan_{ΛΛ}. Critoba ara idjida _Λb_Λaē b_Λda bārāa unubicaa, āteb_{ΛΓΛ} _Λb_Λa b_Λda unubi b_Λa. ⁴ Idjira _Λb_Λaē b_Λ quīrāca crude cachipedadamīna Ācōrē _Λb_Λaēba zocai b_Λa. Dai sida _Λb_Λaē pan_{ΛΛ} idji _Λb_Λaē b_Λda quīrāca, barib_{ΛΓΛ} idji ume दौरa Ācōrē _Λb_Λaēba panania bārā carebadi carea.

⁵ Ara bādjiza bio crīchadadua wārāda Jesura ījā pan_Λ cawaya. Ara bādjiza bio ac_Λdadua jipa nīna cawaya. ¿Bārāba adua pan_Λca Jesu-critora bārā sode b_Λda? Bārā sode b_Λēb_{ΛΓΛ} idjiderēā. ⁶ Barib_{ΛΓΛ} bārā sode b_Λda cawasidara mλa crīcha b_Λa bārāba cawadida दौरa wārāda Jesucritoba diabuedarāda. ⁷ Daiba Ācōrēa iwīdi pan_{ΛΛ} bārāba cadjirua orānamārēā. Barib_{ΛΓΛ} māwā iwīdi pan_Λēa ac_Λbīdi carea दौरa Jesu-critoba diabuedarāda. Āteb_{ΛΓΛ} iwīdi pan_{ΛΛ} bārāba jūma biada odamārēā, दौरa Jesucritoba diabuedarāda crīchadaē pan_Λ sida. ⁸ Daiba wārā bedeara poya quīrā awara odaēa, āteb_{ΛΓΛ} wārā bedeara jūma ījā odida pan_{ΛΛ}. ⁹ Bārāba bio ījā pananib_{ΛΓΛ} दौरa _Λb_Λaē pan_Λmīna b_Λsrida pan_{ΛΛ}. Maλ awara daiba Ācōrēa iwīdi pan_{ΛΛ} bārāba jipaara o pananamārēā. ¹⁰ Maλ carea bārāmaa wāi naēna mλa naλ cartara b_Λ diabueb_{ΛΓΛ}a. Bārāba ījāsīdara bārāma jūēb_{ΛΓΛ}de mλa quēāēā. Wārāda dadjirā Boro Jesuba mλra b_Λē basīa bārāra biē beadamārēā, āteb_{ΛΓΛ} mλra b_Λsia bārāba biara ījanamārēā.

¹¹ Djabarā, jīrūare mλa nāwā b_Λya: b_Λsrida beadadua, wayacusa jipa o pananadua, mλa jara b_Λra ījā o pananadua, abari crīchada erobeadadua, idjaba ābaa necai beadadua. Māwāra Ācōrēra bārā ume baya. Idjideba quīrīāda, necai bai sida ze b_Λa. ¹² Wārā quīrīāneba dji bia edadadua.† ¹³ Jūma namabema djabarāba quīrīā pan_{ΛΛ} bārāra bia duananida.

¹⁴ Mλa quīrīā b_Λa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba baida, Ācōrēba bio quīrīā baida, idjaba ewariza Ācōrē Jaureba ābaa bia erobaida.

* **13:1** Deuteronomio 19:15. † **13:12** Wārā quīrīāneba. Griego bedeaēde b_Λ b_Λa: “Isō bia quīrūdeba.”

GALATA CARTA PAULOBA BΛDA DJABARĀ GALACIA DRUADEBEMA ITEA

Pauloba naārā Jesucritodebema jarade wāsīde naλgarā puru Galacia druade beadaa wāsia: Antioquía Pisidiadebema, Iconio, Listra, idjaba Derbe (Hecho 13:1neba aba 14:23daa). Ēberārā maλ purude beara biara judiorāé basía. Pauloba mama jaradiadacarea λCARA judiorāda jūēnapeda jaradia panesidaa Crito ĩjāni awara cacua wēāgođida panλda. Maλ awara jara panasidaa Pauloba ādji leyra jūma ĩjābica bērā Critoba diabuedaēda. Maλne djabarā Galaciade beaba ādjira ēpēbada basía.

Maλ carea Pauloba naλ Galata cartada basia. Poa 50de basica bla. Naārā Pauloba djabarāra quēāsia bedea bia Critodebema ĩjānapeda dewara crīcha ēpēbada carea. Maλare basia sāvā Jesucritoba idjira trāsida judiorāéa jaradia nībamārēā idjaba māwā o bΛra djabarā dji dromarā Jerusaleλne beaba bia unu panλda (Hecho 15). Maλ awara basia Crito ĩjā panλ carea Ācōrēba idji biadeba dadjirāra jipa unu λda. Jūma maλgara 1:10deba aba 2:21naa bλ bla.

Maλare Pauloba basia Moise ley ĩjābi panλneba maλ judiorāba judiorāéa bedea bia Critodebemara igarabi panλda idjaba maλ ley ēpēbada jūma ĩjā ođida panλmīna poya ođaēda. Maλ carea basia Abrahāλba maλ ley neē ĩjāna bērā Ācōrēba carebasida. Basia ādjirāba māwā ĩjānibΛA Ācōrēba carebaida Abrahāλ carebaēda quīrāca. Jūma maλgara bλ bla 3:1neba aba 4:31naa.

Pauloba jīrūare basia bedea bia Critodebemada ĩjānibΛA Ācōrēba dadjirāra leydebemada ēdra λaida idji Jaureba pe eronībamārēā. Maλ carea basia sāvā idji Jauredeba nībaēda panλda. Maλnebemada bλ bla 5:1neba aba 6:18daa.

Naλ cartade Pauloba naārā λada

¹ MΛra Paulo, Jesucritoba diabuedaa.* Ēberārāba mΛra λadaē basía idjaba edadaē basía Jesucritoba diabuedada bamārēā. ĀtebΛA Jesucritoba idjaba idji Zeza Ācōrē, idji beu bada λrēbabidaba mΛra māwā basīdaa. ²⁻³ MΛa naλ cartara bΛbΛA djabarā Galacia druadebema itea. MΛa, jūma djabarā mλ ume panλ bida quīrīā panλa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bīda ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai bai sida bārāa dia pananida. ⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba ara idjida dadjirā cadjirua carea idu beabisia naλ ewari cadjiruadebemada ēdra edai carea. Māwā osia dadjirā Zeza Ācōrēba quīrīāna bērā. ⁵ Ewariza idjia bia bedeaēda panλa. Bia bla māwā baida.†

Bedeā bia Critodebemara ababΛA bla

⁶ MΛa cawa crīchaēa sāvā bārāra dārāēne Ācōrēnebemada āi wābada. Ācōrēba bārāra trāsia Crito biadeba ēdra edai carea, baribΛA bārāba biara ēpē panλa dewarārāba bedea bia quīrāca jara panλda. ⁷ Wārāda ādjia jaradia panλa bedea biaēa. BaribΛA λCARAba bārāa āi crīchabadaa

* **1:1** Jesucritoba diabueda. Cāpūrīa bedeaēda jara bla “apóstol.” Maλ griego bedeaēda jara bla “diabueda.” † **1:5** Bia bla māwā baida. Cāpūrīa bedeaēda bλ bla: “Amén.”

bedea bia Critodebemada ãi jaradia pan Δ bĕrã. ⁸ Bariduaba bedea bia Critodebemada daiba bãrãa jaradiapedada awara jaradiaib Δ Γ Δ , Ācōrēba idjira ewariza biĕ Δ Λya; daiba wa bajãnebema nezoca bida awara jaradiadib Δ Γ Δ , dai sida Ācōrēba ewariza biĕ Δ Λya. ⁹ Daiba naãrã jarapedadara mĕa wayacusa jaraya: bãrãba bedea bia Critodebema ĩjãpedadada bariduaba awara jaradiaib Δ Γ Δ , Ācōrēba idjira ewariza biĕ Δ Λya.

¹⁰ Mãwã jara Δ Λdeba mĕa j Δ Γ Δ ĕ Δ Λa ĕberãrãba mĕra bia ununida, ãteb Δ Γ Δ quĩrĩã Δ Λa Ācōrēba mĕra bia unuida. Crito ĩjãi naĕna mĕa j Δ Γ Δ Δ abadjia ĕberãrãba mĕra bia ununamãrĕã. Wadibida mãwã o Δ Λbara, mĕra Crito nezocãĕ bacasia.

Jesucritoba Paulo trãna

¹¹ Djabarã, cawadadua bedea bia Critodebema mĕa bãrãa jaradiadara ĕberã crĩchaĕda. ¹² Maĕ bedeara mĕa ni abal ĕberãneba cawãĕ basia. Ni abal ĕberãba mĕa jaradiaĕ basia. Āteb Δ Γ Δ Jesucritob Δ Γ Δ mĕa cawabisia. ¹³ Bãrãba ũĩsidaa mĕra sãwã nĩbasida judiorãba jaradiabada jũma ĩjã o Δ aside. Bãrãba cawa pan Δ mĕa Ācōrĕ ĕberãrãra bio biĕ obadjida. Abeda jũma jõbi quĩrĩã Δ asia. ¹⁴ Judiorãba jaradiabadara mĕa biara cawab Δ Γ Δ basia mĕ daucharã cãyãbara. Dai drõã naĕnabemaba obadara mĕa bio ĩjã obadjia. ¹⁵⁻¹⁶ Barib Δ Γ Δ mĕ todi naĕna Ācōrēba mĕra edasia. Idji biadeba mĕra trãsia idji nezocada Δ mãrĕã. Idjia crĩchaĕda quĩrãca idji Warrara mĕa cawabisia judiorãã idjidebemada jaramãrĕã. Maĕne mĕa ni abalã iwidiĕ basia sãwã oida Δ cawaya. ¹⁷ Idjaba Jesucritoba mĕ naĕna diabuedarãa Jerusaleãnaa iwidiĕde wãĕ basia. Āteb Δ Γ Δ mĕra Arabia druadaa wãsia. Mãwãnacarea Damasco purudaa jĕda wãsia.

¹⁸ Poa ũbea badacarea mĕra Jerusaleãnaa Pedro cawai carea wãsia. Mama quince ewari idji ume basia. ¹⁹ Pedro awara dadji Boro Jesucritoba diabuedarãnebemada ababe idji djaba Santiagoda unusia.† Dewararãra mĕa unuĕ basia. ²⁰ Ācōrĕ quĩrãpita mĕa bãrãa jaraya: mĕnebema Δ Λb Δ Γ Δ ra sewaĕa. ²¹ Jerusaleãnaa wãnacarea mĕra Siria druadaa idjaba Cilicia druadaa wãsia. ²² Crito ĩjã Δ ea Judea druadebemarãba mĕra ununaca basia. ²³ Ādjirãba ababe ũĩbadjidãa djabarãba nãwã jara pan Δ da: “Dadjirã biĕ oi carea ĕpĕ badaba idira jaradia nã jũmarãba Jesu ĩjãnamãrĕã. Naĕna maĕg Δ ra idjia abeda jõbi quĩrĩã basia.” ²⁴ Maĕ bĕrã mĕ carea ãdjirãba Ācōrĕa bia bedeasidaa.

2

Jesucritoba diabuedarãba Paulo bia edapedada

¹ Catorce poa badacarea mĕra Bernabe ume wayacusa Jerusaleãnaa wãsia. Tito sida wãsia. ² Mĕra wãsia Ācōrĕba cawabida bĕrã mama wãida Δ lda. Jũpeda naãrã mĕa ababe djabarã dji dromarãa jarasia bedea bia Critodebema mĕa judiorãã sãwã jaradia Δ lda. Mãwã osia mĕa o Δ ra ãdjirãba bia unu pan Δ cawaya.* ³ Maĕne Tito mĕ ume Δ ra judioĕmĩna ãdjia jaraĕã basia idji cacuara wĕãgoida Δ lda. ⁴ Maĕnebemada bedeasidaa Δ c Δ Γ Δ wãrã djabarãĕba jarabadjida bĕrã jũmarãda cacua wĕãgodida pan Δ da Ācōrĕ ĕberãrã beadi carea. Ādjirãra djabarã quĩrãca

† 1:19 Santiagora idjaba Jacobo abadaa. * 2:2 Mãwã osia mĕa o Δ ra ãdjirãba bia unu pan Δ cawaya. Griego bedeadã nãwã Δ ã Δ ãa: “Mãwã osia mĕ pira wãnara, pira wãb Δ Γ Δ sida ara jãwã berãmãrĕã.”

djabarãmaa zedapeda Jesucritoba êdra b̄adada igarabi quĩrã panasidaa. Adjirãba dadjirãa wayacusa judiorã leyda ijã obi quĩrã panasidaa nezoca quĩrãca. ⁵ Baribara adjia jarapedadara daiba ni maãrĩ bida ijãnaẽ basia bãrãba bedea bia Critodebema dji wãrã arada ewariza erobeadamãrẽã.

⁶⁻⁷ Djabarã dji dromarãba dewara crĩchada jaradaẽ basia m̄la jaradiamãrẽã. Atebãra cawasiãdaa Acõrẽba m̄ra diabuesida bedea bia Critodebemada judiorãea jaradiamãrẽã Pedro judiorãmaa diabueda quĩrãca. (Adjirãra dji dromarãda dãrãbãdamĩna m̄la quĩrãcuitaẽ b̄la, Acõrẽba dadjira quĩrã awara unuca bẽrã.) ⁸ Wãrãda Acõrẽba Pedrora edapeda judiorãmaa jaradiamãrẽã diabuesia. Ara maã Acõrẽba m̄ra edapeda judiorãẽmaa diabuesia. ⁹ Djabarã dji dromarã Santiagoba, Pedrora, Juaã bida cawasiãdaa Acõrẽba idji biadeba wãrãda m̄ra judiorãẽmaa diabuesida. Maãne adjira m̄l ume, Bernabe ume bida jawa jidasidaa cawabidi carea abari crĩchada eropanãda. Adjia jarasidaa daiba judiorãema jaradia pananida, maãne adjia judiorãma jaradia pananida. ¹⁰ Ababe daia jarasidaa djabarã ne neẽ quẽdeara carebadamãrẽã. Maãgara m̄maarã bio bia basia mãwã o quĩrã bãda bẽrã.

Pauloba Pedro quẽãna

¹¹ Ewari aba Pedrora Antioquia puruãda djabarã acãde wãsia. Mama m̄la idjira jũmarã djabarã quĩrãpita quẽãsia, idjia wãrãda biẽ oda bẽrã. ¹² Nãwã biẽ osia: acara djabarã judiorãra Santiago bamaaba Antioquia puruãda wãsiãda. Adjirãba jarabadjidaa judiorãera cacua wẽãgodida panãda Acõrẽ eberãrã beadi carea. Adjia jũeni naẽna Pedrora djabarã judiorãẽ ume ne cobadjia, baribara maã djabarã judiorã jũpedadacarea idjira waa djabarã judiorãẽ ume ne coẽ basia. Atebãra jĩga nĩbade wãsia. Idjia wayasia djabarã judiorãba idjira biẽ jaradida judiorãẽ ume ne co b̄a carea.† ¹³ Idjaba dewararã djabarã judiorã bida djabarã judiorãera igarasiãda Pedrora sewadeba o b̄a quĩrãca. Mãwã o panã bẽrã Bernabe bida abari quĩrãca biẽ osia. ¹⁴ Baribara m̄la unusia adjirãra wãrã bedea bia Critodebemaba jara b̄a quĩrãca nĩnaẽda. Maã bẽrã m̄la Pedrora jũmarã djabarã quĩrãpita nãwã quẽãsia: “Bãra judiomĩna judio quĩrãca bãcaa. Atebãra judioẽ quĩrãca bãbaria. Maãda çcãrẽ cãrẽã judiorãba obadara b̄la djabarã judiorãẽa obi b̄a?”

¹⁵ Acõrẽba Moisea diãda leyra judiorãẽba neẽ panã bẽrã dadji judiorãba adjirãra cadjirua obadarãana abadaa. Dadjirãra todadeba judiorã bẽrã maã leyra eropanãa. ¹⁶ Baribara dadjirãba cawa panãa maã ley ijã o b̄ãdeba ni abãda Acõrẽ quĩrãpita jipa bãẽda, atebãra Jesucrito ijã b̄a carea Acõrẽba jipa unuya. Dadjirã bida Jesucritora ijãsiãda Acõrẽba bia unumãrẽã. Wãrãda Acõrẽba Moisea diãda ley ijã o panãneba dadjirãra Acõrẽ quĩrãpita jipa beadaẽa, ni abãda maã ley ijã o b̄ãdeba idji quĩrãpita jipa bãẽ bẽrã.‡

¹⁷ Acõrẽba Moisea ley diãda cãyãbara dadjirãba jarasiãda Critodeba Acõrẽba jipa unumãrẽã. Maã bẽrã acaramãarã dadjirãra cadjirua obadarãa. Mãwãra çCritoba dadjirãa cadjiruada obi b̄aca? ¡Mãwãẽa!

† 2:12 Pedrora naẽna biẽ jarada bẽrã wayacusa biẽ jaradida crĩchasia. Hecho 11:1-18. ‡ 2:16 Salmo 143:2.

18 M̄la ley naēna ēpē badada wayacusa ēpēibαγλ, m̄ldrα bedeade beya. 19 Naēna m̄lra Ācōrēba Moisea diada leydeba basia. Baribαγλ maļ leydebemada ēdrasia. § Māwā m̄lra Ācōrē itea zocai besia. 20 M̄lra Crito ume ābaa crude cachisidaa. Maļ bēra ara m̄ldjideba βλēa, ātebαγλ Critodrα m̄l sode βλα. Naļ djarade zocai βλmisa m̄lra Ācōrē Warra Jesu ijā βλdeba bayā. Ara maļ Jesuba m̄lra quīrīasia idjaba m̄l carea ara idjida idu beabisia. 21 Ācōrēba idji biadeba dadji jipa βλdada m̄la igaraēa. Ācōrēba Moisea diada ley ijā o panλneba idji quīrāpita poya jipa beadibara, Critora idji quīrābe beucasia.”

3

Ababe Jesucritodrα ijānida panλa

1 Djabarā Galacia druadebema, j̄bārāra crīcha neē beaa! ¿Caiba bārāra cūrūgasi wārā bedeara idu βλdamārēā? Daiba bārā quīrāpita ebuda jara-diabadjidāa Jesucritora bārā carea crude cachi beasidada. 2 M̄la naļda bārāa iwidiya: ¿Ācōrēba Moisea diada ley ijā o panλneba bārāba Ācōrē Jaurera edasidaca? ¿Bedeā bia Jesucritodebemada ūrīnapeda ijāsidade edasidaēca? 3 j̄bārāra wārāda crīcha neē beaa! Crito ijāsidade naārā Ācōrē Jauredeba bia nībasidaa. ¿Idira ara bādji o panλneba jūma jipa beadica? * 4 Crito ijā panλ carea bārāra bio bia mīgasidaa. Maļda Critoda igaradibαγλ, ¿bādji quīrīābe bia mīgasidaēca? M̄lmaarā bādji quīrīābe bia mīgadaē basia. 5 Ācōrēba idji Jaurera bārāa diasia idjaba bārā tāēna ne ununacada o βλα. ¿Ācōrēba cārē cārēā māwā o βλ? Māwā o βλα bārāba bedea bia Critodebemada ūrīnapeda ijāsida bēra. Ācōrēba māwā oē βλα idjia Moisea diada leyra bārāba ijā o panλ bēra.

6 Abrahaλnebemada crīchadada. “Abrahaλba Ācōrēra wārāda ijāsia. Maļ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.” † 7 Maļba cawaḡadua wārāda Ācōrē ijā beadrα Abrahaλ warrarāda. 8 Naēnaēdaλba Ācōrē Bedeade βλ βλα judiorāēba Ācōrēda ijāsidadara idjia ādjirā sida jipa unuida. Maļ carea naēnaēda Ācōrēba Abrahaλa bedea bia dadji ēdrλdidebemada bedeasia. Idjia nāwā jarasia: “βλdeba m̄la naļ ējūāne bea purura jūma carebaya.” ‡ 9 Maļ bēra Abrahaλba ijāna quīrāca ijā beara Ācōrēba jūma carebaya Abrahaλ carebada quīrāca.

10 Ācōrēba Moisea diada ley ijā o panλneba jipa beadida crīcha beara Ācōrēba biē βλya. Maļ leyde nāwā βλ βλα: “Naļ ley jūma ijā oē beara Ācōrēba biē βλya.” § 11 Wārāda ebuda βλα Ācōrēba Moisea diada ley ijā o βλdeba ni abala Ācōrē quīrāpita jipa baēda. Ācōrē Bedeade nāwā βλ βλα: “Ācōrē quīrāpita jipa βλ ēberāra Ācōrē ijā βλdeba bayā.” *

12 Baribαγλ Ācōrēba Moisea diada ley ijā o βλdeba jipa baida crīcha βλba crīchaca Ācōrē ijā βλdeba jipa baida. Ātebαγλ idjidebemada nāwā βλ βλα: “Naļ ley ijā o βlara maļgλdeba bayā.” †

13 Ācōrēba Moisea diada leyba biē βλidebemada Jesucritoba dadjirāra ēdrα βλsia. Idjidrα Ācōrēba dadjirā cacuabari biē βλsia. Ācōrē leyde

§ 2:19 Maļ leydebemada ēdrasia. Griego bedeade nāwā βλ βλα: “Maļ leydebemada beusia.”

* 3:3 Ara bādji o panλneba. Griego bedeade βλ βλα “naļ djaradeba.” † 3:6 Genesi 15:6.

‡ 3:8 Genesi 12:3. § 3:10 Deuteronomio 27:26. * 3:11 Habacuc 2:4. † 3:12 Levitico 18:5.

nāwā b́l b́la: “Abada bacurude jira b́l d́b́l, Ācōrēba idjira biē b́ya.” †
 14 Maḡara māwāsia Ācōrēba Jesucritodeba judiorāé sida carebamārēã
 idjia naēna Abrahaḷa carebayada ada quĩrāca. § Dadjirāba Jesucritoda iḷã
 panḷ bērā Ācōrēba idji Jaure diai jaradara edasidaa.

Ācōrēba Abrahaḷ ume bedea b́l dara leyba āyã b́l caa

15 Djabarā, mḷra ne jara b́l deba bedeya: ēberāba dewara ume bedea
 b́l dara cartade b́l peda idji trḷda maḷ cartade b́sira, ni abaḷba maḷ
 bedea b́l dara poya āyã b́l daēa, idjaba dewara crīchada poya eda b́l daēa.
 Ara maḷ quĩrāca Ācōrēba wārāneba jaradara quĩrā awara oēa. 16 Ācōrēba
 Abrahaḷa, idjideba yōida b́l a bida jarasia idjia jūmarāda carebaida.*
 Ācōrē Bedeade b́l ē b́la “Abrahaḷneba yōni ēberārāda” zocārā ēberārā
 jara b́l quĩrāca. Ātebḷḷ b́l b́la Ācōrēba Abrahaḷneba yōida b́l a māwā
 jarasida abaḷdebemada bedea b́l bērā. Maḷra Critoa. 17 Mḷa jara b́ra
 naḷḡa: Ācōrēra Abrahaḷ ume bedea b́sira. † 430 poa badacarea idji leyra
 Moisea diasia. Baribḷḷ idjia Abrahaḷ ume naārā bedea b́l dara maḷ
 leyba āyã b́l ē basia. Āyã b́l dabara idjia carebayada adara oē bacasia.
 18 Ācōrēba Moisea diaḷa ley iḷã o panḷ carea idjia dadjirāda carebaibḷḷ,
 idjia carebayada ada quĩrāca carebaēa. Baribḷḷ Ācōrēba Abrahaḷra
 carebayada ada bērā idji biadeba carebasia.

19 Maḷda ¿Ācōrēba cārē cārēã idji leyra Moisea diasia? Idji leyra dia-
 sia ēberārāba cadjirua obadada cawaḷamārēã. Ēberārāra maḷ leydeba
 panasidaa aba Abrahaḷneba yōida b́da zebḷḷḷdaa, idjideba Ācōrēba
 carebayada ada bērā. Ācōrēba Moisea maḷ leyra bajānebema nezoc-
 arāneba diasia. Maḷbe Moiseba ēberārā diasia. 20 Baribḷḷ Ācōrēba
 Abrahaḷa carebayada aside ni abaḷda maḷ bedea jarade diabueē basia,
 ātebḷḷ ara idjiabḷḷ Abrahaḷa māwā jarasia.

21 Māēteara Ācōrēba idji ley Moisea diaside ¿idjia Abrahaḷ ume bedea
 b́l dara igarasica? ¡Māwāéa! Ācōrēba Moisea diaḷa leydeba dadjirāda
 ewariza Ācōrē ume poya zocai beadibara, maḷ ley iḷã o panḷneba Ācōrē
 quĩrāpita jipa panacasidaa. 22 Baribḷḷ Ācōrē Bedeade b́l b́la cadjiruaba
 jūmarāda preso erobḷda. Māwā Ācōrēba Abrahaḷa ēberārā carebayada
 adara poya oya. Wārāda Jesucrito iḷbḷdara māwā careba b́la.

23 Crito zei naēna dadjirāba idjida poya iḷānaē basia. Maḷne dadjirāra
 Ācōrēba Moisea diaḷa ley jḷwaeda panasidaa. Maḷ leydebemada poya
 ēdrḷdaē basia aba Ācōrēba Crito cawabibḷḷḷdaa. 24 Wārāda Ācōrēba
 Moisea diaḷa leyba dadjirāra pe eronībasia aba Crito zebḷḷḷdaa. Crito
 zedacarea idji iḷã panḷ carea Ācōrēba dadjirāra jipa unu b́la. 25 Idira
 dadjirāba Critoda iḷã panḷ bērā Ācōrēba Moisea diaḷa leyba pe eronīéa.
 26 Jesucritoda iḷã panḷ bērā jūma bārāra Ācōrē warrarāa. 27 Bārā
 borocuesidade unubisidaa Crito ume ābaa panḷda. Maḷ bērā idji
 quĩrāca panesidaa. † 28 Jūma bārāra Jesucrito ume ābaa panḷ bērā Ācōrē
 quĩrāpita judiora griego ume abaria, nezocara nezocāē ume abaria,
 idjaba umaquĩrāra wērā ume abaria. 29 Bārāra Critode bērā wārāda

† 3:13 Bacurude. Griego bedeade bacuru abḷḷḷde cru sida jara b́la. Deuteronomio 21:23.

§ 3:14 Genesis 12:3. * 3:16 Genesis 22:18. † 3:17 Griego bedeade ācaḷa cartade nāwā b́l
 b́la: “Critodeba Ācōrēra Abrahaḷ ume bedea b́sira.” † 3:27 Idji quĩrāca panesidaa. Griego
 bedeade nāwā b́l b́la: “Critoba djio panesidaa.”

Abrahañ warrarãa. Mañba Æcõrẽba bãrãra carebasia idjia Abrahañã carebayada ada bẽrã.

4

Dadjirãra Æcõrẽ warrarãa

¹ Mñã jara ßara nañ quĩrãca ßa: warraba idji zezadera jũma edaida ßamĩna caibe ßade nezoca quĩrãca ßa. ² Caibe ßara warra wagabada jãwaeda ßa, idjaba idji zezade edaida ßara dewararãba wagabadaa aba dji zezaba jarada ewaridaa. ³ Ara mañ quĩrãca Crito ïjãni naẽna dadjirãra warra zaque quĩrãca beasia. Mañ ewaride dadjirãba nañ ãjũãnebema crĩchara ïjã o panasidaa nezoca quĩrãca. ⁴ Baribãrã Æcõrẽba jarada ewari jũeside idji Warrara nañ ãjũãnaa diabuesia. Mañ Warrara wẽrãba tosia, idjaba Æcõrẽba Moisea diada leyra ïjã oida basia. ⁵ Æcõrẽba idjira diabuesia dadjirã mañ ley jãwaeda beadara ãdra ßãpeda idji warrarãda ßã carea. ⁶ Bãrãra Æcõrẽ warrarã bẽrã idji Warra Jaureda diabuesia bãrã sode ßamãrẽã. Idji Jaure dadjirã sode ßãba Æcõrẽa “¡Mñ Zeza!” abaria cawadamãrẽã dadjirãra Æcõrẽ warrarãda. ⁷ Mañ bẽrã idira bãrãra nezocarãea, ãtebãrã Æcõrẽ warrarãa. Æcõrẽ warrarã bẽrã idji warrarã itea erobãda edadia.*

Pauloba djabarã carea bio crĩcha beda

⁸ Naẽna bãrãba Æcõrẽ adua panasidade wãrãe ãcõrẽda ãpẽ panasidaa ãdji nezoca quĩrãca. ⁹ Baribãrã idira bãrãba Æcõrẽra cawa panãa. Jipa jarãibãrã, Æcõrẽba bãrãra cawa ßa. Mañda çcãrẽ cãrẽã crĩcha ßããã ßeada wayacusa ãpẽ panã nezoca quĩrãca? Mañba bãrãra carebaaa. ¹⁰ Bãrãba quĩrãtanoa ewarida, jedecoda, poa sida wagabadaa Æcõrẽba bia unumãrẽã. ¹¹ Mañ bẽrã mñã crĩcha ßã mñdji quĩrãbe bãrãa jaradiasida.

¹² Djabarã, bãrã judiorãe quĩrãca ßã carea mñra Æcõrẽba Moisea diada leydebemada ãdrãsia. Mañ bẽrã mñã bãrãa bedea djuburiaya mñ quĩrãca mañ leyde ßearãnamãrẽã. Naẽna bãrãba mñra biẽ odaẽ basia. ¹³ Bãrãba cawa panãa mñã bãrãma bedea bia Critodebemada naãrã jaradiaside cacua biẽ ßã bẽrã bãrã druade jaradia besida. ¹⁴ Cacua biẽ ßãmĩna bãrãba mñra igaradaẽ basia idjaba jãretadaẽ basia.† Ætebãrã bia edasidaa Æcõrẽ nezoca bajãnebema edabãda quĩrãca, Jesucrito edabãda quĩrãca. ¹⁵ çsãwãsi bãrã ßãsrãda naẽna erobeadara? Mñã wãrãda jaraya bãrãba poya opedãdabara ara bãdji daura nuẽtacasidaa mñã diadi carea. ¹⁶ Mñã wãrã bedeadeba quẽã ßã bẽrã çmñra bãrã ume dji quĩrãca?

¹⁷ Bãrã tãena ãi jaradia beaba ne jũma o panãa bãrãba ãdji bedeara ïjãnamãrẽã. Baribãrã ãdjia jaradia panãba bãrãra carebaaa. Bãrãra dai umebemada ãi ede quĩrã panãa ãdjidra sodeba ãpẽnamãrẽã. ¹⁸ Wãrãda bia ßãa ewariza crĩcha biada sodeba ãpẽ pananida. Baribãrã mãwã ãpẽniẽ panãa ababe mñ bãrã ume ßãdebaãrã. Ætebãrã mñ neẽne bida ewariza sodeba ãpẽ pananida panãa. ¹⁹ Djabarã mñ warrarãca bea, mñra wayacusa bãrã carea bia mĩga ßãa wẽrã warra pua nũmã quĩrãca. Mñra mãwã bia mĩga ßaya aba bãrã Crito quĩrãca panebãdadaa. ²⁰ jMñda ara nawena bãrã ume ßãdabara cawacasia sãwã bãrã ume bedeaida ßãda! Mñã wãrãda adua ßãa bãrãnebemada sãwã crĩchãida.

* 4:7 Edadia. Griego bedeade ãcãrã cartade ßã ßã: “Critodeba edadia.” † 4:14 Æcãrãba crĩchãbadaa Paulo cacua biẽ ßãdãba Galaciãdebemarãra bia mĩgabãsida.

Saradeba idjaba Agardeba Paulo ba cawabida

²¹ Ācōrēba Moisea diada leyde ba quĩrĩa beaba m̃a jaradadua: ĩĀcōrē leyde b̃l b̃la adua pañca? ²² Nãwã b̃l b̃la: Abrahãba warrada umé erobasia. Aba nezocawērã Agaraba tosia.† Dewarabemara idji quima Saraba tosia.§ Sarara nezocawērãé basía. ²³ Nezoca wērãba warrara tosia Abrahãba nã djaradeba mãwã quĩrĩana bērã. Barib̃ra dji quimaba todara Ācōrēba diai jarada basía.

²⁴ Mãg̃ba crĩcha dromada dia b̃la. Ācōrēba bedea b̃l̃dada umé pañca. Mã bedea b̃l̃da umé pañca Sara idjaba Agara quĩrãca pañca. Ācōrēba bedea b̃l̃dara aba Sinai eyade diasia. Mã bedea b̃l̃dara nezocawērã Agara quĩrãca b̃la, mã bedea b̃l̃da ep̃e beara nezoca quĩrãca pañca bērã. ²⁵ Sinai eya Arabia druade b̃ra Agara quĩrãca b̃la mã eyade diada leyde beara nezoca quĩrãca pañca bērã. Idjaba Jerusalẽ nãl ējũãne b̃ra Agara quĩrãca b̃la mã purudebemarã nezoca quĩrãca pañca bērã. Nezoca quĩrãca pañca Ācōrēba Moisea diada leyde pañca bērã. ²⁶ Barib̃ra bajãnebema Jerusalẽra Sara quĩrãca b̃la mã purudebemarã nezoca quĩrãca pañca bērã. Mãwã pañca Ācōrēba Moisea diada leyde pañca bērã. Dadjirãra mamabema bērã Sara warrarãca pañca. ²⁷ Ācōrē Bedeade nãwã b̃l b̃la:

Wērã warra tocara, b̃sridadua. Warra pua unucara, bio b̃sridadua. Wērã umaquĩrãba igaradaba warrarãda auduara erobaya wērã quima bara b̃l cãyãbara.*

²⁸ Djabarã, dadjirãra Isa quĩrãca pañca. Isara tosidã Ācōrēba Abrahãba mãwã jarada bērã. Ara mã quĩrãca dadjirãra Ācōrē warrarãda panesidã idjia mãwã jarada bērã. ²⁹ Abrahã ewaride Ismael, baridua warra quĩrãca todaba Isa, Ācōrē Jaure ab̃l̃adeba todara biē obadjia. Ara mã quĩrãca idi bida Ācōrēba Moisea diada leyde beaba Crito ĩjã beara biē obadaa. ³⁰ Barib̃ra Ācōrē Bedeade nãwã b̃l b̃la: “Nezoca wērãra, idji warra sida ãyã j̃retadua. Nezoca wērã warraba nezocaē wērã warra ume dji zezaba erob̃ra poya edaēa.”†

³¹ Mã bērã djabarã, dadjirãra nezocawērã warrarã quĩrãca pañca. Āteb̃ra nezocaē warrarã quĩrãca pañca.

5

Critoba dadjirã edra b̃l̃da

¹ Critoba dadjirãra edra b̃lasia mã edra b̃l̃dade nĩbadamãrēã. Mãg̃ra bio ĩjã pananadua. Wayacusa nezoca quĩrãca bearãnadua. ² ĩŪrĩnadua! M̃ra Paulo. M̃a nãg̃l̃da bãrãa jaraya: Ācōrē quĩrãpita jipa beadĩ carea bãrã cacuada wēãgõdida pañca crĩcha pañca b̃ra, Critoba bãrã carea odaba carebaēa. ³ Wayacusa m̃a jaraya: baridua umaquĩrãba idji cacuada wēãgõb̃ra, Ācōrēba Moisea diada leyra jũma ĩjã o baida b̃la. ⁴ Mã ley ĩjã o pañneba Ācōrē quĩrãpita jipa beadida crĩcha beara Crito ĩjã wãsidã. Idji biadeba jipa b̃l̃dara ãdjirãba igarasidã. ⁵ Barib̃ra dadjirãba Critoda ĩjã pañca bērã Ācōrē Jauredeba wãrãda cawa pañca Ācōrēba dadjirãra jipa unuida. ⁶ Cacia wēãgo b̃l̃deba dadjira Jesucrito

† 4:22 Genesi 16:1-16. § 4:22 Genesi 21:1-3. * 4:27 Isaia 54:1. † 4:30 Genesi 21:10.

ume ābaa bacaa idjaba cacua wēāgoē bādeba idji ume ābaa bacaa. Ātebāra idji ijā bādeba idji ume ābaa bāa. Māwā ijā bāba djārāra quīrā bāa.

⁷ Bārāba wārā bedeara bia ēpē panasidaa. †Caiba mīā sēsi bārāba maā bedeara igaradāmārēā? ⁸ Ādjia jaradia panāra Bārā Trānaneba zeē bāa. ⁹ Quīrānebadadua: harina ēsābibari maārī bāba harinara jūma ēsābibaria. Ara maā quīrāca maārī āi jaradia bāba abēda jūma āi crīchabibaria. ¹⁰ Māwāmīna dadjirā Boro Jesucritodeba māa cawa bāa bārāba māa jara bā awara crīchadaēda. Baribāra bariduaba bārāda māwā mīā sēibāra Ācōrēba cawa oya. ¹¹ Djabarā, Ācōrē quīrāpita jipa beadi carea cacua wēāgodida panāda māa wadi jaradia bābara, dji māwā jaradia beaba māra biē odi carea ēpēnaē bacasia. Māa māwā jaradia bābara ādjirāba Jesu crude beudadebemada biē crīchadaē bacasia. ¹² Māmaarā biara bacasia bārā māwā mīā sē beaba ādji umaquīrā cacuara abēda jūma tatadida.

¹³ Djabarā, Ācōrēba bārāra trāsia idjia ēdra bādade nībadāmārēā. Baribāra ēdrāpeada bēra crīcharānadia bādji cacuaba quīrā bā quīrāca odida panāda. Ātebāra wārā quīrāneba dji carebadadua. ¹⁴ Ācōrēba Moisea diada leyra naā bedea abāba jūma jara bāa: “Djārāra quīrādua ara bādji quīrā bā quīrāca.”* ¹⁵ Quīrācuīta beadadua. Ijara duananibāra, djō duananibāra, ara bāduba jūma ārīnia.†

Ācōrē Jauredeba nībadadua

¹⁶ Maā carea māa jaraya: Ācōrē Jauredeba nībadadua. Māwābāra bārā cacuaba cadjirua o quīrā bāra odaēa. ¹⁷ Naā djaraba cadjirua o quīrā bāra Ācōrē Jaureba quīrāca. Idjaba Ācōrē Jaureba obi quīrā bāra naā djaraba quīrāca. Ādjira ābaa bia pananaca bēra bārāba o quīrā panāra poya odaēa. ¹⁸ Baribāra Ācōrē Jaureba bārāda eronībāra, Ācōrēba Moisea diada leyde panāa.

¹⁹ Naā cacuaba cadjirua obarira ebuda bāa. Maāra naāgā: daunemabadara, auēua nībabadara, baridua ume auēua o quīrābadara, ²⁰ jāwaba oda ācōrēa iwīdībadara, jāibanaba obadara, djārā quīrāmadara, ijarabadara, djārāne awuabadara, maārīā carea quīrūbadara, ara ādji bia baidra jārabadara, caicayabadara, Ācōrē bedea quīrā awara jaradia panāneba awara wābadara, ²¹ djārāba eroēā carea biē crīchabadara, mīā beabadara, beu nībabadara, bāsriēa ewari o panāne jūmawāyā cadjirua obadara, idjaba ne jūma cadjirua maā quīrāca bea sida.‡ Māa bārāa naēna jaraā quīrāca wayacusa jaraya: maā cadjirua o beara Ācōrē purude beadaēa.

²²⁻²³ Baribāra Ācōrē Jaureba naāgāda diabararia: djārā quīrā beadida, bāsriēaada, necai beadida, jūma droa beadida, ēberā biada beadida, sobiada, bedea aba beadida, jūmarā ume aduā beadida, idjaba dadjī cacua jipa eroēadi sida. Jūma maāgāra ni abāa leyba cadjiruaāda caa. ²⁴ Naā djaraba ne jūma cadjirua o quīrā babarira Critoderāba crude cachi beasidaa. ²⁵ Dadjirāra Ācōrē Jauredeba zocai panā bēra idjideba nībadida panāa. ²⁶ Djārā cāyābara biara beada crīchadiē panāa, caicaya duananīē panāa, idjaba djārāba eroēā carea biē crīchadiē panāa.

* 5:14 Levitico 19:18. † 5:15 Griego beadeade maā versículoda nāwā bā bāa: “Bārāda dji ca duananibāra, idjaba dji cotaēda duananibāra, ara bāduba jūma ārīnia.” ‡ 5:21 Mīā beabada. Griego beadeade ācaā cartade maāra neēa.

6

Dji carebadadua

¹ Djabarā, djabada cawaēne cadjiruade baesira, bārā dji Ācōrē Jau-redeba nīnaba biadeba carebadida panla wayacusa jipa nībamārēā. Baribara quīrācuita beadedua bārā sida abari quīrāca cadjiruade baeda amaaba. ² Bia mīga panane dji carebadadua. Māwābara Critoba obi bara bārāba jūma odia. ³ Dji dromaē laba idjida dji dromada crīcha labara, ara idjiduba cūrūga la. ⁴ Djārāba o la aci cāyābara ara dadjia o bdrā acida la jipa o la cawaya. Māwā ara dadjia o la carea basrida baya. ⁵ Dadjiza odida panara jūma jipa odida panla.

⁶ Ācōrē bedea cawabara dji jaradiabaria ne jūma bia idjia erobdebemada diada la.

⁷ Ara bāduba cūrūgarānadua. Ni abala Ācōrēra poya cūrūgaēa. Quīrānebadadua: ne u laba idjia ubara quīrāca ewaya. ⁸ Mañ carea nañ djaraba cadjirua o quīrā la abala o labara, Ācōrēba mañ ēberāra biē la. Baribara Ācōrē Jaureba quīrā la abala o labara, Ācōrēba mañ ēberāra ewariza idji ume zocai la. ⁹ Mañ bērā sēnaē ne biada o pananadua. Sēnaēbara, Ācōrēba la ewaride dadjirāba biada edadia. ¹⁰ Mañ carea dadjirāba poya obdaza jūmarāda bia carebadida panla. Biara Jesu ija beada māwā carebadida panla.

Pauloba nañ cartade jirūare la

¹¹ Acladua, ara mādji lawaba letra waibala nañ cartara labara. ¹² Bārā cacua wēāgobi quīrā beaba Crito crude beuddebemada jardiabadaa baribara cacua wēāgobi panla judiorāba bia ununamārēā idjaba ādjia jaradia panla carea biē orānamārēā. ¹³ Baribara dji cacua wēāgopedadaba Ācōrēba Moisea diada leyra jūma ija odaca. Māwāmīna ādjirāba bārā cacuada wēāgobi quīrā panla, bārāba māwā osidara ara ādjidebemada bia beheadi carea. ¹⁴ Baribara māra māwā laēa. Mānebemada ni maārī bida bia beheadēa. Ātebara ababe dadjirā Boro Jesucrito crude beuddebemada bia beheadēa. Critora crude beuda bēra nañ ējūānebemaba bia unubadara māmaarā jūma beusia. Idjaba nañ ējūāne beemaarā māra beusia. ¹⁵ Ācōrēmaarā cacua wēāgo baida wa cacua wēāgoē bai sida biara laēa. Idjia ēberā djiwidi odadrā bia unu la. ¹⁶ Mā quīrā la jūma mā jara la quīrāca ija beara Ācōrēba quīrā djuburia baida, necai bai sida ādjirā dia baida. Maḡarāra Ācōrē ēberāra ara.*

¹⁷ Idiba ltaa mā quīrāēa abala māra mīa sēida. Jesudebema jaradia la carea ēberārāba māra biē osida. Mā djara cōācuada aninada erobla unubi carea māra idjideda.

¹⁸ Djabarā, mā quīrā la dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba jūma bārāra careba baida. Bia la māwā baida.

* **6:16** Maḡarāra Ācōrē ēberārā ara. Griego beheadē la la: “Maḡarāra Ācōrē israelerā.”

EPESO CARTA PAULOBA ƁΛƆA DJABARĀ EPESO PURUƊEBEMA ITEA

Paulo Romane preso Ɓaside naλ cartada djabarā Epeso puruƊebemarā itea Ɓasia. Poa 60de Ɓasica Ɓla.

Paulo Epesode jūēside Aquila, Priscila ume Ɓadada awara wāsia (Hecho 18:19). ΛCΛΓAMAarā Priscilaba, Aquila ume Epesode naārā JesuƊebemada jarade wāsidaa (Hecho 18:26). Paulo jēda zeside poa umé auƊu djabarāa jaradia Ɓabadjia (Hecho 19:8-10). Zocārāba Critoda ijābada bēra dji ācōrēwērā Artemisa ēpēbadara quīrūbucasidaa (Hecho 19:21-41).

Pauloba Ɓasia judiorāda judiorāé sida Crito ume panλ bēra ādjirāra puru aba Ɓada. Capítulo 1ne Ɓλ Ɓla Ācōrēba Critodeba oƊada, Pauloba Ācōrēba bia beƊeada idjaba djabarā carea iwidiƊada. Capítulo 2de, 3de biƊa Ɓλ Ɓla Ācōrēba Crito ēberārāneba obi quīrīā ƁaƊebemada. Capítulo 4deba aba 6daa Ɓλ Ɓla sāvā dadjirāba maλgara oƊida.

Pauloba naλ cartade naārā Ɓada

¹ Māra Paulo. Ācōrēba quīrīāna bēra māra Jesucritoba diabueƊaa. Mā naλ cartara ƁΛƆΛΛA jūma Ācōrē ēberārā Jesucrito ijā Ɓea Epeso puruƊebema itea. ² Mā quīrīā Ɓla dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito biƊa ādji biadeba bārāra careba pananida idjaba necai bai sida bārā dia pananida.

Ācōrēba ne jūma bia dadji jaure itea dia Ɓa

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēba bia beƊeada panλa. Crito ume panλ bēra idji Jauredeba ne jūma biada dadjirāa bajāneba dia Ɓla. ⁴ Naλ ējūā oi naēna Critodeba dadjirāra edasia idji itea bia beaƊamārēā idjaba idji quīrāpita cadjirua neē beaƊamārēā. ⁵ NaēnaeƊa Jesucritodeba dadjirāra edasia idji warrarāƊa beaƊamārēā, māwā o quīrīā Ɓada bēra idjaba dadjirāra quīrīāna bēra. ⁶ Idji bia waiƁla ƁaƊeba dadjirāra bio carebasia idjia quīrīā Ɓλ Warradeba. Maλ carea idjia bia beƊeada panλa. ⁷ Idji Warra oa erozoadeba Ācōrēba dadjirāra cadjiruadebemada ēdra edasia. Dadjirāba cadjirua opeƊara idji biadeba jūma quīrādoasia. ⁸ Idji biadeba dadjirāra bio carebasia jūma idji necawaada, crīcha cawaa sida ƊaƊa bēra. ⁹⁻¹⁰ Idjia o quīrīā Ɓada naēna cawabiē Ɓasia. Baribara dadjirā cawabisia idji biadeba quīrīāna bēra. Idjia Critodeba naēnaeƊa oi crīcha Ɓara idjia ƁaƊa ewaride jūma oya. Maλ ewaride ne jūma bajānebemada, naλ ējūānebema sida Crito jawaeƊa Ɓaya.

¹¹ Ācōrēba naēnaeƊa crīcha Ɓada quīrāca Critodeba dadjirāra edasia idjia diaidebemada edaƊamārēā.* Māwā osia ne jūmada idjia o quīrīā Ɓλ quīrāca obari bēra. ¹² Idjia quīrīāsia dai judiorā dji naārā Crito ijāpeƊadaba idji biya quiruƊebemada bia beƊeada. ¹³ Maλ awara bārā judiorāé biƊa wārā beƊe bia dadji ēdraƊidebemada ūrīnapeda Critora ijāsidaa. Māwā bārā sida idji ēberārāƊa panesidaa. Crito ijāsidae Ācōrēba

* **1:11** Edasia idjia diaidebemada edaƊamārēā. Griego beƊeade maāra ebuda Ɓaēa. ΛCΛΓAMAarā nāwā jara Ɓla: “Edasia idji ēberārāƊa beaƊamārēā.”

jarada quĩrãca idji Jaureda bārãa diasia sēyãda ðamãrēã. Małba cawabi ðla bārãra idjiderãda. ¹⁴ Ācõrē Jaurera edapedada bēã dadjirãba cawa panla jũma Ācõrēba diai jaradara wãrãda edadida idjiderã jũma bia ðai ewaride. Mał carea idji biya quirudebemada bia bedeadida panla.

Pauloba Ācõrēa iwidida

¹⁵⁻¹⁶ Mał bēã mla ewariza bārã carea Ācõrēa bia ðlada abaria. Dãrãbãgla mla ũrĩ ðada bārãba dadjirã Boro Jesura ĩã panada idjaba jũma Ācõrē eberãrãra quĩrã panada. Mał ewarideba łta mla bārã carea Ācõrēa iwidibaria. ¹⁷ Mla dadjirã Boro Jesucrito Ācõrēa, dadjirã Zeza biya quirúa iwidibaria idji Jauredeba bārãa necawaada diamãrēã idjaba idjidebemada cawabimãrēã. Mãwã bārãba idjida biara cawadia. ¹⁸ Idjaba iwidibaria Ācõrēba bārã crĩchara ewamãrēã. Mãwã bārãba cawadia cãrēda idjideba edadi carea jãã panada, mał edadamãrēã trãna bēã. Małne bārãba cawadia idji eberãrãba edadira waiðla bio biya quiruda. ¹⁹⁻²⁰ Idjaba mla iwidibaria bārãba cawadamãrēã idji ðlara jũmarã cãyãbara ðlara ðada. Mał ðladeba idjia dadjirã idji ĩã beara careba ðla. Ara mał ðla waiðla ðdeba Ācõrēba Critora beu ðadada ãrēbabipeða bajãne idji jawa araare chumebisia. ²¹ Ācõrēba idjira jũma jai bororã cãyãbara, bajãnebema dji droma ðea cãyãbara, dji mēsrã ðea cãyãbara, idjaba dji ðla ðea cãyãbara dji dromaara ðasia. Nał ewaride idjira jũmarã cãyãbara dji dromaara ða, tēãbema ewaride bida mãwã baya. ²² Ācõrēba ne jũmada Crito jawaeda ðasia, idjaba Critora ðasia ne jũmane idji eberãrã Boroda ðamãrēã. ²³ Crito eberãrãra idji cacuaa. Ādjirãra ne jũmane idjideba panla. Idjaba ne jũmada idjideba ðla.

2

Ācõrēba Jesucrito deba dadjirã êdra edada

¹ Naēna bārãra Ācõrēnebemada beu ðesia, ĩãnaē panãneba cadjiruada obadjida bēã.* ² Mãwã nĩbasidaa nał ejuãnebema crĩchada epē panana bēã idjaba nał ejuã dedaade panla jairã boro sida epē panana bēã. Nał ewaride idjia Ācõrē bedea ĩãã beara idji jawaeda erobla. ³ Naēna jũma dadjirãda ãdji quĩrãca nĩbasidaa nał cacuaba cadjirua oya ðada epē panana bēã. Nał cacuaba cadjirua o quĩrã ðada, cadjirua dadji crĩchade ða sida o panasidaa. Dji cadjiruarã bēã Ācõrēba idji quĩrũideba dadjirãra cawa oida ðasia jũma cadjirua obadarã cawa obari quĩrãca.

⁴⁻⁵ Baribãgla Ācõrēba bio quĩrã djuburiabaria. Idjia dadjirãra bio quĩrã ða bēã cadjiruade beu ðadada Crito ume ãbaa zocai ðasia. Ācõrēba idji biadeba bārãra êdra edasia. ⁶ Jesucrito ume ãbaa panla bēã Ācõrēba dadjirãra idji ume ãbaa ãrēbabisia idjaba idji ume ãbaa bajãne chumebisia. ⁷ Małgla jũma osia nocoarebema ewaride unubi carea sãwã idji bia waiðla ðdeba carebasida dadjirãra Jesucrito ume panla bēã. ⁸ Jesuda ĩãpedada bēã Ācõrēba idji biadeba bārãra êdra edasia. Ara bãdjia opedadeba êdra deã basia, ãtebãgla Ācõrēbãgla bari êdra edasia. ⁹ Bārãba bia o panla carea Ācõrēba êdra edaã basia. Mãwã ni ðalada ara idjidebemada poya bia bedea deã. ¹⁰ Ācõrēba dadjirãra Jesucrito deba

* **2:1** ðaga versioãne nał sida ða ða: “Idjia bārãa zocai ðaida diasia.” Baribãgla mãra griego bedea deã.

djiwidida osia ne biada o pananamārēā. Mañ ne biara idjiabara naēna basia dadjirāba odamārēā.

Critodeba judiorā, judiorāé sida Ācōrē ume bia panena

¹¹ Mañ carea quīrānebadadua bārāra nañ djarade judiorāé bērā judiorāba “cacua wēāgoē bea” abadaa Ācōrē neē bea adi carea. Ara ādjida “cacua wēāgo bea” abadaa Ācōrē ēberārā adi carea. Baribara ādji cacuara wēāgosida bērā ababe nañ djarade quīrā awara beaa. ¹² Quīrānebadadua naēna bārāra Crito neē beasida idjaba Israeldebemaē basida. Ācōrē ādjirā ume bedea baside idjia bārāa ni cārē sida diai jaraē basia. Mañ awara bārāra sāwā bia beadida neē panasidaa idjaba nañ ējūāne Ācōrē neē beasia. ¹³ Baribara idira Jesucrito ume panā bērā, bārāra naēna tama beadada Ācōrēba Crito oadeba idji caita enesia.

¹⁴ Wārāda Critoba dadjirāra necai basia. Idjia judiorāra judiorāé ume ābaa basia puru aba bemārēā. Idji beudadeba dadjirāra awara pananada ābaa basia. ¹⁵ Ācōrēba Moisea diada leyba ne zocārā obibaria. Baribara idji beudadeba Critoba mañ leyra āyā basia judiorāda, judiorāé ume ābaa necai bai carea. Idjia puru umé pananada puru djiwidida aba osia. ¹⁶ Idji crude beudadeba puru umé badada puru aba opeda umena Ācōrē ume bia basia. Māwā dadjirāra awara pananada idjia ābaa bia basia.

¹⁷ Critoba bedea bia Ācōrē ume necai baidebemada bārā dji Ācōrēnebema tama beadaa, dai dji Ācōrē caita beaa bida jarade zesia.†

¹⁸ Critodeba dadji umērāba abarica dadjirā Zeza Ācōrēa idji Jaure aba badeba poya iwidida. ¹⁹ Mañ bērā bārā judiorāéra waa Ācōrē purudebemada āi beadaēa, ātebāra Ācōrē purudebemarā ume ābaa panā. Idira bārāra Ācōrē ēberārā. ²⁰ Bārāra mōgara de quīrāca panā. Jesuba diabuedarāda, Ācōrēneba bedeabadarā sida mañ de edrebema mōgara quīrāca panā. Bārāra mōgara ādjirā ara ca wābāda quīrāca panā. Mañ dedebema dji biara ba mōgarara Jesucrito. ²¹ Idjideba mañ dera biya cara bebaria idjaba waibāara wari wābaria dadjirā Boro itea bia bemārēā. ²² Crito ume panā bērā bārā sida jūma Ācōrē ēberārā ume ābaa de quīrāca panā. Mañ dede Ācōrēra idji Jauredeba babaria.

3

Ācōrēba Paulora basia judiorāéa jaradia bamārēā

¹ Mañ bērā māa [bārā carea Ācōrēa iwidibaria.]* Māra Pauloa. Bārā judiorāéa Jesucritodebemada jaradia ba carea preso ba. ² Māmaarā bārāba bio cawa panā Ācōrēba idji biadeba māra basida bārāa jaradiamārēā. ³ Idjia naēna cawabiē badada māa cawabisia. Mañgādebemada māa nañ cartade maārī basia. ⁴ Nañ carta aca panane bārāba cawadia Ācōrēba Critodebema cawabiē badara māa cawa bāda. ⁵ Naārēda Ācōrēba ēberārā māra cawabiē basia, baribara idira idjideba bedeabadarā, Jesucritoba diabuedarā bida idji Jauredeba cawabisia.

† **2:17** Bārā dji Ācōrēnebema tama beadaa, dai dji Ācōrē caita beaa bida jarade zesia. Mañba jara ba “judiorāéa, judiorāa bida jarade zesia.” * **3:1** Bārā carea Ācōrēa iwidibaria. Māra griego bedeade neē. Pauloba jarai badada jūma jaraē basia, ātebāra dewara crīchada jaradia besia. Baribara zocārāmaarā idjia jarai basia mañ djabarā carea Ācōrēa iwidibarida 3:14de jara ba quīrāca.

6 Idjia cawabiē badara naḷḷa: judiorāēba bedea bia Critodebemada iḷḷa panḷneba judiorā ume ābaa Ācōrēba diaidebemada edadia, abari cacuade duanḷa, idjaba Ācōrēba Jesucritodeba diai jaradada ābaa eropanḷa. 7 Ācōrēba idji biadeba mḷra idji nezocada ḷasia bedea bia Critodebemada jaradiamārēā. Idji ḷḷadeba māwā osia.

8 Jūma Ācōrē ēberārā tāēna edaara ḷamīna Ācōrēba idji biadeba mḷra ḷasia judiorāēma Critoba bio careba ḷadebemada jaradiamārēā. Critoba bio careba ḷara dadjirāba poya jūma cawa jaradaēa. 9 Ācōrē ne jūma odaba mḷra ḷasia jūmarāa ebuda cawabimārēā sāwā osida idjia naēna oi crīcha badara. Maḷ oi crīcha badara naēna cawabiē basia. 10 Idira judiorāra judiorāē ume ābaa ḷada bēra ādjirāneba bajānebema dji droma bea, dji ḷḷa bea biḷa cawabisia idjira ne jūmane bio ne cawa ḷada. 11 Māwā osia idjia naārēada dadjirā Boro Jesucritodeba oida crīcha ḷada bēra. 12 Dadjirāba ara maḷ Jesucritora iḷḷa panḷ bēra idjaba idji ume ābaa panḷ bēra Ācōrēba ne wayaa neē iwidiḷida panḷa. 13 Maḷ carea mḷa bārāa nāwā bedea djuburiaya: mḷra bārā carea bia mīga ḷamīna jūmawāyā sopuarānada. Māwā bia mīga ḷa bārāra Ācōrē ume bia beadamārēā.

Pauloba Epesodebema djabarā carea Ācōrēba iwidiḷida

14 Maḷ carea mḷra dadjirā Boro Jesucrito Zeza quīrāpita chīrāborode cobebaria. † 15 Idjia jūma bajāne beara, naḷ ējūāne bea sida osia idjaba idjideba panḷa. ‡ 16 Idjiderā itea ne erobara bio biya quirua. Maḷ bēra mḷa iwidi ḷa idji Jauredeba idji ḷḷara bārāa sode diamārēā. Māwā bārāra zarea beadia. 17 Idjaba iwidi ḷa iḷḷa panḷ bēra Critora bārā sode bamārēā. Iwidi ḷa bārāra ne jūmane quīrāneba pananamārēā. Māwā zarea beadia bio carra jida panḷ quīrāca. 18 Maḷne bārāba jūma Ācōrē ēberārā ume poya cawadia Crito quīrāra waiḷa ḷada, jedea ḷada, drasoa ḷada, ḷḷa ḷada, idjaba nābua ḷada. 19 Ara dadji crīchadeba poya cawadacamīna mḷa iwidi ḷa bārāba maḷ quīrāra cawadamārēā. Cawasidara ne jūmane Ācōrē quīrāca beadia.

20-21 ¡Ācōrēra bio bia quirua! Idji ḷḷa dadjirā sode ḷadeba waiḷara poya oya dadjirāba crīchabada cāyābara wa idjia iwidiḷbada cāyābara. Djabarā, Jesucrito ume panḷ bēra ¡ewariza Ācōrēba bia bedeadada! Bia ḷa māwā baida.

4

Ācōrē Jauredeba djabarāra cacua aba panḷa

1 Mḷra dadjirā Boro Jesu carea preso ḷa. Mḷa bārāa bedea djuburiaya jipa nibadamārēā. Ācōrēba bārāra trḷsia māwā nibadamārēā. 2 Crīcharānada bārāra dji dromarāda, āteḷarḷ sobiadeba beadada. Quīrāneba abarica dji droadada. 3 Jūma odada ābaa necai beadi carea. Māwā Ācōrē Jaureba bārā ābaa bia ḷadara ārīnaēa. 4 Dadjirāra cacua aba panḷa. Ācōrē Jaure aba ḷada eropanḷa. Ācōrēba bārāra trḷsia abarida jḷā pananamārēā. 5 Dadjirā Boro Jesura ababḷarḷ ḷa. Dadjirāba abari Jesuda iḷḷa panḷa. Idjaba abari trḷneba borocuesidaa. 6 Ācōrēra ababḷarḷ

† 3:14 Dadjirā Boro Jesucrito. Griego bedeaḷe ḷcarḷ cartade maḷra neēa. ‡ 3:15 Griego bedeaḷe maḷ versicoluda nāwā ḷḷ ḷa: “Idjideba jūma bajānebemarāba, naḷ ējūānebemarā biḷa ādji trḷra edabadaa.”

Ɂaa. Idjira jumarã Zezaa, jumarã Boroa. Juma idjiderã sođe Ɂaa idjaba dadjirãneba idjia o quĩrã Ɂaa obaria.

⁷ Baribaa Critoba dia quĩrã bađa quĩrãca idji biadeba dadjirãza idji itea ne odamãrẽã awara awara diasia. ⁸ Ācõrẽ Bedeade nãwã Ɂaa Ɂaa: Idji aťaa wãside idjia poyadara preso edesia. Maľbe ne biada eberãã diasia.*

⁹ Idjira aťaa wãsiada a Ɂaba ȳcãrẽda jara Ɂa? Jara Ɂaa aťaa wã naẽna idjira aťaba naľ ejuãnaa zesida. ¹⁰ Dji aťaba edaa zedadrã wayacusa bajã aťara Ɂamaa wãsia ne jumada idjideba beadamãrẽã. ¹¹ Idjiabaa aťaa Ɂasia idjia diabuedarãda beadamãrẽã, aťaa Ɂasia Ācõrẽneba bedebadarãda beadamãrẽã, aťaa Ɂasia bedea bia Critodebemada jardiã nĩbadamãrẽã, idjaba aťaa Ɂasia idji eberãã wagabadada idjaba jaradiabadada beadamãrẽã. ¹²⁻¹³ Idjia mãwã Ɂasia Ācõrẽ eberãã carebadamãrẽã, adjirã bida Ācõrẽ itea poya bia odamãrẽã. Mãwã juma Crito eberãã idji cacua abadara zareara wari wãnia aba jumarãda Ācõrẽ Warra ija panneba idjaba cawa panneba abaa bia panebadada. Maľne dadjirãra ne jumane Crito quĩrãca beadia. ¹⁴ Mãwãra waa warra zaque quĩrãca beadaẽa. Warra zaqueba baridua bedeada ijabaria. Maľ awara eberãã cũrũga cawa beaba jardiã panneba sewada ijabibadaa nũrãba jãba aỹã edebaa quĩrãca. Baribaa dadjirãra maľ quĩrãca beadaẽa. ¹⁵ Atebaaa quĩrãneba wãrã bedeada epẽnida panã ne jumane dadjirã Boro Crito quĩrãca beadi carea. ¹⁶ Idjideba juma dadjirã idji cacua abadara abaa cara panã dji carebađi carea. Dadjirãza ođida panã quĩrãca obadađe jumarãda quĩrãneba bia wari wãnia.

Critodeba zocai bai djiwidi erobeara sãwã nĩbadida panã

¹⁷ Bãrãba wãrãda odamãrẽã mãa dadjirã Boro trãneba naľda jaraya: waa Ācõrẽ adua bea quĩrãca nĩbarãnadua.† Adjirãra crĩcha siriẽ beadeba nĩbabadaa. ¹⁸ Adji crĩchara pãĩmane Ɂa bẽrã Ācõrẽnebemada cawađacaa. Adji so zareaba Ācõrẽra adua panã bẽrã idjia zocai bai dia Ɂada neľ panã. ¹⁹ Adjia cadjirua o panã carea perada. Ababe cadjiruada o quĩrãbadaa. Ne juma miã perada o panãba sãnacaa.

²⁰ Baribaa bãrãba Crito ijasidade cawasidaa mãwã beadiẽ panãda. ²¹ Wãrãda bãrãba Jesucritodebemada uĩnapeda ijasidaa. Ijãpedadacarea djabarãba wãrã bedea idjidebemada biara jaradiasidaa. ²² Adjia jardiãpedadara naľga: bãrã crĩcha drõãneba waa nĩbarãnadua naẽna o panãna quĩrãca. Bãrã crĩcha drõãra juma aĩ Ɂaa naľ cacua cadjirua o awua Ɂaba cũrũga eroɁa bẽrã. ²³ Atebaaa idu Ācõrẽa bãrã crĩchara djiwidida obidada. ²⁴ Maľ crĩcha djiwidira Ācõrẽba osia bãrãra idji quĩrãca beadamãrẽã. Maľ bẽrã wua djiwidi ja panã quĩrãca crĩcha djiwidideba nĩbadada. Mãwã bãrãra Ācõrẽ quĩrãpita jipa, biya nĩbadia wãrã bedeaba jara Ɂa quĩrãca.

²⁵ Maľ bẽrã sewara idu badada. Ababe wãrãdrã djãrã ume bedeadada, juma dadjirãra abari cacuadebema bẽrã.

²⁶ Quĩrũnibaa cadjiruada orãnadua. Maľ quĩrũbira sođe ewari aba erobearãnadua.‡ ²⁷ Diaurua idu cũrũgabirãnadua.

* **4:8** Salmo 68:18. † **4:17** Ācõrẽ adua bea quĩrãca. Griego bedeade Ɂaa Ɂaa: “Judiorãe nĩbabada quĩrãca.” ‡ **4:26** Salmo 4:4.

28 Ne drΛabari badara waa ne drΛaiē ʙΛa, ātebΛrΛ ara idji jΛwaba trajaida ʙΛa ne erobai carea. Māwā idjia erobaya ne neē quedeara carebai carea.

29 Bedea cadjiruara bedearānadua. ĀtebΛrΛ djārā carebadi carea ababe bedea biadrΛ bedeadadua. Māwā bārā bedea ūrī beara bia panania. 30 Cadjirua o panΛba Ācōrē Jaurera sopuabirānadua. Ācōrēba idji Jaureda bārā diasia sēyāda ʙamārēā. Maλba cawabi ʙΛa bārāra idjiderāda. Idji Jaurera bārā ume ʙaya aba Ācōrēba idji ēberārā jūma bia ʙΛi ewarīdaa. 31 Jūma bārāba soḏe biē crīchabadara, soḏeba quīrūbadara, quēguea bedeadadara, caicayabadara, djārā biē jarabadara, idjaba jūma djārā biē odi crīchabada sīda āyā ʙΛḏadua. 32 Sobia ʙeadadua. Quīrā djuburiaya ʙeadadua. Bārā biē opedadara quīrādoadadua Ācōrēba bārā cadjirua Critoḏeba quīrādoada quīrāca.

5

Ācōrē warrarā sāwā ʙeadida panΛ

1 Ācōrēba bārā, idji warrarāra bio quīrīā ʙΛa. Maλ bērā idji quīrāca ʙeadadua. 2 Jūmarāda quīrīānadua Critoba dadjirā quīrīā ʙΛda unubīda quīrāca. Quīrīāneba dadjirā carea ara idjida idu beabisia Ācōrēa animarā babue diabΛrΛ quīrāca. Ācōrēba maλda bia unusia.

3 Bārāra Ācōrē ēberārā bērā daunemaniē panΛa, auḏua nībadiē panΛa, idjaba djārāneda awuadiē panΛa. Maλnebemada ni maārī bīda bedeadīē panΛa.* 4 Bedea cadjiruada, siriē ʙΛ bedeada, ijaramia cadjirua sīda bedearānadua māwā bedeaīra biē ʙΛ bērā.† ĀtebΛrΛ Ācōrēa bia ʙΛada adadua. 5 Bārāba cawa panΛa daunemabadara, auḏua nībabadara, ne jūma awuabada sīda Critoba, Ācōrē bīda ādji puruḏe edadaēda. Ne jūma awua ʙaira jΛwaba oḏa ācōrē ēpē ʙΛ quīrāca ʙΛa, Ācōrē cāyābara idjia awua ʙΛda biara ēpē ʙΛ bērā.

6 AʙaΛba sewadeba cadjiruada oḏida panΛana aibΛrΛ, idu cūrūgabirānadua. Cadjirua o panΛ carea Ācōrēba idji bedea ījāē beara cawa oya. 7 Maλ bērā cadjirua obadarā ume abarica orānadua.

8 Naēna bārāra pāīmanebema ʙasīa, barībΛrΛ idīra dadjirā Boro ume panΛ bērā bārāra λnaanebema. Maλ bērā λnaanebema warrarā quīrāca nībadadua. 9 λnaane nībaḏibΛrΛ sobia ʙeaḏia, jīpa oḏia, idjaba wārāneba nībaḏia.‡ 10 Dadjirā Boroba bia unu ʙΛda cawadi carea jΛrΛḏadua. 11 Pāīmanebemārāba cadjirua obadaḏeba ne biada zecaa. Maλ bērā abarica orānadua, ātebΛrΛ cawabīdadua ādjia obadara cadjiruada. 12 Wārāda dadjira peradīda panΛa ādjia cadjirua mērā obadaḏebemada bedeadī carea. 13-14 BarībΛrΛ ne jūmada λnaane ʙΛbΛdaḏe sāwābΛrΛ ʙΛda ebuḏa unubīdaa, λnaane ne jūmada ebuḏa unubada bērā. Maλ carea nāwā jarabadaa:

Λrλmadua ʙΛ cāī ʙΛra. Cadjiruade beu ʙadada piradrΛdua. Maλbe Critoba ʙΛra λnaane ʙΛya.

15 Maλ bērā quīrācuita nībadadua. Adua ʙea quīrāca nībarānadua, ātebΛrΛ necawaḏeba nībadadua. 16 Bārāba poya obḏadza bia oḏadua,

* 5:3 Ni maārī bīda bedeadīē panΛa. Maλ bedeara idjaba nāwā traducida ʙΛa: “Nībadadua dewararāba ni maārī bīda poya jararānamārēā bārāba cadjiruada o panΛda.” † 5:4 Bedea cadjiruada. ΛcΛrΛ cartade “sewada” ʙΛ ʙΛa. ‡ 5:9 λnaane nībaḏibΛrΛ. Griego bedeadē ācΛrΛ cartade ʙΛ ʙΛa: “Ācōrē Jauredēba nībaḏibΛrΛ.”

nañ ewaride ēberārāba ne jūma cadjiruada obada bērā. ¹⁷ Crīcha neē ðea quīrāca ðearānadua, ātebαγλ bio cawaēadua cārēda dadjirā Boroba obi ðada. ¹⁸ Ituaba beu nībarānadua. Maλγλba cadjiruada wetara obibaria. Beu nībadi cāyābara Ācōrē Jauredeba ðeadadua. ¹⁹ Ācōrē Bedeade ða trλābida, djabarāba trλābadada, idjaba Ācōrē Jaureba trλābi ða sida dji carebaēi carea ābaa trλānadua. Dadjirā Boroa soðeba trλānadua bia ðeadei carea. ²⁰ Dadjirā Boro Jesucrito trλneba ewariza dadjirā Zeza Ācōrēa ne jūma carea bia ðadaa adadua.

Dadji quima ume sãwã beadida panα

²¹ Crito waya panαneba abarica dji ijānadua. §

²² Wērā quima bara ðea, bārāba dadjirā Boro Crito ðeade ijā obada quīrāca bārā quima ðeade ara ijā odadua. ²³ Umaquīrāda idji quima boroa. Ara maλ quīrāca Critora idji ēberārā Boroa idjaba idji ēberārāra idji cacua quīrāca panα. Idjira ādjirā Ēdγλ Edabaria. ²⁴ Crito ēberārāba idji ðeade ijā obada quīrāca wērāba idji quima ðeade ara jūma ijā ðaida ða.

²⁵ Umaquīrārā, bārā quimara quīrā ðeadadua Critoba dadjirā quīrā ðada unubida quīrāca. Quīrāneba dadjirā carea ara idjida idu beabisia.

²⁶ Idjia māwā osia dadjirāra Ācōrē itea bia ðai carea. Idji ðeadeba dadjirā cadjiruara sαγλasia baidoba sαγλda quīrāca.* ²⁷ Jūma maλγara osia dadjirāra idji itea bio biya ðai carea, jaigua neē, bidrubidrua neē, ni baridua mititia neē ðida. Idjia quīrā ðasia dadjirāra idji itea biya ðeade biē jaradi neē. ²⁸ Ara maλ quīrāca umaquīrāba idji quimara bio quīrā ðaida ða ara idji cacua quīrā ða quīrāca. Umaquīrāba idji quimada quīrā ðαβαγλ, ara idjida quīrā ða. ²⁹⁻³⁰ Ni abαba ara idji cacuada quīrāmacaa, ātebαγλ bia ne co ðaðeba bio wagabaria. Ara maλ quīrāca Critoba idji ēberārāra wagabaria, idji cacua quīrāca panα bērā. †

³¹ Ācōrē Bedeade nãwã ðα ða:

Maλ carea umaquīrāba dji zezara, dji papa sida amepeda idji quima ume ābaa ðeya.

Māwā cacua aba ða quīrāca panania. ‡

³² Maλ ðeadeba crīcha droma cawaē pananada cawabi ða. Mā jara ða Crito idji ēberārā ume ābaa panαnebamada. ³³ Maλnebamada cawabi ðamīna bādjiza bārā quimara quīrā ðeade panα ara bādjia quīrā panα quīrāca. Idjaba wērāba idji quimara waya ðaida ða.

6

Warrarā djibarirā ume sãwã beadida panα

¹ Warrarā, bārā djibarirā ðeade ara ijānadua dadjirā Boroba quīrā ða quīrāca. Maλγara jipa ða. ²⁻³ Ācōrē leyde nãwã jara ða: “Bārā zezara, bārā papa waya pananadua.”* Maλda ijā osidara Ācōrēba nãwā carebayada asia: “Māwā bārāra nañ ējūāne ðārā bia duania.” † Maλ basia idji leyde nañ carebayada adara.

§ 5:21 Crito waya panαneba. Griego ðeade αααα cartade ðα ða: “Ācōrē waya panαneba.”

* 5:26 Griego ðeade nãwã ðα ða: “Dadjirā cadjiruara sαγλasia baidoba idjaba idji ðeadeba.”

† 5:29-30 Griego ðeade αααα cartade nañ sida ðα ða: “Idji djara idjaba idji ðawaγλ quīrāca panα bērā.” ‡ 5:31 Genesi 2:24. * 6:2-3 Exodo 20:12. † 6:2-3 Deuteronomio 5:16.

4 Zezarã, bãrã warrarãra quĩrũbirãnadua. Ætebãrã quĩrãcuita jaradia panãneba idjaba jipa obi panãneba dadjirã Boroba quĩrã Æã quĩrãca daupẽnadua.

Nezocarã ädji boro ume sãwã beadida panã

5 Nezocarã, bãrã boro naã ëjũãnebema waya panãneba idjia jarabãrãra sodeba jũma ãã odadua Crito bedea ãã o panã quĩrãca. 6 Ababe idjia acã Æãde mãwã orãnadua idji ume bia beadi carea. Ætebãrã sodeba ãã odadua bãrãra Crito nezocarã bãrã. Æcõrẽba mãwã quĩrã Æã. 7 Bãrã boroba jara Æã o panãne crĩcha biadeba odadua dadjirã Boro Crito itea o panã quĩrãca. Crĩcharãnadua ababe naã dudabema boro itea mãwã o panãda. 8 Bãrãba cawa panãa nezocabãrã, dadji Boro Critoba dadjirãza bajãne diaya dadjia oda quĩrãca.

9 Nezoca bororã, bãrã bida bãrã nezocara bia odadua. Ædjira waragarãnadua. Quĩrãnebadadua ädji Boro bajãne Æãra idjaba bãrã Boroda. Idjia jũmarãda aride cawa obaria.

Dadjirã jũãtrãdamãrẽã Æcõrẽba diada

10 Maã awara djabarã, dadjirã Boro Æãa waibãa Æãdeba zarea beadadua. 11 Æcõrẽba bãrãa diasia cadjiruadebemada jũãtrãdamãrẽã. Mãgãba jũãtrã beadadua sordaoba idji jũãtrãbari jãbari quĩrãca. Mãwã bãrãra zarea beadia diauruba cürũgarãmãrẽã. 12 Dadjirãra ëberãrã ume djõ panãa. Ætebãrã jairã cadjirua naã ëjũã dedaade panã ume djõ panãa. Ædjirãra dji dromaa, Æãa beaa, naã ëjũã cadjirua bororã. 13 Maã carea Æcõrẽba jũãtrãdamãrẽã diadaba jũãtrã beadadua. Mãwã diauruba mãã sëbãrãde bãrãba poya droadia. Poyadapeda biara zarea beadia.

14 Maã bãrã wãrã bedea ãã panãneba zarea beadadua sordaoba jã Æã bio trãjã erobã quĩrãca. Jipa nĩbadadua cadjiruadebemada jũãtrãdi carea sordaoba ne zarea idji so ãã jũãtrãbari quĩrãca. 15 Bedea bia Æcõrẽ ume necai baidebemema jarade wãni carea beadadua sordaoba djõne wãni carea idji jĩrũne jãbari quĩrãca. 16 Maã awara ne jũmane Critora ãã pananadua. Mããra sordaoba jũãtrãbari idji jãwãde erobã quĩrãca Æã. Diauruba mãã sëbãrãde cha uruaba drãbãrã quĩrãca Æã. Baribãrã bãrãba Critoda ãã pananibãrã, droadia jũãtrãbariba cha urua quiabãda quĩrãca. 17 Idjaba sodeba bio cawadadua Æcõrẽba bãrãra wãrãda ëdrã edasida. Maã cawa Æãra sordaoba ne zarea idji borode jãbari quĩrãca Æã. Maã awara Æcõrẽ bedeara idji Jauredeba bio cawadadua. Æcõrẽ bedea cadjiruara poyabari bãrã djõbada neco quĩrãca Æã.

18 Ewariza ne jũma carea Æcõrẽ Jauredeba idjia iwidi pananadua. Jũma idji ëberãrã carea quĩrãcuita sënaë idjia iwidi pananadua. 19 Idjaba mã carea Æcõrẽa iwidi pananadua. Idjia iwidiadadua mãã cawabimãrẽã sãwã Critodebemada bedeaida Æãda. Mãwã mãã ne wayaa neë ëberãrãa cawabiya bedea bia Critodebemema Æcõrẽba naëna cawabië badada. 20 Critoba mããra diabuesia mãã bedea jaradãmãrẽã. Jaradia Æã carea idira mããra preso Æã. Æcõrẽa iwidiadadua mãã ne wayaa neë Critodebemada bedea carea mãã oida Æã quĩrãca.

† 6:12 Æberãrã ume djõ panãa. Griego bedea nãwã Æã Æã: “Djara bara bea ume, oa bara bea ume djõ panãa.” § 6:15 Mãã versicolora idjaba nãwã traducida Æã: “Bedea bia Æcõrẽ ume necai baidebemada bio ãã pananadua zarea panani carea, sordaoba chiradãga amaaba idji jĩrũne jãbari quĩrãca.”

Naã cartade Pauloba jĩrũare b̃ada

²¹ Dadjia quĩrĩã panã djaba Tiquicoba m̃nebemada b̃arãa jũma ñeb̃alya cawad̃am̃arẽã m̃lra s̃awã b̃ada idjaba c̃arẽda o b̃ada. Idjira dadjirã Boro nezocaa. Dadjirã Boro trajura ne jũmane bia obaria. ²² Idjira m̃la b̃arãmaa diabueb̃alya cawad̃am̃arẽã daira s̃awã panãda. Idjia b̃arãra sobiabiya.

²³ Djabarã, m̃la quĩrĩã b̃la dadjirã Zeza ãcõrẽba, dadjirã Boro Jesucrito b̃ida b̃arãra carebãdida dji quĩrĩã pananam̃arẽã idjaba biara ãjã pananam̃arẽã. Idjaba quĩrĩã b̃la ãdji necai b̃ai sida b̃arãa dia pananida. ²⁴ M̃la quĩrĩã b̃la ãcõrẽba idji biadeba jũma dadjirã Boro Jesucrito w̃arãda bio quĩrĩã b̃eara careba b̃aida. Bia b̃la m̃awã b̃aida.

PILIPO CARTA PAULOBA ƁƁƆƆ DJABARĀ PILIPO PURUƉEBEMA ITEA

Poa 61are Paulo ba naƁ cartada ƁƁƆƆ. Romane preso Ɓaside ƁƁƆƆ ƁƁ (Hecho 28:16-31). Pilipo 1:13de maƁra ebuda ƁƁ.

Hecho 16:6-40de ƁƁ ƁƁ Paulo naƁrĀ Pilipo puruƉaa wĀnanebemada. MaƁ puru ɔajada Paulo ba ƁƁƆƆ wĕrĀrĀda unupeɔa Jesucritodebemada jaradiasia. WĕrĀ Lidia abadaba naƁrĀ ƙƙƙƙ. Idji dede Paulora, idji ume nĭna sida panasidaa. DjabarĀda ara maƁ dede dji ƙƙre panasidaa ƁƁ.

Paulo preso Ɓaside djabarĀ Pilipo puruƉebemaba idjĭa paratada dia-buesidaa. Ādjĭa diapedadara djaba Epaproditoba edesia. Paulo ba naƁ cartara ƁƁƆƆ ādjirĀa bia ƁƁada ai carea. NaƁrĀ Ācōrĕa bia bedeasia (1:1-11). MaƁare ādjirĀa nĕƁƁƆƆ idji sĀwĀ ƁƁdebemada. Paulo ba crĭcha Ɓasia dĀrĕĕne preso ƁƁdebemada bia ĕdrĭda (1:12-26). MaƁare ƁƁƆƆ Crito quĭrĭca nĭbadamĀrĕĕ (1:27deba aba 2:18daa). MaƁare ƁƁƆƆ Epaproditoda isabe jĕda diabueida idjaba Timoteoba jaradia ƁamĀrĕĕ dia-bueida (2:19-30). MaƁare ƁƁƆƆ āĭ jaradia bea carea quĭrĭcuĭtadamĀrĕĕ (3:1neba aba 4:1naa). Paulo ba ƙƙrĕare ƁƁdara 4:2-23de ƁƁ ƁƁ.

Paulo ba naƁ cartade naƁrĀ ƁƁda

¹ MĀra Paulo. Timoteora mĀ ume ƁƁ. Daira Jesucrito nezocaa. MĀ naƁ cartara djabarĀ Pilipo puruƉebemara itea ƁƁƁƆƆ: djabarĀ wagabadarĀ, djabarĀ carebabadarĀ, jŭma Ācōrĕ ĕberĀrĀ Jesucrito ume beara itea.* ² Daiba quĭrĭca panĀa dadjirĀ Zeza Ācōrĕba, dadjirĀ Boro Jesucrito bida ādji biadeba bĀrĀra careba pananida idjaba ādji necai Ɓai sida dia pananida.

Paulo ba djabarĀ carea Ācōrĕa iwidida

³ MĀa bĀrĀ quĭrĭnebabƁƆƆ Ācōrĕa bia ƁƁada abaria. ⁴⁻⁵ Ācōrĕa iwidibƁƆƆ mĀa bĀrĀ carea ƁƁsida iwidibaria, bĀrĀba idji bedea ƙƙsida ewarideba ƙtaa bedea bia Critodebemada mĀ careba jaradia panĀ bĕrĀ. ⁶ MĀa naƁgada wĀrĀda cawa ƁƁ: Ācōrĕba bĀrĀ sode traju bia ƙƙwa oɔara biara o wĀya aba Jesucrito zebƁƆƆ. MaƁne idjĭa bĀrĀra jŭma biya o erobaya. ⁷ Bia ƁƁ mĀa jŭma bĀrĀnebemada mĀwĀ crĭcha Ɓaida, bĀrĀra bio quĭrĭca ƁƁ bĕrĀ. MĀ preso ƁƁde wa bedea bia Critodebemada wĀrĀ arada cawabi ƁƁde Ācōrĕba idji biadeba bĀrĀra mĀ sida careba ƁƁ idji bedea jaradia pananamĀrĕĕ. ⁸ Ācōrĕba cawa ƁƁ mĀa Jesucrito quĭrĭca waibadeba jŭma bĀrĀra bio quĭrĭca ƁƁda.

⁹ MĀa Ācōrĕa iwidida ƁƁ bĀrĀra biara dji quĭrĭca beadamĀrĕĕ, idjida biara cawadamĀrĕĕ idjaba sĀwĀ nĭbadida panĀda cawadamĀrĕĕ. ¹⁰ MĀwĀ bĀrĀra bio cawadia cĀrĕda biara ƁƁda idjaba Crito zebƁƆde idji quĭrĭpita cadjirua neĕ beadia, biĕ jarai sida neĕ beadia. ¹¹ MĀa iwidida ƁƁ bĀrĀra Jesucritodeba ne jŭmane jĭpa beadamĀrĕĕ, ĕberĀrĀba Ācōrĕra dji dromaara ƁƁada adamĀrĕĕ idjaba idjĭa bia beadamĀrĕĕ.

Ne jŭmane Paulora Crito carea ƁƁ

* **1:1** DjabarĀ wagabadarĀ. CĀpŭrĭca bedede “pastores” o “ancianos” abadaa. DjabarĀ carebabadarĀ. CĀpŭrĭca bedede “diaconos” abadaa.

¹² Djabarā, m̄la bārāa cawabi quīrīā ɓla m̄ preso ɓara cadjiruaēda, āteɓara careba ɓla ēberārāba bedea bia Critodebemada ijānamārēā. ¹³ Romanebema boro de wagabada sordaorāba, dewararā bida cawa panla m̄ra Crito carea preso ɓada. ¹⁴ Māl carea zocārā djabarāba dadjirā Boro Jesudeba biara Ācōrē bedeara ne wayaa neē jara nīnaa.

¹⁵ Wārāda ācara m̄ ume biē panla bērā Critodebemada jara nīnaa m̄ cāyābara cawaara panlana adi carea. Baribara ācaraɓa crīcha biadeba jara nīnaa. ¹⁶⁻¹⁷ Mālgara bāba quīrīāneba m̄wā obadaa. Cawa panla Ācōrēba m̄ra nama ɓasida bedea bia Critodebemada wārā arada cawabimārēā. Baribara ācaraɓa idjidebemada jara nīnaa cawaara beada crīcha panla bērā. Crīcha biadeba m̄wā odacaa. Ādjirāba crīcha panla mālgadeba m̄ nama preso ɓara wetara sopuabidida. ¹⁸ Baribara zmālda sāwāi? Crīcha biadeba wa crīcha biē panlneba jara nīnabara, Critodebemada jara panla. Māl carea m̄ra ɓasida ɓla.

Idjaba ɓasrida ɓaya. ¹⁹ Bārāba Ācōrēa iwidi panla bērā idjaba Jesucritoba diada Jaureba careba ɓa bērā m̄la cawa ɓla m̄ra namaɓa bia ēdrāda. ²⁰ Crito carea m̄ra ni maārī bida pera quīrīāē ɓla, āteɓara idjidebemada bedei carea sozarra ɓa quīrīā ɓla. M̄wā m̄la jūmarāa Critora dji dromaara ɓada cawabiya ewariza o ɓabari quīrāca. Zocai beibara wa beadibara, m̄la quīrīā ɓla jūmarāba m̄neba cawadida Critora dji dromaara ɓada. ²¹ M̄maarā zocai ɓade ababe Crito carea ɓaida ɓla, baribara beuibara biara ɓaya. ²² M̄l zocai ɓade Critodebemada poya jaradia ɓaya. Māl carea m̄la adua ɓla sāwā quīrīā ɓada, zocai ɓaida wa beuida. ²³ Zarea ɓla jaraida māl umēbemarā sāgāda biara ɓada. M̄maarā biara ɓla beuida Crito ume ɓai carea. ²⁴ Baribara bārā carea biara ɓla m̄ra zocai ɓaida. ²⁵ Māl bērā cawa ɓla bārā carebai carea m̄ra wadibida zocai ɓaida idjaba waya bārā ume ābaa ɓaida. M̄wā bārāba Critora biara ijā panlneba ɓasrida panania. ²⁶ Jesucritoba m̄ra wayacusa bārāmaa edebara bārāra idji carea biara ɓasridadapeda bia jaradia.

²⁷ Jipa nībadadua bedea bia Critodebemaba jara ɓa quīrāca. M̄wāra m̄la bārāda acāde wāibara, wa bārā ume ɓaēne bārānebemada ūribara, cawaya bārāba abari crīchadeba ābaa bio ijā panlada idjaba ābaa bio traja panlada māl bedea biada cawabidi carea. ²⁸ Bārā ume dji quīrūra ni maārī bida wayarānada. Mālba cawabiya Ācōrēba ādjirāra biē ɓlida, baribara bārāra ēdra ɓlida. Mālgara Ācōrēba jūma o ɓla. ²⁹ Ācōrēba bārāra edaē basia ababe Crito ijā pananamārēā, āteɓara edasia Crito carea bia mīgadamārēā. ³⁰ Bārāba unusidaa m̄ra bia mīga ɓada idjaba idi ūrī panla wadibida mīga ɓada.† Ara māl quīrāca bārā sida bia mīga panla.

2

Ācōrēba Crito jūmarā cāyābara dji dromaara ɓada

¹⁻² Critoba bārā crīchara careba ɓa bērā, idji quīrīāba bārā sora biabi ɓa bērā, Ācōrē Jaurera bārā ume ɓa bērā, idjia bārāra quīrīā ɓa bērā, idjaba quīrā djuburia ɓa bērā m̄ra nāwā bio ɓasridabidada: abari crīchada erobeada, dji quīrīā pananada, idjaba abari crīchadeba jūma odada. ³ Djārā cāyābara biara beada crīcha panlneba ni cārē sida orānada. Idjaba orānada ababe bādji iteabara bia beadi carea. Āteɓara

† 1:30 Hecho 16:11-40.

crīchadua dewararāda bārā cāyābara biara beada. ⁴ Ara bādjiza bia beadi carea jararānadua, ātebarā jaradadua djārā sida bia beadamārēā.

⁵ Jesucritoba crīcha bađa quīrāca crīchadadua:

⁶ Idjira Ācōrēmīna Ācōrēca baıda crīchaca basía.

⁷ Ātebarā idji bađada idu bāsia nezoca bai carea. Małbe dadjirā quīrāca nał djarade besia.

⁸ Małbe edaara besia. Ācōrēba beuida bāada aside idjia ĩjā osia. Crude bia mīga beuimīna ĩjā osia.

⁹ Mał carea bajāne Ācōrēba idjira dji dromaara bāsia. Idjira jūmarā Boroda bāsia.*

¹⁰ Māwā jūma bajāne beara, nał ějūāne beara, beudarā panabadama bearā sida Jesu quīrāpita chīrāborode cobeadia.

¹¹ Małne jūmarāba ebuđa jaradia Jesucritora jūmarā Boroda idjaba jūmarāda dadjirā Zeza Ācōrēa bia bedeadia.

Djabarā nał ějūāne sāwā beadida panā

¹² Mā djabarā, mā bārā ume badadeba ātaa Ācōrē bedeara ĩjā o panā. Idi māra bārā ume bāēmīna Ācōrē bio waya panāneba ĩjā o pananadua idjia bārāra edra edada bēra. ¹³ Ācōrēbarā bārāra careba bāa idjia quīrā bāra o pananamārēā idjaba māwā o quīrā beadamārēā.

¹⁴ Idarradaēne, caicayadaēne jūma odadua. ¹⁵ Māwā bārāra biē jaradi neē beadia idjaba jipa beadia. Ēberārā bio cadjirua obada tāēna panāmīna cadjirua neē beadadua. Ācōrē warrarā bēra ādjirā tāēna chīdau udjizua bea quīrāca panā. ¹⁶ Bedea zocai baidebemada ādjirāa ebuđa cawabi pananadua. Māwā Crito zebārāde māra bārā carea bāsrīdaya. Małne māa cawaya mādji quīrābe nībaē basida idjaba mādji quīrābe trajaē basida. ¹⁷ Dārāēne māra Crito carea beadisicada. Māwā uva ba Ācōrēa wea diada quīrāca baya. Idjaba bārāba Crito ĩjā panāra animarā Ācōrēa babue diada quīrāca bāa.† Mał carea māra bārā ume bio bāsrīda bāa. ¹⁸ Ara mał quīrāca bārā sida mā ume ābaa bāsrīda beadida panā.

Timoteo idjaba Epaprodito

¹⁹ Dadjirā Boro Jesuba quīrāsira māa Timoteoda isabe bārāmaa wābiya. Māwā idji wayacusa māmaa zebārāde mā sida bāsrīda baya bārā sāwā duanāda cawai bēra. ²⁰ Nama mā ume idji quīrāca bāda dewara neēa. Idjia bārāra wārāda careba quīrā bāa. ²¹ Jūmarāba ara ādji bia beadida jarabadaa Jesucritoba quīrā bā jaradi cāyābara. ²² Baribarā bārāba cawa panā Timoteoba biada obarida. Warrāba idji zeza carebabari quīrāca idjia bedea bia Critodebemada careba jaradia bāa. ²³ Mā sāwā odida cawasira Timoteora bārāmaa diabueida crīcha bāa. ²⁴ Baribarā crīcha bāa dadjirā Boroba māra carebaida dārāēne mā sida bārāmaa wāmārēā.

²⁵ Bārāba djaba Epaproditoda mā carebamārēā diabuesīdaa. Idjia mā ume abarica Ācōrē bedeara jaradia bāa sordao djō bā quīrāca. Nawena māa idjira jēda wābiya. ²⁶ Idjia bārāra wārāda unu quīrā bāa. Idjira bio sopua bāa, bārāba idji cacua biē bāda ūrīsidade sopuasīda bēra. ²⁷ Wārāda idjira cacua biē basia. Berara beusia. Baribarā Ācōrēba idjira quīrā djuburiasia. Ababe idjida quīrā djuburiaē basía, ātebarā mā sida quīrā djuburiasia wetara sopuarāmārēā. ²⁸ Mał bēra māa idjira isabe jēda

* **2:9** Griego bedeeade nāwā bā bāa: “Ācōrēba idjia dji dromaara bā trāda diasia.” † **2:17** Levitico 23:18.

wābi quĩrĩã ßΛa bārāba idji unubΛdade wayacusa ßΛsridaadamārēã. Māwã młra bārã carea mācua sopua ßaẽa. ²⁹ Idjira bio ßΛsrida edadadua dadjirã Boro Jesucritode bēã. Idjida, djabarã idji quĩrãca ßea sida bia wayadadua. ³⁰ Critoba obi ßΛ carea idjira berara beusia. Bārāba jãmaΛba mł carea poya oðãe panΛda idjia beui adua osia.

3

Aba Critodra ěpēnida pana

¹ Mał awara djabarã, dadjirã Boro Jesudeba ßΛsrida beadadua. Młã nałgΛ bedeara naẽna ßΛdamĩna sēcaa abarida wayacusa ßΛi carea. Māwã bārāra cadjiruadebemada waga ßaya.

² Ĕberārã usa quĩrãca beadebemada quĩrãcuitadadua ādjia obadara biẽ ßΛ bēã. Ādjia jaradiabadaa umaquĩrã cacuada wēãgoẽida panΛda Ācōrē ěberārã beadi carea. ³ BaribΛrΛ dadjirãdri dji wārã wēãgopeðadarã.* DadjirãbΛrΛ Ācōrē Jauredeba idjia bia bedeabadaa. Idjaba Jesucritoba dadjirã carea oðara bia jarabadaa. Dadjia nał djarade o panΛ carea Ācōrēba jipa unuida crĩchadacaa. ⁴ Młã nał djarade bia oðã carea māwã crĩcha ßaida ßamĩna māwã crĩchacaa. Wārãda bariduaba idjia o ßΛ carea Ācōrēba jipa unuida crĩcha ßΛbΛrΛ, idji cāyābara młabΛrΛ biara māwã crĩcha ßaida ßΛa. ⁵ Mł topeðadacareo ocho ewari ßΛde młra cacua wēãgosidaa. Młra israelerānebemaa, Benjamiłneba yōnaa. Młda, mł djibarirã sida hebreorã araa. Pariseo bēã młã judiorã leyra quĩrãcuitaara ĩã obadjia. ⁶ Mał ley bio ěpē ßada bēã Crito ĩã ßeara biẽ oi carea ěpēbadjia. Judiorã leyra jũma ĩã o ßada bēã ni aßaΛba poya jaradaca basia młra jipaẽ ßada.

⁷ BaribΛrΛ Critoda ĩã ßΛ bēã ne jũma młã bia unu ßadara idira bia unucua. ⁸⁻⁹ Wārãda mł Boro Jesucrito cawaida ne jũma cāyābara biara ßΛa. Młã crĩcha ßadara idji carea jũma igarasia. Jũma małgΛra nejarra quĩrãca unusia Crito cawai carea idjaba idji ume ßai carea. Młã crĩchacaa Ācōrēba Moisea diada leydeba młra idji quĩrãpita jipa ßada. ĀtebΛrΛ cawa ßΛa Crito ĩã ßΛ carea Ācōrēba młra jipa unu ßada. ¹⁰ Młã Critoda biara cawa quĩrã ßΛa. Idjira Ācōrē ßΛadeba ĩrēbasia. Młra ara mał ßΛadeba idji ume nĩba quĩrã ßΛa. Mał bēã idji bia mĩgada quĩrãca młra mĩga quĩrã ßΛa, idjaba idji beuda quĩrãca beu quĩrã ßΛa. ¹¹ Māwã quĩrã ßΛa Ācōrēba młra ĩrēbabi bēã.

¹² Młã jaraẽ ßΛa młra abeda māwã ßada. Idjaba jaraẽ ßΛa młra abeda jipa ßada. BaribΛrΛ māwã ßai carea młra nocodaa wãa Jesucritoba młra mał carea edada bēã. ¹³ Djabarã, młã jaraẽ ßΛa młra wārãda māwã ßada baribΛrΛ młã nałda o ßΛa: młã naẽna o ßadara quĩrãdoapeda biara Crito quĩrãca ßai carea nocodaa wãa. ¹⁴ Idji quĩrãca ßai carea nã, Ācōrēba młra māwã ßamārēã Jesucritodeba trłna bēã.

¹⁵ Jũma dadjirã Crito bio cawa ßeaba mał quĩrãca crĩchadida panΛa. Bārāba quĩrã awara crĩcha panΛbΛrΛ, sãwã crĩchadida panΛda Ācōrēba ebuða cawabiya. ¹⁶ BaribΛrΛ dadjirãba cawapeðadara jũma ĩã oẽida panΛa.

* **3:3** Dji wārã wēãgopeðadarã. Mał bedeaba jara ßΛa dadjirãra Ācōrē puruda. Naẽna israelerãba jũma ādji umaquĩrã cacuara wēãgobadjidãa cawabidi carea ādjirãra Ācōrē puruda.

¹⁷ Djabarã, m̃ quĩrãca beadadua. Bãrã tâẽna nĩbasidade daiba unubisidaa sãwã beadida panãda. Djabarã mãwã beada epẽ pananadua. ¹⁸ M̃ã naĩda ßarima zocãrã bãrãa jarasia idjaba jĩã ßaba wayacusa jaraya: zocãrã eberãrãba ãdjia o panãneba unubibadaa Crito crude beudadebema bebeara quĩrĩnacada. ¹⁹ Maã bẽrã beubãdade ãcõrẽba ãdjirãra jũma biẽ ßaya. ãdji cacuaba quĩrĩã ßãdrã ãdji ãcõrẽa.† Mĩã pera o panãnebemada bia bedeabadaa. Ababe naã ejũãnebemada crĩchabadaa. ²⁰ Baribãrã dadjirãra bajãnebema. Dadjirã Êdrã Edabarira mamaãba zeida jãã panãa. Idjira dadjirã Boro Jesucrito. ²¹ Idji zebãrãde dadjirã cacua beuida ßara quĩrã awara oya. Maãne idji cacua quĩrãca bio biya beya. Idji ßãadeba mãwã oya. Maã ßãadeba idjia ne jũmada poyaya.

4

¹ Maã carea m̃ djabarã, m̃ã jarada quĩrãca dadjirã Boro Jesucrito bio jãã pananadua. M̃ã bãrãra bio quĩrĩã ßãa idjaba unu quĩrĩã ßãa. Bãrã carea m̃ra bio ßãsrida ßãa. Bãrãra m̃ ßãsridaa.*

Pauloba djabarãa obida

² M̃ã djabawẽrã Evodiaa, djabawẽrã Sintiquea bida bedea djuburiaya ibiadamãrẽã dadjirã Boro Jesucrito ume panã bẽrã. ³ Djaba, m̃ ume ãcõrẽ traju obari, m̃ã ßãa iwidiya maã djabawẽrãrã carebamãrẽã. ãdjida, Clementeda, waabemarã sida m̃ ume bio trajasidaa bedea bia Critodebemada cawabidi carea. Jũma ãdjirã trãra ãcõrẽba idji zocai baidebema cartade ßã erobãa.

⁴ Dadjirã Boro Jesucrito ume panã bẽrã ewariza ßãsrida beadadua. M̃ã wayacusa jaraya: ¡ßãsrida beadadua! ⁵ Bãrãra eberã biada jũmarãa unubidadua. Dadjirã Boro Jesucrito zeĩ ewarira caita ßãa.

⁶ Baridua carea jũmawãyã crĩcharãnadua, ãtebãrã ãcõrẽa iwidiadua, idjia bedea djuburiadua, idjaba ne jũma carea bia ßãada adadua. ⁷ Maãba ãcõrẽba bãrã sora, bãrã crĩcha sida necai ßãya Jesucrito ume panã bẽrã. Maã necai ßaira eberãrãba ãduba poya cawadaẽa.

⁸ Maã awara djabarã, jũma wãrãnebemada, ne jũma dadjia bia unubadadebemada, jũma jipa ßãdebemada, jũma cadjirua neẽ ßãdebemada, jũmarãba quĩrĩãbadadebemada, jũma bia trã ßãga ßãdebemada, ne jũma biadadebemada, ne jũma dadjia bia jarabadebemada sida crĩcha pananadua. ⁹ M̃ã jaradiadara, bãrãba m̃neba cawapedadara, m̃neba ãrĩpedadara, unupedada sida jũma o pananadua. Maãne ãcõrẽra bãrã ume ßaya idjaba bãrãra necai ßãya.

Djabarãba ne diabuepedada carea Pauloba bia ßãada ada

¹⁰ Dadjirã Boro Jesucritodeba m̃ra bio ßãsrida ßãa, bãrãba m̃ crĩcha panãneba wayacusa ne diabuesida bẽrã. Maãrãra bãrãba naẽna o quĩrĩã pananamĩna poya odaẽ basia. ¹¹ Mãwã jaraẽ ßãa m̃ra ne neẽ ßã bẽrã. M̃ã cawasia sãwãbãrã necai ßaida ara m̃djia erobãba. ¹² Ne neẽ ßãde idjaba aduba erobãde sãwã ßaida cawa ßãa. M̃ã cawasia bariduade sãwã necai ßaida, jãwũã ßãde idjaba jarra ßãde, aduba erobãde idjaba ne neẽ ßãde bida. ¹³ Critodeba jũma poya oya idjia m̃ã ßãada dia ßã bẽrã.

† **3:19** ãdji cacuaba quĩrĩã ßãdrã ãdji ãcõrẽa. Griego beadeade nãwã ßã ßãa: “ãdji ßãdrã ãdji ãcõrẽa.”

* **4:1** Bãrãra m̃ ßãsridaa. Griego beadeade nãwã ßã ßãa: “Bãrãra m̃ borobarãa.”

14 Barib_{ARΛ} m̄a b̄r̄āa bia b̄_Λada aya, m̄_Λ bia m̄i_{ga} b̄_Λde carebapedada b̄r̄ā. W̄r̄āda b̄r̄āba bia osidaa.

15 Djabarā Pilipodebema, b̄r̄āba cawa pan_Λ bedea bia Critodebemada naārā i_{j̄}āsidade m̄_Λ s̄āw̄nada. Macedonia druadeba dewara druadaa jaradiade w̄side djabarā dewara purudebemarāba m̄_Λa ne diabuedaē basía. Ababe b̄r̄āb_{ARΛ} m̄_Λa ne diabuesidaa.†
16 M̄_Λ Tesalonica purude baside b̄r̄āba b̄arima zocārā ne diabuesidaa careba_i carea. 17 M̄_Λa iwidiē b̄_Λa b̄r̄āba ne diabuedamārēā, āteb_{ARΛ} quīrīā b̄_Λa bia o pan_Λ carea Ācōrēba b̄r̄āra biara carebaida. 18 Ne jūma b̄r̄āba djaba Epaprodito ume diabuepedadara m̄_Λa edasia. Ma_Λ b̄r̄ā aduba erob_Λa. Ma_Λg_Λba m̄_Λra bia b̄aya. B̄r̄āba diabuepedadara quera tūāpa Ācōrēa diada quīrāca b̄_Λa. Ma_Λra Ācōrēba bia unu b̄_Λa. 19 W̄r̄āda jūma b̄r̄āba neē pan_Λda m̄_Λ Ācōrēba ne jūma erob_Λdebemada Jesucritodeba diaya. 20 Ma_Λ b̄r̄ā ewariza dadjirā Zeza Ācōrēa bia bedeadida pan_Λa. Bia b̄_Λa m̄āw̄ā baida.

Pauloba j̄r̄ūare b̄_Λda

21 Jūma Ācōrē ēberārā Jesucrito ume beaa jaradadua m̄_Λa quīrīā b̄_Λda ādjirāra bia duananida. Djabarā m̄_Λ ume pan_Λ bida quīrīā pan_Λa b̄r̄āra bia duananida. 22 Jūma Ācōrē ēberārā namabemarāba quīrīā pan_Λa b̄r̄āra bia duananida. Djabarā Romanebema boro itea traja pan_Λba biara m̄āw̄ā jara pan_Λa.

23 M̄_Λa quīrīā b̄_Λa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba b̄r̄āra careba baida.‡

† 4:15 Hecho 18:5. ‡ 4:23 Griego bedeadē ḱc_{ARΛ} cartade na_Λ s̄ida b_Λ b̄_Λa: “Bia b̄_Λa m̄āw̄ā baida.”

COLOSA CARTA PAULOBA ʙΛƧA DJABARĀ COLOSA PURUDEBEMA ITEA

Poa 60are Paulo preso ʙaside naʔ cartada ʙʙasia. Carta Pilemoʔ itea diabueside naʔ carta sida Romaneba diabuesica ʙʙaa. Djabarā Colosade beaba, Laodiceade bea bida ledamārēā diabuesia (4:16).

Paulora Colosadaa wāca basia (2:1). Epaproba naārā bedea bia Jesucritodebemada jarade wāsia (1:5-7). Djabarā Colosade, Laodiceade, Hierapolide bearāa jaradia ʙabadjia (4:12-13). Maʔgarā purura ʙari druada panasidaa.

Epropo ʙaside ʔʔʔʔʔ crīcha āi beada ēpē panesidaa. ʔʔʔʔʔ ʔcōrēa bia bedeadī cāyābara bajānebema nezocarāa bia bedeadidjidaa. Dewararāba jarabadjidāa ʔʔʔʔʔ ādji leyda ēpēibʔʔʔ cadjiruada oēda. Maʔ carea Epaproba Pauloa jarade wāsia. Pauloaba naʔ cartara ʙʔʔʔʔ djabarāba sewara ʔjārānamārēā idjaba Jesucritora dji dromaara ʔʔʔʔʔ cawadāmārēā (1:15-23; 2:6-23). Maʔ awara Pauloaba naʔ cartade ʔʔʔʔʔ djabarā carebai carea jaradia ʔʔʔʔʔ (1:24deba ʔʔʔ 2:5daa). Maʔare ʔʔʔʔʔ djabarāra sāwā nībadīa panʔda (3:1neba ʔʔʔ 4:6daa). Djabarā itea ʔjūare ʔʔʔʔʔ 4:7-18de ʔʔʔʔʔ.

Naʔ cartade Pauloaba naārā ʔʔʔʔʔ

¹ Māra Pauloaba. ʔcōrēba quīrīāna bēra māra Jesucritoba diabuedaa. Dadjirā djaba Timoteora mā ume ʔʔʔʔʔ. ² Mā naʔ cartara ʔʔʔʔʔʔʔ ʔcōrē ēberārā Jesucrito ʔjā bea Colosa purudebema itea. Daiba quīrīā panʔda dadjirā Zeza ʔcōrēba idji biadeba bārāra careba ʔaida, necai ʔai sida dia ʔaida.*

Djabarā carea Pauloaba ʔcōrēa iwīdīda

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza ʔcōrēa iwīdīʔʔʔʔʔ daiba bārā carea bia ʔʔʔʔʔ abadaa. ⁴ Daiba ūrī panʔda bārāba Jesucritora ʔjā panʔda idjaba jūma ʔcōrē ēberārāra bio quīrīā panʔda. ⁵⁻⁶ Bārāra māwā panʔda, cawa panʔda bēra ʔcōrēba bārā itea nebiada bajāne waga erobʔʔʔda. Maʔgara bārāba naēna ūrīsidāa wārā bedea Jesucritodebemada bārāma jūeside. Maʔ bedeara jūma druaza wari wāa idjaba zau ʔʔʔʔʔ bārāma zau ʔʔʔ quīrīca. Bārāba maʔ bedea naārā ūrīsidade ʔcōrēba idji biadeba bārāra wārāda ēdra edaida bio cawasidaa. Maʔ ewarideba ʔʔʔʔʔ maʔ bedeara bārāma bio zau ʔʔʔʔʔ. ⁷ Maʔ bedeara djaba Epaproba bārāra cawabisia. Idjira daiba wārāda quīrīā panʔda. Dai ume abarīda o ʔʔʔʔʔ. Idjira Crito nezocaa. Bārā carebai carea ne jūmane jipa obaria.† ⁸ Idjia daia jarasia bārāra ʔcōrē Jauredeba wārāda dji quīrīā panʔda.

⁹ Māwā ūrīpedadadeba ʔʔʔʔʔ daiba bārā carea ewariza ʔcōrēa iwīdī panʔda idjia obi quīrīā ʔʔʔʔʔ bārāra jūma cawabimārēā idjaba crīcha cawaada, necawaa sida idji Jauredeba jūma diamārēā. ¹⁰ Māwā bārāra poya jipa nībadīa dadjirā Boroba quīrīā ʔʔʔ quīrīca idjaba ne jūmane idjia bārāra bia unuya. Wārāda bārāba ne jūma bia o panʔneba nejō bia zau

* **1:2** Dadjirā Zeza ʔcōrēba. Griego bedeadē ʔʔʔʔʔ cartade ʔʔʔ ʔʔʔʔʔ: “Dadjirā Zeza ʔcōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida.” † **1:7** Bārā carebai carea. Griego bedeadē ʔʔʔʔʔ cartade ʔʔʔ ʔʔʔʔʔ: “Dai carebai carea.”

Ɂa quĩrãca duanania idjaba Ācõrẽra biara cawa wãnia. ¹¹ Daiba Ācõrẽra iwidi panɁa idji ɁɁa waiɁɁa ɁɁdeba bãrãra zarea ɁɁmãrẽã. MaɁba bãrã bia mĩga panɁa, bãrã biẽ o panɁ sida bia droadã. ¹² Mãwã ɁɁsrida dadjirã Zeza Ācõrẽra bia ɁɁada adia. Bãrãra jũma idji ẽberãrã ume bia ɁɁsia idjia erobɁɁdebemada bajãne edadamãrẽã. ¹³ Ācõrẽba dadjirãra diauru jɁwaedabemada ẽdra edapeda ɁɁsia idji Warra quĩrã ɁɁba pe erobamãrẽã. ¹⁴ Idji Warradẽba Ācõrẽba dadjirãra cadjiruadabemada ẽdra edasia.† Dadjirãba cadjirua opedadara jũma quĩrãdoasia.

Critora ne jũma cãyãbara dji dromaara ɁɁa

¹⁵ Dadjia ununaca Ācõrẽra JesucritoɁeba unubadaa. Idjidra Ācõrẽ Warra iwina bãrã ne jũma Ācõrẽba oda Boroa.

¹⁶ Idjideba Ācõrẽba ne jũmada osia. Bajãne beada, naɁ ẽjũãne beada, dadjia unubadada, dadjia ununaca sida jũma osia.

Jũma ununaca bororãda, dji dromarãda, dji ɁɁa bea sida osia. Ācõrẽba ne jũmada CritoɁeba osia idjaba Crito itea osia.

¹⁷ Ne jũma oi naẽna Critoda ɁɁsia. Ne jũmada idjideba beaa.

¹⁸ Critora idji ẽberãrã boroa. Idjideba ãdjirãra beaa. Idjida ewariza zocai bai carea naãrã Ɂrẽbasia. MaɁ bãrã ne jũma cãyãbara dji dromaara ɁɁa.

¹⁹ Ācõrẽba quĩrãsia Critora ara idji quĩrãca baída.

²⁰ Idjaba quĩrãsia CritoɁeba ne jũma bajãnebemada, naɁ ẽjũãnebema sida idji ume bia beadamãrẽã.

MaɁ bãrã Crito crude oa erozoadadẽba idji ume necai ɁɁsia.

²¹ Cadjirua o panɁneba bãrãda naẽna Ācõrẽnebemada jĩga beasia idjaba biẽ crĩcha panɁneba Ācõrẽ ume dji quĩrũda beasia. ²² BaribɁɁa Crito beudadẽba Ācõrẽba bãrãra idji ume bia ɁɁsia idji quĩrãpita cadjirua neẽ, biẽ jaradi neẽ beadamãrẽã. ²³ MaɁ bãrã Crito bio jĩã panɁneba zarea beadida panɁa. Bedea bia CritoɁebema bãrãba ũrĩpedadara igaradiẽ panɁa, ãtebɁɁa Ācõrẽba diai jaradada jãã pananida panɁa. MaɁ bedea biara jũma naɁ ẽjũãne jaradia panɁa. Ara maɁ bedeadada mãa biã jaradia ɁɁa.

Pauloba djabarã carebai carea jaradia bada

²⁴ Idira mãa bãrã carebai carea bia mĩga ɁɁmĩna ɁɁsrida ɁɁa. Idjaba Crito carea wadibiã wetara bia mĩgaida ɁɁ bãrã bia mĩga nĩbaya jũma idji ẽberãrã carebai carea. ²⁵ Ācõrẽba mãra idji ẽberãrã nezocada ɁɁsia. MaɁ bãrã idji bedeara jũma daucha bãrãa jaradia ɁɁa. ²⁶ MaɁ bedeara drõã naẽnabema ewaride Ācõrẽba cawabiẽ basia, baribɁɁa idira idji ẽberãrãa cawabisia. ²⁷ MaɁ bedea bia quiru cawabiẽ badara idjiderã dji judiorããa biã cawabisia. MaɁ cawabiẽ badara naɁgɁa: Critora bãrã sođe ɁɁa. Idjideba cawa panɁa idji bia quirudebemada edadida.

²⁸ Jũma crĩcha cawaadẽba daiba CritoɁebemada jũmarãa jaradia panɁa jipa nĩbadamãrẽã. Mãwã daiba jũmarãda CritoɁeba ne jũmane jipa panɁda Ācõrẽra unubidia. ²⁹ MaɁ carea mãra Ɂnãũẽ traja ɁɁa Critoba idji ɁɁa waiɁɁa dia ɁɁdeba.

† 1:14 ẽdra edasia. Griego bedeadẽ ãɁɁa cartadẽ ɁɁ ɁɁa: “ẽdra edasia idji oadẽba.”

2

¹ MĹa quĩrĩã ÐĹa bārãba naĹda cawadida: mĹra bio traja ÐĹa bārã Colosaðebemarãda, djabarã Laodicea purudebemada, jũma djabarã mĹ ununaca sida carebai carea. ² MĹa quĩrĩã ÐĹa jũmarãda soðeba zarea beaðida, quĩrĩãneba ãbaa bia duananida, idjaba wãrã crĩcha cawaa eropanĹneba bia duananida. MãwãbĹĹĹ Ācõrẽba naẽna cawabiẽ badara cawadia. MaĹra Critoa. ³ IdjiabĹĹĹ Ācõrẽ necawaada, crĩcha cawaa sida poya diaya. MaĹ necawaara, crĩcha cawaa sida bio bia panĹa. ⁴ Jũma maĹġĹra mĹa jara ÐĹa ni abaĹba sewa jaradia panĹneba bārãra cũrũgarãnamãrẽã. ⁵ MĹra bārã ume ÐĹẽmĩna crĩchadeba bārã ume ÐĹa. MĹa cawa ÐĹa bārãra ãbaa bia duanĹda idjaba Critora bio ĩjã panĹda. MaĹ carea ÐĹsrida ÐĹa.

Zocai bai djiwidi Critodeba eropanĹa

⁶ Bārãba dadjirã Boro Jesucritora ĩjãpedada bẽrã idjideba nĩbadadua. ⁷ Idjideba zarea pananadua bio carra jida panĹ quĩrãca, de Ðaubaawa ÐĹ quĩrãca. Idjira bio ĩjã pananadua djabarãba jaradiapedada quĩrãca. MaĹ awara ewariza Ācõrẽa bia ÐĹada adadua.

⁸ Quĩrãcuita beaðadua ni abaĹba bārãra cũrũgarãnamãrẽã dadji carebaca wãrãẽ crĩchadeba. Jũma maĹġĹra drõã naẽnabema crĩchaa, naĹ ĩjũãnebema crĩchaa. Bedea Critodebemaẽa. ⁹ Critora naĹ djarade Ðasimĩna wãrãda Ācõrẽ basia. ¹⁰ Bārãra Crito eberãrã bẽrã idjideba ne jũmada eropanĹa Ācõrẽ ume bia beaði carea. IdjidrĹ jũma dadjia ununaca dji droma Ðea Boroa. ¹¹ Bārãra idji eberãrã bẽrã cacua wẽãgopedada quĩrãca panĹa. BaribĹĹĹ maĹġĹra jĹwaba oðãã. ĀtebĹĹĹ jara ÐĹa bārãra naĹ djaraba cadjirua o quĩrĩã ÐĹðebemada eðrãsidada. MaĹġĹ cacua wẽãgodara CritobĹĹĹ osia. ¹² Ācõrẽba idji ÐĹaÐeba Critora Ĺrẽbabisia. Bārãba Ācõrẽra mãwã ÐĹa ÐĹda ĩjãpedada bẽrã borocuesidade unubisidaa Crito ume jousidada idjaba Ācõrẽba bārãra idji ume Ĺrẽbabisida.

¹³⁻¹⁴ Naẽna cadjirua o panĹneba bārãra beu Ðeasia. MaĹne naĹ djaraba cadjirua o quĩrĩã ÐĹra eþebadjidaa.* BaribĹĹĹ Ācõrẽba bārãra Crito ume zocai Ðasia. Wãrãda cadjirua o panĹ carea dadjirãba Ācõrẽa ne diai bara panasidaa. Ācõrẽ leyde ÐĹ ÐĹa dadjirãra beuðida panĹda. BaribĹĹĹ Crito crude beuside Ācõrẽba maĹ diai bara pananara jũma jõbisia. Jũma dadjia cadjirua opeðadara idjia quĩrãdoasia. ¹⁵ Crito crude beuside Ācõrẽba jũma dadjia ununaca dji droma Ðeara poyasia. Mãwã poyadara idjia jũmarãa cawabisia.

¹⁶ MaĹ bẽrã bārãba cobada carea, dobada carea bida eberãrãba biẽ jaradibĹĹĹ, ãdji beðeara ĩjãrãnadua. Bārãba ewari droma wagadaca carea, jeðeco djiwidi wagadaca carea, Ĺnãũbada ewari wagadaca carea bida ãdjirãba biẽ jaradibĹĹĹ, ĩjãrãnadua. ¹⁷ Jũma maĹġĹba Ācõrẽba oiðebemada jarijaria unubi basia. BaribĹĹĹ Ācõrẽba oi jaradara Critodeba jũma osia.

¹⁸ MaĹ carea abaĹba bārãba nebiada bajãne edadaẽana adibĹĹĹ, ĩjãrãnadua.† Mãwã beðeabadara djãrã cãyãbara edaara Ðea quĩrãca nĩbabadamĩna dji dromarãda crĩchabadaa. Ādjirãba bajãnebema nezocarãa bia beðeabadaa. Cãĩmocara quĩrãca unupeðadada biara jaradiabadaa.

* **2:13-14** NaĹ djaraba cadjirua o quĩrĩã ÐĹra eþebadjidaa. Griego beðeade ÐĹ ÐĹa: “Cacua wẽãgõẽ panĹneba.” † **2:18** Bārãba nebiada bajãne edadaẽana adibĹĹĹ. Griego beðeade maĹba idjaba jara ÐĹa: “AbaĹba bārãda dji biaẽana adibĹĹĹ.”

Barib_{ΛΓΛ} ara ādji crīchadeba māwā jaradiabadaa idjaba māwā crīcha pan_Λneba djārā cāyābara biara beada crīchabadaa. ¹⁹ Ādjirāra dadjirā Boro Crito ume pan_Λēa. Barib_{ΛΓΛ} Crito ēberārāba idjideba ne jūmada eropan_Λ idji ume ābaa bia panani carea. Idjideba dadjirāra waribadaa Ācōrēba waribi _Λ quīrāca.

²⁰ Bārāra Crito ume ābaa beusida bērā na_Λ ējūānebema crīchara ēpēniē pan_Λa. Ma_Λda _Λcārē cārēā wadibida ma_Λ crīchara ēpē pan_Λ na_Λ ējūānebemarāba ēpēbada quīrāca? ²¹ Nāwā jarabadaa: “Jā_Λg_Λra tārānada, jari _Λra corānada, jidarānada.” ²² Jūma ma_Λra na_Λ ējūānebema crīcha. Ma_Λ crīcha beara ēpēniē pan_Λa jūma dadjia copedadara, dopedada sīda jōbari bērā. ²³ Wārāda ma_Λ crīcha ēpē beara ne cawa beaca beaa. Ādjia jarabadaa ara dadjiduba ne obi pan_Λneba Ācōrēra poya bia ēpēnida, djārā cāyābara edaara nībadida pan_Λda, idjaba ara daduba puadeba bia mīga beadida pan_Λda. Barib_{ΛΓΛ} jūma ma_Λg_Λba dadji cacuaba cadjirua o quīrā_Λ _Λra jōbicaa.

3

Bajānebemada j_Λra_Λdida pan_Λa

¹ Bārāra Crito ume _Λrēbapedada bērā bajānebemada j_Λra_Λ pananada. Mama Critora Ācōrē j_Λwa araare chūm_Λa. ² Bajānebemada crīcha pananada. Na_Λ ējūānebemada crīcharānada. ³ Bārāra Crito ume beupedada bērā idji ume zocai pan_Λa. Ma_Λ zocai baidebemada ēberārāba cawadaca. Barib_{ΛΓΛ} Critora Ācōrē ume zocai _Λ bērā, bārā sīda Ācōrē ume zocai pan_Λa. ⁴ Bārāba Critodeba zocai baira eropan_Λa.* Ara idjida waya unubib_{ΛΓΛ}de bārāra idji ume panania. Ma_Λne idji quīrāca quīrāwārēā panania.

Critodeba dadjirā djiwidida panena

⁵ Ma_Λ bērā jūma na_Λ ējūānebema crīcha bārā so_Λde _Λra igaradada. Au_Λda nībarānada, mīā perada orānada, bārā cacuaba cadjirua o awua _Λra orānada, crīcha cadjiruara ēpērānada, idjaba ne awua bearānada. Ne awua _Λba Ācōrē cāyābara ma_Λda biara ēpēbari bērā j_Λwaba o_Λda ācōrē ēpē _Λ quīrāca _Λa. ⁶ Jūma ma_Λ cadjirua carea Ācōrēba idji ijāē beara cawa oya.† ⁷ Bārā sīda naēna māwā nībadjidada. ⁸ Jā_Λbe bārā so_Λdeba quīrūbadara, quēguea bedeabadara, djārā biē obadara, djārā biē jarabadara, be_Λda cadjirua jarabada sīda jūma igaradada.

⁹ Djārāa sewa orānada. Bārāra naēna cadjiruade pananada ēdr_Λsīdaa. Bārāba cadjirua obadapedadara idu _Λsīdaa. ¹⁰ Wu_Λ djiwidī j_Λb_Λda quīrāca bārāra djiwidida panesīdaa. Ācōrēba māwā osia. Ma_Λ awara bārāra biara o wāa idji quīrāca beadamārēā idjaba idjida biara cawadamārēā. ¹¹ Ācōrēba māwā o_Λda bērā idji quīrāpita griegora judio ume abaria. Cacua wēāgo beara cacua wēāgoē bea ume abaria. Drua āibemada, ne adua _Λ ēberāda, nezocada, nezocaē sīda abaria. Critoda dji biara _Λa. Idjira jūmarā so_Λde _Λa.

¹² Ācōrēba bārāra quīrāneba edasia idji itea bia beadamārēā. Ma_Λ bērā djārāra quīrā djuburia beadada. Ēberā biada beadada. Bārāra djārā cāyābara biara beada crīcharānada. Jūmarā ume crīcha biadeba

* 3:4 Bārāba. Griego be_Λdeade _Λca_Λra cartade _Λā _Λa: “Dadjirāba.” † 3:6 Idji ijāē beara. Griego be_Λdeade _Λca_Λra cartade ma_Λra neā.

beadedua. Ne jūmane droadadua. ¹³ Jūmarā ume droa cawa beadedua. Aba_Λba biē osira ma_Λ biē odara quīrādoadadua. Bārāba biē opedadara dadjirā Boroba quīrādoada quīrāca bārā bida quīrādoadadua. ¹⁴ Ma_Λ awara biara jūmarā ume dji quīrīā duananadua. Māwā bārāra jūmarā ume ābaa bia duanania. ¹⁵ Bārāra cacua aba b_Λ quīrāca pan_Λ bērā Ācōrēba bārāra tr_Λsia ābaa necai duananamārēā. Critoba necai baira bārā sode dia b_Λa.† Ma_Λba cawabiya cārēda odida pan_Λda. Ma_Λneba beadedua. Idjaba Ācōrēa bia b_Λada adadua.

¹⁶ Bedea Critodebemara bārā sode erobeadadua. Jūma Ācōrē necawaadeba dji jaradiadadua idjaba dji carebadadua biara i_Λāni carea. Ācōrē Bedeade b_Λ tr_Λābida, djabarāba tr_Λābadada, Ācōrē Jaureba tr_Λābi b_Λ sida Ācōrēa tr_Λānadua. Sodeba bia jara pan_Λneba tr_Λānadua. ¹⁷ Bārā bedeadadade, ne ob_Λdade bida jūma odadua dadjirā Boro Jesuba quīrīā b_Λ quīrāca. Idjideba dadjirā Zeza Ācōrēa bia b_Λada adadua.

Djabarā ādji ēberārā ume sāwā beadida pan_Λ

¹⁸ Wērā quima bara bea, bārā quimaba jara b_Λara i_Λā odadua. Dadjirā Boro Jesu ume pan_Λ bērā māwā odida pan_Λa. ¹⁹ Umaquīrā quima bara bea, bārā quimada quīrīānadua. Ādjirā ume quīrū bearānadua.

²⁰ Warrarā, bārā djibarirā bedeara ne jūmane i_Λānadua. Ācōrēba ma_Λg_Λa bia unu b_Λa. ²¹ Zesarā, bārā warrarāra quīrūbirānadua so ārīrānamārēā.

²² Nezocarā, bārā boro na_Λ ējūānebemaba obib_Λr_Λa jūma i_Λā odadua. Ababe idjia ac_Λ b_Λde idji ume bia beadi carea orānadua. Āteb_Λr_Λ Ācōrēa waya pan_Λ bērā biadeba jūma odadua. ²³⁻²⁴ Jūma bārāba o pan_Λra zoqueadeba odadua dadjirā Boro itea o pan_Λ quīrāca. Ababe ēberārāba bia ununamārēā orānadua. Bārāra dadjirā Boro Crito nezocarā. Bārāba cawa pan_Λa idji itea bia o pan_Λbari idjia bārāa ne diaida. ²⁵ Barib_Λr_Λ dji biē o b_Λara Ācōrēba cawa oya. Ācōrēba jūmarāda aride cawa obaria.

4

¹ Nezoca bororā, bārā nezocarā ume jipa odadua. Bārā bida Boroda bajāne eropan_Λda cawa pan_Λa.

² Ewariza Ācōrēa iwidi pananadua. Iwidib_Λdade dau l_Λba beadedua idjaba bia b_Λada adadua. ³ Dai carea iwidiadadua Ācōrēba eda wābadara ewab_Λr_Λ quīrāca idu Critodebema naēna cawabiē badada jaradia-bimārēā. Ma_Λ jaradia b_Λ carea m_Λra preso b_Λa. ⁴ Iwididadua m_Λa ebu_Λda jaradiai carea m_Λa oida b_Λ quīrāca.

⁵ Crito i_Λāē bea tāēna crīcha cawaadeba nībadadua. Ewariza j_Λr_Λdadua idjidebemada ādjirāa cawabiē carea. ⁶ Bedea biadeba beadedadua jūmarāba bia ūrīnamārēā. Māwā Critodebema iwidi_Λdade bārāba cawa beadia sāwā panunida pan_Λda.

Pauloba na_Λ cartade jīrūare b_Λda

⁷⁻⁸ M_Λa quīrīā b_Λ djaba Tiquicoda bārāmaa diabueb_Λr_Λa m_Λnebemada cawadamārēā idjaba sobiadamārēā. Idjia m_Λ ume ābaa Ācōrē trajura ne jūmane bia o b_Λa. Idjia daidebemada bārāa jūma cawabiya. ⁹ Jāmabema djaba Onesimoda djaba Tiquico ume diabueb_Λr_Λa. Idjia ne jūmane jipa

† 3:15 Critoba. Griego bedeade _Λc_Λr_Λ cartade b_Λ b_Λa: “Ācōrēba.”

1 TESALONICA

NABEMA CARTA PAULOBA BΛDA DJABARĀ TESALONICA PURUDEBEMA ITEA

Paulo naārā Tesalonica purudaa wānanebemada bΛ bΛa Hecho 17:1-10de. Tesalonicađeba Bereadaa wāsia. Mama bΛba Atena purudaa wāsia. Mama bΛde Timoteora jēda Tesalonicađaa diabuesia. Małne Paulora Corintodaa wāsia. Tesalonicađeba Timoteora Silvano ume Paulomaa wāsidaa. Djabarā Tesalonicađebemada nēbΛrΛpedada bērā Pauloba nabema carta djabarā Tesalonicađebema itea bΛsia. Poa 51ne Corintodeba diabuesia.

Mał nabema cartade Pauloba djabarā carea Ācōrēa bia bΛada asia (1:1-10). Małare quīrānebabisia ādjirā tāēna bia nībađadebemada (2:1-16). Małare bΛsia ādjirāda crīcha bΛ bērā acΛde wā quīrīā bΛda (2:17deba aba 3:5đaa). Małare bΛsia Timoteoba ādjirā bia jaradadebemada (3:6-13). Małare bΛsia sāwā djabarāra nībađida panΛda (4:1-12). Małare bΛsia Crito zeidebemada (4:13deba aba 5:11đaa). Pauloba djabarā itea jīrūare bΛdada 5:12-28de bΛa.

Nał cartade Pauloba naārā bΛda

¹ Młra Pauloa. Nał cartara bΛbΛrΛa djabarā Tesalonica purudebemarā itea. Bārāra dadjirā Zeza Ācōrēnea, dadjirā Boro Jesucritodea. Djaba Silvanoda, Timoteo sida mł ume panΛa. Daiba quīrīā panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida, necai bai sida bārāra dia pananida.

Djabarāba bia opedada

² Daiba ewariza Ācōrēa iwidibΛdade bārā carea bia bΛada abadaa. ³ Daiba dadjirā Zeza Ācōrē quīrāpita ewariza quīrāneba panΛa bārāba Ācōrē ijā panΛneba biada o panΛda, quīrīāneba dji careba panΛda, idjaba bia mīga panΛmīna dadjirā Boro Jesucritoba nebia diamārēā jā panΛra quenatΛđae panΛda.

⁴ Djabarā, Ācōrēba bārāra bio quīrīā bΛa. Daiba cawa panΛa idjia bārāra edasida. ⁵ Daiba bedea bia Critodebema bārāra jaradiasidade ara jāwā bedeadaē basía. ĀtebΛrΛ mał bedeara wārā arada cawa panΛ bērā Ācōrē Jaure bΛbΛdeba bedeasidaa. Bārāba cawa panΛa दौरa sāwā bārā tāēna nībasidada bia pananamārēā. ⁶ Ara mał quīrāca bārāba ēpēsidaa. Dadjirā Boro nībada quīrāca ēpēsidaa. Bārāra bio bia mīga panΛmīna Ācōrē Jaureba bΛsrīda dia bΛdeba bedea Critodebemara ijāsidaa.* ⁷ Māwā jūma Crito ijā bea Macedonia druadebemaba, Acaya druadebema bida bārāneba unusidaa sāwā nībađida panΛda. ⁸ Ādjirā awa bārāneba dadjirā Boro bedeara ūrīnaē basía, ātebΛrΛ druazabemaba cawasidaa bārāba Ācōrēra ijā panΛda. Mał bērā ¿daiba bārānebemada cārēda jaradī? ⁹ ĀdjirābΛrΛ jara panΛa sāwā bārāba दौरa bia edasidade, idjaba jΛwaba oda ācōrē beara igarasidada Ācōrē wārāda zocai bΛ ijāni carea. ¹⁰ Ādjirāba jara panΛa sāwā bārāba Ācōrē Warra Jesu bajāneba zeida

* 1:6 Hecho 17:1-10.

jã panãda. Ara maã Jesuda Ācōrēba ĩrēbabisia. Idjia dadjirãra Ācōrēba cawa ode zeidebemada ēdra edasia.

2

Pauloba Tesalonica purude oda

¹ Djabarã, bãrãba cawa panãa dai bãrãma panasidade dadji quĩrãbe pananaē basida. ² Cawa panãa bãrãmaa wãni naēna Pilipodebemarãba दौरã biē jarasidada idjaba biē osidada.* Maã awara bãrãma jũesidade zocãrãba quĩrãnaē basia daiba jaradiadida. Baribãrã Ācōrēba carebasia idji bedeã biada bãrãa ne wayaa neē jaradiadamãrēã. ³ Daiba crĩcha biaēneba wa sewadeba bãrãa jaradiadaē basia. Idjaba bãrãa cũrũgadida crĩchadaē basia. ⁴ Ātebãrã Ācōrēba bia ununa bẽrã दौरã bãsia idji bedeã bia Critodebemada jaradiadamãrēã. Maã bẽrã daiba jaradia panãa. Daiba jarãdaē panãa ēberãrãba bia ununamãrēã ātebãrã quĩrã panãa dadji so acã ã Ācōrēba bia ununãrēã. ⁵ Bãrãba cawa panãa daiba bedeã bia quĩrudeba jaradiadaē panasidada. Idjaba parata edadi careã sewadeba jaradiadaē basia. Maãrã Ācōrēba cawa ãã. ⁶⁻⁷ Daiba jarãdaē panasidaã bãrãba, dewararã bida daida bia jaradamãrēã. Maã awara दौरã Critoba diabuedarã bẽrã iwidiidida panasidaã bãrãba ne diadamãrēã. Baribãrã iwidiidaē basia. Ātebãrã quĩrãneba daiba bãrãra careba panasidaã dji papaba warra zaquerã wagabari quĩrãca. ⁸ Daiba bãrãra bio quĩrã panã bẽrã ababe bedeã bia Ācōrēnebemada bãrãa jaradiadaē basia, ātebãrã ne jũmaneba carebadi careã panasidaã. ⁹ Djabarã, bãrãba cawa panãa daiba bedeã bia Ācōrēnebemada bãrãa jaradia panasidade ãsa diamasi bida ãnãũnaē dewara traju sida obadjidada parata edadi careã. Quĩrãnaē basia bãrãba daia ogo ne dia panãneba bia mĩgadida.

¹⁰ Bãrãba cawa panãa, Ācōrẽ bida cawa ãã दौरã bãrã dji Crito ĩjã ãea tãēna biya, jipa, biē jaraēi neē nĩbasidada. ¹¹ Maã awara cawa panãa zezaba idji warrarã ume obari quĩrãca daiba bãdjiza sobiabisidada idjaba jipa nĩbadamãrēã jara panasidada. ¹² Daiba jarasidaã bãrãra Ācōrēba quĩrã ãã quĩrãca nĩbadamãrēã. Idjia bãrãra trãsia pe erobai careã idjaba idji biya quĩrudebemada erobeadamãrēã.

¹³ Daiba ewariza bãrã careã Ācōrẽã bia ããada abadaã. Bãrãba Ācōrẽ bedeada daideba ũrĩside ēberã crĩcha quĩrãca ĩjãnaē basia. Ātebãrã maã bedeãrã wãrãda Ācōrẽ bedeada cawapedada bẽrã ĩjãsidaã. Ara maã bedeãba bãrã dji Crito ĩjã ãea crĩcharã biara o wãa. ¹⁴ Djabarã, bãrãba ĩjã panã careã ara bãdji druadebemarãba biē o panasidaã Ācōrẽ ēberãrã judiorã druade mãwãna quĩrãca. Mama Jesucrito ĩjã ãea judiorãra dji ĩjãē ãeaba biē o panasidaã. ¹⁵ Dadjirã Boro Jesura, Ācōrẽneba bedeabadarã sida beasidaã. Maã awara दौरã ãyã jaretasidaã. Ādjirãra Ācōrēba bia unucãã. Ādjira jũmarã ume dji quĩrũ. ¹⁶ Ācōrēba ēdra edamãrēã daiba judiorãēã jaradia quĩrã panãne ādjirãba iduaribidacãã. Mãwã cadjiruara waĩãada o panãa. Maã careã Ācōrēba idji quĩrũideba ādjirãra cawa oya.

Paulo Tesalonica debema djabarã acãde wã quĩrã bada

* 2:2 Hecho 16:11-40.

17-18 Djabarã, dãrãé ðla दौरa bãrã ume pananada äyã wãpedadada. Ara nawena daiba bãrãra ununaé panãmĩna crĩchadeba bãrã ume panla. Daiba wãrãda bãrã acãde wã quĩrĩã panasidãa baribãrã diauruba mã sã basia wãrãnamãrẽã. Mãra wãrãda barima zocãrã bãrãmaa wãĩ carea basia. ¹⁹ Bãrã carea ðsrida panã bãrã mãwã panla. Mã awara cawa panla dadjirã Boro Jesucritõ zebãrãde daiba bãrãra jipa panla idjia unubidida. Mãlne idji quĩrãpita bãrãda dai ðsridãa baya.† ²⁰ Wãrãda bãrã carea ðsrida panla. Bãrãra dai ðsridãa.

3

1-2 Daiba waa poya droadaé bãrã crĩchasiãa daduba Atena purde panãmisa djaba Timoteoda bãrãmaa wãida. Ara mãlda idjira diabuesidãa Crito biara ijã panãneba zarea beadamãrẽã. Äcõrẽ nezoca Timoteoba dai ume abari bedeã bia Critodebemada jaradiabaria.* ³ Mã awara idjira diabuesidãa bãrã bia mãga panãne jũmawãyã crĩcharãnamãrẽã. Bãrãba cawa panla Crito ijã panã carea dadjirãra bia mĩgadida panlda. ⁴ Bãrã ume panasidãe daiba jarabadjidãa ëberãrãba dadjirãra bia mĩgabidida. Bãrãba cawa panla mãgãra wãrãda mãwãsida. ⁵ Mã carea mãa waa poya droaé bãrã Timoteora bãrãmaa diabuesia wadi Critora ijã panã cawaya. Mãa crĩchasia äibẽrã diauruba bãrãa Critora igarabisida. Mãwãnabara daiba bãrãa Critodebema jaradiapedadara ara jãwã becasia.

⁶ Baribãrã Timoteora bãrãma badada daima jũesia. Bãrãba Crito ijã panãnebemada, bãrã quĩrĩãnebema sida idjia mã biya jaraãde zesia. Idjia jarasia bãrãba quĩrĩãneba wadibida दौरa quĩrĩãnebadada idjãba unu quĩrĩã panãda daiba bãrã unu quĩrĩã panã quĩrãca. ⁷ Mãlba djabarã, daiba cawasiãa bãrãba Jesura wadi ijã panãda. Mã bãrã दौरa bia mãga panãmĩna sobiasidãa. ⁸ Idibãrã दौरa wãrãda so aduã panesidãa, cawa panã bãrã bãrãba wadibida dadjirã Borora ijã panãda. ⁹ Bãrã carea दौरa Äcõrẽ quĩrãpita bio ðsrida panla. Jãcua ðsrida panã bãrã Äcõrẽa bia ðlada abãdãde wadibida mãra carebae ðla. ¹⁰ Äsa, diamasi bida daiba Äcõrẽa iwidiãbadaã bãrã acãde wãni carea. Mãwã bãrãba Critodebema wadi adua panãra daiba poya jaradiãdia jũma daucha ijãnamãrẽã.

¹¹ Daiba dadjirã Zeza Äcõrẽa, dadjirã Boro Jesua iwidi panãa bãrãmaa wayacusa wãbidamãrẽã. ¹² Daiba quĩrĩã panãa dadjirã Boroba bãrãra careba ðaida jũmarã ume biara dji quĩrĩã beadamãrẽã daiba bãrã bio quĩrĩã panã quĩrãca. ¹³ Idjãba iwidi panãa Critoba bãrãra careba ðaida soãeba bio ijãnamãrẽã. Mãwã dadjirã Boro Jesura jũma idjiderã ume zebãrãde bãrãra dadjirã Zeza Äcõrẽ quĩrãpita biya beadia biã jaradi neã.

4

Sãwã nĩbadida panã Äcõrẽba bia unumãrẽã

¹ Mã awara djabarã, daiba bãrãa jaradiasiãa sãwã Äcõrẽ quĩrãpita nĩbadida panãda idjia bia unumãrẽã. Dadjirã Boro Jesudeba daiba bãrãa bedeã djuburiãdia ara mã quĩrãca nĩbadamãrẽã. Wãrãda bãrãba mãwã õ panla, baribãrã biara oãdua.

† 2:19 Bãrãda dai ðsridãa baya. Griego bedeade nãwã ðl ðla: "Bãrãda dai borobaria." Pauloãa jara basia borobari jã ðl quĩrãca idjira djabarã carea ðsrida ðaida. * 3:1-2 Äcõrẽ nezoca. Griego bedeade Äcãrã cartade ðl ðla "Äcõrẽ ume trajabari."

² Dadjirā Boro Jesudeba daiba jaradiapedadada bārāba cawa panΛa.
³ Ācōrēba quīrīā bΛa bārāra idji itea bia beadida. Mañ bērā auđuada orānadua.
⁴ Bārā cacuara jipa cawa erobeadedua Ācōrē quīrāpita, ēberārā quīrāpita biđa bia beadamārēā.
⁵ Nañ djaraba cadjirua o awua bΛara orānadua Ācōrē adua beaba obada quīrāca.*
⁶ MañgΛdeba djabarāda biē orānadua idjaba cūrūgarānadua. Jūma mañgΛra dadjirā Boroba cawa oya daiba bārāa jarapedada quīrāca.
⁷ Ācōrēba dadjirāra edaē basia cadjiruade beadamārēā, ātebΛΓΛ edasia idji itea bia beadamārēā.
⁸ Mañ igara bΛaba ēberāba jaradada igaraē bΛa, ātebΛΓΛ Ācōrēba jara bΛada igara bΛa. Ara mañ Ācōrēba idji Jaureda bārāa diasia cadjirua neē beadamārēā.
⁹ Mañ awara bārāra sāvā djabarā ume dji quīrīānida panΛda mΛa nañ cartade ħcārēā bΛi? ĀcōrēbΛΓΛ bārāa mañra jaradisia.
¹⁰ Bārāba jūma djabarā Macedonia druadebemara māvā quīrīā panΛa. BaribΛΓΛ djabarā, daiba bārāa bedeā djuburiadia biara dji quīrīā beadamārēā.
¹¹ Idjaba jΛΓΛadedua jūmarā ume necai duanani carea. Djārā nēbΛrade bearānadua. Bārā jΛwaba trajadadua daiba jarapedada quīrāca.
¹² MāvābΛΓΛ bārāba ne erobeadia idjaba Jesu ĩjāē beaba bārāra bia ununia.

Jesu ume ābaa dji jΛredidebema

¹³ Djabarā, daiba quīrīā panΛa bārāba Jesu ĩjā bea jaidapedadadebemada cawadida. Māvā bārāra sopuadaēā Ācōrē ĩjāē bea sopuabada quīrāca. Ādjirāra sopuabadaa dji beupedadara sāvābΛΓΛ duanania cawadaē bērā.
¹⁴ BaribΛΓΛ dadjirāba Jesura beu badada ĩrēbasida ĩjā panΛa. Mañ bērā cawa panΛa Jesu ĩjā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ĩrēbabida idji ume beadamārēā.†

¹⁵ Mañ carea dadjirā Boroba jaradara daiba bārāa jarabΛdaa: dadjirā Boro zebΛΓΛde dadjirā, dji wađi zocai beara dji jaidapedada na idjimaa wānaēā.
¹⁶ Bajānaa dadjirā Borora bedeabΛΓΛada jĭgua ũrĭnia, bajānebema nezoca dji droma sida bedeabΛΓΛada ũrĭnia, idjaba Ācōrē cachiru jĭgua sida ũrĭnia. Mañne dadjirā Borora bajāneba zeya. Idji ĩjā bea jaidapedadada naārā ĩrēbadia.
¹⁷ Ara mañda dadjirā, dji zocai beara, ādjirā ume ābaa ĩtaa wānia dadjirā Boro ume jĭrārāne dji ununi carea. Mañbe dadjirā Boro ume ewariza duanania.
¹⁸ Mañ bedeaba bārāra dji sobiabidada.

5

Dadjirā Boroba cawa oi ewari

¹ Djabarā, mΛa nañ cartade bΛēa sālbe dadjirā Borora zeida.
² Bārāba bio cawa panΛa dadjirā Boroba cawa oi ewarira cawaēne zeida diamasi ne drΛabari zebari quīrāca.
³ Ēberārāba nāvā jara panania: “Jūma necai nūmΛa, dauperadira neēā.” Māvā panΛne cawaēne ādjirā jūma ārĭ ewarira zeya wērā biogoa bΛ cawaēne puabari quīrāca. Mañne ādjirāra ni abaΛda ēdrΛdaēā.

* 4:5 Bārā cacua. Griego bedeade bΛ bΛa “bārā zoco.” ΛcΛΓΛmaarā mañ bedeaba jara bΛa “bārā quima.” † 4:14 Jesu ĩjā bea jaidapedadara Ācōrēba jūma ĩrēbabida idji ume beadamārēā. Griego bedeade nāvā bΛ bΛa: “Ācōrēba Jesu ĩjā bea jaidapedadara idji ume eneya.”

4 Barib_{ΛΓΛ} djabarā, bārāra pāimane beaēa. Maλ bērā dadjirā Boroba cawa ode zeb_{ΛΓΛ}de ewaride bārāra dauperadaēa ne dr_Λbari zeb_{ΛΓΛ}de dauperabada quīrāca. 5 Jūma bārāra λnaanebema, āsabema. Dadjirāra diamasibemaēa, pāimanebemaēa. 6 Maλ bērā dadjirāra cāi beadaēa dewararā cāi bea quīrāca, āteb_{ΛΓΛ} dau _Λba beadia, quīrācuīta jipa beadia. 7 Cāi beara diamasi cāi beaa, beu nīmira diamasi beu nīa. 8 Barib_{ΛΓΛ} dadjirāra āsabema bērā quīrācuīta jipa beadida pan_Λ. Critora ijā pananida pan_Λ, dji quīrīā beadida pan_Λ, idjaba Ācōrēba cawa oidebema ēdr_Λdīra j_Λā pananida pan_Λ. Māwā ara dadjida cadjiruadebemada jūātr_Λ beadia sordaoba idji jāare ne zareaba jūātr_Λbari quīrāca, idji boro sida ne zareaba jūātr_Λbari quīrāca. 9 Ācōrēba dadjirāra tr_Λlē basía cawa oi carea, āteb_{ΛΓΛ} tr_Λsia dadjirā Boro Jesucritodeba ēdr_Λdamārēā. 10 Idjira dadjirā carea beusia. Maλ bērā dadjirāda zocai beadib_{ΛΓΛ} wa beudib_{ΛΓΛ}, idji zeb_{ΛΓΛ}de idji ume ābaa zocai panania. 11 Maλ carea dji sobiabiadaua. Idjaba dji carebaadaua biara ijāni carea bārāba o pan_Λ quīrāca.

Pauloba djabarāa jirūare jaradiada

12 Maλ awara djabarā, daiba bea djuburiadia djabarā bārā tāēna Ācōrē traju o pan_Λda bio wayadamārēā. Ādjirāra dadjirā Boro Jesucritodeba bārā bororāa. Bārāra sāwā nībaēida pan_Λda jaradiabadaa. 13 Ādjidebemada bia crīchadaua. Ādjia o pan_Λ carea bio quīrīānadaua. Jūmarā ume bia duananadaua.

14 Djabarā, daiba jaradia bārā tāēna djuburia beara quēānamārēā. Sode b_Λsridaē beara sobiabiadaua. Sode _Λbaaē beara carebaadaua. Jūmarā ume droadaua. 15 jūrīnadaua! Ab_Λba bārāda biē osira idjida abarica biē orānadaua. Āteb_{ΛΓΛ} ewariza bādjiza biadr_Λ oadaua. Jūmarā ume bia oadaua.

16 Ne jūmane b_Λsrida beadaua. 17 Anāūnaē Ācōrēa iwidi pananadaua. 18 Ne jūma carea Ācōrēa bia b_Λada adadaua. Maλdr_Λ Ācōrēba quīrīā b_Λa, bārāra Jesucrito ijā bea bērā.

19 Ācōrē Jaureba o b_Λra idu obi ama bearānadaua.* 20 Ācōrēneba bedeabariba jara b_Λra igararānadaua. 21 Jūma maλra quīrācuīta ūrīnadaua, maλbe ababe dji wārādr_Λ ijānadaua. 22 Ni maārī bida cadjiruara orānadaua.

23 M_Λa quīrīā b_Λa dadji necai bai diabari Ācōrēba bārāra biara o wāida ne jūmane idji itea bia beadamārēā. M_Λa quīrīā b_Λa Ācōrēba bārā jaureda, bārā crīchada, bārā cacua sida jūma wagaida. Māwā dadjirā Boro Jesucrito zeb_{ΛΓΛ}de bārāra ni maārī bida biē jaradi neē beadia. 24 Bārā Tr_Λnara beaēa aba b_Λ bērā jūma maλgara oya.

Pauloba jirūare b_Λda

25 Djabarā, dai carea Ācōrēa iwidiadaua.

26 Wārā quīrīāneba jūma djabarāa nāwā jaradaua: daiba quīrīā pan_Λ bārāra bia duananida.†

27 M_Λa dadjirā Borodeba jaraya: naλ cartara jūma djabarā quīrāpita ledadaua.

28 M_Λa quīrīā b_Λa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārāra careba baida.

* 5:19 Griego beadeēa maλ versículoda nāwā b_Λ b_Λa: “Ācōrē Jaure uruada quīarānadaua.” † 5:26 Wārā quīrīāneba. Griego beadeēa b_Λ b_Λa: “Isō bia quīrudeba.”

2 TESALONICA UMÉBEMA CARTA PAULOBA BΛDA DJABARĀ TESALONICA PURUÐEBEMA ITEA

Nabema carta bΛdacarea Pauloba ūrīsica bΛa djabarāra bia mīga panΛda, sewa jaradiabadarāda ādji tāēna zesidada, idjaba λCARΛ djabarāra coaida beada. Maλ carea umébema cartara bΛsia. Djabarā carea Ācōrēa bia bΛada apeda iwīdisia ādjia biara ĩĵānamārēā (1:1-12; 2:13-17). Maλ awara Ācōrēba cawa oi ewaridebemada ebudaara bΛsia λCARΛba sewa ebaba jaradia pananada ĩĵārānamārēā (2:1-12). Maλare bΛsia ādjirāba Ācōrēa iwīdi pananida panΛda idjaba dji coaida beara trajadida panΛda (3:1-15). Idjia djabarā itea ĩrūiare bΛdada 3:16-18de bΛa.

Pauloba naλ cartade naārē bΛda

¹ Mλra Pauloa. Naλ cartara bΛBARΛA djabarā Tesalonica puruðebema itea. Bārāra dadjirā Zeza Ācōrēnea, dadjirā Boro Jesucritodea. Djaba Silvanoda, Timoteo sida mλ ume panΛa. ² Daiba quīrīā panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba bārāra careba pananida, necai bai sida bārāa dia pananida.

Ācōrēba idji bedea ĩĵānaca cawa oiðebema

³ Djabarā, daiba ewariza bārā carea Ācōrēa bia bΛada abadaa. Daiba māwā obadara bia bΛa. Bārāba ewariza Critora biara ĩĵā panΛa idjaba biara dji quīrīā panΛa. ⁴ Maλ carea daiba Ācōrē ēberārā duanΛza bārānebemada bΛsrida nēBARΛbadaa. Jarabadaa ēberārāba biē odi carea ēpē panΛmīna bārāba Critora wadi ĩĵā panΛda idjaba bia mīga panΛmīna jūma droa panΛda. ⁵ Maλba cawabi bΛa Ācōrēba jipa cawa obarida. Idjia bārāra bia unu bΛa pe erobai carea. Maλ carea ara nawena bia mīga panΛa.

⁶ Ācōrēba jipa cawa obaria. Bārā bia mīgabi panΛra idjia bia mīgabiya. ⁷⁻⁸ BaribarΛ bārā, dji bia mīga beara λnāūbiya dai λnāūbi quīrāca. MaλgΛra māwāya dadjirā Boro Jesura idji nezocarā mēsra bea ume urua eradra nūmΛne bajāneba zebARΛde. Maλne jūma Ācōrē ĩĵāē beada, bedea bia dadjirā Boro Jesuðebema ĩĵānacada cawa oya. ⁹ Ādjirāra tΛbΛ uruade ewariza bia mīgabiya. Dadjirā Boro quīrāpitabemada, idji λbΛa dromanabema sida tΛmΛ beadia. ¹⁰ Maλ ewaride idjiderāba idjia bia bedeadia. Ādjirā ume bia oda carea jūma idji ĩĵā beaba idjira bio bia ununia. Daiba idjidebema jaradiapedadara bārāba ĩĵapedada bēra bārā sida maλ ēberārānebema.

¹¹ Maλ carea daiba ewariza dadjirā Ācōrēa iwīðibadaa bārāda bia unumārēā. Idjia bārāra maλ carea trλsia. Daiba iwīdi panΛa Ācōrēba idji λbΛadeba bārāra ne jūmane carebamārēā. Māwā idji ĩĵā panΛneba bia o quīrīā panΛra bārāba jūma odiā. ¹² Māwāra bārāneba jūmarāba dadjirā Boro Jesucritora bia jaradia idjaba idjideba bārāda bia jaradia. Dadjirā Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito bida ādji biadeba careba panΛ bēra māwā bia jaradia.

2

Cadjiruadebema ēberā zeida bΛ

1-2 Mañ awara djabarã, daiba bārãa bedeã djuburiadia dadjirã Boro Jesucrito zeidebemada idjaba dadjirã idji ume äbaa dji Jaredidebemada äi crîcharãnamãrëã. Abaaba dadjirã Boroba cawa oi ewarira jüësiada aibaɾɿ, dauperarãnadua. Bariduaba Äcörëneba bedeã ɿ quïrãca mãwã jaraibaɿ, wa mãwã jaradiaibaɿ, wa daiba cartade mãwã ɿsidaada aibaɿ, ïjãrãnadua. ³ Ni mãrï biãa abaaba idu cürügabirãnadua. Dadjirã Boroba cawa oi ewari zeï naëna zocãrã ëberãrãba Äcörëra igaradia. Mañne cadjiruadebema ëberãda odjaya. Mañ ëberãra Äcörëba ɿba uruade batabueya. ⁴ Idjia Äcörëra idjaba ne jüma ëberãrãba äcörë abada sida quïrãca baya. Idjida jüma mãɿɿ cãyãbara dji dromaara ɿada aya. Mañ bërã Äcörë de dromane chümepeãa jaraya idjidra Äcörëda.

⁵ Bãrãma ɿside mãa ɿmaɿɿara jaraë basica? ɿQuïrãnebadãca? ⁶ Mañ bërã cawa panɿa cãrëba mãñ ëberãra idu odjabië ɿada. Baribaɿ idji ewari jüëbaɿde odjaya. ⁷ Nawena cadjiruara mërã o nïnaa, baribaɿ dji iduaribië ɿaba mãñ cadjiruadebema ëberãra idu odjabië ɿaa. Mãwã ɿaya aba Äcörëba dji iduaribië ɿara äyã edebaɿdaa. ⁸ Mãbebaɿ cadjiruadebema ëberãra odjaya. Baribaɿ dadjirã Boro Jesu quïrãwãrëã dorrodorrea zebaɿde ara bedeabaɿba mãñ ëberãra beaya.

⁹ Cadjiruadebema ëberãra diauruba zebiya. Diauru ɿaba ne ununacada quïrãtanoa ocuaya ëberãrãba Äcörëba mãwã o ɿada crîchadamãrëã. ¹⁰ Ne quïrãtanoa cadjirua o ɿadeba ëberãrã ɿba uruade bia mïgadida panara cürügaya. Ädjirãba wãrã bedeada quïrãnaca bërã Äcörëba ëdra edaãa. ¹¹ Ätebaɿ idu sewada ïjãbiya. Mãwã ara äjdiduba bio cürüga beadia. ¹² Mañ ëberãrã wãrã bedeã ïjãë beaba cadjiruada ɿsridaa obada bërã Äcörëba bië ɿaya.

Äcörëba idji ïjã bea ëdra edada

¹³ Djabarã, daiba ewariza bãrã carea Äcörëba bia ɿada abadaa. Dadjirã Boroba bãrãra quïrã ɿaa. Idjia bãrãra ëdra edai carea naënaeda edasia. Bãrãba idji wãrã bedeã ïjã panɿ bërã idjaba idji Jaureba bãrãra idji itea bia ɿada bërã ëdra edaya. ¹⁴ Daiba bedeã bia Critodebema jaradia panneba Äcörëba bãrãra trãsia dadjirã Boro Jesucrito bia quïrudebemada edadamãrëã. ¹⁵ Mañ bërã djabarã, zarea beadaua. Daiba jaradiapedadara, cartade ɿpedada sida quïrãdoarãnadua.

¹⁶⁻¹⁷ Äcörëba dadjirãra quïrãsia. Idji biadeba sobiabicuasida ewariza mãwã beadamãrëã. Idjaba cawabisida wãrãda idjideba nebiada edadida. Daiba quïrã panɿa dadjirã Boro Jesucritoba, dadjirã Zeza Äcörë biãa bãrãra sobiapidida idjaba zarea ɿadida. Mãwã bãrãba bedeã panara, o panɿ sida jüma bia ɿaya.

3

Djabarãba Äcörëba iwididamãrëã Pauloba jarada

¹ Mañ awara djabarã, dai carea Äcörëba iwididada dadjirã Boro bedeãra druaza isabe jüëmãrëã idjaba ëberãrãba mãnebemada bia jaramãrëã bãrã täëna mãwãna quïrãca. ² Äcörëba iwididada दौरa ëberã cadjiruãrãba bië o quïrã pannebemada wagamãrëã. Äcörë ïjã quïrãë beada baraa. ³ Baribaɿ dadjirã Borora bedeã aba ɿaa. Idjia bãrãra careba ɿaya zarea beadamãrëã idjaba cadjiruadebemada waga ɿaya.

⁴ Dadjirã Borodeba cawa panΛa daiba jaradiapedadara bārãba wārãda o panΛda idjaba o pananida. ⁵ Quĩrĩã panΛa dadjirã Boro Ācõrẽba cawabida bārãra bio quĩrĩã bΛda. Idjaba quĩrĩã panΛa idjia carebaida Critoba droada quĩrãca droadamãrẽã.

Coa neẽ trajadida panΛ

⁶ Djabarã, dadjirã Boro Jesucrito trãneba daiba bārãa jaradia djabarã coaida bea ume ābaa bearãnamãrẽã. Daiba jaradiapedada quĩrãca odacaa. ⁷ Bārãba cawa panΛa dai nĩbapedada quĩrãca bārãra nĩbaẽida panΛda. Bārã tãẽna panasidade दौरa bari pananaca basía. ⁸ Daiba bārãneda bari codae basía, ātebΛrΛ āsa, diamasi bida ãnãũmaẽ dewara traju sida o panasidaa bārãba daia õgo ne diarãnamãrẽã. ⁹ Wārãda bārãba carebadamãrẽã iwididida pananamĩna iwididaẽ basía. ĀtebΛrΛ दौरa trajasidaa cawabidi carea bārãba abari quĩrãca odida panΛda. ¹⁰ Bārã tãẽna panasidade daiba naãda jarasidaa: dji traja quĩrĩãẽ bΛra ne cobirãnadua. ¹¹ Daiba ũrĩ panΛa ãcΛrΛ bārãnebemada coaida beada. Ādjirãra trajadacaa ātebΛrΛ djãrã nẽbΛrade panabadaa. ¹² Maã djabarãa daiba dadjirã Boro Jesucritodeba bedeã djuburiadia necai trajadamãrẽã codira erobeadamãrẽã.

¹³ BaribΛrΛ djabarã, bia o panΛneba sērãnadua. ¹⁴ Daiba naã cartade jaradiapedadada abalba ãjãẽbΛrΛ, jũmarãa cawabidada biẽ o bΛda. Idji ume ābaa bearãnadua peramãrẽã. ¹⁵ BaribΛrΛ idjira bārã ume dji quĩrũ quĩrãca erobearãnadua, ātebΛrΛ bārã djaba bẽrã jaradada jipa omãrẽã.

Pauloba jĩrũare bΛda

¹⁶ Daiba quĩrĩã panΛa dadjirã Boro necai bai diabariba idji necai baira bārãa ewariza ne jũmane dia baida. Quĩrĩã panΛa dadjirã Borora bārã ume baida. ¹⁷ Mãra Pauloã. NaãgΛ bedeada mã jΛwaba bΛbΛrΛa. Jũma mã cartade nãwã bΛbaria cawabi carea mãabΛrΛ bΛbΛrΛda. Nãwã bΛ bΛbaria. ¹⁸ Mãa quĩrĩã bΛa dadjirã Boro Jesucritoba idji biadeba bārãra careba baida.

1 TIMOTEO NABEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA BΛPA

Pauloba nañ cartara Timoteo itea bΛsia. Timoteora Listra purudebema basía. Paulora nañrã mañ purudaa wãnanebemada bΛ bΛa Hecho 14:6-23de. Pauloba Timoteoda idji ume jaradiade wãmãrẽã edadadebemada bΛ bΛa Hecho 16:1-3de. ãdjia bedeã bia Jesucritodebemada zocãrã puru beade ãbaa jaradiasidaa.

Paulora Roma purude preso badada poa 62de êdrasica bΛa. Mañbe jẽda Epeso purudaa wãsia. Timoteoda mama amesia djabarã nẽbãrade beada carebamãrẽã. Mañbe Macedonia druadaa wãsia. Nañ nabema cartara mamaaba diabuesia Timoteoa crĩcha biada diai carea.

Epesođe λCAGΛba drõãenabema crĩchada jaradia panasidaa. BaribΛΓA Pauloba bΛsia ababe bedeã bia Critodebema ïjã pananeba dadjirãra cad-jiruadebemada êdrãdida (1:1-20). Mañare bΛsia sãwã djabarãba ãcõrẽã iwidiidida panada (2:1-8), djabawẽrãra sãwã beadida panada (2:9-15), idjaba djabarã bororãda sãwã beadida panada (3:1-16). Capítulo 4de Pauloba bΛsia sewa jaradia beadebemada idjaba sãwã Jesucrito nezocara nĩbaida bΛdebemada. Mañare bΛsia djabarã boroba sãwã djabarãra wagaida bΛda (5:1neba aba 6:2daa). Jirũare bΛsia Crito ïjã bΛba sewada ïgarapeđa wãrã bedeada ïjãida bΛda. Mañ awara bΛsia paratada awua baiẽ bΛda ãtebΛΓA ne biada o baida bΛa bajãne ne biada erobai carea (6:3-21).

Pauloba nañ cartade nañrã bΛda

¹ MΛra Pauloa, Jesucritoba diabueãda. ãcõrẽ dadji ÊdrΛ Edabariba dadji Boro Jesucrito ume mΛra mãwã bΛsidaa. Ara mañ Jesucritodeba dadjira wãrãda bia beadida cawa panΛa. ² Timoteo, mãna nañ cartara bΛ itea bΛbΛΓΛa. MΛneba Critora ïjãna bẽrã bΛra wãrãda mã warraca bΛa. Mãna quĩrã bΛa dadji Zeza ãcõrẽba dadji Boro Jesucrito bida quĩrã djuburia pananida, ãdji biadeba careba pananida, idjaba necai bai sida dia pananida.

Ãi jaradia beaa idu jaradiabirãdua

³ Macedonia druadaa wãi naẽna mãna bΛa bedeã djuburiasia Epesođe bemãrẽã. Mãwã osia bΛa quĩrã awara jaradia beaa waa idu jaradiabirãmãrẽã. ⁴ ãdjirãa jaradua drõã naẽnabema nẽbΛΓΛbadara, dadji drõã naẽnabemarã trã zocãrã jaradiabada sida waa jaradiarãnamãrẽã. Mañba ababe caicaya duanebibaria. Dadjirãra carebaãa ãcõrẽba obi bΛda odamãrẽã. Ababe idji bedeã ïjã pananeba poya odia. ⁵ Mãna mãwã jara bΛa djabarãba crĩcha biadeba, sobiadeba, wãrãda ãcõrẽ ïjã pananeba dji quĩrã duananamãrẽã. ⁶ BaribΛΓA λCAGΛra mañnebemada ãi wãsidaa. Mañbe baridua bedeã dadji carebacada êpẽsidaa. ⁷ ãdjirãra ãcõrẽba Moisea diada ley jaradiabadada ba quĩrã panΛa, baribΛΓA bio cawa panΛ quĩrãca jaradiabadamĩna adua panΛa cãrẽda jaradia panada.

⁸ Dadjirãba cawa panΛa mañ leyra biada. BaribΛΓA aride jaradiadida panΛa. ⁹ Mañ bẽrã cawãdida panΛa ãcõrẽba mañ leyra diaẽ basida dji jipa o bea carea, ãtebΛΓA diasia dji ïjã odaca carea, cΛwΛΓΛ zarea bea carea, ãcõrẽ neẽ bea carea, cadjirua o bea carea, ãcõrẽ wayadaca

carea, Ācōrē igarabada carea, ādji djibarirā beabada carea, mīā beabada carea, ¹⁰ daunemabada carea, ara ādji abaricarā ume mīā perada obada carea, djārā nēdobuebada carea, sewaida bea carea, sewadeba djārā biē jarabada carea, idjaba wārā bedeaba jara bΛra odaca carea. ¹¹ Bedea bia quiru Ācōrēnebemaba maλ wārā bedeara cawabi bΛa. Dadji Ācōrē bia quiruba maλra mλa diasia jaradia bamārēā.

Ācōrēba Paulo quīrā djuburiada

¹² Dadjirā Boro Jesucritoba mλa ΛbΛada diasia idji bedea jaradia bamārēā. Idjia cawasia mλa ne jūmada jipa oida. Maλ bērā mλra bΛsia idjia quīrā bΛda o bamārēā. Maλ carea mλa idjia bia bΛada aya. ¹³ Naēna mλa idjidebemada biē bedeadadjia idjaba idjiderāda biē oi carea ēpēbadjia. Djārāa biē bedeadadjia. BaribΛrΛ idjia mλra quīrā djuburiasia. Idjida wadi ījāē bada bērā adua bΛdeba māwā biē obadjia. ¹⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba mλra bio carebasia idjida ījāmārēā idjaba idji quīrāda erobamārēā.

¹⁵ Naλ bedeara wārā ara bērā jūmarāba ījānida panΛa: Jesucritora naλ ējūānaa zesia cadjirua obadarā ēdrΛ edai carea. Cadjirua obadarānebemada mλdrΛ dji cadjiruaara basia. ¹⁶ BaribΛrΛ Ācōrēba mλra quīrā djuburiasia. Māwā Jesucritoba mλ, dji cadjiruaara badebeba unubisia idjia jūma bia droa bΛda. Mλneba dji wadi ījāē beaa cawabisia sāwā ēberā cadjiruara quīrā djuburiabarida zocai bai jōcada erobeadamārēā. ¹⁷ Ācōrēda ewariza jūmarā Boroa. Idjira beucaa. Dadjirāba ununacaa. Ababe idjidrΛ bΛa.* IdjiabΛrΛ dadjirāba ewariza bia bedeadida panΛa idjaba wayadida panΛa. Bia bΛa māwā baida.

¹⁸⁻¹⁹ Mλ warra Timoteo, bΛa oida bΛra mλa jara bΛbΛrΛa. Ācōrēneba bΛdebema jarapedadara quīrānebadua. Māwā Crito ījā bΛdeba, crīcha biadeba bΛa wārā bedeara waga erobaya bia djō bΛ quīrāca. ΛcΛrΛba crīcha bia erobeadada igaradapeda ādjia Crito ījā panΛra idu bΛsidaa. ²⁰ MaλgΛ ēberārānebemarā aba Himeneo basia. Abara Alejandro basia. Ādjira mλa diauru jΛwade bΛsia cawadamārēā Ācōrēnebemada waa biē bedeadidē panΛda.

2

Sāwā Ācōrēa iwidiidida panΛ

¹ Naλda biara jaraya: jūma ēberārā carea djabarāba Ācōrēa bedea djuburiadida panΛa, carebamārēā iwidiidida panΛa, idjaba bia bΛada adida panΛa. ² Jūma naλ ējūānebema bororā carea, zarra bea carea bida Ācōrēa iwidiidida panΛa dadjirāra necai beadi carea, aduā beadi carea, Ācōrē waya beadi carea, idjaba ne jūmane jipa beadi carea. ³ Māwā iwidi pananida bia bΛa. Ācōrē dadji ĒdrΛ Edabariba maλgΛra bia unu bΛa. ⁴ Idjia quīrā bΛa jūmarāba wārā bedeadada cawadapeda cadjiruadebemada ēdrΛadida. ⁵ Ācōrēra ababΛrΛ bΛa. Idjaba ēberārā Ācōrē ume bia bΛbarida ababΛrΛ bΛa. Maλ ēberāra Jesucrito. ⁶ Ara idjida idu beabisia jūma ēberārāda ēdrΛ bΛi carea. Ācōrēba bΛda ewaride Jesucritoba maλra cawabisia. ⁷ Maλ carea mλra idji bedea jarabarida bΛsia. Mλra

* **1:17** Ababe idjidrΛ bΛa. Griego bedeadē λcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Ababe idjidrΛ ne cawa bΛ Ācōrēa.”

idjia diabuedada ɓasia wārā bedeada idji ijānida panɓnebemada judiorā́ea jaradiade wāmārḗa. Mā́a wārā bedeada jara ɓaa.* Sewada oē ɓaa.

⁸ Djabarā́ ā́baa dji jɓrebɓdaza mā́a quĩrĩ́a ɓaa umaquĩrārā́ba crĩ́cha biadeba Ā́cōrḗa iwidiidida. Maḷ́ne quĩrṹ beadiḗ panɓa, caicaya beadiḗ panɓa.† ⁹ Mā́a quĩrĩ́a ɓaa wērārā́ra quĩrā́ipa, aride djiodida. Ā́dji budara jū́mawā́yā́ biya erudiḗ panɓa. Oroda wa neta nḗɓaa beada jū́mawā́yā́ pḗũniḗ panɓa.‡ Djio nḗɓaa ɓa sida jḷ́niḗ panɓa. ¹⁰ Ā́tebɓɓɓ Ā́cōrḗ waya bea bḗrā́ wērārā́ba bia o panɓneba bio djio panɓ quĩrā́ca beadida panɓa. ¹¹ Djabarā́ ā́baa dji jɓre panɓne wērārā́ba chupea ṹrĩ́nida panɓa idjaba dji bororā́da waya beadida panɓa. ¹² Ā́baa dji jɓrebɓdade mā́a iduaribicaa wērā́ba jaradia ɓaida wa umaquĩrā́da idji jɓwaeda erobaida. Ā́tebɓɓɓ wērā́ba chupea ṹrĩ́ ɓaida ɓaa. ¹³ Mā́wā́ ɓaida ɓaa Ā́cōrḗba Adaḷ́da naārā́ oda bḗrā́. Mā́wā́nacarea Eyada osia. ¹⁴ Maḷ́ awara diauruba Adaḷ́ra cūrṹgaḗ basia, ā́tebɓɓɓ wērā́da cūrṹgasia. Cūrṹgaside wērā́ba cad-jiruada osia. ¹⁵ Baribɓɓɓ warra to panɓneba wērārā́ra ḗdrɓ́dia Critoda ijā́ pananibɓɓɓ, wārā́ quĩrĩ́ada eropananiɓɓɓ, idjaba Ā́cōrḗ itea bia pananibɓɓɓ. Jū́ma maḷ́gɓa quĩrā́ipa ḗpḗnida panɓa.§

3

Djabarā́ wagabari sā́wā́ ɓaida ɓa

¹ Naḷ́ bedeara wārā́ ara: aɓaɓda djabarā́ wagabarida ɓa quĩrĩ́a ɓɓɓɓɓ, biada o quĩrĩ́a ɓaa.* ² Maḷ́ bḗrā́ djabarā́ wagabarira biḗ jaradi neḗ ɓaida ɓaa, quima aba erobaida ɓaa, jū́mawā́yā́ ɓaiḗ ɓaa, crĩ́cha biadeba ɓaida ɓaa, quĩrā́ipa ɓaida ɓaa, idji dede jū́ebɓ́dara bia edaida ɓaa, idjaba jaradia cawa ɓaida ɓaa. ³ Idjira beu nĩ́baiḗ ɓaa. Quĩrṹbi jɓɓɓa ɓaiḗ ɓaa, ā́tebɓɓɓ aduá́ ɓaida ɓaa. Jū́marā́ ume necai ɓaida ɓaa. Paratada awua ɓaiḗ ɓaa. ⁴ Idji dedebemarā́ra bio waga cawa ɓaida ɓaa, idji warrarā́ra cɓwɓɓɓ ijā́ erobaida ɓaa, idjaba ā́djirā́ba idjira wayadida panɓa. ⁵ Ara idji dedebemarā́da waga adua ɓɓɓɓɓ, ¿sā́wā́ Ā́cōrḗ ḗberārā́da bia wagai? ⁶⁻⁷ Crito ijā́é́ bea bida idjidebemada bia crĩ́chadida panɓa. Mā́wā́ ḗberārā́ba idjidebemada biḗ bedeadaḗa idjaba diauruba idjira ḗberārā́ quĩrā́pita biḗ ɓaḗa. Ā́cōrḗ bedeada ijā́na djiwidi ɓara djabarā́ wagabarida ɓaiḗ ɓaa dji dromada crĩ́charāmārḗa. Mā́wā́ crĩ́chasira Ā́cōrḗba idjira cawa oya diauru cawa oda quĩrā́ca.

Djabarā́ carebabari sā́wā́ ɓaida ɓa

⁸ Ara maḷ́ quĩrā́ca djabarā́ carebabada sida jipa nĩ́badida panɓa ḗberārā́ba wayadamārḗa.† Ā́djirā́ba sewada o beadiḗ panɓa, beu nĩ́badiḗ panɓa, idjaba paratada awua beadiḗ panɓa. ⁹ Dadjia ijā́ panɓ bedeada Ā́cōrḗba cawabidara crĩ́cha biadeba bio wagadida panɓa. ¹⁰ Djabarā́

* **2:7** Mā́a wārā́ bedeada jara ɓaa. Griego bedeade ḷ́caɓɓ cartade nā́wā́ ɓá ɓaa: “Mā́ra Critode bḗrā́ wārā́ bedeada jara ɓaa.” † **2:8** Ā́cōrḗa iwidiidida. Griego bedeade ɓá ɓaa: “Jɓwa ḷ́taa wadida.” Maḷ́ ewaride ḗberārā́ba jɓwa ḷ́taa wabadjidaa Ā́cōrḗa iwidiɓɓɓdade. Maḷ́ bḗrā́ edaude Ā́cōrḗa iwidiidida adi cā́yā́bara jarabadjidaa: “Jɓwa ḷ́taa wadida.” ‡ **2:9** Neta nḗɓaa bea. Griego bedeade ɓá ɓaa “perla.” § **2:15** Maḷ́ versículoba jara ɓara ebuda ɓaḗa. Ā́cōrḗ Bedeada bio cawa beamaarā́ Pauloba cawabi basia wērārā́da dji bororā́émĩ́na bia beada. Idjia jaraḗ basia warrarā́da tođida panɓda ḗdrɓ́di carea. * **3:1** Djabarā́ wagabari. Griego bedeade ɓá ɓaa “dji acɓari.” Cā́pṹrĩ́a bedeade biara “pastor” jarabadaa. † **3:8** Djabarā́ carebada. Griego bedeade ɓá ɓaa “nezoca.” Cā́pṹrĩ́a bedeade biara “diacono” jarabadaa.

carebabada ɓɓadi naēna bio quĩrācuita acɓɓida panɓa. Maɓbe biē jaradi neē beabɓɓa, djabarā carebabadada beadiɓa panɓa. ¹¹ Aɓari quĩrāca ādji quima sida jipa nĩbadiɓa panɓa ēberārāba wayadamārēā. † Nēɓara o beadiē panɓa. Jūmawāyā beadiē panɓa ātebɓɓa ne jūmane jipa beadiɓa panɓa. ¹² Djabarā carebabariba wērāda aba erobaida ɓa. Idji warrārā, idji dedebemārā sida bio waga cawa baida ɓa. ¹³ Djabarā carebabadada odiɓa panɓa jipa odibɓɓa, jūmarāba ādjirānebemada bia bedeadi. Māwā ne wayaa neē ādjirāba Jesucrito ĩjā panɓanebemada poya bedeadi.

Wārā beɓe Ācōrēba cawabida

¹⁴⁻¹⁵ Māra isabe ɓa acɓɓe wā quĩrā ɓa. Māwāmīna māra dārāisicada. Maɓ bēra naɓ cartara ɓa itea ɓaɓɓa Ācōrē ēberārāra sāwā ābaa beadiɓa panɓa cawamārēā. Dadjirāra Ācōrē zocai ɓa ēberārā. Idji wārā beɓeara quĩrācuita jaradiabadaa ni abaɓba quĩrā awara jaradiarānamārēā. §

¹⁶ Wārāda Ācōrēba naɓ beɓe cawabidara bio bia ɓa:
Citora naɓ djarade zesia.

Ācōrē Jaureba cawabisia idjira jipa ɓada.

Bajānebema nezocarāba idjira unusidaa.

Djabarāba idjidebemada judiorāéma jaradiasidaa.

Zocārāba naɓ ējūāne idjira ĩjāsidaa.

Ācōrēba idjira bajā bia quirude wayacusa edasia.

4

Āi jaradiabadarā

¹ Ācōrē Jaureba ebuda jara ɓa naɓ jīrūarebema ewaride ĩcɓɓa Crito ĩjā pananara igaradapeɓa jai cūrūgaya beada, ādji jaradiabi panɓa sida ēpēnida. ² Maɓ jairāba jaradiabi panɓa ēberārā dji biaca bea sewaida beaba jaradiabadaa. Cadjirua obadaɓe maɓ ēberārā cīcchara jūma ārī beaa. ³ Ādjirāba idu quima edabiɓa. Ne jūma codi sida idu cobidaca. Baribɓɓa Ācōrēba jūma diasia idji ĩjā beaba, wārā beɓe cawa beaba idjia bia ɓada adapeɓa codamārēā. ⁴ Ne jūma Ācōrēba ocuadara bia ɓa. Maɓ bēra Ācōrēba bia ɓada asidara ni abaɓ codidebemara igaradiē panɓa. ⁵ Maɓ codira Ācōrē quĩrāpita bia ɓa Ācōrē beɓeaba māwā jara ɓa bēra idjaba idjia bia ɓada abada bēra.

Jesucrito nezoca bia

⁶ ɓa jūma maɓgɓa djabarā jaradia ɓaibɓɓa, Jesucrito nezoca biada ɓaya. Ācōrē wārā beɓe dadjia ĩjā panɓa ēpē ɓaɓe ɓa jaurera aɓa wari ɓaya bia ne co ɓa quĩrāca.

⁷ Drōā naēnabema nēɓaɓada biē beara igaradua. Ācōrēba quĩrā ɓa quĩrāca nĩbai carea cawa wādua. ⁸ Wārāda naɓ cacuara zarea o pananibɓɓa, ara dadji cacuada carebaɓa. Baribɓɓa Ācōrē ume nĩbaɓi carea cawa wānibɓɓa, maɓba dadjira ne jūmane carebaya. Idibema ewaride, tēābema ewaride bida carebaya. ⁹ Maɓ beɓeara wārā araa. Jūmarāba māra ĩjānida panɓa. ¹⁰ Maɓ carea dadjira traja panɓa idjaba

† 3:11 Ādji quima. Griego beɓeade ɓaɓa “wērārā.” ĩcɓɓamaarā djabarā carebabada quimarāda jara ɓa idjaba ĩcɓɓamaarā djabarā carebabada dji wērārāda jara ɓa. § 3:14-15 Wārā beɓeara quĩrācuita jaradiabadaa. Griego beɓeade nāwā ɓaɓa: “Dadjirāra wārā beɓe de jīrūa, de edrebemaa.”

bia mīga panΛa. Ācōrē zocai bΛba ēdrΛ edamārēã jλã panΛa. Idjia jūmarāda ēdrΛ edabaria. Biara jaraibΛrΛ, idji ijābΛdadrΛ ēdrΛ edabaria.

¹¹ Jūma maλgara jaradiadua idjaba ijã odamārēã jaradua. ¹² BΛra cūdrāmīna ni abΛa idu igarabirādua. ĀtebΛrΛ bΛa bedeabΛrΛdeba, ne o bΛdeba, wārã quīrīãneba, quīrāipa bΛdeba, idjaba Crito ijã bΛdeba djabarāa unubidua sãwã beadida panΛda. ¹³ Jūmarã quīrāpita Ācōrē Bedeara jīgua ledua, jaradia badua, idjaba djabarāa careba badua biara ijānamārēã aba mλ jūebΛrΛdaa. ¹⁴ Ācōrēba bΛa omārēã diadara quīrādoarādua. Djabarã wagabadaba ādji jΛwa bΛ rΛrΛ bΛsidade Ācōrēneba jarasidãa idjia maλra diabΛrΛda. ¹⁵ Jūma maλgara quīrāipa o badua jūmarāba cawadamārēã bΛa ewariza biara o wāda. ¹⁶ Ara bΛdjieebemada, bΛa jaradia bΛ sida quīrācuita badua. Jūma maλgara jipa o nībadua. Māwã o baibΛrΛ bΛra ēdrΛya. BΛa jaradia bΛ ūrī bea sida ēdrΛdia.

5

Djabarã ume sãwã baida bΛ

¹ Drōārāra quēārādua, ātebΛrΛ bΛ zeza ume bedeabari quīrāca ādji ume biadeba bedeadua ijānamārēã. Cūdrarāa bedeadua bΛ djabarã ume bedeabari quīrāca. ² Djararāa bedeadua bΛ papa ume bedeabari quīrāca. Awērārāa crīcha biadeba bedeadua bΛ djabawērã ume bedeabari quīrāca.

³ Pēdra wērārã dji carebadi neē beara carebadua. ⁴ BaribΛrΛ pēdra wērāba warrarāda erobΛbΛrΛ, wiuzaquerāda erobΛbΛrΛ, maλgarāba carebadida panΛa. Ādjirāba bio cawādida panΛa sãwã ādji ēberārāra carebadida panΛda. Ādji djibarirāa ne diadida panΛa djibarirāba ādjirāa dia panana quīrāca. Maλgara Ācōrē quīrāpita jipa bΛa. ⁵ Pēdra wērã wārāda iduba bΛba bio cawa bΛa jūma idjia erobaida bΛra ĀcōrēbΛrΛ diaida. Āsa, diamasi bida Ācōrēa iwidibaria carebamārēã. ⁶ BaribΛrΛ pēdra wērāba ababe bΛsrīdada jΛrΛ baibΛrΛ, zocai bΛmīna beudaca bΛa. Maλ pēdra wērāra djabarāba carebadiē panΛa. ⁷ Jūma maλgara djabarāa obidua pēdra wērārã carea biē jaradiē neē beadamārēã. ⁸ AbΛba ara idji ēberārāda, idji dedebemārã sida carebaca baibΛrΛ, Ācōrē bedeara igara bΛa. Idjia Crito ijāē bea cāyābara biēara o bΛa.

⁹ Djabarāba baridua pēdra wērã trāda cartade bΛdiē panΛa carebadi carea. ĀtebΛrΛ nãwã beadrΛ bΛdida panΛa: sesenta poa auðu beada, umaquīrã ababe erobeadada. ¹⁰ Ādjia bia opedada carea trλ bΛga beadida panΛa. Ādji warrarāda bia daupēbadjidabΛrΛ, ādji dede zepedadara bia edabadjidabΛrΛ, djabarã jīrūra sΛgΛbadjidabΛrΛ, bia mīga beara carebadjidabΛrΛ, idjaba ne jūma biada obadjidabΛrΛ, maλ pēdra wērã trλra cartade bΛdida panΛa.*

¹¹ BaribΛrΛ pēdra wērã wadi warrada bea trλra cartade bΛrānadua. Ādji cacuaba o quīrīã bΛdeba wayacusa quima eda quīrīãbadaa. Māwã ādjia Crito traju odi carea waa quima edadaēana apedadara igarabadaa. ¹² Ādjia naārã bedea bΛpedada quīrāca beadaca bēã bedeadē panebaria. ¹³ Maλ awara ādjirāra deza nībabadaa idjaba coa panebadaa. Coa bea awara nēbΛrada o panebadaa, djārã nēbΛrade panebadaa, idjaba ne jaraiē beada bedea panebadaa. ¹⁴ Maλ carea mλa quīrīã bΛa pēdra wērã

* **5:10** Jīrūra sΛgΛbadjidabΛrΛ. Maλba jara bΛa nezoca quīrāca djabarāra carebadjidada.

wadi warra beara quima edadida, warra todida, idjaba adji de sida bia wagadida. Mawara dadjira dji quiruba poya biẽ bedeaẽa. ¹⁵ Mla maãda jara bla lclrla pẽdra wẽrãrãra ai wãnapeda diauruda epẽ panl bẽrã.

¹⁶ Crito iã bla wẽrãba pẽdra wẽrã idji eberãrã tãena beada carebaida bla.† Maã pẽdra wẽrãra djabarãba carebadiẽ panla. Atebrãl pẽdra wẽrã eberãrã neẽ bdrã carebadida panla.

Djabarã wagabadarã ume sãwã odida panl

¹⁷ Djabarã wagabadarãba bia o panl carea djabarãba cricha biadeba adjirãda carebadida panla ara jãwã bearãnamãrẽã. Biara Acõrẽ bedea jaradiabadara, dadji sãwã nibaidẽbema jaradiabada sida carebadida panla. ¹⁸ Acõrẽ Bedeaba nãwã jara bla: “Bla pacaa ne clrdlãgabi bãde idji itera jãrãdua.”‡ Idjaba nãwã jara bla: “Ne o baba paratada edaida bla idjia o bbari.”§

¹⁹ Abalãba djabarã wagabarida biẽ jaraibrãl, baribrãl eberã umẽba wa ubeaba abarida jaraãebãl, maã beẽeara iãrãdua. ²⁰ Baribrãl djabarã wagabariba cadjiruada o baibrãl, jumarã quirãpita quẽãdua waabemarãba wayadamãrẽã. ²¹ Acõrẽ quirãpita, Crito quirãpita, bajãnebema nezocarã quirãpita bida mla bla jaraya: juma mla jaradara iã odua. Ni abalãre barãdua, atẽbrãl jumarã ume quirãipa o badua. ²² Quirãcuita crichaẽne bl jlwara ni abal lrlã brãrãdua djabarã wagabarida bamãrẽã. Bla mãwã oibrãl, idjia cadjiruada osira bl sida maã cadjirua carea bedeade baya. Juma cadjiruadebemada ai badua.

²³ Barã baridua cacua biẽ bbari bẽrã ababe baidoda dorãdua. Atebrãl uva ba sida bl bi carea maãri dodua.

²⁴ Acõrẽba cawa oi naẽna lclrlãba cadjirua o panlãra dadjia ebuda unubadaa baribrãl dewararãba cadjirua o panlãra tẽãbe cawadia. ²⁵ Ara maã quirãca lclrlãba bia o panlãra dadjia ebuda unubadaa, idjaba lclrlãba bia o panlãra ebuda ununacamãna mẽrã beẽa.

6

Nezocarã sãwã beadida panl

¹ Crito iã panl nezocarãba adji borora waya beadida panla. Mawara dewararãba Acõrẽda, dadjia jaradia panl sida biẽ jaradaẽa. ² Adjirã boroba Critoda iã bbrãl, crichadiẽ panla djaba bẽrã wayadaẽda. Atebrãl idji itea biara trajadida panla. Adji trajudeba Crito iã baba parata edabari bẽrã quirãneba idji itea trajadida panla. Maãgãra jaradia badua. Idjaba mãwã odamãrẽã adjirãa jaradua.

Parata awua bea

³⁻⁴ Abalãba quirã awara jaradia baibrãl, dadjirã Boro Jesucritoba jipa jaradiadada ai bãada aibrãl, idjaba dadji jipa nibaidẽbema sida quirã awara jaradia baibrãl, juma cawa bãda cricha bãmãna wãrãda adua bla. Sobiẽ bãdeba ijara bedea bebaria. Baridua bedea carea caicaya bebaria. Maãgãdeba zebaria djãrãba erobã carea biẽ baida, djãrã ume quirãbi jãlã baida, djãrã ecarraare biẽ bedea baida, idjaba djãrã ume biẽ cricha baida. ⁵ Maã eberã cricha ari beara, wãrã bedea adua bea sida baridua

† 5:16 Crito iã bla wẽrãba. Griego bedeade lclrlã cartade bl bla: “Crito iã bla wẽrãba wa umaquirãba.” ‡ 5:18 Deuteronomio 25:4. § 5:18 Luca 10:7.

ijara bedeabadaa. Ādjirāba crīchabadaa Ācōrē ījā bΛdeba parata edadida.*
 6 Wārāda Ācōrē ījā bΛdeba nebīa wai bΛada eropanΛa. BaribΛrΛ ara dadjia naļ ējūāne eropanΛba necai beadida panΛa. 7 Tosidade dadjirāba naļ ējūānaa ni cārē sida enenaē basía. BeubΛdade ni cārē sida ededaēa. 8 Maļ bērā codida eropanΛbΛrΛ, cacuade jānida eropanΛbΛrΛ, ara maļba necai beadida panΛa. 9 BaribΛrΛ parata bara ba quīrīā beaba ne jūma awua panΛneba cadjiruade baebadaa. Maļne ne siriē bea awua panΛneba, dadji ārīda bea awua panΛneba bida cadjiruade panebadaa animarā jΛcaraba jidada quīrāca. Maļne ādjirāra bio ārīnapeda bio biē beabaria. 10 Ne jūma cadjiruara parata awua bΛdeba zebaria. Ara maļ awua panΛneba ΛCARΛba Crito ījā pananara igarasidaa. Māwā ādjira bio biēara panesidaa.

Pauloba Timoteoa obida

11 BaribΛrΛ bΛa Critora ījā bΛ bērā jūma maļgΛdebemada āi nībadua.† Jipa nībadua. Ācōrēra ēpēdua. Sođeba wārāda Critora ījā badua. Jūmarāda quīrīā badua. Jūma droadua. Jūmarā ume aduá badua. 12 Ne jūmane Critora ījā badua bia djō bΛ quīrāca. Māwā bΛra ewariza Ācōrē ume zocai baya. BΛa Crito ījā bΛda zocārā duanΛ quīrāpita jaraside Ācōrēba bΛra trāsia maļ zocai baira erobamārēā. 13-14 Jūma zocai beara Ācōrēneba zocai panΛa. Ara maļ Ācōrē quīrāpita mΛa bedeada jaraya bΛa ījā o bamārēā. Jesucrito quīrāpita bida abari bedeada jaraya idjia wārā bedeada Poncio Pilato quīrāpita jarada quīrāca. MΛa naļgΛda jaraya: mΛa jaradia bΛra quīrāipa ījā o badua biē jaradi neē aba dadjirā Boro Jesucrito zebΛrΛdaa. 15 Ācōrēba bΛda ewaride idjira unubiya.

Ācōrē biya quiruda jūmarā Boroa.

Idjira jūma bororā cāyābara dji dromaara bΛa idjaba jūma dji droma bea Boroa.

16 Ababe idjida beucaa. Idji bΛma dorrodorroa nūmΛ bērā ni abaΛda caita poya wānaēa.

Idjira ni abaΛba ununaē panΛa idjaba poya ununacaa.

MΛa quīrīā bΛa ewariza jūmarāba idjīa bia bedeā pananida idjaba jūmarāda poya erobaida.

Bia bΛa māwā baida.

Parata bara beaba sāwā odida panΛ

17 Naļ ējūāne parata bara beara jaradua dji dromarāda crīcharānamārēā. Ādjia ne eropanΛra dārā droaca bērā jaradua maļneba bia beadida crīcharānamārēā. Biara ĀcōrēdrΛ crīchadida panΛda.† IdjiabΛrΛ dadjirā ne jūmada aduba dia bΛa necai beadamārēā. 18 Dji ne bara bea jaradua jūmarā ume bia odamārēā. Idjaba jaradua ādjia eropanΛnebemada sobiadeba dewararā diadi carea beadida panΛda. 19 Māwā bia o panΛneba ne waga wābΛrΛ quīrāca o panΛa nocoarebema ewaride bia beadi carea. Maļne ādjia wārā zocai baira erobeadia.

Pauloba naļ cartade jirūare bΛda

20 Timoteo, jūma Ācōrēba jaradara bio wagadua. Ācōrē quīrāpita biē bea nēbΛrΛbadara igaradua. Idjaba jūma crīcha Ācōrē bedeā ume quīrā awara

* 6:5 Griego bedeade ΛCARΛ cartade naļ sida bΛ bΛa: "Maļgarā ume ābaa barādua." † 6:11 Critora ījā bΛ. Griego bedeade "Ācōrē ēberā" bΛ bΛa. ‡ 6:17 Ācōrē. Griego bedeade ΛCARΛ cartade bΛ bΛa "Ācōrē zocai bΛ."

beara igaradua. ΛCΛΓΛba mañ crícha beara necawaada abadaa. BaribΛΓΛ
 necawaéa. ²¹ ΛCΛΓΛba mañ necawaara eropanΛana abadaa. Mañ carea
 ádjia Crito ñjã pananara igarasidaa. MΛa quĩĩã bΛa ãcõrēba idji biadeba
 bΛra careba baida. §

2 TIMOTEO

UMÉBEMA CARTA PAULOBA TIMOTEO ITEA BΛΔA

Pauloba umébema carta Timoteo itea bΛside wayacusa preso basia. Poa 67de bΛsica bΛa. Idji preso bΛdebemada ēdrΛēda crīcha bΛ bēřā naļ cartara bΛsia Timoteoba idji isabe acΛde zemārēā (4:6-13; 4:21).

Pauloba naāřā bΛsia Timoteo carea Ācōrēa bia bΛada abarida (1:1-7). Maļare bΛsia Timoteora peraiē bΛda Jesucrito carea ni idji preso bΛ carea (1:8-18). Maļare bΛsia Jesucrito ģā bΛdeba zarea bamārēā idjaba ne jūmane Ācōrē itea bia bamārēā (2:1-26). Maļare bΛsia jīrūarebema ewaride minijīchiada zeimīna Timoteoba Ācōrē bedeada jipa jaradia baida bΛda (3:1neba aba 4:5daa). Maļare bΛsia idji cawa obΛdadebemada idjaba jarasia Timoteora isabe zemārēā (4:6-22).

Dji crīcha dromada naļgΛa: “Ācōrē bedeara jaradia badua. Ēberārāba ūrī quīrīā panane, ūrī quīrīāē panane bida jaradai carea badua.” (2 Timoteo 4:2).

Pauloba naļ cartade naāřā bΛda

¹ Māra Pauloā. Ācōrēba quīrīāna bēřā māra Jesucritoba diabuedaa. Idjia māra diabuesia Ācōrēba diai jarada zocai baidebemada jarade wāmārēā. Maļ zocai baira Jesucritodeba bΛa. ² Timoteo, naļ cartara bΛ itea bΛbΛgΛa. Mā bΛra bio quīrīā bΛa mā warra quīrāca. Quīrīā bΛa dadji Zeza Ācōrēba, dadji Boro Jesucrito bida bΛra quīrā djuburia pananida, ādji biadeba careba pananida, necai bai sida dia pananida.

Timoteo carea Pauloba Ācōrēa bia bΛada ada

³ Āsa, diamasi bida mā Ācōrēa iwidibΛgΛde bΛ carea bia bΛada abaria. Ācōrēba jara bΛra crīcha biadeba obaria mā drōā naēnabemarāba opedada quīrāca. ⁴ Mā wābΛgΛ carea bΛra jīāsia. Maļ crīchabΛgΛde acΛde wā quīrīā babaria bio bΛsrida bai carea. ⁵ Mā quīrāneba babaria bΛa Critora wārāda ģā bΛda bΛ papadjora Loidaba, bΛ papa Eunice bida bΛ naēna ģā panana quīrāca. Mā cawa bΛa bΛa bida abari quīrāca Critora ģā bΛda. ⁶ Mā jΛwara bΛ ģrģ bΛside Ācōrēba bΛa diasia idji itea ne omārēā. Maļ carea mā jaraya: Ācōrēba diadara biara ēpē odua. ⁷ Ācōrēba dadjīa ne waya bai soda diaē basīa, ātebΛrΛ dadji sode diasia jūma poya odamārēā, quīrīāda erobeadamārēā, idjaba dadji cacuara jipa erobeā cawadamārēā.

⁸ Maļ bēřā dadji Boro Jesucritodebemada jarai carea perarādua. Māra Jesucrito carea preso bΛmīna perarādua. ĀtebΛrΛ bedeā bia Jesucritodebema jaradiabΛgΛde Ācōrē bΛadeba bΛ sida bia mīgai carea badua. ⁹ Ācōrēba dadjirāra ēdrΛ edasia idjaba trāsia idji itea bia beadamārēā. Dadjia bia o panΛ carea māwā oē basīa, ātebΛrΛ idji biadeba oida crīcha bāda bēřā māwā osia. Wārāda naļ ējūā bai naēna Ācōrēba idji biadeba crīchasia Jesucritodeba dadjirāra carebaida. ¹⁰ Maļbe Jesucrito dadji ĒdrΛ Edabari zeside unubisia sāwā idji biadeba carebabarida. Dadji beuida bađara Jesucritoba jōbipeā ewarize zocai baida diasia. Bedea bia idjidebemaba maļra ebuda cawabi bΛa.

¹¹ Ācōrēba m̄lra b̄asia māl beḁea bia jarabarida b̄amārēā, Jesucritoba diabuedada b̄amārēā, idjaba judiorēā jaradiabarida b̄amārēā.* ¹² Māl carea m̄lra bia m̄iga b̄la. Barib̄lra peraē b̄la. M̄la cawa b̄la caida ĩjā b̄lda. Idjaba cawa b̄la m̄la idji j̄lwade wagamārēā b̄ldada idjia poya wagaida aba idjia cawa oi ewaridaa.†

¹³ M̄la jipa jaradia b̄ada quīrāca jaradia b̄adua. Jesucrito ĩjā b̄ldeba, quīrāneba n̄badua. ¹⁴ Ācōrē Jaure dadji soḁe b̄lba wārā beḁea Ācōrēba b̄la diadara bio waga b̄adua.

¹⁵ B̄la cawa b̄la berara j̄ma djabarā Asia druadebemaba m̄lra igarasidada. Djaba Pigeloba, Hermogene bida māwā osidaa. ¹⁶ Barib̄lra m̄la quīrā b̄la dadji Boroba djaba Onesiporo ēberārā quīrā djuburia baida. Idjia m̄lra b̄arima zocārā carebasia. M̄lra carenaba j̄l b̄am̄ina m̄l carea quīrā peraē basia. ¹⁷ Āteb̄lra Roma purude j̄ūpeḁa m̄lra quīrācuita j̄lra n̄ne unusia. ¹⁸ M̄la quīrā b̄la dadji Boroba cawa oi ewaride idjira quīrā djuburiaida. B̄la cawa b̄la Onesiporoba Epesode bio carebasida.

2

Sāwā Jesucrito beḁea jaradiaida b̄l

¹ M̄l warra, Jesucrito biadeba zarea b̄adua. ² M̄la zocārā ēberārā quīrāpita jaradia b̄ldada b̄la ūr̄sia. Ara māl jaradia b̄ldara b̄la bida djabarā jipa bea jaradia b̄adua ādjirāba abari quīrāca dewararā jardiadāmārēā.

³ B̄lra Jesucrito sordao bia b̄erā m̄l quīrāca bia m̄gai carea b̄adua. ⁴ Sordaoba ne baridua oca, āteb̄lra idji boroba quīrā b̄ldra obaria bia unumārēā. ⁵ Idjaba dji jemenebarida idji jemeneida b̄l quīrāca jemeneb̄lra, idjia poyab̄lra sida idjia edaida b̄ldara edaēa. ⁶ Ējūā o b̄lra bia m̄igabaria. Māl b̄erā idjiab̄lra néu zaudadebemada naārā edaida b̄la. ⁷ M̄la jara b̄lra bio cr̄ichadua. Dadji Boro Jesuba b̄la j̄ma mālḡlra cawabiya.

⁸ Jesucritodebemada quīrānebadua. Idjira Davideba zedaa. Idjira beu b̄ldada Ācōrēba ĩrēbabisia. Māl beḁea bia idjidebemada m̄la jaradia b̄la. ⁹ Māl carea m̄lra bia m̄iga b̄la. M̄lra ēberā cadjirua quīrāca carenaba j̄l eropanāa. Barib̄lra Ācōrē beḁeara j̄l eropanāēa. ¹⁰ Māl carea m̄la j̄ma droa b̄la Ācōrēba edada ēberārā carebai carea. Māwā Ācōrēba ādjirā sida Jesucritodeba ēdra edaya ewariza idji bia quirudebemada robeadamārēā.

¹¹ Nāl beḁeara wārā araa:

Dadjirāda Crito ume beusidab̄lra, idji ume zocai panania.

¹² Dadjirā bia m̄iga panāda droad̄ib̄lra, idji ume dji bororāda beadia.

Dadjirāba Critoda adua panāana adib̄lra, idjia bida dadjirāra adua b̄lada aya.

¹³ Dadjirāda idji ume jipa n̄badaēb̄lra, idjida jipa b̄baria ara idjia jaraḁara o ama b̄aca b̄erā.

Ācōrē nezoca sāwā baida b̄l

¹⁴ J̄ma mālḡlra djabarā quīrānebabi b̄adua. Dadjirā Boro quīrāpita jaradua ādjirāra baridua beḁea carea caicaya beadiē panāda. Māl caicayaba biada diacaa, āteb̄lra dji ūr̄i bea cr̄ichara ār̄ibaria. ¹⁵ Ācōrē wārā

* **1:11** Judiorēā. Griego beḁeade ḁlra cartade mālra neā. † **1:12** Idji j̄lwade wagamārēā b̄ldada. ḁlra māl beḁeaba jara b̄la: “Idjia m̄l j̄lwade b̄ldada.”

bedeara jipa jaradia b̄ada unubi b̄adua. Ne obari bia quĩr̄aca quĩr̄acuita o b̄adua Ācōrēba b̄ara quĩr̄a pera neē bia unumārēã. ¹⁶ Ācōrē quĩr̄apita biē bea nēb̄ar̄ab̄adara igaradua. Maļ ēpē beara Ācōrēnebemada t̄am̄lara wābadaa. ¹⁷ Ādjia jaradia pan̄aba ēberārāra ārī wābaria aidaba pea co wābari quĩr̄aca. Māwā jaradiabadarā tāēna Himeneoda, Pileto sida pan̄aa. ¹⁸ Ādjira wārā bedeadebemada āi wāsidaa. Ādjia jaradiabadaa ēberārā jaidapedadara l̄rēbacuasidada. Maļḡadeba Āc̄ar̄aba Crito ĩjā pan̄ara ādjia ārīb̄adaa. ¹⁹ Barib̄ar̄a Ācōrē ēberārāba Critora bio ĩjā pan̄aa de ĩr̄ūba dera zarea erobabari quĩr̄aca. Ācōrēba idjiderāda cawabi carea nāwā jarasia: “Dadjirā Boroba jūma idjiderāra cawa b̄aa.” Idjaba jarasia: “Dadjirā Boro ĩjā pan̄ana a beaba jūma cadjiruara igaradida pan̄aa.”

²⁰ De wai b̄ade ababe oro odada, parata oda sida beaēa, āteb̄ar̄a bacuru odada, egoro cada sida bea. Āc̄ar̄a dji biara bea bērā baridua ewari carea beaēa, barib̄ar̄a waabemara baridua ewari carea bea. ²¹ Dadjirā sida ara maļ quĩr̄aca pan̄aa. Dadjirāba cadjiruara igaradib̄ar̄a, dadjirā Boro itea dji biara beada panania. Māwā dadjirāneba idjia ne poya oya idjaba ne jūma biada odi carea beadia.

²² Cūdrarāba cadjirua awua pan̄anebemada āi b̄adua. Jipa oida ēpē b̄adua. Jesura ĩjā b̄adua. Jūmarāda quĩr̄ā b̄adua. Jūmarā ume necai b̄adua. Dadjirā Boro Ācōrēa iwidibadarā ume so jipa b̄adeba jūma maļḡara ēpē b̄adua. ²³ Ēberārāba crīcha siriē bea beadea pan̄ane eda bedearādua. B̄aa cawa b̄aa maļḡadeba caicayabadada. ²⁴ Dadjirā Boro nezocara ijara b̄aiē b̄aa, āteb̄ar̄a jūmarā ume aduá b̄aida b̄aa. Jaradia cawa b̄aida b̄aa. Jūmarā ume droa b̄aida b̄aa. ²⁵ Idjia jaradia b̄a quĩr̄ānaca ēberārā beadea biadeba Ācōrē bedeara cawabida b̄aa. Māwāra Ācōrēba ādjirāra carebaaiscada idjima jēda zedapeda wārā beadea cawadamārēã. ²⁶ Quĩr̄āpa crīchāsidadara ādjirāra diauruba jida erob̄adebemada ēdr̄adia. Ara nawena diauruba jida pe erob̄aa idjia quĩr̄ā b̄ara odamārēã.

3

Jirūarebema ewaride ēberārā sāwā beadi

¹ B̄aa naļḡada cawa b̄aida b̄aa. Jirūarebema ewaride minijichiada zeya. ² Ēberārāba ne jūmada ādji itea quĩr̄ānia, parata awua beadia, ādjida biara beada adia, dji dromada crīchadia, djārāda biē jaradia, ādji djibarirā bedeara ĩjānaca baya, ādji carebab̄ar̄a ēberāa bia b̄ada adaca baya, idjaba Ācōrēra wayadaca baya. ³ Ādjirāba djārāda quĩr̄ānaca baya, quĩr̄a djuburiadaca baya, nēb̄ara oya beadia, cadjirua odira poya igaradaca baya, j̄awaichia beadia, idjaba ne jūma biada igaradia. ⁴ Ādji dji bia quĩr̄aca eropan̄ara cūrūga b̄adeba biē odia. Bio crīchadaēne ne bariduada o beadia. Jūmarā cāyābara ne cawaara beada adia. Ācōrē cāyābara b̄asridada biara quĩr̄ā beadia. ⁵ Ācōrē ĩjā beaca beadia barib̄ar̄a iduaribidaēa Ācōrēba idji l̄b̄adeba ādjira jipa b̄amārēã. Maļḡarā ume ābaa barādua.

⁶ Māwā beara djārā deza wābadaa wērā crīcha neē bea, cadjiruaba bira beada cūrūgadi carea. Maļḡa wērārāba ne jūma cadjirua o quĩr̄ā b̄adeba bariduada ĩjābadaa. ⁷ Ādjirāra ewariza ne cawa wānaa, barib̄ar̄a wārā bedeara poya cawadaca. ⁸ Janēba, Jambre bida Moise beadea

igarapedada quĩrãca ãi jaradia bea bida wãrã bedeara igarabadaa.* ãdji crĩchara cadjiruaba jũma ãrĩ beaa. Wãrã bedeara cawadacaa. ⁹ Baribãrã ãdjia o panãra bia odjaẽa. Jũmarãba ãdjira crĩcha neẽ beada ebuda cawadia Moise ewaride Jané, Jambre mãwãpedada quĩrãca.†

Pauloba Timoteoa obida

¹⁰⁻¹¹ Baribãrã bãabãrã jũma mãã jaradia bãra bio cawa bãa. Mã ñibada, mã o quĩrãã bãda, mãã Crito ãjã bãda, mãã jũmarã ume droa bãda, mãã quĩrãã erobãda, mã biẽ odĩ carea ëpëbãda jũma droa bãda, mãã bia mãã bã sãda bãa cawa bãa. Antioquiaẽ, Iconione, Listrade bida mã biẽ odĩ carea ëpëpedadada bãa bio cawa bãa.† Mãã bio bia mããgasia. Baribãrã dadji Boroba jũma mããgãdebemada ëdrã bãsia. ¹² Wãrãda jũma Jesucrito ãjã bea ãcõrẽ quĩrãpita bia ñĩnada ëberãrãba biẽ odĩ carea ëpënia. ¹³ Baribãrã ëberã cadjiruarãba, djãrã cũrũgabada bida wetara cadjiruara o wãnia. Djãrãra cũrũga beadia idjaba dewararãba ãdjira cũrũgadia.

¹⁴ Baribãrã bãa cawadara wãrã arada cawa bã bẽrã mããra ëpë wãdua. Bãa cawa bãa bãã jaradiapedadaba jipa jaradiasidada. ¹⁵ Caibe eã ãcõrẽ Bedeara cawasia. Mãã bedeaba bãã cawabi baya abããba Critoda ãjãsira ãcõrẽba ëdrã edaida. ¹⁶ ãcõrëbãrã jũma Idji Bedeara bãbisã. Jũma mããgãra bia bãã jaradãi carea, cadjirua o beara quẽãĩ carea, ãĩ o beara jipa o cawabi carea, idjaba sãwã quĩrãipa ñĩbadãda cawabi carea. ¹⁷ Mãwã ãcõrẽ ëberãrãba ne jũma biada o cawadapeda poya o panania.

4

¹ Jesucritora zeya jũmarã Boroda bãi carea. Mããne ëberãrã zocai beara, beupedada sãda cawa oya. Mãã bẽrã Jesucrito quĩrãpita, ãcõrẽ quĩrãpita bida mãã naã bedeada jaraya bãã omãrẽã. ² ãcõrẽ bedeara jaradia badua. Ëberãrãba ùrĩ quĩrãã panãne, ùrĩ quĩrããẽ panãne bida jaradãi carea badua. ãĩ o beara jipa o cawabidua. Cadjirua o beara quẽãdua. Idjaba djabarãra carebadua biara ãjãnamãrẽã. Jũma droa bãdëba, quĩrãcũita jaradia bãdëba mãwã odua. ³ Ewari abã ëberãrãba wãrã bedeara ùrĩ quĩrããẽ panania. ãtebãrã ãdjia quĩrãã panãda ëpënia. Mãã bẽrã jaradiabadada zocãrã jãrãdia ãdjia ùrĩ quĩrãã panãra jaradiãdamãrẽã. ⁴ ãdjirãba wãrã bedeara ùrĩ ama beadã, mããne naã dudabemaba ñëbãrãbadada ëpënia. ⁵ Baribãrã bãra ne jũmane quĩrãipa badua. Bia mããgã bãdë droa badua. Bedea bia Critodëbemada jaradia badua. Jũma bãã ãcõrẽ itea oida bãra jipa o badua.

⁶ Dãrãẽne mããra beadã.* Mãã beui ewarira caita bãã. ⁷ Mãã ãcõrẽ itea oida badãra jũma osã. Jũma jipa osã bia djõna quĩrãca. Mãã Critora igarãẽ bãã. ⁸ Mãã jipa o bãã carea dadji Boroba mãã itea nepeda waga erobãã. Idjia jipa cawa obari bẽrã mãã nepera mããã diaya idjia cawa obãããde. Baribãrã ababe mããã diaẽa, ãtebãrã jũma idji zeĩ ewari unu quĩrãã bearãã diaya.

Timoteo zemãrẽã Pauloba jarada

* **3:8** Exodo 7:10-12. Janéra, Jambre sãda Egiptodëbema ne cawa bea basã. † **3:9** Exodo 8:16-19. Janëba, Jambre bida jũma poya odaẽ basã Moiseba ãcõrëneba oda quĩrãca. Mãwã jũmarãba cawasiãã ãdjira sewãida beadã. † **3:10-11** Hecho 13:44deba abã 14:21naa. * **4:6** Dãrãẽne mããra beadã. Griego bedeadã ñãwã bãã bãã: “Mããra uva bã ãcõrëã wea diabãda quĩrãca bãã.” Mãã bedeadëba Pauloba cawabi basã dãrãẽne ëberãrãba idjira Crito carea beadãda.

⁹ Isabe mǎ acΛde zedua. ¹⁰ Djaba Cresentera Galacia druadaa wǎ ɓΛa. Titora Dalmacia druadaa wǎ ɓΛa. Maǎ awara djaba Demába naǎ ɛjũānebemada biara quĩrĩāna bĕrǎ mǎra igarapeda Tesalonica purudaa wǎsia. ¹¹ Ababe djaba Lucada mǎ ume ɓΛa. BΛ zebΛrΛde djaba Marcoda jarΛde wǎpeda enedua.† Mǎa Ācōrĕ itea o ɓΛra idjia carebaida ɓΛa. ¹² Djaba Tiquicora mǎa Epesodaa wǎbisia. ¹³ BΛ zebΛrΛde mǎa jĩsua carea jǎbarida enedua. Maǎda Troa purude, djaba Carpo dede ɓesia. Idjaba mǎ carta ɓeara enedua. Mǎa biara quĩrĩǎ ɓΛa mǎ carta animarǎ ede ɓǎ beada.

¹⁴ Jiorrodeba ne obari Alejandropa mǎ biĕ oda carea dadjirǎ Boroba cawa oya. ¹⁵ Idji ume quĩrǎcuiita ɓadua. Dadjia jaradia panΛnebemada idjia bio biĕ jara ɓΛa.

¹⁶ Ara mǎdji carea dji dromarǎ quĩrǎpita bedeaside ni abaΛda mǎare bedeadaĕ basía. ĀtebΛrΛ jũmarǎba mǎra igarasidaa. Mǎa quĩrĩǎĕa ādjira maǎ carea Ācōrĕ quĩrǎpita bedeade ɓeadida. ¹⁷ BaribΛrΛ dadji Borora mǎ ume ɓasia. Idji ΛɓΛada mǎa diasia idji bedea jaramǎrĕǎ. Mǎwǎ jũma judiorǎĕ arima duanΛba ũrĩsidaa. Maǎne dadjirǎ Boroba mǎra imama itedebemada ĕdrΛ edasia. ¹⁸ Maǎ awara dadjirǎ Boroba jũma mǎ biĕ obΛdadebemada ĕdrΛ edaya. Idjia mǎra waga edeya idji ĕberǎra bajǎne bia pe erobΛmaa. Ewariza idjia bio bia bedeadida panΛa. Bia ɓΛa mǎwǎ baida.

Pauloba jĩrũare ɓΛda

¹⁹ Djaba Aquilaa, Priscaa bida jaradua mǎa quĩrĩǎ ɓΛda ādjira bia pananida. Ara maǎ quĩrǎca djaba Onesiporo ĕberǎrǎa jaradua. ²⁰ Djaba Erastora Corinto purude ɓesia. Djaba Tropimora cacua biĕ beda bĕrǎ idjira Mileto purude amesia. ²¹ Cue jara bai naĕna isabe zedua. Djabarǎ Eubuloba, Pudenteba, Linoba, Claudiaba, jũma djabarǎ bida quĩrĩǎ panΛa ɓΛra bia ɓaida.

²² Mǎa quĩrĩǎ ɓΛa dadjirǎ Boro Jesucritora bΛ ume ɓaida idjaba Ācōrĕba idji biadeba ɓǎrǎra careba ɓaida. Bia ɓΛa mǎwǎ baida.‡

† 4:11 Marco. Hecho 13:5; 13:13; 15:36-40. ‡ 4:22 Bia ɓΛa mǎwǎ baida. Griego bedeade ἁcαrα cartade mǎra neĕa.

TITO CARTA PAULOBA TITO ITEA ԽԱԴԱ

Pauloba naļ cartada Tito itea ԽԱՏԻԱ. Maļ Titoba Paulodeba Jesucritora iյասia (1:4). MamaԽԻԱ լտա Paulo ume nիbabadjia. Paulo naārā Jerusaleճnaa djabarā bororā ume bedede wāsıde Titora edesia (Galata 2:1-3). 2 Corintode 2:12-13de, 7:5-6de bida jara ԽԱ Titoba djabarā Corintodebemarāa jaradia Խabadjida. 2 Timoteo 4:10de jara ԽԱ Titora Dalmacia druađaa wāsıda.

Romane preso Խաđa ēdrԽԽԽԽԽ Pauloba wayacusa puruza djabarā acԽԽԽ wāsıa. Tito ume bedea bia Jesucritodebemada Creta morro dromanaa jarade wāsıdaa (1:5). ԱԽԱԽԽԽԽ iյāpedadacarea Pauloba Titora mama amesia jaradia Խamārēā. Māwānacarea Pauloba naļ cartara diabuesia Titora idji ume Nicopoli puruđaa wāmārēā (3:12). Tıquicoda wa Artemada diabuesia Tito cacuabari djabarāa jaradia Խamārēā. Poa 63de Pauloba naļ cartara Corintodeba diabuesica ԽԱ. Djaba Zenaba, Apolo bıda Titomaa edesıdaa (3:13).

Pauloba Ācōrēa bia ԽԽԽԽԽ apeda ԽԱՏԻԱ djabarā wagabadarāda sāvā Խeadıda panԽԽԽ (1:1-9) idjaba Titoba sewa jaradia Խea carea quıřacuitaıda ԽԽԽԽԽ (1:10-16). Maļare ԽԱՏԻԱ drōārāda, dјorarāda, cūdrarāda, nezocarā sıda sāvā Խeadıda panԽԽԽ (2:1-10). Maļare ԽԱՏԻԱ Ācōrēba ādjırā ēdrԽ edada Խērā jıpa nıbađıda panԽԽԽ (2:11deba aba 3:10daa). Jıřūare ԽԱՏԻԱ Titora zemārēā (3:12-15).

Dji crıcha dromada 2:15de ԽԽ ԽԱ: “Jūma maļgԽԽԽ jaradia Խadua. Carebadua djabarāba maļ bedeara iյā odamārēā. Āı o Խeara quēādua, Ācōrēba ԽԽԽ ԽԽԽ Խērā māwā omārēā. Djabarāa ԽԽԽ idu igarabırādua.”

Pauloba naļ cartade naārā ԽԽԽԽ

¹ Młra Pauloa, Ācōrē nezocaa idjaba Jesucritoba diabuedaa. Młra diabuesia Ācōrēba edadarāba idjida iյānamārēā idjaba wārā bedea cawadapeda Ācōrēba quıřıā ԽԽ quıřāca Խeadamārēā. ² Ādjırāba ewariza Ācōrē ume zocai panani carea jłā panԽԽ. Naļ ējūā oi naēna Ācōrē sewa ocaba maļ zocai Խaira diaıda jarasia. ³ Maļbe idjia ԽԽԽԽ ewarıde mła jaradia ԽԽԽԽ idji bedea Critodebemada ebuda cawabisia. Maļ bedeara Ācōrē dadji ĒdrԽ Edabarıba młā jaradiabisia.

⁴ Tito, mła naļ cartara ԽԽ itea ԽԽԽԽԽԽԽ. Dadjia abari quıřāca Critora iյā panԽ Խērā ԽԽԽ wārāda mł warra quıřāca ԽԱ. Mła quıřıā ԽԱ dadji Zeza Ācōrēba, dadji Boro Jesucrito bıda ādji bıadeba ԽԽԽ careba pananıda, necai Խai sıda dia pananıda.

Pauloba Titoa obi jarada

⁵ Mła ԽԽԽ Creta morro dromane amesia ota o Խedara jūma omārēā. Mła jarada quıřāca djabarā wagabadada puruza ԽԽԽԽԽԽ. ⁶ Djabarā wagabarıra bıē jaradı neē Խaıda ԽԱ. Quıma aba erobadıda ԽԱ. Idji warrarāba Critora iյā Խeadıda panԽԽ idjaba jıpa nıbađıda panԽԽ. Māwāra ēberārāba jaradaēa cadjırua o panԽԽԽ wa cԽԽԽԽԽ zarea panԽԽԽ. ⁷ Djabarā wagabarıba Ācōrē trajura obari Խērā bıē jaradı neē Խaıda ԽԱ. Idjira

* 1:5 Djabarā wagabada. Griego bedede ԽԽ ԽԱ “drōārā.” Cāpūrıā bedede maļba jara ԽԱ “pastores” o “ancianos.”

cawaara ɓa quĩrāca ɓaiē ɓaa, caicaya ɓaiē ɓaa, beu nĩbaiē ɓaa, jaɓwaichia ɓaiē ɓaa idjaba parata awua ɓaiē ɓaa. ⁸ Āteɓara idji dede jũɓɓadara jũma bia edaida ɓaa, ne jũma biada o quĩrā ɓaida ɓaa, crĩcha biadeba ɓaida ɓaa, jipa ɓaida ɓaa, Ācõrē itea ɓaida ɓaa, idjaba idji cacuara jipa erobaida ɓaa. ⁹ Wārā bedea idjia jaradiapedadara bio ijā ɓaida ɓaa. Māwā idjia wārā bedea jipa jaradia ɓadeba ēberārāra poya carebaya biara ijānamārēā, idjaba wārā bedea biē taɓada abadarāa poya cawabiya āi crĩcha panada.

¹⁰ Māa māwā jara ɓaa wārā bedea quĩrānacada, dadji carebaca bedea jaradiabadada, djārā cūrūgabada sida bara bērā. Dadji umaquĩrā cacua wēāgodida panana abadara maɓ ēberārānebemaa. ¹¹ Ādjia jaradiaiē beada jaradia pananeba deza ēberārā crĩchara jũma ārĩbadaa. Ababe parata carea jaradiabadaa. Maɓara idu jaradiabirādua.

¹² Cretadebema drōā naēnabema dji dromaba nāwā jarasia: “Cretadebemarāra sewaida beaa, animarā cadrāa quĩrāca beaa, ne coya beaa, djuburia beaa.”† ¹³⁻¹⁴ Maɓba jaradara wārāa. Maɓ carea maɓ ēberārāra quēā badua wārā beadeada ijānamārēā, judiorāba drōā naēna nēɓara badara igaradamārēā, idjaba wārā bedea ijānacaba jaradia panada ijārānamārēā.

¹⁵ Ācõrē quĩrāpita bia beamaarā ne jũmada Ācõrē quĩrāpita bia ɓaa. Baribara Ācõrē ijāē beamaarā ni cārē sida bia ɓaēa. Ādji crĩchara, ādji so sida cadjiruaba jũma ārĩ beaa. ¹⁶ Ādjia jarabadaa Ācõrēra cawa panada, baribara ādjia o pananeba unubibadaa idjira igara panada. Ādjirāra calwara zarea beaa idjaba ne bia odi carea beadacaa. Ādjia obadara Ācõrēba quĩrāca.

2

Pauloba Titoa jaradiabida

¹ Baribara ɓaɓara wārā bedeara jipa jaradia ɓaida ɓaa. ² Drōārāa jaradiadua ādji cacuara jipa erobadamārēā, quĩrāpa beadamārēā, crĩcha biadeba nĩbadamārēā, Critora bio ijā beadamārēā, wārā quĩrāneba beadamārēā, idjaba jũma droadamārēā. ³ Idjaba djorarāa jaradiadua Ācõrē quĩrāpita jipa beadamārēā, nēɓara orānamārēā idjaba beu nĩbarānamārēā. Āteɓara ne jũma biada jaradiadida panaa. ⁴⁻⁵ Ādjirāba awērārāa jaradiadida panaa ādji quimara, ādji warrarāa sida quĩrānamārēā, crĩcha biadeba jipa nĩbadamārēā, wērā biada beadamārēā, ādji dera bia wagadamārēā, sobia beadamārēā, idjaba ādji quimaba jara ɓara ijā odamārēā. Māwāra ni abaɓba Ācõrē bedeara biē jaradaēa.

⁶ Cūdrarāa jaradiadua crĩcha biadeba jipa nĩbadamārēā. ⁷ Jũma bia o ɓadeba jumarāa unubi badua sāwā nĩbadida panada. Crĩcha biadeba jipa jaradia badua. ⁸ Wārā beadeada jaradia badua ni abaɓba ɓara biē jararānamārēā. Māwā jaradia ɓaibara, ɓa ume dji quĩrāra peradia. Ādjia ni maārĩ bida dadjirāra poya biē jaradaēa.

⁹ Nezocarāa jaradiadua ādji boroba jara ɓara jũma ijā odamārēā. Ne jũmada bia oēida panaa ādji boroba bia unumārēā. Ādji boroba

† 1:12 Drōā naēnabema dji droma. Griego beedeade ɓa ɓaa “Ācõrēneba beadeabari.”

jarabΛΓΑ daucha panuniē panΛa. ¹⁰ Ādji borodeda drΛadiē panΛa, ātebΛΓΛ unubidida panΛa ādjia ne jūmada jipa o panΛda. Māwāra ēberārāba cawadia Ācōrē dadji ĒdrΛ Edabari bedeara bio bia bΛda.

¹¹ Ācōrēba jūmarāa unubisia idji biadeba ēberārāra ēdrΛ edabarida. ¹² MaλgΛba dadjirāa cawabi bΛa ne jūma cadjiruara, naλ ējūānebemarāba quīrīābada sida igaradida panΛda. Idjaba cawabi bΛa dadjirā naλ ējūāne panΛne crīcha biadeba jipa nībadida panΛda Ācōrēba quīrīā bΛ quīrāca. ¹³ Dadjirā bia panani ewari jλā panΛmisa māwā pananida panΛa. Maλ ewaride dadjirā ĒdrΛ Edabari Jesucritora zeya. Maλne idji quīrāwārēāra ununia. Idjira dadjirā Ācōrē dji dromaa. ¹⁴ Dadjirā carea Jesucritoba ara idjida idu beabisia ne jūma cadjiruadebemada ēdrΛ edai carea. Dadjirāra ara idji itea bia bΛsia idji puruda beadamārēā idjaba ne jūma biada o quīrīā pananamārēā.

¹⁵ Jūma maλgΛra jaradia badua. Carebadua djabarāba maλ bedeara ījā odamārēā. Āī o beara quēādua, Ācōrēba bΛra bΛda bērā māwā omārēā. Djabarāa bΛra idu igarabirādua.

3

Ācōrēba idji biadeba dadjirā ēdrΛ edada

¹ Djabarāa quīrānebabidua naλ ējūānebema bororā jΛwaeda pananamārēā. Ādjia jarabΛdara ījā odida panΛa idjaba ne jūma biada odi carea beadida panΛa. ² Djabarāa jaradua: ni abΛdebemada biē bedeadie panΛa, caicaya beadie panΛa, ātebΛΓΛ sobia beadida panΛa, jūmarā ume aduā beadida panΛa.

³ Wārāda naēna dadjirā bida crīcha biada neē panasidaa, Ācōrēra ījānaē panasidaa, āī crīcha panasidaa. Dadjia cadjirua o awua beara, bΛsrīda o quīrīā bea sida nezoca quīrāca jūma obadjīdaa. Baridua cadjiruade nībabadjīdaa, djārāba erobΛ carea sode biē panebadjīdaa, djārāba dadjirāra quīrāmabadjīdaa, idjaba dadjirāba djārāda quīrāmabadjīdaa.

⁴ BaribΛΓΛ dadjirā ĒdrΛ Edabari Ācōrēba idji biada, idji quīrīā sida jūmarāa cawabisia. ⁵ Maλba dadjirāra ēdrΛ edasia. Dadjia bia opedada carea ēdrΛ edaē basīa, ātebΛΓΛ idji quīrā djuburiadeba ēdrΛ edasia. Dadjirā cadjiruara sΛgΛsia djiwidi toda quīrāca beadamārēā idjaba Ācōrē Jaureba dadjirāa zocai bai djiwidida diasia. ⁶ Dadji ĒdrΛ Edabari Jesucritodeba Ācōrēba idji Jaurera dadjirāa wāgaē diasia. ⁷ Ācōrēba idji biadeba dadjirāra jipa unu bΛ bērā ewariza idji ume zocai panania. Maλda jλā panΛa.

⁸ Maλ bedeara wārā araa. Mλa quīrīā bΛa bΛa maλgΛra bio jaradia baida Ācōrē ījā beaba ne jūma biada o wānamārēā. Maλ bedeara bio bia bΛa. Jūmarāda carebabaria. ⁹ BaribΛΓΛ baridua bedea siriē bΛ carea caicayarādua. Ācōrēba Moisea diada ley carea bida caicayarādua. Idjaba dadji drōā naēnabemarā trλ jaradiabadara igaradua. Jūma maλgΛra biē bΛ bērā carebacaa.

¹⁰ AbΛaba djabarāda ijarabibΛΓΛ, idjira quēādua waa māwā orāmārēā. Idjia ījāébΛΓΛ, wayacusa quēādua. Maλne wadibida ījāébΛΓΛ, idji ume bārādua. ¹¹ BΛa bio cawa bΛa maλ ēberāba wārā bedeara igarapeda biē o bΛda. Cadjirua o bΛdeba unubi bΛa ara idjida Ācōrē quīrāpita bedeadē bΛda.

Naλ cartade Pauloba jīrūare bΛda

¹² M̄a djaba Artemada wa djaba Tiquicoda bΛmaa wābiya. Jāma jūēnacarea isabe Nicopoli purudaā m̄ acΛde zedua. M̄a za uru cue jara mama baida crīcha bΛa. ¹³ Ēberāare bedeabari Zenada, Apolo sida bΛmaΛba wābΛdade ne jūmaneba carebadua bia wānamārēā. ¹⁴ Dadjirā dji Crito ĩjā beaba biada o cawa wānida panΛa ne neē quedeā carebadi carea. Māwāra ara dadji quīrīābe beadaēa.

¹⁵ Jūma m̄ ume duanΛba quīrīā panΛa bΛra bia baida. Dai quīrīā panΛ Crito ĩjā beaa jaradua daiba quīrīā panΛda ādjirāra bia duananida. M̄a quīrīā bΛa Ācōrēba idji biadeba jūma bārāra careba baida.

PILEMOA CARTA PAULOBA PILEMOA ITEA BADA

Pauloba naļ cartada Pilemoā itea Ḅasia. Poa 60are Romane preso Ḅaside Ḅasia. Carta djabarā Colosadebema itea diabueside naļ carta sida diabuesica Ḅaa (Colosa 4:11).

Maļ Pilemoāra Colosade Ḅabadjia idjaba ne bara Ḅasia. Paulodeba Jesucritoda iḄasia (v. 19). Djabarāda idji dede dji jaḄbadjidaa (v. 2). Idjia nezoca Onesimo abadada eroḄasia. BaribaḄa maļ Onesimora ne draḄsica Ḅa bēra mīrū wāsia (vv. 18-19). Paulo preso Ḅamaa wāpeda careba Ḅesia.

Onesimoba Crito iḄānacarea Pauloba naļ cartara Ḅasia. Critodeba djabarā bēra Pauloba Pilemoāa beḄea djuburiasia Onesimora wayacusa bia edamārēā (vv. 10-12, 15-20). Pauloba Ḅasia Onesimoba draḄara idjiabaḄa jēda diaida.

Naļ carta Ḅaside Pauloba ēdraida crīcha Ḅasia. Ara ēdrapeḄa Pilemoāmaa wāida crīcha Ḅasia (v. 22).

Pauloba naļ cartade naāra Ḅada

¹ Māra Pauloā. Jesucrito carea preso Ḅaa. Dadji djaba Timoteoda nama Ḅaa. Djaba Pilemoā, daiba Ḅara quīrā panāa. Ḅaa dai quīrāca Ācōrē trajura o Ḅa bēra māa naļ cartara Ḅa itea ḄabaḄaa. ² Idjaba ḄabaḄaa jūma djabarā Ḅa dede ābaa dji jaḄbadarā itea, dadji djabawērā Apia itea, dadji djaba Arquipo itea biḄa. Arquipoba Ācōrē beḄeara dai careba jaradiabaria. ³ Māa quīrā Ḅaa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Boro Jesucrito biḄa ādji biḄeba bārāra careba pananida idjaba necai bai sida bārāa dia pananida.

Djaba Onesimo carea Pauloba beḄea djuburiada

⁴ Māa Ācōrēa iwidiḄabaḄa Ḅa carea bia Ḅadaa abaria. ⁵ Māa ūrīsia Ḅaa dadjirā Boro Jesura bio iḄa Ḅada idjaba jūma Ācōrē ēberārāra quīrā Ḅada. ⁶ Māa Ācōrēa iwidi Ḅaa Crito iḄa bea ume Ḅara bio bia Ḅamārēā.* Māwā jūma ne bia dadjia Jesucritodeba eropanāda Ḅaa bio cawaya. ⁷ Djaba, Ḅaa Ācōrē ēberārāra quīrāneba sobiabida bēra mā sida sobiabisia idjaba bio Ḅasridabisia.

⁸ Maļ carea Ḅāa iwidiya māa jarabaḄa quīrāca omārēā. Critodeba māa obida Ḅamīna obiēa. ⁹ ĀtebaḄa māa beḄea djuburiaya quīrāneba māwā omārēā. Māra drōā Pauloā. Jesucrito carea preso Ḅaa. ¹⁰ Ḅa nezoca Onesimo carea māa beḄea djuburiaya. Idjira mā warra quīrāca Ḅaa. Mā nama preso ḄaḄe idjia māneba Critora iḄāna bēra mā warra quīrāca Ḅesia. ¹¹ Naēna Ḅa nezoca dji biaē basīa, baribaḄa idira nezoca biada Ḅesia. Māwā idjia Ḅa itea bia trajaya idjaba māra bia carebaya.

¹² Idjira Ḅamaa jēda diabuebaḄaa. Māa idjira bio quīrā Ḅaa. Mā quīrā djuburia idjira bia edadua mā edabaḄa quīrāca.† ¹³ BeḄea bia Critodebema carea mā preso ḄaḄe idjira mā ume eroḄa quīrā Ḅasia jūma Ḅaa mā carea jāmaḄa poya oē Ḅada omārēā. ¹⁴ BaribaḄa Ḅaa bia Ḅadaa

* **1:6** Crito iḄa bea ume Ḅara bio bia Ḅamārēā. ḄabaḄamaarā maḄba jara Ḅaa: “Crito iḄa ḄaḄeba Ḅara idji ēberārā ume bio bia Ḅamārēā.” † **1:12** Griego beḄeade maļ versīculora ebuda Ḅaēa.

aēne māwā o quĩrĩāé basía. Māa quĩrā djuburia iwidi ħara b́a ogo obiēa āteb́a quĩrĩā ħaa b́ab́a māwā o quĩrĩā ħaida.

¹⁵ Dārāé ħa b́a nezoca Onesimora b́a ume ħadada mĩrũ wānada. Āĩbērā māwāsia idji jēda wāb́aēde ħa ewariza erobāmārēā. ¹⁶ Barib́a idjira nezoca quĩrĩāca erobaiē ħa, āteb́a nezoca cāyābara biara erobaida ħa. Critodeba b́a djaba bērā quĩrĩāneba erobaida ħa. Māa idjira bio quĩrĩā ħa, barib́a mā cāyābara ħa idjira biara quĩrĩāida ħa, b́a nezoca bērā idjaba dadjirā Boroēba b́a djaba bērā.

¹⁷ B́a maarā dadjia Ācōrē itea abarida o pańa, Onesimora bia edadua ḿ edab́a quĩrĩāca. ¹⁸ Idjia bariduadeba b́a biē osib́a wa b́a jēda diai bara ħab́a, ḿa iwidiidua. ¹⁹ Ara ḿ j́waba nāwā ħab́a: idjia jēda diaida ħa ḿa diaya. Quĩrānebadua ḿneba Crito ĩjāna bērā ħa ḿa diai bara b́a. ²⁰ Djaba, dadji Boro carea ḿ quĩrā djuburia iwidi ħa odu. Dadjira Critodeba djabarā bērā ḿ sora ħasridabidua.

²¹ Māa māwā ħab́a cawa ħa bērā ħa ḿ bedeara ĩjāida. Cawa ħa ḿa jara ħa cāyābara ħa biara oida. ²² Mā awara ḿa cr̄cha ħa bārāba Ācōrēa iwidi pańe ḿra ēdr̄ida. Māwā ḿra bārāmaa poya wāya. Mā bērā ḿ cāi sida waga erobadua.

Pauloba na ĩ cartade ĩr̄ure b́a

²³ Djaba Epaproda Jesucrito carea ḿ ume preso ħa. Idjia quĩrĩā ħa ħa bia ħaida. ²⁴ Marcoba, Aristarcoba, Demába, Luca bida quĩrĩā pańa ħa bia ħaida. Ādjirāba ḿ ume Ācōrē trajura o pańa.

²⁵ Māa quĩrĩā ħa dadjirā Boro Jesucritoba idji biadeba bārā careba ħaida.†

† 1:25 Bārā. Griego bedeadē b́a ħa “bārā jaurera.”

HEBREO CARTA HEBREORĀ ITEA

Naļ cartada hebreorā itea bāda basia. Cawadaē panāa caiba bāsida. ΛCΛΓAmaarā Bernabeba, Apoloba, Silaba, Lucaba, Clemente Romanebema wa dewaraba bāsida. Naēna zocārāba crīcha panasidaa Pauloba bādada. Ababe cawa panāa Hebreo carta bādara judio basida. (Judiorāra hebreo bedede bedeabada bērā hebreorā abadaa.) Naļ carta bādaba, dji carta edadarā biāda Timoteora unubadjiāda (13:23). Maļ awara djabarā Italia druadebemarā ume dji bia basia (13:24-25). Poa 70 bai naēna bāsia.

Naļ cartara djabarā judiorā bia mīga bea itea bāsia Jesucrito igararānamārēā. Jesucrito ījā panā carea ādjia erobeara λCΛΓAba jārīsidaa (10:32-34). Jūma naļ cartade dji bādaba jara bāa Critora dji dromaara bāda.

Critora bajānebema nezocarā cāyābara biara bāa (1:1neba aba 2:18daa). Critora Moise cāyābara biara bāa (3:1neba aba 4:13daa). Critora dadjirā Sacerdote dji Dromaara bāa (4:14deba aba 7:28daa). Critoba cadjirua carea odara sacerdoterāba obada cāyābara biara bāa (8:1neba aba 10:39daa).

Jirūare dji carta bādaba jara bāa Ācōrēba dadjirā bia unumārēā idjida ījānida panāda (11:1neba aba 13:25daa). Dji crīcha dromara 12:1ne bāa: “Maļ ēberārā zocārāba unubisidaa Ācōrēra wārāda ījāsidaa. Maāda cawa panā bērā dadjirā biāda ara maļ quīrāca ījā pananida panāa. Dadjirā idu ījābicara, cadjiruaba dadjirā bārā edabari sida āyā bādapeā jūma droa panāneba nocodaā wānadra dadjirā jūēnida panāmaa.”

Ācōrē Warrara dji dromaara bāa

¹ Naēnaeda Ācōrēba dadji drōā naēnabemarāa bārīma zocārā quīrātanoaneba bedebadjiā. Idjideba bedebadarāneba māwā osia.

² BarībAΓA naļ jirūarebema ewarīde idji Warradeba dadjirāa bedesia. Idji Warradeba Ācōrēba ne jūmada osia idjaba idjida bāsia ne jūma erobamārēā.

³ Idji Warraba Ācōrē quīrāwārēā dorrodorroada unubibaria. IdjiabAΓA Ācōrēra sāwā bāda cawabibaria. Idji bedea λBAA bādaba ne jūma odara ara māwā bāa. Idjia dadjirā cadjiruara sAΓApeā Ācōrē dji droma bA jAWA araare bajāne chūmesia.

⁴ Ācōrēba idjira bajānebema nezocarā cāyābara dji dromaara bāsia. Ācōrēba idjira trā bāsia “mā Warra,” maāne ādjirāra trā bāsia “mā nezocarā.” Māwā Ācōrēba idji trā bādara ādjirā trā bāda cāyābara biara bāa.

⁵ Ācōrēba ni abāa bajānebema nezocaa nāwā jaraē basia:

BARA mā Warraa. Idi bARA mā Warraada abAΓAA.*

Idjaba ādjidebemada nāwā jaraē basia:

Māra idji zeza baya, idjaba idjira mā warra baya.†

⁶ Ācōrēba idji Warra iwina naļ ējūānaa diabuebAΓAde nāwā jarasia:

Jūma Ācōrē bajānebema nezocarāba idjīa bia bedeadida panāa.

⁷ Bajānebema nezocarānebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

* 1:5 Salmo 2:7. Idi bARA mā Warraada abAΓAA. Griego bedede bA bAA: “Idi mā bāda unusia” wa “idi māra bA zeza basia.” † 1:5 2 Samuel 7:14.

Bajānebema nezocarāda osia nāūrā quīrāca beadamārēā.†

Ādjirāra osia tabΛ urua quīrāca beadamārēā.§

⁸ BaribΛΓΛ idji Warradebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Ācōrē, bΛra ewariza jūmarā boroda baya. BΛ purura jipa pe erobaya.

⁹ BΛa biadrΛ quīrīāsia. Cadjiruara quīrāmasia.

MaΛ carea Ācōrē, bΛ Ācōrēba jūma bΛ ume panΛ cāyābara bΛdrΛ dji dro-
maara bΛsia. Māwā bΛra bio bΛsridabisia.*

¹⁰ Idjaba nāwā jarasia:

Jūmarā Boro, naārāeda bΛa naΛ ējūāda, bajā sida osia.

¹¹ Jūma maΛgΛra jōya baribΛΓΛ bΛra ara māwā baya. Jūma maΛgΛra dji sore
baya wua dji sore babari quīrāca.

¹² Wua sore ērāpeda djiwidi jΛbΛΓΛ quīrāca bΛa jūma maΛgΛra āyā bΛpeda
djiwidida oya.

BaribΛΓΛ bΛra ara bΛdji bΛda baya. BΛra beucaa.†

¹³ Ācōrēba ni abΛΛ bajānebema nezocaa jaraē basia:

MΛ jΛwa araare chūmedua aba bΛ dji quīrūra mΛa jūma bΛ jΛwaeda
bΛbΛΓΛdaa.†

¹⁴ Jūma bajānebema nezocarāda Ācōrēba zocabaria. Ācōrēba ādjirāra dia-
buebaria dji ēdrΛdirā carebadamārēā.

2

Quīrācuīta beadadua Crito igarada amaaba

¹ MaΛ bērā āi wāna amaaba dadjirāba wārā bedea ūrīpedadara
quīrācuīta biara ēpēnida panΛa. ² Ācōrēba naēna obi bāda bedeara
bajānebema nezocarāneba diasia. MaΛ bedeara ēberārāba jūma ijā odida
panasidaa. Jūma ijā oē beara, igara bea sida Ācōrēba aride cawa obad-
jia. ³⁻⁴ Ara maΛ quīrāca Ācōrēba ēdrΛ edaidebema bedeada dadjirāba
igaradibΛΓΛ, ¿Ācōrēba cawa oidebemada sāwā ēdrΛdi? MaΛ bedea bio bia
bΛra dadjirā Boro Jesuba naārā jaradiasia. MaΛ ūrīpedadaba dadjirāa
jarasidaa maΛgΛra wārāda. MaΛ awara Ācōrēba ne ununaca waibΛada
quīrātanoa obisia. Idjia quīrīā bāda quīrāca idji Jaureba obi bΛra id-
jiderāza diasia. Jūma maΛgΛdeba cawabisia maΛ bedeara wārāda. MaΛda
dadjirāba igaradibΛΓΛ, ¿sāwā ēdrΛdi?

Jesucrito dadji quīrāca bada

⁵ Ējūā djiwidi zeida bΛ daiba jara panΛra Ācōrēba bajānebema nezocarā
jΛwaeda bΛē basia. ⁶ ĀtebΛΓΛ Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:

MΛ Ācōrē, ēberāda ¿cārē? ¿Cārēā dairāma crīchabari?

Ēberāda ¿cārē? ¿Cārēā dairāda wagabari?

⁷ BΛa दौरa bajānebema nezocarā cāyābara edaara bΛsia.

Māwāmīna दौरa naΛ ējūāne bia bΛsia idjaba dji dromarāda bΛsia.*

⁸ BΛa ne jūmada dai jΛwaeda bΛsia.†

† **1:7** Griego bedeade “nāūrā” idjaba “jaure” abari bedeaa. MaΛ carea ΛCALΓΛ traduccioāne maΛ
versīculode nāwā bΛ bΛa: “Idji bajānebema nezocarāda osia jaureda beadamārēā.” § **1:7** Salmo
104:4. * **1:9** Salmo 45:6-7. † **1:12** Salmo 102:25-27. † **1:13** Salmo 110:1. BΛ jΛwaeda
bΛbΛΓΛdaa. Griego bedeade bΛ bΛa: “BΛ jīrū edre bΛbΛΓΛdaa.” * **2:7** Griego bedeade ΛCALΓΛ
cartade naΛ sida bΛ bΛa: “Daura bΛsia ne jūma bΛa oda bororāda beadamārēā.” † **2:8** Salmo
8:4-6. Dai jΛwaeda bΛsia. Griego bedeade nāwā bΛ bΛa: “Ne jūmada idji jīrū edre bΛsia.”

Ācōrēba ne jūmada dadji jΛwaeda ʙΛsia. Dadji jΛwaeda ʙΛdaēra neēa. Māwāmīna wadibida ununaēa ne jūma dadji jΛwaeda ʙΛda. ⁹ BaribΛrΛ Jesudebemada cawa panΛa. † Ācōrēba idjira bajānebema nezocarā cāyābara naļ ējūāne edaara ʙΛsia. Ācōrēba idji biadeba māwā osia Jesura jūmarā carea beumārēā. Bia mīga beuda bērā Ācōrēba idjira bia ʙΛsia idjaba dji dromada ʙΛsia.

¹⁰ Ācōrēba ne jūmada osia. Idjideba ne jūmada ʙea. Ācōrēmaarā bia ʙasia Jesura bia mīgaida. Māwā idjira ēberārā ĒdrΛ Edabarida aride ʙΛsia. Idjideba Ācōrēba idji warrarāda zocārā edasia idji biya quirudebemada edadamārēā. ¹¹ Jesuba ēberārāda Ācōrē itea bia ʙΛbaria. Idjia, maļ ēberārā bida abari Zezada eropanΛa. Maļ carea Jesura peracaa ādjirāra idji djabarā ai carea. ¹² Ācōrē Bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa:

MΛa ʙΛdebemada mΛ djabarāa bedeaya. Jūmarā ābaa dji jΛre duanΛne mΛa ʙΛda bia jaraya. §

¹³ Idjaba nāwā ʙΛ ʙΛa:

MΛa idjidrΛ ĩjā ʙaya.*

Idjaba naļ sida ʙΛ ʙΛa:

MΛra nama ʙΛa, idjaba warrarā Ācōrēba mΛa diadara mΛ ume ābaa panΛa. †

¹⁴ Maļ warrarāba djarada, oa sida eropanΛ bērā Jesu bida abarida edasia idji beuadeba diauru poyai carea. Diaurura beu djibaria.

¹⁵ Jesuba diaurura poyada bērā, beudi carea waya ʙeadaara idjia jūma ēdrΛ ʙΛsia. Ewariza beudi waya panΛneba ādjirāra biē panasidaa nezoca quīrāca.

¹⁶ Wārāda Jesura bajānebema nezocarā carebade zeē ʙasia, ātebΛrΛ Abrahaļ quīrāca Ācōrē ĩjā beadrΛ carebade zesia. † ¹⁷ Idji zeside ne jūmane dadji quīrāca ʙasia djārā quīrā djuburiabari Sacerdote dji Droma bai carea. §

Wārāda Ācōrē quīrāpita sacerdote dji droma jūma aride obarida ʙesia. Maļba ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obadara Ācōrēba quīrādoamārēā.

¹⁸ Diauruba mīā sē ʙaside Jesura bia mīgasia. Maļ bērā diauruba mīā sē ʙeara careba cawa ʙΛa.

3

Moise cāyābara Jesura dji dromaara ʙΛa

¹ Djabarā, bārāra Ācōrē ēberārā bērā idjaba Ācōrēba bārāra trΛna bērā, Jesucritodebemada bio quīrācuca crīchadadua. Idjira Ācōrēba diabuedaa idjaba Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba ebuada jarabadaa idjidrΛ wārāda ĩjā panΛa.

² Ācōrēba obidara Jesuba jūma aride osia Moiseba Ācōrē ēberārā ume oda quīrāca.*

³ Ēberārāba de bia obaridebemada dji de cāyābara biara bedeabadaa. Ara maļ quīrāca dadjirāba Moisedebema cāyābara Jesudebemada biara bedeadida panΛa.

⁴ Dera dji oda bara ʙea. BaribΛrΛ Ācōrēba ne jūmada osia.

⁵ Moiserā Ācōrē nezoca bērā Ācōrē ēberārā ume jūma aride osia. Maļne idjia cawabisia Ācōrēba nocoarebema ewaride cārēda jaraida.

⁶ BaribΛrΛ Ācōrē warra Critora

† 2:9 Jesudebemada cawa panΛa. Griego bedeade nāwā ʙΛ ʙΛa: “Dadjirāba Jesura unu panΛa.”

§ 2:12 Salmo 22:22. * 2:13 Isaia 8:17. † 2:13 Isaia 8:18. † 2:16 Griego bedeade nāwā ʙΛ

ʙΛa: “Abrahaļ ēberārāra carebade zesia.” § 2:17 Dadji quīrāca. Griego bedeade ʙΛ ʙΛa: “Idji

djabarā quīrāca.” * 3:2 Ācōrē ēberārā ume. Griego bedeade ʙΛ ʙΛa “Ācōrē dede.”

idji ēberārā boroa. Ādjirā ume jūma aride o בלא. Dadjirāba Critoda iḵā pananibארא idjaba idjideba edadira בלסרידה jāā pananibארא, Ācōrē ēberārā.†

Critora igararānadia

7-8 Maā carea Ācōrē Jaureba nāwā jara בלא:

Idi Ācōrē bedea ūrībאדדה bārā sora zarearānadia bārā drōā naēnabemarā so zareapeḏada quīrāca.

Ādjirā ējūā pōāsa ewaraga בלדה duanasidade Ācōrēba jaradara igarasidaa idjia sāwā oi cawaya.

9 Mama idjia odara cuarenta poa unusidamīna ādjirāba iḵānaē basía sāwā oi cawaya.

10 Maā carea ādjirā ume quīrūpeda Ācōrēba nāwā jarasia:

“Ādjirāba māra soḏeba wārāda ēpēnaca. Mā ora cawa quīrānaca.”

11 Idjaba quīrū בלדה wārāneba nāwā jarasia: “Mā ḵnāūbima ādjirāra jūēnaē.”‡

12 Djabarā, quīrācuita beadedua. So cadjiruaba Ācōrē iḵānaē bearānadia. So cadjiruaba Ācōrē zocai בלרא igarabaria. 13 Wadī ewari בלדה eda ewariza dji carebadua biara iḵāni carea. Māwā ni abalada cadjiruaba cūrūgapeda so zarea beadaēca. 14 Dadjirāba naārā iḵāpedadadeba aba beubאדאא Critoda iḵā pananibארא, idji ume panania. 15 Maā carea Ācōrē Bedeade nāwā jara בלא:

Idi Ācōrē bedea ūrībאדדה bārā sora zarearānadia bārā drōā naēnabemarā so zareapeḏada quīrāca.§

16 Ācōrē bedea ūrīpedadacarea ḵcairāda so zareasida? ḵjūma Moiseba Egiptoḏeba ēdra edadarāda māwā so zareasidaēca? 17 ḵĀcōrēra cairā ume cuarenta poa quīrū basi? ḵCadjirua opedadarā ume quīrū basiēca? ḵMaā carea ādjirāra ējūā pōāsa ewaraga בלדה quinisidaēca? 18 ḵĀcōrēba cairā wārāneba jarasi idjia ḵnāūbima jūēnaēda? ḵIdji bedea iḵānaē beadarā māwā jarasiēca? 19 Maāḵdeba dadjirāba cawa panאā ādjirāba iḵāpedadaē bēra Ācōrēba ḵnāūbida badama poya jūēnaē basida.

4

1 Ācōrēba wārāda jara בלא dadjirāra wadibida idjia ḵnāūbima poya jūēnida panאda. Baribארא quīrācuita beadedua. Māwāéra ḵcארא bārānebemada mama jūēnaēca. 2-3 Bedea bia Ācōrēba ḵnāūbidebemada dadjirāba ūrīsidaa drōā naēnabemarāba ūrīpedada quīrāca. Dadjirāba soḏeba iḵā panא bēra Ācōrēba ḵnāūbima jūēnia. Baribארא drōā naēnabemarāba ūrīnapeda iḵāpedadaē bēra maā beḏeaba carebaē basía. Ādjirānebemada Ācōrēba nāwā jarasia:

Quīrū בלדה mā wārāneba nāwā jarasia: “Mā ḵnāūbima ādjirāra jūēnaēca.”* Māwā jarasia naē ējūā odadeba ḵtaa idjia oida badara jūma o erobאמīna.†

4 Ācōrēba idji bedeade ḵnāūbada ewaridebemada nāwā jarasia:‡

† 3:6 Griego bedeade ḵcארא cartade naā sida בל בלא: “Aba naē ewari jōbarאdaa.” ‡ 3:11 Salmo 95:7-11; Numero 14:21-35. § 3:15 Salmo 95:7-8. * 4:2-3 Salmo 95:11. † 4:2-3 Idjia oida badara. Maāba cawabi בלא Ācōrēba dadjī ḵnāūni sida osida. ‡ 4:4 ḵnāūbada ewari. Griego bedeade בל בלא “séptimo día.”

Sietebema ewaride Ācōrēba jūma pārā erobasia. Maļ bēra sietebema ewaride ānāusia. §

⁵ Idjaba Ācōrēba idji bedeađe nāwā jara Ɂaa:

Mā ānāūbima ādjirāra jūēnaēa.*

⁶ Bedea bia Ācōrēba ānāūbidebema naārā ūrīpedadaba ījānaē basía. Maļ bēra idjia ānāūbida bađama jūēnaē basía. Baribara ħara ēberārāda wadibida Ācōrēba ānāūbima poya jūēnia. ⁷ Maļ carea Ācōrēba dewara ewarida Ɂasia idjia ānāūbima jūēnamārēā. Maļ ewarira Ācōrēba trā Ɂasia “idi.” Maļ ewari bađacarea dārābadađe idjia Daviđeba maļnebemada bedeasia. Maļ bedeara mā naēna naļ cartade Ɂasia. Nāwā Ɂaa:

Idi Ācōrē beđe ūrībadade bārā sora zarearānadu. †

⁸ Josueba israelerāra Ācōrēba wārāda ānāūbimaa edeđabara Ācōrēba dewara ānāūbidebemada beđeāē bacasia. ⁹ Maļ bēra ānāūbada ewarida Ācōrē ēberārā itea wadibida Ɂaa. ¹⁰ Abada Ācōrēba ānāūbima Ɂabara, idjia o badadebemada ānāusia Ācōrēba ne jūma opeđa ānāuna quīrāca. ¹¹ Maļ bēra dadjirāba biara jarađida panāa Ācōrēba ānāūbima jūēni carea. Māwāra ni abada bađeāēa drōā naēnabemarā ījānaē panāneba baepedada quīrāca.

¹² Wārāda Ācōrē beđeara zocai Ɂaa idjaba Ɂaa Ɂaa. Idji beđeara djōbada neco quida umé era Ɂa cāyābara peweđeara Ɂaa. Idji beđeaba dadji crīchara, dadji soba o quīrā Ɂa sida jūma ebuda cawabibaria dadji crīcha, dadji jaure, dadji so sida eđu cōbara quīrāca. ¹³ Ācōrēba ne jūmada unubaria. Idjia unuē Ɂara neēa. Idjia ođara, dadjia mērā erobā sida ebuda unu Ɂaa. Idjia cawa obarađe jūma dadjia ođara idjia jarađida panāa.

Jesura dadjirā Sacerdote dji Droma

¹⁴ Ācōrē Warra Jesura bajānaa wāsia. Idjira dadjirā Sacerdote dji Dromaa. Dadjirāba idjira ījā panāana a panā bēra wārāda ījā pananida panāa. ¹⁵ Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaba cawa Ɂaa dadjirāra Ɂaaē panāda. Diauruba idjira mīā sēsia dadjirā mīā sēbari quīrāca. Baribara Jesuba dadjiruara oē basía. ¹⁶ Dadji Ɂaaē bađebebemada cawa Ɂa bēra dadjirā idji bugue caita wābada quīrāca ne wayaa neē Ācōrēa iwidiđida panāa. Māwā idjia dadjirāra quīrā djuburiaya idjaba idjia carebamārēā iwidiđadađe idji biadeba carebaya.

5

¹ Ācōrēba sacerdote dji droma Ɂabarāza ēberāda aba edapeda Ɂabaria. Maļ bēra ēberārāba cadjirua opeđada carea sacerdoteba Ācōrēa ne diabararia idjaba animarāda babue diabararia.* ² Ēberārāba adua panāneba āi opeđadara sacerdote dji dromaba poya cawa quīrā djuburiaya idjia bida abarica obari bēra. ³ Ēberārāba cadjirua opeđada carea animarā babue diabarāđe idjia ođa carea bida animarā babue diaida Ɂaa. ⁴ Ni abada ara idjiduba sacerdote dji dromada becaa, ātebara Ācōrēbara aba trāpeda Ɂabaria Aaroā bađa quīrāca. ⁵ Ara maļ quīrāca Critora ara idjiduba Sacerdote dji Dromada beē basía, ātebara Ācōrēbara idjira māwā Ɂasia. Ācōrēba idjia nāwā jarasia:

§ 4:4 Genesi 2:2. * 4:5 Salmo 95:11. † 4:7 Salmo 95:7-8. * 5:1 Levitico 1:1đeba aba 6:7đaa.

Bara m̄ Warraa. Idi bara m̄ Warraada abaraa.†
 6 Idjaba nāwā jarasia:

Bara ewariza sacerdoteda baya Melquisedé bada quĩrāca.‡

7 Crito nañ djarade baside jĩā baba Ācōrēa jigua bedea djuburiasia, Ācōrēba idji beuida badebemada poya ēdra baida bada bēā. Mañne Ācōrēba quĩrĩā bā quĩrāca jĩā oyada ada bēā, Ācōrēba idji bedeara ūrsia.§
 8 Critora Ācōrē Warramĩna idji bia mĩga badeba jĩā o cawasia. 9 Ne jũmane daucha jĩā oda bēā, idjia jara bā jĩā o beara jũma ēdra edaya ewariza zocai beadamārēā. 10 Mañ bēā Ācōrēba idjira Sacerdote dji Dromada basia Melquisedé bada quĩrāca.

Wārā bedeara igararānada

11 Mañgadebemada daiba zocārā jaradia quĩrĩā panāa. Baribarā zarea bāa ebuda cawabidida, bārāba isabe cawadaca bēā. 12 Bārāba Jesu jĩāpedadara dārābada. Mañ bēā idira bārā Ācōrē bedea jaradiabadada beadida panasidaa. Māwāmĩna Ācōrē bedeara mācua adua panā bēā poya bia jaradiadaca. Abāba bārā Ācōrē bedeadebema cawaichaara bāda wayacusa jaradiada bāa juba dawabarā quĩrāca. Bārā warra zaque quĩrāca bea bēā djico cođi cāyābara jubadra dođida panāa. 13 Juba do beara wadi djuburi quēda bēā sāvā jipa oira adua bea. 14 Baribarā djico zareara drōārā iteaa. Ādjirāba Ācōrē bedea quĩrācuita crĩcha panāneba cawa panāa cārēda biada idjaba cārēda cadjiruada.

6

1-2 Mañ bēā nocodaa wānia Critoda biara cawadi carea. Dadjirāba idjidebema naārā cawapedada awa jaradiadaēa. Wayacusa jaradiadaēa cadjirua o panā carea beudida panāda, cadjirua igaradapeđa Ācōrēmaa zedida panāda, Ācōrē jĩānibemada, borocuedidebemada, djabarā arā jawa badiidebemada, beudarā arēbadidebemada, idjaba Ācōrēba cawa odarā ewariza bia mĩgadidebema sida. 3 Ācōrēba quĩrĩā bābarā, jũma mañgadebemada wayacusa jaradiadi cāyābara dadjirāra nocodaa wānia Critoda biara cawadi carea.

4 Acarāba wārā bedeara cawa panasidaa. Ācōrēba dia bā carea bāsrīda panasidaa. Idji Jauredeba ne edasidaa. 5 Idji bedea bio bia bāda, idji abāa nocoarebema ewaride unubi sida cawa panasidaa. 6 Ādjirāba Critoda igarapedada bēā wayacusa poya jēda idjimaa zedaēa. Zesidara Ācōrē Warra wayacusa crude cachibada quĩrāca idjidebemada jũmarāa biē bedebidīa.

7 Cue zebarā egoroba dobaria. Mañba egoro biade ne udara dji uda itea bia zaubaria. Ācōrēba mañ ējũāra bia jarabaria. Crito igarāē beara mañ ējũā quĩrāca panāa. 8 Baribarā cue zedacarea arāda, chirua cadjirua sida tunuibarā, mañ egorora biē bāa. Ācōrēba mañ ējũāra biē jarapeđa jĩrũare jũma babueya. Crito igara beara mañ ējũā cadjirua quĩrāca panāa.

9 Djabarā, दौरā māwā bedea panāmĩna cawa panāa Ācōrēba bārāra ēdra edada bēā o biade wābada. 10 Ācōrēra jipa bā bēā bārāba bia o panāra idjaba idji quĩrĩā panāra quĩrādoāēa. Idji ēberārā careba panāneba unubisidaa idjira quĩrĩā panāda. Idi bida careba panāa. 11 Daiba quĩrĩā

† 5:5 Salmo 2:7. Idi bara m̄ Warraada abarāa. Griego bedeadē bā bāa: “Idi māa bada osia” wa “idi māra bā zeza basia.” ‡ 5:6 Salmo 110:4. Genesi 14:18. § 5:7 Marco 14:32-36.

panla bādjiza māwā o pananida aba beubadadaa. Māwābarga bārāba Ācōrēneba edadi carea jā panara jūma edadia. ¹² Daiba quīrānaēa bārāra coa beadida, ātebarga quīrā panla bārāra dewararā djabarā quīrāca beadida. Ādjirāba Critoda ijā panla bērā idjaba jūma droa panla bērā, Ācōrēba diai jaradara jūma edadia.

Ācōrēba bedeā bādara wārāda oya

¹³ Ācōrē cāyābara dji dromaara bāda neā. Maļ bērā Abrahaļ ume bedeā bāside ara idji trāneba wārāda carebayada asia. ¹⁴ Nāwā jarasia: “Wārāda mā bāra carebaya idjaba bādeba zocārā yōbiya.”* ¹⁵ Abrahaļba jūma droa bādeba jā bapeđa Ācōrēba warra diai jaradada unusia.

¹⁶ Ēberārāba wārāneba jarabadae ādji cāyābara dji dromaara bā trāneba māwā jarabadaa. Maļne ni abaļba poya sewaada adacaa. ¹⁷ Ara maļ quīrāca Ācōrēba ebuda cawabi quīrāsia idjia diai jarada edadi ēberārāba maļra wārāda edadida idjaba idjia crīcha bā quīrāca wārāda obarida. Maļ carea ara idji trāneba diayada asia. ¹⁸ Ācōrēra sewa oca bērā idjia diai jaradara wārāda diaya idjaba idji trāneba jaradara quīrā awara oēa. Maļ bērā Ācōrēba dadjirā waga bamārēā jarasidaa. Idjia jaradara wārāda oida cawa panla bērā dadjirāba poya sozarra ijā panania. Maļba Jesudeba edadi carea jā panara quenabaridaēa. ¹⁹⁻²⁰ Dadjia jā panara wārāda edadida cawa panla. Maļba dadjirāra careba bā bio ijā pananamārēā anlaba barco ero ūmabari quīrāca. Dadjia jā panara wārāda edadida cawa panla Jesura bajānaa dadjirā na wāna bērā. Idjira Ācōrē dede wuaba eatā jira bā edaare wāsia dadjirā carebai carea. Mama idjira dadjirā Sacerdote dji Dromada besia Melquisedé bađa quīrāca. Ewariza māwā bā.

7

Melquisedé

¹ Maļ Melquisedéra Saleļ purudebema boro basia idjaba Ācōrē dji Dromaara bā sacerdote basia.* Maļ ewaride Abrahaļra ācāra puru bororā ume djōpeđa jūma poyasia. Abrahaļ jēda zebārađe Melquisedéba audiabāride wāpeđa idjira bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. ² Maļbe Abrahaļba djō bapeđa jāriñanebemada Melquisedéa diasia. Die juachabāraza aba diasia. Melquisedé trāba jara bā “ēberārā boro jipa bā.” Idjaba idjira Saleļnebema boro abadjidaa. Maļ trāba jara bā “necai baidebema boro.” ³ Ni abaļba adua panla Melquisedé zezara, dji papa sida cairā basida. Adua panla idji ēberārā drōā naēnabemara cairā basida. Idji todadebemada, beudadebema sida adua panla.† Māwā idjira Ācōrē Warra quīrāca ewariza sacerdotea.

⁴ Melquisedéebemada bio crīchadaua! Idjira wārāda dji droma basia. Dadjirā drōā naēnabema dji droma bā Abrahaļba djō bapeđa jāriñanebemada idjia diasia. Die juachabāraza aba diasia. ⁵ Māwānacarea Ācōrēba Moisea diada leyde jarasia jūma israelerāba edabadaebemada Levideba yōpeđa sacerdoteerā diadida panla. Die edabadaza aba diadida panla. Israelerāra maļ sacerdoterā

* **6:14** Genesi 22:17. * **7:1** Genesi 14:17-20. † **7:3** Griego bedeade maļ versícúloda nāwā bā bā: “Melquisedéra zeza neē bā, papa neē bā, ēberārā drōā naēnabema sida neē bā. Idji toda ewari neē bā, idji beuda ewari sida neē bā.”

djabarāmīna, abari Abrahāneba yōpedadamīna, māvā diadida panla. ⁶ Baribara Melquisedéra Levideba yōnaē basía. Māvāmīna Abrahāba jārīnanebemada idjía diasia. Die juachabara abā diasia. Mañne Melquisedéba Abrahāra bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Māvā osia Ācōrēba Abrahā naēna wārāda carebayada adamīna.† ⁷ Jūmarāba cawa panla dji dromaara bāba dji edaara bāra bia jarabarida Ācōrēba carebamārēā.

⁸ Israelerāba edabadaebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa diabadāa. Mañ sacerdoterā beudimīna die edabadaza ādjía abā diabadāa. Baribara Melquisedéra wadi zocai bāca bāa Ācōrēbedeaba idjira beusida jaraē bā bērā. Māvā Abrahāba jārīnanebemada mañ beuca sacerdotēa diasia. Die juachabara abā diasia. ⁹⁻¹⁰ Israelerāba die edabadaebemada Levideba yōpedada sacerdoterāa abā diabadāa. Baribara Melquisedéba Abrahā audiariside Abrahā wiuzaque Levira wadi neē basía. Mañ bērā dadjirāba nāvā jaradida panla: Abrahāba die juachabara Melquisedéa abā diaside idji wiuzaque Levideba yōnirā bida ara maḡada diasidaa.

¹¹ Ācōrēba idji ley diaside Levideba yōpedada sacerdoterāda bāsia israelerā mañ leydeba pe eronībadamārēā. Naārā Aaroāda sacerdotē dji droma basía. Mañ sacerdoterāba o pananeba ēberārāda poya jipa beadibara, cārē cārē Aaroā awara sacerdotē Melquisedé quīrāca bāda zeida basí? ¹² Mañ sacerdotera Levideba yōpedada sacerdoterā cacuabari besia. Mañ bērā dji ley sida awara besia. ¹³ Jūma maḡāba dadjirā Boro Jesudebemada bedeā bāa. Idjira Levideba yōnaē basía, ātebāra Judadeba yōna basía. Mañ naēna ni abā Judadeba yōnada sacerdotē beadaē basía. ¹⁴ Moiseba jaraca basía sacerdoterāra mañ ēberārāneba zedida. Baribara jūmarāba cawa panla dadjirā Boro Jesura Judadeba yōna basida.

¹⁵ Jūma māa jaradara ebudaara bāa naāda cawadibara: Levideba yōpedadarā awara Jesuda sacerdotēda besia Melquisedé bada quīrāca. ¹⁶ Idjira sacerdotēda beē basía leyba bāda bērā. Leyba ababe Levideba yōpedadara bābaria. Jesura sacerdotēda besia idji abadeba beuca bērā. ¹⁷ Mañ carea Ācōrē Bedeade nāvā bā bāa:

Bāra ewariza sacerdotēda baya Melquisedé bada quīrāca.†

¹⁸ Naārā bada leyba ni abāda carebadaē bērā Ācōrēba āyā bāsia. ¹⁹ Mañ leyba ni abā bida jipa bāē basía. Mañ ley cāyābara Ācōrēba ne biara bāda diasia dadjirā carebai carea. Maḡādeba dadjirāra Ācōrē caita wābadaa.

²⁰⁻²¹ Ācōrēba dji naārā panana sacerdoterā bāside ewariza beadida jaraē basía. Baribara Ācōrēba Jesura sacerdotēda bāside wārāneba jarasia ewariza māvā baida. Ācōrē Bedeade nāvā bā bāa:

Dadjirā Boroba wārāneba jarasia bāra ewariza sacerdotēda baida Melquisedé bada quīrāca.* Idjia jaradara quīrā awara oēa.

²² Maḡāra Ācōrēba wārāneba jarada bērā dadjirāba cawa panla Ācōrēba Jesudeba dadjirā ume bedeā bādara wārāda oida. Mañ bedeā bādara idjia naārā diada ley cāyābara biara bāa.

²³ Naārā beada sacerdoterāra beubadjidaa. Abā jaidasira idjia o badara waa poya oē bērā idji cacuabari dewarada bebadjia. Māvā

† 7:6 Genesi 12:1-3. § 7:17 Salmo 110:4.

* 7:20-21 Melquisedé bada quīrāca. Griego beadeade bāra cartade mañra neēa.

zocārāda sacerdote basidaa. ²⁴ Barib_{ΛΓΛ} Jesura beuca bērā ewariza sacerdote baya. ²⁵ Mañ bērā idjideba Ācōrēmaa zeb_Λdara jūma poya ēdr_Λ edaya ewariza zocai beadamārēã. Idjira beuca bērā ewariza dadjirā carea Ācōrēa bedea djuburiabaria.

²⁶ Dadji Sacerdote dji Droma Jesuba cadjiruara ocaa, ne jūmane jipa b_ΛΛa. Ācōrēba idjira bia unu b_ΛΛa. Cadjirua obadarā tāēnabemada āyã b_ΛΛpeda bajāne dji dromada b_ΛΛasia. Mañ bērā ne jūmane dadjirāra poya carebaya. ²⁷ Idjia ocaa dewararā sacerdote dji dromarāba ewariza obada quĩrāca. Mañ sacerdoterāba ara ādjia cadjirua ope_Λdada carea naārã Ācōrēa animarāda babue diabadaa. Mañbe_ΛΓ_Λ dewara animarāda babue diabadaa ēberārāba cadjirua ope_Λdada carea. Barib_ΛΓ_Λ Jesuba animarā babue diab_ΛΓ_Λ quĩrāca ara idjida idu beabisia ēberārāba cadjirua obada carea. B_Λrima aba māwã odaba cadjiruara jūma s_Λg_Λsia. ²⁸ Ācōrēba Moisea diada leyba ēberārã ne jūmane jipaē beada b_ΛΛbaria sacerdote dji dromarāda beadamārēã. Barib_ΛΓ_Λ mañ ley diadacarea Ācōrēba wārāneba jarasia idji Warrara ewariza Sacerdote dji Dromada baida. Māwã idji Warrara b_ΛΛasia dadjirā carea sacerdote ariede b_ΛΛda bemārēã.

8

Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaa

¹ Dji crīcha droma daiba jara pan_Λra nañg_Λa: dadjirā Sacerdote dji Dromada bajāne Ācōrē bugue biya quiru j_Λwa araare chūm_ΛΛa. ² Bajāne Ācōrē de dji wārã arade idjira sacerdotea. Mañ dera ēberāba odaēa, āte_ΛΓ_Λ dadjirā Boro Ācōrēba o_Λdaa.

³ Sacerdote dji dromarāda Ācōrēba jūma b_ΛΛbaria idjia ne diadamārēã idjaba animarāda babue diadamārēã. Mañ bērã Jesucrito bida ne diaida b_Λsia. ⁴ Idjida nañ ējūāne b_ΛΛbara sacerdote baē bacasia nañ ējūāne sacerdoterã bara bērã. Mañ sacerdoterāba Ācōrēa ne diabadaa idji leyde b_Λ b_Λ quĩrāca. ⁵ Sacerdoterāba o pan_Λneba unubibadaa bajāne sãwãb_ΛΓ_Λ b_ΛΛda. Mañ carea Moiseba Ācōrē wua de oi naēna Ācōrēba idjia nãwã jarasia: “Jūma daucha odadua m_ΛΛa nañ eyade unubida quĩrāca.”* ⁶ Barib_ΛΓ_Λ Jesu dadjirā Sacerdote dji Dromaba bajāne o b_ΛΛra sacerdoterāba nañ ējūāne o pan_Λ cãyãbara biara b_ΛΛa. Ara mañ quĩrāca Ācōrēba Jesudeba bedea b_ΛΛdara biara b_ΛΛa Moisedeba bedea b_ΛΛda cãyãbara. Māwã biara b_ΛΛa mañ bedea b_ΛΛside Ācōrēba ēberārāra biara carebayada ada bērã. ⁷ Ācōrēba Moisedeba naārã bedea b_ΛΛdaba wārãda carebadabara waya dewara bedeadã b_ΛΛē bacasia. ⁸ Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba Moisedeba bedea b_ΛΛdara ēberārāba jūma ope_Λdadaē bērã idjia bedeadẽ pan_Λda unusia. Mañ carea nãwã jarasia:

Jūmarã Boro_Λba nãwã jara b_ΛΛa: “Ewari aba m_ΛΛa israelerã ume, Judadebemarã ume bida bedea djiwidida b_ΛΛya.

⁹ Mañ bedea djiwidira bārã drõã naēnabemarã ume bedea b_ΛΛda quĩrāca baēa.

Bārã drõã naēnabemarã ume bedea b_ΛΛsia Egiptodeba quĩrācu_Λta waga ēdr_ΛΛ eneside.†

* 8:5 Exodo 25:40. † 8:9 Quĩrācu_Λta waga ēdr_ΛΛ eneside. Griego bedeadẽ b_Λ b_ΛΛa: “J_Λwa jidapeda ēdr_ΛΛ eneside.”

BaribΛΓΛ wārāda ĩjāpedadaē bērā mĀa ādjirāra igarasia.” Māwā jara ʙΛa jūmarā Boroba.

¹⁰ Idjaba jūmarā Boroba nāwā jara ʙΛa: “Nocoarebema ewaride mĀa bedea djiwīdida israelerā ume nāwā ʙΛya:

mĀ leyra ādjirā crīchade, ādjirā sode bida ʙΛya.

MĀra ādjirā Ācōrē baya, idjaba ādjirāra mĀ puru baya.

¹¹ MaĀne jūmarāba mĀra cawa panania. Dji edaara ʙeaba, dji dromarā bida cawa panania.

MaĀ bērā ni abaΛba idji druadebemarāa, idji ēberārāa bida waa jara-diadaēa mĀ jūmarā Boroda cawadamārēa.

¹² Ādjirāba biē opedadara mĀa jūma quīrādoaya. Ādjirāba cadjirua opedadara mĀa waa crīcha ʙaēa.”[†]

¹³ Ācōrēba bedea djiwīdi ʙΛyada aside cawabisia idjia naārā bedea ʙΛdara dji drōāda. Dji drōā bērā dārāéne āyā ʙΛya.[§]

9

Ācōrē de naĀ ějūānebema idjaba bajānebema

¹ Ācōrē israelerā ume naārā bedea ʙΛside jarasia idji wua deda naĀ ějūāne odida panΛda, maĀ dede sāwā odida panΛ sida. ² MaĀ de odapeda dji nocoarebema dejāra “Ācōrē itea ʙΛ dejā” abadjidāa. MaĀ dejāne ĩbīrāda, mesa sida ʙasia. PaĀ Ācōrē quīrāpita ʙΛda sida ʙasia. ³ Dji edaara ʙΛ dejāne wuaba eatΛ jira ʙasia. MaĀgΛ dejāra “Ācōrē itea biara ʙΛ dejā” abadjidāa. ⁴ Quera bá diabadada mama ʙasia. MaĀra oroba jūma ʙΛrá ʙasia. Ācōrē baurude sida ʙasia. MaĀ sida oroba jūma ʙΛrá ʙasia. Epedeco jūgurua oro odada manāba bira ʙΛda maĀ baurudede eda ʙasia.* AaroĀ bacuru tununa sida eda ʙasia.† Ācōrēba diada ley mōgara pewedeade ʙΛda sida eda ʙasia.‡ ⁵ Baurude ĀrĀ bajānebema nezoca quīrāca i bara panΛda umé panasidāa. Ādji iba dji baurude ĀrĀ cobΛra jūātrΛ eropanasidāa.§ Ādji panΛmaa Ācōrē quīrāwārēā dorrodor-roada zebadjia. MaĀ baurude ĀrĀ cobΛmaa sacerdotēba oa jīāprobΛgΛde Ācōrēba ēberārāba cadjirua opedadara quīrādoabadjia. MaĀgΛdebemada ara nawena daiba naĀ cartade jūma jaradiadaēa.

⁶ Jūma maĀgΛ pārāpedadacarea sacerdoterāra ewariza dji nocoarebema dejāne eda wābadjidāa ādjia Ācōrē itea odida panΛra jūma odi carea. ⁷ BaribΛΓΛ dji edaara ʙΛ dejāne ababe sacerdotē dji dromadrΛ poaza ʙarima aba eda wābadjia. Eda wābΛrΛde idjia cadjirua oda carea idjaba ēberārāba adua panΛneba cadjirua opedada carea bida animarā oada Ācōrē quīrāpita jīāpoi carea edebadjia.* ⁸ MaĀneba Ācōrē Jaureba cawabi ʙasia ēberārāra wādi Ācōrē de bajāne ʙΛde poya eda wānaēda. Sacerdoterāba wādi Ācōrē de naĀ ějūāne ʙΛde ne odida panΛmisa māwā ʙasia. ⁹ NaĀ ewaride jūma maĀgΛba cawabi ʙΛa Ācōrēa ne dia panΛneba idjaba animarā babue dia panΛneba bida dji māwā o ʙea crīchara poya jipa ʙΛēda. ¹⁰ Ācōrēba Moisea diada leyba ababe cawabisia cārēda codida panΛda, cārēda dodida panΛda, idjaba Ācōrēba sΛgΛbi ʙΛra sāwā sΛgΛdida

[†] 8:12 Jeremia 31:31-34. § 8:13 Dārāéne āyā ʙΛya. Griego bedeade ʙΛ ʙΛa: “Dārāéne nēbaya.”

* 9:4 Exodo 16:33. † 9:4 Numero 17:1-10. ‡ 9:4 Exodo 25:16. § 9:5 Exodo 25:17-22.

* 9:7 Levitico 16:1-34.

panΛda. Jūma maλgara naλ djarade obadjidaa aba Ācōrēba jūma quīrā awara obΛrΛdaa.

¹¹ BaribΛrΛ Critora zesia dadjirā Sacerdote dji Droma bai carea. Jūma ne bia naλ ewaride bΛda idjia dadjirā dia bΛa.† Idjira Ācōrē de bajāne bΛde dadjirā carea ne o bΛa. Maλ dera dji araa. Ācōrē de naλ ējūāne bΛ cāyābara biara bΛa. Ēberāba oēaēa; naλ ējūānebemaēa. ¹² Critora Ācōrē de bajāne bΛde dji edaara bΛ dejāne bΛrima aba eda wāsia. Maλ dejāra “Ācōrē itea biara bΛ dejā” abadaa. Wāsie chiwatu oada, paca zaque oa sida Ācōrē quīrāpita jīāpoi carea edeē basia. ĀtebΛrΛ ara idji oada edesia. BΛrima aba māwā odaba dadjirāra ēdrΛ bΛsia ewariza bedea neē beadamārēā. ¹³ Sacerdoteba paca dji umaquīrā oada, chiwatu oada, paca zaque wērā babue diada pora sida ēberārā λrλ jīāpobaria. Maλba ēberārā Ācōrē quīrāpita biē beadara naλ djarade bia bΛbaria. ¹⁴ Māwā baibΛrΛ, ¿Crito oaba dadjirāra biara bΛēca? Critora cadjirua neē basia. Ācōrē Jaure beucaba carebaēa bērā ara idjida idu beabisia animarā Ācōrēa babue diabΛrΛ quīrāca. Cadjirua o panΛ carea dadjirāra beudida panasidaa. BaribΛrΛ Critoba ara idjida idu beabida bērā dadjirāba cadjirua opeadara Ācōrēba quīrādoapeda dadjirā crīchara jipa bΛsia. Māwā Ācōrē zocai bΛra dadjirāba poya ījānia.

¹⁵ Ācōrēba naārā bedea bΛdadeba panasidade ēberārāba cadjiruada obadjidaa. BaribΛrΛ CritodrΛ beusia ādjia cadjirua obadadebemada ēdrΛ bΛi carea. Critora beuda bērā idjideba Ācōrēba bedea djiwidida bΛsia. Māwā Ācōrēba ne jūma bia jōca diai jaradara idjia trānarāba Critodeba poya edadia.

¹⁶ Naλ quīrāca bΛa: ēberāba cartade bΛbaria idji beudacarea caiba idjia eroθara edaida. BaribΛrΛ dji edaida bΛba dji bedea bΛdara wārāda beusida acΛbiēbΛrΛ, poya edaēa. ¹⁷ Dji bedea bΛda wadi zocai bΛmisa dji edaida bΛba maλ cartade bΛ bΛra poya edaēa. Ababe beudacareabΛrΛ poya edaya. ¹⁸ Ara maλ quīrāca Ācōrēba israelerā ume naārā bedea bΛside animarā oada erozoasia. Maλba cawabisia ādjirāba maλ bedea bΛdara ījā odida panasidada. ¹⁹ Maλra nāwā basia: Ācōrēba diada leyra Moiseba naārā ēberārā jūma jarasia. Maλbe paca zaque oada, chiwatu oa sida baidodaa puerasia. Hisopo bacuru jΛwatede oveja cara purea odada jΛpeda oade bēguea edasia. Maλ oaba idjia Ācōrēba diada ley cartara, ēberārā sida jīāposia. ²⁰ JīāpobΛrΛde nāwā jarasia: “Naλ oaba jara bΛa Ācōrē bārā ume bedea bΛdara jūma ījā odida panΛda.”† ²¹ Ara maλ quīrāca Moiseba Ācōrē wua dera, jūma maλ dede eda bea sida oaba jīāposia. ²² Wārāda Ācōrēba Moisea diada leyba jara bΛa berara ne jūmada oaba jīāpoida bΛda Ācōrē quīrāpita bia bΛmārēā. Oada erozoaēbΛrΛ dadjia cadjirua opeadara Ācōrēba quīrādoaēa.

Crito oaba dadjia cadjirua odara jūma sΛgΛbaria

²³ Ācōrē wua dera, maλ dede eda bea sida Ācōrē de bajāne bΛ zaca basia. Jūma maλgara animarā oaba jīāpoida basia Ācōrē quīrāpita bia bΛmārēā. BaribΛrΛ Ācōrē de bajāne bΛra, maλ dede eda bea sida animarā oa cāyābara oa biara bΛba jīāpoida basia. ²⁴ Critoba idji oara Ācōrē de

† 9:11 Jūma ne bia naλ ewaride bΛda. Griego bedeaēde λcΛrΛ cartade bΛ bΛa: “Jūma ne bia zeida bΛda.” † 9:20 Exodo 24:8.

16 Jūmarā Boro Ācōrēba nāwā jara ɁɁɁ: “Nocoarebema ewaride m̄Ɂa bedea djiwidida israelerā ume nāwā ɁɁɁ: m̄Ɂ leyra ādjirā crīchade, ādjirā sođe bida ɁɁɁ.”†

17 MaɁare nāwā jarasia:

Ādjirāba biē opeɁɁɁara m̄Ɂa jūma quīrādoaya. Ādjirāba cadjirua opeɁɁɁara m̄Ɂa waa crīcha Ɂaēa.‡

18 CritoɁeba Ācōrēba dadjirā cadjiruara jūma quīrādoada bēra, waa dadjirā cadjirua carea idjia ne diaɁiē panɁa.

JesucritoɁeba dadjirāra Ācōrē caita poya wānia

19 MaɁ bēra djabarā, Ācōrē itea biara ɁɁ deĵāne eɁa wābɁɁa quīrāca naɁ ewaride Jesucrito oɁɁɁba dadjirāra Ācōrē caita ne wayaa neē wānida panɁa. 20 MaɁ deĵāne wua eatɁ jira ɁɁ cōābɁɁɁ quīrāca Jesucritoba idji beuɁɁɁɁba o djiwidida jarisia dadjirā Ācōrē caita poya wānamārēā. MaɁ ode wābɁɁɁara ewariza Ācōrē ume zocai Ɂaya. 21 Dadjirāba Sacerdote dji Dromada bajāne eropanɁa. Idjia Ācōrē ēberārāra jūma carebabaria.

22 MaɁ bēra Ācōrē caita wānadɁɁ. Critoba dadjirā crīcha cadjirua ɁaɁɁɁɁ jira ɁɁɁɁɁ dadjirā so idji oaba jāpɁɁɁɁ quīrāca. Ācōrē quīrāpita bia ɁɁɁɁɁ dadjirā cacuara baido pāpārā quiruba ɁɁɁɁɁ quīrāca. MaɁ bēra crīcha aba panɁneba idjaba wārāda iĵā panɁneba Ācōrē caita wānida panɁa.

23 Ācōrēra bedea aba ɁɁ bēra dadjirāba jā panɁara idjaba maɁnebema jūmarāa jara panɁ sida ni maārī bida quenabaridiē panɁa. 24 JɁɁɁɁɁɁɁ panɁa sāwā dji carebadiɁa biara dji quīrāni carea idjaba ne biada oɁi carea. 25 Ābaa dji jarebadara idu ɁɁɁiē panɁa ɁɁɁɁɁ idu ɁɁɁɁɁ quīrāca. ĀtebɁɁɁ dji carebadiɁa panɁa biara iĵāni carea. Dadjirā Boro Ācōrēba cawa oi ewarira dārāēne zeida cawa panɁ bēra biara māwā oɁida panɁa.

26 Wārā bedea cawapeɁɁɁɁɁara ara dadjireba cadjiruada o pananibɁɁɁ, waa neēa Ācōrēra diaɁi carea maɁ cadjiruara quīrādoamārēā.

27 Māwā o ɁɁba ababe ne wayaɁɁɁba jāāida ɁɁ Ācōrēba cawa omārēā.

MaɁ ewaride Ācōrēba jūma idji ume dji quīrūra tɁɁɁ uruga nūmɁne Ɂatabueya ewariza bá nūmamārēā. 28 Naēna abaɁba Ācōrēba Moisea diaɁa leyda igarasira, maɁne ēberā umēba wa ūbeaba jarasidara wārāda māwā ɁɁɁ, idjira abeɁa quīrā djuburia neē beabadjidaa.* 29 MaɁba

Ɂsāwā crīcha panɁ? ɁĀcōrēba idji Warra igarabadara wetara cawa oēca? Ācōrēba idji Warra oɁɁɁba bedea djiwidida ɁɁɁɁɁ dadjirāra idji itea bia

ɁɁi carea. Māwāra Ācōrē Warra oa erozoada siriē ɁɁɁ crīchabadara Ɂidjia wetara cawa oēca? MaɁ awara Ācōrē Jaureba idji biadeba dadjirāra careba ɁɁa. Māwāra Ācōrē Jaure biē jarabadara Ɂidjia wetara cawa oēca?

30 Dadjirāba cawa panɁa Ācōrēba nāwā jarasida: “M̄ɁabɁɁɁ cawa oya. Jūmarāa diaya ādjirāba opeɁɁɁ quīrāca.”† Idjaba nāwā jarasia: “Jūmarā Boro Ācōrēba idji ēberārāra cawa oya.”‡ 31 Ācōrē zocai ɁɁba dadjida cawa oibɁɁɁ wārāda bio minijīchia ɁɁa.

32 Quīrānebadadua bārāba naārā wārā bedea cawasidada sāwā panasidada. MaɁ ewaride bārā bia m̄ɁgapeɁɁɁara jūma droasidaa.

33 EɁaude jūmarā quīrāpita Crito carea biē jarasidaa idjaba biē osidaa.

† 10:16 Jeremia 31:33. § 10:17 Jeremia 31:34. * 10:28 Deuteronomio 17:2-6. † 10:30 Deuteronomio 32:35. ‡ 10:30 Deuteronomio 32:36.

† 10:16 Jeremia 31:33. § 10:17 Jeremia 31:34. * 10:28 Deuteronomio 17:2-6. † 10:30

Deuteronomio 32:35. ‡ 10:30 Deuteronomio 32:36.

Edaude djabarã Crito carea bia mĩga panΛ ume bia mĩgasidaa. ³⁴ Crito carea preso bΛpedadara bārãba quĩrã djuburiasidaa. Idjaba bārãba ne erobeadara bΛsrida idu jārĩbisidaa, cawa panΛ bẽrã maλ cāyābara ne biara bΛ jōcada bajãne eropanada. ³⁵ Maλ bẽrã bārãba Ācōrẽ ĩjã panΛra igararãnadua. ĩjã pananibΛrΛ, Ācōrẽba bajãne ne biada waibΛa diaya. ³⁶ Bārãba jũma droadida panΛa. Māwã Ācōrẽba quĩrĩã bΛda odapeda idjia diai jaradara jũma edadia. ³⁷ Ācōrẽ Bedeade nāwã bΛ bΛa:

Dji zeida bΛra dārãẽne zeya. Idjira wārãda dārãẽa.

³⁸ Ēberã jipa bΛra mλ ĩjã bΛdeba zocai baya. BaribΛrΛ idjia ĩjã bΛda igaraibΛrΛ, mλa idjira bia unuẽa. §

³⁹ ΛcΛrΛba Ācōrẽ ĩjã panΛra igaradapeda aduadia. BaribΛrΛ dadjirãra maλ ēberãrã quĩrãca panΛẽa, ātebΛrΛ Ācōrẽ ĩjã panΛneba ewariza zocai panania.

11

Ācōrẽ ĩjã bΛdebema

¹ Dadjirãba Ācōrẽda ĩjã panΛ bẽrã cawa panΛa dadjia jλã panΛra wārãda edadida idjaba ununaẽ panΛ sida wārãda. ² Dadji drõã naẽnabemarãba Ācōrẽra ĩjã panana bẽrã Ācōrẽba bia unusia.

³ Dadjirãba Ācōrẽda ĩjã panΛ bẽrã cawa panΛa Ācōrẽ bedeabΛrΛba naλ ējũãra, bajã sida jũma osida. Māwã dadjia ununacadeba idjia ne jũma dadjia unubadara osia.

⁴ Abelba Ācōrẽda ĩjã bada bẽrã Caiλba diada cāyābara ne biara bΛda diasia. ĩjãna bẽrã idjia diadara Ācōrẽba bia unupeda jarasia idjira jipa bΛda. Abelera beudamĩna idjia wārãda ĩjã badaba dadjirãa wadibida cawabi bΛa Ācōrẽra ĩjãnida panΛda.*

⁵ Enocoba Ācōrẽra ĩjã bada bẽrã beurãmãrẽã Ācōrẽba zocai edesia. Ācōrẽba ededa bẽrã idjira waa ununaẽ basia. Ācōrẽ Bedeade bΛ bΛa Enoco edei naẽna Ācōrẽba idjira bia unusida. † ⁶ BaribΛrΛ Ācōrẽ ĩjãẽ bΛra Ācōrẽba bia unuca. Ācōrẽmaa ze quĩrĩã bΛba ĩjãida bΛa Ācōrẽra wārãda bΛda idjaba jũma idji jarΛbΛdara carebabarida.

⁷ Noẽba wadĩ unuca zeidebemada Ācōrẽba idjia jarasia. Maλra Noẽba ĩjãsia. Ara maλda Ācōrẽra waya bada bẽrã idji ēberãrãra ēdrΛ edai carea jãba dromada osia. Ācōrẽda ĩjãna bẽrã Noẽba cawabisia naλ ējũãne beara dji cadjiruarãda. Noẽba ĩjãna bẽrã Ācōrẽba jipa unusia. ‡

⁸ Ācōrẽba Abrahaλa jarasia idjia diai jarada druadaa wãmãrẽã. Abrahaλba Ācōrẽra ĩjãna bẽrã sãma wãda adua bΛmĩna idji druara amepeda wãsia. § ⁹ Ācōrẽra ĩjãna bẽrã idjira Ācōrẽba diai jarada druade āibema quĩrãca wua dede babadjia. Idji warra Isara, idji wiuzaque Jacobo sida ara maλ quĩrãca panabadjidaa, Ācōrẽba ādjia bida maλ druara diai jarada bẽrã. ¹⁰ Abrahaλra māwã babadjia, bajãne bΛ puru jōcadaa wã carea jλã bada bẽrã. Maλ purura Ācōrẽba bio crĩcha bapeda jũma osia.

¹¹ Abrahaλra drõãda basia. Idji quima Sarara warra toca basia. BaribΛrΛ Abrahaλba ĩjãsia Ācōrẽba idjia warrara unubida. Ācōrẽba diai

§ 10:38 Habacuc 2:3-4. * 11:4 Genesi 4:3-5. † 11:5 Genesi 5:22-24. ‡ 11:7 Genesi capítulo 6-8. § 11:8 Genesi 12:1-5.

jaradara ijāna bēra warrada unusia.* 12 Māwā Abrahāra beuyama badamīna idjideba ēberārāra zocārā yōsidaa chīdau zocārā ḅa quīrāca, pusa ība poya juachaiē ḅa quīrāca.

13 Jūma nama trā odjapedadara Ācōrē ijā panada beusidaa. Māwāmīna Ācōrēba diai jaradara ādjirāba naā ējūāne edadaē basia. Baribara cawasidaa nocoarebema ewaride idjia jūma diaida.† Maā carea ḅasridasidaa idjaba ebuda jarasidaa naā ējūāne ādjirāra drua āibemarāda, djārā druade para beada. 14 Māwā jara pananeba ebuda cawabisidaa ādji drua arada edadi carea jāā panada. 15 Ādji ēdrapedada druada jēda crīchapedadabara poya jēda wānida panacasidaa. 16 Baribara drua biara ḅa bajāne ḅada quīrā panasidaa. Maā carea Ācōrēra peracaa idjira ādjirā Ācōrē abadade. Idjia puruda ādjirā itea bajāne o erobaa.

17-18 Abrahāba wārāda ijā ḅa cawaya Ācōrēba jarasia idji warrada babue diamārēā. Abrahāba Ācōrēra ijā ḅada bēra idji warra Isara babue diade wāsia. Baribara maā naēna Ācōrēba idjia nāwā jaradoasia: “ḅa warra Isadeba ḅa warrārāra zocārā yōnia.”‡ Ācōrēba māwā jaradamīna Abrahāba idji warra ababe quiruda babue diai carea basia. 19 Abrahāba crīchasia idji warra Isa beadacarea Ācōrēba idjira poya ārēbabida. Wārāda Ācōrēba Isa ārēbabibara quīrāca idu beabiē basia. Māwā Abrahāba Isara zocai erobesia.§

20 Isaba Ācōrēda ijā ḅada bēra idji warra Jacobora, Esaú sida bia jarasia Ācōrēba nocoarebema ewaride carebamārēā.*

21 Jacobo beuyama baside Ācōrēda ijā ḅada bēra idjia Jose warrārāra aba aba bia jarasia Ācōrēba carebamārēā. Maābe idji bardonane jida nūmaba Ācōrēba bia bedeiasia.†

22 Jose beuyama baside Ācōrēda ijā ḅada bēra israelerāra Egipto druadeba ēdradiada asia. Ēdradade idji ḅawarara Canaa druadaa joude ededuadaa asia.‡

23 Moise tosa ewaride Egiptodebema boroba israelerā warra umaquīrā zaquerāda jūma quenabisia. Baribara Moise djibarirāba Ācōrēda ijā panana bēra dji boroba jaradara wayadaē basia. Moise todacarea unusidaa idjira warra quīrāwārēā ḅada. Maā bēra dji boroba bearāmārēā jedeco ūbea mērā eropanasidaa.§

24 Moiseba Ācōrēda ijā ḅada bēra drōā badacarea quīrāē basia ēberārāba idjira Egiptodebema boro cau warraada adida.* 25 Idjimaarā cadjirua o ḅadeba warrewarrea ḅasrida bai cāyābara biara basia Ācōrē ēberārā ume ābaa bia mīga baida. 26 Ācōrēba ēdra edabari diai jaradara wārāda zeida ijāna bēra, idjia crīchasia Egiptodebema ne biada erobai cāyābara biara ḅada bia mīga baida.† Ācōrēba nocoarebema ewaride diai jaradada biara eda quīrāna bēra māwā crīcha basia.

* **11:11** Griego bedeadē maā versīcolora ebuda ḅaēa. Nāwā traducida ḅa: “Abrahā quima Sara bida Ācōrēra ijāna bēra biogoasia, warra tocamīna idjaba djorada ḅamīna. Ācōrēba diai jaradara wārāda diaida ijāna bēra warra tosia.” † **11:13** Cawasidaa nocoarebema ewaride idjia jūma diaida. Griego bedeadē ḅa ḅa: “Maāgara tmlaba unusidaa.” ‡ **11:17-18** Genesi 21:12. § **11:19** Genesi 22:1-14. * **11:20** Genesi 27:27-29; 39-40. † **11:21** Genesi 48:1-20. ‡ **11:22** Genesi 50:24-25. § **11:23** Exodo 1:22deba aba 2:2daa. * **11:24** Exodo 2:10-12. † **11:26** Ācōrēba ēdra edabari diai jarada. Griego bedeadē ḅa ḅa: “Crito.”

27 Moiseba Ācōrēda ĩjā bada bēřā Egiptodebema boro quĩrũbi wayaē ēdrasia. Ācōrē ununacara unu ʘ quĩrāca idjia ĩjā ʘara igaraē basía.

28 Moiseba Ācōrēda ĩjā bada bēřā israelerā Egiptodeba ēdradi ewarida obisia.† Małne deza dji eda wābada icawa oada ĩjāobisia dji beabariba ādji umaquĩrā warra dji nabemarāda bearāmārēā.Š

29 Ācōrēda ĩjā panana bēřā israelerāra Ācōrēba Pusa Purru ēsi ewada ode pōāsa chāsidaa. Baribara Egiptodebemarā abari ode chābdade jūma nābara quinisidaa.*

30 Ācōrēda ĩjā panana bēřā israelerāra siete ewari Jerico puru auđu parragabadae mał puru auđu jūrā ca ʘara jūma todogozoasia.†

31 Israelerā umēba Jerico puru sāvā ʘ cawaya acade wāsidade wērā auđua Rahāba Ācōrēda ĩjā bada bēřā ādjira bia edasia. Mał carea israelerāba Ācōrē ĩjāē beara jūma quenasidade idjira beadaē basía.†

32 Ācōrē ĩjā beadadebemada māa cārēda wadi jarai? Sansoľnebemada, Gedeoľnebemada, Baracodebemada, Jeptedebemada, Davidebemada, Samueldebemada, Ācōrēneba bedeabadarānebema sida bedeai carea ewariba araēa. 33 Ācōrēda ĩjā panana bēřā ľcaraba drua beara poyasidaa, ľcaraba ādji druara ĩpa erobeasia, idjaba ľcaraba naľ ējũāne Ācōrēba diai jaradara edasidaa. Ācōrēda ĩjā panana bēřā ľcarara Ācōrēba imamaa idu cobie basía. 34 Ācōrēda ĩjā panana bēřā ľcarara taba uruga nũmaba baē basía, ľcarara necoba beadidebemada ēdrasidaa, ľcarara cacua ľbaaē beadada cacua ľbasidaa idjaba mēsrā beasia dji quĩrũ ume djōni carea. Maľba ādji dji quĩrũra poyasidaa.

35 ľcarara wērārāba Ācōrēda ĩjā panana bēřā ādji ēberārā beupedadara ľrebasidaa. Baribara ľcarada Ācōrē ĩjā panara carea ēberārāba bio puodapeda beasidaa. Ācōrēda igaradibara ēdradiada asidade igaradaē basía. Ātebara idu beabisidaa ľrebadapeda zocai bai biara ʘada edadi carea. 36 ľcarada Ācōrē ĩjā panara carea ēberārāba ipida bie jarasidaa, soaba usidaa, idjaba carenaba ĩnapeda preso basidaa. 37 ľcarada mōgaraba tabari beasidaa. ľcarada ēsidra ʘa ľarasidaa. ľcarada necoba beasidaa. ľcarada de neē bea bēřā parra wāsidaa. Małne ādjia ĩľni carea neē beada bēřā oveja e odada, chiwatu e oda sida ľbadjidāa. Ādjirāra abeda ne neē beasia. Ēberārāba ādjirāra bia mĩga eropanabjidāa idjaba bie obadjidāa. 38 Mał ēberārāra Ācōrē quĩrāpita dji biara beasia. Mał bēřā naľ ējũāne beadiē panasidaa. Ādjirāra de neē bea bēřā ējũā pōāsa ewaraga ʘade, eyade bida parra nĩbabadjidāa. Eya uriade, egoro uriade bida panabjidāa.

39 Jūma mał ēberārāba Ācōrēra ĩjā panana bēřā Ācōrēba ādjirāra bia unusia. Māwāmĩna idjia diai jaradara naľ ējũāne edadaē basía. 40 Ācōrēba dadjirā itea ne biara ʘada erobā bēřā quĩrāsia ādjirāra dadjirā ume ne jũmane bia pananida.

† 11:28 Egiptodeba ēdradi ewarida. Cāpũrĩa bedeaē ʘa ʘaa “Pascua.” Š 11:28 Exodo 12:21-30. * 11:29 Exodo 14:21-31. † 11:30 Josue 6:1-21. † 11:31 Josue 2:1-21; 6:22-25.

12

Jesucritoda crīcha pananadua

¹ Maļ ēberārā zocārāba unubisidāa Ācōrēra wārāda ījāsidadā. Maļda cawa pan_Λ bērā dadjirā bida ara maļ quīrāca ījā pananida pan_Λ. Dadjirāa idu ījābicara, cadjiruaba dadjirā b_Λrā edabari sīda āyā b_Λdapeda jūma droa pan_Λneba nocodāa wānadr_Λ dadjirā jūēnida pan_Λmaa. ² Jesudr_Λ biara crīchadida pan_Λ. Idjiab_Λr_Λ carebasia dadjirāba naārā ījānamārēā idjaba carebabaria ewariza ījā pananamārēā. Crīchadua sāvā idjira crude bia mīgasida. Maļ carea peraida bādamīna peraē basia. Idjia cawasia māwānacarea bio b_Λsrida baida. Idira Ācōrē bugue biya quīru j_Λwa araare chūm_Λa.

³ Bio crīchadua ēberā cadjiruarāba Jesu biē osidade sāvā droasida. Māwā bārāra sēnaēa idjaba bārāba ījā pan_Λra igaradida crīchadaēa. ⁴ Bārāra cadjirua ume djō pan_Λa. Barib_Λr_Λ wadibida bārāra beadaē pan_Λa Jesu beapedada quīrāca.* ⁵ Biara ījānamārēā Ācōrē Bedeade b_Λ b_Λra ħbārāba quīrādoasidaca? Idji warrarāa nāwā jarasia: M_Λ warra, Jūmarā Boroba quēāb_Λr_Λdē sopuarādua. Jīpa omārēā quēāb_Λr_Λdē biē crīcharādua.

⁶ Jūmarā Boro Ācōrēba quīrā b_Λ ēberārāra quēābaria jīpa odamārēā. Idji warrarā beadamārēā edadarāba cadjirua osidara idjia ubaria.†

⁷ Bārā bia mīga pan_Λra droadadua Ācōrēba maļg_Λdēba jīpa obi b_Λ bērā. Bārāra idji warrarā bērā, Ācōrēba māwā idu bia mīgabi b_Λa cawa jīpa odamārēā. ħWarraba jīpa omārēā dji zezaba quēācaca? ⁸ Ācōrēba idji warrarāra jūma quēābaria jīpa odamārēā. Māwā oēb_Λr_Λ, bārāra idji warrarā araēa. ⁹ Dadjirāba naļ djarade zezada eropanasidāa. Ādjirāba dadjirāra quēābadjidāa jīpa odamārēā. Maļ carea ādjirāra wayabadjidāa. Maļba ħewariza zocai beadi carea dadjirā Zeza bajānebemara biara wayadiē pan_Λca? ¹⁰ Dadjirā zeza naļ ējūāne zocai panasidāde dadjirāra quēābadjidāa jīpa odamārēā ara ādjia crīcha panana quīrāca. Barib_Λr_Λ Ācōrēba māwā obaria idji quīrāca cadjirua neē bia beadamārēā. ¹¹ Jīpa odamārēā quēāb_Λdāde dadjirāra b_Λsridadācaā āteb_Λr_Λ sopuabadaa. Barib_Λr_Λ tēā badacarea dji ījāpedadaba jīpa obadaa idjaba necai beabadaa.

Ācōrēra ījā pananadua

¹² Maļ carea sē pan_Λmīna bārā j_Λwa norrabari beada, bārā chīrāboro ureurea bea sīda wayacusa b_Λabibada quīrāca biara ījā pananadua. ¹³ O jīpa b_Λdē nībadadua. Māwā dji sē pan_Λra āi wānaēā āteb_Λr_Λ biara ījā panania.‡

¹⁴ Jūmarā ume necai beadadua. Idjaba Ācōrē itea bia beadadua. Ācōrē itea bia beaēba idjira poya ununaēa. ¹⁵ Quīrācuīta beadadua Ācōrēba idji biadēba careba b_Λra ni aba_Λba igararānamārēā. Idjaba quīrācuīta beadadua bārā tāēna ni aba_Λda ne carra asea quīrāca bearānamārēā. Maļba djabarāa biē crīchabipeda ārībaria. ¹⁶ Quīrācuīta beadadua bārā tāēna ni aba_Λda auđua nībarānamārēā ni Esau quīrāca

* **12:4** Bārāra beadaē pan_Λa Jesu beapedada quīrāca. Griego bedeade nāwā b_Λ b_Λa: “Wadibida bārā oara erozoaē b_Λa.” † **12:6** Proverbio 3:11-12. ‡ **12:13** Griego bedeade nāwā b_Λ b_Λa: “O jīpa b_Λdē nībadadua dji jīrū biē beara āi taġarānamārēā āteb_Λr_Λ ādji jīrūra biadamārēā.”

Ācōrēnebemada crīchadaē bearānamārēā. Esaúra warra iwina bērā dji zezaba erobādebemada waibālara edaida basia. Māwāmīna idji djababa barima aba ne cobidabari idjia edaida badara jūma idji djabaa diasia. § 17 Bārāba cawa panā māwānacarea Esaúra quīrā basida dji zezaba idjira bia jaraida Ācōrēba carebamārēā. Māwāmīna dji zezaba idjira igarasia. Esaúra jīānamīna idjia naārā odara poya bia bālē basia.*

18 Bārā Ācōrēmaa zepedadara israelerā zepedada quīrāca bālēa. Israel-erāra Sinai eyadaa wāsidaa. Mañ eyara ādji dauba unusidaa.† Mañne eyara uruga nūmasia, ewarira pāisoso nūmesia, idjaba nāūrāda minijīchia pua nūmesia. 19 Ādjirāba cachiru jīgura, Ācōrēba jīgua bedebalra sida ūrīsidaa. Mañ ūrīsidade ne wayaaba bedea djuburiasidaa Ācōrēra waa bedearāmārēā. 20 Bio ne wayasidaa Ācōrēba nāwā jarada bērā: “Baridua ēberāda, animarā sida nañ eya caita zeibalra, mōgaraba tabari beadida panā wa chaba drā beadida panā.”‡ 21 Israelerāba unu panāra bio minijīchia bā bērā Moiseba nāwā jarasia: “Māra ne wayaaba ure nūmaa.”§

22 Baribalra bārāra Ācōrēmaa zesidade bajānebema Sioñ eyadaa, bajānebema Jerusalemāa zesidaa. Mañ purura Ācōrē zocai bādea. Mama bajānebema nezocarāda mil zocārā ābaa bāsrīda dji jare duanā. 23 Bārāra Ācōrē warrarā dji jare duanāmaa zesidaa. Ācōrēmaarā jūmarāda warra iwinaa. Bajānebema bērā ādji trāra mama bā bā. Bārāra jūmarā Cawa Obari Ācōrēmaa zesidaa. Ēberārā jipa bea Ācōrēba bia bādamaa zesidaa. 24 Bārāra Jesumaa zesidaa. Idjideba Ācōrēra ēberārā ume bedea djiwidida bāsia. Bārāra idji oa jīāpodamaa zesidaa. Jesu oa erozoadaba cawabi bāra Abel oa erozoadaba cawabi bā cāyābara biara bā. Jesu oa erozoadaba cawabi bā Ācōrēba cadjiruara sagabarida. Baribalra Abel oa erozoadaba cawabi bā Ācōrēba cadjiruara cawa obarida.*

25 Mañ carea quīrācuīta beadadua Ācōrēba jara bāra igarada amaaba. Idjia Sinai eyade jarada igarapedadara cawa oside ēdrādaē basia. Mañ bērā idjia bajāneba dadjirā sode jara bāda igaradibalra zēdrāda? Ēdrādaēa. 26 Sinai eyade Ācōrē bedeaside de uremiada wāsia. Baribalra nañ ewaride idjia nāwā jara bā:

Wayacusa mā de uremiara wābiya. Mañne ababe nañ ējūāda urebiēa, ātebalra bajā sida urebiya.†

27 Wayacusa urebiyada aside Ācōrēba cawabisia ne jūma idjia ocuadara urepeda jōbida. Mañne ababe jōcadra bēya.‡ 28 Dadjirāra Ācōrē puru jōcade panani bērā idjia bia bāda adida panā. Bio waya panāneba idjia bia bedeadida panā idjia quīrā bā quīrāca. 29 Māwā wayadida panā dadji Ācōrēba idji ijāē beara cawa oi bērā tlabā uruaba jūma bābari quīrāca.

13

Djabarāra sāwā nībadida panā

§ 12:16 Genesi 25:27-34. * 12:17 Genesi 27:1-41. † 12:18 Eyara ādji dauba unusidaa. Griego bedeadē nāwā bā bā: “Eya dadjia poya tāida bāmaa zesidaa.” ‡ 12:20 Exodo 19:12-13. Wa chaba drā beadida panā. Griego bedeadē ācalra cartade māra neēa. § 12:21 Deuteronomio 9:19. * 12:24 Genesi 4:10-11. † 12:26 Hageo 2:6. ‡ 12:27 Griego bedeadē nāwā bā bā: “Ne jūma idjia ocuada ureida bāra urepeda jōbiya. Mañne ababe ne jūma urecada bēya.”

¹ Bārāra djabarā bēra abarica dji quīrīā beadadua. ² Quīrādoarānadua bārā dede zebadara bia edadida panāda. Αααα cawadaēne bajānebema nezocarāda ādji dede bia edasīdaa. ³ Preso beara quīrādoarānadua bārā sīda ādjirā ume preso panā quīrāca. Ēberārāba biē o panāneba bia mīga beara quīrādoarānadua bārā sīda ādjirā ume bia mīga panā quīrāca.

⁴ Jūmarāba ādji quimara waya beadida panāa. Ācōrēba audua obadara, daunemabada sīda cawa oi bēra ababe bārā quīma ume cānīda panāa.

⁵ Paratara awua bearānadua. Ātebαα bādja erobeaba βαsrida beadadua Ācōrēba nāwā jarada bēra: “Māa βαra ameēa idjaba igaraēa.”*

⁶ Maā carea dadjirāba ne wayaa neē nāwā jaradida panāa:

Mā Boroba māra careba βαa. Maā bēra māra ne wayaē βαa. ¿Ēberāba māda sāwā biē oi?†

⁷ Bārā bororāda quīrānebadadua. Ādjirāba Ācōrē bedeara bārāa jara-diasīdaa. Crīchadadua sāwā ādjira nībasīdada idjaba maααba cārēda sāwāsīda. Ādja Crito ījā panana quīrāca bārā bīda ījā pananadua.

⁸ Jesucritora quīrā awara bacaa. Nuova bada quīrāca idi bīda abarica βαa, idjaba ewariza māwā βaya. ⁹ Baribαα αααα ne quīrātanoa āi jaradiabadaa. Ādjirāa idu cūrūgabirānadua. Bārāba co panāneba wa codāē panāneba Ācōrēba biara ījānaēa. Maāba ni abaada carebacaa. Ātebαα Ācōrēba idji biadeba careba βαa bārāba biara sodeba ījānamārēa.

¹⁰ Dadjirāba Jesuda eropanāa animarā dajji cadjirua carea babue diapedada quīrāca. Baribαα Ācōrē dede wadībīda ādji cadjirua carea animarā babue diabadarāba Jesura poya edadaēa.‡

¹¹ Cadjirua carea sacerdote dji dromaba animarā oara Ācōrē itea biara βα dejāne eda jīāpode wābaria. Baribαα dji animarāa puru jīga ededapeda babuebadada. ¹² Ara maā quīrāca Jesura puru jīga bia mīgasīa idji oaba ēberārāra Ācōrē itea bia βαi carea. ¹³ Maā bēra puru jīga Jesumaa wāβada quīrāca idjira ēpēnīda panāa. Ēberārāba Jesu biē jarapedada quīrāca dadjirā sīda biē jarabādade droadīda panāa. ¹⁴ Naā ējūāne dadjirāra puru jōcade panāēa, ātebαα jāā panāa bajānebema puru jōcade panani carea. ¹⁵ Maā carea Jesucritodeba dadjirāba ewariza Ācōrēa bia bedeadīda panāa. Dajji Ācōrē ījā panāana a panāba idjīa bia bedeabādade animarā babue diabada quīrāca o panāa.

¹⁶ Quīrādoarānadua bia oēi carea idjaba bārāba eropanāneba dji careba panani carea. Jūma maααα Ācōrēba bia unu βαa animarā babue diabada quīrāca.

¹⁷ Djabarā, bārā bororāba jara panāra ījā oēadua. Bārāra waga panā bēra ādji jαwāeda beadadua. Ādjirāba cawa panāa Ācōrēba cawa obααde jūma ādjia opedadara idjīa ebuāda jaradīda. Maā bēra ādjia jara panāra ījā oēadua. Māwā ādjirāba βαsrida, sopua neē jūma oēīa. Bārāba ījā oēāē panāneba ādjirāda sopuabīdibαα, bārāra poya bia carebadaēa.

¹⁸ Dai carea Ācōrēa iwīdīdadua. Daira ne jūmane jīpa nība quīrīā panāa. Cawa panāa cadjiruara oēāē panāda. ¹⁹ Mā djuburia, Ācōrēa iwīdīdadua wayacusa isabe bārāmaa wābimārēa.

* 13:5 Deuteronomio 31:6. † 13:6 Salmo 118:6. ‡ 13:10 Griego bedeaēe maā versīculoda nāwā βα βαa: “Dadjirāba animarā babue diabadada eropanāa. Ācōrē dede ne o panāba mānebemada cocara panāa.”

20-21 Dadjirã Boro Jesucritora Oveja Wagabari dji Dromaa. Necai bai diabari Ñcõrẽba idjira beu baðada ãrẽbabisia. Jesucrito oaðeba Ñcõrẽba õberãã ume beðea ðasia. Maãra ewariza ðaya. Mãa quĩrĩã ðaa Ñcõrẽba ne jũma biada bãrãa o cawabida idjia quĩrĩã ða quĩrãca poya oðamãrẽã. Idjaba quĩrĩã ðaa Jesucritodeba idjia dadjirã soðe ne jũma oida idjia quĩrĩã ða quĩrãca beaðamãrẽã. Dadjirãba ewariza Jesucritoa bia beðeaðida panaa. Bia ðaa mãwã baida.

²² Djabarã, mã naã carta zaqueda ðasia bãrãba biara ããnamãrẽã. Maã bãrã mã bãrãa beðea djuburiaya naã beðeara bia eðaðamãrẽã.

²³ Cawaðadua dadjirã djaba Timoteo preso baðara ãðrasida. Idjida isabe mãmaa zeibãrã, bãrã acãðe wãbãrãðe mã idjira eðeya.

²⁴ Djabarã, bãrã bororã, jũma Ñcõrẽ õberããa bida jaraðadua mã quĩrĩã ða ãðjirãra bia duananida. Djabarã Italia druaðebemarãba quĩrĩã panaa bãrãra bia duananida.

²⁵ Mãa quĩrĩã ðaa Ñcõrẽba idji biaðeba bãrãra jũma careba baida.

SANTIAGO CARTA SANTIAGOBA BΛΠA

Jesu djaba Santiagoba naλ cartada bΛsica bΛa. Maλ Santiagoba naārã Jesura ijãé basia (Juaλ 7:1-9). BaribΛΓΛ idjira Jesu ijã bearã tãēna dji dromada besia. Hecho cartade maλra ebuda bΛa (12:17; 15:12-21; 21:17-19). Santiagora Jerusaleλne babadjia. Poa 62de idjira Jesu ijã bΛ carea beasidaa.

Santiagoba naλ cartara Israel doce warrarãneba yõpedadarã druaza bea itea bΛsia. ΛCΛΓΛmaarã maλba jara bΛa djabarã judiorã itea bΛsida. Dewararãmaarã jara bΛa jũma Jesu ijã bea itea bΛsida.

Santiagoba naλ cartara bΛsia cawabi carea sãwã naλ ëjũãne nĩbadida panΛda. 1:1-18de bΛ bΛa Ācõrẽ necawaada, jũma droa bai sida iwidida panΛda. Maλare Ācõrẽ wãrãda ijã baidebemada bΛ bΛa (1:19deba aba 2:26daa). Maλare bΛ bΛa dadji quĩrãme quĩrãcuitadidebemada idjaba naλ ëjũã awuadiẽ panΛnebemada (3:1neba aba 5:6daa). Jĩrũare bΛ bΛa dadjia jũma droa panΛne djãrã bia odidebemada (5:7-20).

Dji crĩcha dromada 2:8de bΛ bΛa: “Bãrãba Ācõrẽ leydebema dji dromaara bΛda wãrãda ijã o panΛbΛΓΛ, bia o panΛa. Ācõrẽ Bedeade maλ leyba nãwã jara bΛa: djãrãra quĩrĩãdua ara bΛdji quĩrĩã bΛ quĩrãca.”

Bia mĩga bΛde droa baidebema

¹ Mλra Santiagoa, Ācõrẽ nezocaa idjaba dadjirã Boro Jesucrito nezocaa. Naλ cartara bΛbΛΓΛ Israel doce warrarãneba yõpedadarã druaza bea itea. Mλa quĩrĩã bΛa bãrãra bia pananida.

² Djabarã, bariduadeba bia mĩga panΛne bΛsrida beadadua. ³ Bãrãba cawa panΛa mãwã bia mĩga panΛne Ācõrẽda ijã pananibΛΓΛ, biara droa cawadida. ⁴ Maλ bẽrã jũma bia droa pananadua. Mãwã ne jũmane biya, jipa beadia. Ni maãrĩ bida biẽ beadaẽa.

⁵ Bãrãnebemaba crĩcha cawaada neẽ bΛbΛΓΛ, Ācõrẽa iwidida bΛa. Maλne Ācõrẽba diaya. Idjia iwidisidara quẽãéne jũmarãa aduba diabaria. ⁶ BaribΛΓΛ wãrãda ijã bΛdeba iwidida bΛa. Ni maãrĩ bida crĩchaiẽ bΛa Ācõrẽba diaẽda. Mãwã crĩcha bΛra nãurãba pusa bogozoa ayã edebari quĩrãca bΛa. ⁷ Mãwã bΛba crĩchaiẽ bΛa dadjirã Borodeba ne edaida. ⁸ Idjira crĩcha umé bΛ bẽrã abari crĩchade bacaa.

⁹ Djaba mĩã djuburi bΛra bΛsrida baida bΛa Ācõrẽ quĩrãpita dji droma bẽrã. ¹⁰ BaribΛΓΛ parata bara bΛra bΛsrida baida bΛa Ācõrẽba idjira mĩã djuburi unu bΛ bẽrã. Parata bara bΛra dãrã baẽa nepõnõ dãrã baca quĩrãca. ¹¹ Amãdau odjadacarea jλwλrλãba chiruara põpõnozoabaria. Maλbe dji põnõ jurrupeda idji biya quĩrura jõbaria. Ara maλ quĩrãca ne bara bΛra ewariza parata edai carea bΛde beuya.

¹² Abaλba bia mĩga bΛde jũma droa bΛbΛΓΛ, Ācõrẽ quĩrãpita bio bia bΛa.* Jũma droadacarea Ācõrẽba borobari diabΛΓΛ quĩrãca idjira ewariza zocai bΛya. Ācõrẽba jũma idji quĩrĩã bearã wãrãneba mãwã zocai bΛyaada asia.

¹³ Cadjirua oi crĩcha zebΛrΛde ni abaλba jaraiẽ bΛa Ācõrẽba maλra dia bΛda. Cadjirua oi crĩchara Ācõrẽmaa zeca bẽrã idjia ni abaλa maλra

* 1:12 Bia mĩga bΛde. Griego bedeade maλba idjaba jara bΛa: “Cadjirua oi crĩcha zebΛrΛde.”

diacaa. ¹⁴ ãtebarg cadjirua oi crîchara zebaria ara dadjia mãwã o quîrîã ßã bërã. ¹⁵ Cadjirua oi crîchara zepeda mãlda o bebaria. Mãwã o beda bërã beudacarea ãcõrënebemada ewariza jîga ßaya.

¹⁶ Djabarã, ara bãduba cûrûgarãnadua. ¹⁷ ãtaareba dadjirã Zeza ãcõrëba ne jûma bio biya quedeadrg dadjirãa diabaria. Idjiabarg ne jûma bajãne uruabadara ocuasia. Mãra ewariza abarica uruadacaa. Baribarg ãcõrëra quîrã awara ßacaa idjaba quîrã awara ocaa. ¹⁸ Idjia quîrîãna bërã idji wãrã bedeadeba dadjirãra zocai ßasia. Mãwã néudebema naãrã ewada idjia diada quîrãca dadjirãra jûma idjia odadebemada idji itea biara panãa.

¹⁹ Mã bërã djabarã, jûmarãba quîrãcuita ùrîni carea beadida panãa, quîrãcuita bedeadida panãa, idjaba baridua carea isabe quîrûniẽ panãa. ²⁰ Dadji quîrûbãdade ãcõrëba jipa obi ßara odacaa. ²¹ Mã bërã ne jûma cadjiruara, ne jûma jipaẽ ßã sida igaradadua. Mãbe ãcõrëba idji bedea bãrã sođe ßãdada crîcha biadeba jîãnadua. Ara mãl bedeaba bãrãra ãcõrëba cawa oiðebemada poya êdrã edaya.

²² ãcõrë bedeara jîã o pananadua. Ababe ùrîbadada bearãnadua. Mãwã beadibarg, ara bãduba cûrûga beadia. ²³ ãcõrë bedea ùrî ßãba jîã oẽbarg, êberãba quîrã acãbadaide idji quîrã acãbarg quîrãca ßãa. ²⁴ Acãbargãde idjira sãwã ßãda unubarimîna, ãyã wãsira abeda quîrãdoabaria. ²⁵ Baribarg bariduaba ãcõrë bedeadã ùrîpedã quîrãdoãẽbarg, bio bia ßaya. Mãl bedea jipa ßã dadji êdrã ßãbarida ewariza quîrãcuita crîchapedã jîã o baibarg, idjia o ßãdeba bio bia ßaya.

²⁶ Abãba ãcõrëda jîã ßãda crîcha ßãbarg, baribarg idji quîrãmeda quîrãcuita wagaẽbarg, ara idjiduba cûrûga ßãa. Wãrãda jîãẽ ßãa. ²⁷ Wãrãda jîã ßãba nãwã oida ßãa dadji Zeza ãcõrëba idjia o ßara bia unumãrëã idjaba jipa unumãrëã: jërãmãrãda, pëdra wërãrã sida bia mîga panãne carebaida ßãa, idjaba naã êjûãne bea cadjiruada oiẽ ßãa.

2

Ni abãa ume quîrã awara odiẽ panã

¹ Djabarã, bãrãba dadjirã Boro biya quiru Jesucritoda jîã panã bërã ni abãa ume quîrã awara orãnadua. ² ãibërã ewari abã bãrã ãbaa dji jare panãne êberãba jãwade oro oda jã ßãda, djio nẽbãa jã ßãda eda zeisicada. Mãne idjaba êberã ne neẽ ßãba djio sore jã ßãda eda zeisicada. ³⁻⁴ Bãrãba bio djio nûmãda bia ununapedã idjia nama biara ßãma chûmeduadã adibarg, mãlne dji ne neẽ quîrã jãma ãta nûmeduadã adibarg, wa nama mã jîrû caita egode chûmeduadã adibarg, çara bãrã tãena quîrã awara o panãca? çCrîcha biẽ ßãdeba mãwã o panãca?

⁵ Djabarã, jûrînadua! çãcõrëba naã êjûãne ne neẽ quedeara Jesucrito jîãnamãrëã edasiẽca? Mãwã ãdjirãra ne bara panã quîrãca beaa. ãcõrëba ãdjirãra bia pe erobaya idji quîrã bearãa wãrãneba mãwã jaradã bërã. ⁶ Mãwãmîna bãrãba ne neẽ quedeara biẽ obadaa. Parata bara beadrg bia obadaa. Baribarg çparata bara beabarg bãrãra biẽ odacaca? çãdjiabarg bãrãra cawa obadamaa õgo ededacaca? ⁷ Bãrãra Jesucritodea. Baribarg çãdjirãba idji trã biya quiruda biẽ jaradacaca?

⁸ Bãrãba ãcõrë leydebema dji dromaara ßãda wãrãda jîã o panãbarg, bia o panãa. ãcõrë Bedeade mãl leyba nãwã jara ßãa: “Djãrãra quîrîãdua

ara bɔdji quĩrĩã ɔɔ quĩrãca.”* 9 Baribɔrɔɔ bārãba ɔcɔrɔɔda quĩrã awara o panɔɔɔɔ, cadjiruada o panɔɔ. Ācōrē leyba jara ɔɔa bārãra maɔ carea bedede panɔɔda. 10 Abaɔɔba Ācōrē leydebemada aba ĩã oēɔɔɔɔ, jũma ĩã oē ɔɔ carea bedede ɔɔa. 11 Naɔ quĩrãca ɔɔa. Ācōrēba jarasia “daunemarãdua” idjaba “mĩã bearãdua.” Daunemaēmĩna mĩã beaibɔrɔɔ, Ācōrē leyra ĩã oē ɔɔa. 12 Quĩrãcuita bedeadadua idjaba jipa odadua, Ācōrēba dadji ēdrɔɔ ɔɔbari leydeba cawa oi bēã. 13 Djãrã quĩrã djuburiacara Ācōrēba cawa obɔrɔɔde quĩrã djuburiaēa. Maɔne djãrã quĩrã djuburiabadara bia beadia.

Crito wārãda ĩã ɔɔaba biada obaria

14 Djabarã, abaɔɔba Jesucrito da wārãda ĩã ɔɔada aibɔrɔɔ, baribɔrɔɔ biada oē ɔɔɔɔɔɔ, ɔmaɔba carebaica? ɔmaɔba idjira wārãda ēdrɔɔica? 15 Naɔ quĩrãca ɔɔa. Djababa wa djabawērãba cacuade jɔi carea idjaba coi carea neē ɔɔasicada. 16 Maɔne aba bārãnebamaba idjia jaraibɔrɔɔ, “mãa quĩrã ɔɔa ɔɔra bia wãida, cacuade jɔi careabemara erobaida, idjaba bia ne co baida,” baribɔrɔɔ ni cãrē sida diaēɔɔɔɔ, ɔmaɔ jaradaba carebasica? Carebaē basia. 17 Ara maɔ quĩrãca Jesucrito ĩã ɔɔada a ɔɔaba biada oēɔɔɔɔ, wārãda ĩãé ɔɔa. Idjia ĩã ɔɔada a ɔɔra ēberã beuda quĩrãca ɔɔa.

18 Abaɔɔba jaraiscada: “ɔɔa Jesucritora ĩã ɔɔada abaria, maɔne mãa biada obaria.” Mãa naɔda jaraya: ɔɔa bia oēne acɔbiɔda Jesucritora wārãda ĩã ɔɔda. Maɔne mãa bia o ɔɔdeba acɔbiya Jesucritora wārãda ĩã ɔɔda. 19 ɔɔa ĩã ɔɔa Ācōrēra ababɔrɔɔ ɔɔda. ¡Bio bia ɔɔa! Jairã bida mãwã ĩã panɔɔ, baribɔrɔɔ Ācōrē wayaaba urebadaa.

20 ɔɔra crĩcha neē ɔɔa. ɔmãa ɔɔa cawabida ɔɔca Jesucrito ĩã ɔɔada a ɔɔaba biada oēɔɔɔɔ wārãda ĩãé ɔɔda?† 21 ɔɔdadji judiorã zeza Abrahaɔɔba oda carea Ācōrēba idjira jipa unuē basica? Ācōrēba Abrahaɔɔa idji warra Isara babue diaduada aside Abrahaɔɔba mãwã ode wãsia.‡ ɔɔcōrēba idjira maɔ carea jipa unuē basica? 22 ɔɔa cawaida ɔɔa Abrahaɔɔba wārãda Ācōrēra ĩãna bēã mãwã osida. Idjaba mãwã oda bēã unubisia Ācōrēra wārãda ĩã ɔɔda. 23 Abrahaɔɔba odaba cawabi ɔɔa Ācōrē Bedede ɔɔ ɔɔra wārãda. Nãwã ɔɔ ɔɔa: “Abrahaɔɔba Ācōrēra ĩãsia. Maɔ carea Ācōrēba idjira jipa unusia.”§ Idjaba Abrahaɔɔra Ācōrē ume dji biaada abadjidaa.

24 Maɔgɔdeba bārãba cawa panɔɔa Ācōrēba dadjira jipa unuē ɔɔda ababe idjida ĩã panɔɔana a panɔɔ bēã, ãteɔɔɔɔ jipa unu ɔɔa idjira ĩãnapeda biada o panɔɔ bēã.

25 Ara maɔ quĩrãca wērã audua Rahába oda carea Ācōrēba idjira jipa unusia. Josueba diabuedarãra idji dede bia edasia idjaba dewara óare jēda wãbisia.* 26 Beudara jaure neē ɔɔa. Ara maɔ quĩrãca Ācōrē ĩã ɔɔada a ɔɔaba biada oēɔɔɔɔ, wārãda ĩãé ɔɔa. Idjia ĩã ɔɔada a ɔɔra ēberã beuda quĩrãca ɔɔa.

3

Quĩrãcuita bedeadida panɔɔa

* 2:8 Levitico 19:18. † 2:20 Griego bedede ɔcɔrɔɔ cartade maɔ versícudoda nãwã ɔɔ ɔɔa: “ɔmãa ɔɔa cawabida ɔɔca Jesucrito ĩã ɔɔada a ɔɔaba biada oēɔɔɔɔ, idjia ĩã ɔɔada adara ēberã beuda quĩrãca ɔɔda?” ‡ 2:21 Genesi 22:1-18. § 2:23 Genesi 15:6. * 2:25 Josue 2:1-24.

¹ Djabarã, bãrãba cawa panla Ācõrẽba dji jaradiabadada biara cawa oida. Maļ bẽrã zocãrã bãrãnebemaba jlrãdiẽ panla Ācõrẽ bedea jaradiabadada beadi carea. ² Jũma dadjirãba ßarima zocãrã ãi obadaa. Aßaßa bedea ßãde dewara soda ãrĩcabrã, ne jũmane jipa ßa idjaba idji cacuara jũma jipa eroßa.

³ Dadjirãba cawayo quẽbrã jãbadaa iã obidi carea. Mãwã cawayora dadji wã quĩrã panlamaa edebadaa. ⁴ Idjaba barcodebemada crĩchãadua. Barcora waißa ßeamĩna, nãũrã dji cãbãyã pua nũmãba edebarimĩna, dji edebrãba peratãbari maãrĩ quiruba idji wã quĩrã ßamaa edebaria. ⁵ Ara maļ quĩrãca dadji quĩrãmera maãrĩ quirumĩna jũmawãyã bedebaria. Crĩchãadua sãwã urua maãrĩ quiruba oi waißada jũma bãbibarida. ⁶ Dadji quĩrãmera tãbã urua quĩrãca ßã bẽrã jũmarãda ãrĩda ßa. Ne jũma cadjiruada bedebaria. Ara dadji cacuade ßã bẽrã dadjira jũma ãrĩbaria aßa beubãdadaa. Idjaba diauruba cadjiruada bedebibaria tãbã jidabibrã quĩrãca.*

⁷ Quĩrãtanoa animarã ßeada, ißana ßeada, ãdji jãne wãbada ßeada, pusade ßeã sida ãberãrãba jidãpeda ãmãmãrããbibadaa. ⁸ Baribrã dadji quĩrãmera ni aßaßa poyãdaca. Dadji quĩrãmeba cadjiruada baridua bedebaria. Nẽãrã cadjiruaba bira ßã quĩrãca ßa. ⁹ Dadji quĩrãmeba dadji Zeza Ācõrẽã bia bedebadaa, idjaba aßari quĩrãmeba ãberãrãda biẽ jarabadaa Ācõrẽba ara idji quĩrãca oðamĩna. ¹⁰ Aßari iteba bedea biada, bedea cadjirua sida bedebaria. Djabarã, mãwã ßaiẽ ßa. ¹¹ Egorõeba ãtaã bogadrã ßã baidõeba ¿baido cũãda idjaba baido cãyada zebarica? ¹² ¿Higojõ bacuruba olivoda zaubarica? ¿Uvaba higojõda zaubarica? Zaucaã. Ara maļ quĩrãca egorõeba ãtaã bogadrã ßã baidõeba baido cũãda idjaba baido cãyada zecaa.

Wãrã necawaa

¹³ Bãrãra crĩcha cawa ßeada, ne cawa ßeada crĩcha panãbrã, bia nĩnaneba unubidãdua wãrãda mãwã ßeada. Dji dromada crĩchããne necawaãdeba bia odida panla. ¹⁴ Baribrã djãrãba eroßã carea wa o ßã carea sobiẽ beãdibrã, idjaba djãrã cãyãbara biara beadi carea jlrãdibrã, jararãndua bãrãra ne cawa ßeada. Mãwã jarãdibrã, wãrã bedeara igara panla. ¹⁵ Bãrã necawaãdeba mãwã crĩcha panãbrã, maļ necawaara Ācõrẽneba zecaa, ãtebrã naļ ãjũãnebema necawaa, ãberã necawaa, idjaba diauru necawaa. ¹⁶ Djãrãba eroßã carea wa o ßã carea sobiẽ beara, djãrã cãyãbara biara beadi carea jlrã beã sida baridua caicayabadaa idjaba ne jũma cadjiruada obadaa. ¹⁷ Baribrã Ācõrẽba dia ßã necawaa eroßeba ne jũmane jipa obadaa, jũmarãda ãbaã necai beãdamãrẽã jlrãbadaa, jũmarã ume bia panabadaa, dewaraba jara ßãra ãrĩni carea panabadaa, djãrãra quĩrã djuburiabadaa idjaba ne jũma biada obadaa. Ni aßa ume quĩrã awara oðacaã. Idjia jarãdia ßã quĩrãca wãrãda obaria. ¹⁸ ãberãrã ãbaã necai beãdamãrẽã jlrãbariba ãdjirãra ãbaã necai ßãbaria necai ßai bedea ubrã quĩrãca. Mãwã idjia unuya ãberãrãba jipa o panãda ne bia ewabrã quĩrãca.

4

Ācõrẽba jara ßãra jũma iã o panãndua

* 3:6 Diauruba. Griego bedeaðe ßã ßã: “Tãbã uruaba.”

¹ ¿Bārāra cārē cārēã djōbada idjaba ijarabada? Bārāba o quĩrĩã pan_Λ cadjiruara bārā sođe djō b_{ΛΛ} māvā odamārēã. ² Bārāra ne eda quĩrĩãbadamĩna poya edadacaa. Mañ bēra mĩã beabadaa. Djārāneda eda quĩrĩãbadaa. Barib_ΛΓ_Λ poya edadaca bēra ijarabadaa idjaba djōbadaa. Bārāba quĩrĩã pan_Λra edadacaa Ācōrēa iwĩdĩdaca bēra. ³ Idjaba bārāba Ācōrēa iwĩdĩbadae edadacaa crĩcha biē b_Λđeba iwĩdĩbada bēra. Bārāba ababe iwĩdĩbadaa edadapeda bādja quĩrĩã pan_Λ quĩrĩãca odi carea. ⁴ Daunemab_Λda quĩrĩãca bārāba Ācōrēra igarasĩdaa nañ ējũãnebemada ēpēni carea. ¿Bārāba wadĩbida adua pan_Λca nañ ējũãnebema quĩrĩã b_Λra Ācōrē ume dji quĩrũda? Wārāda barĩduaba nañ ējũãnebemada quĩrĩã b_Λb_ΛΓ_Λ, Ācōrē ume dji quĩrũa. ⁵ Ācōrēba dadjĩrã sođe b_Λda Jaureba quĩrĩã b_{ΛΛ} ababe Ācōrēd_Λ quĩrĩã pananida. ¿Bārāba crĩcha pan_Λca Ācōrē Bedeade ara idji quĩrĩãbe māvā b_Λbĩsida? ⁶ Barib_ΛΓ_Λ Ācōrēba idji biadeba dadjĩrãra bio careba b_{ΛΛ}. Mañ carea Idji Bedeade nāvā b_Λ b_{ΛΛ}:
Dji dromada crĩcha beara Ācōrēba idu bia wābĩcaa.

Barib_ΛΓ_Λ dji dromada crĩchaē beara Ācōrēba idji biadeba carebabaria.*

⁷ Mañ carea Ācōrē j_Λwaeđa beadadua. Diaurura ĩjārānadua. Māvā idjira bārāmbemada āyā wāya. ⁸ Ācōrē caita zedadua, māvāra idjira bārā caita zeya. Bārā dji cadjĩrua obadarā, j_Λwa s_Λg_Λb_Λda quĩrĩãca waa cadjĩruara orānadua! Bārā dji crĩcha umé erođe, j_Λcrĩcha cadjĩrua igaradapeda ababe Ācōrēd_Λ crĩchaadua! ⁹ Bārāba cadjĩrua opedada carea sopua beadadua, jĩānadua, aujĩānadua. Waa b_Λs_Λriđaba ipĩdarānadua, āteb_ΛΓ_Λ bārāba cadjĩrua opedada carea wārāda sopuadadua. ¹⁰ Crĩcha edaara b_Λđeba dadjĩrã Boro Ācōrē quĩrĩãpita zedadua. Māvā bārāra dji dromarāda b_Λya.

Djārāra biē jararānadua

¹¹ Djabarā, djārāra biē jararānadua. Aba_Λba idji djabada biē jaraib_ΛΓ_Λ wa cadjĩruade b_Λada aib_ΛΓ_Λ, Ācōrē leyda biē jara b_{ΛΛ}, idjaba mañ leyra biē b_Λda crĩcha b_{ΛΛ}.† Aba_Λba Ācōrē leyda biē b_Λda crĩcha b_Λb_ΛΓ_Λ, mañ leyba jara b_Λra ĩjā oē b_{ΛΛ}. Ācōrē leyba jara b_Λ cāyābara idjid_Λ djārā cawa obarida besia. ¹² Barib_ΛΓ_Λ mañ leyra Ācōrēb_ΛΓ_Λ diasia. Idjiab_ΛΓ_Λ cawa obaria. Ababe idjiab_ΛΓ_Λ ēberārāra poya ēd_Λ edaya idjaba poya biē b_Λya. Mañ bēra ¿b_Λra cai, b_Λ djaba cawa oi carea?

Bārānebemada arĩde crĩchaadua

¹³ j_Λm_Λ beđeara ũrĩnadua! Āc_ΛΓ_Λba nāvā jarabadaa: “Nane wa nu dadjĩra dewara puruđaa wānia. Mama poa aba panania. Mañne ne odĩa parata edadĩ carea.” ¹⁴ Barib_ΛΓ_Λ bārāba adua pan_Λra nubema ewarĩde cārēda sāvāida. ¿Bārāba cawa pan_Λca nubema ewarĩde zocai beadida? Adua pan_Λ. Bārāra j_Λrārā towaa quĩrĩãca bea. J_Λrārā towaa odjapeda isabe nēbajari quĩrĩãca bārā sida dārā beadaēa. ¹⁵ Mañ bēra biara b_{ΛΛ} bārāba nāvā jarađida: “Dadji Boro Ācōrēba quĩrĩãib_ΛΓ_Λ, dadjĩrãra zocai beadĩa. Mañbe ne ocuadĩa.” ¹⁶ Barib_ΛΓ_Λ bārāba māvā odacaa. Āteb_ΛΓ_Λ dji dromada crĩcha pan_Λ bēra jarabadaa bādja o quĩrĩã pan_Λra poya odida. Wārāda mañ quĩrĩãca beđeđĩra biē b_{ΛΛ}. ¹⁷ Barĩduaba biada o cawa b_Λmĩna oēb_ΛΓ_Λ, cadjĩruada o b_{ΛΛ}.

* 4:6 Proverbio 3:34. † 4:11 Ācōrē ley. Ebuda b_Λēa sāl_Λ leyda jara b_Λda. Āc_ΛΓ_Λmaarã Ācōrēba Moisea diađa leyda jara b_{ΛΛ}. Dewararāmaarã djārā quĩrĩãida b_Λ leyda jara b_{ΛΛ}. Santiago 2:8.

5

Ācōrēba parata bara bea cawa oidebema

¹ Parata bara bea, iml bedeara ūrīnadua! jīānadua! Dārāéne bārāra biē beadi bēra aujīānadua. ² Jūma bārāba eropanara berawada quīrāca bla. Bārāba cacuađe jlabadara chimiaba ārīna quīrāca bla. ³ Naļ jīrūarebema ewaride bārāba paratara waibla waga panla. Baribara bārā oroda, parata sida menazau bla. Ācōrēba cawa obarađe bārā parata menazau bla cawabiya bārāba biē osidada. Maļ bēra tla uruađe bia mīga beadia. ⁴ Bārā néu ewapedadarāa paratada diadaē panla ādji trajubari. Maļ bēra ādjirāba Ācōrēa iwidi panla cawa omārēa. jūrīnadua! Ādjia iwidi panara dadjirā Boro Ācōrē jūma poya o bla ūrīsia. ⁵ Naļ ējūāne bārāba ne jūmada eropanla idjaba bārāba o quīrā panara obadaa. Māwā bārāra paca boreguea bla quīrāca panla. Baribara paca beabara quīrāca dārāéne Ācōrēba bārāra biē bla. ⁶ Bārāba ēberā jipa beara cawa odapeda beasidaa. Maļne bearānamārēa ādjia ni cārē sida odaē basia.

Jūma droadadua

⁷ Maļ bēra djabarā, jūma droadadua aba dadjirā Boro Jesucrito zebara. Ēberā pea o bla debemada crīchadadua. Idji néu udacarea cueda jlabaria tunupeđa bia waragamārēa. Dārā jlabaria zaumārēa. ⁸ Ara maļ quīrāca jūma droa pananeba jlabā pananadua idjaba sođeba jlabā pananadua, dadjirā Boro Jesucrito zeira caita bla bēra. ⁹ Djabarā, Jesucritoba bārā cawa orāmārēa djārāra biē jararānadua. Jesucrito dadji cawa obarira dārāéne zeya.*

¹⁰ Djabarā, crīchadadua sāwā Ācōrēneba bedeabadarāba droasidada. Dadjirā Boro Ācōrē trāneba bedeā panla carea bia mīgapedarā jūma droasidaa. Ara maļ quīrāca bārā beida jūma droadida panla. ¹¹ Dadjirāba crīchadaa bia mīga panane droa beara bio bia beada. Bārāba ūrībadaa Joba idji dārā bia mīgadara jūma droasida. Dārā mīgadacarea cawa panla dadjirā Boro Ācōrēba idjira bia lasida. Dadjirā Boro Ācōrēra quīrā djuburiaida bla idjaba quīrāneba carebaya bla.

Ācōrēa iwidiadua

¹² Maļ awara djabarā, ni abala trāneba wārāda odiada arānadua. Bajānebema trāneba, naļ ējūānebema trāneba, ni bariduadeba wārāda odiada arānadua. Odiada adibara, wārāda odadua. Idjaba odačana adibara, wārāda orānadua. Māwā Ācōrēba cawa oča.

¹³ Bārānebemada aba bia mīga labara, Ācōrēa iwidida bla. Aba lasrida labara, trābideba Ācōrēa bia bedeaida bla. ¹⁴ Bārānebemada aba cacua biē labara, djabarā wagabadarāda trāda bla idji carea Ācōrēa iwidiāmārēa.† Ādjirāba iwidiadade dadjirā Boro Jesu trāneba ne-dragaba maļni parādida panla. ¹⁵ Idjaba jlabā pananida panla Ācōrēba idjira biabida. Māwā iwidiadibara dadjirā Boroba biabiya. Dji cacua biē badaba cadjiruada osibara, dadjirā Boroba maļgara quīrādoaya. ¹⁶ Maļ carea bārāba cadjirua opedarā dji jaradadua. Idjaba ābaa Ācōrēa iwidiadua bia duanani carea. Ēberā jipa bla Ācōrēa iwidisira Ācōrē

* **5:9** Jesucrito dadji cawa obarira dārāéne zeya. Griego bedeade nāwā bl bla: “Dadji cawa obarira deđe eda wābadama bla.” † **5:14** Djabarā wagabadarā. Čāpūrā bedeade jara bla “ancianos” o “pastores.”

Λβαδεβα ne waiβλada obaria. ¹⁷ Elíara dadjirã quĩrãca ēberã basía. Idjia soðeba Ñcõrẽa iwidisia cue zerãmãrẽã. Maĩbe Israel druade poa ũbea ēsidra cue zeẽ basía. ¹⁸ Mãwãnacarea idjia Ñcõrẽa iwidisia cuera zemãrẽã. Ara maĩda cue zesia. ‡ Maĩba néura tunupeða zausia.

¹⁹⁻²⁰ Djabarã, naĩda cawadadua: wãrã bedeadebemada aba ãĩ wãibλγλ, maĩne abλba idjía cadjiruada igarabipeða jẽda zebibλγλ, maĩ ēberãba cadjirua zocãrã o βadara Ñcõrẽa quĩrãdoabiya idjaba ewariza Ñcõrẽ jĩga baidebemada ēdrλ βλγα. §

‡ 5:18 1 Reyne capítulo 17–18. § 5:19-20 Ñcõrẽ jĩga baidebemada. Griego bedeade βλ βλα “beuidebemada.”

1 PEDRO NABEMA CARTA PEDROBA BΛDA

Pedroba naλ cartada bλsia. Jesuba idji trλside beda beabari basia (Marco 1:16-18). Baribλrλ Jesuba diabuedadebemada Pedrora dji dromaara basia. Idjiabλrλ Jerusaleλne Ācōrē de dromane judiorāa Jesucritodebemada ebuda jaradisia (Hecho 2:14-41) idjaba judiorāémaa bida Jesudebemada jarade wāsia (Hecho 10:1-48). Poa 67are romanorāba idjira quīrā edaa crude cachi beasidaa.

Poa 64de Roma puruda bá wāsia. Zocārāmaarā dji boro Neroλ abadaba bábisia de djiwidida ocuai carea. Baribλrλ nēbλrade ba amaaba Neroλba jarasia Crito ĩjā beadrλ bedede panλda. Maλ bērā romanorāba drua beaza djabarāra biē odi carea ēpē panesidaa. Maλ carea Pedroba naλ cartada bλsia. Romaneba djabarā drua beaza diabuesia bia mīga panλmīna Critoda ĩjā pananamārēā (2:18-25; 3:8-18; 4:12-19; 5:8-11).

Dji crīcha dromada 2:21ne nāwā bλ bλa: “Citora bārā carea bia mīgada bērā Ācōrēba bārāra trλsia bia mīgadāmārēā. Crito bia mīgaside unubisia bārā mīgabλdade sāvā nībadida panλda.”

Naλ cartade Pedroba bλsia Ācōrēba Jesucritodeba dadjirāra edasida idji puruda bāmārēā (1:1-11; 2:1-10). Maλ bērā dadjirāra ne jūmane jipa nībadida panλa (1:1neba aba 3:7daa, 4:1-11; 5:1-11). Dadji druadebema leyda, dji bororā sida ĩjānida panλa (2:13-17). Baribλrλ ne jūma cāyābara Jesucritoda ĩjānida panλa (3:13-16).

Pedroba naλ cartade naārā bλda

¹ Mλra Pedra, Jesucritoba diabuedaa. Mλa naλ cartara bλbλrλa Ācōrēba edadarā Ponto druade, Galacia druade, Capadocia druade, Asia druade, Bitinia druade bida āibemarā quīrāca panabada itea. ² Dadjirā Zeza Ācōrēba bārāra edasia idjia naēnaeda crīcha bađa quīrāca. Ācōrē Jaureba bārāra idji itea bλsia Jesucritoda ĩjānamārēā idjaba idji oadeba Ācōrē quīrāpita cadjirua neē beadāmārēā. Mλa quīrā bλa Ācōrēba idji biadeba bārāra careba baida, necai bai sida bārāra dia baida.

Pedroba Ācōrēa bia bedeada

³ Dadjirā Boro Jesucrito Zeza Ācōrēa bia bedeadida panλa. Idjia dadjirāra bio quīrā djuburiada bērā Jesucrito beu bađa λrēbadadeba zocai bai djiwidida diasia. Maλ bērā idji ume bajāne pananida jλā panλa. ⁴ Ācōrēba zocai bai djiwidida diada bērā idjia dadjirā itea bajāne waga erobλra jūma edadia. Maλgara ārīcaa, jōcaa, idjaba cadjirua neē bλa. ⁵ Jesucritoda ĩjā panλ bērā Ācōrēba idji bλadeba bārāra waga erobaya aba jirūarebema ewaride ēdrλ edabλrλdaa.

⁶ Maλ carea ara nawena ne quīrātanoaneba bārāra bia mīga panλmīna bio bλsriada panλa. ⁷ Māwā bia mīgadida panλa maλ droa panλneba unubidi carea Jesucritora wārāda ĩjā panλda. Bārāba ĩjā panλra oro quīrāca bλa. Orora jλwλrλāba dorrabaribibadaa idji awa bēmārēā. Ara maλ quīrāca bārā bia mīga panλ droa panλneba unubi panλa Jesucritora wārāda ĩjā panλda. Maλgara oro cāyābara biara bλa orora ārībari bērā. Bārāba Jesucritora wārāda ĩjā panλda unubi panλ bērā, idji unubλdade Ācōrēba bārāra bia unuya, bia jaraya idjaba dji dromarāda bλya.

8 Bārāba ununacamīna Jesucritora quīrīa panāa. Nawena ununaē panamīna idjida ijā panāa. Idji carea bio ḅasrida panāa. Jācua ḅasrida panāa bēra maḅ ḅasridara sāwāḅarā ḅada poya cawa jaradaēa. 9 Māwā ḅasrida panāa Jesucrito ijā pananeba Ācōrēba ēdra edai bēra.

10 Ācōrēneba bedeabadarāba naēnaeda jarabadjidaa Ācōrēba idji biadeba bārā ēdra edaida. Maḅgḅdebema cawadi carea ādjirāba quīrācuita crīchabadjidaa idjaba iwidibadjidaa. 11 Crito Jaure ādji sode ḅaba bedeabibadjia Crito bia mīgapeda Ācōrēba bia ḅaḅdebemada. Bedeapedadacarea cawa quīrīa panasidaa caidebemada Crito Jaureba ādjirāa bedeabisida idjaba sāḅbe jūma maḅgāra māwāida. 12 Baribarā Ācōrēba cawabisia ādjia bedeapedadara ādji ewaride māwāēda, ātebarā nocoarebema ewaride māwāida jūma dadjirā carebai carea. Ādjia bedeapedadara idira bedea bia Critodebema jaradia panāba dadjirāa ebuda cawabi panāa Ācōrē Jaure bajāneba diabuedadeba. Maḅgāra bajānebema nezocarā bida cawa quīrīa panāa.

Ācōrē itea bia beadadua

13 Maḅ bēra bia odi carea crīcha cawaadeba beadadua. Quīrāipa beadadua. Sēnaē jāā pananadua Jesucrito unubada ewaride Ācōrēba idji biadeba bārāra bia edamārēa. 14 Warra cawarā ijā ḅa quīrāca beadadua. Naḅ cacuaba cadjirua o quīrīa ḅara waa orānadua Ācōrē adua ḅeside obadapedada quīrāca. 15 Ācōrēba bārāra trāsia. Idjira ne jūmane jipa ḅaa. Maḅ bēra bādjia obadaza jipa beadadua. 16 Ācōrē Bedeade nāwā ḅā ḅaa: “Jipa beadadua māra jipa ḅa bēra.”*

17 Bārāba Ācōrēa bedeabādade bārā Zeza abadaa. Dadjia opedada quīrāca idjia jūmarāda cawa oya. Maḅ bēra wadi naḅ ējūāne āḅbemarā quīrāca panamisa ewariza idji waya pananeba jipa nībadadua. 18-19 Bārāra naēna siriē ḅea crīchadeba nībabadjidaa bārā drōā naēnabemarāba māwā jaradiabadjida bēra. Baribarā cawa panāa Ācōrēba bārāra maḅnebemada ēdra edasida. Idjia bārāra nēdoē basia oro ārīda ḅaba wa parata ārīda ḅaba, ātebarā Crito oaba nēḅaa nēdosia. Critora dji biara ḅa oveja zaque Ācōrēa babue diada quīrāca basia. 20 Naḅ ējūā oi naēna Ācōrēba Critora edapeda naḅ jīrūarebema ewaride diabuesia bārāra bia beadamārēa. 21 Critodeba bārāba Ācōrēra ijā panāa. Ācōrēba idjira beu badada ārēbabipeda dji dromada ḅasia. Maḅ bēra bārāba Ācōrēra wārāda ijā panāa idjaba jāā panāa Ācōrēba jaradara jūma omārēa.

22 Wārā bedeada ijā o panā bēra bārāra cadjirua neē panesidaa. Maḅ bēra djabarāra wārāda quīrīa panāa. Sodeba wārāda bio dji quīrīa beadadua. 23 Naḅ djara beuida ḅadeba bārāra djiwidida todaē basia, ātebarā Ācōrē beucadeba djiwidida tosidāa. Ācōrē bedea jōcaba zocai baida diabarā. Maḅ bedeadeba bārāra djiwidida tosidāa. 24 Ācōrē Bedeade nāwā ḅā ḅaa:

Jūmarāda chirua quīrāca beaa. Ādji quīrāwārēāra nepōnō quīrāca ḅaa. Chiruara purrubapeda dji pōnōra jurrubaria. 25 Baribarā dadjirā Boro bedeara jōcaa.†

Maḅ bedea jōcara bedea bia Critodebema. Maḅgāra djabarāba bārāa jarasidaa.

* 1:16 Levitico 11:45; 19:2. † 1:25 Isaia 40:6-8.

2

Ācōrēba edada ēberārā

¹ Djārā biē odira igaradadua. Djārāra cūrūgarānadua. ΛCΛΓΛba ara ādjia jarabada quīrāca odacaa. Maļ ēberārā quīrāca bearānadua. Djārāba erobΛ carea biē crīcharānadua. Djārāra biē jararānadua. ²⁻³ Dadjirā Boroba biadeba bārāra carebabarida cawasidaa. Maļ bērā warra zaque djiwidi todaba ju do quīrīā babari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrīānadua.* Idji bedeara juba idji awa quiru quīrāca bΛa. Idji bedeada cawa wānibΛΓΛ waridīa aba idjia bārā ēdΓΛ edabΛΓΛdaa.

⁴ Dadjirā Boro Jesucritomaa zedadua. Idjira zocai bΛa, de oi careabema mōgara quīrāca bΛa.† Ēberārāba idjira igarasidaa, baribΛΓΛ Ācōrēba edasia mōgara biya quiru nēbΛa bΛ quīrāca. ⁵ Bārāra idjideba zocai bea bērā de oi careabema mōgara quīrāca beaa. Bārāneba Ācōrēba idji deda obΛΓΛa. Idjaba bārāra sacerdoterā idji itea bΛdaa. Bārāba Jesucritodeba Ācōrē itea ne o panΛne idjīa animarā babue diabada quīrāca o panΛa. Māwā o panΛra idjia bia unu bΛa. ⁶ Ācōrē Bedeade Jesucritodebemada nāwā bΛ bΛa:

Ūrīnadua, Sioļ purude mΛa de oi careabema mōgara dji biara bΛda bΛbΛΓΛa.‡
Maļ mōgara biya quiru nēbΛa bΛda mΛa edasia. Maļ bērā idji ījā bΛba idji quīrīābe ījā bΛēa.§

⁷ Bārā dji Crito ījā beamaarā idjira bio bia bΛa. BaribΛΓΛ idji ījāē beamaarā biē bΛa. Ādjidebemada Ācōrē Bedeade nāwā bΛ bΛa:
De obadaba mōgara igarapedadara dji biara bΛda bēsia.*

⁸ Idjaba nāwā bΛ bΛa:

Maļ mōgarade ēberārāra tenedrΛdapeda baedia.†
Ādjirāba Ācōrē bedeara ījānaē panΛ bērā mōgarade tenedrΛbΛda quīrāca panΛa. Ācōrēba ādjirāra bΛsia māwā beadamārēā.

⁹ BaribΛΓΛ bārāra Ācōrēba edadarāa, jūmarā Boro Ācōrē sacerdoterāa, idji itea bΛda ēberārāa, idji purua. Māwā Ācōrēba bio biya odadebemada bārāba bedeabadaa. Ācōrēba bārāra pāimanebemada trΛsia idji lnaa bio biya quirude beadamārēā. ¹⁰ Naēna bārāra Ācōrē puruē basīa, baribΛΓΛ idira Ācōrē purua. Naēna Ācōrēba bārāra quīrā djuburiaē basia, baribΛΓΛ idira quīrā djuburia bΛa.

Naļ ējūānebema bororā bedeara ījānadua

¹¹ MΛ djabarā, naļ ējūāne bārāra drua āibemarāa. Maļ bērā mΛa bārāa bedeade djuburiaya naļ cacuaba cadjirua o quīrīā bΛda igaradamārēā. MaļΓra dadji jaure ume djō bΛa. ¹² Ācōrē adua bea tāēna jipa nībadadua. Ara nawena ādjirāba bārāra cadjirua obadarāana a panΛmīna, bārāba bia o panΛra unu panΛa. Maļbe Ācōrē zebΛΓΛde bārā carea idjia bia bedeadia.

¹³ Dadjirā Boro Jesucrito carea jūma naļ ējūānebema bororā bedeara ījānadua. Naļ druadebema boroba jarabΛΓΛra ījānadua idjira dji dro-maara bΛ bērā. ¹⁴ Idjiarebemarāba jarabΛda sida ījānadua. Dji boroba

* **2:2-3** Ju do quīrīā babari quīrāca Ācōrē bedeara biara cawa quīrīānadua. Griego bedeade bΛ bΛa: “Ācōrē Jaureba dia bΛ jubara do quīrīānadua.” † **2:4** Idjira zocai bΛa, de oi careabema mōgara quīrāca bΛa. Griego bedeade bΛ bΛa: “Idjira zocai bΛ mōgaraa.” ‡ **2:6** Sioļ purura idjaba Jerusaleā abadaa. § **2:6** Isaía 28:16. * **2:7** Salmo 118:22. † **2:8** Isaía 8:14.

ãdjirãra ðasia cadjirua obadarãda cawa oðamãrẽã idjaba bia obadarãda bia jaradamãrẽã. ¹⁵ Æcõrẽba quĩrĩã ðla bãrãba biada o pananida. Mãwã bãrãba crĩcha neẽ beada chupeabidida adua pananeba bãrãra biẽ jarabada bẽrã.

¹⁶ Critoba bãrãra ãdra ðada bẽrã, mã ãdra ðadade nĩbadadua. Baribãra ãdra ðada bẽrã crĩcharãnadua cadjiruara odida panada. Ætebãra Æcõrẽ nezocarãda beadadua. ¹⁷ Jũmarãda wayadadua. Djabarãra bio quĩrĩãnadua. Æcõrẽra wayadadua. Naã druadebema boro dji droma sida wayadadua.

¹⁸ Nezocarã, bãrã borora waya pananadua. Idji bedeara ãã odadua. Ababe bãrã boro dji quĩrã djuburiabari ume mãwã ðearãnadua, ãtebãra dji cadrã ume bida mãwã beadadua. ¹⁹ Edaude bia o ða carea dadjira bia mĩgabarã. Baribãra Æcõrẽba idu mĩgabi ðada cawapeda jũma droaibãra, Æcõrẽba bia unuya. ²⁰ Bãrãba biẽ o panã carea dji boroba uibãra, bãrãba droadimĩna çcaiba bãrãnebemada bia bedei? Baribãra bia o panã carea mĩga panãne droadibãra, Æcõrẽba bia unuya. ²¹ Critora bãrã carea bia mĩgada bẽrã Æcõrẽba bãrãra trãsia bia mĩgadamãrẽã. Crito bia mĩgaside unubisia bãrã mĩgabãdade sãwã nĩbadida panada. ²² Critoba cadjiruara oca basia idjaba sewa oca basia.† ²³ Æberãrãba idji biẽ jarasidãde ãdjirãra biẽ jaraẽ basia. Idji biẽ osidãde ãdjirãra waragaẽ basia. Ætebãra Æcõrẽba jipa cawa obari bẽrã idji biẽ o panãra Æcõrẽ jãwãde ðãbadjia. ²⁴ Critoba dadjirã cadjiruara idji ãã crude edesia dadjirãra cadjiruadebemada beudapeda jipa beadamãrẽã. Idji djara cõãdra cuapedadãdeba bãrãra bia panesidã. ²⁵ Bãrãra naẽna oveja adua nĩna quĩrãca nĩbasidã, baribãra idira Critomã jẽda zesidã. Idjia bãrãra waga ða oveja wagabariba idji oveja wagabari quĩrãca.

3

Quima bara ðea sãwã beadidebema

¹⁻² Wẽrã quima bara ðea, bãrã quima bedeara ãã odadua. Mãwã ãcãra Æcõrẽ bedea ããnaẽ panãmĩna bãrãra quĩrãipa beada, Æcõrẽ waya beada ununapeda ããnia. Bãrãba ãdjia ããnamãrẽã jaradãemĩna bia o panã carea ããbidida. ³ Bãrã quĩrãwãrẽãra ababe ããbemada ðaie ða; buã biya erupeda ne jũma pẽũ jã ðãdeba ðaie ða, djio oro oda jã ðãdeba ðaie ða, wua biya quiru jã ðãdeba ðaie ða. ⁴ Ætebãra bãrã quĩrãwãrẽãra sodebãra ðaia ða; biya, necai ðãdeba ðaia ða. Mã quĩrãwãrẽãra ãrĩca idjaba Æcõrẽba bia unu ða. ⁵ Ara mã quĩrãca drõã naẽnabema wẽrãrã Æcõrẽ itea beadara quĩrãwãrẽã ðesia. Æcõrẽba jaradãra ãdjirãba sodeba wãrãda ãã panasidã idjaba ãdjia quima bedeara ãã obadjidã. ⁶ Saraba Abrahã ðeãra ãã obadjia idjaba mã boroada abadjia. Ne wayã neẽ bãrãba ne jũma biada o pananibãra, Sara cauda beadã.

⁷ Umaquĩrãrã quima bara ðea, crĩcha biãdeba bãrã quima ume bia beadadua. Bãrã quima waya panãneba ãdjira bia wãgadãdua, wẽrãra umaquĩrã cãyãbara ðãã ðã bẽrã idjaba bãrã ume ãbaa Æcõrẽ biãdeba bajãne zocai beadã bẽrã. Mãwã odaẽbãra, bãrãba iwidibãdãra Æcõrẽba bia ãrĩã.

Bia o panã carea mĩgadidebema

† 2:22 Isaia 53:9.

⁸ Mañ awara djabarā, abari crīchadeba jūma bārāra ābaa bia du-ananadua. Djārā carebai crīchadeba beadadua. Djabarā bērā dji quīrīānadua. Dji quīrā djuburiadadua idjaba djārā cāyābara biara beada crīcharānadua. ⁹ Abaaba bārāda biē osira abari quīrāca orānadua. Biē jarasira abari quīrāca biē jararānadua. Āteb_{ARL} iwīdidadua Ācōrēba idjira carebamārēā. Cawa pan_{AA} Ācōrēba bārāra edasida māvā beadamārēā. Māvā beadib_{ARL}, Ācōrēba bārā sida carebaya. ¹⁰ Ācōrē Bedeade nāvā b_{AA} b_{AA}:

Bariduada b_{AS}rida ba quīrīā b_{ABARL}, cadjirua beade amaaba idji quīrāmera wagaida b_{AA}.

Dārā bia ba quīrīā b_{ABARL}, sewa o amaaba idji itera wagaida b_{AA}.

¹¹ Idjia ne jūma cadjiruada igarapeda biada o baida b_{AA}.

Djārā ume necai bai carea j_{ARL}peda māvā baida b_{AA}.

¹² Jūmarā Boro Ācōrēba ēberā jipa beara waga b_{AA}. Ādjirāba iwīdidadara bia ūrī b_{AA}.

Barib_{ARL} cadjirua obadara idu bia wābicaa.*

¹³ Bārāba biada o pananib_{ARL}, c_{ca}iba bārāda biē oi? ¹⁴ Barib_{ARL} bārāba bia o pan_L carea bia mīgāib_{ARL}, Ācōrē quīrāpita bio bia beaa. Bārā biē obadara wayarānadua. Jūmawāyā crīcharānadua. ¹⁵ Critora bārā Boro bērā sođeba idjidr_L wayadadua. Bārāba Critodeba edadi carea j_{lā} pan_{AN}ebemada abaaba iwīdisira aride panuni carea beadadua. Wayaadeba ijaradaē panunadua. ¹⁶ Ara bādūba cawa pananadua cadjiruada oēāē pan_{LA}. Māvāra bārā Critodeba bia nīnanebema biē bedeabadara peradia.

¹⁷ Ācōrēba bārāda idu bia mīgabib_{ARL}, biara b_{AA} bia o pan_L carea bia mīgādida biē o pan_L carea bia mīgādi cāyābara. ¹⁸ Critora jipa b_{AM}nīna cadjirua carea b_{ar}ima aba beusia. Mañba dadjirā dji jipaē beara Ācōrē ume bia b_{AS}ia. Idjira nañ djarade beusia, barib_{ARL} Ācōrē Jauredeba l_{rē}basia.

¹⁹ Idjaba Ācōrē Jauredeba idjira jaure preso beamaa wāsia. Wāpeda jarasia jūma cadjiruara poyasida. ²⁰ Mañgarā jaureba Noé ewaride Ācōrē bedeara i_{jā}naē basia. Mañne Noéba jāba dromada o b_{AM}isa Ācōrēba jūma droa b_{ADE}ba j_{lā} b_{AS}ia ādjirāba i_{jā}namārēā. Barib_{ARL} ēberā zocārāēbe dopapadebemada ēdr_{AS}idaa. Jipa jaraib_{ARL}, ochobe ēdr_{AS}idaa. ²¹ Mañ dopapaba borocuebadadebemada jara b_{AA}. Borocueb_{AD}ade Jesucrito l_{rē}badadeba dadjirāra ēdr_{AB}adaa. Borocueb_{ARL}ba dadji cacua mititiara s_{AG}acaa āteb_{ARL} māvā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade pan_{LE}da cawa pan_L bērā.† ²² Jesucritora bajānaa wāpeda Ācōrē j_{AW}a araare b_{AA}. Jūma bajānebema nezocarāra, jūma jairā dji dromarāra, dji b_{AA}ba bea sida idji j_{AW}aeda erob_{AA}.

4

Crito nībada quīrāca nībadadua

¹ Critora nañ djarade bia mīgada bērā bārā bida abari crīchada erobeadadua. Nañ djarade bia mīga b_{AB}ba cadjiruada igarasia. ² Mañba wađi nañ ējūāne b_{AD}de nañ cacuaba cadjirua o quīrīā b_{AR}a o baēa, āteb_{ARL} Ācōrēba quīrīā b_{ADR}a o baya. ³ Naēna bārāba cadjiruara o beasia Ācōrē

* 3:12 Salmo 34:12-16. † 3:21 Āteb_{ARL} māvā obadaa dadjirāra Ācōrē quīrāpita waa bedeade pan_{LE}da cawa pan_L bērā. _{ACARL}maara mañ bedeaba nāvā jara b_{AA}: “Borocuebadade dadjirāba Ācōrēa iwīdidadaa dadji cadjiruara quīrādoamārēā.”

adua beaba obada quĩrãca. ¡Besia! ¡Waa mãwã orãnadua! Jũmawãyã auđuada obadjidaa, naĩ cacuaba cadjirua o quĩrã blda obadjidaa, beu nĩbabadjidaa, b̃srida obadade jũmawãyã cadjiruada obadjidaa, itua do awua beasia, idjaba jlwaba oda ãcõrẽda epẽbadjidaa. Małra ãcõrẽba quĩrãcaa. ⁴ Idira bãrãba waa ãcõrẽ adua bea ume cadjiruada odaca bẽrã ãdjirãba cawa crĩchadacaa. Mał carea bãrãnebemada biẽ bedeadadaa. ⁵ Barib̃l̃l̃ ãcõrẽba cawa ob̃l̃l̃de ãdjia opedadara idjia jũma jaradia. Idjia zocai beara, beudarã sida cawa oi carea b̃la. ⁶ Mał bẽrã bedea bia Critodebemada beudarãa jaradiasidaa ãdji jaurera zocai beadamãrẽã ãcõrẽ zocai b̃l̃ quĩrãca.* Mãwãmĩna ãdjirãra naĩ djarade beusidaa ãcõrẽba jũmarãda beudida pañl̃ana ada bẽrã.

⁷ Ne jũma jõi ewarira caita b̃la. Mał bẽrã jipa crĩcha beadadua idjaba quĩrãcuíta beadadua. Mãwã ãcõrẽa poya iwidiidia. ⁸ Bio dji quĩrã beadadua. Małgara ne jũma cãyãbara biara b̃la. Quĩrã erob̃l̃ba cadjiruara b̃arima zocãrã quĩrãdoabaria. ⁹ Bãdji diguida biẽ crĩchadaẽ dji bia edadadua. ¹⁰ ãcõrẽba idji biadeba dadjirãza djãrã carebadamãrẽã awara awara diasia. ãcõrẽ nezoca biarã bẽrã idjia bãdjiza diadadeba djãrãra carebadadua. ¹¹ Ab̃l̃l̃ba jaradiaib̃l̃l̃, ãcõrẽ bedeada jaradia b̃l̃ bẽrã quĩrãcuíta jaradiaida b̃la. Ab̃l̃l̃ba djãrãda carebaib̃l̃l̃, ãcõrẽba dia b̃l̃ l̃b̃l̃adeba carebaida b̃la. Ne jũma odadua jũmarãba Jesucritodeba ãcõrẽa bia bedeadamãrẽã. Idjib̃l̃l̃ ewariza bia bedeadida pañl̃a. Bia b̃la ne jũmada idji jlwaweda erob̃l̃baida. Bio bia b̃la mãwã b̃aida.†

Crito iã b̃l̃ carea bia mĩgaida b̃l̃debema

¹² Djabarã, bãrã bia mĩga pañl̃ carea jũmawãyã crĩcharãnadua. Mãwã pañl̃a Critoda biara iãni carea. Mał bẽrã bia mĩgadiẽ pañl̃da crĩcharãnadua. ¹³ ãteb̃l̃l̃ Crito quĩrãca bia mĩga pañl̃ bẽrã b̃srida beadadua. Mãwã ãcõrẽba Critora dji dromaara b̃l̃da unubib̃l̃l̃de bãrãra bio b̃sridadia. ¹⁴ Bãrãda Crito iã pañl̃ carea biẽ jaradib̃l̃l̃, ãcõrẽ quĩrãpita bio bia beaa. ãcõrẽ Jaure quĩrãwãrẽã quirura bãrã ume b̃la. ¹⁵ Bãrãra bia mĩgadimĩna ni ab̃l̃l̃da miã beada carea, ne dr̃l̃ada carea, djãrã nẽb̃l̃rade eda baada carea, dewara cadjirua oda carea bida mĩgaiẽ b̃la. ¹⁶ Barib̃l̃l̃ ab̃l̃l̃da Crito iã b̃l̃ carea bia mĩgaib̃l̃l̃, peraiẽ b̃la. ãteb̃l̃l̃ Critode bẽrã ãcõrẽa bia bedeaida b̃la. ¹⁷ Ewarira jũesia ãcõrẽba idjiderãda cawa omãrẽã. ãcõrẽba dadjirãda naãrã cawa oib̃l̃l̃, ¿bedea bia ãcõrẽnebema iãjãẽ beara sãwã panani?

¹⁸ Eberã jipa b̃l̃da eđr̃l̃i carea zarea b̃l̃b̃l̃l̃, ¿ãcõrẽ igarapeda cadjirua obarira sãwã eđr̃l̃i?‡

¹⁹ Mał carea ãcõrẽba quĩrã b̃l̃ quĩrãca bia mĩga pañl̃ba ara ãdjida idji jlwawede b̃l̃dapeda ne biada odida pañl̃a. Dadjia Odara bedea aba b̃la.

5

Pedroba djabarã wagabadarãa jarada

¹ Bãrã wagabadarãa m̃la bedea djuburiaya, m̃l̃ sida djabarã wagabari bẽrã. Crito bia mĩgadara m̃la unusia. Idjaba ãcõrẽba Crito dji dromaara

* **4:6** Beudarãa. l̃c̃l̃l̃amaarã jara b̃la djabarã zocai beasidade mał bedeara ũrisidada. Dewarãrãmaarã jara b̃la Crito zeĩ naẽnabemarãba ũrisidada. † **4:11** Griego bedeade b̃l̃ b̃la: "Amén." Amén bedeaba edaude jara b̃la "wãrã" idjaba edaude jara b̃la "bia b̃la mãwã b̃aida."

‡ **4:18** Proverbio 11:31.

ɓada unubibɓaɓe mɓ sida idji ume ɓaya. Maɓ bẽrã nãwã beɗe djuburi-aya: ² Ācõrẽba djabarã bãrã jɓwade ɓaɗara bio wagadadua. Mãwã orãnadua dewararãba õgo obi panɓ bẽrã. Āteɓɓaɓa waga quĩrã panɓ bẽrã mãwã odadua.* Parata awua panɓneba wagarãnadua, āteɓɓaɓa soɗeɓa waga quĩrã panɓ bẽrã mãwã odadua. ³ Bãrãba waga panɓra nezocarã quĩrãca erobearãnadua, āteɓɓaɓa bãdji nĩɓaɗeɓa unubiɗadua sãwã nĩɓaɗida panɓda. ⁴ Maɓbe Crito dadjirã Wagabari dji Droma zebɓaɓe bãrãra dji dromarãda ɓaya borobari ārĩcada diabɓaɓa quĩrãca.

⁵ Cũdrarã, drõãrãba jarabɓara iɗã odadua. Jũmarãda dji careba beaɗida panɓa djãrã cãyãbara dji dromaara ɓada crĩchadaẽ. Ācõrẽ Bedeade nãwã ɓɓ ɓa:

Dji dromada crĩcha beara Ācõrẽba idu bia wãbicaa.

Baribɓaɓa dji dromada crĩchaẽ beara Ācõrẽba idji biadeba carebabaria.†

⁶ Maɓ bẽrã ne jũma poya o ɓ Ācõrẽ quĩrãpita dji droma quĩrãca bearãnadua. Mãwãɓɓaɓa idjia quĩrã ɓ ewaride bãrãra dji dromarãda ɓaya.

⁷ Bãrãba jũmawãyã crĩcha panɓra Ācõrẽba jũma jaradadua, idjia bãrãra waga ɓ bẽrã.

⁸ Quĩrãcuɗa beaɗadua idjaba dau ɓɓa beaɗadua. Diauru bãrã ume dji quĩrãra imama quĩrãca ɓɓa nã caia Ācõrẽda poya igarabi cawaya.‡

⁹ Baribɓaɓa diaurura iɗãrãnadua. Critodrɓ bio iɗã pananadua, cawa panɓ bẽrã bãrã djabarã jũma druaza beara abari quĩrãca bia mĩga panɓda.

¹⁰ Baribɓaɓa bãrãra dãrã mĩgaaɗe. Mãwãnacarea Ācõrẽba ne jũmane bia ɓaya. Idjia bãrãra carebaya biara iɗãnamãrẽã, jũma droaɗamãrẽã idjaba zarea beaɗamãrẽã. Ācõrẽba idji biadeba ne jũmane carebabaria. Idjia bãrãra Jesucritoɗeɓa trãsia idji ume ewariza bajãne dji dromada beaɗamãrẽã. ¹¹ Bia ɓa ewariza ne jũmada idji jɓwade erobaida.§ Bia ɓa mãwã baida.

Pedroba naɓ cartade jĩrũare ɓaɗa

¹² Djaba Silvanoba naɓ carta zaqeda careba ɓasia. Mãa cawa ɓa idjia ne jũmane jipa obarida. Naɓ cartadeɓa mãa bãrãra careba quĩrã ɓa biara iɗãnamãrẽã. Idjaba cawabi quĩrã ɓa wãrãda Ācõrẽba idji biadeba careba ɓaɗa. Maɓɓaɓa iɗã pananadua.

¹³ Djabarã Babilonianebemaba quĩrã panɓa bãrãra bia pananida.* Bãrã edada quĩrãca ādjirã sida Ācõrẽba edasia. Mɓ warraca ɓ Marco biɗa quĩrã ɓa bãrãra bia pananida. ¹⁴ Wãrã quĩrãneɓa dji bia edadadua.† Mãa quĩrã ɓa jũma bãrã, Jesucrito ume beara necai beaɗida.‡

* **5:2** Griego beɗeade ɓɓaɓa cartade naɓ sida ɓɓ ɓa: “Ācõrẽba quĩrã ɓa quĩrãca.” † **5:5**

Proverbio 3:34. ‡ **5:8** Caia Ācõrẽda poya igarabi cawaya. Griego beɗeade ɓɓ ɓa: “Caida poya cobuei cawaya.” § **5:11** Griego beɗeade ɓɓaɓa cartade naɓ sida ɓɓ ɓa: “Ēberãrãba idjibɓaɓa bia beɗeadiɗa panɓa.”

* **5:13** Babilonianebema. Pedro ewaride djabarãba Roma purura Babilonia abadjidaa. † **5:14** Wãrã quĩrãneɓa dji bia edadadua. Griego beɗeade nãwã ɓɓ ɓa: “Quĩrãneɓa isõnadua dji bia edadi carea.” ‡ **5:14** Griego beɗeade ɓɓaɓa cartade naɓ sida ɓɓ ɓa: “Bia ɓa mãwã baida.”

2 PEDRO

UMÉBEMA CARTA PEDROBA BΛΔA

Pedroba naλ cartā sīda BΛsia. Maλ bĕrā Umĕbema Pedro abadaa. Poa 66are BΛsica BΛa. BΛdacarea dārāĕne romanorāba idjira crude cachi beasīdaa.

Pedroba naλ cartara biara BΛsia Crito ĩjā beaba sewa jaradiabadarā carea quĩrācuidamārĕā. Capítulo 2de maλnebemada BΛ BΛa. Capítulo 1ne BΛ BΛa dadjia wārā bedeada cawa panΛ bĕrā maλdrΛ ĩjānida panΛda. Capítulo 3de BΛ BΛa dadjia Crito zeira jĀānida panΛda.

Dji crīcha dromada 3:14-15de nāwā BΛ BΛa: “Djabarā, bārāba jūma maλra jĀā panΛ bĕrā ne jūmane quĩrāipa nĩbadadua Ācōrĕba bārā biya, cadjirua neĕ, idji ume necai panΛda unumārĕā. Quĩrānebadadua dadjirā Boroba ĕberārā ĕdrΛ edai carea jūma droa BΛda.”

Pedroba naλ cartade nārā BΛda

¹ MĀra Simoλ Pedroa, Jesucrito nezocaa idjaba idjia diabuedaa. MĀa naλ cartara BΛBΛΓΛA dai quĩrāca Jesucrito ĩjā bearā itea. Dadjirāba ĩjā panΛra bio biya quirua. Jesucritora dadjirā Ācōrĕa idjaba ĒdrΛ Edabarīa. Idjira jīpa BΛ bĕrā dadjirāra carebasia ĩjānamārĕā. ² Bārāba Ācōrĕra, dadjirā Boro Jesu sīda cawa panΛ bĕrā, mĀa quĩrā BΛa ādji biadeba bārāra bio careba pananida idjaba necai bai sīda aduba dia pananida.

Ācōrĕba trĀnarā sāwā beadida panΛ

³⁻⁴ Ācōrĕda cawa panΛ bĕrā, idji BΛadeba dadjirāa ne jūma diasia idjia quĩrā BΛ quĩrāca nĩbadamārĕā idjaba ewarīza idji ume zocai beadamārĕā. Idjira dji droma bĕrā idjaba jīpa BΛ bĕrā dadjirāra trĀpeda ne waiBΛa bio bia BΛda dadjirā itea oyada asia. Māwā o BΛ bĕrā naλ ĕjūānebemarāba cadjirua o quĩrā panΛra bārāba igaradapeda poya idji quĩrāca jīpa beadīa. ⁵ Maλba bārāba nāwā odīda panΛa: Critoda ĩjā panΛ bĕrā bio jΛrΛdadua jīpa nĩbadī carea; jīpa nĩnane jΛrΛdadua crīcha cawaada erobeadī carea; ⁶ crīcha cawaa eropanΛne jΛrΛdadua bārā cacuara jīpa erobeadī carea; bārā cacua jīpa eropanΛne jΛrΛdadua jūma droadī carea; jūma droa panΛne jΛrΛdadua Ācōrĕba quĩrā BΛ quĩrāca beadī carea; ⁷ Ācōrĕba quĩrā BΛ quĩrāca panΛne jΛrΛdadua djabarā cĀgādī carea; djabarā cĀga panΛne jΛrΛdadua jūmarāda quĩrāni carea.

⁸ Bārāba maλda jūma biara o wānibΛΓΛ, dadjirā Boro Jesucritoda cawa panΛ bĕrā ne bia odī carea zoquea beadīa. ⁹ BaribΛΓΛ māwā oĕ BΛra dau towa BΛ quĩrāca BΛa, dauberrea BΛ quĩrāca BΛa. Idjia quĩrādoasia naĕna cadjirua o badara Ācōrĕba jūma sΛgΛsīda. ¹⁰ Djabarā, Ācōrĕba bārāra trĀpeda edasia. Wārāda māwā beada unubīdī carea zoquea beadadua. Māwā odībΛΓΛ baedaĕa. ¹¹ Maλbe Ācōrĕba bārāra dadjirā Boro Jesucrito purude bio bia edaya. Mama dadjirā ĒdrΛ Edabarība ewarīza bia pe erobaya.

¹² Jūma maλgΛra cawa panΛmīna idjaba wārā bedeā bārāa jaradiapedadara bio ĩjā panΛmīna, mĀa jūma maλgΛra bārāa quĩrānebabi baya.

¹³ MĀmaarā jīpa BΛa wadī zocai BΛmīsa maλra quĩrānebabi baida.

¹⁴ Dadjirā Boro Jesucritoba mĀa ebuda cawabisia dārāĕne mĀra beuida.

15 Mañ bẽrã mña jũma oya mñ beudacarea bãrãba jũma małgara ewariza quĩrãnebadamãrẽã.

Jesudebema jarapedadara wãrãa

16 Dadjirã Boro Jesucrito ãbãadebemada, idji waya zeidebema sida daiba bãrãa jaradiasidade ãberãba ara ãdji crĩchadeba jarapedadada jaradiadaẽ basía. Ætebãrã dadjirã Boro Jesu quĩrãwãrẽã dorroddorroadada unupedada bẽrã mãwã jaradiasidaa. 17 Dadjirã Zeza Æcõrẽba idjidebema bia jaraside idjaba dji dromada unubiside दौरa aria panasidaa. Mãne Æcõrẽ dji droma bio quĩrãwãrẽã ãbãa nãwã jarasia: “Nañdrã mñ Warraa. Mãa idjira bio quĩrã ãbã. Mãra idji carea ãsrida ãbã.”* 18 Daiba mañ bedeara wãrãda bajãnaa ãrĩsidaa Jesu ume Æcõrẽ eyade panasidade.

19 Mañ awara cawa panã Æcõrẽneba bedeabadarãba jarapedadara wãrãda. Mañ bedeara ãbãrã pãĩmane urua ã quĩrãca ã bẽrã bãrãba bio quĩrãcũta ãrĩnida panã. Æbãrã urua ãbãbaria ãba ãnadrãbãrãdaa, ãba ãiapedabema chĩdaa odjabãrãdaa. Ara mañ quĩrãca dadjirã nañ ãjũã cadjiruade panãmisa mañ bedeaba dadjirã soe cawabi ãbã sãwã nĩbadida panãda ãba Crito zebãrãdaa. 20 Nañda bio cawadada: Æcõrẽneba bedeabadarãba Idji Bedeade ãapedadara ara ãdji crĩchadeba ni mãrĩ bida ãbãdaẽ basía. 21 Jũma ãdjia jarapedadara ãberã crĩchadeba zeẽ basía. Ætebãrã Æcõrẽ Jauredeba bedeasidaa.†

2

Sewa jaradiabadarã

1 Israelerã tãena ãcãrãba sewadeba jarabadjidaa Æcõrẽneba bedeabadada. Bãrã tãena bida sewa jaradiabadarãda baraya. Sewadeba ãdjirãba dadjĩ ãrĩbari crĩchada Æcõrẽ bedeã quĩrãca jaradiadia. Dadjirã Boro Jesuba ãdjirã ãdrã ãbãda igaradia. Mañ carea Æcõrẽba isabe cawa oya. 2 Ædjia mãã pera obadara zocãrãba bio ãpẽnia. Ædjirã carea ãberãrãba wãrã bedeã ãpẽbadadebemada biẽ bedeadia. 3 Ædjirãba paratada awua panã bẽrã, bãrã parata edadi carea ara ãdji crĩchadeba sewada jaradiadia. Mañ carea dãrãene Æcõrẽba wãrãda cawa oya. Dãrãbãrã Æcõrẽba ãdjirã cawa oi carea ãbã.

4 Bajãnebema nezocarãba cadjirua osidade Æcõrẽba quĩrã djuburiaẽ basía. Ætebãrã preso ãbãbada uria pãĩsosa ãbãde ãatacuasia.* Mama carenaba jã beãa ãba Æcõrẽba cawa oi ewaridaa. 5 Idjaba drõã naẽnabemarãba Æcõrẽ igarasidade idjia quĩrã djuburiaẽ basía. Ætebãrã dopapada zebisia mañ ãberãrã jũma nãbãrã quininamãrẽã. Baribãrã Noẽba dadjĩ jipa nĩbaidebemada jaradiabadjia. Idjida, idji ãberãrã siete panã sida Æcõrẽba ãdrã edasia.† 6 Idjaba Æcõrẽba Sodoma puru, Gomorra puru sida cawa oside jũma babuesia. Æbeda jũma pora babisia. Mãgãdeba idjia cawabisia idji quĩrãnacara sãwãnida. 7 Baribãrã ãberã jipa ã Lo abadara Æcõrẽba Sodoma babueidebemada ãdrã edasia.†

* 1:17 Mateo 17:5; Marco 9:7; Luca 9:35. † 1:21 Versículo 20-21 idjaba nãwã traducida ãbã: “Baribãrã nañda bio cawadada: Æcõrẽneba bedeabadarãba Idji Bedeade ãapedadara ni ãbãbã ara idji crĩchadeba poya cawadaẽa, małgara ãberã crĩchadeba zeẽ basi bẽrã. Ætebãrã Æcõrẽ Jauredeba bedeasidaa.”* 2:4 Preso ãbãbada uria pãĩsosa ãbã. Griego bedeade ãã ãbã “Tãrtaro.”

† 2:5 Genesi capítulo 6-8. ‡ 2:7 Genesi 19:1-29.

Lora sopua ðabadjia mañ purudebemarāba ne jūma cadjirua o panΛ carea. ⁸ Mañ ēberā jipa ÐARA Sodomanebemarā tāēna ðabadjia. Jipa ÐA bērā ādjia cadjirua o panΛ unubΛΓΛde idjaba ūrībΛΓΛde ewariza sopua ðabadjia. ⁹ Mañba ebuda ÐAA jipa o beara dadjirā Boro Ācōrēba bia mīga panΛnebemada ēdΓΛ cawa Ðada. Idjaba jipa oē beara sāwā erobaida cawa ÐAA aba idjia cawa oi ewarīdaa. ¹⁰ Nañ cacuaba cadjirua o quīrīā ÐA obadara idjaba Ācōrē ādji Boro bai quīrīānaca sida wetara cawa oya.

Sewa jaradiabadara cadjirua ođi carea peradacaa. Cawaara bea quīrāca panabadaa. Jairā dji droma bea biē jaradi carea wayadacaa. ¹¹ Bajānebema nezocarāda ādji cāyābara ΛÐARA beamīna idjaba ne waiÐARA obadamīna, dadjirā Boro Ācōrē quīrāpita jairā dji droma beara biē jaradacaa. ¹² BaribΛΓΛ sewa jaradiabadaba ādjia adua panΛnebemada biē bedeabadaa. Animarā quīrāca crīcha neē beaa. Ababe ādji cacuaba quīrīā ÐADRΛ obadaa. Animarāda tobaria ēberāba jidadapeda beadamārēā. Ara mañ quīrāca sewa jaradiabadara jūma beudia. ¹³ Ācōrēba ādjirāra bio biē ÐAYA ara ādjia opedada quīrāca. Ādjirāra ne co awua beaa idjaba itua awua beaa. MañdΓΛ ādji ÐASrīdaa. Diamasi, āsa bīda māwā obadaa. Djabarā ume ābaa ne co panΛne bīda māwā obadaa. Māwā bārā tāēna wua jaigua mititia quīrāca beaa. ¹⁴ Ādjirāra daunemaya beaa. Ne jūma cadjirua o panΛba sēnacaa. Bio ījāé beada cūrūgabadaa. Ne jūmada awuabadaa. Mañ carea Ācōrēba ādjirāra biē ÐAYA. ¹⁵ Ācōrē o jipa ÐADA igaradapeda āi wāsīdaa. Beor warra Balaaλba oda quīrāca obadaa. § Balaaλra parata awua Ðada bērā parata carea cadjiruada oida crīchasia. ¹⁶ BaribΛΓΛ cadjirua ode wābΛΓΛde burroba idjira quēāsia. Mañ animarā bedeacada ēberā quīrāca bedeasia. Ācōrēneba bedeabari Balaaλba crīcha neē ÐA quīrāca biē ode wāida crīcha ÐAMīna burroba idu wābiē basía.

¹⁷ Sewa jaradiabadara do zaque baido neē ÐA quīrāca beaa.* Ādjirāra jārārā nāūrāba āyā edeBΛΓΛ quīrāca beaa. Nāūrāba jārārā āyā edeBΛΓΛde cue zecaa. Ara mañ quīrāca ādjia jaradia panΛba carebacaa. Ācōrēba uria bio pāīsosoa ÐADA o ÐASIA ādjirā biē ÐAI carea. ¹⁸ Ādjirāba bedea biya quirudeba jaradiabadaa. BaribΛΓΛ mañba carebacaa. Ādjirāba jaradiabadaa nañ cacuaba cadjirua o quīrīā ÐARA ođida panΛda. Māwā cadjiruadeba ēdΓΛpedada dārāé beara ādjirāba cūrūgabadaa wayacusa cadjiruada odamārēā. ¹⁹ Jarabadaa ādjida ēpēnibΛΓΛ, nezoca ēdΓΛ ÐΛpedada quīrāca biara beadida. Māwāmīna cadjiruada poya igaradaca bērā biara beaēa. Mañba ādjirāda cadjirua nezocarāa. Wārāda baridua cadjiruada poya igaradaēbΛΓΛ, dadjirāra mañgΛ nezocaa. ²⁰ Jesucrito dadjirā Boro, dadji ĒdΓΛ Edabarira cawasīda bērā nañ ējūāne ÐA cadjiruadebemada ēdΓΛsīdaa. BaribΛΓΛ jācarade BARGÁ panebada quīrāca wayacusa cadjiruada ođibΛΓΛ, naārā panana cāyābara biēara panenia. ²¹ Mañ bērā Ācōrē bedea cawapedada igaradi cāyābara biara bacasia Ācōrē o jipa ÐAdebemada adua beadida. ²² Ādjirāra ēberāba jarabada quīrāca beaa. Nāwā jarabadaa: “Usaba wedara wayacusa cobaria.”† Idjaba nāwā jarabadaa: “Chinara cuipeđa wayacusa egoro ba susuade tabebaria.”

§ 2:15 Numero 22:1-41. * 2:17 Do zaque baido neē ÐA quīrāca beaa. Griego bedeade nāwā ÐA ÐAA: “Baido egorođeba λtaa bogadrΛ Ðada jōna quīrāca beaa.” † 2:22 Proverbio 26:11.

3

Dadjirã Boroba cawa ode zeidebema

¹ Djabarã, nałba cartara b̄arima umé m̄la b̄arã itea ɓɓɓɓɓɓ. Carta umerãne m̄la w̄arã bedeara quĩrãnebabi ɓɓa jipa crĩchadamãrẽã. ² M̄la quĩrã ɓɓa Ācõrẽneba bedeabadarãba naẽna jarapedadara b̄arãba quĩrãnebadida. Idjaba quĩrã ɓɓa Jesucrito dadjirã Boro, dadji Ēdra Ēdabariba jaradada quĩrãnebadida. Małra idjia diabuedarãba b̄arãa jaradiasidaa.

³ Nałda bio cawaadua: jĩrũarebema ewaride Ācõrẽ ipida biẽ jarabadara baraya. Ādji cacuaba cadjirua o quĩrã ɓɓada o beadia. ⁴ Nãwã ipida jaradia: “Crito zei jaradara ¿sãwãsi? Dadji drõã naẽnabemarãra jũma beusidaa. Baribɓɓ nał ẽjũã odadeba jũma ara mãwã ɓɓa.” ⁵ Mał ẽberãrãba ĩjã quĩrãnaẽna naẽnaeda Ācõrẽ bedeabɓɓɓɓa bajãda osida, ẽjũãda pusade odjabisida, idjaba baidodeba mãwã osida.* ⁶ Ara mał baidoba jũma nał ẽjũãne naẽna beadara ũpeda nãɓɓɓ quininibisia. ⁷ Ara mał quĩrãca Ācõrẽ bedeabɓɓɓɓa nał ẽjũãda, bajã sida waga eroɓɓa idjaba idjia cawa oi ewaride babueya. Mał ewaride idji quĩrãnacara cawa opeda jũma biẽ ɓɓaya.

⁸ Baribɓɓ djabarã, nałda quĩrãdoarãnadua: dadjirã Boromaarã ewari abara mil poa quĩrãca ɓɓa idjaba mil poara ewari aba quĩrãca ɓɓa. ⁹ Dadjirã Boro zeyada adara d̄arãɓɓɓ b̄erã łcɓɓɓa crĩcha panɓa zeẽda. Baribɓɓ mãwãẽa. Āteɓɓɓ b̄arã carea jũma droa ɓɓ b̄erã d̄arãɓɓɓɓ. Idjia quĩrãẽ ɓɓa ni abałda aduaidã. Quĩrã ɓɓa jũmarãba cadjiruada igaradapeda idjimaa zedida. ¹⁰ Dadjirã Boroba cawa oi ewarira cawaẽne zeya ne drɓabari zebari quĩrãca.† Mał ewaride minijĩchia jururuapeda bajãra nẽbaya. Ne jũma dadjia bajãne unubadara bá wãya. Idjaba nał ẽjũãra, ne jũma nał ẽjũãne bea sida bá wãya.‡

¹¹ Ne jũmada jõi b̄erã b̄arãra Ācõrẽba quĩrã ɓɓ quĩrãca jipa, cadjirua neẽ nĩbadida panɓa. ¹² Ācõrẽba cawa oi ewarira jłã pananida panɓa. Małmisa Ācõrẽba quĩrã ɓɓara o pananadua mał ewarira isabeara zemãrẽã.§ Mał ewaride Ācõrẽba bajãra babueya. Małne ne jũma dadjia bajãne unubadara, nał ẽjũãne unubada sida jłwłrłãba dorrabariya. ¹³ Baribɓɓ Ācõrẽba bajã djiwidida, ẽjũã djiwidi sida oyada asia. Małda dadjirãba jłã panɓa. Mama jũmarãba jipa o beadia.

¹⁴ Djabarã, b̄arãba jũma małra jłã panɓ b̄erã ne jũmane quĩrãipa nĩbadadua Ācõrẽba b̄arã biya, cadjirua neẽ, idji ume necai panɓda unumãrẽã. ¹⁵ Quĩrãnebadadua dadjirã Boroba ẽberãrã Ēdra edai carea jũma droa ɓɓda. Dadji djaba Paulo bida abarida cartade b̄arãa ɓɓ diabuesia Ācõrẽba idjia diada necawaadeba. ¹⁶ Cartaza małgłdebeemada ɓɓasia. łcɓɓ crĩcha idjia ɓɓɓara cawadi carea zarea ɓɓa. Wãrã bedeã cawaadacaba, bio ĩjãẽ beaba idjia ɓɓɓara ã jaradiabadaa jũma Ācõrẽ Bedeã ã jaradiabada quĩrãca. Mał carea Ācõrẽba ãdjirãra biẽ ɓɓaya.

* 3:5 Baidodeba mãwã osida. Griego bedeade małra ebuda ɓɓẽa. † 3:10 Zebari quĩrãca.

Griego bedeade łcɓɓ cartade “diamasi zebari quĩrãca” ɓɓ ɓɓa. ‡ 3:10 Ne jũma nał ẽjũãne ɓɓ sida bá wãya. Griego bedeade małra ebuda ɓɓẽa. łcɓɓɓmaarã nãwã jara ɓɓa: “Idjaba Ācõrẽba cawa obɓɓɓde ne jũma ẽberãrãba nał ẽjũãne opedadara unubiya.” § 3:12 Ācõrẽba quĩrã ɓɓara o pananadua mał ewarira isabeara zemãrẽã. Mał bedeãra idjaba nãwã traducida ɓɓa: “Mał ewarira isabe zeida quĩrãnida panɓa.”

¹⁷ Djabarã, bãrãba maãda cawa pan Δ bãrã quiãrãcuíta beaðadua ëberã cadjiruarãba ãi jaradia pan Δ neba cõrõgarãnamãrẽã. Mãwã bãrãba bio ijã pan Δ ra igaradaãa. ¹⁸ Jesucrito dadjirã Boro, dadjì Êdr Δ Edabarira biara cawa wãnadua. Idji biadeba waridadua. Idi idjaba ewariza idjã bia beðeadaida pan Δ a. Bia b Δ a mãwã baída.

1 JUAΛ NABEMA CARTA JUAΛBA ΒΛΔΑ

Jesu ume nībada Juaλba naλ cartada βλsia. BaribλΓΛ cartade jaraē βλa idjia βλδada. Poa 90are βλsica βλa.

Naλ cartara jūma djabarā itea βλsia sewada ījārānamārēā. Juaλ drōā baside λcλΓλba dewara crīcha Jesudebemada ēpē panesidaa. Ādjia jarabadjidaa Jesu naλ ējūāne baside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Dewararāba jarabadjidaa Jesura ēberā basida baribλΓΛ borocueside Critoda idji ume ābaa besida. Idjaba dewararāba jarabadjidaa naλ djarara abeda cadjirua βλda. Maλ bērā jaradiabadjidaa necawaada edadida panλda naλ djaradebemada ēdrλdi carea. BaribλΓΛ maλ necawaa edapedadaba jarabadjidaa naλ djaraba cadjirua oida bia βλda.

Maλ carea Juaλba naλ cartara βλsia. Dji crīcha dromada naλgλa: Ācōrē Warrara ζcai? Idjaba Ācōrē warrarāra ζcairā? Juaλba naārā βλsia dadjirāra Ācōrē λnaane nībabadaēbemada (1:1ne aba 2:17daa). Maλare βλsia diauru warrarāra sāwā beada idjaba Ācōrē warrarāra sāwā beada (2:18deba aba 3:11daa). Maλare βλsia wārā quīrīā Ācōrēneba ze βλdebemada (3:12deba aba 4:21naa). Jīrūare βλsia Jesu ījā panλneba naλ ējūānebema cadjiruara poyadida (5:1-21).

Dji Zocai Bai Diabari Bedea

¹ Naārēda basia Zocai Bai Diabari Bedea abadada. Idjira wadibida βλa. Idjia jaradia βλda daiba ūrīsidaa. Idjira dai dauba unusidaa idjaba jλwaba tāsidaa. Idjia o βλra quīrācuita acλsidaa. Idjidebemada mλa naλ cartade βλbλΓλa. ² Maλ zocai bai diabarira Ācōrēba naλ ējūāne unubisia. Daiba idjira unusidaa idjaba idjidebemada wārāda bedea panλa. Daiba bārāa jara panλa maλ zocai bai diabarira ewariza bābarida. Naārēda idjira dadji Zeza Ācōrē ume bajāne bābadjia. Idji bajāne βadada Ācōrēba daia naλ ējūāne unubisia. ³ Daiba unupedadada, ūrīpedada sida bārāa jara panλa bārā sida dai ume ābaa abarica dadjirā Zeza Ācōrē ume idjaba idji Warra Jesucrito ume bia pananamārēā. ⁴ Jūma maλgλa mλa βλbλΓλa dadjirāra bio βλsridaēdi carea.*

Ācōrēra cadjirua neē βλa

⁵ Daiba Jesucritodeba ūrīpedada bārāa jara panλra naλgλa: Ācōrēra λnaa quīrāca βλa ne jūmane jīpa βλ bērā. Maλba idjima pāimara ni maārī bida neēa. ⁶ Dadjirāda idji ume ābaa bia panλana a panλbλΓλ, baribλΓΛ pāimane nīnabλΓλ, sewa o panλa. Wārā bedeara ēpēnaē panλa. ⁷ BaribλΓΛ idji λnaane βλ quīrāca dadjirāda λnaane nībāēibλΓλ, dadjirā djabarā ume ābaa bia panania. Idjaba idji Warra Jesucrito oa erozoadaba dadjirā cadjiruara jūma sagλbaria.

⁸ Dadjirāda cadjirua neē panλana a panλbλΓλ, ara dadjiduba cūrūga panλa idjaba wārā bedeara adua panλa. ⁹ BaribλΓΛ Ācōrēra bedea aba βλ bērā idjaba jīpa obari bērā, dadjirāba cadjirua opedadada idjia jaraēibλΓλ, maλ cadjiruara idjia quīrādoaya. Abeda jūma dadjirāba biē

* 1:4 Dadjirāra. Griego bedeaēdi λcλΓλ cartade “bārāra” βλ βλa.

opedadara saɣaya. ¹⁰ Baribɔɣɔɔ dadjirāba cadjiruada odacaada adibɔɣɔɔ, Ācōrēra sewaida ɓɔɔda a panɔɔ idjaba idji bedeara ijānaē panɔɔ.†

2

Dadjirā carea Ācōrēra bedea djuburiabari

¹ Djabarā, bārāra mɔ warrarā quīrāca ɓeaa. Mɔa naɣɣara ɓɔɓɔɣɔɔ bārāba cadjiruara orānamārēā. Baribɔɣɔɔ abaɓba cadjiruada oibɔɣɔɔ, aba eropanɔɔ dadji Zeza Ācōrēra dadjirā carea bedea djuburiabarida. Maɔ bedea djuburiabarira Jesucrito. Idjira ne jūmane jipa ɓɔɔ. ² Idjira beusia Ācōrēba dadjirā cadjiruada quīrādoamārēā. Ababe dadjirā cadjirua carea beuē basia, āteɓɔɣɔɔ beusia jūma naɔ ējūāne duanɔɔ cadjirua carea bida.

³ Ācōrēba obi ɓɔɔda dadjirāba ijā o panɔɓɔɣɔɔ, ebuɔa ɓɔɔ idjira wārāda cawa panɔɔ. ⁴ Baribɔɣɔɔ abaɓba jaraibɔɣɔɔ: “Mɔa idjira cawa ɓɔɔ,” maɔne idjia obi ɓɔɔda ijā oē ɓɔɓɔɣɔɔ, maɔ ēberāra sewaida ɓɔɔ. Idjia wārā bedeara adua ɓɔɔ. ⁵⁻⁶ Baribɔɣɔɔ Ācōrē bedea ijā o ɓɔɓba Ācōrēra wārāda quīrā ɓɔɔ. Ācōrē ume ābaa ɓɔɔda a ɓɔɔra nībaida ɓɔɔ Jesucrito nībada quīrāca. Dadjirāda māwā nībadibɔɣɔɔ, cawa panɔɔ wārāda idji ume ābaa panɔɔ.

Ācōrēba obi ɓɔɔ djiwidi

⁷ Djabarā, mɔa bārāra ɓɔɔ ɓɔɔ Ācōrēba obi ɓɔɔ bedea djiwidida, āteɓɔɣɔɔ ɓɔɔ ɓɔɔ idjia naēna obi jaradada.* Maɔ obi jaradara bārāba Crito ijāpedadadeba ɔta cawa panɔɔ. Wārāda bārāba ūrīpedadara Ācōrēba naēna obi jarada basia. ⁸ Māwāmīna mɔa ɓɔɓɔɣɔɔ Ācōrēba obi ɓɔɔ bedea djiwidi quīrāca ɓɔɔ. Maɔ bedeara djiwidi quīrāca ɓɔɔ Critoba ijā oda bēra idjaba bārā bida wārāda ijā o panɔ bēra. Djiwidi quīrāca ɓɔɔ pāima jāradrɔɓɔɣɔɔ quīrāca bārāba cadjiruara igara wāɓɔda bēra. Idjaba djiwidi quīrāca ɓɔɔ wārā ɔnaa odjabɔɣɔɔ quīrāca bārāba quīrāneba jipa o wāɓɔda bēra.

⁹ Bariduaba ɔnaane ɓɔɔda aibɔɣɔɔ, baribɔɣɔɔ idji djabada quīrāma ɓaibɔɣɔɔ, wadibida pāimane ɓɔɔ. ¹⁰ Idji djaba quīrā ɓɔɔra ɔnaane ɓɔɔ. Idji sode neča cārēba cadjiruade ɓaebida. ¹¹ Baribɔɣɔɔ idji djaba quīrāma ɓɔɔra pāimane ɓɔɔ. Pāimane nī bēra adua ɓɔɔ sāmaa wāda, pāimaba idjira dauberrea eroɓɔ bēra.

¹² Warrarā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ Ācōrēba Critodeba bārā cadjiruara quīrādoada bēra.

¹³ Drōārā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ naārēda ɓadada wadibida ɓɔɔda cawa panɔ bēra.

Cūdrarā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ diaurura poyapedada bēra.

Warrarā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ dadji Zeza Ācōrēra cawasida bēra.

¹⁴ Drōārā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ naārēda ɓadada wadibida ɓɔɔda cawasida bēra.

Cūdrarā, mɔa naɔ cartara bārāra ɓɔɓɔɣɔɔ bio ijā panɔ bēra, Ācōrē bedeara bārā sode ɓɔ bēra, idjaba diaurura poyapedada bēra.

¹⁵ Naɔ ējūānebema crīchara, ne jūma cadjirua naɔ ējūāne ɓɔ sida quīrānāduada. Naɔ ējūānebema cadjirua quīrā ɓɔɓba dadji Zeza Ācōrēra quīrāē ɓɔɔ. ¹⁶ Naɔ ējūānebema cadjiruara naɣɣa: naɔ cacuaba awua ɓɔ

† **1:10** Ācōrēba jarasia jūmarāda cadjirua obadada. Romano 3:23. Maɔ carea cadjirua neē ɓɔɔda a ɓɔɓba Ācōrēra sewaida ɓɔɔda a ɓɔɔ. * **2:7** Juaɔ 13:34-35.

cadjirua o ɓaida, dadji dauba unu ɓΛ awua ɓaida, idjaba dadjia eroɓΛ carea wa o ɓΛ carea ara dadjida dji biara ɓada crīcha ɓai sida. Jūma maλgara dadjirā Zeza Ācōrēneba zeē ɓΛa, āteɓaɾa naλ ējūā cadjiruadeba ze ɓΛa. ¹⁷ Naλ ējūā cadjiruara idjaba jūma cadjirua ēberārāba o awua panΛ sida jōya. Baribara Ācōrēba jara ɓΛ ijā o ɓara ewariza idji ume zocai ɓaya.

Crito ume dji quīrū

¹⁸ Djabarā mλ warrarāca ɓea, naλ ewarira jōbodoa. Bārāba ūrīsidaa Crito ume dji quīrūda zeida.† Crito ume dji quīrūrā idira baraa. Maλ bērā dadjirāba cawa panΛa naλ ewarira jōbodoa. ¹⁹ Ādjirāra dadjirā ume pananada ēdrāsidaa, baribara wārāda dadjirānebemaē basía. Ādjirāda wārāda dadjirānebema baɗabara, dadjirā ume ābaa waɗi panacasidaa. Baribara maλgara māwāsia ebuda ɓamārēā jūmarāda dadjirānebemaēda.

²⁰ Baribara bārāba Ācōrē Jaure Critoba diaɗada eropanΛa. Idjideba jūma bārāba wārā beɗeara cawa panΛa. ²¹ Mλa naλ cartara ɓΛē ɓΛa bārāba wārā beɗeada adua panΛ bērā āteɓara ɓaɓara cawa panΛ bērā. Idjaba bārāba cawa panΛa sewara wārāneba zecada. ²² ¿Caida sewaida ɓΛ? Jesura Ācōrēba diai jaraɗa ēdra edabariēana a ɓada sewaida ɓΛa.‡ Idjira Crito ume dji quīrūa. Idjia dadji Zeza Ācōrēra, Ācōrē Warra sida igara ɓΛa. ²³ Ācōrē Warra igara ɓaba dadji Zeza Ācōrēra neē ɓΛa. Jesura Ācōrē Warraada a ɓaba dadji Zeza Ācōrē sida eroɓΛa. ²⁴ Maλ bērā bārāba ijāpeɗadadeba λtaa Critoɗebema ūrī panara bārā soɗe bio waga eroɓeadaɗua. Maλda bio waga panΛara, bārāra dadji Zeza Ācōrē ume, idji Warra ume bida ābaa panΛa. ²⁵ Māwā ābaa panΛara, Critoba dadjirāa wārāneba jarasia ewariza Ācōrē ume zocai pananida.

²⁶ Mλa maλra ɓasia λcaraɓa bārāra cūrūga quīrīa panΛ bērā. ²⁷ Baribara bārāba Ācōrē Jaure Critoba diaɗara eropanΛa. Maλ bērā jaradiē panΛa dewararāba bārāa jaradiamārēā. Ācōrē Jaureba bārāa ne jūmada jaradia ɓΛa. Idjia jaradia ɓara sewaēa, āteɓara wārā araa. Maλ carea Crito ume ābaa beadaɗua Ācōrē Jaureba bārāa jaradiada quīrāca.

²⁸ Djabarā mλ warrarāca ɓea, Crito ume ābaa beadaɗua. Māwā idji zebaraɗe dadjirāra ne wayaa neē, quīrā pera neē idji quīrāpita beada. ²⁹ Bārāba cawa panΛa Jesucritora jipa ɓada. Idjaba cawa panΛa jūma jipa o ɓeara Ācōrē warrarāda.

3

Ācōrē warrarā

¹ Crīchaɗaɗua sāwā dadji Zeza Ācōrēba dadjirāra jācua quīrīa ɓada. Jācua quīrīa ɓΛ bērā dadjirāra idji warrarāana abaria. Wārāda dadjirāra idji warrarāa. Naλ ējūānebemarāba dadjirāra Ācōrē warrarāda adua panΛa, Ācōrēra adua panΛ bērā. ² Djabarā, dadjirāra Ācōrē warrarāa. Māwāmīna Ācōrēba waɗibida cawabiē ɓΛa dadjirāra sāwā beadida. Baribara dadjirāba cawa panΛa Crito zebaraɗe idji quīrāca beadida, maλ ewarīde idjira sāwāɓara ɓada ununi bērā. ³ Crito quīrāca bai carea jā ɓara cadjirua neē babaria Crito cadjirua neē ɓΛ quīrāca.

† 2:18 Crito ume dji quīrū. Griego beɗeade “Anticrito” ɓΛ ɓΛa. ‡ 2:22 Ācōrēba diai jaraɗa ēdra edabari. Griego beɗeade “Crito” ɓΛ ɓΛa.

⁴ Cadjirua o ɓɓa Ācōrē beɗeara ijā ocaa. Idjia maɓ beɗeara abeɗa igara ɓaa. ⁵ Baribaɓ bārāba cawa panɓa Jesucitora naɓ ɛjūānaa zesida dadjirā cadjirua āyā ɓai carea. Ni maārī biɗa idjira cadjirua neē ɓaa. ⁶ Idji ume ābaa ɓaba cadjiruara ocaa. Baribaɓ cadjirua o ɓaba Jesucitora adua ɓaa idjaba sāwāɓaɓ ɓada cawacaa.

⁷ Djabarā mɓ warrarāca bea, ni abaɓa idu cūrūgabirānada. Jipa o ɓara Ācōrē quīrāpita jipa ɓa Crito jipa ɓa quīrāca. ⁸ Baribaɓ cadjirua o ɓara diauruɗeɗa, diaurura naārāɗeɗa cadjirua obari bērā. Ācōrē Warrara naɓ ɛjūānaa zesida diauruba o ɓa poyai carea.

⁹ Ācōrēneba toɗaba cadjiruara o ɓacaa, idji Zeza Ācōrēba obari quīrāca o ɓa bērā. Ācōrēneba toɗa bērā cadjiruara o ɓaɗa. ¹⁰ Naɓgɗeɗa dadjirāba cawa panɓa cairāda Ācōrē warrarāda idjaba cairāda diauru warrarāda. Jipa oē ɓara Ācōrē warraɗe. Idjaba idji djaba quīrāɗe ɓara Ācōrē warraɗe.

Dji quīrā beaɗida panɓa

¹¹ Bārāba ijāpedadadeɗa ɓtaɓ ūrī panɓ beɗeara naɓgɓa: dadjirāra dji quīrā beaɗida panɓa. ¹² Caiɓ quīrāca beaɗiɗe panɓa.* Idjira diauruɗe basia. Maɓ bērā idji djabara beasia. ¿Cārē cārēɗa idji djabara beasi? Beasia idji djababa o ɓadara Ācōrē quīrāpita bia ɓada bērā baribaɓ idjia odara biɗe ɓada bērā.

¹³ Djabarā, naɓ ɛjūāneɓemaɗa bārāda quīrāmanibaɓ, jūmawāyā crīcharānada. ¹⁴ Dadjirāba djabarāra quīrā panɓ bērā cawa panɓa dadjirāra beu pananada zocai panesidada. Idji djaba quīrāɗe ɓara waɗibida beu ɓaa. ¹⁵ Idji djaba quīrāma ɓara Ācōrē quīrāpita mīa beabaria. Bārāba cawa panɓa mīa beabarira ewariza Ācōrē ume zocai ɓaɗeɗa. ¹⁶ Wārā quīrāra sāwāɓaɓ ɓada dadjirāba cawa panɓa naɓgɗeɗa: Jesucitora dadjirā carea beusia. Ara maɓ quīrāca dadjirā sida quīrāneba djabarā carea beuɗi carea beaɗida panɓa. ¹⁷ Naɓ ɛjūāne ne bara ɓa djababa ne neē ɓa djabada unu ɓada carebaɗeɗa, ¿Ācōrē quīrāra idji soɗe erobaca? Neē ɓaa. ¹⁸ Djabarā mɓ warrarāca bea, dadjirā quīrāra ababe beɗeɗeɗa baiɗe ɓaa, aɗeɗaɗa dadjia o panɓneba wārāda quīrā bara panɓa unubiɗida panɓa.

¹⁹⁻²⁰ Maɓneba cawa panɓa dadjirāra wārāda Ācōrēneda. Idjaba ara dadjirāda soɗe dji biaɗeɗa crīchaɗibaɓ, Ācōrē quīrāpita poya necai panania. Ācōrēba dadjirāneɓemaɗa biara cawa ɓaa dadjirā soɗe crīcha panɓ cāyābara. Idjia abeɗa jūma cawa ɓaa. ²¹ Djabarā, dadjirā soɗe cawa panɓaɗa cadjiruade panɗeɗa, ne wayaa neē Ācōrēa poya iwidiɗia. ²² Maɓne dadjirāba Ācōrēa iwidiɗaɗa idjia diaya, idjia obi ɓada idjaba bia unu ɓada ijā o panɓ bērā. ²³ Idjia obi ɓara naɓgɓa: idji Warra Jesucitora ijānida idjaba dji quīrā beaɗida idjia dadjirāra jarada quīrāca. ²⁴ Ācōrēba obi ɓa beɗeɗa ijā o ɓara Ācōrē ume ɓaa, idjaba Ācōrēra idji ume ɓaa. Dadjirāba cawa panɓa Ācōrēra dadjirā ume ɓada, idji jaureɗa dadjirā diaɗa bērā.

4

Sewa jaradia bea sāwā cawadi

* 3:12 Genesis 4:1-15.

¹ Djabarā, Ācōrē Jauredeba bedea panΛana abadara jūma ĩjārānadua, ātebΛΓΛ quĩrācuíta acΛdadua ādjia wārāda Ācōrē Jauredeba wa dewaradeba bedea panΛ cawaya. Māwā odadua zocārāba naĀ ějūāne sewadeba ādjia Ācōrē Jauredeba bedea panΛana abada bērā. ² NāwābΛΓΛ bārāba cawadia caida Ācōrē Jauredeba bedea bΛda: abaΛba Jesucritora naĀ djarade wārāda zesiada aibΛΓΛ, Ācōrē Jauredeba bedea bΛa. ³ BaribΛΓΛ abaΛba Jesucritora naĀ djarade zeē basiada aibΛΓΛ, Ācōrē Jauredeba bedea bΛēa. Crito ume dji quĩrūneba bedea bΛa.* Bārāba ũrĩsidaa Crito ume dji quĩrūra zeida bΛda. Wārāda idjira ara nawena naĀ ějūāne bΛa.

⁴ Djabarā mĀ warrarāca bea, bārāra Ācōrēnea. Bārāba maĀ sewaida beaa idu cūrūgabidaē basía bārā sode bΛra naĀ ějūāne bea sode bΛ cāyābara ΛbΛara bΛ bērā. ⁵ MaĀ sewaida beara naĀ ějūā cadjiruadebema. MaĀ bērā ādjirāba naĀ ějūānebema crīchada jaradiabadaa idjaba ādjia jaradia panΛra naĀ ějūāne Ācōrē adua beaba ĩjābadaa. ⁶ BaribΛΓΛ dadjirāra Ācōrēnea. Ācōrē cawa bΛba dadjia jaradia panΛra ĩjābaria. BaribΛΓΛ Ācōrē adua bΛba dadjia jaradia panΛra ĩjācaa. MaĀneba dadjirāba cawa panΛa caiba Ācōrē Jauredeba wārā bedeara jaradia bΛda idjaba caiba dewara jauredeba sewara jaradia bΛda.

Ācōrēba ēberārā quĩrīā bΛdebema

⁷ Djabarā, dadjirāra dji quĩrīā beadida panΛa, wārā quĩrīāra Ācōrēneba ze bΛ bērā. Jūma dji quĩrīā erokeara Ācōrē warrarāa idjaba Ācōrēra cawa panΛa. ⁸ Ācōrēra ne jūmane quĩrīā bara bΛ bērā quĩrīā neē bΛba Ācōrēra adua bΛa. ⁹ Ācōrēba dadjirāra quĩrīā bΛda unubisia idji Warra aba bΛda naĀ ějūānaa diabuesida idjideba ewariza zocai beadamārēā. ¹⁰ Wārā quĩrīāra nāwābΛΓΛ bΛa: quĩrīāneba Ācōrēba idji Warrara diabuesia beumārēā dadjirā cadjirua poya quĩrādoai carea. Ācōrēba māwā oē basía dadjirāba idjira quĩrīā panana bērā, ātebΛΓΛ māwā osia idjia dadjirāra quĩrīāna bērā.

¹¹ Djabarā, Ācōrēba dadjirāra māwā quĩrīāna bērā dadjirā sida dji quĩrīā beadida panΛa. ¹² Ni abaΛba Ācōrēra ununacaa. BaribΛΓΛ dadjirāda dji quĩrīā panΛbΛΓΛ, Ācōrēra dadjirā ume bΛa idjaba idji quĩrīāneba dadjirāba wārāda jūmarāda quĩrīā panΛa. ¹³ Ācōrēba idji Jaureda dadjirāa diada bērā cawa panΛa dadjirāra Ācōrē ume panΛda idjaba idjira dadjirā ume bΛda. ¹⁴ Daiba unusidaa idjaba jara panΛa dadjirā Zeza Ācōrēba idji Warrara wārāda diabuesida naĀ ějūānebemarā ēdΛ edamārēā. ¹⁵ Bariduaba Jesura wārāda Ācōrē Warraada aibΛΓΛ, Ācōrēra idji ume bΛa idjaba idjira Ācōrē ume bΛa.

¹⁶ Dadjirāba cawa panΛa idjaba ĩjā panΛa Ācōrēba dadjirāra quĩrīā bΛda. Ācōrēba ne jūmane quĩrīā bΛa. Wārā quĩrīā erokeara Ācōrē ume bΛa idjaba Ācōrēra idji ume bΛa. ¹⁷ Māwā dadjirāba Ācōrēra, jūma ēberārā sida wārāda quĩrīā panΛa. Ācōrēba cawa oi ewaride dadjirāra ne wayaa neē beadia, naĀ ějūāne Jesucrito nībada quĩrāca nībapedada bērā. ¹⁸ Dadjirāba Ācōrēda, jūma ēberārā sida quĩrīā panΛbΛΓΛ, Ācōrēba cawa oidebemada wayadaē panΛa, wārā quĩrīāba maĀ wayadira jōbibari bērā. Ācōrēba cawa oi waya

* 4:3 Crito ume dji quĩrū. Griego bedeade “Anticrito” bΛ bΛa.

ɁΛba cawa ɁΛa Ācōrēba idjira cawa oida. Idjia Ācōrēra, jūma ēberārā sida waɁibida wārāda quĩrĩā ɁΛēa.

¹⁹ Dadjirāba Ācōrēra quĩrĩā panΛa idjia dadjirāra naārā quĩrĩāna bērā. ²⁰ AɁaΛba Ācōrēda quĩrĩā ɁΛada aibΛΓΛ, maΛne idji djabada quĩrāma ɁaibΛΓΛ, idjira sewaida ɁΛa. Idji djaba unu ɁΛada quĩrĩāé ɁaibΛΓΛ, ¿sāwā Ācōrē unuē ɁΛada quĩrĩā bai? ²¹ Jesucritoba dadjirāa obi ɁΛara naΛgΛa: Ācōrē quĩrĩā ɁΛba idji djabara quĩrĩā baida ɁΛa.

5

Ācōrē Warra ĩĵānida panΛnebema

¹ Jesura Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaraɁada aɁaΛba ĩĵāibΛΓΛ, maΛ ēberāra Ācōrē warraa.* Dadji Zeza Ācōrē quĩrĩā ɁΛba idji warrarā sida quĩrĩā ɁΛa. ² Dadjirāba Ācōrēda quĩrĩā panΛbΛΓΛ idjaba idjia obi ɁΛada ĩĵā o panΛbΛΓΛ, cawa panΛa idji warrarā sida quĩrĩā panΛda. ³ Dadjirāba Ācōrēda wārāda quĩrĩā panΛbΛΓΛ, idjia obi ɁΛara jūma ĩĵā odia. Idjia obi ɁΛara zareaé ɁΛa. ⁴ Jūma Ācōrē warrarāba naΛ ēĵūānebema cadjiruara igarabadaa. Wārāda dadjia Jesucritoda ĩĵā panΛ bērā naΛ ēĵūānebema cadjiruara poya igaradia. ⁵ ¿Caiba naΛ ēĵūānebema cadjiruara poya igarai? AɁaΛba Jesura wārāda Ācōrē Warrada ĩĵā ɁΛbΛΓΛ, maΛ ēberāba naΛ ēĵūānebema cadjiruara poya igaraya.

Ācōrē Jaureba Jesura wārāda Ācōrē Warra cawabida

⁶ Jesucritora naΛ ēĵūānaa zepeda baidode borocuesia idjaba idji oara crude erozoasia. NaΛ ēĵūānaa zepeda ababe baidode borocueé basía, ātebΛΓΛ idji oa sida crude erozoasia. Ācōrē Jaureba cawabi ɁΛa maΛgΛara wārāda, idjia wārā bedeara cawabibari bērā. [⁷ Idjaba bajāne ũbea panΛba maΛgΛara wārā arada jara panΛa; dadji Zeza Ācōrēba māwā jara ɁΛa, “Bedeā” abadaba māwā jara ɁΛa, idji Jaure bida māwā jara ɁΛa. MaΛ ũbeara aɁa ɁΛada māwā ɁΛa.†] ⁸ NaΛ sēyā ũbea panΛba cawabibadaa Jesudebema bedeara wārāda: Jesura borocueda bērā, idji oara crude erozoada bērā, idjaba Ācōrē Jaureba cawabi ɁΛ bērā. MaΛ ũbea panΛba abarida cawabi panΛa. ⁹ Ēberāba ununara wārāana aibΛΓΛ dadjirāba ĩĵābadaa. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara ɁΛara biara ĩĵānida panΛa, idji Warradebemada wārāda jara ɁΛ bērā. ¹⁰ Ācōrē Warra ĩĵā ɁΛba idji soɁe cawa ɁΛa Ācōrēba jara ɁΛara wārāda. BaribΛΓΛ Ācōrēba jara ɁΛ ĩĵāé ɁΛba Ācōrēra sewaida ɁΛada crĩcha ɁΛa, Ācōrēba idji Warradebema jara ɁΛara ĩĵāé ɁΛ bērā. ¹¹ Ācōrēba jara ɁΛara naΛgΛa: idji Warradeba dadjirāa diasia ewariza idji ume zocai beadida. ¹² Wārāda Ācōrē Warra ĩĵā ɁΛara idji ume ewariza zocai baya. BaribΛΓΛ Ācōrē Warra ĩĵāé ɁΛba idji ume ewariza zocai baida neē ɁΛa.

JuaΛba naΛ cartade ĩrĩūare ɁΛada

¹³ MΛa naΛ cartara bārā dji Ācōrē Warra ĩĵā Ɂea itea ɁΛbΛΓΛa cawaɁamārēā ewariza Ācōrē ume zocai beadida.

¹⁴ Ācōrēba quĩrĩā ɁΛ quĩrāca dadjirāba iwidiɁibΛΓΛ, cawa panΛa idjia bia ũrĩbarida. MaΛ bērā poya ne wayaa neē idjia iwidiɁida panΛa.

* 5:1 Ācōrēba ēdrΛ edabari diai jaraɁada. Griego bedeaɁe “Crito” ɁΛ ɁΛa. † 5:7 Griego bedeaɁe ɁΛaΓΛ cartade versículo 7 neēa.

¹⁵ Dadjia iwidiβΛdara ũrībarida cawa panΛ bēřā, idjaba cawa panΛa maļ iwidiβΛdara idjia diaida.

¹⁶ Cadjiruada βΛa Ācōrēba quĩrādoacada. AbaΛba maļ cadjiruada osira beuya. Maļ bēřā mĀa jaraē βΛa ēberā maļ cadjirua oĊa carea iwidiβamāřēā. BaribΛrΛ cadjiruada βΛa Ācōrēba quĩrādoabarida. AbaΛba maļ cadjiruada osira waĊibida poya ēĊrΛya ewariza Ācōrē neē baidebemada.† Maļ bēřā abaΛba idji djababa maļ cadjiruada o βΛda unuibΛrΛ, idji carea Ācōrēa iwidiβΛ βΛa. Maļne Ācōrēba dji ēberā cadjirua oĊaa idji ume ewariza zocai βaida diaya. ¹⁷ Jūma Ācōrē quĩrāpita biē o βΛra cadjiruua. BaribΛrΛ cadjiruada βΛa Ācōrēba quĩrādoabarida. AbaΛba maļ cadjiruada osira waĊibida beudebemada poya ēĊrΛya.

¹⁸ Dadjirāba cawa panΛa Ācōrē warrarāba cadjiruara o pananacada, Ācōrē Warra Jesucritoba ādjirāra waga βΛ bēřā. Maļba diauruba ādjirāra poya biē oēa. ¹⁹ Dadjirāba cawa panΛa dadjirāra Ācōrēneda. Idjaba cawa panΛa jūma naļ ējūāne Ācōrē adua beara diauru jΛwaeda panΛda.

²⁰ Dadjirāba cawa panΛa Ācōrē Warrara zesida idjaba crīcha cawaada dadjirāa diasida wārā Ācōrēda cawaĊamāřēā. Idji Warra Jesucrito ume panΛ bēřā dadjirāra wārā Ācōrē ume panΛa. ĀcōrēĊrΛ dji wārā Ācōrēa. IdjiabΛrΛ ēberārāa diabaria idji ume ewariza zocai beaĊida. ²¹ Djabarā mĀ warrarāca bea, jΛwaba oĊa ācōrē beara ēpērānada.

---

† 5:16 Ewariza Ācōrē neē baidebemada. Griego bedeaĊe βΛ βΛa “beuidebemada.”

2 JUAΛ

UMÉBEMA CARTA JUAΛBA BΛDA

Jesu ume nĩbada Juaλba naλ cartada bλsia. Poa 90are Epeso purude baside bλsia. Naλ cartade ara idjida djabarā wagabari drōāana asia. Cartara bλsia “wērā Ācōrēba ēdrλ edada itea, idji warrarā itea bida.” ΛCΛΓΛmaarā maλba jara bλa djabarā abaa purudebemada.

Naλ cartade Juaλba naārā bλsia idjira bλsrida bλda wārā bedeeda ijā panλ bērā idjaba wārā quĩrĩara eropanλ bērā (vv. 1-6). Maλbe ādjirāa jarasia sewa jaradiabadarāda bia edarānamārēā (vv. 7-11). Juaλ drōā baside λCΛΓΛba jara panasidaa Jesu naλ ējũāne baside ēberārāba ababe idji jaureda unubadjidada. Juaλba jarasia ādjida bia edarānamārēā (v. 7). Jĩũare bλsia dārāēne dji ununida idjaba λCΛΓΛ djabarāba quĩrĩā panλda ādjira bia pananida (vv. 12-13).

Naλ cartade Juaλba naārā bλda

¹ Mλra djabarā wagabari drōāa.* Mλa naλ cartara bλbΛΓΛA wērā Ācōrēba ēdrλ edada itea, idji warrarā itea bida. Mλa bārāra wārāda quĩrĩā bλa. BaribΛΓΛ ababe mλabΛΓΛ bārāra quĩrĩā bλēa, ātebΛΓΛ jũma wārā bedea cawa beaba bārāra quĩrĩā panλa. ² Mλa bārāra quĩrĩā bλa, wārā bedeara dadjirā sode bλ bērā. Wārā bedeara dadjirā sode ewariza baya. ³ Dadjirāba wārā bedeeda ēpē panλ bērā idjaba dji quĩrĩā panλ bērā, mλa quĩrĩā bλa dadjirā Zeza Ācōrēba, dadjirā Zeza Warra Jesucrito ume ādji biadeba bārāra careba pananida, quĩrā djuburia pananida, ādji necai bai sida bārā sode baida.†

Wārā bedea idjaba quĩrĩā

⁴ Mλa λCΛΓΛ bλ warrarānebemada ūrĩsia. Mλra bλsridasia ādjirāra wārāneba nĩna bērā dadjirā Zeza Ācōrēba jara bλ quĩrāca. ⁵ Djabawērā, mλa bedea djuburiaya dadjirāra dji quĩrĩānamārēā. MaλgΛra Ācōrēba obi bλ bedea djiwidiēa, ātebΛΓΛ maλ bedeara dadjirāba naārāeda ūrĩsidaa.‡ ⁶ Maλ wārā quĩrĩāra naλgΛa: Ācōrēba obi bλ bedeara ijā o pananida. Maλ obi bλ bedeara bārāba naārāeda ūrĩsidaa. Maλ bedeeba jara bλa quĩrĩāneba nĩbadida panλda.

Djārā cūrũgabada

⁷ Djārā cūrũgabadara naλ ējũāne zocārā nĩnaa. Ādjirāba ijānacaa Jesucritora naλ djarade dadjirā quĩrāca zesida. Dji māwā bΛra djārā cūrũgabararia idjaba Crito ume dji quĩrũa. ⁸ Quĩrācuita beadadua maλgΛrāba cūrũgarānamārēā. Māwā bārāba Ācōrē itea o panλbari idjia diaira aduadaēa, ātebΛΓΛ jũma daucha edadia.§

⁹ Bariduaba idji crĩchada Critoba jaradiada auđu jaradia nĩbaibΛΓΛ, idjaba Critoba jaradiadada ijā ama baibΛΓΛ, maλba Ācōrēra neē bλa. BaribΛΓΛ bariduaba Critoba jaradiadada ijā baibΛΓΛ, dji Zezara, dji Warra sida erobΛa. ¹⁰ Bariduada bārāmaa wābΛΓΛde Critoba jaradiada quĩrāca

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. Maλ bedeeba jara bλa djabarā boroda. Cāpũrĩā bedeede jara bλa “anciano” wa “pastor.” † **1:3** Juaλ 1:14-18. ‡ **1:5** Juaλ 13:34. § **1:8** Bārāba Ācōrē itea o panλbari. Griego bedeede λCΛΓΛ cartade bλ bλa: “Daiba Ācōrē itea o panλbari.”

jaradiaēbΛΓΛ, maļgΛra bārã dede edarãnadua idjaba “bia bΛa bΛra zesida” arãnadua. ¹¹ “Bia bΛa bΛra zesida” a bΛba maļ ēberãba cadjirua o bΛra idji ume ābaa o bΛa.

Juaļba naļ cartade jĩũare bΛda

¹² Mļa ne quĩrãtanoa bārãa jara quĩrĩã bΛa. BaribΛΓΛ naļ cartade jũma bΛãa. Mļa bārãra acΛde wã quĩrĩã bΛa. Maļne bārã ume ābaa bedeadia bio bΛsrĩdadi carea.

¹³ BΛ djabawērã warrarã ãcõrēba ēdrΛ edađaba quĩrĩã panΛa bārãra bia duananida.*

---

* **1:13** Griego bedeadē ācΛΓΛ cartade idjaba bΛ bΛa: “Amén.” Maļba jara bΛa “bia bΛa māwã baida.”

3 JUAΛ

ŪBEABEMA CARTA JUAΛBA BΛPA

Jesu ume nĩbada Juaλba naλ cartada bΛsia. Poa 90are Epeso purude baside bΛsia. Naλ cartade ara idjida djabarā wagabari drōāna asia. Cartara djaba Gayo itea bΛsia.

Naλ cartade Juaλba naārā bΛsia idjira bΛsrida bΛda Gayoba wārā bedeeda ĩjā bΛ bērā idjaba wārā quĩrĩāda ero bΛ bērā (vv. 1-4). Maλare bΛsia idjia djabarā diabuedadebemada. Gayoba ādjirā bia edapeda careba bΛ carea Juaλba idjira bia jarasia (vv. 5-8). BaribΛΓΛ Gayoma djabarā boro Diotrepeba ādjirā idu jaradiabica basía. Maλ awara ādjirā bia edabΛdara āyā jΛretabadjia idjaba Juaλra biē jarabadjia (vv. 9-10). BaribΛΓΛ Juaλba Gayoa jarasia Diotrepe quĩrāca nĩbarāmārēā, ātebΛΓΛ djārā bia o bΛmārēā (vv. 11-12). ĩrūare bΛsia dārāéne dji ununida idjaba djabarāba quĩrĩā panΛda idjira bia bΛida (vv. 13-15).

Djaba Gayoba bia oda

¹ MΛra djabarā wagabari drōāa.* MΛa naλ cartara bΛbΛΓΛΛ mΛ djaba Gayo itea. MΛa bΛra wārāda quĩrĩā bΛa. ² Djaba, mΛa Ācōrēa iwidi bΛa bΛra idji ume bia bΛ bērā ne jūmane bia bΛmārēā idjaba cacua bia bΛmārēā. ³ MΛra bio bΛsridasia, ΛCΛΓΛ djabarā mΛma jūēpedadaba nēbΛΓΛSida bērā bΛa wārā bedeeda ēpē bΛda. ⁴ MΛ djabarāba wārā bedeara ēpē panΛda ũrĩbΛΓΛde mΛra biara bΛsrida bΛbaria.†

⁵ Djaba, bΛa djabarā careba bΛdeba bia o bΛa. BΛa unuca djabarā sida carebabari bērā wārāda bio bia o bΛa. ⁶ MaλgΛrāba bΛ quĩrĩānebemada namabema djabarāa nēbΛΓΛSidaa ābaa dji jΛre panasidade. MΛ quĩrā djuburia, ādjirā carebadua bia wānamārēā Ācōrēba idji traju o bΛa carebabibari quĩrāca. ⁷ Ādjirāba Jesucritodebemada jaradia nĩnaa. Maλne ādjia Ācōrē adua bΛa iwidiidacaa carebadamārēā. ⁸ Maλ carea dadjirāba maλ djabarāra bia edadida panΛa. Māwā ādjirā ume ābaa traja panΛa Ācōrē wārā bedeeda cawabidi carea.

Djaba Diotrepeba biē oda

⁹ MΛa cartada jūma djabarā jāmabema itea naēna bΛsia. BaribΛΓΛ djaba Diotrepeba dai bedeara ĩjāé bΛa. Idjira djabarā tāēna dji dromaara bΛ quĩrĩā bΛa. ¹⁰ Maλ carea jāmaa wābΛΓΛde mΛa jūmarāa cawabiya idjia biē o bΛda. Idjia daida sewadeba biē jarabararia. Maλ awara djabarā jāmaa wābΛdara idjia bia edacaa idjaba djabarāba ādji dede eda quĩrĩā panΛne iduaribicaa. Bia edasidara maλ djabarāra āyā jΛretabararia.

Djaba Demetriodebema bia bedepedada

¹¹ Djaba, cadjiruara ēpērādua ātebΛΓΛ biadrΛ ēpēdua. Bia obarira Ācōrēnea, baribΛΓΛ cadjirua obariba Ācōrēra adua bΛa.

¹² Djaba Demetriodebemada jūmarāba bia bedea panΛa. Wārā bedea ēpē bΛdeba unubi bΛa idjira jipa bΛda. Dai bida idjidebemada bia bedea panΛa. Bārāba cawa panΛa daiba jara panΛra wārāda.

* **1:1** Djabarā wagabari drōā. Maλ bedeeba jara bΛa djabarā boroda. Cāpūrĩā bedeede jara bΛa “anciano” wa “pastor.” † **1:4** MΛ djabarā. Griego bedeede bΛ bΛa “mΛ warrarā.”

Juaĩba naĩ cartade jĩũare b̃ada

¹³ M̃a ne quĩrãtanoa b̃a jara quĩrã b̃a barib̃a cartade b̃a. ¹⁴ Dãrãẽne b̃a ac̃de wã quĩrã b̃a. Maĩbe ãbaa bedeadia. ¹⁵ M̃a quĩrã b̃a ãcõrẽba idji necai b̃aira b̃a sode dia b̃aida. Namabema djabarãba quĩrã pãa b̃a bia b̃aida. Jãmabema djabarãza jaradua m̃a quĩrã b̃ada ãdjirãra bia duananida.

JUDA CARTA JUDABA BADA

Jesu djaba Judaba naļ cartada bāsića bāa. Dji bādaba jara bāa idjira Santiago djabada (1:1). ΛCΛΓΛmaarā naļ cartara djabarā judiorā itea bāsića. Poa 65are bāsića bāa.

Judaba naļ cartara bāsića λCΛΓΛba sewada jaradia panana bērā. Maļ ēberārāba jara panasidaa Ācōrēba idji biadeba ēdrΛ edada bērā baridua cadjiruada odida panΛda (1:4, 18-19). Maļ carea Judaba djabarāa jarasia ādjia ījā panΛra ni abāala idu quīrā awara jaradiabidiē panΛda (1:3). Maļ awara bāsića djabarāra dji carebadida panΛda Jesucrito biara ījāni carea idjaba Ācōrē ījāē beada quīrā djuburiadida panΛda (1:20-23).

Naļ cartade Judaba naārā bāda

¹ Māra Judaa, Santiago djabaa idjaba Jesucrito nezocaa.* Naļ cartara bābΛΓΛ jūma dadjirā Zeza Ācōrēba trĀnarā itea. Idjia bārāra quīrā bāa idjaba Jesucritodeba waga erobāa. ² Māa quīrā bāa idjia bārāra bio quīrā djuburia baida, necai baira aduba dia baida, idjaba bārāra bio quīrā baida.

Sewa jaradia bea

³ Djabarā, māa naļ cartade Ācōrēba dadjirā ēdrΛ edadadebemada bā quīrā bāsića. BaribΛΓΛ māmaarā biara bāa ara nawena bāida quīrācūita beadamārēā. Bārāba ījā panΛra ni abāala idu quīrā awara jaradia-birānadua. Ācōrēba wārā bedeara jūma idji ēberārāa bārima aba diasia. Quīrā awara diacaa. ⁴ Māwā bā bāa λCΛΓΛda djabarā quīrāca zedapeda bārā tāēna panΛ bērā. Maļ ēberārāba sewadeba jaradiabadaa Ācōrēba idji biadeba dadjirāra ēdrΛ edada bērā dadji cacuaba cadjirua o quīrā bāda odida panΛda. Ādjirāba dadjirā Boro aba bā Jesucritora igarabadaa. NaārēedaΛba bā bāsića Ācōrēba ādjirāra cawa oida.

⁵ Bārāba cawa panΛmīna māa quīrānebabiya dadjirā Boroba idji purura Egiptodeba ēdrΛ edasida. BaribΛΓΛ ēdrΛ edadacarea idji ījāpedadaēra quīnibisia. ⁶ Idjaba quīrānebadadua λCΛΓΛ bajānebema nezocarāda Ācōrēba bāda quīrāca beadaē basida. ĀtebΛΓΛ ādji pananara igarasidaa. Maļ carea Ācōrēba uria pāisosoa bāde preso bācārīa aba idjia cawa oi ewaridaa. ⁷ Ara maļ quīrāca Ācōrēba Sodomanebemarāda, Gomoradebemarāda, ādji caita bea purudebemarā sida cawa osia. Maļ ēberārāba auđuada obadjidaa. Abeda ne jūma cadjirua dadji cacuaba oiē bāda obadjidaa. Maļ carea Ācōrēba ādjirāra tΛbΛ urua quicade ewariza bia mīga erobāa. Maļba cawabi bāa jūma cadjirua obadara māwā bia mīga pananida.

⁸ Bārā tāēna zepedadara maļ ēberārā quīrāca panΛa. Ādjirāba cāimocaradada ēpēbadaa. Ādji cacuaba cadjirua o quīrā bāda obadaa, dadjirā Borora igarabadaa, idjaba jairā dji droma beada biē jarabadaa. ⁹ BaribΛΓΛ bajānebema nezoca dji droma Miguelba māwā oca basia. Moise beudacarea Miguelera idji cacua carea diauru ume caicayasia. Māwāmīna diaurura biē jaraida crīchaē basia, ātebΛΓΛ jarasia: “Dadji

* 1:1 Santiagora idjaba Jacobo abadaa.

Boroba b̄ara quēāya.”¹⁰ Barib_{ΛΓΛ} maļ ēberārā bārā tāēna zepedadaba ādjia adua pan_Λnebemada biē bedeabadaa. Ādjia cawa pan_Λra animarā crīcha quīrāca b̄a. Animarā quīrāca ababe ādji cacuaba quīrā b̄ada obadaa. Maļ carea Ācōrēba biē b̄aya.

¹¹ Ādjira mīā djuburi beaa. Cai_lba oda quīrāca obadaa.† Parata awua pan_Λneba Balaa_lba oda quīrāca āi o nīnaa. Coreba Moise igarada quīrāca Ācōrēda igara pan_Λ bērā ādjirā sida biē b̄aya. ¹² Quīrāneba bārā ābaa ne co pan_Λne ādjirā sida ne wayaa neē b̄asrida ne cobadaa. Māwā bārāba o pan_Λra ārībadaa. Ababe ādjir_Λ crīchabadaa. Ādjirāra jārārā nāūrāba āyā edebari quīrāca beaa. Nāūrāba jārārā āyā edeb_Λra_{de} cue zecaa. Ara maļ quīrāca ādjia jaradia pan_Λba carebacaa. Ādjirāra bacuru zauca quīrāca beaa. Nejō zauca cora wāna quīrāca beaa. Māwā barima ume beuda quīrāca beaa. ¹³ Ādjirāra pusa bogozoa quīrāca beaa. Pusa bogozooba cōpepea do icawa batabuebari quīrāca ādjirāba mīā perada baridia obadaa. Āi wāpedada bērā chīdau bae_Λra_l quīrāca beaa. Ācōrēba uria bio pāisosoa b̄ada o b̄asia ādjirā ewariza biē b̄a_i carea.

¹⁴⁻¹⁵ Maļ ēberārānebemada Enocoba bedeasia. (Ada_lneba aba Enocodaa siete drōāenabemarā panasidaa.) Enocora Ācōrēneba nāwā bedeasia: “iŪrīnadua! Dadjirā Boroba jūmarā cawa oi carea idjiderā zocārā pan_Λ ume zeb_Λra_Λ. Ma_lne jūma idji quīrānacara biē b̄aya. Idji quīrānacadeba cadjirua opedada bērā idjaba idjidebemada bio biē bedeapedada bērā māwā oya.” ¹⁶ Maļ ēberārāra baridua carea biē duanebaria, idjaba baridua carea djārāra biē jarabadaa. Ababe ādjia quīrā bēadr_Λ j_Λra_Λbadaa. Dji droma quīrāca bedeabadaa. Ādji ēpēnamārēā djārāa bia bedeabadaa.

Djabarāba sāwā odida pan_Λ

¹⁷ Barib_{ΛΓΛ} djabarā, dadjirā Boro Jesucritoba diabue_Λdarāba naēna jarapedadara quīrānebadadua. ¹⁸ Bārāa nāwā jarasidaa: “Jirūarebema ewaride Ācōrē ipida biē jarabadara baraya. Ācōrēda quīrānaca bērā ādji cacuaba o quīrā b̄ada o beadia.” ¹⁹ Ādjirāba djabarāa awara awara crīchabibadaa, baridua ādjia quīrā pan_Λda obadaa, Ācōrē Jaureda neē beaa.

²⁰ Barib_{ΛΓΛ} djabarā, biara Critoda i_lāni carea dji carebadadua. Ācōrēa idji Jauredeba iwidadadua. ²¹ Ācōrē quīrāneba nībadadua. Dadjirā Boro Jesucritoba quīrā djuburiadeba zocai bai jōcada diamārēā jānadaa.

²² Djabarā bio i_lāē beara quīrā djuburiadadua. ²³ T_Λb_Λ uruadāa wāb_Λdara ēdr_Λdamārēā carebadadua. Djārāra quīrā djuburiadadua, barib_{ΛΓΛ} quīrācu_ita beadadua. Ādjia cadjirua obadara jūma igaradadua.‡

Judaba Ācōrēa bia bedeada

²⁴ Ācōrēba bārāra poya wagaya cadjiruade b̄aerānamārēā. Idji quīrāwārēā quīrāpita cadjirua neē poya bia b̄aya. Mama bārāra b̄asrida beadia. ²⁵ Ācōrēra abab_{ΛΓΛ} b̄a. Idjira dadjirā Ēdr_Λ Edabaria. Idjidr_Λ dji dromaa, ne jūma poya o b̄a. Idjira jūmarā Boroa. Naēnaeda māwā basia,

† 1:11 Cai_l. Genesi 4:3-8. Balaa_l. Numero 22:1-35. Core. Numero 16:1-35. ‡ 1:23 Ādjia cadjirua obadara jūma igaradadua. Griego bedeade b̄a b̄a: “Ādjia j_l pan_Λra quīrāmanadua cadjirua o pan_Λneba jaigua b̄a bērā.”

idi māwã ðla, idjaba ewariza māwã ðaya. Dadjirã Boro Jesucritodeba
idjíaβlɾl bia bedeadida paŋla. Bia ðla māwã ðaida.

APOCALIPSI JESUCRITŌBA JUAĀA CAWABIDA

Jesu ume nĩbada JuaĀba naĀ cartada ħasia. Poa 95are ħasia. Griego bedede apocalipsiba jara ħaa “unubida” wa “cawabida.”

Domitiano abadada poa 81neba aba 96daa Romanebema boro basia. MaĀ ewaride leyda ħasidaa jũmarāba Ācōrēa bia bedeabĀda quĩrāca Romanebema boroa bia bedeadida panĀda. Māwā oē ħa carea JuaĀra preso basia.

MaĀne Jesucritoba JuaĀa naĀ cartara ħabisia djabarā siete purude bearā itea. Jesuba ħabidada JuaĀba jũma cāimocara quĩrāca unusia. JuaĀba Jesu ĩjā bearā cawabisia Jesura wārāda ādjirā ume ħada idjaba dārāéne dji quĩrūda jũma poyaida. Jarasia Jesucrito zedacarea Ācōrēba diauruda, jũma idjiare bea sida babueida. Idjaba jarasia diauruba Critoderā beabĀra sida ewariza Ācōrē purude bia duananida.

Dadjirāba naĀ crīcha droma 2:10de ħĀ ħara quĩrānebadida panĀa: “Bārā dārāéne bia mĩgadira wayarānada. ĩŪrĩnada! Diauruba ĀCARĀ bārānebemada preso jidabiya ĩjā panani cawaya. Bārāra dārānaē bia mĩgadīa. BaribĀra bārā beabĀda sida ĩjā pananada. MaĀbe mā bārāra ewariza zocai ħaya.”

NaĀ cartade JuaĀba naĀrā ħada

¹ MĀra Jesucrito nezoca JuaĀa. NaĀ cartade ħĀ ħaa Jesucritoba bajāneba mĀa cawabidada. MaĀ cawabidara Ācōrēba Jesucrito cawabisia idji ĩjā bea cawabimārēā dārāéne cārēda sāvāida.* Jesucritoba bajānebema nezocada mĀmaa diabuesia maĀra cawabimārēā. ² Jũma mā ununara wārāda jara ħaa. MĀa jaraya naĀ bedeara Ācōrēneba ze ħada idjaba Jesucritoba wārāda cawabisida. ³ MaĀ sāvāinebema bea djabarā quĩrāpita lebĀra bio bia ħaya. Idjaba naĀ bea ũrĩnapeda ĩjā o beara bio bia beadia, naĀ bedeara dārāéne māwāi bērā.

Djabarā Asia druadebema itea JuaĀba ħada

⁴ MĀra JuaĀa. NaĀ cartara ħĀbĀra djabarā Asia druadebemarā itea. Siete purudaa diabueĀra. MĀa quĩrā ħaa Ācōrēba idji biadeba bārāra careba ħaida idjaba necai ħaira bārā dia ħaida. Idjira ħaa, naēna basia, idjaba ewariza ħaya. Idjaba mā quĩrā ħaa Ācōrē bugue biya quiru quĩrāpita siete jaure panĀba māwā o pananida.† ⁵ MaĀ awara quĩrā ħaa Jesucritoba māwā o ħaida. Idjia Ācōrēnebemada wārāda jarabaria. Beu ħadada naĀrā Ārēbasia ewariza zocai ħai carea. Jũma naĀ ējũānebema bororā cāyābara dji dromaara ħaa. Idjia dadjirāra quĩrā ħaa idjaba idji oadeba cadjiruadebemada ēdra ħasia. ⁶ Dadjirāra ħasia Ācōrē purude sacerdoteda beadamārēā. Māwā idji Zeza Ācōrēba quĩrā ħara o panania. Idjia bia bedeadida panĀa. Bia ħaa idjira ewariza jũmarā Boroda ħaida. Wārāda bia ħaa māwā ħaida.‡

* **1:1** Idji ĩjā bea. Griego bedede ħĀ ħaa “nezocarāa.” † **1:4** Siete jaure panĀba. ĀCARĀmarā maĀ siete jaure panĀra Ācōrē Jaureda māwā ħaa. Idjaba ĀCARĀmarā maĀ jaure siete panĀra bajānebema nezocarā dji dromada māwā bea. ‡ **1:6** Wārāda bia ħaa māwā ħaida. Griego bedede ħĀ ħaa: “Amén.”

7 Ūrīnadua. Critora jārārāne zeya. Maļne jūmarāba ununia. Idji supedada bida ununia.

Idji unubadade jūma naļ ējūñebemara jīānia. § Wārāda māwā baya.

8 Dadjirā Boroba jarasia: “Māra ne jūma poya o ɓa Ācōrēa. Māra dji Alpa idjaba dji Omegaa.* Maļba jara ɓa māra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada. Māra ɓa, naēna basia, idjaba ewariza baya.”

Juaļba Crito ununa

9 Māra bārā djaba Juaļa. Dadjirāra Jesucrito ume pan ɓa bērā māra bārā ume Ācōrē purudebemaa, bārā ume bia mīga ɓa, idjaba bārā ume jūma droa ɓa. Ācōrē bedea jaradia ɓa carea idjaba Jesudebema wārāana a ɓa carea māra morro droma Patmo abadade ɓasidaa. 10 Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride māra Ācōrē Jauredeba basia.† Maļne m ɓa ēcarraare abaaba bedea ɓada ūrīsia. Idji bedeara cachiru jīgua quīrāca basia. 11 Maļba jarasia: “ɓa unubadada cartade ɓapeda djabarā siete puru beade panmaa diabuedua: Epesodaa, Esmirnanaa, Pergamona, Tiatiradaa, Sardidaa, Piladelpiadaa, idjaba Laodiceadaa.”‡

12 Maļne mā jēda acasia caida bedea ɓa cawaya. Acabara ɓa siete ībīrā oro odada unusia. 13 Maļ siete ībīrā ēsi ēberā zaca ɓada unusia. § Idjia cacuade j ɓa edu jīrū daucha jūē basia. Idji ju caita oro odada trāj ɓasia. 14 Idji budara totroa querasia oveja cara quīrāca wa nieve quīrāca. Idji daura taba urua quīrāca basia. 15 Idji jīrūra bronca tabade dorrabaripeda arada quīrāca urua basia. Idji bedeara do jururua ɓa quīrāca jīguasia. 16 Idji jawa araare chīdauda siete erobasia. Idji itedeba djōbada neco quida umena pewedeera era ɓada odja nūmasia. Idji quīrāra amāda dorrodroa quīrāca basia.

17 Idji unuside ne wayaaba māra idji jīrū caita beuda quīrāca egode tabesia. Baribara idji jawa araarebemada m ɓa ɓapeda jarasia: “Ne wayarādua. Māra dji naārābemaa idjaba dji jīrūarebemaa. 18 Māra dji Zocai ɓa. Māra beudamīna acdua zocai ɓada, idjaba ewariza zocai baya. Mābara beudarāra lrēbabida ɓa.* 19 ɓa unu ɓada cartade ɓada. Idi sāwā nūmada idjaba jīrūare sāwā nūmainebema sida ɓada. 20 Mā cawabiya ɓa ununa siete chīdauda m ɓa araarebemane erobaba cārēda jara ɓada idjaba maļ siete ībīrā oro odaba cārēda jara ɓada. Maļ siete chīdauba jara ɓa bajānebema nezocarā siete panāda. Maļ siete panaba djabarā siete puru beade panāda wagabadaa. Ādjiza djabarā puru abaade panāda wagabadaa. Dji ībīrā siete panaba jara ɓa djabarā siete puru beade panābemada.”

2

Critoba djabarā Epeso purudebemarā itea ɓabida

§ 1:7 Mateo 24:30; Juaļ 19:34-37. * 1:8 Griego alfabetode alpara dji naārābema letraa, omegara dji jīrūarebema letraa. † 1:10 Dadjirā Boro Jesucrito itea wagabada ewaride. Jesu lrēbadacarea domiaza djabarāba idji lrēbadara quīrānebabadidaa. Idira domingoza māwā obadaa. ‡ 1:11 Griego bedea ɓa carta ɓa m ɓa sida ɓa ɓa: “Māra dji Alpa idjaba dji Omegaa. Maļba jara ɓa māra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada.” § 1:13 Ēberā zaca ɓada. Griego bedea nāwā ɓa ɓa: “Naļ djara edadaca ɓada unusia.” Abari quīrāca jara ɓa Daniel 7:13de. * 1:18 Mābara beudarāra lrēbabida ɓa. Griego bedea nāwā ɓa ɓa: “Mābara ēberā beudidebema yavera erobaa. Beupedada duanābema yavera erobaa.”

1 Idjia mĭa nāwā jarasia: “Djabarā Epeso purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā ɓɓɗɗa:

Idji jɓwa araarebemane chīɗau siete erobɓa, siete ĩbīrā oro oda tāēna nība nāwā jara ɓɓa:

2 Bārāba o panɓra mĭa cawa ɓɓa. Mĭ itea bio traja panɓda idjaba bia mīga panɓne jūma droa panɓda cawa ɓɓa. Bārāba dji cadjirua obadarāa iduaribidacada cawa ɓɓa. ɓɓɓɓ bārāmaa wānapeda Jesucritoba diabuesiada abadjidaa.* Baribɓɓ bārāba quīrācuia aɓ panɓneba cawasidaa ādjirāra sewaida beada. 3 Bārā mĭ carea bia mīga panɓne jūma droa panɓa idjaba sēnaē mĭ itea bia traja panɓa. 4 Baribɓɓ naɓɓɓda mĭa biē unu ɓɓa: bārāba naārā quīrīā erobeada idira mācua neē panɓa. 5 Maɓ bērā quīrānebadadua bārāba naārā quīrīā eropananada.† Wayacusa Ācōrēmaa zedadua. Odadua bārāba naārā bia o panana quīrāca. Bārāda wayacusa Ācōrēmaa zedaēbɓɓ, mĭa bārā cawa ode wāya.‡ Maɓne bārā ĩbīrāra āyā ɓɓaya. 6 Baribɓɓ naɓɓɓda bia o panɓa: Nicolás ēpē beaba biē obadara bārāba quīrīānaɓa. Mĭa biɗa quīrīānaɓa. 7 Dji ɓɓɓɓɓɓ bara ɓɓa ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara ɓɓa. Cadjirua poyapedadarāa mĭa bacuru zocai ɓai diabaridebema nejōda idu jōbiya. Maɓ bacurura Ācōrē ējūā biya quirude ɓɓa.”

Critoba djabarā Esmirna purudebema itea ɓɓɗɗa

8 “Djabarā Esmirna purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā ɓɓɗɗa:

Dji beupeda wayacusa zocai ɓara dji naārābema idjaba jīrūarebema. Idjia nāwā jara ɓɓa:

9 Bārāba o panɓra mĭa cawa ɓɓa.§ Bia mīga panɓda idjaba ne neē beada cawa ɓɓa. Māwāmīna Ācōrēneba bārāra ne bara beaa. Mĭa cawa ɓɓa ɓɓɓɓ judiorāba bārānebemada biē bedeadadada. Ādjirāra Ācōrē ēberārāana abadamīna māwāēa.* Ātebɓɓ diauru ēberārā.† 10 Bārā dārāēne bia mīgadira wayarānadua. ¡Ūrīnadua! Diauruba ɓɓɓɓ bārānebemada preso jidabiya ĩjā panani cawaya. Bārāra dārānaē bia mīgadīa.‡ Baribɓɓ bārā beabada sīda ĩjā pananadua. Maɓbe mĭa bārāra ewariza zocai ɓɓaya.§ 11 Dji ɓɓɓɓɓɓ bara ɓɓa ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara ɓɓa. Cadjirua poyapedadara ewariza Ācōrēnebemada jīga beadaēa.”*

Critoba djabarā Pergamo purudebema itea ɓɓɗɗa

12 “Djabarā Pergamo purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā ɓɓɗɗa:

Djōbada neco quīda umena pewedeā era erobɓa nāwā jara ɓɓa:

* 2:2 Jesucritoba diabuesiada abadjidaa. Griego beedeāe ɓɓ ɓɓa “apóstoles.” † 2:5 Griego beedeāe nāwā ɓɓ ɓɓa: “Quīrānebadadua sāmaɓba ɓaesidada.” ‡ 2:5 Bārā cawa ode wāya. Griego beedeāe ɓɓɓɓ cartade nāwā ɓɓ ɓɓa: “Dārāēne mĭa bārā cawa ode wāya.” § 2:9 Bārāba o panɓra mĭa cawa ɓɓa. Griego beedeāe ɓɓɓɓ cartade maɓra neēa. * 2:9 Ācōrē ēberārā. Griego beedeāe ɓɓ ɓɓa “judiorā.” † 2:9 Diauru ēberārā. Griego beedeāe ɓɓ ɓɓa: “Diauru ume dji jalɓada dedebemārāa.” ‡ 2:10 Dārānaē. Griego beedeāe “die ewari” ɓɓ ɓɓa. § 2:10 Ewariza zocai ɓɓaya. Griego beedeāe nāwā ɓɓ ɓɓa: “Mĭa borobari zocai ɓaidebemada bārāa diaya.” * 2:11 Ewariza Ācōrēnebemada jīga beadaēa. Griego beedeāe ɓɓ ɓɓa: “Ɓarima umē beudaēa.”

13 Bārāba o panara mla cawa bla.† Idjaba cawa bla bārā panabadama diaurura dji droma chūmebada buguede chūmada. Māwāmīna bārāba mla dadiwibida ēpē panla. Bārā purude diauru babarima djaba Antipa ml carea beasidade bārāba ml ijā panara igaradaē basia. Djaba Antipaba ne jūmane mlnebemada bedeabadjia. 14 Baribara naḡada mla biē unu bla. Acara bārā tāenabemaba Balaaḡba jaradiadara ēpē panla.‡ Balaaḡba Balāa jaradisia sāwā israelerāra cadjiruade baebida. Jawaba oda ācōrēa nedjara diadada cobibadjia idjaba auḡada obibadjia. 15 Idjaba ācara bārā tāenabemaba Nicolā ēpē beaba jaradiabadara ēpē panla. Maḡ jaradiabadara mla quīrīāca.§ 16 Maḡ bēra wayacusa Ācōrēmaa zedadua. Māwā odaēbara, mla dārāēne bārā cawa ode wāya. Maḡne neco ml itedeba odja nūmlba maḡ ēberāra ume djōya. 17 Dji cawara bara bla urīdua Ācōrē Jaureba djabarā jara bara. Cadjirua poyapedadarā mla manā mēra badara cobiya idjaba mōgara zaque totroa quiruda diaya.* Maḡ mōgara zaquede trā djiwidida ba bla. Ni abaḡba maḡ trāra adua bla. Baribara dji edabaraba cawaya.”

Critoba djabarā Tiatira purudebema itea bābida

18 “Djabarā Tiatira purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā bādua:

Ācōrē Warra daura taba urua quīrāca bla, idji jīrūra bronze araḡa uruabari quīrāca bla. Idjia nāwā jara bla:

19 Bārāba o panara mla cawa bla. Bārā quīrīānebemada, ml ijā pannebemada, ml itea o pannebemada, idjaba jūma droa pannebema sida cawa bla. Bārāba nārā o panana cāyābara idi biara o panada cawa bla. 20 Baribara naḡada mla biē unu bla. Wēra Jezabel abadaba sewa jaradia bara bārāba iduaribi panla.† Idjira Ācōrēneba bedeabariada abaria. Maḡne idjia jaradia bādeba ml nezocarāra cūrūgabarīa auḡa nībadamārēā idjaba nedjara jawaba oda ācōrēa diadada codamārēā. 21 Mla jā basia idjia cadjiruara igarapēda Ācōrēmaa zemārēā baribara idji auḡa nīra igara quīrīāē basia. 22 Maḡ bēra mla idjira cacua piraba cādade baḡya. Maḡbe jūma idji ume daunemabadaba idji quīrāca cadjirua o panada igaradaēbara, mla bia mīgabiya. 23 Idji warrarāra mla quinibiya. Māwā djabarā duanaza cawadīa mla jūmarā crīchara, jūmarāba soḡeba o quīrīā panla sida cawa bāda. Bādjiza opeḡada quīrāca mla cawa oya. 24-25 Baribara ācara bārā Tiatiradebemaba maḡ wēraḡba jaradia bara ēpēnaē panla. Maḡ awara diauruba idjiderā cawabida mēra erobara jaradaē panla cawadi carea. Mla ababe jaraya bārāba naḡ ewaride ijā panla quīrāca ijā panamārēā aba ml zebaraḡda. Dewara bedeada ijā obiēa. 26-27 Cadjirua poyapedadara idjaba mla quīrīā bla ewariza opeḡadara mla buzabema borōrāda beadamārēā bācuaya ml Zezaba mlra jūmarā boroda bāda quīrāca. Maḡbe ādjirāba quīrā djuburia neē

† 2:13 Bārāba o panara mla cawa bla. Griego bedeade ācara cartade maḡra neēa. ‡ 2:14 Numero 22:1ḡeba aba 25:3ḡdaa; 31:16. § 2:15 Maḡ jaradiabadara mla quīrīāca. Griego bedeade ācara cartade maḡra neēa. * 2:17 Manāra Ācōrēba diabueḡa paḡ basia. Exodo 16:31-34.

† 2:20 Jezabel. 1 Rey 16:29-31; 18:4,19; 2 Rey 9:22.

jūmarāa ījā obidia.† Zoco todozoabibada quīrāca jūmarāda poyadia. §
28 Māa diapedabema chīdauda ādjirāa diaya.* 29 Dji cawara bara baba
ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara bāra.”

3

Critoba djabarā Sardi purudebema itea bābida

1 “Djabarā Sardi purudebema wagabari bajānebema nezoca itea car-
tade nāwā bādua:

Ācōrē quīrāpita jaureda siete panā.* Ādji zocabariba chīdauda idji
jāwade siete erobāa. Idjia nāwā jara bāa:

Bārāba o panāra māa cawa bāa. Ēberārāba jara panā bārāba Ācōrēra
bio ījā panā bērā zocai beada. Baribara wārā arada bārāba Ācōrēra
ījānaē panā bērā dji beudarāa. 2 Quīrācuitadada! Māa unu bāa bārāba
o panāra Ācōrē quīrāpita jipa bāēda. Bārāba bia o panāra jūma idu
bābododa. Baribara māgara wayacusa bia ēpēnada. 3 Wārā bedea
bārāba ūrīpedadara quīrānebadada. Māgara bio ījānada. Cadjiruada
igaradapada Ācōrēmaa zedada. Bārāra quīrācui bēdaēbāra, ne
drabari quīrāca māra cawaēne zeya bārā cawa oi carea. 4 Baribara
bārā Sardidebemarā zocārāēbe cadjiruade nīnaēa bārāba cacuade jā
panāra mititiabidaē panā quīrāca. Bārādra mā ume ābaa nībadi carea
bia panā bērā totroa quiru jā panāda mā ume ābaa nībadi. 5 Cadjirua
poyapedadaba ara mā quīrāca totroa quiruda jānia. Ādji trāra
ewariza zocai beadi cartade eda bā bea bērā mā āyā bāēa. Ātebāra
mā Zeza quīrāpita, idji nezocarā bajānebema quīrāpita bida ādjirāra
māreana aya. 6 Dji cawara bara baba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa
jara bāra.”

Critoba djabarā Piladelpia purudebema itea bābida

7 “Djabarā Piladelpia purudebema wagabari bajānebema nezoca itea
cartade nāwā bādua:

Ācōrē quīrāpita Bio Biya Quirura, Wārāda Bedea Aba Bāra Davi puru
boroa.† Idjia ewabāra ni abāba poya jūātra bādaēa. Idjia jūātra
bābāra ni abāba poya ewadaēa. 8 Idjia nāwā jara bāa:

Bārāba o panāra māa cawa bāa. ūrīnada! Eda wābadada māa bārā
na ewa nūmasia. Māgara ni abāba poya jūātra bādaēa. Bārāra
mācua bāaē panāmīna mā bedeara bio ījā panā. Māra igaradaē
panā. 9 ūrīnada! Bārā jīrū caita māa diauru ēberārāda chīrāborode
copanebiya.† Māne ādjirāba cawadia māa bārāra quīrā bāda. Ādjirāra
Ācōrē ēberārāna abadamīna wārāēa. § Ādjirāra sewaida bea. 10 Bārā
mā carea bia mīga panāra jūma droa panā māa jaraēda quīrāca. Mā
bērā nā ējūānebemarā bia mīgadi ewari zebāraēda māa bārāra wa-
gaya. Mā ewaride māa jūma nā ējūāne beara bia mīgabiya sāwā oēi

† 2:26-27 Quīrā djuburia neē jūmarāa ījā obidia. Griego bedeaēda bā bāa: “Jiorroba ījā obiya.”

§ 2:26-27 Salmo 2:9. * 2:28 Diapedadabema chīdauba jara bāa Critoda. Apocalipsi 22:16.

* 3:1 Acaramarā mā siete jaure panāba jara bāa Ācōrē Jaureda. Idjāba acaramarā jara bāa
bajānebema nezocarā dji dromada. † 3:7 Davi puru. Māba jara bāa “Ācōrē puru.” Puru boroa.
Griego bedeaēda nāwā bā bāa: “Idjia Davi yavera erobāa.” Ādji tāēna dji yave erobāra puru boroa.

† 3:9 Diauru ēberārā. Griego bedeaēda bā bāa: “Diauru ume dji jārebada dedebemarāa.” § 3:9
Ācōrē ēberārā. Griego bedeaēda bā bāa “judiorā.”

cawaya. ¹¹ Māra dārāēne zeya. Maļ bēra bārāba idi ījā panla quīrāca ījā pananadua. Māwā ni abaλba bārā nepeda jāriṅaēa. ¹² Cadjirua poyapedadara mļ Ācōrē dedebema de jīrū quīrāca λaya. Māwā idji dedebemada āyā wānaca baya. Ādji dratude mļ Ācōrē trāda λaya idjiderāda cawabi carea. Idjaba mļ Ācōrē puru trā Jerusaleā Djiwidi abada sida ādji dratude λaya maļ purudebemada cawabi carea. Maļ purura bajāneba mļ Ācōrē λamaλba zeya. Idjaba ādji dratude mļ trā djiwidida λaya māreda cawabi carea. ¹³ Dji cawara bara λba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara λara.”

Critoba djabarā Laodicea purudebema itea bābida

¹⁴ “Djabarā Laodicea purudebema wagabari bajānebema nezoca itea cartade nāwā λdua:

Wārā Bedea trā jarabadaba Ācōrēnebemada wārāda jūma aride jarabaria.* Idjideba Ācōrēba ne jūmada osia.† Idjia nāwā jara λa:

¹⁵ Bārāba o panara mļa cawa λa. Māra igaradaē panla baribara soēba ēpēnaē panla. Māwā bārāra baido cūrāsa quīrāca panlēa ni baido jλwλrā quīrāca panlēa. Soēba wārāda ēpēnaēbala, mλmaarā biara bacasia mļa abeda ēpēnaēda. ¹⁶ Baribara baido jλwλrājλwλrā λ quīrāca panla; mļa igaradaē panlmīna soēba wārāda ēpēnaē panla. Maļ bēra mļa bārāra igaraya baido jλwλrājλwλrā λ mļ itedeba webara quīrāca. ¹⁷ Bārāba jara panla ne jūma eropanada, ne jūmada edasidada. Bārāba edadida panara waa neēana a panla. Baribara adua panla mīa djuburi panada, biē panada, ne neē panada, dauberrea panada, idjaba ācada panada. ¹⁸ Maļ bēra mļa bārā crīcha biada diaya: oro tλade dorraarida idji awa quiruda mλneba nēdoadua. Māwā bārāra wārā arada ne bara beadīa. Idjaba wua totroa quiruda mλneba nēdoadua jλni carea. Māwā bārā ācada panana carea quīrā peradaēa. Idjaba dau tada mλneba nēdoadua bārā daude tadapeda bia ununi carea. ¹⁹ Mļa quīrā λ ēberārā quēābaria idjaba ubaria mļ bedea ījā odamārēa. Maļ bēra wayacusa mλmaa zedapeda soēba wārāda ēpē pananadua. ²⁰ ūrīnadua! Mļa dede eda wābadama λa. Dajadaareba trā λa bārāba ewadapeda mļa idu eda wābidamārēa. Bariduaba mļ bedeada ūrīpeda dji eda wābadara ewaibara, mļa eda wāpeda idji ume ne coya. ²¹ Mļa cadjiruara poyada bēra mļ Zeza ume idji bugue biya quirude chūmesia. Ara maļ quīrāca cadjirua poyapedadara mļ bugue biya quirude mļ ume chūmebiya. ²² Dji cawara bara λba ūrīdua Ācōrē Jaureba djabarāa jara λara.”

4

Bajānebemarāba Ācōrēa bia bedepedada

¹ Māwānacarea wayacusa cāimocara quīrāca mļa unusia bajāne eda wābadada ewa nūmāda. Maļne mļa naārā ūrīna cachiru jīgua quīrāca bedea λba jarasia: “Nama λtaa zedua. Mļa cawabiya nocoarebema ewaride cārēda sāwāida.”

² Ara maļda mļa Ācōrē Jauredēba besia. Maļne mļa unusia bugue biya quiru bajāne λda. Maļ buguede aba chūmasia. ³ Maļ buguede chūmāra urua basia jaspe mōgara quīrāca idjaba cornalina mōgara urua

* 3:14 Wārā bedea. Griego bedeadē bλ λa: “Amén.” † 3:14 Griego bedeadē maλba idjaba nāwā jara λa: “Idjira ne jūma Ācōrēba oda Boroa.”

ħabari quĩrãca. Eumada maħ bugue biya quĩru auđu jũrã ħasia. Maħ eumara esmeralda mōgara quĩrãca urua ħasia. ⁴ Bugue biya quĩru auđu veinticuatro bugue biya quedeaba jũrã ħasia. Maħ bugue biya quedeade veinticuatro drõãrãda chũpanasidaa. Ādjia cacuade jã panãra totroa querasia. Idjaba oro oda nepeda jã panasidaa. ⁵ Maħne Ācõrẽ bugue biya quĩru ěsi ħãdeba baada purewa eda nũmabadjia, jururua nũmabadjia, dji cãbãyã ħae nũmabadjia. Maħ bugue quĩrãpita ĩbĩrãda siete urua nũpanasidaa. Siete jaure Ācõrẽ quĩrãpita ħeada mãwã panã. ⁶ Maħ bugue quĩrãpe pusa pãpãrã ħã quĩrãca ħasia. Maħra vidrio ěsã quĩru quĩrãca ħasia. Bugue jãwa araare, jãwa aclare, jẽdaare, nocoare bida animarã zaca zocai ħeada quĩmãrẽ panasidaa. Ādjirãra jãare, ěcarraare bida dauba bira panasidaa. ⁷ Āba imama zaca ħasia. Āba paca zaca ħasia. Āba dji quĩrãdarrara ěberã quĩrãca ħasia. Idjaba aba nejõbã waĩbã wãbari ħã zaca ħasia. ⁸ Maħ quĩmãrẽbema zocai panãba ida sei eropanasidaa. Ādji cacuara jũma dauba bira panasidaa. ĩ edre bida dauba bira panasidaa. Āsa, diamasi bida Ādjirãba ĩnãũnaẽ nãwã jarabadaa:

Bio bia quĩrua, bio bia quĩrua, bio bia quĩrua dadjirã Boro Ācõrẽra. Idjia jũma poya o ħãa. Idjira ħasia, idi ħãa, idjaba ewariza ħaya.

⁹⁻¹⁰ Ācõrẽ ewariza zocai ħãra idji bugue biya quĩru de chũmabaria. Maħne dji animarã zaca zocai ħeaba idjia bio bia quĩruada abadaa, bia bedeabadaa, idjaba bia ħãada abadaa. Mãwã jarabãdaza veinticuatro drõãrãda Ācõrẽ ewariza zocai ħã quĩrãpita chĩrãborõde copanenapeđa bia bedeabadaa. Maħbe Ādji nepeda dji buguede chũmã quĩrãpita ħãdapeđa nãwã jarabadaa:

¹¹ Dairã Boro Ācõrẽ, ħãdrã bia ħãa jũmarãba bio biya quĩruada adida, wayadida, idjaba ħãa jũma poya erõbaida bia ħãada adida. ħãa ne jũmada oda ħẽrã bia ħãa jũmarãba mãwã jaradida. Wãrãda ħãa quĩrãna ħẽrã ne jũmada osia idjaba ne jũmada ħãdeba ħãa.

5

Juaħba Oveja Zaque ununa

¹ Maħbe mãa unusia bugue biya quĩru de chũmãba carta tuyadada jãwa araare erõbãda. Maħ cartara quĩrã umena ħã ħasia. Dji quĩrã tẽũne siete ceraba cara panasidaa ni abãba ewararãnamãrẽã. ² Maħne mãa bajãnebema nezoca dji dromada unusia. Idjia jĩgua iwĩdĩa: “¿Caida bia ħã naħ cartade cara ħeara oguecuapeđa ewarai carea?” ³ Baribãrã ni abãda bia ħã ħã mãã maħ carta ewarapeđa aclĩ carea. Bajãne, naħ ějũãne, beudarã panabadama bida ne ħãã.* ⁴ Maħne mãra dji quĩãne jã ħesia ěberã biada ne ħãda ħẽrã maħ carta ewarapeđa aclĩ carea. ⁵ Baribãrã veinticuatro drõãrãnebema abãba mãã nãwã jarasia: “Waa jãrãdua. Aclãdua, Juda ěberãrãnebema Imama abadaba idji ume dji quĩrãda poyasia. Idjira Davideba zedãa. Idjiabãrã naħ cartade siete cara ħeara oguecuapeđa ewaraida ħãa.”

⁶ Maħne Ācõrẽ bugue biya quĩru caita, animarã zaca zocai ħea quĩmãrẽ panã caita, idjaba veinticuatro drõãrã panã ěsi mãã Oveja Zaqueda ĩta nũmãda unusia. Idjira beapedada quĩrãca ħasia. Idjia cachuda siete erõbasia. Dau sida siete erõbasia. Maħ siete dauba jara ħãa

* 5:3 Beudarã panabadama. Griego bedeade ħã ħãa: “Naħ ějũã edre.”

Ācōrē quīrāpita siete jaure panada. Maḡarāra Ācōrēba jūma naḷ ējūāne diabuebaria. ⁷ Maḷne Oveja Zaquera bugue biya quirude chūmlamaa wāpeda carta idji ḡawa araare eroḡara edasia. ⁸ Maḷ carta edadacarea animarā zaca zocai ɓea quīmārē panara idjaba veinticuatro drōārā sida idji quīrāpita chīrāborode copanesidaa. Jūma ādjirāba arpada, epedeco jūgurua sida eropanasidaa. Maḷ epedeco jūguruaara incienso queraba bira ɓeasia. Maḷ incienso queraba jara ɓala Ācōrē ēberārāba idjía iwidibadada. ⁹ Veinticuatro drōārāba, animarā zaca zocai ɓea quīmārē panḷ bida naḷ trḷābi djiwidida trḷāsidaa:

ɓara beapedada bēra ɓadḡḷa bia ɓala maḷ carta edapeda dji cara ɓeara oguecuada.

ɓa oa erozoadaba ēberārāda Ācōrē itea nēdosia.

Bedeazabemada, puruzabemada, jūma druazabema sida ḷcaḡḷa nēdosia.

¹⁰ ɓala ādjirāra ɓasia dadji Ācōrē purude sacerdoterāda beadamārēa.

Idjaba naḷ ējūāne dji bororāda beadia.

¹¹ Maḷbe mḷa acḷaḡḷaḷde bajānebema nezocarāda trḷā duanada unusia.

Maḡarāra zocārā panḷ bēra mḷa poya juachaē basía.† Ādjirāra Ācōrē bugue biya quiru, dji animarā zaca zocai ɓea, idjaba veinticuatro drōārā auḡu jūrā panasidaa. ¹² Nāwā jḡua trḷā panasidaa:

¡Oveja Zaque beapedada bio bia ɓala!

Jūmarāba idjía bia bedeadida panḷa ne jūma poya eroḡa bēra, ne jūmada eroḡa bēra, jūma cawa ɓa bēra idjaba bio ɓala ɓa bēra.

Idjidḡḷa dji dromaara ɓaada adida panḷa idjaba bio bia quiruada adida panḷa.

¹³ Maḷne mḷa ūrīsia jūma Ācōrēba oda bajāne ɓeaba, naḷ ējūāne ɓeaba, beudarā jaureba, pusade ɓea bida nāwā trḷā duanada:‡

Jūmarāba dji bugue biya quirude chūmla, Oveja Zaquea bida ewariza bia bedeadida panḷa.

Ādjida dji dromaana adida panḷa, bio bia quiruada adida panḷa, idjaba ādjia jūma poya eropananida bia ɓaada adida panḷa.

¹⁴ Maḷbe animarā zaca zocai ɓea quīmārē panḷaba nāwā jarasidaa: “Bia ɓala māwā ɓaida.” Ara maḷda veinticuatro drōārāda chīrāborode copanepedada dji ewariza zocai ɓala bia bedeasidaa.§

6

Cartade cara beada sei oguecuada

¹ Maḷbe mḷa unusia Oveja Zaqueba cartade cara beada ɓa ogabḷaḷda. Idjaba ūrīsia animarā zaca zocai ɓea quīmārē panḷnebema ɓaḷba nāwā jara ɓada: “Acḷde zedua.” Idji bedeara ɓa jḡuabḷaḷ quīrāca basia. ² Araa acḷde wāside cawayo torroda unusia. Maḷ cawayo ḷrḷ chūmla idji ḡawade enedḡḷmada eroḡasia. ɓaḷba idjía nepeda diasia. Ara maḷda ḷcaḡḷa poyapeda dewararā poyai carea wāsia.

³ Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada ɓa ogabḷaḷde mḷa ūrīsia dewarabema animarā zaca zocai ɓaḷba nāwā jara ɓada: “Acḷde zedua.” ⁴ Araa acḷde wāside cawaēne cawayo purea ɓada odjasia. ɓaḷba maḷ cawayo ḷrḷ chūmla djōbada neco waiḷaada diasia.

† 5:11 Zocārā. Griego bedeadē ɓa ɓala “diez miles de diez miles, y miles de miles.” Cāpūrīā bedeadē jara ɓala “millones de millones.” ‡ 5:13 Beudarā jaureba. Griego bedeadē ɓa ɓala: “Naḷ ējūā edrecare ɓeaba.” § 5:14 Dji ewariza zocai ɓala. Griego bedeadē ḷcaḡḷa cartade maḷra neēa.

Ācōrēba idjía idu ārībisía ēberārā naļ ējūāne ābaa necai duanada, māwā djō duanaba dji quena duananārēā.

⁵ Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarađe mla ūrīsia dewarabema animarā zaca zocai baba nāwā jara bada: “Acade zedua.” Araa acade wāsīde mla cawayo pāimada unusia. Maļ cawayo lrā chūmla ne zaga zabadada idji jawade erobasia.

⁶ Maļne mla ūrīsia animarā zaca zocai bea ēsi aba beada bada. Maļba dji cawayo lrā chūmla nāwā jarasia: “Trigoda idu bia zaubirādua. Māwā trigo libra ume nēdoi carea ēberāda ewari aba trajaida ba. Cebada sida idu bia zaubirādua. Māwā cebada sei libra nēdoi carea ēberāda ewari aba trajaida ba. Baribara nedraga diabarida, uva sida idu bia zaubidua nedragada, uva ba sida baramārēā.”

⁷ Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarađe mla ūrīsia dewarabema animarā zaca zocai baba nāwā jara bada: “Acade zedua.” ⁸ Araa acade wāsīde mla unusia cawayo cuaracuara bada. Maļ cawayo lrā chūmla trāra “Beuidebema” abadaa. Idji caidu aba nībabadjia “Beudarā panabada ējūā” abadada.* Jūma naļ ējūāne ēberārā quīmārē beaza Ācōrēba ādjía aba idu beabisia. Maļ ēberārāra beasīdaa djō duanaba, jarrababa, cacua biē duanaba, idjaba animarā naļ ējūānebema minijīchia bea bida.

⁹ Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarađe mla unusia Ācōrē beada jaradia pan carea beapedadarā jaureda. Ādjirāra bajāne Ācōrēba ne babue diabada edrecare duanasīdaa.

¹⁰ Nāwā jīgua jarasīdaa: “Jūmarā Boro, bara bio bia quirua idjaba wārāda beada aba ba. Ba sālbe dudabemarāra cawa oi dairā beapedada carea?” ¹¹ Ācōrēba ādjiza wua torroda jnamārēā diasia. Maļbe nāwā panusia: “Wadi necai jānadua aba ēberārāba bārā beapedada quīrāca bārā djabarā Crito nezocarāda jūma daucha beabadadaa.”

¹² Māwānacarea Oveja Zaqueba wayacusa cartade cara beada aba ogabarađa mla ac basia. Maļne de uremiada dji cābāyā uresia. Sopua carea jābada pāima ba quīrāca āmādaura pāimasia. Jedecora oa quīrāca jūma pureasia. ¹³ Nāūrā dji cābāyā puābarađe nejō dji ca jurrubari quīrāca chīdaura bajāneba egorōdaa jursusia. ¹⁴ Bajāra carta baratara quīrāca nēbasia. Jūma eyara, pusade bea morro sida naārā beadama panenaē basia. ¹⁵ Maļbe naļ ējūānebema bororāda, ādjirebemada, zarrarā bororāda, ne bara beada, naļ ējūāne dji dromarāda, nezoca beada, nezocaē bea sida eya uriade idjaba eyade mōgara cobeade mīrūcuasīdaa.

¹⁶ Ādjirāba nāwā jarasīdaa: “Eya, mōgara, dai lrā baedada. Daida mērānadua jāļ bugue biya quirude chūmla quīrāpitabemada idjaba Oveja Zaqueba cawa oidebemada. ¹⁷ Ādjia cawa odi ewari dromada jūesia. Caiba mağara droai?”

7

Sēyā Ācōrē nezocarā dratude bada

¹ Māwānacarea mla bajānebema nezocarāda quīmārē unusia. Ādjira naļ ējūā iquidaza nūmeasia. Ādjia nāūrāda ni abaaareba naļ ējūāne, pusade, ni abaa bacurumaa bida idu puabīdaē basia. ²⁻³ Maļne mla unusia dewara nezoca bajānebemada āmādaud odjabariareba zebarađa. Mağaba dji zocai

* **6:8** Beudarā panabada ējūā. Griego beadeđe ba ba “Hades.”

ḅΛ Ἄcōrē sēyā ḅΛbarida erobasia. Idjia bajānebema nezocarā quīmārē panλa nāwā jġua jarasia: “Naλ ējūāra, pusara, bacuru sida ārīrānada aba daiba Ἄcōrē sēyāra idji nezocarā dratude jūma ḅΛḅλdadaa.” Māwā jarasia Ἄcōrēba λḅλada bajānebema nezocarā quīmārē panλa diada bērā naλ ējūāra, pusa sida ārīnamārēā.

⁴ Maλne mλa ūrīsia Ἄcōrē sēyā erobeara jūmasāwā panλada. 144 mil panasidaa. Jūma ādjirāra Israel ēberārānebema basía. ⁵ Israel warra Judadeba yōpedadada doce mil panasidaa. Rubeλneba yōpedadada doce mil panasidaa. Gadeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁶ Aserdeba yōpedadada doce mil panasidaa. Neptalideba yōpedadada doce mil panasidaa. Manasedeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁷ Simeoλneba yōpedadada doce mil panasidaa. Levideba yōpedadada doce mil panasidaa. Isacardeba yōpedadada doce mil panasidaa. ⁸ Zabuloλneba yōpedadada doce mil panasidaa. Josedeba yōpedadada doce mil panasidaa. Idjaba Benjamiλneba yōpedadada doce mil panasidaa.

Ēberārā zocārā Ἄcōrē quīrāpita bea

⁹ Māwānacarea wayacusa cāimocara quīrāca mλa ēberārāda zocārā unusia. Ni abalḅa ādjirāra poya juachadaē basía. Druazabemada, puruzabemada, bedeazabema sida λcλrλ duanasidaa. Jūmarāba cacuade jλbada torroada jλ beasia idjaba ḅλsrīda panλ bērā uruta queduaca beada ādji jλwade erobeasia. Ādjirāra Ἄcōrē bugue biya quiru quīrāpita idjaba Oveja Zaque quīrāpita bīda λta duanasidaa. ¹⁰ Maλne jūmarāba nāwā jġua jarasidaa: “¡Dai Ἄcōrē naλ bugue biya quirude chūmλba, Oveja Zaque bīda dairāra ēdrλ edasidaa!”

¹¹ Maλne animarā zaca bea quīmārē panλara, veinticuatro drōārā sida Ἄcōrē bugue biya quiru caita panasidaa. Jūma bajānebema nezocarāda ādjirā audu jūrā λta duanasidaa. Maλne bugue biya quiru quīrāpita māλ bajānebema nezocarāra chīrāborode quīrā edaa barru copanenapeda Ἄcōrēa bia bedeasidaa. ¹² Nāwā jarasidaa:

jBārāba jara panλ quīrāca wārāa!*

Ewariza jūmarāba dairā Ἄcōrēa bia bedeadīda panλa dji dramaara ḅΛ bērā,

ne cawaara ḅΛ bērā, ne jūma poya erobλ bērā idjaba bio λḅλa ḅΛ bērā.

Idjía bia ḅλada adīda panλa idjaba bio biya quiruāda adīda panλa.

jWārāda bia ḅλa māwā baida!†

¹³ Maλbe veinticuatro drōārānebema abalḅa mλa iwīdisia: “¿ḅλa cawa ḅλca za cacuade jλbada torroa jλ beara cairāda jāwā beada? ¿Cawa ḅλca sāmaλba zesīdada?”

¹⁴ Mλa panusia: “ḅΛabλrλ cawa ḅλa.”

Maλne idjia jarasia: “Naλ ēberārāra jīrūarebema ewari bio minijīchia ḅλdebema ēdrλpedadarā. Oveja Zaque oaba ādjia cacuade jλbadara totroa tātosīdaa. ¹⁵ Maλ bērā Ἄcōrē bugue biya quiru quīrāpita duanaa. Idji dede āsa, diamasi bīda idji itea ne o panλa. Maλ bugue biya quirude chūmλba ādjirāra waga ḅaya.† ¹⁶ Waa jarra beadaēa ni opīchia beadaēa. Beseaba waa baē beadia idjaba jλwλrλāba mīā sēēa. ¹⁷ Oveja Zaqueba ādjirāra Ἄcōrē bugue biya quiruma waga ḅaya. Ādjirāra edeya zocai

* 7:12 Wārāa. Griego bedeadē bλ ḅλa: “Amén.” † 7:12 Wārāda bia ḅλa māwā baida. Griego bedeadē bλ ḅλa: “Amén.” ‡ 7:15 Ādjirāra waga ḅaya. Griego bedeadē bλ ḅλa: “Ἄcōrēba idji wua dera ādjirā rλλ ḅaya.”

bai dia ɓΛ baido bogadrΛ nūmeamaa dodamārēã. Mañne Ācōrēba ādjirã daubara jūma jareya.”

8

Cartade cara beada jirūarebema ogada

¹ Oveja Zaqueba cartade siete cara beada jirūarebema ogaside bajāne dārã chupea nūmesia.* ² Māwānacarea m̄la unusia bajānebema nezocarāda Ācōrē quīrāpita siete λta duanλda. Siete cachiruda ādjirāa diasia. ³ Mañbe dewara nezoca bajānebemada zepeda Ācōrēa quera babadama λta nūmesia. Mañ quera babada oro odara Ācōrē bugue quīrāpita ɓΛΛ. Bajānebema nezocaba idji jλwade quera babada epedecoda erobasia. Mañ epedecora oro oda basia. Aɓaλba idjia incienso querada waiɓΛΛ diasia jūma Ācōrē ēberārāba iwidiɓedaɓa ume ābaa bá diamārēã. Ara mañda quera babada λrλ incienso querara bá nūmλsia. ⁴ Ācōrē ēberārāba iwidiɓedaɓara mañ bajānebema nezocaba incienso quera bá nūmλ cowaa ume ābaa Ācōrēmaa tūāpa cowasia. ⁵ Mañbe bajānebema nezocaba quera babada epedecoda edapeda quera babada λrλ tλɓλdau urua ɓΛba birasia. Mañ tλɓλdau uruara nañ ējūānaa peatasia. Mañba baada jururuasia, dji cābāyā jīgua ɓae nūmesia, purewa eda nūmesia, idjaba nañ ējūāra ure nūmesia.

Bajānebema nezocarāba cachiru zapedaɓa

⁶ Mañbe bajānebema nezocarā siete panλba ādji siete cachiru edapedaɓara zadi carea eronūpanesidaa.

⁷ Aɓaλba idji cachiruda zāsia. Ara mañda hieloda cue quīrāca nañ ējūānaa jurrusia. Idjaba uruada oa ume puera ɓλda nañ ējūānaa jurrusia. Mañba nañ ējūāra, bacuru sida berara ēsidra bá wāsia.† Mama chiruara jūma bá wāsia.

⁸ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zāsia. Ara mañda eya waiɓΛΛ quīrāca ɓλda purega jida nūmλda aɓaλba pusade ɓatabuesia. Mañba pusara berara ēsidra oa babisia. ⁹ Mañne pusadebema animarāda berara ēsidra quinisidaa idjaba barcora berara ēsidra jūma ārīsidaa.

¹⁰ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zāsia. Ara mañne chīdau waiɓΛΛ uruga jida nūmλda bajāneba ɓaesia.‡ Berara ēsidra nañ ējūāne ɓea dođe, baido bogadrΛ ɓeade bida ɓaesia. ¹¹ Mañ chīdau trλra Asea abadaa. Idji ɓaedama baidora jūma aseasia. Mañ baidoba ēberārāra zocārã quinisidaa.

¹² Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachirura zāsia. Ara mañda λmādaura, jedeco sida berara ēsidra pāīma nūmesia. Chīdau ɓea sida berara ēsidra pāīmacuasidaa. Mañ bērã āsa ɓaida ɓadada berara ēsidra pāīma nūmasia. Diamasi bida jedecora, chīdau ɓea sida λna ɓaida ɓadada berara ēsidra λnaē basia.

¹³ M̄la λtaa aCΛɓΛΓade ūrīsia nejōɓΛ λta wāɓari ɓΛba jīgua jara ɓλda:§ “jMīã djuburi ɓeadia! jMīã djuburi ɓeadia! jMīã djuburi ɓeadia nañ ējūāne ɓeara dewarabema nezoca ūbea panλba ādji cachiru zabλdade!”

* **8:1** Dārã. Griego bedeade ɓΛ ɓΛΛ “media hora.” † **8:7** Nañ ējūāra. Griego bedeade λCΛΓΛ cartade mañra neã. Berara ēsidra. Griego bedeade ɓΛ ɓΛΛ “la tercera parte.” Mañ bedeara versículo 7deba aba 12daa odja ɓΛΛ. ‡ **8:10** Uruga jida nūmλda. Griego bedeade ɓΛ ɓΛΛ: “Ībīrã quīrāca uruga jida nūmλda.” § **8:13** NejōɓΛ. Griego bedeade λCΛΓΛ cartade ɓΛ ɓΛΛ “bajānebema nezoca.”

9

¹ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Małne młā chīdau bajāneba naļ ējūānaa baedada unusia. Abāba uria dau cłre bł jūātrā bł ewabarida maļ chīdaúa diasia. ² Maļ uria jūātrā bł ewasīde uriadeba nārīda ltaa cowasia pea bá wābłrā cowabari quīrāca.* Maļ cowaaba łmādaura, bajā pāwārā bł sīda jūma pāima nūmesia. ³ Małne adichichi waiłada maļ cowaadeba naļ ējūānaa wāwāzoasia. Ācōrēba maļ adichichia łbłada diasia ēberārā cadamārēā drusōrēba cabłrā quīrāca. ⁴ Idjia adichichia jarasia naļ ējūānebema chiruara, bacuru sīda ārīranamārēā. Ātebłrā ababe ēberārā Ācōrē sēyā ādji dratude neē beada cabisia. ⁵ Ācōrēba adichichia ēberārā idu beabiē basia, ātebłrā jedeco juesumabe idu puabisia. Maļ puara drusōrēba cada pua quīrāca basia. ⁶ Maļ ewarīde ēberārā beu jłrłdia baribłrā beudaēa. Wārāda beu quīrā pananimīna beudaēa.

⁷ Maļ adichichira cawayo sordaoba djōne edebari quīrāca beasia. Ādji borode nepe oro ođa quīrāca błada jł beasia. Ādji quīrādarrara ēberā quīrāca beasia. ⁸ Ādji buđara wērā buđaca beasia. Ādji quīdara imama quīdaca beasia. ⁹ Ādji cacuara jiorro ođaba jūātrā beasia. Ādji i jīguara jururuga nūmasia cawayo zocārā ādji carreta bara ēberārā djō panłmaa pira wābłada quīrāca. ¹⁰ Ādji drura drusōrēne quīrāca quīda cūmia beasia. Jedeco juesuma ādji druba ēberārā poya biē o panania. ¹¹ Maļ adichichī borora uria dau cłre bł wagabaria.† Idji trłra hebreo bedeade Abadoł abadaa. Griego bedeade Apolioł abadaa.‡

¹² Nabema mīā djuburi beadi jaradara jōsia, baribłrā wadibīda umē panła.§

¹³ Māwānacarea dewarabema nezocaba idji cachiruda zásia. Małne Ācōrē quīrāpita quera babada oro ođa cachu quīmārē panłareba aba beđea błada młā ūrīsia. ¹⁴ Dji beđea błba bajānebema nezoca cachiru zadaa nāwā jarasia: “Do waiłā Euprate abadama bajānebema nezoca quīmārē jł panłda ērā błdua.” ¹⁵ Ara małda idjia maļ quīmārē panłra ērā błsia naļ ējūāne beara berara ēsidra quenanamārēā.* Ācōrēba ādjira erobasia ara maļ poade, ara maļ jedecode, ara maļ ewarīde māwā quenanamārēā. ¹⁶ Małne młā ūrīsia abāba jarabłrłada cawayode wābada sordaorāda jūmasāwā enebłdada. Dosciento miyoł enebłdaada asia.

¹⁷ Młā cāimocara quīrāca ununa cawayora nāwā beasia: ādji borora imama boro quīrāca beasia. Ādji iteđeba uruada, azupreda, idjaba nārīda cowabadjia. Dji łrł chūmeaba ādji jāare jūātrābarīda jł beasia. Maļ jūātrābarira purega basia, zapiro mōgara quīrāca pāwārā basia idjaba azupre quīrāca cuara basia.† ¹⁸ Cawayo iteđeba cowa bł nārība, uruaba, azupre bīda naļ ējūāne beara berara ēsidra quenasīdaa. ¹⁹ Małgrā cawayoba ādji iteđeba cowa błba, ādji dru bīda ēberārā beabadjīdaa. Ādji drura dama quīrāca basia. Małba ēberārā cadapeda beabadjīdaa.

* **9:2** Pea bá wābłrā cowabari quīrāca. Griego bedeade bł błā: “Jiorro dorrabarībada cowabari quīrāca.” † **9:11** Uria dau cłre bł wagabaria. Cāpūrīā bedeade bł błā “ángel del abismo.” ‡ **9:11** Abadoł, Apolioł. Maļ trłba jara panłā: “Ne jūma ārībari.” § **9:12** Maļ mīā djuburi beadi jaradara dadjirāba Apocalipsi 8:13de unubadaa. * **9:15** Berara ēsidra. Griego bedeade bł błā “la tercera parte.” Ara maļ quīrāca jara błā versículo 18de. † **9:17** Zapiro mōgara. Griego bedeade bł błā “jacinto nepōnō.”

²⁰ Māwāmīna ēberārā quininaē badaba wadibida ādjia cadjirua obadara igaradaē basía. Ādjia jai ēpēbadara igaradaē basía. JΛwaba oda ācōrēra igaradaē basía: dji oro odada, parata odada, bronze odada, mōgara odada, bacuru oda sida igaradaē basía. Maļ jΛwaba oda ācōrēba un-unacamīna, ūrīnacamīna, idjaba nībadacamīna, ēberārāba maļra igaradaē basía. ²¹ Idjaba mīa beabadara, djārā nΛgΛbadara, auđua nīabadara, ne drΛbada sida ēberārāba igaradaē basía.

10

Bajānebema nezocaba carta zaque erobada

¹ Māwānacarea cāimocara quīrāca mĀa unusia bajānebema nezoca dji dromada edaa zebΛrΛda. Idjia cacuade jΛ bΛra jΛrārā basía. Idji boro ĀrĀ eumada basia. Idji quīrāra Āmāda quīrāca urua basia. Idji jīrūra tΛbΛ eradrΛ nūma quīrāca basia. ² Idji jΛwade carta zaqueda ewara erobasia. Idji jīrū araarebemara pusade tΛga nūmasia. Jīrū acΛarebemara drua tΛga nūmasia. ³ Maļbe idjira imama jarragabari quīrāca jīgua biasia. Māwā biabΛrΛde baara bΛrima siete jururuasia. ⁴ Baa bΛrima siete jururuadacarea maļ jururuaba jarađara mĀa cartade bΛi basía. Maļne bajānaa mĀa bedeada ūrīsia nāwā jarabΛrΛda: “Baaba bΛrima siete jururua jarađara mērā erobadua. Cartade bΛrādua.”

⁵ Maļbe mĀa ununa bajānebema nezoca pusade idjaba drua tΛga nūmaba idji jΛwa araarebemada Ātaa bajānaa wasia. ⁶ Māwā bΛde idjira naļ ējūānebema, bajānebema, pusadebema jūma oda Ācōrē trĀneba bedeasia. Nāwā jarasia Ācōrē ewariza zocai bΛ trĀneba: “Ācōrēba jarađara dārāēne jūma māwāya. ⁷ Idjideba bedeabadarāda idji nezocarāa. Naēna Ācōrēba ādjirāa jarabadjia idjia cawabiē bΛda jīrūare jūma māwāida. Bajānebema nezoca dji jīrūarebemaba cachiru zabΛrΛde wārāda jūma māwāya.”

⁸ Maļbe bajānaa bedeā mĀa naēna ūrīnaba wayacusa nāwā jarasia: “Bajānebema nezoca jīrū aba pusade jīrū aba drua tΛga nūmaba carta zaque idji jΛwade ewara erobΛda edade wādua.”

⁹ Ara maļda bajānebema nezocamaa wāpeđa mĀa iwidisia carta zaquera diamārēā. Idjia panusia: “Edadua. Codua. BΛ iteđera urrajō quīrāca cūā baya, baribΛrΛ bΛ biteda asea nūmeya.”

¹⁰ Maļ carta zaquera bajānebema nezoca jΛwadebemada edapeđa cosia. MĀ itede urrajō quīrāca cūā basia baribΛrΛ codacarea mĀ biteda asea nūmesia. ¹¹ Maļbe idjia mĀa jarasia: “BΛa wayacusa Ācōrēneba bedeaida bΛa zocārā puru sāwānīnemada, zocārā drua sāwānīnemada, bedeaza sāwānīnemada, idjaba ēberārā bororā sāwānīnebema sida.”

11

Ācōrēnebema bedeabadarā umé panΛ

¹ Māwānacarea abΛbΛ de zabada bacuru quīrāca bΛda mĀa diasia. Idjia nāwā jarasia: “Ācōrē de dromara, animarā babue diabada sida zade wādua. Idjaba Ācōrēa mama bia bedeā panΛ sida jūma juachadua. ² BaribΛrΛ Ācōrē de droma mōgaraba auđu jūrā ca bΛ edaarebema ējūāda zarādua, maļgΛra Ācōrē ĩjāē beaa diada bērā. Ādjirāba Ācōrē puru

Jerusalelra 42 jedeco poya eropanania.* 3 Mañ ewaride mña ëberãda umé diabueya mñnebemada ebuda bedeadamãrẽã. Ádjia sopua carea jl̄bada j̄l̄ panane 1,260 ewari Ácõrẽneba bedeadia.”

4 Ácõrẽ nañ ëjũãnebema boro quĩrãpita olivo bacuruda umé panla, ìbĩrã sida umé panla. Mañba idjidebema bedeadada umé panlada jara bla.† 5 Bariduaba ádjida biẽ o quĩrĩãnibarla, ádji itedeba urua eradrl̄bdl̄r̄l̄ba ádji ume dji quĩrũra bá beadia. Jũma ádji biẽ o quĩrĩãbdara ara mañ quĩrãca beadia. 6 Mañ ëberã umé panlba Ácõrẽneba bedea panane bajãra poya jũãtrãdia cue zerãmãrẽã. Baido sida ádjia poya oa babidia idjaba nañ ëjũã ãrĩnira quĩrãtanoa poya zebidia ádjia o quĩrĩã panl quĩrãca.

7 Baribdl̄l̄ Ácõrẽnebema jũma bedeadadacarea animarã cadjirua uria dau clre b̄l̄deba zebdl̄l̄ba ádjira orraya. Mañba ádjira poyapeda beaya. 8 Dji bewãra Jerusalel puru dromane tapanania. (Jerusalel purude dadjirã Boro Jesura crude cachi beasidaa. l̄cl̄l̄l̄ba mañ purura tr̄l̄ jarabadaa “Sodoma” idjaba “Egipto”, Jerusalelnebemaba cadjiruara abarica obada bẽrã.) 9 Puruzabemaba, bedezabemaba, druazabema bida bẽwãrã mama tapanlada ewari ùbea ësidra acl̄ panania. Mañ bewãrãra idu joubidaã. 10 Ádji beupedada carea nañ ëjũãne beara b̄l̄sridadia. B̄l̄srida panlba ádjiza nebiada diadruadia mañ Ácõrẽneba bedeadada umé pananaba ádjirãra bia mĩga eropanana bẽrã. 11 Baribdl̄l̄ ewari ùbea ësidra badacarea Ácõrẽba ádjira lr̄ëbabisia. Ádji piradrl̄bada unupedadara bio dauperasidaa. 12 Mañbe dji Ácõrẽneba bedeadadaba bedeadada bajãnaa j̄igua ùr̄isidaa. Nãwã jarasia: “Nama l̄taa zedadua.” Ara mañda ádji ume dji quĩrũba acl̄ panane j̄lr̄ãrãne bajãnaa wãsidaa.

13 Mañbe de uremiada dji cãbãyã uresia. Mañba Jerusalel purude deda zocãrã coracuasía.‡ Èberãrãda siete mil quinisidaa. Mañne dji zocai beara bio daupera duanlba Ácõrẽ bajãne bla bia bedeasidaa.

14 Mañ mĩã djuburi beadí jaradara jõsia. Baribdl̄l̄ j̄rũarebema mĩã djuburi beadí jaradara dãrãéne zeya.§

J̄rũarebema cachiru zada

15 Bajãnebema nezoca dji j̄rũarebemaba idji cachirura zãsia.* Mañne bajãne zocãrã nãwã j̄igua bedeasidaa:

Dadjirã Boro Ácõrẽda, idjia ëdrl̄ edabari diai jarada ume nañ ëjũãnebema boroda panesidaa.†

Idiba l̄taa Ácõrẽra ewariza jũmarã Boroda baya.

16 Mañbe veinticuatro drõãrãda ádji bugue biya quirude Ácõrẽ quĩrãpita chũmeanada chirãborode barru copanapeda Ácõrẽa bia bedeasidaa. 17 Nãwã jarasidaa:

Dairã Boro Ácõrẽ jũma poya bla, bl̄ra naãrãeda basia idjaba wadibida bla.‡
Bl̄l̄bl̄la waibla bl̄l̄da unubi bl̄l̄ bẽrã idjaba jũmarã Boroda beda bẽrã daiba bia bl̄l̄ada a panla.

* 11:2 Griego bedeadé nãwã bl̄l̄: “Ádjirãra Ácõrẽ itea bla purura 42 jedeco biwadl̄gadia.”

† 11:4 Zacaria 4:1-14. ‡ 11:13 Zocãrã. Griego bedeadé bl̄l̄ “la décima parte.” § 11:14

Mĩã djuburi beadí jaradara ùbea panla. Apocalipsi 8:13. * 11:15 Bajãnebema nezoca dji

j̄rũarebemaba. Cãpũrĩã bedeadé bl̄l̄ “séptimo ángel.” † 11:15 Idjia ëdrl̄ edabari diai jarada.

Griego bedeadé “idji Crito” bl̄l̄. ‡ 11:17 Griego bedeadé l̄cl̄l̄ cartade idjaba bl̄l̄: “Idjaba zeida bla.”

18 Druazabemarāra bΛ ume quīrūbucasiḏaa. BaribΛrΛ bΛa cawa oi ewarira jūēsia. § IdibΛrΛ bΛa beudarāra cawa oya.

Maλne bΛ nezocarā bΛdeba bedepedadarāa, bΛ ēberārāa, bΛ waya bea dji dromarāa, edaara bearāa bida bΛa ne biada diaya ādjia opedada quīrāca.

BaribΛrΛ naλ ējūāne cadjirua opedadara bΛa biē bΛaya.

19 Maλbe Ācōrē de droma bajāne bΛara ewasia. Maλ dede eda Ācōrē ley wagabada baurudeda mΛa unusia. Maλne baada purewa eda nūmesia, jururua nūmesia, idjaba dji cābāyā bae nūmesia. Naλ ējūāra ure nūmesia idjaba hieloda cue quīrāca jurru nūmesia.

12

Wērā Juaλba ununa

¹ Ne jarai waibΛada bajāne odjasia. MΛa unusia wērāba λmādauda wua quīrāca jΛ bΛada.* Idji jīrūra jedeco λrΛ basia. Doce chīdauda borobari quīrāca jΛ basia. ² Maλ wērāra biogoa basia. Warra toide nūmΛ bērā puaba biabadjia.

³ Maλbe dewara ne jaraida bajāne odjasia. MΛa je droma purega bΛda unusia. Maλ jeba boroda siete erobasia idjaba cachuda die erobasia. Nepeda boroza jΛ beasia. ⁴ Idji druba jārāwēbΛrΛba chīdauda berara ēsidra bajāneba naλ ējūānaa jurrubisia.† Maλ jera wērā warra toi carea bΛma nūmesia warra zaque ara tobΛrΛda mī carea. ⁵ Maλne wērāba umaquīrā warrada tosia. (Maλ warraba quīrā djuburia neē jūma naλ ējūāne beaa idji bedeeda ijā obiya.)‡ BaribΛrΛ jeba mī naēna Ācōrēba maλ warrara λtaa edesia idji bugue biya quirude chūmΛmaa. ⁶ Maλbe wērāra ējūā pōāsa ewaraga bΛmaa mīrū wāsia. Mama 1,260 ewari idjira waga erobai carea Ācōrēba jūma o erobasia.

⁷ Māwānacarea bajānebema nezoca dji droma Miguel abadada idjiare panΛ nezocarā sīda je ume bajāne djōbucasiḏaa. Maλne jera idjiare panΛ sīda djōbucasiḏaa. ⁸ BaribΛrΛ jeba, idjiare panΛ bida poyadaē basia. Maλ bērā ādjira bajāne waa poya pananaē basia. ⁹ Maλne je dromara, jūma idjiare panΛ sīda naλ ējūānaa batabuesiḏaa. Maλ jera naēnaeda bada dama basia. Idji trΛra Diauru idjaba Satana abadaa. § Idjia naλ ējūāne beara jūma cūrūga erobΛa.

¹⁰ Maλbe mΛa ūrīsia abΛada bajāne jīgua bedea bΛda. Maλba nāwā jarasia:

IdibΛrΛ dadji Ācōrēba idji ēberārāra ēdrΛ edabΛrΛa.

IdibΛrΛ idji ΛbΛadeba jūmarā boroda baya.

Crito idjia ēdrΛ edabari diai jaradaba jūma poya erobaya.

Dadji djabarā biē jarabarida bajāneba uḏaa batabuesiḏaa.

Idjia āsa, diamasi bida dadji Ācōrē quīrāpita djabarāra biē jarabadjia.

¹¹ Dadji djabarāba Oveja Zaque oa erozoadaḏa idjaba idji bedea jara panΛneba poyasiḏaa.

Ādjirā Crito carea beadira wayadaē basia, ātebΛrΛ beuḏi carea panasidaa.

§ 11:18 BΛa cawa oi ewarira jūēsia. Griego bedeede nāwā bΛ bΛa: “BΛ quīrūbi ewarira jūēsia.”

* 12:1 Maλ wērāba judiorānebemada jara bΛa. † 12:4 Berara ēsidra. Griego bedeede bΛ bΛa “la tercera parte.” ‡ 12:5 Quīrā djuburia neē. Griego bedeede bΛ bΛa: “Jiorroba ijā obiya.” Salmo 2:7-9. § 12:9 Griegode bedea diauruba jara bΛa: “Djārā biē jarabari.” Satana trΛba jara bΛa: “Dji quīrū.”

12 Mañ bĕrā jūma bajāne beara b̄sridadadua!
 Barib̄r̄ naļ ějūāne beara, pusade bea sida mīā djuburi beadia diaurura
 bārāmaa zeda bĕrā.
 Idjira dārā baēda cawa b̄ bĕrā bio quīrū b̄.
 13 Jeba cawasia idjira naļ ějūānaa batabuesidada. Mañ carea wĕrā warra
 todara biĕ oi carea ĕpĕsia. 14 Barib̄r̄ jeba biĕ orāmārĕā Ācōrĕba wĕrāa
 nejōb̄ droma ida diasia ějūā pōāsa ewaraga b̄maa wābari wāmārĕā.
 Mama Ācōrĕba idjira poa ūbea ĕsidra waga erobai carea jūma o erobasia.
 15 Mañ bĕrā jeba idji itedebea baidoda do quīrāca cumabuesia wĕrāra
 do b̄rrea edemārĕā. 16 Barib̄r̄ egoroba wĕrāra carebasia. Egorora
 yā dogopeda jeba itedebea do quīrāca cumabuedara jūma dosia. 17 Mañ
 carea jera wĕrā ume bio quīrūsia. Ara maļda idjira wĕrāneba yōpedada
 waabemarā ume djōne wāsia. Mañ yōpedadara Ācōrĕ bedea ĩjā o bearaā,
 Jesucritoba jaradiada ĩjā bearaā.

13

Animarā minijĕchia b̄ pusadeba odjada

1 Māwānacarea jera pusa ĩb̄de nūmesia.* Mañne m̄la unusia animarā
 minijĕchia b̄da pusadeba odjab̄r̄da. Mañ animarāra siete boroda
 idjaba die cachuda erobasia. Cachuzana nepeda j̄ b̄easia. Boroza Ācōrĕ biĕ
 jara b̄a beĕeada tr̄ quīrāca b̄ erobĕasia. 2 Mañ animarā m̄la ununara
 imama gorogoroa quīrāca basia. Idji jīrūra wi jīrū quīrāca basia. Idji itera
 imama ite quīrāca basia. Jeba mañ animarāa idji l̄b̄ada diasia. Idjaba
 idji bugue biya quirude chūmebisia naļ ějūāne beara poya erobamārĕā.
 3 Mañ animarā boro aba cōnara anina bara basia. Mañ cōnaba idjira
 wārāda beuida basia barib̄r̄ dji cōnara ani basia. Mañ carea jūma naļ
 ějūāne beaba cawa crĕchadaĕ basia. Mañ bĕrā idjira ĕpĕsidaa. 4 Ādjirāba
 jea bia beĕeabadjidaa, idji l̄b̄ara mañ animarāa diada bĕrā. Idjaba
 dji animarāa bida bia beĕeabadjidaa. Nāwā jarabadjidaa: “¿Caida naļ
 animarā quīrāca b̄? ¿Caida idji ume poya djōi?”

5 Ācōrĕba mañ animarāa idu jarabisia ara idjidra dji dromada idjaba
 Ācōrĕra biĕ tab̄da. 42 jedeco naļ ějūāne beada idu poyabisia. 6 Mañne
 idjia Ācōrĕda, Ācōrĕ tr̄da, Ācōrĕ b̄mabemada, jūma bajāne bea sida biĕ
 jarabadjia. 7 Idjaba Ācōrĕba iduaribisia mañ animarāra idji ĕberārā ume
 djōnapeda poyamārĕā. Iduaribisia puruzabemada, beĕeazabemada,
 druazabema sida poya erobamārĕā. 8 Mañne jūma naļ ějūāne beaba mañ
 animarāa bia beĕeabadjidaa. Naļ ějūā oi naĕna ādji tr̄ra Oveja Zaqueba
 erob̄ cartade b̄lĕ b̄easia. Mañ cartade ĕberārā ewariza zocai beadi tr̄da
 jūma b̄l b̄a. 9 Dji c̄w̄r̄ bara b̄ba ūr̄dua:

10 Ab̄ada preso beida Ācōrĕba quīrā b̄b̄r̄, preso b̄eya.

Ab̄ada necoba beuida quīrā b̄b̄r̄, necoba beuya.†

Mañ carea Ācōrĕ ĕberārāba bio droadida pan̄a idjaba bio ĩjā pananida
 pan̄a.

Animarā minijĕchia b̄ egorodeba odjada

11 Māwānacarea m̄la dewara animarā minijĕchia b̄da egorodeba od-
 jab̄r̄da unusia. Mañ animarāba cachu zaqueda umĕ erobasia oveja

* **13:1** Jera pusa ĩb̄de nūmesia. Griego beĕeade ḗc̄l̄a cartade b̄l b̄a: “Māra pusa ĩb̄de nūmesia.”

ḗc̄l̄a Bibliade mañ beĕeara 12:18de b̄l b̄a. † **13:10** Jeremia 15:2; 43:11.

zaque cachu quĩrãca. Barib_{ΛΓΛ} je bedeab_{ΛΓΛ} quĩrãca bedeabadjia. ¹² Idjira pusadeba odjada animarãare basia. Mañne animarã pusadeba odjadaba jarab_{ΛΓΛΓΛ} idjia eberãra jũma ãjã obibadjia. Mañ bẽrã jarasia jũma nañ ejuãne beaba animarã pusadeba odjadãa bia bedeadamãrẽã. Mañ animarã boro cõna aninara beuida badamĩna wadi zocai basia. ¹³ Animarã egorodeba odjadaba ne ununaca wai_{ΒΛ} beada ocuabadjia. Eberãrãba ac_Λ pan_Λne urua sida bajãneba nañ ejuãnaa bæebisia. ¹⁴ Acõrẽba iduaribisia egorodeba odjada animarãba mañ ne ununacara pusadeba odjada animarã trãneba poya o bamãrẽã.† Mãwã egorodeba odjada animarãba nañ ejuãne beara cõrũgasia. Djõbada necoba animarã cõna wadi zocai _{ΒΛ} za quĩrãca _{ΒΛ}da idjia obisia.‡ Mãwã odacarea idjia jarasia jũmarãba mañg_Λ bia bedeadamãrẽã. ¹⁵ Acõrẽba iduaribisia animarã egorodeba odjadaba animarã j_Λwaba odaa zocai baira diaida.* Mañbe animarã j_Λwaba odara bedeasia. Mañ j_Λwaba oda animarãba idjia bia bedeadaera jũma quenabisia. ¹⁶ Mañ awara egorodeba odjada animarãba jũmarãa sãyãda ãdji j_Λwa arade wa dratude _{ΒΛ}bisia. Dji dromarãa, dji edaara quedeaa, ne bara beaa, ne neẽ quedeaa, nezocarãa, nezocarãẽa bida mañ sãyãda _{ΒΛ}bisia. ¹⁷ Ababe mañ sãyã erobeaba poya ne nõdoõida panasidaa idjaba poya nõdobueõida panasidaa. Mañ sãyãra pusadeba odjada animarã trãa wa idji trãnebema numeroa. ¹⁸ Mañ numeroba caida jara _{ΒΛ} cawai careara ne cawa baida _{ΒΛ}. Cõrãca cawa _{ΒΛ}ba poya cawaya caida jara _{ΒΛ}da. Mañ numerora eberã trãda mãwã _{ΒΛ}. Idji numerora nañg_Λ: 666.

14

144 mil eberãrã trããpedada

¹ Mãwãnacarea mãa unusia Oveja Zaquera Sioã eya borode nũm_Λda. Idji ume eberãrãda 144 mil panasidaa. ãdjirã dratude Oveja Zaque trãda, dji Zeza trã sida _{ΒΛ} erobeasia. ² Mañne bajãnaa mãa ãrĩsia do bũga nũm_Λ quĩrãca, baa jururua nũm_Λ quĩrãca. Mãa ãrĩnara arpa zabadarãba biya zá duan_Λ quĩrãca basia. ³ Mañne Acõrẽ bugue biya quĩru quĩrãpita, animarã zaca zocai bea quĩmãrẽ pan_Λ quĩrãpita, veinticuatro drõãrã quĩrãpita bida trããbi djiwidida trãã duanasidaa. Ni aba_Λba mañ trããbira poya trãã cawadaẽ basia. Ababe mañ 144 mil eberãrã Acõrẽba nañ ejuãnebema edr_Λ edadaba trãã cawasidaa. ⁴ Mañ eberãrãra wẽrã adua beasia. Acõrẽ itea ni mããrĩ bida biẽ beadaẽ basia. Oveja Zaque wãb_{ΛΓΛ}za epebadaa. Acõrẽba ãdjirãra idji itea, Oveja Zaque itea bida bedeadamãrẽã nañ ejuãnebemada edr_Λ edasia. Neudebema naãrã ewada Acõrẽa diaãda quĩrãca pan_Λ. ⁵ Sewara ni aba bida odacaa. Abeda cadjirua neẽ beaa.

Bajãnebema nezoca ãbea pan_Λba jarapedada

† **13:14** Acõrẽba iduaribisia egorodeba odjada animarãba mañ ne ununacara pusadeba odjada animarã trãneba poya o bamãrẽã. Mañ bedeara idjaba mãwã traducida _{ΒΛ}: “Diauruba egorodeba odjada animarãa _{ΒΛ}ada diasia mañ ne ununacara pusadeba odjada animarã trãneba poya o bamãrẽã.” § **13:14** Djõbada necoba animarã cõna wadi zocai _{ΒΛ} za quĩrãca _{ΒΛ}da idjia obisia. Mañ bedeara idjaba mãwã traducida _{ΒΛ}: “Djõbada necoba cõna waya zocai beã animarã quĩrãca _{ΒΛ}da idjia obisia.” * **13:15** Acõrẽba iduaribisia animarã egorodeba odjadaba animarã j_Λwaba odaa zocai baira diaida. Mañ bedeara idjaba mãwã traducida _{ΒΛ}: “Diauruba idjia _{ΒΛ}ada diasia pusadeba odjada animarã zaca _{ΒΛ} zocai babimãrẽã.”

oada mamaλba mīga weabari wāsia.† Dji nābuada cawayo ite jλbada λtaade jūesia.

15

Bajānebema nezoca siete panλba bia mīgabididebema

¹ Wayacusa ne jarai waiλlada mλa bajāne unusia. Maλ ne jarai carea mλa cawa crīchaē besia. Bajānebema nezocarāda siete panasidaa. Ādjirāza jīrūarebema bia mīgabidira aba eropanasidaa. Maλ bia mīgabi siete panλ jūma māwānacarea Ācōrē quīrūbideba cawa oira jōya.

² Maλ awara mλa pusa quīrāca unusia vidrio quīrāca esā quiruda idjaba urua nūmλda. Maλ icawa jūma dji animarā minijīchia λλ ijāpedadaēra duanasidaa. Ādjirāba maλ animarāa, jλwaba oda idji za quīrāca bλa bida bia bedeadaē basia idjaba idji trλnebema numeroda ādji dratude, jλwade bida idu λλbidaē basia. Ācōrēba arpa diadada ādjirāba eropanasidaa.

³ Arpa zabadaē Ācōrē nezoca Moise trλābida, Oveja Zaque trλābi sida nāwā trλā panasidaa:

Dairā Boro Ācōrē jūma poya λλ, bλa o bλra waiλla bλa.

Bλa o bλ carea ēberārāba cawa crīchadaē panabadaa.

Jūmarā Boro, bλa o bλra jipa bλa idjaba aride bλa.*

⁴ Dairā Boro, ¿caiba bλra wayaē bai?

¿Caiba bλra dji dromaana aē? Bλdrλ dji wārā Ācōrēa.

Druazabemarāda zedapeda bλa bia bedeadia bλa jipa o bλra unubida bēra.

⁵ Māwānacarea λtaa acλbλrλde mλa Ācōrē deda bajāne unusia. Dji edaara λλ dejāne wua eatλ jira bλra ewa nūmasia. ⁶ Maλ dedeba bajānebema nezoca siete panλra dajadaa zesidaa. Bia mīgabidi siete panλra eropanasidaa. Lino wua oda totroa dorrodorroa quiruda jλ panasidaa. Ādji ju caita oro odaba trājλ beasia. ⁷ Maλbe animarā zaca zocai bea quīmārē panλnebema abalba ādjirāa epedeco jūgurua oro odada aba aba diasia. Maλ epedecora ewariza zocai bλ Ācōrē quīrūbiba bira beasia.† ⁸ Maλbe Ācōrē dorrodorroaba, λbλa bida idji dede eda cowaga nūmesia. Maλba ni abalada maλ dede eda poya wānaē basia aba bajānebema nezocarā siete panλba bia mīgabidi siete panλ jōbλrλdaa.

16

Ācōrēba jīrūarebema bia mīgabi siete panλ

¹ Maλbe mλa ūrīsia abalada Ācōrē de bajāne bλdeba jīgua bedeabλrλda. Maλba bajānebema nezocarā siete panλa nāwā jarasia: “Jāl siete epedeco jūgurua Ācōrē quīrūbiba bira beara ējūānaa weabuede wānada.” ² Ara maλda aba wāpeda idji epedecode bλda naλ ējūānaa weabuesia. Maλba animarā minijīchia λλ trλ dratude wa jλwade bλ erobeara, maλ animarā za quīrāca λλ jλwaba odaa bia bedeabada sida aida cadjirua minijīchia bλba jūma birasia.

† **14:20** Mīga weabari wāsia. Griego bedeade nāwā bλ bλa: “1,600 estadia weabari wāsia.” Cāpūrīā bedeade jara bλa “300 kilómetro weabari wāsia.” * **15:3** Jūmarā Boro. Griego bedeade λcλrλ cartade bλ bλa “Ācōrē ēberārā boro” wa “ewariza bλ boro.” † **15:7** Epedeco Ācōrē quīrūbiba bira bλba jara bλa Ācōrēba cawa oidebemada.

³ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bāda pusade weabuesia. Małba pusara oa babisia. Ēberā beuda oa quīrāca ūmesia. Małne jūma pusade zocai beara quinisidaa.

⁴ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bāda doza idjaba baido bogadrā beaza weabuesia. Małba baidora jūma oa bacuasía.

⁵ Małne młā ūrīsia baido wagabari bajānebema nezocaba Ācōrēa nāwā jarabārāda:

ıBadrā dji wārā Ācōrēa! Bārā idi bāa idjaba naēna basía. Bāa ēberārā jipa cawa osía.

⁶ Ādjirāba bā ēberārā oada, bādeba bedeabadarā oa sīda erozoabisidaa. Mał carea bāa ādjirāa oada dobībārā ādjia biē opedada quīrāca.

⁷ Małbe młā ūrīsia abałba bajāne bā quera babadamałba nāwā jarabārāda: “Dai Boro Ācōrē jūma poya bā, wārāda bāa jipa arīde cawa obaria.”

⁸ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bāda łmādau łrł weabuesia. Małba łmādaura wetara uruabisia ēberārāda bāmārēā. ⁹ Łmādau jāwārāba ādjirā bio babada carea Ācōrēda biē jarabadjīdaa, idjiabārā māwā bia mīgabi bā bērā. Barībārā ādjia cadjirua obadara igaradaē basía idjaba Ācōrēdrā dji dromaana adaē basía.

¹⁰ Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bāda animarā minijīchia bā bugue łrł weabuesia. Ara małda mał animarāba poya bā druade ewarira pāima nūmesia. Małne puaba ēberārāba ādji quīrāmera cabadjīdaa. ¹¹ Ādji pua carea, ādji aīda carea Ācōrē bajāne bāda biē jarabadjīdaa. Barībārā ādjia cadjirua obadara igaradaē basía.

¹² Māwānacarea dewara nezocaba idji epedecode bāda Euprate do waībāde weabuesia. Ara małda dora poasia łmādau odjabariareba druazabema bororā djōne zebādaē bia chānamārēā.

¹³ Idjaba młā jai cadjirua baujīā quīrāca beada ūbea unusia. Aba je itedeba ēdrāsia. Aba animarā minijīchia bā itedeba ēdrāsia. Idjaba Ācōrēneba bedeabari dji wārāē bā itedeba aba ēdrāsia.* ¹⁴ Mał jairāba ne ununaca waībāda quīrātaoa obadjīdaa. Idjaba jūma druazabema bororāmaa wānapeda jarasidaa ābaa Ācōrē ume djōne wānamārēā. Ācōrē dji droma bāba jūmarā poyai ewarīde māwā djōnia. ¹⁵⁻¹⁶ Mał bororāra ējūā Armagedoł abadamaa djōne edesidaa. Mał trłra hebreo bedeāa.

(Jesuba nāwā jarasia:) “ıŪrīnadua! Ne drābari quīrāca młra cawaēne zeya. Bio bia beadīa dau ābāa beara idjaba cacuade jābada jā beara. Māwā mł zebārāde ādjira łcada beadaēa nī quīrā peradaēa.”

¹⁷ Māwānacarea jīrūarebema nezocaba idji epedecode bāda nał dedaade weabuesia. Małne Ācōrē de bajāne bādeba idji bugue biya quīrumałba bedeaba nāwā jīgua jarasia: “Ya jōsia. Waaēa.” ¹⁸ Ara małda baara purewa eda nūmesia, dji cābāyā bae nūmesia, jururua nūmesia, idjaba de uremiada dji cābāyā ure nūmasia. Ācōrēba ēberā oda ewarīdeba mał de uremia quīrāca wađi urecaa. ¹⁹ Mał de uremiaba egorora drapeda puru dromā bađada puru ūbea panā quīrāca tabesia. Idjaba jūma nał ējūānebema purura ārīsīdaa. Ācōrēba quīrādoāē basía Babilonia puru dromada cawa oi carea. Idji quīrūbīdeba mał purura bio cawa osía uva ba bio asega bā dawabārā quīrāca. ²⁰ De uremiaba pusade morro beara,

* **16:13** Ācōrēneba bedeabari dji wārāē. Ācōrēneba bedeabari dji wārāēra Juałba naārā unusia animarā minijīchia bā quīrāca egorodeba odjabārāda. Apocalipsi 13:11-18.

eya bea sida jūma nēbabisia. ²¹ Bajāneba hieloda mōgara waiβ_Λ quīrāca ēberārā ḡr_Λ jurrusia. Maḷ hielō z_Λg_Λara berara cien libra beasia.† Maḷ hielō jurru nūm_Λba bio mīga pan_Λ bērā ēberārāba Ācōrēda biē jarasidaa.

17

Juaḷba wērā auḍua ununa

¹ Bajānebema nezocarā siete epedeco eropananada aba mḷmaa zepeda nāwā jarasia: “Wāna. Mḷa ac_Λbiya sāwā Ācōrēba wērā auḍua tr_Λ β_Λga β_Λda cawa oida. Maḷ wērāra do zocārā ḡr_Λ chūmabaria. ² Naḷ ējūānebema bororāba idji ume cadjiruada obadjidaa. Idjaba maḷ wērāba auḍua o β_Λda unu pan_Λ bērā naḷ ējūānebemarāba auḍuada obadjidaa ituaba beu duan_Λ quīrāca.”

³ Ara maḷda Ācōrē Jauredeba β_Λde bajānebema nezocaba mḷra ējūā pōāsa ewaraga β_Λdaa edesia. Mama mḷa unusia wērāda animarā minijīchia β_Λ ḡr_Λ chūm_Λda. Maḷ animarāra purea basia idjaba tr_Λ zocārā Ācōrē biē jara β_Λda idji cacuade β_Λ erobasia. Maḷ animarāba siete boroda idjaba die cachuda erobasia. ⁴ Maḷ wērāba wua pursupursua β_Λda idjaba purea β_Λda jḷ basia. Oroba, mōgara nēb_Λaba, neta nēb_Λa β_Λ bida djio basia.* Taza oro odada idji j_Λwade erobasia. Maḷ tazara ne jūma Ācōrēba quīrācaba idjaba jūma maḷ wērāba auḍua o β_Λba bira basia. ⁵ Ēberāba cawaiē β_Λ tr_Λda idji dratude erobasia. Nāwā β_Λ basia:

Mḷra Babilonia puru dromaa. Mḷra wērā auḍuarā papaa, idjaba ne jūma naḷ ējūāne Ācōrēba quīrāca papaa.

⁶ Ac_Λβ_Λg_Λde mḷa cawasia maḷ wērāra Ācōrē ēberārā oaba, Jesudebema jaradia pan_Λ carea beapedada oaba beu chūm_Λda.

Maḷ wērā ununa carea mḷa cawa crīchaē besia. ⁷ Maḷbe bajānebema nezocaba mḷa nāwā iwidisia: “¿Sāwāērā cawa crīchaē β_Λ? Maḷ wērānebemada, idji edeb_Λg_Λ animarā minijīchia β_Λdebema sida mḷa cawabiya. Animarā siete boro erob_Λdebemada, die cachu erob_Λdebema sida cawabiya. ⁸ β_Λa ununa animarā minijīchia β_Λra naēna zocai basia, idira neēa, barib_Λg_Λ ewari aba uria dau c_Λre β_Λdeba ēdr_Λya. Māwānacarea Critoba idjira ewariza biē β_Λya. Naḷ ējūāne beaba idji unub_Λdade cawa crīchadaē panenia. Naḷ ējūā oi naēna ādjirā tr_Λra ewariza zocai beadi cartade β_Λē beasia.

⁹ β_Λa ununaba ne jara quīrā β_Λ cawai careara ne cawa baida β_Λa. Siete bororāba jara β_Λa siete eyada. Maḷ siete eya ḡr_Λ dji wērā auḍuada chūm_Λa. ¹⁰ Idjaba maḷ siete bororāba jara β_Λa ēberārā bororāda siete pan_Λda. Maḷ siete bororānebemada juesuma beusidaa. Aba_Λba wadi ēberārāra poya erob_Λa. Idjaba ababemada wadi odjaē β_Λa. Barib_Λg_Λ idji zeb_Λg_Λde ēberārā boroda beimīna dārā baēa. ¹¹ Animarā minijīchia β_Λ naēna β_Λda idi neēba jara β_Λa ēberārā boro dewara zeidebemada. Idjira maḷ siete bororānebemaa. Critoba idjira ewariza biē β_Λya.

¹² β_Λa die cachu ununaba jara β_Λa ēberārā bororā die pananinebemada. Ādjirāra wadibida ēberārā bororāēa. Barib_Λg_Λ animarā minijīchia β_Λra ēberārā boroda beb_Λg_Λde ādjirā sida ēberārā bororāda beadia. Māwāmīna dārānaēa.† ¹³ Maḷ die bororāba abari crīchada edadia. Ādji

† 16:21 Griego bedeade β_Λ β_Λa “talento aba.” Cāpūrīā bedeade β_Λ β_Λa “cuarenta kilos.” * 17:4 Neta nēb_Λa β_Λa. Griego bedeade β_Λ β_Λa “perla.” † 17:12 Dārānaēa. Griego bedeade nāwā β_Λ β_Λa: “Hora ababe ēberārā bororāda beadia.”

druara animarã minijichia ßa jawaeda ßadia. ¹⁴ Mañne ãdjirãra Oveja Zaque ume djõnia. Baribara Oveja Zaqueba ãdjirãra poyaya idjida jũma dji droma bea Boro bẽrã idjaba jũma bororã cãybãra dji dromaara ßa bẽrã. Poyabara ãde idji bio ijã panara idji ume panania. ãdjirãra trãsia idjaba edasia.”

¹⁵ Mañbe bajãnebema nezocaba mãa nãwã jarasia: “Wẽrã auãua chũmama ßa ãdoda zocãrã unusia. Mañ do zocãrãba jara ßa puruzabemada, bedeazabemada, druazabema sida. ¹⁶ ßa die cachu ununaba, animarã minijichia ßa bida mañ wẽrã auãua ßara igaradapeda quĩrãmania. Mañ bẽrã jũma idjia erobãra jãrãnia. Abeda ãcada ßadia. ãdjirãba idji djarada codia idjaba babuedia. ¹⁷ ãcõrẽba mañ die bororã sode ßasia idjia quĩrã ßa quĩrãca odamãrẽã. Mañ carea abari crichada edadapeda ãdji druara animarã minijichia ßa jawaeda ßadia aba ãcõrẽba jaradara jũma mãwãbãra ãda. ¹⁸ ßa ununa wẽrã auãuaba puru dromada jara ßa. Mañ purudebema boroba druazabema bororãda idji jawaeda erobãa.”

18

ãcõrẽba Babilonia puru cawa oda

¹ Mãwãnacarea mãa bajãnebema nezocada unusia bajãneba edaa zebãra. Mañra dji droma basia. Idji dorrodorroaba nañ ãjũãra ãnaga nũmesia. ² Idjia nãwã jigua jarasia:

¡Babilonia puru dromara ãrãsia! ¡Wãrãda jũma ãrãsia! Ëberãrã neãa, ãtebãra jairãda mama panabadaa.

Jũma jai cadjirua beara mama panabadaa. Jũma ãbana ãcõrẽ quĩrãpita mititia beara mama panabadaa.*

³ Mañ purudebemarãba auãua o ãuanãba druazabemarãa abarica cadjiruada obisidãa itua õgo diabãda quĩrãca.

Druazabema bororãba abari quĩrãca obadjidãa wẽrã auãua ume ãunemabãda quĩrãca.

Mañ carea Babilonia purura jũma ãrãsia.

Mañ puruba ne bia wãbãlada jũmawãyã eda quĩrã ßada bẽrã nañ ãjũãnebema ne nẽdobuebadarãda ne barasidãa.

⁴ Mañbe mãa ãrãsia abãba bajãneba nãwã jarabãra ãda:

Mã ãberãrã, Babilonia purudebemada ãyã wãbãra ãda jã puruba cadjirua o ßa quĩrãca orãnamãrẽã.

Mãwãra ãcõrẽba jã puru cawa obãra ãde bãrãra cawa oãa.

⁵ Jã puruba jũmawãyã cadjiruada o ßa. ãdji cadjiruara mõgara pã bueãda quĩrãca bajãnaa jũesia.

Jũma ãdjia cadjirua opedãra ãcõrẽba quĩrãdoã ßa.

⁶ Jã purura biẽ odãdua djãrã biẽ oda quĩrãca.

Idjia djãrã biẽ oda cãybãra ßarima umẽ biẽara odãdua.

Idjia djãrãra biẽ osia uva ßa asega ßa õgo diabãra quĩrãca.

Mañ bẽrã idjira ßarima umẽ biẽara odãdua uva ßa asega ßa ßarima umẽ õgo diabãda quĩrãca.

⁷ Jã purura bio bia miãgabidãdua idjaba bio sopuabidãdua ãdji

purura dji dromaana a panã bẽrã idjaba ne biada aduba eropanãana a panã bẽrã.

* **18:2** Griego bedeadẽ ãcaã cartade nañ sida ßã ßa: “Jũma animarã ãcõrẽ quĩrãpita mititia beara mama panabadaa.”

Jāl puruba nāwā crīcha ʙΛA: “Māra wērā dji droma idji buguede chūma quīrāca ʙΛA.

Māra pēdra wērā quīrāca ʙΛēA. Māra sopua baēA.”

⁸ Māwā crīcha ʙΛ bērā dārāēne jāl purudebemarāra quininia, sopuaba jīānia, idjaba jarrababa biē duanania.†

Dadjirā Boro Ācōrē jūma poya ʙΛba cawa obΛrΛde jāl purura babueya.

⁹ Jāl puru ume druazabema bororāba cadjiruada obadjidaa daunemabΛda quīrāca. Idjaba jāl puruba ne bia aduba erobΛdebemada edapedada bērā ne barasidaa. Maļ carea jāl puru bá nūmΛ cowaa unubΛdade jīānia. ¹⁰ Waya panania Ācōrēba Babilonia puru cawa oda quīrāca ādjirā sida cawa oida. Maļ carea tΛmΛba acΛ panΛne nāwā jaradia:

¡Mīā djuburi, mīā djuburi Babilonia puru droma ne jūma obari bađara!

Ācōrēba jāl purura isabe cawa osia.

¹¹ Naļ ējūānebema ne nēdobuebadara maļ puru carea aujīānia ādjia nēdobue panΛ nēdodira neē bai bērā. ¹² Maļ purude ne jūmada nēdobuebadjidaa: oroda, paratada, mōgara nēbΛa beada, neta nēbΛa beada, dji biara ʙΛ lino wuada, seda wuada, wua pursupursua ʙΛda, wua purea ʙΛda, bacuru tūā quedeada, elepante quida odada, bacuru nēbΛa ʙΛ odada, bronce odada, jiorro odada, marmol mōgara oda sida nēdobuebadjidaa.‡ ¹³ Idjaba canelada, ne jūma tūāpa quedeada, incienso querada, mirra querada, olibano querada, uva ʙada, olivo dragada, harina biada, trigoda, pacada, ovejada, cawayoda, carreta sida nēdobuebadjidaa. Ēberāra sida nēdobuebadjidaa nezocada beadamārēā. ¹⁴ Jūma maļ nēdobuebadarāba nāwā jaradia: “Ne jūma jāl puruba awua bađara neē ʙesia. Jāl puruba parata waibΛa erobadara, ne biya quedea aduba erobada sida jūma jōsia. Waa edadaēA.” ¹⁵ Wārāda maļ purudaa ne jūma nēdobuede wābadapedadara bio ne barasidaa. Ādjirāba waya panania Ācōrēba maļ puru cawa oda quīrāca ādjirā sida cawa oida. Maļ carea tΛmΛba acΛ panΛne nāwā aujīānia:

¹⁶ ¡Mīā djuburi, mīā djuburi jāl puru droma bađara!

Jāl purura wērā lino wua dji biara ʙΛba djio ʙΛ quīrāca ʙasia.

Wua pursupursua ʙΛba idjaba purea ʙΛba djio ʙΛ quīrāca ʙasia.

Oro odaba, neta nēbΛa ʙΛba, mōgara nēbΛa quedeaba djio ʙΛ quīrāca

ʙasia.§

¹⁷ BaribΛrΛ jāl puruba ne bara bađara isabe jōsia.

Jūma barcodebema bororāba, barcode wābadaba, barcode trajabadaba, pusade trajabada biđa tΛmΛba acΛ duanania. ¹⁸ Maļ puru bá nūmΛ cowaa unubΛdade nāwā jīgua jaradia: “¿SāāgΛ puruda jāl puru quīrāca ʙΛ?” ¹⁹ Maļbe sopuaba ādji boro ārΛ egoro porada jāmāpodapeda nāwā jīgua aujīānia:

¡Mīā djuburi, mīā djuburi jāl puru droma bađara! Jāl purura ne bara bada bērā, barco erobeara

jāma ne barasidaa. BaribΛrΛ jāl purura isabe jūma ārīsia.

²⁰ ¡Jūma bajāne ʙeara ʙΛsridadadua jāl purura ārīna bērā!

Ācōrē ēberārā, Jesuba diabuedarā, Ācōrēneba bedeabadarā sida ʙΛsridadadua.

† 18:8 Dārāēne. Griego bedeeade ʙΛ ʙΛA: “Ewaride abaΛde.” ‡ 18:12 Elepante quida. Cāpūrīā bedeeade ʙΛ ʙΛA “marfil.” § 18:16 Neta nēbΛa ʙΛ. Cāpūrīā bedeeade ʙΛ ʙΛA “perla.”

Jãλ puruba bārã biē oda carea Ācōrēba cawa osia.

²¹ Maλbe bajānebema nezoca dji dromaba mōgara waiβada yu droma quīrāca βada edapeda batabuesia. Māwā obaγde nāwā jarasia:

Maλ mōgara juerza pusadaa batabueda quīrāca Babilonia puru dromara isabe jūma ārīya. Maλ purura waa ununaēa.

²² Maλ purude arpa, chiru, cachiru zá duanλ sīda waa ūrīnaēa. Ēberārara trλ duanλ sīda waa ūrīnaēa.

Maλ purude ne obadara waa ununaēa. Yude ne βa duanλ jīguada waa ūrīnaēa.

²³ Maλ purude ībīrã uruara waa ununaēa. Quima edabadae βasrida βaga nūmλra waa ūrīnaēa.

Mamabema ne nēdobuebadara naλ ējūāne dji dromada βesia.

Mamabema jāībanarāba druazabemarāda jūma cūrūgabadjīdaa. Maλ carea purura jūma ārīsia.

²⁴ Ācōrēneba bedeabadarã beapedada carea, Ācōrē ēberārã beapedada carea, idjaba jūma naλ ējūāne beapedada carea bīda maλ purura bedede βa.

19

Bajānebemarāba Ācōrēa bia bedeapedada

¹ Māwānacarea mλa bajānaa zocārã nāwā bedea duanλda ūrīsia.

¡Biya quirua dadjirã Boro Ācōrēra! Idjiabaγē ēberārara ēdγ edasia. Idjidrλ dji dromaara βaλ idjaba dji λβara βa.

² Idjia jīpa arīde cawa obaria. Wērã auēua trλ βaga βadara cawa osia maλ wērãba cadjirua o βadēba jūma naλ ējūānebemarāa abarīca cadjiruada obīda bērã.

Ācōrēba maλ wērãra biē βasia idji nezocarãda quenana bērã.

³ Wayacusa nāwā jīgua jarasīdaa:

¡Biya quirua dadjirã Boro Ācōrēra! Jãλ puru bá nūmλ cowaara ewarīza cowa nūmaya.

⁴ Maλne veinticuatro drōārãda, animarã zaca zocai βea quīmārē panλ sīda chīrāne βarru copanesīdaa Ācōrēa bia bedeadī carea. Ācōrē idji bugue biya quirude chūmλne ādjirāba nāwā bia bedeasīdaa:

¡Maλgλra wārã!* ¡Dadjirã Boro Ācōrēra biya quirua!

⁵ Idjaba mλa ūrīsia Ācōrē bugue biya quirumaλba aba nāwā bedeabγada:

¡Jūma Ācōrē nezocarã, dadjirã Ācōrēa bia bedeadua!

¡Ācōrē waya βearã, idjīa bia bedeadua! ¡Dji droma βeaba, dji edaara βea bīda bia bedeadua!

Oveja Zaque quima edai ewari

⁶ Maλbe zocārã jīgua bedea duanλda mλa ūrīsia. Maλra do jururuga nūmλ quīrāca βasia, baa dji cābāyã baebγa quīrāca βasia. Ādjirāba nāwā jara duanasīdaa:

¡Biya quirua dadjirã Boro Ācōrēra!

¡Dadjirã Boro Ācōrēba jūma poya o βaλ! ¡Idjidrλ jūmarã Boroa!

⁷ ¡βasridaēia! ¡Capīriaēia! Idjidrλ dji Dromaana aēia, Oveja Zaque quima edai ewarīra jūēna bērã. Idji quima baira djiosia.

* 19:4 Wārã. Griego bedede βá βa: "Amén."

8 Ācōrēba idjira dji biara ʘΛ lino wua totroa dorrodorroa quiruba djio-bisia.

(Maʘ biara ʘΛ lino wuaba jara ʘΛΛ Ācōrē ēberārāba jipa obadadebemada.)

9 Bajānebema nezocaba mʘa jarasia: “Cartade nāwā ʘΛdua: Oveja Zaque quima edabΛΛ carea ne cobΛdamaa jΛredarāda bio bia beaa.” Idjaba jarasia: “MaʘΛΛra wārā bedeā Ācōrēba jaradaa.”

10 Ara maʘda mʘra bajānebema nezoca jīrū caita chīrāne ʘarru cobesia idjia bia bedeai carea. BaribΛΛ idjia mʘa jarasia: “Jāwā orādua, ātebΛΛ ĀcōrēabΛΛ bia bedeādua. Mʘra Ācōrē nezocada jāwā quirua ʘΛ quīrāca idjaba djabarā Jesuba jaradiada ijā bea quīrāca.”

Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarāa bedeabibaria.†

Cawayo torro ʘrʘ zeda

11 Māwānacarea mʘa unusia bajāne eda wābadada ewa nūmΛda. Cawaēne cawayo torroda odjasia. Maʘ cawayo ʘrʘ chūmΛra “Bedeā Aba ʘΛ” idjaba “Wārā Ara” abadaa. Idjia ēberārāra jipa cawa obaria idjaba jipa o ʘΛdeba dji quīrū ume djōbaria. 12 Idji daura tΛʘΛ quīrāca urua basia. Nepeda zocārā jʘ basia. Idji borode trʘda ʘΛ eroʘasia baribΛΛ ababe idjiabΛΛ maʘ trʘra cawa basia. 13 Idjia cacuade jʘ ʘΛra oade tΛ edada basia. Idji trʘra Ācōrē Bedea abadaa.‡ 14 Idji caidu bajānebema sordaorāda cawayo torro bea ʘrʘ zesidaa. Ādjia cacuade jʘ beara dji biara ʘΛ lino wua totroa quiru basia. Ni maʘrī bida mititiaē beasia. 15 Ācōrē Bedea abada itedeba djōbada neco pewedeā ʘΛda odja basia druazabemarā poyai carea. Idji jΛwade eroʘΛ jiorro odaba ādjirāa ijā obiya.§ Uva biwadΛgabΛΛ quīrāca ādjirāra cawa oya Ācōrē jūma poya ʘΛba quīrūbideba māwā cawa obi bērā. 16 Idjia ʘrʘ jʘ ʘΛde idji bacara ʘrʘ naʘ trʘda ʘΛ eroʘΛ: “Jūmarā bororā cāyābara dji dromaara ʘΛ, idjaba jūma dji droma bea Boro.”

17 Maʘbe mʘa unusia bajānebema nezocada ʘmādau ʘrʘ nūmΛda. Idjia jūma ne mīguia cobada ʘtΛ wābaribadarāa nāwā jīgua jarasia: “Zedadua. Ābaa dji jΛredadua ne codi waiʘΛΛ Ācōrēba o ʘΛma. 18 Mama ēberārā boro djarada, sordaorā boro djarada, mēsra bea djarada, cawayo djarada, cawayo ʘrʘ wābada djara sida codia. Jūma ēberārā djarada codia: nezocaē djarada, nezoca djarada, dji edaara quedeā djarada, idjaba dji dromarā bea djara sida codia.”

19 Maʘbe mʘa unusia animarā minijichia ʘΛda, naʘ ējūānebema bororāda, jūma ādji sordaorā sida ābaa dji jΛre duanΛda. Cawayo ʘrʘ chūmΛ ume, idjiare panΛ sordaorā ume djōni carea duanasidaa.

20 Djōbadade cawayo ʘrʘ chūmΛba animarā minijichia ʘΛra, Ācōrēneba bedeabari dji wārāē sida jidasia. Maʘ Ācōrēneba bedeabari dji wārāēba animarā minijichia ʘΛ trʘneba ne ununaca waiʘΛΛ beada obadjia. Māwā animarā minijichia ʘΛ sēyā idu ʘΛbipedadara jūma cūrūgabadjia. Maʘ animarā za quīrāca ʘΛ jΛwaba odaa bia bedeapedadara cūrūgabadjia. Cawayo ʘrʘ chūmΛba maʘ animarā minijichia ʘΛra, Ācōrēneba bedeabari dji wārāē sida zocai panΛda tΛʘΛ urua azupre bara uruga nūmΛne batabuesia. 21 Djōbada neco idji itedeba odja ʘΛba dewararāda jūma

† 19:10 Jesuba jaradiadara Ācōrē Jaureba idji nezocarāa bedeabibaria. Griego bedeade maʘra ebuā ʘΛēa. ‡ 19:13 Juaʘ 1:1. § 19:15 Salmo 2:9.

quenasia. Mañbe jūma ne mīguia cobada λτλ wābaribadara mañ djara co duanλba jāwūāsidaa.

20

Mil poa

¹ Māwānacarea mļa bajānebema nezocada edaa zebλτλada unusia. Idjia uria dau cλre bλ jūāττλ bλ ewabarida eroḅasia. Idjaba carena omoga chūmλda idji jλwade eroḅasia. ² Jera jidapeda mil poa jλ ḅλsia. Mañ jera drōā naēnabema damaa, diauru idjaba Satana abadaa. ³ Bajānebema nezocaba idjira uria dau cλre bλde edaa ḅatabuepeda jūāττλ nūmλsia ni abaλba poya ewarānamārēā. Mañba diauruba druazabemarāda waa cūrūgaēa aba mil poa jōbλτλdaa. Mil poa baḅacarea idjira ērā ḅλya nañ ējūāne dārēē ḅamārēā.

⁴ Mañbe mļa bugueda zocārā unusia. Mañ λrλ chūmeara Ācōrēba ḅλsia Crito ume dji bororāda ḅeadamārēā. Idjaba mļa ēberārā obλá τλpedada jaureda unusia. Māwā obλá τλsidaa Jesuba jaradiada ijā panλ carea idjaba Ācōrē beḅea jaradia panλ carea. Ādjirāba animarā minijīchia ḅλa, idji za quīrāca bλ jλwaba oḅaa bida bia beḅeadaē ḅasía. Idji sēyāra ādji dratude, jλwade bida idu ḅλbidaē ḅasía. Ādjirāra λrēbaḅapeda Crito ume dji bororāda mil poa panesidaa. ⁵ Mañ λrēbaḅepada Ācōrēba naārā λrēḅabida ḅasía. Dewara beudarāra λrēḅadaē ḅasía aba mil poa jōnacarea. ⁶ Ācōrēba naārā λrēḅabi ēberārāra bio bia beḅadia. Ādjirāra waa beudaēa, ātebλrλ Ācōrē sacerdoterāda, Crito sacerdoterā sida beḅadia.* Idjaba mil poa Crito ume dji bororāda beḅadia.

Ācōrēba diauru tabλ uruade ḅatabueda

⁷ Mil poa jōnacarea diaurura jλ baḅada ērā ḅλya. ⁸ Mañne idjia jūma druaza cūrūgade wāya. Gog druadeḅemarāda, Magog druadeḅemarā sida cūrūgaya. Mañ druadeḅema sordaorāda pusa ībλ quīrāca zocārā panλda edeya Ācōrē ēberārā ume djōnamārēā. ⁹ Jūma nañ ējūāra ādjirāba biraya. Mañne Ācōrēba quīrā ḅλ puruda, idji ēberārā duanλmaa auḅu jūrā edaḅia. Baribλrλ Ācōrēba uruada bajāneba ḅaebiya. Mañba ādjirāra jūma bá quenaya. ¹⁰ Māwānacarea Ācōrēba diaurura ēberārā cūrūga eroḅadaḅada tλbλ urua azupre bara uruga nūmλne ḅatabueya. Naēna Ācōrēba animarā minijīchia ḅλda, Ācōrēneba beḅeabari dji wārāē sida mañ tabλ uruade ḅatabuesia. Mama ādjira, diauru sida ewariza āsa, diamasi bida bio bia mīga panania.

Ācōrēba bugue waibλa torroa ḅaḅeba cawa oi

¹¹ Māwānacarea mļa bugue waibλa torroa ḅλda unusia. Mañ buguede chūmλ sida unusia. Idji quīrāpita jūma nañ ējūāra, bajā sida nēḅasidaa. Ni abaλba waa ununaē ḅasía. ¹² Idjaba mļa unusia beupeḅadarā dji dromarāda, dji edaara queḅea sida Ācōrē quīrāpita duanλda. Mañne cartada ewaracuasia. Mañ cartade jūma ēberārāba opeḅadaḅada ḅλ beasia. Dewara carta sida ewarasia. Mañ cartade ewariza zocai beḅadi ēberārā τrλda ḅλ beasia. Jūma beupeḅadara Ācōrēba cawa osia ādjirāba opeḅada

* **20:6** Waa beudaēa. Griego beḅeade nāwā ḅλ ḅλa: “ḅarima umé beudaēa.” ḅarima umé beudiba jara ḅλa Ācōrē neē tλbλ uruade bia mīgaḅida. Apocalipsi 20:14.

quĩrāca. Jūma ādjia opedadara cartade b́l basia. ¹³ Jūma pusade beupedadara Ācōrē quĩrāpita zesidaa. Abeda jūma beupedada jaurera ādji panabadama lba Ācōrē quĩrāpita zesidaa.† Małbe Ācōrēba ādjiza cawa osia ādjia opedada quĩrāca. ¹⁴ Beudira Ācōrēba jōbisia t lba uruade batabue lba quĩrāca. Beupedada panabada ējūā sida t lba uruade batabuesia. Ācōrēba bariduada t lba uruade batabuei lba, barima umé beusiada abadaa. ¹⁵ Ēberārā ewariza zocai beadi cartade tr l b lē beara Ācōrēba t lba uruade batabuesia.

21

Ējūā djiwidi idjaba bajā djiwidi

¹ Māwānacarea m lba bajā djiwidi, ējūā djiwidi sida unusia. Małne nał ējūāra, bajā sida neē basia. Pusa sida neē basia. ² Idjaba m lba unusia Ācōrē puru djiwidi Jerusale l abadada idji b lma lba bajāneba edaa zeb lba.* Mał purura biya querasia wērā quima edab lba de bio djio b l quĩrāca. ³ Małbe m lba ūrīsia abalda Ācōrē bugue biya quiruma lba nāwā jġua bedeab lba:† “j ūrīnadua! Idira Ācōrēra ēberārā tāēna b lba. ‡ Idjira ādjirā ume baya. Małne ādjirāra idji ēberārāda beadia. Wārāda idjir lba ādjirā ume baya idjaba ādjirā Ācōrē baya. ⁴ Ādji daubara idjia jūma jareya. Jūma naēna badara jōna bērā waa beudaēa, jīānaēa, aujīānaēa, idjaba puara neē baya.”

⁵ Małbe dji bugue biya quirude chūm lba nāwā jarasia: “M lba ne jūma djiwidi o b lba.”

Idjaba nāwā jarasia: “Nał bedeara cartade b lba dua wārā bedea bērā idjaba wārāda māwāi bērā.”

⁶ Māwānacarea idjia m lba nāwā jarasia: “M lba oida badara jūma osia. M lba dji Alpa idjaba dji Omega. § Małba jara b lba m lba dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada. Bariduada opichia b lba lba, m lba baido bogad lba b lba bari dobiya. Mał baidoba zocai baida diabaria. ⁷ Cadjirua poyapedadarāba jūma małgara edadia warraba dji zezadeba ne edabari quĩrāca. M lba ādji Ācōrē baya idjaba m lba warrarāda beadia. ⁸ Barib lba Crito ēpēni carea waya beara, m lba bedea jīānaē beara, m lba quĩrāca o beara, mīā beabadara, auđua obadara, jāibanara, j l waba oda ācōrē jīā beara, sewaida bea sida t lba urua azupre bara uruga nūm lba bia mġga beadia. Ācōrēba bariduada t lba uruade batabuei lba, barima umé beusiada abadaa.”*

Jerusale l djiwidi

⁹ Małbe bajānebema nezocarā siete epedeco eropananada aba m lmaa zesia. Mał bajānebema nezocarāba ādji epedecode siete eropananaba nał ējūāne beara jīrūare bia mġgabisidaa.† Dji m lmaa zedaba nāwā jarasia: “Wāna. M lba ac lbiya Oveja Zaqueba quima edab lba.”

¹⁰ Ara małda Ācōrē Jauredaba b lba idjia m lba eya wai b lba lba b lmaa edesia. Mama unubisia Ācōrē puru djiwidi Jerusale l abadada Ācōrē

† 20:13 Beupedada pananabada. Griego bedeade b l b lba “Hades.” * 21:2 M l. Griego bedeade lba lba cartade b l b lba: “M l, Jua lba unusia.” † 21:3 Ācōrē bugue biya quiruma lba. Griego bedeade lba lba cartade b l b lba: “Bajāneba.” ‡ 21:3 Ācōrē. Griego bedeade b l b lba: “Ācōrē wua de.” § 21:6 Griego alfabetode alpara dji naārābema letra, omegara dji jīrūarebema letra.

* 21:8 Apocalipsi 20:6,14. † 21:9 Apocalipsi capítulo 16.

ḅamaḅa bajāneba edaa zebḅḅada. ¹¹ Ācōrē dorrodorroaba maḅ purura dorrodorrea ḅasia. Urua ḅasia mōgara biya quiru nēḅaa ḅa quīrāca, jaspe mōgara quīrāca. Ēsā querasia vidrio quīrāca. ¹² Maḅ purura ḅḅa mōgaraba auḅu jūrā ca ḅasia. Eda wābadara doce panasidaa. Eda wābadaza bajānebema nezocada aba ḅasia. Maḅ awara Israel warrarā doce panana trāda eda wābadaza aba ḅḅa ḅasia. ¹³ Eda wābadara ḅmāḅau odjabariare ūbea panasidaa, ḅmāḅau ḅaebariare ūbea panasidaa, orro abaare ūbea panasidaa, idjaba dewarabema orroare ūbea panasidaa.† ¹⁴ Maḅ puru auḅu jūrā ca ḅara doce mōgara ḅḅa ḅasia. Mōgaraza Oveja Zaqueba doce diabuedarā trāda aba ḅḅa ḅasia.

¹⁵ Bajānebema nezoca mḅ ume bedea ḅadaba ējūā zabada oro odada erobasia. Puru, dji eda wābada, puru auḅu jūrā ca ḅa sida zai carea erobasia. ¹⁶ Maḅ ējūā zabadaba bajānebema nezocaba purura zasía. Dji puru zadara jūmaena abarica ḅasia. Dji drasoara, dji jedea sida abarica ḅasia. Dji zadara 2,200 kilómetro ḅasia.§ Dji drasoada, dji ḅḅa, dji jedea sida jūmaena abarica ḅasia. ¹⁷ Maḅbe puru auḅu jūrā ca ḅa sida zasía. Dji zadara bicaca 144 ḅasia.* Naḅ ējūānebemarāba zabada quīrāca bajānebema nezocaba zasía.

¹⁸ Maḅ purura jūmaena oro idji awa quiru oda basía. Maḅra vidrio ēsā quiru quīrāca ḅasia. Dji puru auḅu jūrā ca ḅara jaspe mōgaraba cada ḅasia. ¹⁹ Maḅ auḅu jūrā ca ḅara doce mōgara ḅḅa ḅasia. Maḅ mōgarara jūmaena biya queḅeasia. Naḅrābemada jaspe mōgara basía. Maḅare zapiro mōgarada ḅasia. Maḅare ágata mōgarada ḅasia. Maḅare esmeralda mōgarada ḅasia. ²⁰ Maḅare ónice mōgarada ḅasia. Maḅare cornalina mōgarada ḅasia. Maḅare crisólito mōgarada ḅasia. Maḅare berilo mōgarada ḅasia. Maḅare topacio mōgarada ḅasia. Maḅare crisopraso mōgarada ḅasia. Maḅare jacinto mōgarada ḅasia. Jīrūare amatista mōgarada ḅasia. ²¹ Maḅ purude eda wābada doce panara neta nēḅaa ḅa oda basía.† Eda wābadaza neta aba oda basía. O puru ēsi ḅara oro idji awa quiru oda basía. Maḅra ēsā querasia vidrio quīrāca.

²² Maḅ purude Ācōrē de dromara mḅa unuē basía neē bērā. Ēberārāba dadjirā Boro Ācōrē jūma poya ḅa quīrāpita, Oveja Zaque quīrāpita bida bia bedeadia idji de dromane obadapedada quīrāca. ²³ ḅmāḅau neē, jedeco neē bida maḅ purura ḅna nūmabaria Ācōrē dorrodorroaba, Oveja Zaqueba dia ḅa ḅnaa bida. ²⁴ Maḅ puru ḅnaaba druaza ḅna beadia jūmarāda maḅ ḅnaane nīḅadāmārēā. Idjaba druazabema bororāba ne bia eropanara maḅ purudaa ededia.† ²⁵ Diamasira neē bai bērā maḅ purude eda wābadara ewariza jūātrāḅaca baya. ²⁶ Jūma druazabemarāba ne bia eropanara maḅ purudaa ededia.§ ²⁷ Baribḅḅa ne jūma Ācōrēba bia unucara maḅ purude eda edecara panḅa. Cadjirua obadara, sewaida ḅe sida eda wācara panḅa. Ababe ewariza zocai beadi cartade trḅ ḅḅa beadrḅ poya eda wānia. Maḅ cartara Oveja Zaqueba erobḅa.

† **21:13** Orro abaare, dewarabema orroare. Griego bedeade nāwā ḅḅa ḅa: “Al lado norte y al lado sur.”

§ **21:16** 2,200 kilómetro. Griego bedeade nāwā ḅḅa ḅa “12,000 estadia.” * **21:17**

Bicaca 144. Cāpūrīā bedeade ḅḅa ḅa “65 metros.” † **21:21** Neta nēḅaa ḅada. Griego bedeade

ḅḅa ḅa “perla.” † **21:24** Druazabema bororāba ne bia eropanara maḅ purudaa ededia. Maḅ bedeara idjaba nāwā traducida ḅa: “Druazabema bororāba maḅ purudaa wānia Ācōrēba bia beadei carea.”

§ **21:26** Maḅ versículora idjaba nāwā traducida ḅa: “Idjaba druazabemarāba maḅ purudaa wānia Ācōrēba bia beadei carea.”

22

Do zocai bai diabari

1-2 Māwānacarea bajānebema nezocaba do pāpārā quiruda m̄la unibisia. Ēsā querasia vidrio quīrāca. Maļ baidoba zocai baida diabarida. Ācōrē idjaba Oveja Zaque bugue biya quirudeba maļ dora purudebema o jedea b̄l ēsi wea b̄la. Do orroza bacuru nejō zocai bai diabarida basia. Maļ bacurura jedecoza zaubarida. Maļba jara b̄la poaza b̄arima doce zaubarida. Maļ bacuru queduada b̄la druazabemarā cacua bia pananamārēā. ³ Ācōrēba biē bai jaradada maļ purude neē baya. Ācōrē idjaba Oveja Zaque bugue biya quirura maļ purude baya. Mama Ācōrē nezocarāba idjia bia bedeadia. ⁴ Idji quīrāra ununia idjaba idji tr̄lra ādjirā dratude b̄l erobeadia. ⁵ Diamasira neē baya. Dadjī Boro Ācōrēba l̄naada diai b̄rā, ībīrā neē idjaba l̄mādau neē bida ēberārāra bia beadia. Ewariza ādjirāra idji ume ābaa dji bororāda beadia.

Crito dārāēne zeidebema

⁶ Maļbe bajānebema nezocaba m̄la jarasia: “Jūma naļ bedeara wārāa idjaba wārāda māwāya. Dadjirā Boro Ācōrēba idjideba bedeadadarāa bedeadibaria. Idjiab̄l̄l bajānebema nezocada diabuesia idji nezocarāa cawabimārēā dārāēne cārēda sāvāida.”

⁷ Jesuba jarasia: “īŪrīnada, m̄lra isabe zeya! Naļ cartade b̄l b̄la dārāēne cārēda sāvāida. Bio bia b̄la jūma naļ cartade jara b̄l ījā b̄lra.”

⁸ M̄lra Juaļa. Jūma maļḡlra unusia idjaba ūrīsia. Māwānacarea m̄lra bajānebema nezoca jīrū caita chīrāne b̄arru cobesia bia bedei carea. Māwā osia idjia jūma maļḡlra unubida b̄rā. ⁹ Barib̄l̄l idjia jarasia: “Jāwā orādua, āteb̄l̄l Ācōrēab̄l̄l bia bedeadua. M̄lra Ācōrē nezocada jāwā quirua b̄l quīrāca, djabarā Ācōrēneba bedeadadarā quīrāca, idjaba jūma naļ cartade jara b̄l ījā bea quīrāca.”

¹⁰ Idjaba jarasia: “Naļ cartade b̄l b̄la dārāēne cārēda sāvāida. Maļra m̄rā erobarādua jūma dārāēne māwāi b̄rā. ¹¹ Cadjirua o b̄lra idji cawa cadjiruade badua. Ne jūma Ācōrēba quīrāca o b̄lra idji cawa maļne badua. Barib̄l̄l jipa o b̄lba ewariza jipa o baida b̄la. Idjaba Ācōrē itea bia b̄lra ewariza Ācōrē itea bia baida b̄la.”

¹² Jesuba jarasia: “īŪrīnada, m̄lra isabe zeya! Zeb̄l̄lde m̄la jūmarāa ne diai carea eneya ādjia opedada quīrāca. ¹³ M̄lra dji Alpaā idjaba dji Omegaa.* Maļba jara b̄la m̄lra dji naārābemada idjaba dji jīrūarebemada.

¹⁴ Bio bia beaa cacuade j̄lbada tāto erobeara. Ādjirāra purude eđa wānida pan̄la nejō zocai bai diabarida jōni carea. ¹⁵ Barib̄l̄l cadjirua obadara, jāībanara, auđuā obadara, mīā beabadara, jāwaba ođa ācōrē ēpēbadara, idjaba sewa oya beara jūma dajadaare duanenia.†

¹⁶ M̄lra Jesua. Bajānebema nezocada diabuesia jūma maļḡlra djabarā beaza jaramārēā. M̄lra Davideba zedaa, idjideba tununaa.‡ M̄lra Diapedabema Chīdau Uruga b̄l abadaa.”

¹⁷ Ācōrē Jaureba, Oveja Zaque quima abada bida nāwā jara pan̄la: “īZedua!” Maļ ūrī b̄lba jaraida b̄la: “īZedua!” Dji opichia b̄lra zeida b̄la

* **22:13** Griego alfabetode alpara dji naārābema letra, omegara dji jīrūarebema letra. † **22:15** Cadjirua obadarā. Griego bedeadē b̄l b̄la “usa.” ‡ **22:16** Isaia 11:1-10.

baido zocai bai diabarida domãrẽã. Maã baido do quĩrĩã ðaba bari doida ðaa.

¹⁸⁻¹⁹ Naã cartade ðá ðaa dãrãéne cãrẽda sãwãida. Naã cartade ðá ða ãrĩ ðearãa mã jaraya: bariduaba naã cartade ðá ðada auðu jaraibãã, ãcõrẽba naã cartade bia mĩgai jara ðaba idjira bia mĩgabiya. Idjaba bariduaba naã cartade ðá ðada maãrĩ awara jaraibãã, ãcõrẽba idjia nejõ zocai bai diabaridebemada idu jõbiã idjaba ãcõrẽ purude eda idu wãbiã. Maã nejõnebemada, maã purudebema sida naã cartade ðá ðaa.

²⁰ Jũma naã cartade ðá ðada Jesuba wãrãana a ðaa. Nãwã jara ðaa: “jãwãrãda mãra isabe zeya!”

Bia ðaa isabe zeida. § jZedua dairã Boro Jesu!

²¹ Mã quĩrĩã ðaa dadjirã Boro Jesuba idji biãdeba jũma bãrãra careba baida.